

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**İSTANBUL KONUT MİMARİSİNDE
LÜKS VE KONFOR (18.YÜZYIL)**

ŞÜKRİYE PINAR ÖZYALVAÇ

**DOKTORA TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
MİMARLIK TARİHİ VE KURAMI PROGRAMI**

**DANIŞMAN
PROF. DR. UĞUR TANYELİ**

İSTANBUL, 2015

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İSTANBUL KONUT MİMARİSİNDE LÜKS VE KONFOR (18.YÜZYIL)

Şükriye Pınar ÖZYALVAÇ tarafından hazırlanan tez çalışması 01.07.2015 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Tarihi ve Kuramı Anabilim Dalı'nda **DOKTORA TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Uğur TANYELİ
Bilgi Üniversitesi

Jüri Üyeleri

Prof. Dr. Uğur TANYELİ
İstanbul Bilgi Üniversitesi

Prof. Dr. Berrin ALPER
Yıldız Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Yegan KAHYA
İstanbul Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Baha TANMAN
İstanbul Üniversitesi

Doç. Dr. Alev ERKMEN
Yıldız Teknik Üniversitesi

Osmanlı insanının fiziksel çevre ile olan ilişkisinde özel bir alanı temsil eden konutlar ve objeler barınma kültürü ve yaşam koşullarının anlaşılmasında önemli bir yere sahiptir. Toplumsal tabakanın üst kesimini oluşturan İstanbul'daki yönetici ve hanedan mensuplarının konutları ise tüketimdeki lüks ve konfor değerlerinin kavranması bakımından değerlendirilmesi gereken bir konudur.

Lüks ve konfor kavramları üzerinden bir çalışma, çok boyutlu bir araştırmayı gerektirdiğinden bu çalışmada zaman ve mekan 18.yüzyıl İstanbul'u ile sınırlandırılmıştır. Metropol bir merkez olan İstanbul'da, modern öncesi dönemin seçkin kesim olarak adlandırılabilcek yöneticilerin lüks ve konfor imkanlarını yansıtan subjektif aktarımlar, 18. yüzyıl Osmanlı üst sınıflarının tüketimdeki algısını yansıtmada yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle birincil kaynaklar önem kazanmakta, bu kaynaklardan yola çıkılarak konutların lüks ve konforunu yansıtan örneklerin incelenerek tespit edilmesi gerekmektedir. Bu amaçla tezde 18.yüzyıl İstanbul'unda yer alan üst sınıfa mensup seçkinlerin kişisel servetlerini harcadıkları konutlarını, yaşam standartlarını ve tüketim nesnelerini anlamak üzere Baş Muhasebeye bağlı Muhallefat Defterlerinden yararlanılmış, elde edilen veriler ışığında tüketiciler ve tüketim nesneleri lüks ve konfor bağlamında değerlendirilmiştir.

Tezin hazırlanması sürecinde yardımını esirgemeyen aileme, özellikle annem Nuran Yavuztürk ve eşim Ali Naci Özyalvaç'a, kütüphaneyi bana yakın kılan arkadaşım Özlem Kumbar'a, çalışmaya başladığım sırada elektronik ortama aktarılma sürecinde olduğu için kısıtlanan ana kaynaklara ulaşmam konusunda yardımcı olan Başbakanlık Osmanlı Arşivi personeline, tezin oluşum sürecinde görüşleriyle değerli katkıları olan tez izleme jüri üyeleri Prof. Berrin Alper ve Doç. Dr. Yegan Kahya'ya teşekkür ederim.

En büyük teşekkürü ise, tezin oluşumu ve biçimlenmesinde esas katkısı bulunan, çalışmam boyunca desteği ve sabrını esirgemeyen, değerli bilgisi ve deneyimlerinden faydalandığım, tez danışmanım Prof. Dr. Uğur Tanyeli'ye borçluyum.

Mayıs, 2015

Şükriye Pınar ÖZYALVAÇ

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
KISALTMA LİSTESİ	xii
ŞEKİL LİSTESİ	xiii
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xiv
ÖZET	xviii
ABSTRACT	xx
BÖLÜM 1	
GİRİŞ	1
1.1 Hipotez	1
1.2 Tezin Amacı ve Yöntemi	1
1.3 Literatür Özeti	5
1.3.1 18.Yüzyılın Tarih Metinlerinde Sorunsallaştırılması.....	5
1.3.2 18.Yüzyıl Osmanlısında Lüks ve Konfor Kavrayışı Meselesi	10
BÖLÜM 2	
TEZDE BAŞVURULACAK METİNLERİ ANLAMAK İÇİN KULLANILAN TEMEL KAVRAMLAR.....	16
2.1 Genelde Lüks Kavramı.....	16
2.2 Osmanlı'da Müsadere Kurumu ve Uygulaması.....	18
BÖLÜM 3	
MUHALLEFAT DEFTERLERİNDE KARŞILAŞILAN KONUT YAPILARI VE SAHİPLERİ	24
3.1 Sadrazam İsmail Paşa	26
3.1.1 Kapı Konağı Sarayı.....	26
3.2 Sadr-ı Sabık Mehmed Paşa	26
3.2.1 Saray Alisi	28
3.2.2 Kıztaşı Kurbunda Dülgeroğlu Mahallesi'nde Hanesi	28
3.3 Sadrazam Seyyid Mehmed Paşa.....	28
3.3.1 Bab-ı Hazret-i Asafi	29

3.4 Sadrazam Seyyid Abdullah Paşa	30
3.4.1 Paşa Kapısı	30
3.5 Sadrazam Maktul Ali Paşa	31
3.5.1 Kadirga Limanı Kurbunda Paşa Kapısı Olan Saray-ı Sadr-ı Ali	31
3.5.2 Fındıklı'da Hâtuniyye Cami'-i Şerifi Kurbunda Yalısı	32
3.6 Sadrazam Hekimoğlu Ali Paşa	33
3.6.1 Sarayı.....	34
3.7 Sadrazam Abdullah Paşa	35
3.7.1 Sarayı.....	36
3.8 Sadrazam Foçalı Hacı Ahmed Paşa	37
3.8.1 Sarayı.....	37
3.9 Sadrazam Cezayirli Gazi Hasan Paşa.....	38
3.9.1 Tersane'de Konağı.....	39
3.10 Sadrazam İbrahim Paşa	40
3.10.1 Beşiktaş'ta Çırağan Yalısı.....	41
3.10.2 Beşiktaş'ta Gülşenabad Yalısı.....	44
3.11 Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa	45
3.11.1 Ortaköy'de Yalısı	46
3.11.2 Rumelihisarı'nda Yalısı	47
3.11.3 Anadoluhisarı'nda Yalı	48
3.12 Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	49
3.12.1 Anadoluhisarı'nda Yalısı	49
3.12.2 Beylerbeyi'nde Yalısı	50
3.13 Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa.....	51
3.13.1 Tersane'de Yalısı	51
3.14 Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	52
3.14.1 İstinye'de Yalısı.....	52
3.15 Merhume Hanım Sultan	52
3.15.1 Üsküdar'da Yalısı	53
3.16 Sadrazam Seyyid Hasan Paşa	53
3.16.1 Fenayi Mahallesi'nde Hanesi	54
3.16.2 Kemeraltı'nda Hanesi.....	54
3.17 Sadrazam Çorlulu Mustafa Paşa.....	55
3.17.1 Şehzade'de Hanesi	56
3.17.2 Atmeydanı'nda Hanesi.....	57
3.17.3 Çatladıkapı'da Hanesi.....	57
3.18 Sadr-ı Âli Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	58
3.18.1 Hocapaşa'da Elvan Mahallesi'nde Hanesi.....	58
3.19 Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	59
3.19.1 Acemoğlu Meydanı'nda Hanesi	59
3.20 Maktul Hazine Dar Süleyman Ağa	60
3.20.1 Soğukçeşme'de Hanesi	61
3.20.2 Beşiktaş'ta Hanesi.....	62
3.21 Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	62
3.21.1 Bostancıbaşı Mahallesi'nde Hanesi	62
3.22 Kapıcıbaşı Halil Ağa.....	63
3.22.1 Kadirga Limanı'nda Hanesi	63

3.23 Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	63
3.23.1 Bayezid'ta Emin Bey Mahallesi'nde Hanesi	63
3.24 Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	64
3.24.1 Samatya'da Hatuniye Mahallesi'nde Hanesi	64
3.25 Cebehane Halifesi Abdullah Efendi	65
3.25.1 Soğukçeşme'de Hanesi	65
3.26 Cebecibaşı Kadriagaşade Mehmed Ağa	65
3.26.1 Kabasakal Mahallesi'nde Hanesi	65
3.27 Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	66
3.27.1 Vefa'da Molla Gürani Mahallesi'nde Hanesi	66

BÖLÜM 4

MUHALLEFAT DEFTERLERİNDEN EDİNİLEN BİLGİLER IŞIĞINDA KONUTLARDA MİMARİ

ORGANİZASYON	69
4.1 18. Yüzyıl İstanbul Üst Sınıf Konutları Konusunda Bilinenler	69
4.2 Konut Yapısı Türleri ve Terminoloji	70
4.2.1 Saray	70
4.2.2 Konak	80
4.2.3 Yalı.....	82
4.2.4 Hane	92
4.3 Konut Mekanının Bileşenleri	105
4.3.1 Hariciye	105
4.3.2 Harem	121
4.3.3 Dahiliye	137
4.3.4 Köşk.....	142
4.3.4.1 Yalılarda Köşkler	142
4.3.4.2 Hanelerde Köşkler	149
4.3.5 Kasır	152
4.3.5.1 Yalılarda Kasırlar	153
4.3.6 Cihannüma	156
4.3.7 Divanhane	157
4.3.7.1 Yalılarda Divanhane	158
4.3.7.2 Hanelerde Divanhane	162
4.3.8 Mabeyn Odası	167
4.3.8.1 Yalılarda Mabeyn Odası	168
4.3.8.2 Hanelerde Mabeyn Odası	175
4.3.9 Sofa	184
4.3.9.1 Yalılarda Sofa.....	184
4.3.9.2 Hanelerde Sofa.....	190
4.3.10 Odalar	196
4.3.10.1 Baş Oda	196
4.3.10.2 Misafir Odası	198
4.3.10.3 Hazine Odası.....	198
4.3.10.4 Taş Oda	210
4.3.10.5 Bezemeli Odalar	218
4.3.10.6 Kış Odası	219
4.3.10.7 Yaz Odası	221

4.3.10.8 İsimsiz Odalar	222
4.3.10.8.1 Yalılarda İsimsiz Odalar	222
4.3.10.8.2 Hanelerde İsimsiz Odalar	233
4.3.10.9 Kişisel Kullanıma Tahsis Edilen Odalar	263
4.3.10.9.1 Yalılarda Kişisel Kullanıma Tahsis Edilen Odalar	264
4.3.10.9.2 Hanelerde Kişisel Kullanıma Tahsis Edilen Odalar	270
4.3.11 Özel işlevlere Yönelik Mekanlar	274
4.3.11.1 Kahve Odası.....	274
4.3.11.2 Koğuş Odası.....	277
4.3.11.3 Mutfak.....	280
4.3.11.4 Kiler	283
4.3.11.5 Hamam Camekanı	289
4.3.11.6 Abdesthane	295
4.3.11.7 Camaşırhane	296
4.3.11.8 Soğan Odası.....	297
4.3.11.9 Mahzen	297
4.3.12 Bahçe	298

BÖLÜM 5

MUHALLEFAT DEFTERLERİNDE LÜKS VE KONFOR NESNELERİ	301
5.1 Kumaşlar	301
5.1.1 İpekli Kumaşlar.....	302
5.1.2 Pamuklu Kumaşlar	305
5.1.3 Yünlü Kumaşlar	306
5.2 Metaller ve Değerli Hammaddeler	308
5.2.1 Altın ve Gümüş.....	308
5.2.2 Sedef	312
5.2.3 Pirinç	313
5.2.4 Balıkdişi	315
5.2.5 Porselenler	315
5.2.5.1 Fağfur	316
5.2.5.2 Mertebani	318
5.2.5.3 Saksonyakâri	320
5.2.5.4 Beçkâri.....	320
5.2.5.5 Çini.....	322
5.2.6 Bağa	323
5.2.7 Tombak	324
5.2.8 Cam	325
5.2.8.1 Sırça.....	325
5.2.8.2 Billur	325
5.2.8.2 Sac	327

BÖLÜM 6

KONUT MEKANLARININ TEFRİŞ ELEMANLARI	329
6.1 Mobilya ve Mefruşat	329
6.1.1 Mak'adlar	329

6.1.2 Minderler	341
6.1.3 Yastıklar.....	344
6.1.3.1 Baş yastığı.....	344
6.1.3.2 Yüz yastığı.....	346
6.1.3.3 Koltuk yastığı.....	349
6.1.3.4 Köşe yastığı.....	351
6.1.4 Sandalyeler ve İskemleler	353
6.1.5 Çekmece ve Piştahtalar.....	357
6.1.6 Sandıklar ve Kutular	362
6.1.7 Perdeler.....	363
6.1.7.1 Pencere Perdeleri.....	364
6.1.7.2 Cam perdeleri.....	367
6.1.7.3 Zar Perdeler.....	368
6.1.7.4 Kapı Perdeleri	370
6.1.7.5 Ocak Perdeleri	372
6.1.8 Yer Sergileri.....	373
6.1.9 Saatler	375
6.1.10 Aynalar	379
6.1.11 Kutsal Eşyalar	383
6.1.12 Askılar	384
6.1.13 Buhurdan ve Gülabdanlar	385
6.1.14 Ocak Yaşmakları.....	389
6.1.15 Vazolar	391
6.1.16 Levhalar	393
6.2 Örtüler ve Kullanım Tekstilleri.....	395
6.2.1 Peşkirler	395
6.2.2 Makremeler	398
6.2.3 Puşideler	406
6.2.4 Peşkûnlar	410
6.2.5 Yağlıklar.....	410
6.2.6 Boyamalar	413
6.3 Yatak Takımları	414
6.3.1 Döşek ve Firaşlar	415
6.3.2 Yataklar	417
6.3.3 Yorganlar.....	418
6.3.4 Çarşaflar	423
6.3.5 Yastık Yüzleri	425
6.3.6 Yatak Bağı/Döşek Bağı	427
6.3.7 Cibinlikler	427
6.4 Aydınlatma Unsurları.....	429
6.4.1 Fenerler.....	429
6.4.2 Kandiller	430
6.4.3 Şamdanlar	431
6.4.4 Fanuslar.....	434
6.4.5 Şem'i Asel (Balmumu)	435
6.4.6 Sofra-i Şem' (Mum Sofrası)	435
6.5 Kişisel Bakım Eşyaları.....	437

6.5.1 Sürmedan.....	438
6.5.2 Gözlük	438
6.5.3 Mendil.....	439
6.5.4 Tarak	439
6.5.5 Yelpaze	441
6.5.6 Ustura	442
6.5.7 Tespih-Sübha	443
6.5.8 Dürbin	445
6.5.9 Makas.....	447
6.5.10 Kiblenuma	448
6.5.11 Sineklik	449
6.6 Kokular.....	449
6.6.1 Amber	450
6.6.2 Misk.....	451
6.6.3 Öd.....	452
6.6.4 Yağ.....	454
6.6.5 Edhan-ı Mütenevvia.....	455
6.7 Keyif Verici Maddeler ve Donatıları.....	456
6.7.1 Duhan.....	456
6.7.2 Nargile.....	457
6.7.3 Çubuk	459
6.7.4 Lüle.....	461
6.8 Mutfak Eşyaları.....	461
6.8.1 Siniler-Tepsiler	461
6.8.2 Leğen ve İbrikler.....	467
6.8.3 Tabak, Kase ve Taslar	473
6.8.4 Kaşıklar.....	483
6.8.5 Bardaklar	486
6.8.6 Fincan ve Zarflar.....	488
6.8.7 Maşrabalar	495
6.8.8 Sürahiler	497
6.8.9 Karlıklar	498
6.8.10 Lengerler	498
6.8.11 Sahanlar	500
6.8.12 Kazganlar	502
6.8.13 Tencereler	503
6.8.14 Tâbeler	504
6.8.15 Güğümler	505
6.8.16 Bakraçlar	507
6.8.17 Kumkuma	508
6.8.18 Matara	508
6.8.19 Kepçe ve Kevgirler	509
6.8.20 Süzgeçler	510
6.8.21 Satıllar	511
6.8.22 Havanlar	508
6.8.23 Kavanozlar.....	512
6.8.24 Şeker ve Şeker Nesneleri	514

6.8.25 Nemekdan/Tuzluklar	516
6.8.26 Evani.....	517
6.9 Isınma Araç Gereçleri	520
6.9.1 Tennur.....	520
6.9.2 Mangal	521
6.9.3 Ocak Demiri, Maşa, Hatab, Kömür, Tahta	523
6.10 Banyo ve Temizlik Eşyaları.....	524
6.10.1 Camekan Takımı-Döşemesi/Hamam Döşemesi.....	525
6.10.2 Hamam Takımı	526
6.10.3 Hamam Rahtı	527
6.10.4 Hamam Tası	528
6.10.5 Hamam Gömleği/Peştemal.....	529
6.10.6 Futa	530
6.10.7 Havlu	532
6.10.8 Sabun	534
6.10.9 Çamaşır Leğeni/Kabı	536
6.11 Yazı Takımları.....	537
6.11.1 Devat.....	537
6.11.2 Kalemendan,Kalemtraş,Makas	538
6.11.3 Rigdan	539
6.11.4 Hokka	540
6.11.5 Hilal	541
6.11.6 Rahle	542
6.11.7 Hatem	542
6.12 Ölçme Araçları	543
6.12.1 Kantar	544
6.12.2 Velence (El kantarı).....	544
6.12.3 Terazü	544
6.12.4 Vezne	545
6.12.5 Miskal.....	546
6.13 Silah Takımları	546
6.13.1 Ateşli Silahlar	547
6.13.1.1 Tüfek	547
6.13.1.2 Piştov	550
6.13.1.3 Tabanca	552
6.13.1.4 Filinta	553
6.13.2 Ateşsiz Silahlar	553
6.13.2.1 Bıçak ve Hançer.....	553
6.13.2.2 Satır ve Çakı	558
6.13.2.3 Topuz-Debbos	559
6.13.2.4 Kılıç	560
6.13.2.5 Gaddare	563
6.13.2.6 Teber (Balta)	565
6.13.2.7 Mızrak	566
6.14 Koşum Takımları	566
6.14.1 Kolan ve Kuşak	567
6.14.2 Rışme	568

6.14.3 Sinebend	570
6.14.4 Raht.....	571
6.14.5 Gaşıye.....	574
6.14.6 Rikab ve Üzengi.....	575
6.14.7 Eyer-Kaltak-Yedek Örtüsü-At Gömleği.....	578
6.14.8 Gem.....	581
6.14.9 Katır Takımı	581
6.15 Kitaplar	581
BÖLÜM 7	
SONUÇ	589
KAYNAKLAR	609
EK-A	
SÖZLÜK	618
EK-B	
ÜST SINIF KONUTLARINDA LÜKS VE KONFOR NESNELERİ	629
ÖZGEÇMİŞ.....	653

KISALTMA LİSTESİ

BOA	Başbakanlık Osmanlı Arşivi
BŞM.	Başmuhasebe
D.	Bâb-ı Defterî
DBİA	Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi
DİA	Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
H.	Hicri
İA	İslam Ansiklopedisi
M.	Miladi
Mah.	Mahallesi
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MHF.	Muhallefat Halifeliği
OSAV	Osmanlı Araştırmaları Vakfı
TAÇ	Türkiye Anıt Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı
YKY	Yapı Kredi Yayınları
YYOA	Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi

ŞEKİL LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 3. 1 Yalı Köşkü (Gudenus)	45
Şekil 4. 1 Esmâ Sultan Sarayı (Eldem).....	78
Şekil 4. 2 İstanbul Haritası (Kauffer)	82
Şekil 4. 3 Boğaziçinde Yalılar (Boğaziçi Haritası-J.Binder)	85
Şekil 4. 4 Üst Sınıf Hanelerinin Sur İçi Dağılımı.....	98
Şekil 4. 5 Yalıların Hariciye Bölümü Kat Oranları	112
Şekil 4. 6 Hanelerin Hariciye Bölümü Kat Oranları	118
Şekil 4. 7 Yalıların Harem Bölümü Kat Oranları	129
Şekil 4. 8 Hanelerin Harem Bölümü Kat Oranları	135
Şekil 4. 9 Jean Baptiste Vanmour, Sohbet.....	146
Şekil 6. 1 Jean Baptiste Vanmour, Fenerli Rum Kadınlar	494

ÇİZELGE LİSTESİ

	Sayfa
Çizelge 4.1 Sadrazam Konutları	72
Çizelge 4.2 Sarayın Mekan Bileşenleri	75
Çizelge 4.3 Yalılar ve Semtleri.....	84
Çizelge 4.4 Yalılarda Mekan Bileşenlerinin Dağılımı.....	88
Çizelge 4.5 Yalılarda Mekan İsimleri (1).....	90
Çizelge 4.6 Yalılarda Mekan İsimleri (2).....	91
Çizelge 4.7 Haneler ve Semtleri	94
Çizelge 4.8 Hanelerde Mekan Bileşenlerinin Dağılımı	100
Çizelge 4.9 Hanelerde Mekan İsimleri (1).....	103
Çizelge 4.10 Hanelerde Mekan İsimleri (2).....	104
Çizelge 4.11 Yalılarda Hariciye Bölümünün Toplam Mekana Oranı	111
Çizelge 4.12 Hanelerde Hariciye Bölümünün Toplam Mekana Oranı	118
Çizelge 4.13 Hanelerde Hariciye Bölümü Mekan Dağılımı	120
Çizelge 4.14 Yalılarda Harem Bölümünün Toplam Mekana Oranı	128
Çizelge 4.15 Yalılarda Harem Bölümü Mekan Dağılımı	131
Çizelge 4.16 Hanelerde Harem Bölümü Mekan Dağılımı	136
Çizelge 4.17 Dahiliyelerde Mekan Dağılımı	141
Çizelge 4.18 Yalılarda Köşkler	149
Çizelge 4.19 Hanelerde Köşkler	151
Çizelge 4.20 Yalılarda Kasırlar	156
Çizelge 4.21 Hanelerde Cihannümalar	157
Çizelge 4.22 Yalılarda Divanhaneler	162
Çizelge 4.23 Hanelerde Divanhaneler	167
Çizelge 4.24 Yalılarda Mabeyn Odaları	175
Çizelge 4.25 Hanelerde Mabeyn Odaları	183
Çizelge 4.26 Yalılarda Sofalar	190
Çizelge 4.27 Hanelerde Sofalar	196
Çizelge 4.28 Yalılarda Baş Oda	198
Çizelge 4.29 Yalılarda Hazine Odası	200
Çizelge 4.30 Hanelerde Hazine Odası	210
Çizelge 4.31 Yalılarda Bezemeli Odalar	218
Çizelge 4.32 Konutlarda Kış Odası	221
Çizelge 4.33 Konutlarda Kiler	288

Çizelge 4.34	Konutlarda Camekan	294
Çizelge 4.35	Konutlarda Abdesthane	296
Çizelge 4.36	Konutlarda Mahzen	298
Çizelge 5.1	Değerli Metaller ve Hammaddelerin Konutlardaki Dağılımı	328
Çizelge 6.1	Konutlarda Mak'ad Sayısı	340
Çizelge 6.2	Konutlarda Minder Sayısı	343
Çizelge 6.3	Konutlarda Baş Yastığı Sayısı	346
Çizelge 6.4	Konutlarda Yüz Yastığı Sayısı	349
Çizelge 6.5	Konutlarda Koltuk Yastığı Sayısı	351
Çizelge 6.6	Konutlarda Köşe Yastığı Sayısı	353
Çizelge 6.7	Konutlarda Sandalye Sayısı	354
Çizelge 6.8	Konutlarda İskemle Sayısı	357
Çizelge 6.9	Konutlarda Çekmece Sayısı	360
Çizelge 6.10	Konutlarda Piştahta Sayısı	362
Çizelge 6.11	Konutlarda Pencere Perde Sayısı	367
Çizelge 6.12	Konutlarda Cam Perde Sayısı	368
Çizelge 6.13	Konutlarda Zar Perde Sayısı	370
Çizelge 6.14	Konutlarda Kapı Perdesi Sayısı	372
Çizelge 6.15	Konutlarda Yer Sergileri ve Sayısı	374
Çizelge 6.16	Konutlarda Saat Sayıları	377
Çizelge 6.17	Konutlarda Ayna Sayıları	383
Çizelge 6.18	Konutlarda Askı Sayıları	385
Çizelge 6.19	Konutlarda Gülabdan ve Buhurdan Sayıları	388
Çizelge 6.20	Konutlarda Ocak Yaşmağı Sayısı	391
Çizelge 6.21	Konutlarda Vazo Sayıları	393
Çizelge 6.22	Konutlarda Levhalar	394
Çizelge 6.23	Konutlarda Peşkir Çeşitleri ve Sayıları	398
Çizelge 6.24	Konutlarda Makreme Çeşitleri ve Sayıları	405
Çizelge 6.25	Konutlarda Puşîde Çeşitleri ve Sayılar	410
Çizelge 6.26	Konutlarda Yağlık Sayıları	413
Çizelge 6.27	Konutlarda Boyama Sayısı	414
Çizelge 6.28	Konutlarda Döşek Sayıları	417
Çizelge 6.29	Konutlarda Yatak Sayıları	418
Çizelge 6.30	Konutlarda Yorgan Sayıları	422
Çizelge 6.31	Konutlarda Çarşaf Sayıları	425
Çizelge 6.32	Konutlarda Yastık Yüzü Sayısı	426
Çizelge 6.33	Konutlarda Yatak Bağı Sayısı	424
Çizelge 6.34	Konutlarda Cebinlik Sayısı	428
Çizelge 6.35	Konutlarda Fener Sayısı	430
Çizelge 6.36	Konutlarda Kandil Sayısı	431
Çizelge 6.37	Konutlarda Şamdan Sayısı	434
Çizelge 6.38	Konutlarda Fanus Sayısı	435
Çizelge 6.39	Konutlarda Şem'i Asel (Balmumu) Miktarı	435
Çizelge 6.40	Konutlarda Sofra-i Şem' (Mum Sofrası) Sayısı	437
Çizelge 6.41	Konutlarda Sürmedan Sayısı	438
Çizelge 6.42	Konutlarda Gözlük Sayısı	439
Çizelge 6.43	Konutlarda Mendil Sayısı	439

Çizelge 6.44	Konutlarda Tarak Sayısı	441
Çizelge 6.45	Konutlarda Yelpaze Sayısı.....	442
Çizelge 6.46	Konutlarda Ustura Sayısı	443
Çizelge 6.47	Konutlarda Tespih Sayısı	445
Çizelge 6.48	Konutlarda Dürbün Sayısı.....	447
Çizelge 6.49	Konutlarda Makas Sayısı	448
Çizelge 6.50	Konutlarda Kiblenuma Sayısı.....	448
Çizelge 6.51	Konutlarda Sineklik Sayısı.....	449
Çizelge 6.52	Konutlarda Amber Miktarı ve Amberdan.....	451
Çizelge 6.53	Konutlarda Misk ve Miskle İlgili Nesneler	454
Çizelge 6.54	Konutlarda Öd Miktarı ve Öd Kutusu	454
Çizelge 6.55	Konutlarda Yağ ve Yağ Kutusu.....	455
Çizelge 6.56	Konutlarda Edhan-ı Mütenevvia ve Edhan Şişesi/Hokkası.....	455
Çizelge 6.57	Konutlarda Duhan ve Duhan Mahfazaları	457
Çizelge 6.58	Konutlarda Nargile Sayısı	459
Çizelge 6.59	Üç Konut Örneğinde Çubuk Çeşitleri.....	460
Çizelge 6.60	Konutlarda Lüle/Lüle Sofrası/Lüle Tablası.....	461
Çizelge 6.61	Konutlarda Sini Sayısı	464
Çizelge 6.62	Konutlarda Tepsi Sayısı.....	467
Çizelge 6.63	Konutlarda Leğen ve İbrik Sayısı.....	473
Çizelge 6.64	Konutlarda Tabak Sayısı	477
Çizelge 6.65	Konutlarda Tas Sayısı.....	480
Çizelge 6.66	Konutlarda Kase Sayısı	483
Çizelge 6.67	Konutlarda Kaşık Sayısı.....	486
Çizelge 6.68	Konutlarda Bıçak Sayısı.....	492
Çizelge 6.69	Konutlarda Bardak Sayısı	488
Çizelge 6.70	Konutlarda Fincan Sayısı	495
Çizelge 6.71	Konutlarda Maşraba Sayısı.....	497
Çizelge 6.72	Konutlarda Sürahi Sayısı	498
Çizelge 6.73	Konutlarda Karlık Sayısı	498
Çizelge 6.74	Konutlarda Lenger Sayısı.....	500
Çizelge 6.75	Konutlarda Sahan Sayısı	498
Çizelge 6.76	Konutlarda Kazan Sayısı	499
Çizelge 6.77	Konutlarda Tencere Sayısı.....	500
Çizelge 6.78	Konutlarda Tâbe (Tava) Sayısı	505
Çizelge 6.79	Konutlarda Güğüm Sayısı	507
Çizelge 6.80	Konutlarda Bakraç Sayısı	508
Çizelge 6.81	Konutlarda Matara Sayısı	509
Çizelge 6.82	Konutlarda Kevgir ve Kepçe Sayıları	510
Çizelge 6.83	Konutlarda Süzegi (Süzgeç) Sayısı	511
Çizelge 6.84	Konutlarda Satıl Sayısı	511
Çizelge 6.85	Konutlarda Havan Sayısı.....	512
Çizelge 6.86	Konutlarda Kavanoz Sayısı.....	513
Çizelge 6.87	Konutlarda Şeker ve Şekerle İlgili Nesneler	516
Çizelge 6.88	Konutlarda Nemekdan (Tuzluk) Sayısı.....	517
Çizelge 6.89	Evâni-i Nühhas Örnekleri.....	518
Çizelge 6.90	Konutlarda Tennur Sayısı	521

Çizelge 6.91	Konutlarda Mangal Sayısı	523
Çizelge 6.92	Konutlarda Camakan Döşemesi Sayısı	526
Çizelge 6.93	Konutlarda Hamam Takımı Sayısı	527
Çizelge 6.94	Konutlarda Hamam Rahtı Sayısı	528
Çizelge 6.95	Konutlarda Hamam Tası Sayısı	528
Çizelge 6.96	Konutlarda Peştamal/Hamam Gömleği Sayısı	530
Çizelge 6.97	Konutlarda Futa Sayısı	532
Çizelge 6.98	Konutlarda Havlu Sayısı	534
Çizelge 6.99	Konutlarda Sabun ve Nesneleri	536
Çizelge 6.100	Konutlarda Çamaşır Leğeni ve Kabı	537
Çizelge 6.101	Konutlarda Devat Sayısı	538
Çizelge 6.102	Konutlarda Kalemtraş ve Makas Sayıları	539
Çizelge 6.103	Konutlarda Rigdan Sayısı	540
Çizelge 6.104	Konutlarda Hokka Sayısı	541
Çizelge 6.105	Konutlarda Hilal Sayısı	541
Çizelge 6.106	Konutlarda Rahle Sayısı	542
Çizelge 6.107	Konutlarda Hatem Sayısı	543
Çizelge 6.108	Konutlarda Kantar Sayısı	544
Çizelge 6.109	Konutlarda Velence Sayısı	544
Çizelge 6.110	Konutlarda Terazî Sayısı	544
Çizelge 6.111	Konutlarda Vezne Sayısı	546
Çizelge 6.112	Konutlarda Tüfek Sayısı	550
Çizelge 6.113	Konutlarda Piştov Sayısı	552
Çizelge 6.114	Konutlarda Bıçak Sayısı	556
Çizelge 6.115	Konutlarda Hançer Sayısı	558
Çizelge 6.116	Konutlarda Satır ve Çakı Sayıları	558
Çizelge 6.117	Konutlarda Topuz Sayısı	560
Çizelge 6.118	Konutlarda Kılıç Sayısı	563
Çizelge 6.119	Konutlarda Gaddare Sayısı	565
Çizelge 6.120	Konutlarda Teber (Balta) Sayısı	566
Çizelge 6.121	Konutlarda Mızrak Sayısı	566
Çizelge 6.122	Konutlarda Kolan ve Kuşak Sayısı	568
Çizelge 6.123	Konutlarda Rışme Sayısı	570
Çizelge 6.124	Konutlarda Sinebend Sayısı	571
Çizelge 6.125	Konutlarda Raht Sayısı	573
Çizelge 6.126	Konutlarda Gaşıye Sayısı	575
Çizelge 6.127	Konutlarda Rikab ve Üzengi Sayısı	578
Çizelge 6.128	Konutlarda Eyer, Kaltak ve At Örtüleri Sayısı	581
Çizelge 6.129	Üst Sınıf Konutlarında Kitap Sayısı	587
Çizelge 6.130	Cariye Konutlarında Kitap Sayısı	587

İSTANBUL KONUT MİMARİSİNDE LÜKS VE KONFOR (18.YÜZYIL)

Şükriye Pınar ÖZYALVAÇ

Mimarlık Anabilim Dalı

Doktora Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Uğur TANYELİ

Bu tez, tarihsel ve kültürel süreçlerde değişime uğrayan lüks ve konfor kavramları üzerinden 18.yüzyıl İstanbul konutlarını ve içinde yaşayanların yaşam pratiklerini yansıtan nesneleri tespit etmeyi hedeflemektedir.

18.yüzyılda, dönemin aktörleri olan üst sınıf yöneticilerinin fiziksel ve toplumsal çevrelerini anlamak üzere Osmanlı belgelerinden faydalanılmıştır. Osmanlı Devleti'nde Müsadere uygulamasının bir ürünü olan Muhallefat Defterleri bu konuda önemli veriler sunmaktadır. Ortaya çıkan bilgiler ışığında imparatorluğun merkezinde yer alan yönetici ve yönetici grupla ilişkisi bulunan üst sınıfların barınma koşullarını yansıtan konutlara öncelikle Osmanlı terminolojisi bağlamında değinilmiş, bunların kent içinde nasıl bir dağılım sergilediği anlaşılmaya çalışılmıştır. Ardından bu konutlar tipolojik bir analizle incelenmiş, istatistiki verilerle İstanbul'daki konutların nasıl bir mekan organizasyonu sergilediği, mekan içi bileşenlerin sağladığı konfor koşulları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Son olarak ortaya çıkan barınma standartları ve mekan bileşenleri içinde yer alan nesneler konut mekanlarının tefriş elemanları adı altında tasnif edilmiş, mobilya ve mefruşat, örtüler ve kullanım tekstilleri, yatak takımları, aydınlatma unsurları, kişisel bakım eşyaları, kokular, keyif verici maddeler ve donatıları, mutfak eşyaları, ısınma araç

gereçleri, banyo ve temizlik eşyaları, yazı takımları, ölçme araçları, silah takımları, koşum takımları ve kitaplar kantitatif analize tabi tutularak döneminde lüks olup olmadığı anlaşılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Muhallefat Defterleri, Müsadere, Konut, Lüks, Konfor, İstanbul

LUXURY AND COMFORT IN ISTANBUL HOUSE (18.TH CENTURY)

Şükriye Pınar ÖZYALVAÇ

Department of Architecture

PhD. Thesis

Adviser: Prof. Dr. Uğur TANYELİ

This thesis aims to discuss the household contents that reflect the casual practice of upper classes of 18th century İstanbul through the changing concept of luxury and comfort.

Primary documents of the period have been used to understand the physical and social environment of the ruling classes. Muhallefat manuscripts offer important data in this regard which result from the Müsadere process (confiscation of property after death) which has been applied in the Ottoman state system.

According to the data collected, it has tried to understand how these houses belonging to the ruling classes distributed in the city and focused on the terminology used in the documents. Then an issue was examined in a typological analysis method, spatial organization of houses shown statistically and comfort conditions provided by the components were investigated.

Finally, the objects located in the components (furniture and furnishings, drapes and textiles, bedspreads, lighting elements, personal care items, fragrances, drugs, kitchen appliances, heating equipments, bathroom and cleaning utensils, writing tools, measuring tools, weapons, harnesses and books) have been classified and investigated

by the quantitative analysis method to determine what is perceived as a luxury in the period.

Keywords: Muhallefat, Müsadere, Luxury, Comfort, House, Istanbul.

GİRİŞ

1.1 Hipotez

18.yüzyıl İstanbul konutlarının ev içi eşyaları ve mekan içi bileşenlerine dair veriler sunan Başbakanlık Osmanlı Arşiv'indeki "Muhallefat Defterleri" döneminin lüks ve konfor hayatını ortaya çıkarmaktadır.

1.2. Tezin Amacı ve Yöntemi

Osmanlı insanının fiziksel çevre ile olan ilişkisinde özel bir alanı temsil eden konutlar ve objeler barınma kültürü ve yaşam koşullarının anlaşılmasında önemli bir yere sahiptir. Bu tez, tarihsel ve kültürel süreçlerde değişime uğrayan lüks ve konfor kavramları üzerinden 18.yüzyıl İstanbul konutlarını ve içinde yaşayanların yaşam pratiklerini yansıtan nesneleri tespit etmeyi hedeflemektedir. Tarih metnlerinin 18.yüzyılı yeni bir tüketim döneminin başlangıcı olarak ele almaları ve tüketim tarzlarının etkilerini farklı paradigmlar üzerinden değerlendiren yorumları, okuyucuları birbiri ile çelişen ifadele karşı karşıya bırakmıştır. Bu nedenle Osmanlı insanının 18.yüzyıldaki tüketime bakışı, lüks ve konfor kavrayışı meselesinin zihinlerde nasıl konumlandırıldığı konusu önem taşımaktadır. Bu noktadan hareketle tezde öncelikle 18.yüzyılın tarih metnlerinde nasıl sorunsallaştırıldığı konusu ele alınmış, ardından zamanla değişen ve dinamik bir kavram olan lüks ve konforun bugün ifade ettiği anlamın dışında bir tanıma sahip olduğu gösterilmeye çalışılmıştır.

Konunun anlaşılması açısından tezde başvurulacak metinlerde kullanılan temel kavramların değerlendirilmesi de önem taşımaktadır. Bu amaçla ikinci bölümde ilk ele alınan "lüks kavramı" olmuştur. Bu kavramın tarih boyunca farklı coğrafyalarda

anlamının nasıl değiştiği, ekonomik, psikolojik, sosyolojik boyutların lüks ve konfor algısındaki etkisi anlaşılmaya çalışılmıştır. Diğerleri başvuru metnlerinin kullanılması sırasında ortaya çıkan kavramlar olmuştur. Bu nedenle öncelikle başvuru metnleri olan Muhallefat Defterleri’nin oluşmasını sağlayan Müsadere Kurumu’nun nasıl bir ortamda ortaya çıktığı ve neyi ifade ettiği anlatılmaya çalışılmıştır. 18.yüzyılda üst sınıfın kullandığı konutlar ile tüketim nesnelerinin çoğunun günümüze ulaşamamış olması, 18.yüzyıl çalışmalarında bu belgelerin önemini ortaya çıkarmaktadır. 18.yüzyılın ağdaş kaynakları içinde, dönemi birinci elden anlatan tarihler ve günlükler de önem taşımaktadır. Bu nedenle 18.yüzyılda üst sınıf yöneticilerinin fiziksel ve toplumsal çevrelerini anlamak için Başbakanlık Osmanlı Arşiv Belgeleri arasında Muhallefat Defterlerinden faydalanırken, dönemin anlatılarına da yeri geldikçe yer verilmiştir. Özellikle muhallefat defterlerinin sağladığı veriler analitik bir değerlendirmeye olanak sağladığından tezin ana malzemesini oluşturmuştur.

Kelime anlamı “ekip almak” “el koymak” olan müsadere, Osmanlı mali bürokrasisinde bir kişinin bütün maddi varlığına, belli şartlar dahilinde devlet adına el konmasıdır. Müsadere sisteminin arka planında yatan asıl unsur müsaderesi yapılacak kişinin, sahip olduğu servetin sahibinin kişi ve ailesi değil devlet olduğu kanaatidir.

Devlet büyüdükçe müsadere sisteminin uygulama alanı da genişlediğinden, ortaya çıkardığı belgeler muhallefat, tereke veya metrukât defterleri adlarıyla anılmıştır. Burada çalışmamızı daraltmak için “muhallefat” isimli belgeleri ele alarak M.1601-1838 (H.1010-1254) yıllarını ihtiva eden Bab-ı Defteri Başmuhasebe Kalemi Muhallefat Halifesi (D.BşM.MHF) defterleri adıyla kayıtlı olan defterler incelenmiş ve toplamda 1381 defterin bulunduğu bu belgeler içinden, 18.yüzyıl İstanbul’unda konutları bulunan üst sınıfların muhallefat defteri seçilmiş, bunlar arasında da olabildike karşılaştırma yapılabilecek defterler ele alınmaya çalışılmıştır. Ortaya çıkan sonuçta 57 yönetici ve hanedanla ilişkisi bulunan kişinin defterleri çalışmaya konu olmuştur.

Üçüncü bölüm konut sahiplerinin biyografileri ve her birinin sahip olduğu konutun mekan içi bileşenlerinin yazılması suretiyle konutların tipolojik bir resmini öngörme çabasıdır. Burada muhallefat defterlerinin yapısından kaynaklanan farklılıklar, tüm konutların mekan içi bileşenlerini görmeyi engeller. Bunun bir nedeni de kimi

muhallefat defterlerinin daha önce sayımı yapılan malların satışının ardından, mal ve satış değerinin yazıldığı defterler olmasıdır ve bu defterlerde mekan içi bileşenlerine rastlanmamasıdır. Dolayısıyla üçüncü bölümde 37 konutun mekan bileşenlerine az veya çok rastlanmış ve bu konutların sahiplerinin biyografileri incelenerek, mimari nesne ve tüketicisi arasındaki ilişkinin boyutu anlaşılmaya çalışılmıştır.

Dördüncü bölüm konutların mimari organizasyonlarının incelenmesini oluşturur. Konut yapılarının fiziksel durumu ve ortaya çıkan terminolojiye değinmeden önce, Türkiye’deki konut mimarisi üzerine yapılan çalışmalar incelenmiş Sedat Hakkı Eldem, Metin Sözen, Önder Küçükerman gibi önde gelen mimar ve araştırmacıların konut mimarisi konusunda yaptıkları tespitlerin Türkiye konut tarihi yazımında etkili olduğu ve bu çalışmaların “Türk Evi” kavramını oluşturduğu gözlemlenmiştir. Bu tezde de Muhallefat Defterlerinden elde edilen bilgiler neticesinde bir konut terminolojisi oluşturulmaya çalışılmıştır. “Saray”, “saray-ı sadr-ı ali”, “paşa kapısı”, “bab-ı asafi”, “kapı konağı”, “konak”, “yalı”, “hane” ve “menzil” terimlerinin ifade ettikleri anlamlar 18.yüzyıl mimari terminolojisini doğru anlamak ve nasıl bir mekan organizasyonu ile karşı karşıya olduğumuzu görmek için ele alınmıştır. Terminoloji ile yapı türlerinin genel mahiyetine dair edindiğimiz bilginin ardından, mekan içi bileşenleri sayısal bir değerlendirmeye tabi tutulmuş, takip edebildiğimiz yalı ve hane tipi konutların harem, hariciye ve dahiliye bölümlerindeki mekan bileşenleri tablolar halinde analiz edilerek 29 yalı ve hanedeki ortalama mekan bileşeninin büyüklüğü/oda sayısı hesaplanmaya çalışılmıştır. (Saray ve konak tipi konutların mekan bileşenleri ise yalı ve hane tipi konutlardaki gibi bir değerlendirilmeye tabi tutulmamıştır. Bunun nedeni Saray (4.2.1) ve Konak (4.2.2) bölümlerinde de görüleceği üzere saray ve konak terimlerinin birbiri yerine kullanılması ve 19.yüzyılda resmi bir ikametgaha dönüşecek olan Babıali’nin 18.yüzyılda zaman zaman kullanılması olmuştur. Bu nedenle kimi zaman sözü edilen sarayın geçici olarak kullanılan Babıâli mi yoksa sadrazamın kendi konutu mu olduğunu anlayamamaktadır. Ayrıca belgelerin saray ve konakların mekan bileşenlerine dair yeterli veri sağlamaması da sağlıklı bir değerlendirmeye engel olduğundan saray ve konaklar, Konut Mekanının Bileşenleri isimli bölümünün (4.3) dışında tutulmuştur. Hanelerin tamamının mekan bileşenine rastlamadığımız için de 29 yalı ve hane tipi konut bu bölümün inceleme alanı olmuştur.) Yine bu bölümde semti bilinen konutların

yeri harita üzerinde belirlenerek, kent içi dağılımında nasıl bir görünüm sergiledikleri anlaşılmasına çalışılmıştır. Mekan bileşenlerini konutlar arasında kıyaslamadan sonra, ana mekan bileşenlerini oluşturan hariciye, harem ve dahiliye bölümleri önce terim özelinde, ardından mekan bileşenleri bağlamında anlatılmış, bu bölümlerin isimlendirilmesinde altta yatan etmenler örneklerden yola çıkılarak anlatılmıştır. Kısacası her bir konutun hariciye, harem ve dahiliye bölümlerinin kaç katlı olduğu, mekan içi bileşenlerinin neler olduğu ve bu bileşenlerin nasıl bir dağılım gösterdiği, her bir ana bölümün kendine özgü bir özelliği olup olmadığı, konutlarda bulunan mekan bileşenleri üzerinden tartışılmıştır. Konut mekanının ana bileşenlerini oluşturan hariciye, harem ve dahiliye bölümleri üzerinden genel bir yargıya varılmasının ardından konut mekanının bileşenleri yani köşk, kasır, cihannüma, divanhane, mabeyn odası, sofa, oda, baş oda, misafir odası, hazine odası, taş oda, bezemeli odalar, kış odası, yaz odası, kişisel kullanıma tahsis edilen odalar “yalı” ve “hane” yapı türleri başlığı altında incelenmiş, her birinde yer alan tefriş elemanları da anlatılmak üzere odaların kullanım şekli ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Odaların yanı sıra özel işlevlere yönelik mekanlar olan kahve odası, koğuş odası, mutfak, kiler, hamam camekan, abdesthane, çamaşırhane, soğan odası ve mahzen isimli mekanlar ile bahçeler bu bölümde konfor şartları bağlamında ele alınmıştır.

Beşinci bölüm, muhallefat defterlerindeki lüks ve konfor nesnelerinin niteliğini belirleyen ana maddelerin ortaya çıkarılması amacını taşımaktadır. Bu bölüm 18.yüzyılın önde gelen kumaşların, değerli metaller ve hammadde ve nesnelerdeki kullanım sıklığını değerlendirmektedir.

Altıncı bölüm, konut mekanlarının tefriş elemanlarına ayrılmıştır. Mekan bileşenlerinin, kullanıcının istek, ihtiyaç ve estetik kriterleri göz önünde tutularak dizayn edildiği düşünüldüğünde 18. yüzyıl seçkin konutlarında dönemin dekorasyon anlayışını izleyebilmek imkan dahilindedir. Bu amaçla gündelik yaşam pratiklerini yansıtan tefriş elemanları şu başlıklar altında tasnif edilmiştir. Mobilya ve mefruşat, örtüler ve kullanım tekstilleri, yatak takımları, aydınlatma unsurları, kişisel bakım eşyaları, kokular, keyif verici maddeler ve donatıları, mutfak eşyaları, ısınma araç gereçleri, banyo ve temizlik eşyaları, yazı takımları, kitaplar, ölçme araçları, silah takımları ve koşum takımları. Bu başlıklar kendi içlerinde alt bölümlere ayrılmıştır. Örneğin mobilya

ve mefruşat bölümünde mekan bileşenlerinin döşemesini oluşturan mak'ad, minder, yastık, perde, yer yaygısı, sandalye, çekmece, piştahta, sandık, kutu, saatler, aynalar, kutsal eşyalar, askı, buhurdan ve gülabdan, ocak yaşımları, vazo ve levhaların mahiyeti incelenmiş, her birinin 18.yüzyılda nasıl kullanıldığı anlaşılmaya çalışılmış, konutlardaki sayısal değeri tablolar halinde verilerek, lüks ve konfor bağlamında değerlendirilmiştir. Örneğin “perde” isimli mefruşatın konutlarda tek bir tarzda yer almadığı cam perdesi, pencere perdesi, zar perde, kapı perdesi, ocak perdesi gibi versiyonlarının bulunduğu görülür. Benzer bir durum yastıklar için de geçerlidir. Baş, yüz, koltuk, köşe yastığı gibi çeşitli kullanım alanlarına rastlanmıştır. Bu bölümde en büyük zorluk, günümüze kadar ulaşamamış, ismi unutulmuş eşyaların tanımlanması olmuştur.

Son olarak Sonuç bölümünde, 18.yüzyıl İstanbul konutlarında yaşayan üst sınıf konutlarının nasıl bir yapı sergilediği, lüks ve konfor nesnelerinin konutlardaki kullanım sıklığı üzerinden son bir analiz okuması yapılmış, Ekler bölümünde okuyucunun istifade edebilmesi amacıyla bir sözlük hazırlanmış ve konutlardaki nesnelerin her biri tek bir tablo halinde verilmiştir.

1.3 Literatür Özeti

Bu çalışma 18.yüzyıl gibi erken bir dönemin barınma koşullarındaki lüks ve konfor unsurlarını ortaya çıkarmayı amaçladığından yöntem olarak birinci elden kaynakların kullanılmış, böylece özgün bir tez ortaya çıkarılmak istenmiştir. Bu bölümde konuya açıklık getirmesi amacıyla 18.yüzyılın literatürde nasıl ele alındığı, 18.yüzyılda lüks ve konforun zihinlerde nasıl algılandığı konusu tartışılmıştır.

1.3.1 18.Yüzyılın Tarih Metinlerinde Sorunsallaştırılması

Türk toplumunun batılı tarzda değişimi çok sayıda çalışmaya konu olmuş, bu konuda zengin bir literatürün oluşmasını sağlamıştır. Askeri yenilikler, idari alandaki düzenlemeler, eğitimde yeni kurumların ortaya çıkışı gibi pek çok konuda eser yayınlanmış, bu dönemin başlangıcı genellikle 18.yüzyıla dayandırılmıştır. Özellikle Sultan III. Ahmed'in saltanatıyla başlatılan 18.yüzyıl; tarih metinlerine, güncel ve modern metinlere farklı şekillerde aksettirilmiştir. Bu aksedişte 2 söylem; “batılılaşma”,

ve “sefahat” söylemi ön plana çıkmakta, bu dönem “iyi”, ya da “kötü” bir çerçeveye oturtulmaktadır.

Bilindiği üzere “Lale Devri” ismi, ilk kez Yahya Kemal Beyatlı tarafından kullanılmış, Ahmed Refik Altınay’ın İkdam gazetesindeki makalelerinde ve ardından yazdığı kitabı [1] ile yaygınlık kazanmıştır. Altınay, yazılarında bu dönemin eğlencelerle geçtiği bir tablo sunar. Bu konuda da Sultan III. Ahmed’i sefa ve zevk düşkünlüğü ve devlet işlerini İbrahim Paşa’ya bırakması ile eleştirir.

İsraf ve sefahat söylemi Abdülbaki Gölpınarlı’nın [2] 18.yüzyıl üst sınıf icalinin konutlarına tarih düşülen Nedim Divanı’na yazdığı önsözde de karşımıza çıkar: *“Yeşilliği bitmeyen, denizine, mehtabına, tulûna ve gurubuna doyum olmayan güzeller güzeli İstanbul’un, tok midelere şehvî ihtiras, şark müziğinin rehavet veren nağmeleri, şarap ve neşe, bu devirde, geçen devirleri gölgede bırakacak bir israf ve sefahet yaratmıştı.”*

Kozanoğlu da [3] benzer bir söylem geliştirmiş, Roman üslubundaki “Patronalılar” isimli eserinde üst sınıfın yaşadığı sefahat nedeniyle patrona isyanının çıktığını dile getirmiştir. Yazar; saray ve sarayla ilişkisi bulunan şahısları ahlaki bir zaaf içinde ele alırken, Patrona’yı halka yardım eden bir kahraman gibi göstermiştir.

Batılışama söylemi üzerinden bu dönemi değerlendiren yazarlardan bir diğeri Mümtaz Turhan’dır. Yazar, 18.yüzyılı (1718-1789) “serbest kültür değişimleri dönemi” olarak adlandır ve kitabına da bu ismi verir. O’na göre, 1951 yılında yayınlanan Kültür Değişimleri isimli kitabında, bu süreç yani Osmanlı imparatorluğunun kültür değişimleri 250 yıl önce (18.yüzyılın başlarından itibaren) başlamış ancak amacına ulaşamamıştır. Çünkü Batı medeniyetini yüzeysel taklit yoluyla almak ancak kültür çözülmesine ve toplum ahlakında bunalıma yol açar. Turhan bir yandan Batı medeniyetini bütünüyle ele almayı hem sosyolojik bakımdan gerçekleşmesi imkansız bir fikir olarak, hem de kabul edilemeyecek bir düşünce olarak görür bir yandan da batılılaşmanın nasıl olması gerektiği yolundaki önerileriyle kendisiyle çelişir [4].

İdris Küçükömer de [5], batının üstünlüğünün kabul edildiği bu dönemde Damat İbrahim Paşa’nın temsil ettiği yenilik hareketlerini “Batılılaşma” hareketi olarak adlandırır. Batılılaşma/Yenilik hareketinin iki özelliği vardır: Biri batıyı tanıyarak oradaki gibi yaşamaya özenmek yani Nedim’in şiirlerinde anlattığı biçimde yaşamaktı. Bu

görünüŖü ile dönemin ismi “Lale Devri”dir. Lale’li hayatı, sarayla bürokratlar birlikte yaşamıştı. İbrahim Müteferrika’nın matbaayı kuruŖu da bu dönemdedir. Bürokrat Lale Devri’nde aŖağıdan bireyci bir gelişme olmaksızın, sanki Osmanlı Rönesansı’nı getiriyordu. Oysa batıda Rönesans, belli bir ekonomik ve sınıfsal gelişme ile birlikte gelişmişti. Diğer özellik Osmanlı imalat sanayisinin Batıda olduğı gibi bir gelişme gösteremeye çalışmasıdır. Devlet hemen 18.yüzyıl başında sanayi tesisleri (batıdakilere benzer fabrikalar) kurmak ve muattal vaziyette duran madenleri işletmek istemişti. Bu devletçilik hareketi, asıl Lale Devri’nde yürütölmek istenmiş, sanayi korunmak isteğıyle birlikte ele alınmıştı. Kurulan fabrikalar bir kârlılık hesabı içinde kurulmadıklarından ve Batının da bu gelişmeyi durdurucu bazı karşı tedbirleri sebebinden iyi gitmemişti. Bu iki özellik Patrona Halil patlamasına sebep olmuş, isyan hem “lale’li yaşantı”yı ortadan kaldırmış, hem de sanayileşme hareketini dağıtmıştı. Lale Devri masrafçı yaşantısı ile İstanbul halkına (esnafı, yeniçerisi vs) onun değerler sistemine ters düşmüştü.

Şerif Mardin’in [6] Türk siyasetini Merkez-Çevre ilişkisi üzerinden açıklamaya çalışan makalesinde Batılılaşmak adına merkezin çevreden ve yöneticilerin kitlelerden kültürel açıdan yabancılaştığı üzerinde durur ve şöyle der: *“İstanbul’daki alt sınıflar ozamana kadar, Versailles’in tantanasını ve 18.yüzyıl Fransa’sının zevk ve eğlence düşkünlüğünü kopya etmeye yönelik birçok girişim sonucunda, Osmanlı devlet adamlarının ve Sarayın Batılılaşmasına bir süre tanıklık etmişti. Geleneklerin yozlaştırılmasını önlemek için silaha sarılmaları istendiğinde, bu sınıfların cevabı olumlu oldu... burada da sözkonusu olan, resmi seçkinler grubunun bir bölümünün, askerlik ve yönetim örgütünü Batılılaştırmak için harcadığı bir çabaydı; bu çabaya Batılı yaşam tarzının yüzeysel bir taklidi eşlik ediyor ve aynı çaba, bir başka menfaat grubu tarafından kitleleri Batılılaşmaya karşı harekete geçirmek için kullanılıyordu.”*

Yukarıdaki genellemelerde Batılılaşma olarak adlandırılan bu devir olumsuzlanmış, sefahat içinde yaşayan yönetici kesim eleştirilmişken Arif Bilge’nin [7] kitabında olumlu bir tavır sergilenmektedir. Bu anlatımda Lale devrinde açılan yeni mektepler ve meydana getirilen yeni müesseselerden bahsedilir. Patrona isyanı ise yenilik fikrini baltalamış, memleketin bir asır gibi uzun bir süre yerinde saymasına sebep olmuş, fikrî inkılaplarda 19.yüzyıl beklenmiştir: *“Harbiye ve diğer askeri mektepler de isyandan aŖağı yukarı 1 asırlık bir zaman gibi uzun bir devreyi beklemiş, II. Mahmud zamanını*

bulmuştur. Bu devirde ilme, fenne, sanata verilen kıymet neticesiz kaldığından (isyan çıkmasıyla) I.Mahmut devrini verimsiz bir hale geçirmiştir”.

Lewis, Batı toplumunun ve Türk kültürünün demokratik idealleri arasındaki “derin yakınlıkları” vurgular. Ona göre Türkler tarihlerinde kendilerini Batı’dan ayıran coğrafi ve kültürel uçurumun kapanmasında katkısı bulunan iki önemli tercihte bulunmuşlardır. Bu tercihlerden ilki Ortaçağ’da Asya’dan kopup Batı’ya yönelmeleridir. Lewis bu temel üzerinde çizgisel ve sürekli ilerleyen uzun vadeli bir Türk modernleşmesi tarihi kurar. Bu sürekliliğin Osmanlı İmparatorluğu’nun kurumlarına ve uygulamalarına sinen Arap ve İslam etkisiyle kesintiye uğradığını belirtir. Osmanlı reformcularının 18.yüzyılda bir moden ve esin kaynağı olarak Batı’ya dönmeleri ikinci önemli tercihi oluşturur. Lewis’e göre, Osmanlı reformu imparatorluğun yıkılışı ve laik cumhuriyetin kuruluşu Türklerin Batı’nın yanında haklı yerlerini edinmelerini önlemiş olan ezici bir yükten kurtulmalarına yol açmıştır [8].

Yukarıdaki anlatımlarda 18.yüzyılın özellikle Lale Devri’nin farklı yaklaşımlarla problemleştirildiği görülüyor. 18.yüzyıl yönetici gurubun icraatlarının olumlu bir gelişme olarak aktarıldığı ya da bu yüzyıldan rahatsız olan anlatımlar Osmanlı toplumunda neyin değiştiği sorusunu gündeme getirir.

Bilinmektedir ki “Batılılaşma” söylemi ittihat ve terakki döneminde ortaya atılmış bir kavramdır. Kavramsal olarak meseleye yaklaşıldığında 18.yüzyılda henüz “Batı uygarlığı” kavramının bulunmadığı dikkati çeker. “Hristiyanlık dünyası”, hristiyanlık birliği” gibi kavramlar zihinlerdedir. “Uygarlık” kavramının sözlüklere girişi ise Fransızcada 1766, İngilizce’de 1772 tarihini bulacaktır. Yani Avrupa’da bir “batı uygarlığı” olduğunun kavranmaya başlaması, Napolyon savaşlarından sonra ve buharın gelmesiyle olacaktır. Bu nedenle Osmanlı toplumunun, Batıyı algılayışındaki genel tavır aslında cemaat toplumunun algısında bulunan dini temellere dayalı bir tavidir ve bu tavrın değişmesi yani Avrupa’da farklı usulde bir uygarlık olduğunun anlaşılması için 18.yüzyılın sonunun beklenmesi gerekecektir [9].

Burada “batılılaşma” ve “sefahat”in yaşandığı bir tablonun karşımıza serilmesi aslında tüketimden rahatsız olan bir anlayışı sergiler. Oysa her dönemde toplumun sefahat içinde yaşadığı eleştirilmekte, kendisine çeki düzen vermesi gerektiği, İslami kurallara

göre hareket edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bunu 16.yüzyılda kaleme alınan Ahlak-ı Alai'nin 19.yüzyılda Mısır'da yeniden basılmasından anlayabiliyoruz. Yeniden basım kitabın okunan bir metin olduğunu göstermektedir. Söz konusu kitapta tüketen ve tüketimin önüne bariyerler yerleştiren bir toplum yapısı görülür. Osmanlı'nın anlaşılması bu gerilimin de anlaşılmasını gerekli kılar.

Bariyerler yerleştiren bir toplumun tüketimden rahatsız olduğu, yalnız 18.yüzyılda değil Tanzimat döneminde de karşımıza çıkan bir olgudur¹. O halde bu söylemlerin hangisi gerçektir? Aşırı tüketen, sefahat içindeki bir üst sınıf mı? Yoksa yenilik fikirleriyle toplumu ileriye götürmeye çalışan bir bürokrat kesim mi? Aslında buradaki problem hangi metnin doğru olup olmadığı sorusu değil, yazarların bu dönemi nasıl okuduğu, oluşturduğudur. Kültürel pratiklerin toplumsallaşmasında, görmediğimiz yönlerdir önemli olan.

Örneğin Patrona Halil İsyanı'nın üst sınıfın savurganlıkları ve ekonomik buhran nedeniyle çıktığı savunulur. Sadrazam İbrahim Paşa ile kendisinden önce sadaret görevinde bulunmuş Tevkii Nişancı Mehmed Paşa'nın gelirleri kıyaslandığında, İbrahim Paşa'nın Tevkii Nişancı Mehmed Paşa'nın gelirinden daha fazla gelire sahip olmadığı son yapılan araştırmalarda ortaya çıkarılmıştır [10] Bu da İbrahim Paşa'nın o güne kadar sadrazamlık yapmış paşalardan pek farklı bir gelir-gider dengesinin bulunmadığını gösterir. Bir diğer çalışma Şevket Pamuk'un [11] İstanbul'daki fiyat endekslerini incelediği eseridir. 500 yıllık bir dönemin fiyat endeksini narh, inşaat defterleri, vakıflar ve saray harcamalarını içeren belgelerden yola çıkarak oluşturmuştur. Temel gıda dışındaki ürün fiyatlarının incelendiği bu listede 18.yüzyılın sonlarına kadar (1770'ler) fiyatların kısa bir aralıkta oynadığı ortaya çıkarılmıştır. Dolayısıyla fiyatlar, zevk ve sefanın neticesinde yaşandığı ileri sürülen ekonomik buhranı yansıtmamışlardır. Osmanlı maliyesi 1770'lerden sonra savaşlar ve girişilen reformlar nedeniyle büyük boyutlara varan bütçe açıklarıyla karşı karşıya kalmış, bu dönemde ek kaynak ihtiyacı enflasyonun artmasına neden olmuştur.

Sözkonusu yalnız iki çalışmanın tespiti bile, 18.yüzyılda hayatın farklı alanlarında görülen değişimlerin doğal seyreden bir süreç olduğunu anlatmaktadır. Nesnelerde

¹ Şerif Mardin [6] bunu Tanzimattan sonra "aşırı batılılaşma" olarak adlandırmıştır.

kullanılan malzemeler, biçimler, protokol gibi alanlarda görülen değişimler bir kırılma noktası göstermezler. (Asıl kırılma noktası Tanzimat’a kadar yaşanmayacaktır.)

Üst sınıfın tüketiminde bir aşırılık olmamasına karşılık, orta sınıf halktan farklı olarak, alım gücü yüksek bir yaşam tarzına sahip olması doğal karşılanması gereken bir durumdur. Bu noktada bir kırılma noktası yaşanmadıysa 18.yüzyılda ne değişti, eskiden tanımadıkları neydi, şimdi neyi tartışıyorlardı soruları gündeme gelir. Üst sınıfın özellikle saray ve çevresinin 17.yüzyılın son yarısında Edirne’de ikamet ettikleri gözden kaçırılmamalıdır. İstanbul’da bir seçkin sınıfın uzun süredir göz önünde olmayışı, III.Ahmed’in saltanatına Edirne değil de İstanbul’da başlaması İstanbul halkı nezdinde önemli bir değişimdir [12]. Artık İstanbul caddelerinde yüksek sayıda kapı halkı bulunan vezirler, kaptan paşalar ve diğer saray mensupları görülebilmekteydi. Topkapı Sarayı ve çevresi, özellikle Paşa Kapısı denilen mevki bürokratik açıdan canlanmıştı. Elçilerin 300 pare top atışlarıyla karşılanması, verilen ziyafetler, resmi törenlere artık İstanbul halkı şahit oluyordu.

18.yüzyıl güncel ve modern tarih metinlerinde algılanışı ise farklı bir boyutta dile getirilir. Yazarlar artık Osmanlı devletini Batı karşısında değişim yaşamayı zorunlu olan bir varlık olarak görmekten uzaklaşır. Tarihte gerçekleşen olaylar ve yaşayan kişiler olabildiğince kendi şartları içinde ele alınmaya çalışılır, daha spesifik yorumlar yapılır. Örneğin Selim Karahasanoğlu’nun [13] 18.yüzyıl hakkında yazılan tarih metinlerini, eleştirdikleri konularda haksız çıkaracak noktalara temas ettiği “İstanbul’un Lale Devri mi? Tarih ve Tarih Yazımı” başlıklı makalesi bu noktada önem taşır.

Yukarıda değinilen örnekler çok aşırı bir tüketim yaşanmadığı yönünde bir resim çizmektedir. Bununla birlikte metinlerde neden rahatsız bir tavır sergilendiği, bu ikili söylemi ortaya çıkaran şeyin ne olduğu, 1730 isyanını ortaya çıkaran süreç ve sebepleri yeniden düşünmek tezin kapsamı dışında kadığından bu konunun üzerine eğilmek ve dönemi yeniden ele almak ayrı bir çalışmayı gerektirmektedir.

1.3.2 18.Yüzyıl Osmanlısında Lüks ve Konfor Kavrayışı Meselesi

Lüks kelimesinin tanımı yapılmaya çalışıldığında bu kelimenin dinamik yapısı yani tarih boyunca farklı anlamlar içerdiği gözlemlenir. Etymology Dictionary’de [14] lüks

kelimesinin tarihte geçirdiği anlam dönüşümü kısaca şu şekilde ele alınmıştır: Lüks, 14.yüzyılın başlarında “cinsel ilişki”, 14.yüzyılın ortalarında Latince’deki luxuria; aşırı lüks, israf, bolluk, incelik. Eski Fransızca’daki luxure; şehvet uyandırma, günahkar, kendine düşkünlük. İspanyolca’daki luxus; aşırı, savurganlık, ihtişam, geç 14.yüzyılda “duyusal zevk” anlamına geliyordu. 1630’lardan itibaren “pahalı veya seçilmiş olanda hoşgörü alışkanlığı” ifade eden sözcük 17.yüzyılda aşağılayıcı anlamından uzaklaşmıştı. 1740’lardan itibaren görkemli bir çevre, 1780’den itibaren de gerekli olanın ötesinde keyifli ve konforlu şeyler” anlamında kullanılmıştı.

Olumsuz bir anlamdan konfor içerikli bir kelimeye dönüşen lüks kavramının tarihi seyrini Cristopher Berry’nin [15] “The Idea of Luxury” isimli kitabında da izlemek mümkün. Yazar klasik paradigma başlığı altında “polis”lerden yola çıkarak lüksün Platon, Roma ve Erken Hristiyanlık döneminde nasıl algılandığını anlatan bir sınıflandırma yapmıştır. Platon döneminde lüksün toplumu zayıflattığı düşünülmüş ve yasaklanması gerektiğine inanılmıştır: “Polislerde 3 temel ortak ihtiyaç; yemek, barınma ve giyimdir ve bütün bu ihtiyaçlar tamamlandığı takdirde; polislerde yaşayan insanlar hayatlarına devam edebileceklerdir. En basit polislerde ihtiyaçlar; bu üç temel ihtiyaçla sınırlıdır. Fakat Plato, bu minimum ihtiyaçların biraz daha ilerisinde ihtiyaçlar bulmuştur. Kıyafetler sadece insanları çevreden korumamalı aynı zamanda temel fonksiyonunun ötesinde güzel ve şık olmalıdır. Yemeğin sadece yenilmek için servis edilmesinin yanında sunumu ve aşçılığı da eş değerde önemlidir. Gereksiz arzular insanları hayvan statüsünden öteye taşır. Buna rağmen; genişletilmiş arzular polislerdeki mükemmel primitif harmoniyi yıkar. İhtiyaçlara yönelik ortak tatmin; bitmez tükenmez zenginlik ve lüks mücadelesi aracılığıyla yer değiştirir. Bu nedenle lüks, toplumda yasaklanmalıdır çünkü sağlıklı ve güçsüz bir durum yaratmaktadır. Bu dönemde Aristo da lüksü, bir tip yumuşaklık olarak tanımlamış ve lüks insanının yumuşak olacağını dolayısıyla ayrıca dayanıklı olamayacağını düşünmüştür. İhtiyaç dışına çıkan arzuları ifade eden lüks bu dönemde olumsuz ifadeyle kullanılmıştır.

Roma döneminde de lüks politik bir sorun olmuştur. Özellikle ziyafetler ve süsleme için ne kadar harcama yapılması gerektiği üzerine tartışılmış, düşünürler doğa tarafından düzenlenen uygun limitlerin aşımını lüks olarak tanımlamışlardır [15]. Roma’nın Yunanistan gibi lüks yaşayan bölgeleri fethetmesi ile günlük hayatta zevk ve

savurganlığın, özellikle de yemek ve boş zamanın gibi lüks unsurların öne çıkmasının Roma'nın yıkılmasında etkili olduğu düşünülmüş, bu nedenle bu dönemde lüksün güçsüzleştiren bir kuvvet olduğu varsayımı yaygınlık kazanmıştır.

Erken Hristiyanlık döneminde, bu dönemin düşünürlerinden St. Augustine, lüks içinde yaşamayı şehvet ve ahlaksızlık olarak görmüştür. Lüks bu dönemde aşağılayıcı bir kavram olarak ağırbaşlılık ve namusun karşıtı gibi düşünülmüş, yedi ölümcül günah içinde (Kibir, açgözlülük, luxuria (şehvet düşkünlüğü), kıskançlık, oburluk, öfke, tembellik) zikredilmiştir [16].

Antik dönemde olumsuz çağrışımlarla anılan lüks 14.yüzyılın ortalarına kadar bu ifadesini korumuştur. 14.yüzyılda “şehvet, günahkar, vurdumduymaz” anlamında kullanılırken 17.yüzyılda görkemli çevrelere ilişkin olumsuz ifadesinden sıyrılmaya başlamış, 18.yüzyılda ise yaşamsal gereksinimlerin ötesinde keyif veren şey anlamında kullanılmaya başlanmıştır [16].

Sombart [17] 18.yüzyılda yeni gelişmekte olan ekonomi biçimlerinin Lüks sayesinde geliştiğini, Kapitalizmin lüksten doğduğunu savunmuştur. 17.yüzyılda sanat ve zanaate dayalı pozitif yaklaşımlarla anılan lüks, 18.yüzyıldan itibaren özellikle Endüstri Devrimi ile endüstriyel üretime yani seri üretime dayalı ürünlerle anılmaya başlanmıştır. Bu gelişmeler pek çok alanda (teknoloji, üretim, kültür, ekonomi, toplumun sosyal yapısı) kendini göstermiş, yeni dönemde “lüksün demokratikleşmesi” kavramını doğurmuştur. Bu durumda “lüks” kavramı yeniden üretilmiştir.

Sombart 17 ve 18.yüzyılda Avrupa'ya ithal edilen lüks eşyalar arasında baharat, ecza, boya maddeleri, ipek ve ipek kumaşlar, pamuk ve pamuklu bezler, değerli taşlar, porselen, kahve, tütün, şeker, çay ve kakaonun bulunduğunu kaydeder. Lüks mallar olarak değerlendirilen bu eşyaların ithalatının olmaması durumunda koca bir ticaret de varolmayacaktır. 18.yüzyıl Avrupa'da genişleyen ticaretin, artan pazarın, tarımsal fabrikasyon üretiminin, yükselen fiyatların ve büyüyen popülasyonun asrıdır. Kapitalizmin yükselişiyle başlayan ve 1789 Fransız İhtilali, Amerikan Devrimi ile devam eden, 18.yüzyıl sonunda Endüstri Devrimi ile sonuçlanan yeni bir dönem biçimlenmiştir [17].

Yukarıdaki anlatım lüks kavramının tarihte gösterdiği anlam farklılaşmasını yansıtırken, 18.yüzyıl Osmanlı toplumunda nasıl anlaşıldığını ayrıca sorgulamak gerekiyor. Bu amaçla sözlüklere bakıldığında 1882 yılında basılan Redhouse sözlüğünde [18] luxury kelimesi 1- saltanat, 2- tantana, 3-sefahat, 4- nefis şey gibi kelimelerle açıklanmıştır. Daha önce yayınlanmış olan 1856 tarihli N. Mallouf'un [19], "Dictionnaire Français-Turc" isimli sözlüğünde luxe kelimesi israf, sefahat ve saltanat kelimeleri ile tanımlanmışlardır. Aynı sözlükte luxe des ottomans, saltanat-ı âli osman'ı; objects de luxe, israflı metalar olarak çevrilmiştir. Görülüyor ki, Osmanlı terminolojisindeki lüks kelimesi, 18.yüzyıl İngilizce ve Fransızca'daki olumlu tanımlara uymuyor. Lüks, toplumda ekonomik olanaklara sahip kesim olan Osmanlı ailesi bir başka deyişle saltanat sahipleri ve bunların yaşam tarzları şeklinde çevrilmeye çalışılmış, daha doğrusu bugünkü lüks kelimesinin ifade ettiği anlam henüz Osmanlı terminolojisinde üretilmemiştir.

Aslında lüks ve konfor kalıpları, bir toplumda veya aynı toplumda yer alan grupların belirli bir kasıt gözetmeksizin geliştirdikleri pratiklerdir. Osmanlı toplumunda da lüks, toplumsal yaşamın grameridir yani hayatın içindedir. Her bir birey kendi yaşamına sürekli yeni biçimler vererek daha lüks ve konforlu bir hayat beklentisi içindedir. Ev yaşamına ilişkin alışkanlıklar, eşyalardaki lüks ve pahalılık önce üst sınıflar tarafından deneyimlenirdi ve lüks ve pahalı şeylere yalnız kendileri sahip olmak isterdi. Ancak bunlar uzun vadede, kendileri ve soylarından gelenler için daha iyi bir gelecek hazırlamak isteyen diğer grupların ya da sınıfların mensupları tarafından da benimsenir böylece söz konusu eşyalardaki ve yaşam tarzındaki lüks artık lüks olmaktan uzaklaşırdı [20].

Osmanlı toplumsal yapısında lüks bir hayat tarzına en başta sosyo-politik piramidin en üstünü temsil eden padişah ve ailesi sahip olur, saray üslubu denilen bu model öncelikle sarayla bağlantısı bulunan yönetici kesim tarafından örnek alınır ve bu kesimde uzun süre ayrıcalıklı olarak kalırdı [21]. Sözlüklerde kelimenin "saltanat" şeklinde açıklanması da bu nedenledir. Bu ayrıcalığı, konut özelinde ele aldığımızda, orta sınıftan bir Osmanlı'nın evinde göremeyeceğimiz işlevselleşmiş odalarda görürüz. Üst düzey bir paşanın evinde çalışanların birarada kalmasını sağlayan koğuş odası, hamam dışında bir çamaşır odası, en değerli eşyaların bulunduğu hazine odası, olası bir

yangında kaybolması istenmeyen eşyaların saklandığı taş odalar konutta lüksü yansıtan yaşam grameridir. Bir başka örnek sofrada kullanılan çatallar üzerinden verilebilir. 18.yüzyılda sofralarda yer almayan çatal, ilk defa Sultan II. Mahmud tarafından kullanılmış [22] ve 19.yüzılın başında lüks bir obje olarak algılanmıştır, çatalın zamanla ihtiyaç haline gelmesi ve toplumun tüm kesiminde yaygınlaşmasıyla ihtiyaç maddeleri arasında yer almıştır. Bu örnek Lüks kalıplarının, zamanla toplumda yaygınlaşması ile artık lüks olmaktan çıktığını göstermektedir. Tezin altıncı bölümünde bu türden örneklerle yer verilerek, bir diğer deyişle üst sınıfların konutundaki tüketim nesnelerinin hangilerinin lüks olup olmadığı anlaşılmaya çalışılmıştır.

18.yüzyılda lüks unsuru olan objelere ulaşmak için ekonomik sermaye sahibi olmak yetmezdi. Bunun için siyasal ilişkiler ve mevki de önem taşırdı. Osmanlı toplum yapısında, yönetimi elinde bulunduran ve sarayla bağlantılı kesim ekonomik serveti de elinde bulundurdu ancak bunun tam tersi mümkün değildi, çünkü ekonomik olarak yüksek seviyeye sahip olan bir Osmanlının lüks kalıplarına ulaşması o dönem için kolay değildi. İncelendiğinde de görülecektir ki, yönetilen sınıf provizyonist sistem sebebiyle kişisel servete sahip olamamaktadır. Yönetici gurubunda da benzer bir durum vardır, padişahın kulları statüsünde bulunanlar, yaşadıkları veya görevde bulundukları süre boyunca belirli imtiyazlara sahip olur, bunun dışında servet biriktiremez, aileye miras bırakamazdı. Kişinin devlet sayesinde kullandığı mallar müsadere sistemi ile ya doğrudan ya da müzayedeye usulüyle satılıp nakit olarak yeniden devlet hazinesine intikal eder, müzayedeye katılanları yine üst sınıf ricali oluşturduğundan lüks tüketim nesneleri, yine bu sınıf arasında dolaşırdı.

Üretimin zanaat yoluyla gerçekleştiği 18.yüzyılda yalnız orta sınıf değil, üst sınıf ricali arasında da eşyanın kendisi bir değerdi. “Şikest” yani kırık bir ayna müzayedeye girebiliyor, alıcı bulabiliyor, hazine tarafından kabul edilebiliyordu. Bir nesnenin lüks olması için onun gösterişli olması gerekmezdi. M.D’ohhson [23] bunu şu şekilde ifade eder: *“sarayda olsun, büyük konaklarda olsun altından, gümüşten hatta değerli taşlardan başka işlerde kullanmaya yarayan çok çeşitli eşyaya rastlamak mümkündür. İbrikler, tepsiler, vazolar, küçük şişeler, buhurdanlar ve hatta reçel ikram ederken kullanılan kahve kaşıkları gibi... Bu lüks, diğer ev eşyasında da görülür, ama yine de Avrupa’daki ileri gelenlerin konaklarında hüküm süren ihtişama rastlanmaz.”*

Veblen [24] lüks tüketimde 2 güdüden bahseder: 1. Ait olduğunuz kendi seçkin sınıf içinde imajınızı diğer grup üyelerine göstermek, 2. Kendinizi ait olmadığınız diğer alt sınıflardan ayırmak. Bu yönüyle lüks sosyal ilişkileri kapsamaktadır. Toplumsal statü ve roller üst sınıf ricali arasında farklı bir zihniyet yapısı oluşturur, ancak bunu ortak bir zevk, ortak bir kültür olarak algılamak doğru olmayabilir. Sahip olunan güç ve paranın gösterilişi yaş, cinsiyet gibi çeşitli ölçülere göre de değişebilirdi. Sadrazamın eşi ile sadaret kethüdasının eşini ziyaret eden Lady Montagu [25] bu iki farklılığa dikkat çeker. Montagu, Sadrazamın ellili yaşlardaki eşinin haremağası tarafından karşılanır ve birçok odanın arasından geçerek iki sıra dizilmiş zarif cariyeler arasında en sondaki odaya götürülür. Ev ve odanın oldukça sade döşenmiş olması onu şaşırtır. En fazla masraf elbiselere ve hizmetçilere yapılmıştır. Bu hanım servetini sadaka yoluyla harcar. Sadaret kethüdasının evinde ise yaldızlı kafeslerle çevrili bir odaya girer, beyaz mermerden bir fiskiye, üç dört havuza dökülür. Tavanda yaldızlı sepetlerden taşmış, hemen düşecek hissi veren çok çeşitli çiçek resimleri vardır. Yastıklar satenden, minderler İran halılarıyla süslüdür. Bir diğer farklılık sözkonusu eşlerin giyim tarzlarına da yansımıştır. İlki sade bir kürkle, diğeri sırma diba bir entari ve mücevherleriyle Montagu'yu karşılamış, her ikisi de kalabalık maiyeti ile ikramlarda bulunarak en iyi şekilde misafirlerini ağırlamışlardır. Bu iki örnek, servet, güç ve ona eşlik eden organizasyonlar vasıtasıyla lüks kalıplarının farklı yollarla nasıl gösterildiğini anlatması bakımından anlamlıdır.

TEZDE BAŞVURULACAK METİNLERİ ANLAMAK İÇİN KULLANILAN TEMEL KAVRAMLAR

2.1 Genelde Lüks Kavramı

Lüks kelimesinin kavranışında Sanayi devrimi bir dönüm noktasıdır. Devrimin ardından üretimdeki artış, lüks ürünlerin yeniden tanımlanmasına yol açmış, “lüks”; gereklilik, enderlik, tasarım/estetik, sıradışılık, konfor, sembolizm gibi çeşitli açılardan ele anılırken, tüketici algıları da göz önünde tutularak ekonomik, psikolojik, sosyolojik, kültürel tanımlarla yeniden üretilmiştir.

Öncelikle sözlükler dikkate alındığında “lüks” kelimesinin şu şekillerde tarif edildiği görülmektedir. TDK Güncel Türkçe Sözlüğünde [26] lüks kelimesi, 1-Giyimde, eşyada, harcamada aşırı gitme, gösteriş, şatafat. 2-Gösterişli, şatafatlı, 3-Gereksinim dışı olan şeklinde tanımlanmıştır. Webster Sözlüğündeki [27] lüks tanımında da bolluk, zevk, rahatlık ve tutku üzerinde durulmuştur. 1-bolluk veya büyük kolaylık ve rahatlık hali, 2-Mutlak suretle gerekli olmayan fakat zevk veya rahatlık veren şey, 3-Zevk, tatmin veya rahatlık sağlayan şeye duyulan tutku. Oxford sözlüğündeki [28] lüks tanımında ise enderlik öne çıkar. 1-Özellikle yüksek pahalı olan büyük rahatlık ve güzellik, 2-Gereksiz, pahalı veya sahip olunması zor olan bir şeye duyulan arzu, 3-Nadiren elde edilen bir zevk. Grand Dictionnaire Universel’de [29] ise lüksün pek çok tanımı olduğundan bahseder ve en genel anlamda lüksü gereksizin kullanımı olarak açıklar. Seyidoğlu’nun Ekonomik Terimler Sözlüğünde de [30] TDK’ya benzer bir tanım bulunur: Harcamada, giyimde, kuşamda aşırıya kaçma, gösteriş, şatafat ve gereklilik sınırlarını aşan, gerekli olandan fazla, gereksiz.

Gerek sözlüklerde gerekse çalışmalarda lüks kavramının öncelikle “gereklilik” kavramının karşıtı olarak ele alındığı dikkati çeker. Örneğin Sombart [17] lüksü ihtiyaç dışında incelenmiş bir tüketim olarak ele alır. O’na göre lüks nicel ve nitel olmak üzere çift anlamlıdır. *“Nicel anlamda lüks, malların ziyan edilmesiyle eş anlamlıdır. Bir uşak yettiği halde yüz uşak tutmak ya da puroyu yakmak için üç kibrit çöpünü birden tutuşturmak gibi (...) Nitel lüks kavramından yola çıkarak, incelenmiş mal ile hemen hemen aynı anlama gelen lüks mal kavramını türetiyoruz. Malların, temel gereksinimi giderme amacının dışına taşacak ölçüde işlenmesine, incelmeye denir.”*

Lüks, genelde “gereklilik” kavramı üzerinden açıklanmaya çalışılırken Amerikalı Abraham Maslow [32] bu konuya psikolojik açıdan yaklaşmış, acıkmak, susamak gibi temel gereksinimlerden kendini gerçekleştirmeye kadar uzanan bir gereksinim hiyerarşisi oluşturmuştur. Bu hiyerarşide birey bir kategorideki ihtiyaçları tam olarak gideremediği bir üst düzeydeki ihtiyaç kategorisine geçemez. Maslow gereksinimleri şu şekilde kategorize etmiştir: 1-Fizyolojik gereksinimler(nefes alma, yeme, içme uyuma...), 2-Güvenlik gereksinimi (kendini, ailesini, toplumunu güven içinde hissetmek), 3-Ait olma gereksinimi(başkaları ile kurulan ilişkide kabul edilmek), 4-Saygınlık gereksinimi (prestij, başarı, yeterli olmak..), 5-Kendini gerçekleştirme gereksinimi (kişisel tatmin, kişinin potansiyelini ortaya çıkarması). Bu hiyerarşinin her basamağında lüks ürünler vardır. Örneğin fizyolojik bir ihtiyaç olan yemek yeme, güzel bir sunumla lüks bir tüketim olabilir.

Lüksün **ender**liğinden hareket eden yazarlar arasında yer alan Carty [33] kelimenin Latince anlamına yakın bir tanım yapar. O’na göre lüks olan “nadir ve kırılgan şeyler”dir. Tüketiciler, edindikleri nadir ürünün duygusal değerinden hareketle kendilerini toplumun diğer fertlerinden ayrı tutup onlarla aralarına mesafe koyar. Bu konuda Orlandi [34] bir nesnenin lüks olması için sadece az sayıda olmasının yeterli olmadığını, az sayıda bulunan bir şeye sahip olmak isteyen çok sayıda kişinin de olması gerektiğinden bahsetmiştir.

Tasarım boyutuyla lüksü değerlendiren Dinç [16] kalite, ayrıcalıklı olma, kendini gerçekleştirme ve ender olma özelliklerinin “zamanının yüksek standartlarının” ürün veya servis aracılığıyla yapılan iyi tasarlanmış bir sunumu yönündeki bakış açısı, lüksü

temel gereksinimlerin ötesinde mükemmelliyetçi bir çerçevede değerlendirmekte ve ürün veya servislerin bu noktadaki aktif rolünü vurgulamaktadır. Tasarım boyutunda değerlendiren Pochna da (35) geçmişte aristokratlara hitap eden lüks ürünleri; üretim ve tasarım kaynaklı detaylarının bütününe ilişkin “mükemmellik” olarak değerlendirmektedir.

Lüksün **sembolik** değeri ise kişilerin tükettikleri veya tüketim süreçleri ile kimliklerini oluşturmaları ile paralellik gösterir. Bu anlamda tüketicilerin lüks tüketim davranışları genellikle kalite, performans vs. özelliklerle değil, tüketicilerin kimlik oluşturma deneyimleri ile doğrudan ilişkilendirilmektedir [36].

Lüksün bir diğer yönü **konforu** yansımasıdır. Lüks gündelik hayatı kolaylaştıran maddi rahatlıktır. Kıray bunu şu şekilde tarif eder: Lüks bireylere mutluluk, konfor, tatmin duygusu veya kolaylık algısı veren, gereksinim doğrultusunda gerekli olmayandır [37].

Sonuç olarak literatürde lüks üzerine kabul edilmiş bir tanım bulunmamasına karşın zamana, mekana, ilişkilere göre değişen lüks algısı ekonomik, sosyal, politik, psikolojik alanlarda farklı tanımların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Son araştırmalar ise tüketicilerin algısı üzerine yoğunlaşmakta özellikle pazarlama alanında bu algı üzerinden lüks kavramı yeniden oluşturulmaya çalışılmaktadır.

2.2 Osmanlı'da Müsadere Kurumu ve Uygulaması

Osmanlı mali bürokrasisinde önemli bir yer teşkil eden müsadere sistemi, imparatorluğun herhangi bir yerinde devletle bağı bulunan kişilerin ölümü veya azli sonrasında belli şartlar dahilinde devlet adına el konulması sürecidir. Sözlüklerde kelime anlamı “çekip almak” [38] “el koymak” [39] olarak karşımıza çıkan müsadere, Osmanlı mali bürokrasisinde bir kişinin bütün maddi varlığına, belli şartlar dahilinde devlet adına el konmasıdır [40]. Bürokratik bir pratik olarak 18.yüzyılda önceki dönemlere kıyasla daha çok uygulandığı görülmektedir. Müsadere sisteminin arka planında yatan asıl unsur müsaderesi yapılacak kişinin, sahip olduğu serveti, devletle olan ilişkileri münasebetiyle edindiği düşüncesidir. Dolayısıyla servetin asıl sahibinin, kişi ve ailesi değil devlet olduğu kanaati vardır. Bu nedenle “haksız mal varlığını arttıran çeşitli devlet görevlilerinin cezalandırılması” amacıyla ilk defa Fatih döneminde

uygulandığı söylenen bu sistemin 18.yüzyılda bir suç-ceza ilişkisinden farklı bir boyutta ele alındığı görölmektedir.

Devletin sınırlarının genişlemesiyle, müsadere sisteminin uygulama alanının da genişlediği görölmektedir. Bu uygulamanın ortaya çıkardığı belgeler muhallefat, tereke veya metrukât defterleri adlarıyla anılmıştır. Bu defterler kadılıklarda (kassam defterleri) ve şer'iyeye sicillerinde, Kısmet-i Askeriyye Mahkemesi'nin kayıtlarında (askeri zümreler için), Mülga Beledi Kassamlığı Mahkemesi kayıtlarında (askeri zümre dışında kalanlar için), Beytü'l-mal Kassamlığı Mahkemesi kayıtlarında ve Osmanlı Arşivinde Başmuhasebe Muhallefat Kalemî ile Bab-ı defteri Başmuhasebe Kalemî Muhallefat Halifesi Defterlerinde kayıtlı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tezde, tüm bu defterler içinde M.1601-1838 (H.1010-1254) yıllarını ihtiva eden Bab-ı Defteri Başmuhasebe Kalemî Muhallefat Halifesi (D.BŞM.MHF) defterleri adıyla kayıtlı olanlar dikkate alınarak inceleme konusu yapılmıştır. Bu tasnifte bulunan 1381 defter içinde 18.yüzyılda üst sınıfların İstanbul'daki konutları seçilerek incelenmiştir.

Ele aldığımız defterlerin bağlı olduğu bürokratik sistem incelendiğinde; Bab-ı Defteri yani Defterdarlığa (başında Şıkk-ı Evvel/Defterdar bulunuyordu) bağlı Başmuhasebe Kalemînin, Osmanlı maliyesi'nin en önemli kalemlerinden biri olduğu görülür. 17.yüzyılda kurulan bu kaleme muhallefat halifeliği, malikane halifeliği, zimmet halifeliği adlı üç halifelik ile darphane, mutfak, tersane, arpa, baruthane, zahire, nüzul ve bina emanetleri mali bakımdan bağlıydı [41]. Çalışma konumuzu oluşturan Muhallefat Halifeliği'nin görevi ise müsadere işleminin ardından tespit edilen malların dökümünün defter haline getirilmesi ve ilgili hesapların yapılmasıydı [42].

Sistemin çalışma tarzına gelince; öncelikle müsadere işleminin İstanbul'da uygulanması için bir heyet oluşturulur ve bu heyetten devletle irtibatı bulunanların, memurların, borçlu olarak vefat eden veya varisleri olmayan kişilerin mal varlıklarını tespit etmeleri istenirdi. Heyete nezaret etmesi için de bir veya iki kişi görevlendirilirdi. Defterdar bu işi bazen tek başına [43]¹, bazen de Hazine-i Humayun Kethüdası ile beraber üstlenirdi

¹ D.BŞM.MHF 12887; Sandıkçılar kurbunda Kara baba türbesi kurbunda kain icare-i vahide ile sakin olduğu hanesinde eccl-i mev'uduyla vefat eden Defterdar Şıkk-ı Sani Mehmed Hayri Efendi'nin Mevcut bulunub şeref-i sudur eden ferman-ı alileri mucibince marifet-i şer (mahkeme kararıyla) ve saadetlü

[44], [45]¹. Kimi defterlerde ise nezaret eden kişinin adı verilmeden doğrudan heyette bulunanları isimleri verilirdi. Örneğin Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısı için görevlendirilen heyette [46] "Saadetlü Defterdar Efendi Hazretleri, Saadetlü Mirahur-ı Evvel Ağa ve Ruznamçe-i Evvel ve Muhasebe-i Evvel ve Muhasebe-i Anadolu ve Tereke-i Maliye ve Sergulam Baki Hazretleri" hazır bulunmuş, Defterdar Atıf Mustafa Efendi'nin [47] hanesindeki eşyanın müsaderesi için "Vekil Kethüda-yı Bevvabin Hazret-i Şehriyâri Hamza Ağa ve Rikab-ı Humayunda Ruznamçe-i Evvel Mustafa Efendi ve Baş Muhasebeci Mehmed Efendi ve Başbakikulu Mehmed Ağa", Cebecibaşı Kadri Ağa'nın hanesindeki eşyanın müsaderesi için [48] "Cebecibaşı vekili Mehmed ağa ve Rikab-ı Humayun'da Ruznamçe-i Evvel vekili Feyzi Bey Efendi ve Baş Muhasebeci vekili Halil Efendi ve Başbakikulu vekili Mustafa Ağa", Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin [49] Soğukçeşme'deki hanesi için "Ser gulam-ı Baki Ali ağa ve Ser gulam Cezeri(?) Hamza Ağa" heyet olarak görevlendirilmişlerdi. Dolayısıyla heyet oluşturulurken Defterdar, Mirahur-ı Evvel, Muhasebe-i Evvel, Kethüda-yı Bevvabin, Ruznamçe-i Evvel, Başbakikulu, Maliye Tezkirecisi genellikle seçilen görevliler arasında bulunurdu.

Müsadereyi kaleme alan görevli defterin giriş kısmına müsadere edilen kişinin adı, görevi, nasıl vefat ettiği (idam veya doğal yollarla), nerede ikamet ettiği, kiracı olup olmadığı, varisleri, sayıma nezaret edenlerin isimlerini bir paragraf halinde yazardı. Ayrıca kimi zaman ölen kişinin müsaderesinin sebebi de açıklanır, çoğunlukla da islami hukuk çerçevesinde yani "marifet-i şer'le" yapıldığının bildirilmesi ile yetinilirdi. Örneğin Beç (Viyana) seferinden dönerken vefat eden Defterdar Hasan Paşa'nın servetinin müsadere sebebi devlete borçlu olmasıydı. Bu nedenle eşya ve emlakı "miriye olan duyunu mukabelesinde furuht-ı ferman" olunmuştu [50].

Defterdar Efendi nezaretleri ve başbakikulu ağa marifetiyle zabt ve tahrir olunan muhallefatının müfredat defteridir. Fi 23 Za 1197.

¹ D.BŞM.MHF 12885: Dergah-ı Ali kapucu başlarından olub hülul-ı eccl mev'udıyla vefat eden Matbah-ı Amire emini sabık Es-seyyid el-hac Mehmed Ağa'nın Timirkapu kurbunda hanesinde mevcut bulunub saadetlü defterdar efendi ve hazine-i humayun kethüdası ağa nezaretleri ve başbakikulu ağa ve miri muhallefat katipleri efendi kulları marifetleriye tahrir olunan muhallefat ve nukudunun defteridir.

D.BŞM.MHF 12939: Tersane-i Amire emini sabık müteveffa el-hac Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanı kurbunda kain hanesi derununda mevcut bulunub halid? olan ferman-ı alileri mucibince saadetlü defterdar efendi ve hazine-i humayun kethüdası ağa hazeratı nezareti ve baş bakikulu ağa marifetiyle zabt ve tahrir olunan ve sade? hazine odası tabir olunan sagir oda derununda mevcut bulunan 19 S. 1203

Defterlerin giriş kısmının ardından öncelikle konutta bulunan eşyaların yeri başlık halinde belirtilirdi. Kayıt sırasında konuttaki eşyalar yerlerinden oynatılmaz oda, dolap, kutu, çekmece, sandık, kese gibi nerede ve neyin içinde bulunuyorsa adedi veya tahmini ağırlığı ile (örneğin kahve, tarçın gibi değerli baharatlar, öd gibi değerli koku maddeleri “kıyye” cinsinden, odunlar “çeki” cinsinden tahmini ağırlıkları ile yazılmıştır) kaydedilirdi. Böylece uzun süren müsadere işlemi boyunca eşyaların kontrolünün kolaylaştırılır, eşyaların birbirine karışmaması sağlanarak olası suistimallerin önüne geçilmeye çalışılırdı.

Konuttaki her türlü nesne kendine has özellikleri ile özenle kaydedilirdi. Oluşturulan kapsamlı ve detaylı listede her tür eşyanın niteliği belirtilir, çeşidi, cinsi, rengi, deseni açıklanırdı. Odalardaki ürünlerin bu tarzdaki anlatımı konutlardaki dekorasyon, renk vizyonu, kombinasyonlar hakkında bilgi vermekle beraber, konut sahibinin sitilini ortaya çıkartmakta önemli veriler sunmaktadır. Ayrıca değerli metallerin eşyalardaki kullanımı da 18.yüzyıldaki elit kesimin kültür malzemesinin kullanımı ve konutların ihtişamı hakkında bilgi vermektedir.

Kimi zaman müsadere edilen eşyanın mülkiyeti konusunda aile bireyleri görevlilere karşı gelir, hak iddia edebilirlerdi. Bazen bu durum heyet ile müsaderesi yapılan kişinin yakınları arasında sorun haline gelir, heyet, kendilerine ait olduğunu iddia ettikleri eşyalar konusunda daha sonra görüşülmek/karara bağlanmak üzere eşyanın yanına sahibinin ismini eklerdi. Örneğin Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa’nın oğlu [51] Vefa’daki hanenin hayvanları müsadere edilirken iki atın kendisine ait olduğunu iddia etmiş, bu durum kayıtlara şu şekilde yansımıştı: Oğlu Mehmed Sadık Efendi’nin olmak üzere haber verirler kır at re’s 1, al bargir re’s 1 (oğlu benimdir deyü iddia eder).

Hane gibi taşınmaz mallar, nakit paralar, kullanılan eşyalar ve bineklerin yanı sıra köleler de müsadere edilebilirdi. Bazen toplu olarak kayıtları düşülür bazen de geldikleri yerler belirtilirdi. Örneğin Çırağan yalısında üçü Rûmi biri Rus olan 4 gulam müsadere edilirken, Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa’nın Ortaköy’deki yalısında biri siyahi 2 Gürcü gulam, Rumelihisarı’ndaki yalısında ise toplam 10 adet gulam müsadere edilmişti. Yine Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa’nın Tersane’deki yalısında 3 tavaşi (hadım

edilmiş) gulam, Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde Gürcü asıllı 2 gulamın müsadere edildiğini öğreniyoruz. Köleler konut mimarisi kapsamına girmediğinden, tezde bu konuya yer verilmemiştir.

Defterlerin sonunda varsa mehir, nafaka borçları, devlete veya şahıslara olan borçlar eklenir, heyetin ücretleri, yapmış olduğu harcamalar ve masraflar da (teçhiz, tekfin, ıskat, it'am-ı fukara, resm-i kısmet vs.) belirtilirdi.

Tüm bu işlemlerin ardından servetin tamamı hesap edilerek "yekun" yazılır, ardından muhalefat hakkında birkaç çeşit karar verilebilirdi. Mallar müsadere edilerek açıkarttırma yoluyla satışa çıkarılabilir, nakite çevrilmeden doğrudan hazineye alınabilir veya belli bir bedel karşılığı (eşyanın değeri düşükse karşılıksız olarak) varislere bırakılabilirdi [40].

Müsaderenin sonunda iki tür muhalefat defteri ortaya çıkardı. Bunlardan ilki heyetin ilgili kişinin konutunda gidip tespit ettikleri mal varlıklarının yazıldığı defterler, ikincisi hazineye nakit olarak intikal eden eşyaların dökümünün yapıldığı fûruht (satış) defterleridir. Söz konusu oluşturulan ilk defterde konuttaki nesneler adet cinsinden yer alırken, ikinci defterlerde bu nesnelerin değerleri yer alırdı. Daha sonra bu iki defter karşılaştırılır, böylece müsadere edilen malların çeşitli sebeplerle eksik olup olmadığı kontrol edilirdi.

Konumuz bağlamında muhalefat defterlerinin en önemli özelliği yukarıda da değinildiği gibi müsadere sırasında eşyaların yerlerinin değiştirilmeden, bulundukları mekanda/yerde kaydedilmesidir. Böylece; yapıların mekan içi bileşenleri hakkında önemli derecede fikir edinirken, odaların tefrişi, mobilyalarda ve mefruşatta kullanılan renkler, duvarlara asılan veya odada teşhir amaçlı duran dekoratif objeler, sandık, çekmece ve bohçalarda yer alan giysi, güzel kokular, yazı takımları gibi çok geniş bir yelpazede konutun tasarımı hakkında önemli bilgiler edinilmektedir. Bir diğer özellik ise uzman kişiler tarafından kaydedilen muhtelif eşyanın cinslerinin detaylandırılması ve kıymetlerinin yazılmasıdır. Bu sayede üst sınıf ricalinin tüketim kültürüne ilişkin (mobilyalar, dekorasyonda kullanılan objeler, porselen yemek takımları, banyo takımları gibi) eşyaların nicelik ve nitelikleri hakkında fikir sahibi olunmaktadır.

Bu çalışmada lüks ve konfor, konut mimarisi bağlamında değerlendirildiğinden muhallefat defterlerinde bulunan borçlar, alacaklılar, servet sahibinin sahip olduğu para cinsleri, giysiler ve takılar da tez kapsamı dışında bırakılmıştır.

MUHALLEFAT DEFTERLERİNDE KARŞILAŞILAN KONUT YAPILARI VE SAHİPLERİ

Osmanlı'da Müsadere Kurumu ve Uygulaması (2.2) isimli bölümde de anlatıldığı gibi üst sınıfın yaşadığı konut türleri ve fiziksel yapıları hakkında muhallefat defterleri önemli veriler sunmaktadır. Bu bölümde muhallefat defteri incelenen kişilerin biyografileri ve konutlarının mekan organizasyonlarının genel bir çerçevesi çizilmeden önce Osmanlı devletinde üst sınıf olarak adlandırılan ricalin toplumsal tabakalaşmada edindiği yere kısaca değinmek faydalı olacaktır. Osmanlıda toplumsal tabakalaşmayla ilgili çağdaş yazılarda ve yapılan pek çok araştırmada toplumun dört sınıfa bölündüğü kayıtlıdır [52], [53], [54]. Erkan-ı Erbaa olarak da bilinen bu sistemde sınıflar kültürel ve siyasi farklılıklar dikkate alınarak tasnif edilmiş ve askeri sınıf, ilmiye sınıfı, tüccar/esnaf sınıfı ve çiftçiler olarak ayrılmışlardır. Buna göre yönetici ve bürokrat kesim askeri sınıf olarak adlandırılırdı. Padişah da bu toplumsal tabakalaşmanın en üstünde hatta dışında yer alır *“hakiki mâlik’ül-mülk idüğünü bilüb hakikatte hazine ve asker ve reaya anındır”* şeklinde tanımlanırdı. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere askeri sınıf hatta tüm toplum padişahın kulu statüsündeydi ve tam da bu sebepten, sahip olduğu şeyleri padişaha borçlu olan kişi öldüğünde malının müsadere edilmesi doğal karşılanırdı¹. Askeri sınıf saraya hizmet eden kesimi oluşturduğundan hem hanım sultanlar hem de cariyeler askeri sınıf mensubu arasında yer alırdı.

Bu bölümde ele aldığımız görevlilerin kısa hayat hikayeleri, hiyerarşinin en üst kademesine ulaşabilmek için tanımlanmış tek bir yol olmadığını göstermektedir. Farklı yollar, çeşitli sosyal ilişkiler statünün derecesini yükseltebiliyordu. Bir diğer deyişle,

¹ Bu sistem doğal karşılansa da, sistem içinde ailesi için mülk edinmek isteyenler vakıf sistemini kullanarak adi vakıflarla (aile vakıflarıyla) bu amaçlarına ulaşabiliyorlardı.

Osmanlı bürokrasisinde tanımlanmış bir görev sisteminin bulunmaması, görevlilerin bireysel başarısını öne çıkarmaktaydı. Aşağıdaki örneklerde de görüleceği üzere bürokratik sistemde yer alan kişilerin göreve başlamak üzere nerelerden geldiklerine dikkat edildiğinde çok farklı statüdeki ailelerden ve çevrelerden geldikleri anlaşılmaktadır. Bunlardan kimisi kölelikten yetişme ve efendisine kapılanmak suretiyle veya efendisinin kendisini ocak, saray veya bir paşanın kapısına yerleştirmesiyle işe başlamış, kimisi sarayda görevli babası, amcası, dayısının vezir, hekim, tüccar gibi çeşitli görevlerdeki tanıklarının tavsiyesi üzerine yeniçeri ocağında veya dairede çalışmaya başlamıştır. Kimileri katip yanında yetişerek hazinedar, mevkufatçılık gibi görevlerle kişisel başarıları sayesinde merdivenleri yavaş yavaş tırmanırken, kimileri tavsiye ile, veya sırf müjdeli bir haberin ardından taltif edilerek sadaret gibi önemli görevlere getirilmişlerdir. Dolayısıyla bu sistemde rütbenin yükselmesi anlık olabiliyordu. Gelir sistemi de bugünkü maaş sisteminden oldukça farklı işleyen bir örüntüye sahipti. Çeşitli vesilelerle rütbeleri arttırılan görevlilere, toprak gelirleri veya gümrük gelirleri gibi bir bölgenin vergisi verilirdi. Bu durum, örneğin sadarete getirilmiş iki kişinin farklı yollarla edindikleri serveti ve farklı miktardaki gelirlerinin nedenini açıklamakta, statünün zenginliği belirleyen tek etmen olmadığını göstermektedir.

Tezimize konu olan üst sınıf/askeri sınıf içindeki kişilerin görev tanımları şu şekildedir: Sadrazam, Sadaret Kethüdası, Kaptan-ı Derya, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı (bunlardan biri Kethüda-i bevvabin, diğeri Kapıcıbaşı olarak kayıtlarda geçmektedir), Tersane-i Amire Emini, Hazinedar, Cebahane Halifesi, Cebecibaşı, Defterdar, Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı, Kasabbaşı, Mühürdar, Babüssaade Ağası ve cariyeler (bunlar da kayıtlarda çerağ, hizmetkâr, sarayî isimleriyle yazılmışlardır). Ancak eşyaları müsadere edilen bu kişilerin muhalefat defterlerinin hepsinde yaşadıkları konutun mekan bileşenlerine dair bilgi bulunmadığından, bu bölümde yalnız 27 üst sınıf ricalinin hayatı anlatılmaya çalışılmış, yaşamı konusunda bilgi bulunamayanların da konutlarının mekan organizasyonu anlaşıldığı kadarıyla tanımlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca konutlardaki hane halkı ve kapı halkının (çalışanların) varlığına dair bilgilerin yer alması muhalefat defterlerinin fiziksel çevrenin yanı sıra sosyal çevrenin de anlaşılmasındaki önemini gösterir.

3.1 Sadrazam İsmail Paşa¹

Kölelikten yetişmiş Gürcü bir yönetici olan İsmail Paşa [55], [56], sahibi kul kethüdası Şaban Ağa'nın vefatından sonra Sekbanbaşı Boşnak Mustafa Ağa'nın hazinedarlığını yapmıştır. Daha sonra sırasıyla çorbacı, kul kethüdası, yeniçeri ağası olmuş, 1732'de Rumeli, 1734'te Bağdat valiliğine, Hekimoğlu Ali Paşa'nın azledilmesi üzerine Temmuz 1735'te sadrazamlığa getirilmiştir. 29 Eylül'de İstanbul'a gelerek sadrazamlık görevine fiilen başlamış, 25 Aralık'ta azledilerek önce Rodos'a ardından Sakız'a sürgün edilmiştir. 1737'de tayin edildiği Hanya muhafızlığı görevindeyken vefat etmiştir [65]. Sicill-i Osmani yazarı Mehmed Bey İnebahtı' muhafızı iken orada vefat ettiğini, ayrıca İsmail Paşa'nın "acımasız kan dökücü, rüşvetçi ancak idareye kadir" bir kişilik olduğunu kaydeder. Paşa, Tepebaşı'nda Kamerhatun Cami yakınında bir çeşme yaptırmışsa da, yol genişletilmesi sırasında ortadan kaldırılmıştır [57].

3.1.1 Kapı Konağı Sarayı

Sadarete getirilmesinin ardından kendisine Kapı Konağı Sarayı tahsis edilen Sadrazam İsmail Paşa'nın eşyaları harem ve hariciye bölümündeydi. Ancak eşyalar müsadere defterine kaydedilirken "harem" genel başlığı altında toplanmıştı. Paşa'nın hariciye bölümündeki eşyaları ise Hazine odası ile Cebehane odasında bulunuyordu [56]

3.2 Sadr-ı Sabık Mehmed Paşa²

Sadrazam Tiryaki Hacı Mehmed Paşa [58], [59] olarak da bilinir. Yeniçeri olan babası gibi Mehmed Paşa da yeniçeri ocağına girmiş, önce Ağa kapısı yazıcılığına, ardından 1736'da başyazıcılığa yükselmiştir. O yıl ordu ile birlikte Babadağı'na gitmiş, sefer sırasında sadaret kethüdası Osman Halis'in yanına girmiş ve onun desteğiyle hacegan sınıfına girerek süvari mukabelecisi, 1739 yılında da mevkufatçı olmuştur. 1741 yılına

¹ Sadrazam İsmail Paşa'nın iki muhallefat defteri bulunmaktadır. 12457 nolu defterin muhallefat tarihi H: 27.6.1148/16.12.1148 M. 14.11.1735/28.4.1736'dır. 12459 nolu defterin muhallefat tarihi: H. 15.8.1148 M. 31.12.1735'tir. Buradan müsadere işleminin 14 Kasım 1735 tarihinde başlayıp 28 Nisan 1736 tarihinde tamamlandığı anlaşılmaktadır.

² Sadrazam Mehmed Paşa'nın üç adet muhallefat defteri ile karşılaşılmıştır. 12580 nolu muhallefat defterinin tarihi 11.9.1160/18.10.1160 M. 16.9.1747/23.10.1747 'dir. 12582 nolu muhallefat defterinin tarihi 27.9.1161/13.10.1161 M. 22.8.1748/6.10.1748'dir. Buradan 6 Eylül 1747 yılında başlayan müsadere işleminin 6 Ekim 1748'de bittiği işlemin yaklaşık 1 yıl sürdüğü anlaşılr.

kadar Kadı Numan Efendi'nin yanında Osmanlı-Avusturya sınır tespiti için Belgrad'ta bulunmuştur. 1745 yılında tersane yangınından sonra tersane emini görevi verilmiştir. Kısa sürede tersane binalarının yapılmasını sağlayarak Sultan I.Mahmud'un ilgisini çekmiş ve Temmuz 1746'da sadaret kethüdalığına, 10 Ağustos 1746 yılında da Sadrazam Seyyid Hasan Paşa'nın azledilmesi üzerine yerine sadarete getirilmiştir [60]. İlk icraatı saray erkanı arasında büyük bir tasfiye ve kalanlar arasında mevki değişiklikleri olmuştur. İran Şahı Nadir Şah ile Karden anlaşmasını imzalayarak 1742-1746 Osmanlı-İran savaşına son vermiş, Avusturya ile Belgrad antlaşmasını yenilemiştir. İran elçisinin ve Kırım Hanı Selim Giray'ın İstanbul'u ziyareti sebebiyle İstanbul'da karşılama törenleri, resmi kabuller ve ziyafetler düzenlemiştir. Sultan I.Mahmud'un isteği üzerine Beşiktaş Sarayı'nı genişletmiş, Yalı Köşkü'nü onartmış, Hırka-i Saadet dairesindeki eşyalar için kıymetli madenlerden saklama kapları yaptırtmıştır. Niş kalesi yeniçerilerini; 1745 yılında komutanlarını dinlemedikleri, 1747'de ulufe almadığı için ayaklandıkları ve Revan muharebesinde hezimete neden oldukları gerekçesiyle şiddetle cezalandırarak bundan sonra levent askeri ve birliklerinin kullanılmamasına karar vermiştir [61].

24 Ağustos 1747'de sinirli ve şiddetli olduğu bahanesiyle azledilen Mehmed Paşa kalebent olarak Rodos adasına sürgün edilmiş, 1748'de Bağdat valiliğine tayin edildiyse de görevde başarılı olamayınca kendisine Habeş eyaleti ve şeyhülislamılık ilavesiyle Cidde valiliği verilmiştir. Bu görevi kabul etmemesi üzerine cezalandırılarak Girit'teki Resmo kalesinde hapsedilmiş, kısa bir süre sonra da 1751 yılında vefat etmiştir [60]. Vefat ettiği gece Büyük Karaman'daki evinde yangın çıkmış, eşyaları kurtarılamamıştır. Kıymetli mücevherleri ve diğer değerli eşyaları bir gemiyle kendisine gönderilirken gemi yolda batmıştır. Afyon kullandığı için Tiryaki lakabıyla anılan Mehmed Paşa'nın İstanbul'da İshak Paşa Mescidi'ne yaptırdığı bir minberden başka eseri bilinmemektedir [62].

İstanbul'da ikamet ettiği konutlar arasında Saray-ı Âli, Kıztaşı kurbunda Dülgeroğlu Mahallesi'ndeki hanesi ile Beşiktaş'ta Sadrazam Nevşehirli İbrahim Paşa'nın kullandığı Gülşenabad Yalısı vardı. Eşyalarının bir kısmı da Şekerci Hanı'nda bulunuyordu [63]. Paşa'nın "zevce-i menkuheleri" yani nikahlı eşleri olan baş kadın, ikinci kadın, üçüncü kadın ile bunlara ait cariyelerinin toplam sayısı yedidir. Baş kadının biri Gürcü diğeri

Arap olmak üzere iki cariyesi, ikinci kadının Kamile isminde Çerkes bir cariyesi ve üçüncü kadının Mülayim isimli bir cariyesi vardı [59].

3.2.1 Saray-ı Âlisi

Sadrazam Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın kişisel eşyalarına ise Saray-ı Âli'nin 10 yerinde rastlanır. Bunlar haremde mabeyn odası ile tahta anbar, hariciyede kürk odası, Hazinedar Ağa'nın odası, hazine odasının bitişiğinde bir oda, Hazine Katibi odası, Miftah Ağası odası, aşağı hazine odası, Harem Kethüdası'nın odasıdır. Muhallefat defterinde sadrazamın Kıztaşı'ndaki konutunda "sakin" olduğu belirtildiğinden, Saray-ı Âli'nin yönetimle ilgili işlerde kullanılmak üzere kendisine tahsis edildiği anlaşıyor.

3.2.2 Kıztaşı Kurbunda Dülgeroğlu Mahallesindeki Hanesi

Bu hane hariciye, harem ve bahçede kafesli bir köşkten oluşuyordu. Haremin mekan bileşenleri bilinmeyen hanenin hariciye bölümünde 13 oda ve 1 kiler vardı. Kişisel amaca tahsis edilmiş odalardan biri Mehmed Paşa'nın diğeri ise evdeki uşaklarındı. Diğer odalar mabeyn odası, camlı köşk, fıskiyeli köşk, divanhane ve adı verilmeyen 7 oda idi. Bilindiği üzere harem ve hariciye bölümleri gibi bahçeler de harem ve hariciye bölümüne ait olmak üzere ayrılıyordu. Mehmed Paşa'nın hanesinin hariciye bölümünün bahçesinde fıskiyeli bir köşk yaptırılmıştı. Bu köşkün yanında ise bir kahve odası ile kitaphane odası bulunuyordu, Paşa'nın çoğu kitabı kitaphane odasında, bir kısmı yani vakfetmek için ayrılan kitapları da hanenin hangi bölümünde yer aldığını belirleyemediğimiz "kafesli köşte" de bulunuyordu.

3.3 Sadrazam Seyyid Mehmed Paşa¹

Silahdar-Karavezir olarak da bilinen Seyyid Mehmed Paşa'nın sadareti 1779-20 Şubat 1781 tarihleri arasındadır. 1735 yılında Kırşehir doğan Paşa, Saray'da çalışan dayısı Süleyman Ağa sayesinde Helvahane'ye girmiş, Yeğenin eğitimiyile yine Süleyman Ağa ilgilenmiştir. Kendisini yeniçeri ocağının 56. Ortası subaylarından Hacı Odabaşı'ya havale ederek burada eğitim almasını sağlamış, 1173 yılında zülüflü baltacılar ocağına

¹ Sadrazam Seyyid Mehmed Paşa'nın 12876 nolu muhallefat defterinin tarihi H. 27.2.1195/3.5.1195, M.22.2.1781/27.4.1781'dir.

kaydedilmiştir. Kitabete önem vererek eğitimini ilerletmiş 1761’de Enderun’da hazine odasına alınmış, 1762’de ise hazine odası ikinci yazıcılığına getirilmiştir. Bu arada veliahd Abdülhamid’in kahvecibaşısı ve işlerinin baş idarecisi olarak görev yapan kardeşi, Seyyid Mehmed’i Abdülhamid’le tanıştırmış, o tarihlerde Seyyid Mehmed de Abdülhamid’e kapılanmıştır. Abdülhamid 1774 Ocak’ta tahta çıkınca Seyyid Mehmed Efendi de Şubat’ta hasodaya nakledilerek mabeynci ve yirmibir gün sonra hazine kethüdası ve 1775’te de padişahın silahdarı olmuştur. Padişah üzerinde tesirli olan Seyyid Mehmed Paşa’ya 22 Ağustos 1779 yılında mühr-i humayun verilerek sadrazam yapılmıştır [61].

Sadrazamlığı 18 ay 11 gün süren Seyyid Mehmed Paşa’nın ilk icraatı gelenek haline gelen eyalet valilerinin merkezden veya diğer eyaletlerden gelen kişilerle değiştirilmesini o yıl için durdurmak olmuştur. Bundan sonra vali değiştirmeleri her yıl değil ancak gerektiği zaman yapılmaya başlanmıştır. Merkezi kalem teşkilatlarına yetenekli memurlar tayin etmeye gayret etmiş, humbaracı ve süratli topçu askerinin eğitimine önem verdi. Buradaki başarılı subay ve askerlere teşvik edici ihsanlar vermesi Padişah’ın hoşuna gitmiş, ve padişahlara mahsus siyah bir tilki kürkü ile taltiflendirilmiştir. 45 yaşında hastalanan paşa 20 Şubat 1781 yılında vefat etmiştir.

3.3.1 Bab-ı Hazret-i Asafi

Sadrazam Seyyid Mehmed Paşa’nın “Bab-ı Hazret-i Asafi”deki eşyaları ile nerede olduğu belirtilmeyen “hane”sindeki eşyalar müsadere edilmiştir. “Sarayı mezkurun” haremde kendisine tahsis edilen yani “müşarüileyhin odası” olarak kayıtlara geçen oda ile hariciye bölümünde beyler odası, hazine odası ile kürk odasında Sadrazamın eşyaları bulunuyordu. Ayrıca gedik ağaların ellerinde bulunan eşyaların da kayıtlara geçmesi ile sarayda kişisel hizmetle görevli kişilerin kimler olduğu öğrenilmektedir. Bunlar kahvecibaşı, macuncu, buhurdancı, şamdancı, sofracı, ibrikdar, makremeci, peşkirci, seccadeci, cameşuycu, ihramcı, kilerci, duhanî, mataracıbaşı, saraçbaşıdır [64].

3.4 Sadrazam Seyyid Abdullah Paşa¹

Boynueğri lakabıyla da tanınan Seyyid Abdullah Paşa 24 Ağustos 1747-3 Ocak 1750 tarihleri arasında sadarete bulunmuştur. Eğitiminden sonra silahşör, kapıcıbaşı, kapıcılar kethüdası ve 1738’de birinci imrahor olmuştur. 1745’te vezir rütbesiyle Kıbrıs valiliğine, iki sene sonra Aydın muhassıllığına tayin edilmiştir. Kızlarağası Beşir Ağa, Tiryaki Mehmed Paşa’nın azlini düşünen Padişah’a Seyyid Abdullah Paşa’yı tavsiye etmiş, bunun üzerine Abdullah Paşa İstanbul’a çağrılarak kendisine 24 Ağustos 1747 tarihinde Sadaret mührü verilmiştir. Hudud kaleleri ve vilayet sancaklarının ihtiyaçlarıyla ilgilenmemesi 3 ocak 1750 yılında görevden alınmasına neden olmuş, ardından birçok yere vali olarak atanmış ve Halep valisi iken Temmuz 1758 yılında vefat etmiştir [65].

3.4.1 Paşa Kapısı

Muhallefat Defterlerine göre Harem bölümü üç katlı bir bina idi, burada görevlilerin ve ailesinin kullandığı 17 oda, 3 sofa, 2 köşk, 2 divanhane, mabeyn odası, hamam odası, 2 camekan vardı. 17 odanın şu şekilde kullanıldığını görüyoruz; Başkadının kullandığı oda, ikisi Abdullah Paşa’nın kızı tarafından kullanılan oda, harem ağasının odası, harem kethüdası Abdullah Ağa’nın odası, hazine odası, kürk odası, rahtuvan yani at takımlarının bulunduğu oda, kitapçı? Odası, kahve odası. Ayrıca üç taş oda ile biri büyük olmak üzere 4 odası daha vardır. Köşklere bakıldığında biri alt katta (tahtanide) bahçe içinde iki sofalı ve fıskiyeli bir köşktür, diğeri ise küçük taş odanın bitişiğinde yer almaktadır. Bu mekan bileşenlerine sofalar da dahil edildiğinde harem bölümünün 28 mekan bileşenine sahip olduğu görülür. Ancak belirtmek gerekir ki hazine odası ile kürk odası “saray-ı mezburun hazine odası” ve “saray-ı mezburun kürk odası” terkihiyle kaydedildiğinden bu odaların hariciye bölümünde bulunması da mümkündür. İkinci seçeneğin doğru olduğu kabul edildiğinde ise harem toplamda en az 26 birimden meydana geldiği söylenebilir [66].

¹ Sadrazam Seyyid Abdullah Paşa’nın iki muhallefat defteri bulunmaktadır. 12650 nolu muhallefat defterinin tarihi H. 0.2.1163/11.4.1163 M. 10.1.1750/20.3.1750, 12617 nolu muhallefat defterinin tarihi H. 19.3.1168, M. 3.1.1755’dir. Buradan müsadere işleminin 10 Ocak 1750 tarihinden başlayıp 3 Ocak 1755 tarihine kadar 5 sene sürdüğü görülmüştür.

3.5 Sadrazam Maktul Ali Paşa¹

Nişancı Bıyıklı Ali Paşa olarak da bilinen Ali Paşa'nın sadrazamlık görevi 24 Ağustos 1755-25 Ekim 1755 tarihleri arasında sürmüştür. İstanbul'da fakir bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiş, babasını erken kaybederek bir katibin yanında yetişmiştir. Sesi güzel, endamı düzgün, hali tavrı hoş olan Ali Paşa Kızlararası Beşir Ağa'ya müezzinlik yaparken gönlünü kazanmış, ve Beşir Ağa'nın Sultan I. Mahmud'a ricasıyla Hasoda'ya alınmıştır. Burada yükselerek önce silahtar olmuş (1751), ardından vezirlik payesiyle nişancılık ile geliri bol olan Aydın muhasıllığı görevlerine getirilmiştir. 24 ağustos 1755 yılında sadrazam olduysa da kısa zamanda pek çok düşman kazanmış, kimi gerçek kimi iftira olan şikayetlerin Sultan III.Osman'a ulaşmasıyla azledilerek idam edilmiştir (25 Ekim 1755). 2 ay 2 gün sadrazam olan, Fındıklı'da Hatuniye Cami yakınında bir yalısı bulunan [44], [67] ve kendisine Muhsinzade Abdullah Paşa'nın Sarayı döşettirilen Ali Paşa'nın kabri Üsküdar'da Seyyid Ahmed deresindedir [65].

3.5.1 Kadirga Limanı Kurbunda Paşa Kapısı olan Saray-ı Sadr-ı Ali

Kadirga Limanı'ndaki bu yapı harem ve hariciye olarak iki yapıdan oluşan ve bahçesinde bağımsız yapı birimlerine rastlamadığımız bu yapı özelleşmiş odaları ile de 18.yüzyılın sonları ve 19.yüzyıl yapı türlerinin habercisi gibidir. Hariciye bölümünde kürk odası, hazinedar odası, hazine odası, baş... odası, rahtuvan odası, cebehane hazinesi odası ve kapıcının bulunduğu bir kapı aralığı bulunduğunu biliyoruz. Harem bölümünde ise kahve odası, büyük bir oda, mutfak ve mabeyn odası muhtemelen girişte yer alıyordu, üst katta bir sofa, camekan, iki oda ile bir yemeklik odası vardı.

Yemeklik odası incelediğimiz 30 konut içinde tek olma özelliği taşır ve modern öncesi yapı geleneğinde pek rastlanmayan bir durumu temsil eder. Bu durum Esmâ Sultan Yalısını, bir saray olarak kullanan Maktul Ali Paşa'nın kişiliği ile değerlendirilebilir. Vakanüvis Vasıf Efendi, Saray-ı Sadr-ı Âli'nin [46] odalarından birine özel bir mahiyet vererek yemek odası olarak kullanan Maktul Ali Paşa'nın yakışıklı ve gösterişliliğinin yanı sıra kibirli ve gururlu bir yapısı olduğunu kaydeder. 18.yüzyıl Batı ile diplomatik

¹ Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın iki muhalefat defteri vardır. Bunlardan 12629 nolu defterin muhalefat tarihi H. 19.1.1169, M. 25.10.1755 ; 12659 nolu defterin muhalefat tarihi H. 24.1.1169, M. 30.10.1755'dir. Bu müsadere işlemi 25 Ekim ile 30 Ekim arasında 5 gün boyunca sürmüştür.

ilişkilerin yoğunlaştığı bir dönem olmasının ötesinde pek çok yeni atılımların yapıldığı, farklı mimari ve bezeme öğelerinin kullanıldığı, yeniliklerin (nev-i icad) denendiği bir dönem olarak dikkati çeker. III.Ahmed çeşmesi, Topkapı Sarayı'ndaki Yemiş odası, Ayazma Cami bunlara örnek verilebilir. Konutlardaki değişim de, tabiidir ki birden gelişmeyecektir ama bu değişimin ilk nüvesinin Esmâ Sultan Yalısında kullanılan yemek odası olduğu düşünülebilir. Ali Paşa'nın Fındıklı'da bulunan yalısında üst sınıf konut dokusunun geleneksel yapısını yansıtır ve hane halkının özel odaları dışında farklılığı ile dikkati çeken bir oda bulunmaz. Bu durumda Esmâ Sultan Sarayı'nın resmi ikametgah olarak kullanılışı, elçi gibi yabancı misafirlerin ağırlanması, özel toplantıların burada gerçekleştirilmesi Paşa'nın bu sarayı insanları etkilemenin bir aracı olarak düşünmüş olabileceğini bu nedenle saraya ayrı bir önem atfedildiğini düşündürür. Yemeklik odası da bu bakış açısının saraya küçük bir yansıması olarak düşünülebilir¹.

3.5.2 Fındıklı'da Hâtûniyye Câmî'-i Şerîfi kurbunda Yalısı

Ali Paşa Nişancı iken 1755 yılında sadrazamlığa getirilmiştir. Ali Paşa'nın İstanbul Fındıklı'daki yalısı, kendisinin inşa ettirdiği Hatuniye isimli cami, sarayı ve hariciye-dahiliye bölümlerinden oluşan küçük bir hanesi yan yana yer alıyordu². İncelediğimiz defterlerde Paşa'nın yalnız Fındıklı'daki yalısının mekan içi bileşenlerine dair bilgiler olup devlete intikal eden saray ve hanesinin mekan organizasyonu bilinmemektedir[46].

Maktul Ali Paşa'nın vefatının ardından Fındıklı'daki yalının müsadere işlemleri için Defterdar Efendi, Mirahur-ı Evvel Ağa, Ruznamçe-i Evvel, Muhasebe-i Evvel, Muhasebe-i Anadolu, Tereke-i Maliye ve Sergulam Baki Ağa olmak üzere yedi kişi görevlendirilmişti. 30 Ekim 1755 (24 Muharrem 1169) yılında yapılan işlemlere göre harem, hariciye bölümleri ve bahçede 3 köşkten oluşan yalıda Paşa, iki oğlu olduğunu tahmin ettiğimiz Ahmed ve Mustafa Beyler ile Ahmed Bey'in validesiyle birlikte kalıyordu. Yalıda ayrıca harem kethüdası, bir hoca, harem ağaları ve köleler de sakindi.

¹ Yemeklik odasında müsadere edilen eşyalar bir bohça içinde bir miktar kaşık ile bir ibrik ve leğen idi.

² Fındıklı'daki Hatuniye Cami'-i Şerifi ve külliyesi konusunda detaylı bilgi için Baha Tanman'ın makalesi incelenebilir [71]

Yalının hariciyesi, camlı köşk, divanhane ve bir odadan ibaretti. Harem bölümünde ise mabeyn odası ile beraber 17 oda bulunuyordu. Bu bölümün üst katı yaşam alanı, alt katı ise kapı halkına ayrılmış ve servis alanı olarak kullanılmaktaydı. Üst katta olduğunu tahmin ettiğimiz odalardan büyük olanı Ahmed Bey'in validesine tahsis edilmişti. Bir diğer odayı ise Mustafa Bey kullanıyordu. Bu katta üçü taş olmak üzere 8 oda daha vardı ve bu odalardan biri "cedid oda" olarak kayıtlara geçtiğinden söz konusu odanın sonradan eklendiği düşünülebilir. Yine aynı katta bir camekan ve camekanın bitişiğinde bir sofa yer alıyordu. "Tahtanide" yani alt katta ise yine bir camekan, mutfak, harem kethüdasının odası, bitişiğinde hace odası, harem ağalarının odası, kölelerin odası ve kahve odası bulunuyordu.

Bahçedeki üç köşkten biri "uzun köşk" olarak isimlendirilmişti. Diğer köşk fıskiyeli, üçüncüsü ise tahtani yani tek katlı bir yapıydı.

3.6 Sadrazam Hekimoğlu Ali Paşa¹

Üç defa sadrazamlık görevine getirilen (1732-1735, 1742-1743, Şubat 1755-Mayıs 1755) Hekimoğlu Ali Paşa, adını babasının hekimliğinden almaktadır. Giritli Hekimbaşı Nuh Efendi'nin oğlu olan Ali Paşa III. Ahmed döneminde silahşörlükle saraya girmiş ve dergah-ı âli kapıcıbaşılığına yükselmiştir. Şehit Ali Paşa'nın sadrazamlığı sırasında İstanbul'dan uzaklaşması için Zile Voyvodalığı verilmiş, Nevşehirli Damat İbrahim Paşa döneminde Türkmen ağalığı ile ödüllendirilmiştir. Sırasıyla Adana, Halep valiliği, Anadolu Beylerbeyliği, Diyarbakır valiliği, Hamedan muhafızlığı, Erzurum valiliği, Revan seraskerliğine atanmıştır. Görevlerinde başarılı olması ve Tebriz'i de alması ile 12 Mart 1732'de sadrazam yapılmıştır. 3 yıl süren sadrazamlığının ardından 1735'te azledilerek Midilli'ye sürülmüş, ertesi yıl Kandiye muhafızı olarak görevlendirilmiştir. Daha sonra Bosna valisi olarak 1739'da Belgrad'ın Osmanlılara iade edildiği Belgrad anlaşması görüşmelerine katılmıştır. 1740'ta Mısır, 1741'de Adana, ardından Anadolu valiliğine getirilmiştir. 21 Nisan 1742'de ikinci defa sadrazam yapılan Paşa İran seferi hazırlıklarını

¹ Sadrazam Hekimoğlu Ali Paşa'nın ele alınan üç muhalefat defteri vardır. 12454 nolu defterin muhalefat tarihi H. 22.4.1148, M. 11.9.1735 , 12460 nolu defterin muhalefat tarihi H. 22.11.1148, M. 4.4.1736 ; 12461 nolu defterin muhalefat tarihi H. 23.11.1148, M. 5.4.1736'dir. Müsadere işleminin 11 Eylül 1735 ile 5 Nisan 1736 tarihleri arasında yapılmıştır.

uzattığı gerekçesiyle 23 Eylül 1743'te görevden alınarak yine Midilli'ye sürülmüş, iki ay sonra Girit, 1744'te de Bosna valiliğine atanmıştır.

İran'la yapılan savaşlar sırasında Halep ve Anadolu valilikleri ile Kars bölgesi seraskerliğinde bulunmuştur. 28 Kasım 1746'da Bosna valiliğiyle Hersek bölgesinin idaresi de kendisine verilmiştir. Tiyaki Mehmed Paşa, sadrazamlığı (1746-1748) zamanında birkaç defa idam edilmek istendiyse de Sultan I.Mahmud buna karşı çıkmış 15 Şubat 1755'teki üçüncü sadrazamlığına kadar Tırhala sancakbeyliği ile Bender muhafızlığı ve Özi valiliği, Vidin muhafızı, Anadolu beylerbeyliği görevlerinde bulunmuştur.

Fransız asıllı Humbaracı Ahmed Paşa'yı himayesi altına alıp Humbaracı ocağının faaliyete geçmesini sağlayan Ali Paşa, İran ve Bosna'daki görevleri sırasında iyi bir idareci ve başarılı bir asker olduğunu da kanıtlamış, hak ve adalete riayet eden, bilgili, dürüst ve hayırsever bir kişi olarak tanınmıştı. Sultan III. Osman'la aralarında çıkan çeşitli anlaşmazlıklardan dolayı 3 ay sonra azledilip Kıbrıs'a sürülmüş, aynı yıl Mısır valiliğine getirilmiştir. Ekim 1757'de atandığı Anadolu valiliği sırasında vefat eden Hekimoğlu Ali Paşa'nın naaşı İstanbul'a götürülerek kendi yaptırdığı caminin yanındaki türbesine gömülmüştür. Paşa ayrıca İstanbul'da Davutpaşa Mahallesinde cami, sebil, çeşme, kütüphane ve tekmeden oluşan bir külliye, Üsküdar'da Bandırmalızade Tekkesi ile Kabataş ve Çemberlitaş'ta da birer çeşme yaptırmıştır [68].

3.6.1 Sarayı

Kendi sarayını inşa ettirdiğini bildiğimiz Hekimoğlu Ali Paşa'nın ilk sadrazamlığı 3 yıl (1732-1735) sürmüş ve göreve gelmesinin hemen ardından kendi adına büyük bir kompleks olan cami inşaatına başlamıştır¹. Davutpaşa'da 1732 yılında inşaatına başlanan ve 1735'te tamamlanan caminin hemen yanında bulunan sarayın da bu dönemde yapıldığı muhtemel görünüyor. (Çünkü Paşa görevinden azledilmesinin ardından Anadolunun farklı yerlerinde çeşitli valiliklerle görevlendirilecektir) Müsadere defterinde söz konusu caminin ve sarayın yakınında (kurbunda) Paşa'nın kendisine ait

¹ Müsadere defterinde camiden bahsedilmekle beraber aslında söz konusu yapı cami, sebil, çeşme, kütüphane ve tekmeden meydana gelen büyük bir külliye ve bugün aynı isimle anılan semtte bulunmaktadır.

bir de hanesinin bulunduğu kayıtlıdır. Saray ve hanenin mekan bileşenlerine ilişkin bilgi bulunmadığından (saray ve hanenin her biri “1 kıt’a” olarak muhallefat defterine işlenmiştir) söz konusu saray hakkında bilgi edinemiyoruz. Hekimoğlu Ali Paşa’nın sarayının ve hanesinin yakın konumlanması ilgi çekicidir. Paşa sadrazam olmadan önce Sultan III.Ahmed döneminde silahşörlükle saraya girerek dergah-ı âli kapıcıbaşılığına kadar yükseldiği dönemde ya da sarayın inşaatı sırasında da hanesini yaptırmış olma ihtimali vardır, bu konuda kesin bir şey söylemek olanaklı değilse de hanesinin bir sadrazamın ihtiyacını karşılamaktan uzak olduğu ve saraya ihtiyaç duyulduğu söylenebilir. Ali Paşa’nın hanesinin mekan bileşenlerinin yetersiz olduğunun bir başka kanıtı da Seyyid Hasan Paşa, Çorlulu Mustafa Paşa gibi 18.yüzyıl sadrazamlarının görevleri için “hane” adıyla tanımlanan konutlarını kullanmalarıdır. Buradan kullanılan konutun mekan organizasyonu bir sadrazamın ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde olduğunda konut isminin “hane” veya “saray” olmasının önemi bulunmadığı anlaşılr.

3.7 Sadrazam Abdullah Paşa¹

Muhsinzade Abdullah Paşa adıyla da bilinir. 1 Ağustos 1736-19 Aralık 1739 yılları arasında sadrazamlık yapmıştır. Tüccar Halepli Muhsin Çelebi’nin oğludur. Darphane emini ve başdefterdar olan ağabeyi Mehmed Efendi’nin tavsiyesiyle darphane hizmetine alınmış ve zamanla darphane emini olmuştur. 1703’te Edirne Vak’ası’nda ihtilalciler tarafından başdefterdarlığa getirilmişse de daha sonra iki kez darphane emini, başmuhasebeci ve küçük ruznameci görevleri verilmiştir. Kayınpederi Çorlulu Ali Paşa’nın 1706’da sadrazam olması üzerine sadaret kethüdası yapılmış, kayınpederinin azlinden sonra da kendisine başbakikulu görevi verilmiştir. 1714’te yolsuzluğu görülen defterdar Kaytas Bey’i idamla cezalandırmış, Hicaz’daki başarıları önemli görevlere atanmasına sebep olmuştur. Ekim 1715’te Mora defterdarı, Mart 1716’da Rumeli payesiyle Mora seraskeri, ardından İnebahtı muhafızı, Şubat 1717’de paşalığı kaldırılarak kapıcılar kethüdası, nişancı, vezaretle Vidin valisi, Ocak 1718’de yeniçeri ağası, Aralık 1718’de Rumeli, ardından Bosna, Şubat 1719’da ikinci kez Rumeli valisi yapılmış ve Niş Kalesi’ni tamire memur edilmiştir [72]. Kasım 1730’da ikinci kez yeniçeri ağası, bir ay sonra da Adana, sonra Halep, Sayda, Temmuz 1732’de Bosna ve

¹ 12512 nolu defterin muhallefat tarihi H.1151, M. 1738-39’dur.

Nisan 1736'da Rumeli valisi, Ocak 1737'de Bender seraskeri olarak hizmet etmiştir. 5 Ağustos 1737 yılında kendisine sadrazamlık tevcih edilmişse de bu görevi Aralık 1737'ye kadar sürmüştür. Daha sonra kendisinden Selanik valisi (1738), İnebahtı muhafızı (1738), Bosna (1739) ve dördüncü defa Rumeli valisi (1745) olarak faydalanılmış Ağustos 1746'da emekli olmuştur. Aynı yıl Bender muhafızlığına getirildiyse de görev yerine varmadan azledilmiş, Mart 1748'de beşinci defa atandığı Bosna valiliği sırasında ölmüştür [69], [70]¹.

3.7.1 Sarayı

Kendi sarayına sahip olduğunu dolaylı yoldan öğrendiğimiz bir diğer sadrazam Muhsinzade Abdullah Paşa'dır. Abdullah Paşa'nın muhalefat defterinde sarayın varlığına dair bilgi bulunmasa da Maktul Ali Paşa'nın muhalefat defteri [46] bize Muhsinzade Sarayı'nın Bahçekapı kurbunda bulunduğunu söyler. Abdullah Paşa Bender Kalesi muhafızı iken 1736 yılının 1 Ağustos ve 19 Aralık tarihleri arasında dört ay süresince sadrazamlık görevine getirilmiş bir yöneticidir. Bu nedenle sarayını sadarete getirilmesinin ardından yaptırdığını düşünmek yanıltıcı olabilir. Paşa 18.yüzyılın başında darphane hizmeti ile başkentte göreve başlamış ve zamanla yükselmesinin ardından Kayınpederi Çorlulu Ali Paşa, 1706 yılında sadrazam olması ile kendisini sadaret kethüdalığına getirmiştir. Muhsinzade Abdullah Paşa'nın başkentte 1714 yılına kadar yani 8 yıl sadaret kethüdalığı görevi sürdürdüğü, üst bir makamda bulunduğu bu dönemde sarayını inşa ettirmiş olabileceği düşünülebilir [73]. Konutlar birden fazla birimden oluşan yapılar bütünü oluşturduğundan inşa edildiği dönem ile Paşa'nın sadarete getirildiği dönemde aynı mekan örgütlenmesine sahip olup olmadığını bilemiyoruz. Bu dönemde konutlarda ihtiyaca binaen ekleme yapmak olağan olduğundan konutun değişim yaşaması mümkündür. Bu sarayın Maktul Ali Paşa'nın sadrazamlığı döneminde yangın geçirmesi üzerine kurtarılan eşyalar Ali Paşa'nın Fındıklı'daki Yalısı'na taşınmış, hariciye bölümündeki bir odaya konulmuştur [46].

¹ Paşa Vidin ve Bosna kalelerinde cami ve Tırhala'da çeşmeler yaptırmıştır. Sadrazam Muhsinzade Mehmed Paşa'nın babasıdır. Muhsinzadeler ailesinden pek çok devlet adamı ve sanatçı yetişmiştir.

3.8 Sadrazam Foçalı Hacı Ahmed Paşa¹

Cidde valiliği sırasında amcası Ebubekir Paşa'nın kethüdası olan Ahmed Paşa kapıcıbaşılık, kapıcılar kethüdalığı ve çavuşbaşılık görevlerinde bulunmuş, 1737'de sadaret kethüdası, 1738'de vezaretle sadaret kaymakamı, aynı yıl Aydın mutasarrıfı, 1739'da rikab-ı humayun kaymakamı, ardından nişancı olmuştur. 22 Haziran 1740'ta, İvaz Mehmed Paşa'nın azli üzerine nişancılıktan sadrazamlığa getirilmiştir ve 1740-1742 yılları arasında iki yıl sadrazamlık yapmıştır. Hudut işlerine bakmayarak tahkimatı ihmal etmesi, mal biriktirerek şahsi garezi olanlarla uğraşması, devlet işlerine bakmaması gibi sebeplerle 1 sene 9 ay bu makamda bulunduktan sonra 12 Nisan 1742'de azledilmiş ve yerine Hekimoğlu Ali Paşa tayin edilmiştir. Malları müsadere olunan ve öldürülmesi beklenen Ahmed Paşa yeni sadrazamın şefaati üzerine Rodos adasına sürgün edilmiştir.

Sürgünden sonra 1743'te Rakka valisi yapılan Paşa sırasıyla Sayda valiliği, Kars seraskerliği, Halep valiliği, ikinci defa Kars seraskeri, Diyarbakır ve Bağdat valiliği görevleriyle hizmet etmeye devam etmiştir. 1748'deki istifasından sonra İçel mutasarrıflığına, ömrünün sonlarına doğru Mısır ve tekrar Halep valiliğine tayin edilmiştir [74].

3.8.1 Sarayı

Yukarıda Foçalı Hacı Amed Paşa 1740'ta sadarete getirilmeden önce 1738 yılında sadaret kethüdalığı, ertesi sene sadaret kaymakamlığı ve geliri bol olan Aydın mutasarrıflığı, 1739'da rikab-ı humayun kaymakamlığı ve nişancılık görevlerinin kendisine verildiği anlatılmıştı. Bu durum devlet yönetimindeki üst düzey makamları temsil eden Foçalı Ahmed Paşa'nın oldukça yüklü bir servete mâlik olduğunun göstergesi olup serveti bir saray yapmaya elverişli görünüyor. Ahmed Paşa'nın sarayını nasıl yaptırdığı bilinmemekle birlikte Şehzadebaşı'nda bulunan bu sarayın aynı zamanda konak ismiyle nitelendirildiği de dikkati çekmiştir. Paşa 1742 yılında azledilerek mallarının müsadere edilmiş ve Rodos adasına sürgün edilmiştir. Belgelerde

¹ Ahmed Paşa'nın iki muhallefat defterinden 12538 nolu defterin muhallefat tarihi H. 22.2.1155/26.2.1155 M. 28.4.1742/2.5.1742 ; 12542 nolu defterin muhallefat tarihi H. 4.4.1155/9.4.1155, M. 8.6.1142/13.6.1742'dir. Müsaderenin 28 Nisan ile 13 Haziran 1742 tarihleri arasında yapıldığı anlaşılmaktadır.

Hacı Ahmed Paşa'nın sarayının mekan bileşenleri konusunda aydınlatıcı veri olmasa da sarayda yaşayan hane halkının kalabalığına dair önemli ipuçları yer almaktadır.

Sadrazam Foçalı Hacı Ahmed Paşa'nın eşyaları müsadere edilirken Saray-ı Sadr-ı Âli'nin harem bölümündeki köşkte bulunan eşyalarının getirildiği anlatılır. Buradan hareketle Paşa'nın Şehzadebaşı'ndaki sarayının yanı sıra Saray-ı Sadr-ı Âli'yi kullandığını da çıkarabiliyoruz [75], [76].

3.9 Sadrazam Cezayirli Gazi Hasan Paşa¹

Kafkasya asıllıdır. 1738'de yeniçeri ocağına katılmış, denizcilerinin şöhretlerinden etkilenererek Cezayir'e gitmiştir. Burada kendisine Tlemsen sancakbeyliği verilmiştir. Kısa süre sonra kendisini istenmeyenler artınca İstanbul'a dönmüştür. 1761'de kalyon kaptanı olarak Osmanlı donanmasına girmiş ve 1762'de riyale, 1766'da patrona, bir yıl sonra da kapudane rütbelerine yükseltilmiştir. 1768-74 Osmanlı-Rus savaşı sırasında Ege Denizi'ndeki savaşta yaralanmış, kalyonu batırılmıştır. Hasan Paşa 6 Temmuz 1770'te Rusların Çeşme'de Osmanlı donanmasını imha ettiklerini Çanakkale Boğazı'na giderek haber vermesi ile kendisine Beylerbeyilik rütbesi verilmiş ayrıca Rusların işgal etmek istedikleri Limni Adası'ndaki kaleyi kurtarması ve gibi düşmana verdiği zararlar üzerine Kasım 1770'te gazi ünvanı ve vezirlik rütbesiyle Kaptan-ı Deryalık tevcih edilmiştir. Çeşme faciasında imha edilen donanmayı yeniden kurmuş ve Tersane'ye kendi imkanlarıyla kışla inşa ettirerek kalyoncu neferlerini itaat altına almıştır² [77]. III. Mustafa'nın ölümüyle Kaptan-ı Deryalıktan alınarak Aralık 1775'te Anadolu valiliği ile Rusçuk seraskerliğine tayin edilmiştir. Küçük Kaynarca Antlaşması sonrası tekrar Kaptanıderyalığa getirilerek bu görevde on beş yıl kalmıştır. I.Abdülhamid'e yakınlığı dolayısıyla devlet idaresinde nüfuz sahibi olmuştur. Devletin asayişini bozan Suriye'deki Şeyh Tahrir Ömer'i cezalandırmış, 1779'da Mora'daki Arnavutları itaat altına almıştır. Osmanlı devleti ile Rusya-Avusturya arasındaki (1787) savaşa katılmış, Rusları Yılan Adası mevkiinde yenmesine rağmen Özi kalesi'nin düşmesine engel olamamıştır. Bu

¹ 12955 nolu defterin muhalefat tarihi H. 19.7.1204, M.4.4.1790'dır.

² Tersane'deki kalyoncu kışlası ve Cami'nin yanı sıra Vize'de bir cami, hamam ve çeşmeler, Çanakkale ve Şumnu'da birer tekke, Truva harabelerinin bulunduğu yerde bir hisar, Midilli, İstanköy, Sakız, Rodos ve Limni'de çeşmeler inşa ettirmiştir [77].

kalenin elden çıkmasına üzülen I.Abdülhamid'in vefatı üzerine tahta çıkan III. Selim tarafından 20 Nisan 1789'da Kaptanıderyalıktan alınarak Anadolu valiliği ile İsmail Kalesi seraskerliğine tayin edilmiştir. İsmail Kalesi'ne saldıran Rusları yenmiş, 3 Aralık 1789'da sadrazam ve sadriekrem tayin edilmiştir. Tersane'de Konağı bulunan Paşa bu görevi sırasında 80 yaşını aşkın olduğu halde sıtmadan ölmüştür. Sadrazamlığı üç ay yirmi gün süren Hasan Paşa Şumnu'da yaptırdığı Bektaşî tekkesine defnedilmiştir.

İstanbul'da yaklaşık 16 yıl boyunca yetkin ve kabiliyetli bir Kaptan-ı Derya olan Hasan Paşa'nın Tersane'deki bir konak, Kasımpaşa'da bir konak ile Öküz Limanı'nda bir yalıya sahip olduğu bilinmektedir. Ancak son iki mülk eşinin üzerinde olduğundan, devlet tarafından dokunulmamıştır. Paşa'nın ayrıca Tersane'de bir kalyoncu kışlası, büyük bir cami ve başka hayır işleri ile ilgili eserler yaptırdığı da bilinmektedir.

Gazi Hasan Paşa Şumnu'da sıtmadan vefat edince konağı mühürlenmiş, Defterdar ve Hazine-i Humayun Kethüdası ağa hazerâtı (sözkonusu hazerâtın; kapı kethüdası Süleyman Bey, kayın atası Hacı Osman Ağa ve bazirganı ve sarrafı ve başbaki kulluğundaki sair adamlar olduğunu Uzunçarşılı [78] nakletmektedir) tarafından müsadere edilen eşyalar kayıt altına alınarak Saray-ı Humayun'a nakledilmiştir.

3.9.1 Tersane'de Konağı

Konağın bulunduğu bölge bugün de Kaptan Paşa semti olarak anılmaktadır. Kaptan-ı Derya'ların Tersane'de oturdukları konak, kendi görevleri ile ilgili divanhane toplantılarının yapılması dolayısıyla Tersane Divanhanesi ismiyle de anılmaktadır. Hane halkı dört-beş bin kişiden oluşan Paşa'nın konağının Tersane'deki bu Divanhane olması muhtemel gözükmemektedir. Yine elimizdeki defterde hariciye bölümünde yalnız "divanhane"den bahsedilmesi bu düşüncüyü kuvvetlendirmektedir. Gazi Hasan Paşa'nın ayrıca Kasımpaşa'da bir konağı da bulunduğundan Tersane'deki konağı, Kaptan-ı Derya'lara görev süresince tahsis edilen Kaptanpaşa Divanhanesi olmalıdır [78].

Hariciye, Harem ve Dahiliye bölümlerinden oluşan konağın hariciye isimli bölümünde kaydedilen tek birim divanhane olmuştur. Benzer bir durum göz alıcı gümüş eşyalarla donatılmış dahiliye bölümünde de görülür. Mefruşatın yanı sıra evin hanımının eşyalarının da zikredildiği, mekan organizasyonuna dair bilgi verilmeyen dahiliye

bölümü tek bir mekandan oluşuyor gibi görünmekle beraber eşyaların çeşitliliği bu konuda kesin hüküm vermeyi engeller.

Harem ise iki katlı bir binadır. İkinci katta olduğunu düşündüğümüz dört oda; mabeyn odası, kahve odası ve sırlı oda ile aynı kattadır. Ayrıca tahtani yani birinci katta ...¹, mutfak ve mutfakta “şenlik nam mahal” vardır.

Uzunçarşılı'nın [78] aktardığı bilgilere göre haremde odunluk altında bir mahal bulunuyordu. Buradan bin keselik akçe çıkmış, ayrıca paşanın sarrafından 900 kese akçesi alınmış ve tüm eşyası, parası ve mücevherleri 4000 keseye bile ulaşmamıştır. Senede 1000 kese akçeden fazla getirisi olan “malikanesi”nin bulunması hatta Rusya ile yapılan savaş sırasında devlete yardım olmak üzere 10 bin kese para vermesi gibi zenginliğine delalet olan olaylara rağmen müsadere sırasında miktarın az çıkması herkesi şaşırtmıştır. Bunun nedeni de Hasan Paşa'nın paşalıktan azlolunarak sefer-i humayuna tayin edildikten sonra çok mal sarfetmesi olarak değerlendirilmektedir [70].

3.10 Sadrazam İbrahim Paşa²

18. yüzyılın öne çıkan simalarından İbrahim Paşa literatürde çoğunlukla lüks ve eğlenceleriyle anılır. 9 Nisan 1718'de sadrazamlık mührünü alan İbrahim Paşa'nın hayatına kısaca baktığımızda 1660 Nevşehir'de doğmuş, İstanbul'a iş bulmak amacıyla gelerek akrabası sayesinde saraya girmiş olduğu görülür. Önce helvacı ve daha sonra baltacılar ocağına girmiştir. Hizmetleri ile zamanla yükselmiş, Darüssaade Ağasının yazıcı halifesi olarak III. Mustafa'nın bulunduğu Edirne Sarayı'nda göreve getirilmiş, burada III.Ahmed'in itimadını kazanmıştır. Edirne Vak'asının yaşanması üzerine saray halkıyla İstanbul'a dönmüş, halifelikten yazıcılığa yükselmiştir. Padişaha yakınlığı dikkat çekince Haremeyn muhasebeciliği göreviyle İstanbul'dan uzaklaştırılmış bir müddet sonra mevkufatçı olarak Damat Ali Paşa'nın Mora seferine katılmıştır. Mora'nın fethedilmesiyle önce buranın ardından aynı yıl Çuha ve İstendil adalarının sayımına memur edilmiştir. Daha sonra Niş Defterdarlığına getirilmiştir. Avusturya seferi sırasında ordunun geçeceği yol üzerinde mühimmat sevki işleri kendisine verilmiştir.

¹

² Sadrazam İbrahim Paşa'nın 12425nolu muhalefat tarihi H.25.4.1143, M.14.9.1735'dir.

Sadrazam Damat Ali Paşa'nın şehit olması üzerine orduyu dağılmaktan kurtarması ve durumu padişaha anlatarak Paşa'nın sadaret mührünü teslim etmesinin ardından kısa sürede terfi etmiş Rûzname-i Evvel, Mirahur-ı Evvel ve vezirlikle Rikab-ı Humayun kaymakamlığı görevlerine getirilmiştir.

Sadrazam Ali Paşa'nın ölümüyle dul kalan Padişahın kızı Fatma Sultan, İbrahim Paşa'yla evlendirilmiş, "damad-ı şehriyari" olan İbrahim Paşa, kısa zamanda (Avusturya savaşına son verecek Pasarofça antlaşmanın görüşülmesi sırasında) kendisine sadrazamlık teklifinin gelmesiyle sadaret makamına yükselmiştir. Pasarofça antlaşmasının ardından, barış ortamının sağlanması için savaştan olabildiğince kaçınmış, sosyal ve mali meselelerle uğraşarak tasarruf tedbirleri almıştır. Bosna'dan Şam'a kadar asker yoklamaları, ocaklık mukataaları ile ilgilenecek önemli miktarda tasarruf sağlamış, vergiden muaf tutulan bazı yerleri ve esnafı da vergiye tabi tutarak bütçe açığını gidermiş hatta 1721 yılı başında devletin bütün masrafları çıktıktan sonra hazinenin 5675 divanî keselik bir fazla ile kapanmasını sağlamıştır.

İbrahim Paşa elde edilen bu gelirlerle Anadolu'da pek çok hayır eseri yaptıtırırken, İstanbul'da da imar faaliyetlerine girişmiş, sadareti sırasında başta Kâğıthane (Sadabat) olmak üzere Haliç ve Boğaziçi'nde yalı ve köşkler inşa edilmesine ön-ayak olmuş, sanat ve edebiyat çevrelerine ilgi göstermiş, döneminde matbaanın da kurulmasıyla kitaba/ilime verilen önem artmıştır. Paşa kendi adına 18.yüzyılda seçkin sınıfın tercih ettiğı bir semt olarak öne çıkan Şehzadebaşı'nda içinde kütüphane bulunan bir külliye yaptırmıştır. Sadarete gelmesinin ardından padişahın kendisine ve ailesine tanıdığı imkânlar, Çırağan Yalısı'nda verilen ziyafetler, yapılan eğlenceler, halkın daha önce tanık olmadığı sosyal alandaki rahatlık, dikkatleri İbrahim Paşa'nın üstünde toplamıştır. Bununla birlikte İbrahim Paşa'nın İran'la yapılacak savaşa gönülsüz davranması, yeni vergiler, göç gibi olumsuz olayların üst üste gelmesi İbrahim Paşa'nın aleyhinde bir ayaklanmaya neden olmuş, 1730 yılında Patrona Halil'in başlattığı isyan İbrahim Paşa'nın damatlarıyla birlikte öldürölmesine neden olmuştur [72].

3.10.1 Beşiktaş'ta Çırağan Yalısı

Nevşehirli İbrahim Paşa 1717 yılında III. Ahmed'in kızı Fatma Sultan'la evlendikten bir sene sonra sadrazamlık görevine getirilmişti. Padişahın kızına, Turhan Sultan'ın arazisini

tahsis edilince, İbrahim Paşa buraya Çırağan yalısını yaptırmıştır. Yapımının ardından zamanla yalıya yeni yapı gruplarının eklenip eklenmediği bilinmemekle beraber, müsadere için Bostancıbaşı tarafından görevlendirilen Haseki Ali Ağa ve Şirahane Katibi Ahmed Efendi'nin kaleme aldığı muhallefat defterinden yalının hariciye, harem, taşra mabeyn odası, üç köşk, bir limonluk ve mahzenden oluştuğunu, ayrıca servis mekanları ve ıslak hacimlerin bulunduğunu öğreniyoruz [79].

D'Ohsson [23], yalının "çırağan" ismiyle anılışını şu şekilde anlatır: *"İbrahim Paşa'nın Boğaziçi'nde Beşiktaş'tan ötedeki kasrının geniş bahçesinde büyük ölçüde lale yetiştirilirdi. Efendisi Padişah III. Ahmed şerefine tertip ettiği bir eğlencede en büyük bahçe, binlerce kristal lambayla aydınlatıldı. Lambalar gerçekten sanatkarâne bir surette yerleştirilmişti. Buna hayran kalan III. Ahmed, aynı gösteriyi birçok defalar tekrar ettirdi, sonra aynı şeyi mevsiminde sarayda da tekrar etmesini istedi. Bu yeni usule, eğlenme şekline "lale çırağanı" dendi. Bu söz lalelerin aydınlatılması manasına gelir. O tarihlerden itibaren de İbrahim Paşa'nın yalısı "çırağan yalısı" diye anılmaya başlandı."*

Yalının inşaatına başlamadan önce arsanın bir bölümünde Beşiktaş mevlevihanesi vardı. Yalının hariciye kısmında yer alan tekke, Mevlevihane tekkesinin söz konusu inşaat başlayınca hariciye kısmında yeniden hayata geçirilmiş olduğunu düşündürüyor. 3 katlı bir bina olan hariciye bölümünde tekke orta kattadır. Tekkenin altında 3 sofalı bir kasır, bahçe (havlu) yakınında (kurbunda) biri fevkani olan iki oda, Darüssaade Ağası'nın odası, mehterler odası, çavuşân odası, çavuşların odasının karşısında deniz manzaralı Ağalar odası ile yeni hamam camekanı ve bu camekanın bitişiğinde soğukluk camekanı konumlanırken, tekkenin üst katında dehliz yolunda bir sofa, bahçeye bakan (havluya nazır) fevkani bir sofa ve deniz manzarası olan iki sofalı bir divanhane, büyük (kebir) bir oda, divanhanenin denize bakan sofasına bitişik "kebir ayineli köşk", abdesthane, abdesthane yakınında küçük bir oda, mabeyn odasına giden kasır ve kahve odası vardı. Kısacası hariciye bölümü birinci ve üçüncü katta 6'şar oda, abdesthane, 2 camekanlı bir hamam ve ikinci katta bir tekkeden oluşuyordu.

Müsadere sırasında konut bileşenlerinin belirli bir sıra takip edilerek gezildiği düşünülürse, "Taşrada Mabeyn Odası" isimli mekanların Hariciye ile Harem daireleri arasında yer aldığı anlaşılmaktadır.

Harem de üç kattan oluşuyordu. “İbtidai Harem”de yani ilk katta katiplerin müsadereye başladığı ilk mekanı dört tahtlı ve iki sofalı ayinedar odasıydı, bu odadaki sofalar karşılıklı konumlandırılmış ve biri havluya diğeri denize bakıyordu. Bu odanın bitişiğinde eski bir hamam camekanı ile soğukluğu vardı. Bu mekanların hemen yanında (ittisalinde) havluya bakan Mabeyn odası, ayinedar odasının bitişiğinde (muttasılinda) bir sofa ve bu sofanın yanında da (ittisalinde) Sultan odası yer alıyordu. Yine bahçeye nazır kafesli bir köşk ile bir çavuşân odası, denize bakan 3 sofalı fıskiyeli büyük köşk, yine deniz manzaralı başkadın köşkü ve bir başkadın odası vardı. Bundan sonra 3 odanın geçmiş sultanlara hasredildiği görülüyor. Bahçeye bakan Sultan Süleyman Odası, denize bakan iki oda ise Sultan Beyazıt odası ve Sultan Mehmed Odası isimleri ile anılmışlardır. Ayrıca denize bakan sultan odalarının ortasında da bir sofa bulunmaktadır. Tülay Artan [80] II. Mehmed’in Topkapı Sarayı’nda Rumi, Farsi ve Türki üslupta köşkler inşa ettirdiğini bununla imparatorluğun kökenlerini ve hükmedeceği alanları tanımladığını, sonraki her padişahın da İstanbul tepelerinde bir külliye ile Topkapı Sarayı’nda bir has oda inşa ettirerek ecdadının yanında yer alarak osmanlı soyunu devam ettirdiğini vurguladığını, İbrahim Paşa’nın da bu geleneğe öykündüğünü, kendine hanedan ile akrabalık üzerine bir soy ağacı yaratmak suretiyle iktidarına meşru bir alan açtığını savunur. Sözkonusu odalara bu cihetten yaklaşılabileceği gibi Topkapı Sarayı’nda gördüğümüz üzere duvarlara şiir yazma geleneği Çırağan Sarayı’ndaki bu odalarda devam ettirilmiş de olabilir. Dolayısıyla bu odalar, şiirlerin ithaf edildiği sultana nisbetle bu ismi taşımış olabilirler. Yine bu katta hamamın biri denize bakan iki büyük camekanı ve bahçeye bakan bir mabeyn odası bulunuyordu.

“Orta katta”ta olduğu kaydedilen bekçi odasının daha önce birinci katta adı geçen çavuş odasına “muttasıl” olması durumu şu ibareden dolayı açık değildir: “Çavuş odasına muttasıl orta katta vaki bekçi odası”. Bu ara katta önem derecesine göre oldukça geride kalabilecek pek çok mekan bileşeninin sıralandığını görüyoruz; külhanco usta odası, merdiven başında kadın(?) odası, çamaşır usta odası, 5 hurda odası, kilerci usta odası gibi. Sözkonusu odalardan sonra sofada bir “çayır köşkü”, ardından yine 2 hurda odası ve bir kafesli köşk gelmektedir.

Bir sonraki mekan bileşeni içinde Sarıkçıbaşı odası bulunan Hasoda dairesidir. Burası, Paşa’nın, belki de saraya geldikçe uzun müddet kaldığı düşünülen Padişah’ın sarıklarını

düzenleyip hazırlayan sarıkçıbaşının kişisel odası olmayıp özel bir bilgi ve yetenek isteyen sarık sarma işleminin yapıldığı yer olabilir. Bir sonraki oda ise odasıdır.

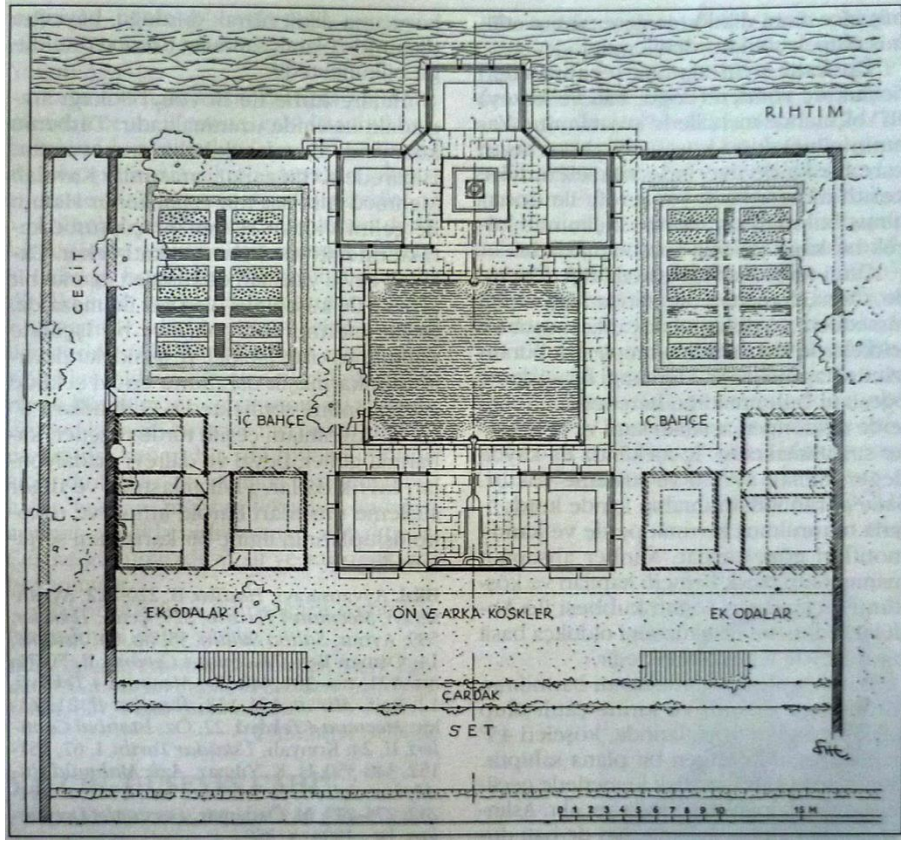
Ardından bir hamam, hamam yakınında (kurbunda) küçük bir oda, has odaya bitişik (muttasıl) sersebili bulunan bir sofa, kara tarafında kabul odası, bahçeye nazır hünkar köşk, sofa, Darüssaade Ağası odası, Silahdar Ağa odası gelmektedir.

Bahçede ise üç sofalı şadırvanlı Çırağan Köşk, sofa, bahçede bir başka köşk olan “küçük köşk”, bitişğinde sofa, limonluk, limonluk dibinde(?) bir oda ile kurbunda şantiye(?) odası, bahçe kapısı bitişğinde soğan odası, kurbunda köşk, kapı üzerinde kethüda odası vardı. Ayrıca bahçede ve haremden olmak üzere yalının 2 adet mahzeni bulunuyordu.

3.10.2 Beşiktaş'ta Gülşenabad Yalısı

İbrahim Paşa'nın denize nazır iki katlı Gülşenabad Yalısı Çırağan Yalısı Menzil köşk (Köşk-i Menzil) olarak adlandırılmıştır. Özkaya [81] menzilin bazen tek bir evi, bazen de birden fazla yapı grubunu içeren ev/konut anlamına geldiğini söyler. Burada da menzilin Çırağan'a bağlı bir yapıyı ifade ettiği görülmektedir. Bu nedenle Çırağan Yalısı ile yan yana bulundukları tahmin edilmektedir. Bu yalının Çırağan Yalısı'ndan ayrı bağımsız havuzlu bir bahçesi bulunmaktadır. İki katlı yapının üst katında denize nazır üç sofalı havuzlu ve fıskiye bir köşk ile bu köşkün karşısında bu defa iki sofalı sersebilli bir köşk bulunmaktadır. Alt katta ise (aşağı tabakada) bahçeye nazır kafesli bir köşk ile havuza bakan 3 oda bulunmaktadır. Yalının iki mabeyn odasından biri “taşra mabeyn odası” olup havuzu görecektir şekilde, diğeri yani “iç mabeyn odası” denize bakacak şekilde konumlandırılmış olup bunların bahçede iki katlı yalıdan bağımsız birer katlı yapılar olarak inşa edilmiş olabilecekleri mümkün gözüküyor. Ayrıca yalının bahçesinde bir de mahzen bulunmaktadır.

Eldem, Köşkler ve Kasırlar isimli kitabında Yalı Köşkü'nün Gudenus'un çizmiş olduğu yalı olduğunu düşünmektedir. Belgede adı geçen mekanlardan denize nazır üç sofalı havuzlu ve fıskiye köşk ile iki sofalı sersebilli köşk, havuza bakan 3 oda bu görüşü destekler nitelikte gözükmektedir.

Şekil 3. 1 Yalı Köşkü (Gudenus)

3.11 Sadaret Kethüdası Mehmed (Paşa)¹

Sadrazam İbrahim Paşa'nın sadaret kethüdası vev damadıdır. Muhallefat defterinde bu şahsın ismi "Mehmed Kethüda" olarak yer almış, rütbesi belirtilmemiştir [83]. Münir Aktepe'nin [84] "XVIII.yüzyıl Vezirlerinden Kapdân-ı Derya Kaymak Mustafa Paşa'ya Ait Vakfiyeler" isimli makalesinde Sadaret Kethüdası için "Paşa" rütbesi kullanılmıştır. Diğer yandan, tezimize konu olan bir diğer sadaret kethüdası Yeğen Mehmed Ağa'dır, bu belgede sadaret kethüdasının Ağa olarak karşımıza çıkması, Mehmed Kethüda'nın Ağa olabileceği yönündeki ihtimali açık bırakıyor.

İbrahim Paşa Sadrazam olunca damadı olan Mehmed Paşa'yı Sadaret Kethüdalığına getirmiştir. Gelir seviyesinin İbrahim Paşa'dan yüksek olduğu [85] bilinen kethüdanın Boğaziçi'nde Ortaköy, Anadolu ve Rumelihisarında olmak üzere 3 yalısı vardır. 1730 yılında çıkan isyan sonucunda kayınpederi İbrahim Paşa ile beraber idam edilmiştir.

¹ 12424 nolu defterin muhallefati tarihi: H. 28.8.1143, M.8.3.1731'dir. Bu defterde ayrıca Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın muhallefati da yer alır.

Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın ölümünün ardından Ortaköy, Anadoluhisarı ve Ortaköy'deki yalılarının müsaderesi için görevlendirilen memurların isimleri ilgili belgelerde yer almamaktadır.

3.11.1 Ortaköy'de Yalısı

Mehmed Kethüda'nın bilinen üç yalısı içinde diğer yalılarına nisbetle daha büyük ve daha geniş olanı Ortaköy'deydi. Hariciye ve harem binası, bahçede olduğunu tahmin ettiğimiz dört adet kasır yalı kompleksini oluşturan yapıları. Yalının “şükufelerle” bezenmiş yeni bahçesi 130, yukarı bahçesi ise 26 idi. Belgede bahçenin alan birimi yazılmamıştır. Alan birimleri incelendiğinde olası birimin evlek olduğu düşünülmüştür. Dolayısıyla bahçenin tamamı 156 evlek yani 35.100 metrekarelik bir alanı kaplıyordu. Adı geçen “yeni bahçe” istibdal uygulamasının bir sonucu olarak yalıya sonradan eklenmiş bir alan olma ihtimali vardır [81].

Yalının iki katlı hariciye bölümü üst katta üç sofalı ve alt katta dört sofalı iki köşk ile 11 odadan oluşuyordu. Ayrıca bu bölümde bir hamam, hamam camekanı ve bir mutfak vardı. Üst katta olduğunu düşündüğümüz köşk ve 6 oda sırasıyla şu şekilde sıralanmışlardı; üç sofalı köşk, köşke bitişik sofa, bahçeye nazır cedid oda, deryaya nazır büyük bir oda, dehliz üzerinde oda, bu odanın bitişiğinde hamam tarafında bir oda, bu odanın da bitişiğinde bir sofa, sofanın bitişiğinde ve hamamın yanında bir oda daha bulunuyordu. Ayrıca hamam camekanı ve külhan odası da bu kattaydı. Mutfak sözkonusu kayıtlarda külhan odasından sonra ve dağ kapısı önündeki köşeden önce zikredildiğinden hangi katta olduğunu tam olarak söylemek zor ancak servis yoğunluğu nedeniyle hamama dair mekan bileşenlerinden ayrı düşünülebilir. Alt katta ise “bahçeye muttasıl” yani doğrudan bahçe manzaralı dört sofalı ve sersebilli bir köşk vardı, bu sofalar denize, Ortaköy tarafına ve havliye (bahçeye) bakıyordu. Hariciyenin arka taraftaki çıkışı “dağ kapısı” olarak isimlendirilmişti ve burada havliye bakan bir oda vardı. Evdeki çıkışlardan bir diğeri “Bali kapısı”ydı¹, bu kapının karşısında da bir oda konumlanmıştı. Ayrıca görevlilerden biri olan harem kethüdasının odası, merdiven başında hâdim odası ve kahve odası da bu kattaydı.

¹ Bugün Ortaköy taraflarında ve iç kesimde Yusuf Bali isimli bir sokak vardır. 18.yüzyılda bu bölge Bali ismiyle anılıyor olmalı ve Çırağan Yalısı'nın Bali kapısı bu yöne doğru (Kuzey-batı) bakıyor olmalıdır.

Harem bölümünün “orta tabaka” ve alt tabaka”lardan bahsedildiği için üç katlı olduğu düşünülür. Bu bölüm mabeyn odası, divanhane, üç sofalı bir köşk ve 5 odadan oluşuyordu. Ayrıca bir hamam, hamam camekanı ve harem kapısı dışında bir mahzen vardı. Odalar şu şekilde sıralanmışlardı; Hareme girilecek mahalde mabeyn odası , hamam camekanı, ... nâzır oda, sersebilli ve fıskiyeli üç sofalı deniz manzaralı bir köşk, bu köşkün bitişiğinde yine deryaya nazır bir oda, divanhane sofası, bitişiğinde sofaya bakan bir oda, bahçeye bakan hamam üzerinde bir oda ve harem odası.

Harem ve hariciye bölümleri dışında yalının bahçesinde dört de kasır vardı. Bunlardan biri haremın “kurbunda” yani hemen yakınında “yeni bahçe olan deryaya nazır”dı. Bir diğeri deniz tarafındaydı, üçüncüsü havuzlu kasır olarak adlandırılmış, dördüncüsü ise kapı tarafında konumlandırılmıştı.

3.11.2 Rumelihisarı’nda Yalısı

Mehmed Kethüda’nın Ortaköy’deki yalısından nisbeten küçük olan Rumelihisarı’ndaki yalısı da hariciye ve harem bölümlerinden oluşuyordu. Ayrıca “taşra divanhanesi” adıyla anılan divanhane dışarıda konumlandırılmış, hademe odası da yalının etrafını çevreleyen duvarların kapısı üstüne yapılmıştı. Yukarıda Mehmet Kethüda’nın Kayınpederi Nevşehirli İbrahim Paşa’nın servetinden daha çok mal varlığı bulunduğu söylenmişti. Yalıdaki soğan odası işte bu zenginliği destekler niteliktedir. Çünkü yalnız dönemin ileri gelen zenginleri incemiş bir zevk unsuru olarak yeni cins lalelerle ilgilenirdi. Yalının bahçesi de çiçeklerle donatılmış, ancak müsadere sırasında bu çiçeklerin arsa oldukları kaydedilmiştir. Bir diğery deyişle Patrona Halil İsyanı sonucunda öldürülen ev sahibinin yalıları da isyancıların nefretinden nasibini almıştı.

Yalının hariciyesi olduğuna dair vurgu yapılmayan müsadere defterinde harem odaları belirtildiğinden defterdeki ilk üç mekan bileşenin hariciye binasında bulunduğu düşünülebilir. Buna göre hariciye bölümü tek katlı olup burada camlı bir kasır, kasıra bitişik bir sofa ile sofanın bitişiğinde deniz manzaralı bir oda vardı.

İki katlı olan harem binasında ise alt katta dört oda ve bir sofa, “fevkani” yani üst katta divanhane, mabeyn odası ve biri büyük 3 oda bulunuyordu. Haremdeki odalar teftiş edildikten sonra sofası bulunan taşra divanhanesine geçilmiştir. Bu divanhanenin ardından “fevkanide kasırda mevcut” ibaresi bize divanhanenin iki katlı bir binadan

oluşturduğunu ve divanhane ile sofasının alt katta, kasırın ise üst katta konumlandırıldığını düşündürmektedir.

İncelediğimiz defterler konutların planlarını öngörecektir verilere sahip olmadıklarından memurların müsaderede takip ettikleri sıradan yola çıkılarak bir varsayımda bulunulduğu söylenmişti. Dolayısıyla sözkonusu odalar farklı bir şekilde de tasavvur edilebilir. Örneğin yalıdaki “Taşra divanhanesi” ile “fevkani kasır” ayrı binalar olarak düşünülebilir. Ayrıca bu kasırdan sonra deftere kaydedilen çeşme karşısındaki kiler odası, hamam camekan, soğan odası bahçede müstakil birimler olarak konumlandırılmış olabilecekleri gibi, fevkani kasırın alt katında düşünmek de olasıdır.

3.11.3 Anadoluhisarı’nda Yalısı

Sadaret Kethüdasının Boğaziçi’nde karşılıklı iki yalısı vardı. Anadoluhisarı’ndak yalının ana binalarını harem binası, 5 kasır ve taşra fevkani(?) teşkil ediyordu. Yalının 10 odası (bu sayıya divanhanedeki fiskiyeli oda da dahil edilmiştir), 3 mabeyn odası, 1 camekan odası ve 7 sofası vardı. Ayrıca bahçesi ve taşra bahçesindeki “şükufeler” yani çiçekler diğer yalılardaki çiçekler gibi arsa olmuştu.

Yalının harem binasını oluşturan odalar şu şekilde sıralanıyordu; denize nazır kafesli bir kasır, bunun bitişiğinde bir sofa, baş oda, sofa, diğer sofa, kahve odası, merdiven başında yine bir sofa, tahtanide fiskiyeli kasır, diğer sofa ve bu sofanın bitişiğinde bir oda daha. Haremin bahçesi de çiçeklerle süslenmişti (diğer yalılarda olduğu müsadere edildiğinde arsa halindeydi)

Tahtanide yani alt katta “... mabeyn”in haremin içinde mi yoksa bağımsız başka bir binada mı olduğu anlaşılamıyor. Bu odanın bitişiğinde deryaya nazır oda, hemen yanında bir oda ve bu odanın yanında da mabeyn odası ve bir camekan odası (dolayısıyla bu katta bir de hamam) vardı. Dolayısıyla sözkonusu iki mabeyn odası harem bölümünde iki bahçenin girişinde yer alan odalar grubunun başında ve sonunda bulunuyordu.

Haremin dışında taşrada deryaya nazır büyük bir oda ve üç sofalı fiskiyeli bir kasır vardı. Ayrıca yine haremin ve sözü edilen birimlerin dışında bağımsız olarak inşa edilmiş bir çukadar odası ile bir de bekçi odası vardı.

Taşrada fevkanide ise bir mabeyn odası, hemen yanında bir sofa, deryaya nazır iki sofalı kasır ve dağ tarafında camlı kasır, bir oda ve yine dağ tarafında bir kasır yer alıyordu.

3.12 Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa¹

Nevşehirli Damad İbrahim Paşa'nın diğer damadı Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'ydı. Mustafa Paşa'nın babası Vezir Boşnak Kara İbrahim Paşa, anne tarafından dedesi Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'ydı. Enderunda yetişerek Kapıcıbaşı, ikinci mirahur (1717) aynı yıl kapıcılar kethüdası olmuş, kayınpederi Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'nın sadrazamlığa atanmasından hemen sonra Mayıs 1718'de vezirlikle nişancılığa, Ocak 1721'de Kaptan-ı Deryalığa yükseltilmiştir. Damat İbrahim Paşa'nın sadrazam olduğu dönemde önde gelen simalardan biri olmuştur. Ağustos 1730'da III.Ahmed ve İbrahim Paşa'nın İran seferi için Üsküdar'a geçmeleri üzerine Sadaret Kaymakamlığı'na atanmıştır. Üsküdar'da Kaptan Paşa Cami'ni, Kuleli'de Kasr-ı Cedid Cami'ni yaptıran [86] Paşa'nın Anadolu Hisarı ve Beyberbeyi'nde de iki yalısı vardı. Patrona Halil İsyanı baş gösterdiğinde İstanbul kaymakamı olan Mustafa Paşa asilerin isteği üzerine kayınpederi Damat İbrahim Paşa ve bacanağı Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa ile birlikte idam edilmiş, naaşı Çarşıkapı'da Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Külliyesi haziyesine gömülmüştür.

3.12.1 Anadoluhisarı'ndaki Yalısı

Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısı Muhaşşi Sinan Efendi mahallesindedir. Yalı üç katlı harem, iki katlı hariciye ve ik kasırdan oluşuyordu. Harem binasında 10 oda, 3 kasır ve bir camekan odası (dolayısıyla bir hamam) vardı. Bu odalardan orta katta bulunanlar sırasıyla iki sofalı kasır, bahçeye nazır bir oda, deniz manzaralı baş oda, baş odanın bitişiğinde bir oda, deryaya bakan büyük bir oda, camekan odası, bahçe havlisini gören bir odadan ibaretti. Fevkanide yani üst katta dağ tarafına bakan kısımda mabeyn odası ile bir kasır konumlandırılmıştı. Kattaki diğer oda mabeyn odasının karşısına düşüyordu. Tahtanide yani alt katta ise iki sofalı fıskiye bir

¹ Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın iki ayrı defterde muhallefatına rastlanmıştır. 12424 nolu defterin muhallefat tarihi H.28.8.1143, M. 8.3.1731; 12425 nolu defterin muhallefat tarihi H.25.4.1143, M. 7.11.1730'dur. (ikinci defterde ayrıca Sadrazam İbrahim Paşa'nın muhallefatı vardır.

kasır, bitişişinde bahçeye nazır bir oda, iskele(?) yakınında bir oda ve bu odanın yanında bir oda olmak üzere kasırla beraber toplamda beş oda vardı.

Yalının hariciye kısmı 4 oda, 4 kasır, 1 camekan odası ve bir de i camekandan oluşuyordu. İki katlı hariciyenin st katında denize nazır büyük bir oda, odanın bitişişinde sofa ve sofanın bitişişinde bir camlı kasır bulunuyordu. Bundan sonraki odaların hariciye bölümünün hangi katında konumlandırıldığı tam olarak kestirilememektedir. Mabeyn odası, 3 sofa, bahçeye nazır dağ tarafında kebir oda, camekan odası, i camekan bölümleri ve uşaklar odası ile 3 kasır da bu bölümde gözükmektedir. Söz konusu kasırların biri fıskiye ve üç sofalı, diğeri havuz başında bir dağ kasrıdır, üçüncüsü ise fevkani olup yine dağ tarafında konumlandırılmıştır [83]. Ayrıca Aktepe [84], Mustafa Paşa'nın bu mülkünü, 1724 yılında vakfettiğini kaydetmiştir.

3.12.2 Beylerbeyinde Yalısı

Muhallefat defterlerinde hariciye bölümünün ismi geçmese bile harem bölümüne geçildiğini anlamak mümkün olduğundan daha önce kaydedilen odaların hariciye bölümüne dahil olduğunu söyleyebiliyoruz. Ancak Beylerbeyi yalısında bu ayrımı yapmakta zorlanıyoruz. Bu belgede diğer konutlarda pek rastlamadığımız bir unsurla karşılaşıyoruz: "Harem katı" ve "harem odası"¹. Dolayısıyla harem ve hariciye bölümlerinin ayrıldıkları sınırları belirlemek mümkün olmadığından müsadere defterindeki sırayı burada aynen alacağız.

Hariciye ve harem bölümlerinden oluşan Beylerbeyi yalısı'nın yakınlarında veya yalıya ait bir iskele vardı ve yalının iskele kurbundaki  sofası ilk kaydedilen mekanlar olmuştur. Bunun ardından gelen odalar  sofalı fıskiye kasır, divanhane, havuza nazır kiş odası, bu odanın karşısında bir oda, soğuk camekan, deryaya nazır yaldızlı oda, bu odanın bitişişinde (ittisalinde) ... kasır, yine kasırın bitişişinde (ittisalinde) sofa, karşısında bir sofa daha, deryaya ve havuza nazır iki sofalı büyük (kebir) bir kasır, bu kasırın karşısında sofa, mabeyn odası, deryaya nazır kebir oda, i oğlanı odası, taşra divanhane sofası, yanında (ittisalinde) oda, dağ kasrı, harem katı, ittisalinde oda, fıskiye büyük (kebir) oda, kiler odası, hamam camekanı, fevkanide (ikinci katta)

¹ Harem odasına rastladığımız bir diğer konut Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Ortaköy'deki yalısıdır.

deryaya nazır oda, fevkani kebir harem odası, ittisalinde ..., şükufeliğe (çiçekliğe) nazır kasır, haremde mevcut kebir oda.

Yukarıdaki bilgilerden de anlaşılacağı üzere “Dağ kasrı”nın bağımsız ya da hariciye bölümüne dahil olup olmadığı anlaşılamamakla beraber hemen ardından kaydedilen “harem katı”nın da dağ kasrında bir bölüm olup olmadığını tespit etmek mümkün değil. Yine de “haremde mevcut kebir oda” kavramı ayrı bir harem bölümünün varlığına işaret etmektedir. Buna göre harem ve hariciyenin tamamında olmak üzere yalı 5 kasır, 11 oda, 1 divanhane, 1 taşra divanhane, 1 mabeyn odası, 1 kiler odası, biri soğukluk olmak üzere 2 hamam camekan ve biri taşra divanhane sofası olmak üzere 4 sofadan meydana geliyordu. Daha önce de belirtildiği gibi yüksek ricalin ilgilendiği laleler, Mustafa Paşa’nın da ilgi alanındaydı ve bahçesini lalelerle donatmıştı. Bu bahçe de 1740 isyanından payını almış, bahçedeki “laleler arazi olmuş” yani talan edilmişti. [79]

3.13 Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa¹

Derya beylerinden olup 1149/1736-37 yılında mirimiran rütbesiyle Kaptan-ı Derya olmuştur. 4 yıl bu görevde kalmasının ardından 1153/1741 yılında vefat etmiştir [87].

3.13.1 Tersane’de Yalısı

Osmanlı Devleti’nde Kaptan Paşa’lara Tersane’de “Divanhane” adı verilen bir konak tahsis edildiği bilinmekte ise de Kaptan-ı Derya Paşa’nın yine Tersane’de olmak üzere bir “yalı”sı vardı. Bu yalının hariciye ve harem bölümleri bulunmakta yukarıda bahsi geçen yalılar gibi bahçede kasır veya köşk gibi birimlerin inşa ettirilmediği anlaşılmaktadır. Buna göre Süleyman Paşa’nın hariciyesinde küçük bir oda, bir köşk ve birisi bu köşkün bitişiğinde olmak üzere 4 oda ile bir de kahve odası yer alıyordu. Herem bölümünde ise divanhane, bir oda, sofa ve cariyelere mahsus bir oda bulunmaktadır. Ayrıca Enderun Mabeyni ve Mabeyn Hazine odası isimli iki mekan daha bulunmakta olup bunların yereldikleri bölümler anlaşılamamıştır [88], [89].

¹ Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa’nın iki muhallefat defterine rastlanılmıştır. 12522 nolu defterin muhallefat tarihi H. 19.1.1153/3.12.1153 , M. 6.4.1740/19.2.1741; 12527 nolu defterin muhallefat tarihi 10.11.1153/11.11.1153, M. 27.1.1741/28.1.1741’dir.

3.14 Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa¹

1767 yılında malları müsadere edildiğinde Halil Ağa Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı yani Topkapı Sarayı'nın ikinci avlusuna açılan Babüssaade Kapısını bekleyen kapıcıbaşılarından biriydi. Bu göreve getirilmeden Kasabbaşı olan Halil Ağa zevcesi ,iki kızkardeşi ve çocukları ile beraber İstinye'deki yalısında yaşıyordu [90]. Halil Ağa'nın Samatya'daki bir de hanesi vardır ve zevcesi ile cariyelerine mahsus eşyalar, zaman zaman Saray'a yakın olan bu haneye taşındıklarını göstermektedir.

3.14.1 İstinye'de Yalısı

Yalı 3 katlı harem binası ile 2 katlı hariciye binasından ibaretti. Harem bölümünde Halil Ağa'nın zevcesi Saliha Hanım'a 2, masumlara yani çocuklara 1, iki kardeşinin her birine (kardeşlerinden birinin adı Hatice Hanım idi) bir oda olmak üzere 2 oda tahsis edilmişti. Ayrıca biri küçük olmak üzere iki mabeyn odası, yine biri fevkani yani üst katta olmak üzere iki divanhanesi, orta katta merdiven başında iki sofalı köşkü ile yalıda toplam 10 oda vardı. Servis mekanı olarak alt katta bir camekan (dolayısıyla hamam) ve bir de mutfak bulunuyordu.

Hariciye bölümü ise belge verilerine göre çok komplike bir bina değildi. İki katlı olan binanın üst katında bir köşk ve bir oda yer alıyordu. Alt katta anbarlar ve bir de köşk vardı. Ayrıca hangi katta olduğunu belirleyemediğimiz 2 sofa, kiler, abdesthane, kahve odası, hizmetlilere tahsis edildiğini düşündüğümüz koğuş odası ve mutfak da bu bölümün bir parçası olarak düşündüğümüz mekanlar arasındaydı.

3.15. Merhume Hanım Sultan²

Enderun-ı Humayun'a nakledilen eşyasının yer aldığı muhallefet defterinde Merhume Hanım Sultan "Kaya Sultan kerimesi İsmihan Sultan kızı Merhume Hanım Sultan" ibaresiyle tanımlanmıştır. Kaya Sultan 17.yüzyıl padişahlarından IV.Murad ve Ayşe Sultan'ın kızı olarak karşımıza çıkar. Muhallefet defterini incelediğimiz Merhume Hanım Sultan ise Melek Ahmed Paşa ile Kaya Sultan'ın ikinci kızları olan Fatma Hanım Sultan'dır. Kaya Sultan 15 Şubat 1659 yılında Eyüp'teki yalısında Fatma Hanım Sultan'ı

¹ 12732 nolu defterin muhallefet tarihi H. 5.2.1181, M.3.7.1767'dir.

² Merhume Hanım Sultan'ın 12412 nolu defterinin muhallefet tarihi H. 11.5.1140, M. 25.12.1727, 12413 nolu defterin muhallefet tarihi H.11.5.1140, M. 25.12.1727'dir.

doğururken, son kalması neticesinde can vermiştir. Fatma Hanım Sultan'ın Sicil-i Osmani ve diğer kaynaklarda ismi bulunamadığından hayatı hakkında bilgi edinilememektedir. Fatma Hanım Sultan H.1140/M.1728 yılında ölümüyle Üsküdar'daki Aziz Mahmud Hüdayi hazretlerinin külliyesine, açık türbeyi barındıran hazineye defnedilmiştir [91].

3.15.1 Üsküdar'da Yalısı

Merhume Hanım Sultan'ın harem ve hariciye bölümlerinden oluşan Üsküdar'daki yalısı [92] 11 oda, 1 camekan ve bir de çamaşırhane'den oluşuyordu. Hariciye bölümü olarak tahmin edilen binada sırasıyla büyük bir oda, bu odanın bitişiğinde küçük oda, koğuş odası, derya üzerinde oda, sofa, bahçe üzerinde oda, liman üzerinde oda, kâşi adı verilen bir nevi çiniden adını almış olan kâşili odadan ibaretti. Haremde ise çinili bir baş oda, bu odanın karşısında kış odası, sofa, meydanda divanhane, misafir odası, camekan ve çamaşırhane bulunuyordu. Hariciyede 6, haremde 7 odanın varlığı, benzer tezyinatın her iki bölümdeki odalarda görülmesi yalı bölümlerinin birbirinin bir paralelinde benzer bir biçimde inşa edildiğini akla getiriyor. Sözkonusu olabilecek bir başka tipoloji şekli ise yalının hariciye bölümünün üst katta, harem bölümünün ise alt katta tek bir kütle'den ibaret olarak inşa edilmiş olmasıdır.

3.16. Sadrazam Seyyid Hasan Paşa¹

Karahisarlı lakabıyla da tanınan Hasan Paşa 1699'da İstanbul'a giderek Yeniçeri Ocağı'na kaydolmuş 1734'te kul kethüdası rütbesiyle İran seferine, 1738'de Avusturya-Rusya harbine katılmıştır. Aynı yıl savaş sırasında Yeniçeri Ağası Abdullah Ağa'nın ölmesi üzerine yerine Yeniçeri Ağası olmuştur. Görevi sırasında Avusturya ordularıyla yapılan savaşlarda ayrıca Hisarcık ve Belgrad muharebelerinde gösterdiği başarılar dolayısıyla 1739'da vezirlik rütbesiyle ödüllendirilmiştir. Bu sebeple Ağa Paşa lakabıyla da anılan Hasan Paşa 1743-1746 yılları arasında I.Mahmud'un sadrazamı olarak görev yapmıştır. Nadir Şah doğuda ilerleyince I.Mahmud İran seferi için hazırlık yapmasını istemişse de Nadir Şah'ın yenilerek geri çekilmesi ile sefer hazırlıkları yarıda

¹ Sadrazam Seyyid Hasan Paşa'nın üç muhalefat defterinden 12572 nolu defterin muhalefat tarihi H. 29.7.1159 , M. 17.8.1746; 12573 nolu defterin muhalefat tarihi H.5.8.1159 M. 23.8.1746; 12575 nolu defterin muhalefat tarihi H.8.9.1159, M. 24.9.1746'dır.

bırakılmıştır. Nadir Şah'ın İstanbul'a gönderdiği elçilerle yapılan müzakerelerde IV. Murad zamanındaki sınırları esas kabul edilen bir anlaşma imzalanmıştır. Ayrıca Hasan Paşa'nın Avusturya veraset savaşlarının Osmanlı Devleti aleyhine oluşturabileceği durumları incelemek üzere 1745'te Arnavutluk'a kadar uzanan bir seyahat yaptığı da bilinmektedir. Paşa Ağustos 1746'da azledilerek yedi ay Rodos'a sürgün edilmiş daha sonra İçil mutasarrıflığı ile Diyarbakır valiliğine atanmıştır. Sadareti sırasında Vezneciler Kemeraltı'ndaki üç katlı konağında Kerimesi Huri hanım, validesi, Daye hatun, cariyeleri, çocukları ve tavaşi ağalar ile beraber yaşayan Paşa konağının yakınında sıbyan mektebi, medrese, mescit, sebil ve çeşmeden oluşan bir külliye, Zeyrek'te bir çeşme, Belgrad'ta bir han, cami, medrese, hamam yaptırarak zengin vakıflar tahsis etmiştir [93].

3.16.1 Fenayi Mahallesi'nde Hanesi

Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi Mahallesi'nde bulunan hanesinin sakinlerini Hasan Paşa'nın validesi, evlilik çağına gelmiş ve çeyizi hazırlanmış Huri ismindeki kızı, tavaşi ağalar ve cariyeler oluşturuyordu.

Üç katlı harem ve hariciye bölümleri bulunan hane 9 oda, kiler, mutfak, çamaşırhane ve çamaşır mutfağından ibaretti. Haremde bulunduğu tahmin edilen odaları mabeyn odası, mabeyn odası yakınında bulunan büyük bir oda, orta katta merdiven başında bir oda ve sofanın sol ve sağ tarafında birer oda (sol odadaki dolapta cariyelerin eşyası bulunduğundan bu oda cariyeler tarafından kullanılıyor olabilir), tavaşi ağalara tahsis edilmiş bir oda, tahtani yani alt katta kiler, kahve odası, mutfak, çamaşırhane idi. Hariciye bölümünde ise tahtani bir oda ile çamaşır mutfağından bahsedilmektedir [94].

3.16.2 Kemeraltı'nda Hanesi

Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki hanesi harem, hariciye ve bir taş oda bölümlerinden oluşuyordu. Haremde 10 oda, 3 sofa ve 1 mutfak bulunuyordu. İki katlı haremün üst katında iki sofa ve bu sofaların bitişiğinde birer oda, biri küçük olmak üzere iki mabeyn odası, divanhane ve bir oda daha yer alıyordu. Alt katta iki oda bir sofa ve fıskiye bir köşk bulunuyordu. Mutfak da yine bu katta konumlandırılmıştı. Hariciye bölümünün mekan bileşenlerinden ise bahsedilmemiştir [95].

3.17 Sadrazam Çorlulu Mustafa Paşa¹

Bahir Mustafa Paşa olarak da bilinen Çorlulu Mustafa Paşa 1752-1755, 1756-1756, 1763-1765 yılları arasında üç kez sadrazamlık yapmıştır. Vezir Sufi Abdurrahman Paşa'nın oğlu olan Mustafa Paşa iyi bir eğitim aldıktan sonra Damat İbrahim Paşa'nın aracılığı ile hassa silahşörü olmuş, yetenekli kişiliği ile sırasıyla kapıcıbaşılik, Mirahur-ı Sani'den, Mirahur-ı Evvel konumuna getirilmiştir [96].

Sadrazam Divittar Mehmed Paşa'nın azledileceği belli olunca, Darüssaade Ağası Beşir Ağa'nın tavsiyesi üzerine sadrazam yapılmıştır. Ancak sadrazamlığı sırasında Beşir Ağa idam edilmiş, bundan sonra da Darüssaade Ağalarının perde arkasından devlet işlerine ve sadrazamların bağımsızlıklarına müdahaleleri görülmemiştir. Sadrazamlığı sırasında I.Mahmud'un vefat etmesi ve yerine III.Osman'ın geçmesi ile kısa sürede azledilmiş yerine Hekimoğlu Ali Paşa getirilmiştir. Bahir Mustafa Paşa Midilli'ye sürgün edilmiş ve çok sürmeden Haziran 1755'te Mora Muhassıllığı'na tayin edilmiştir.

Çok sık sadrazam değiştiren III. Osman Yirmisekizzade Mehmed Said Paşa'nın sadrazamlıktan azlederek Bahir Mustafa Paşa'yı yeniden sadrazam yapmış, bu defa sadrazamlığı dokuz buçuk ay sürmüştür. Paşa malları müsadere edilmeden Rodos adasına sürülmüş, bir müddet sonra sürgün yeri değiştirilerek Midilli'ye gönderilmiştir. 1757 yılında Eğriboz Adası Muhafızlığı ile Karlıeli sancağına atanmıştır.

III.Osman'ın vefatıyla yerine III.Mustafa geçince (1757) Bahir Mustafa Paşa 11 Haziran 1758'de Mısır'a vali olarak gönderilmiştir. Mustafa Paşa Cidde ile Halep valiliğine memur edildiyse de III.Mustafa'nın kardeşi şehzade Mehmed'in ölümünde rolü olduğunu düşündüklerini bu nedenle katledileceğini zannederek Mısır'dan ayrılmamıştır. Haziran 1762'de kendisine teminat verilen bir ferman gönderilmiş ve yerine Mısır defterdarını bırakarak, stratejik önemi olan Halep'e hemen hareket etmesi emredilmiştir.

1 Kasım 1763'te Tevkii Hamza Hamit Paşa'nın yerine üçüncü defa sadrazamlığa getirilmesi üzerine Halep'ten İstanbul'a dönmüş, bir müddet sonra III.Mustafa'nın kızı Şah Sultan'la evlendirilmiştir.

¹ BOA. D.BŞM.MHF. 12710 numaralı defterin Muhallefat tarihi H. 1177-M. 1763-1764; H. 25.5.1179-9.11.1765'dir.

Üçüncü sadareti sırasında paraya olan düşkünlüğü paşanın gözden düşmesine neden olmuştur. Ayrıca sadrazamların haslarından olan Kıbrıs gelirlerine zam yaparak burada karışıklığa neden olduğu, İstanbul ve kimi vilayetlerde bir vesile ile paralar aldığı, bu paraları kimi binalar için sarf ettiği söylentilerinin yaygınlaşmasıyla bir müddet sonra sadareten azledilerek (30 Mart 1765) Midilli adasına sürülmüştür. Sürülmesinin ardından şikayetlerin saraya gelmeye devam etmesi ile sinirlenen padişah sabık sadrazamın arkasından, kendisini Midilliyeye götüreceği olan Kelleci Osman Ağa'ya gizlice bir hatt-ı humayun gönderip paşanın idam edilmesini emretmiştir. Paşa'nın kesik başı Otakçılar tarafında yaptırmış olduğu Nakşibendi tekkesine gömülmüştür [97].

3.17.1 Şehzade'de Hanesi

Çorlulu Mustafa Paşa'nın Şehzade yakınlarında bulunan hanesi dahiliye, hariciye, harem ve bahçede iki köşkten ibaretti. Defterde dahiliye bölümünün mekan bileşenlerinden söz edilmemekte burası Paşa'nın karısının/zevcesinin mücevherlerinin ve gümüş at takımlarının bulunduğu 2 sepet sandık ve yine gümüş(?) bir sepet sandık dolayısıyla bahsedilmektedir.

Hariciye bölümü divanhane, mabeyn odası ve 7 odadan ibaretti. Deftere göre hariciyede ilk kayıt yeri divanhanenin sofası olmuştur. Sofanın hemen bitişiğinde de harem odası vardır: "ittisalinde harem odası Muharrem Ağa odası". Bu kayıttan hareketle "harem" isminin yalnız konutun kadınlara ayrılan kısmı olarak kullanılmadığı, hariciye bölümünde yer alan Muharrem Ağa'nın odasını yani mahrem bir alanı temsil ettiğini görüyoruz. Odanın hariciye bölümünde bulunduğu bir diğer işaret ise bu bölümdaki kayıtlardan sonra "haremdede" denilerek harem bölümüne geçildiğine dikkat çekilmiştir. Dolayısıyla hariciye bölümünün odaları şu şekilde sıralanıyordu: Divanhane sofası, bitişiğinde harem odası Muharrem Ağa odası, bu odanın bitişiğinde bir oda, divanhane, oda, kahve odası, kahve odasının yanında bir oda daha, mabeyn odası, mabeyn odası yakınında Musa Bey'in küçük odası.

Müsadereyle görevli memurlar hariciye bölümündeki kayıtların ardından bahçedeki köşke geçmişlerdir. Köşkün hariciye bölümünün bahçesinde olduğunu tahmin ediyoruz, çünkü harem bölümünün ardından da, harem bahçesinde bulunan bahçe köşkünün müsaderesi yapılmıştır.

3 katlı Harem bölümünde ise “oda” isminde 14 mekan bileşenine rastlıyoruz. Cihannümadan hareketle üst katta bulunduğunu düşündüğümüz haremde sırasıyla şu birimler vardı: 2 oda, sofa, küçük oda, cihannüma, diğer sofa, bitişiğinde büyük oda, diğer oda, fevkani yani üst katta bahçe bitişiğinde bir oda, ... , kapı üzerinde oda ve bu odanın içinde küçük bir taş oda, ... oda ve camekan. Vasata yani orta kat ise sofaya açılan 3 oda ve bir tahta anbardan ibaretti. Memurlar bu kattan sonra Haremin bahçesinde yer alan köşke geçmiştir. Ardından haremin tahtanisine yani ilk katında kayıtlara devam edilmiştir. Burada biri taş olmak üzere 3 oda vardır ve hanenin evani-i nühhas adı verilen bakır mutfak eşyaları bu katta durmaktadır.

3.17.2 Atmeydanı’nda Hanesi

Mustafa Paşa’nın Atmeydanı’ndaki hanesi, Saray’a yakın olmakla beraber diğer hanelerinden daha sade ve küçük boyuttaydı. Hariciyenin 2, haremin 3 katlı olduğu anlaşılan konutta toplam 7 oda vardı. Hariciyede 2 oda ve 2 sofa, haremde biri Mustafa Paşa’nın olmak üzere 5 oda ve 3 sofa bulunuyordu.

3.17.3 Çatladıkapı’da Hanesi

Mustafa Paşa’nın Çatladıkapı yakınlarında bulunan hanesinin harem bölümü ile ilgili veri bulunmamaktadır. Konutun bilinen mimari bileşenleri 3 katlı hariciye bölümü ile bahçedeki bir köşk ve taşra mabeyn odasıdır.

Orta katta (vasatada) 4 oda ve bir sofa olduğunu bildiğimiz hariciyenin toplam 16 odası, ... ve bir cihannüması vardır. Odaların içinde öne çıkanlar mabeyn odaları ve divanhanedir. Biri taşrada 3’ü hariciyede olmak üzere 4 mabeyn odası vardır ve bunların ikisi iç mabeyn odası ismiyle anılmaktadır. Divanhane ise sofalı olup ayrıca içinde küçük bir odası bulunmaktadır. Hanenin yorgan, yüz yastığı ve çarşaflarının bulunduğu tahta büyük bir anbar ise merdivenin üzerinde konumlandırılmıştır.

3.18 Sadr-ı Âli Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa¹

Çorlulu Mustafa Paşa'nın sadaret kethüdalığını yapan Yeğen Mehmed Ağa'nın İstanbul'da bilinen 2 hanesinden biri Hocapaşa'da, diğeri Üsküdar'da Sultantepe'sindeydi. (tezde yalnız Hocapaşa'daki hanesi ele alınmıştır.) Yönetim merkezine yakın olması hasebiyle Hocapaşa'daki hanesini kullanan Yeğen Mehmed Ağa'nın görevinden alınması üzerine mallarına el konulmuş, kendisinin de Bursa'da yaşamasına karar verilerek buraya sürgün edilmiştir. Ailesi Üsküdar Sultantepe'sindeki hanesinde oturmaktaydı ve burada oğlu Paşa, nikahlı zevcesi Hatice Hatun, ehli kadın, cariyeleri (2 cariyeye odası vardı), aşçı cariyeleri yaşıyordu. 12615 nolu defterden bir diğeri oğlunun Mehmed Ağa olduğunu öğreniyoruz.

3.18. 1 Hocapaşa'da Elvan Mahallesi'nde Hanesi

Yeğen Mehmed Ağa'nın hariciye ve harem bölümlerinden oluşan Elvan Mahallesi'ndeki hanesinin odaları bahçede sıralanış tarzlarından tek bir kütlenin içinde değil bahçeye yayılmış bir şekilde planlandığını düşündürüyor. Bu odalar sırasıyla şu şekilde kaydedilmiştir: Kış odası, mabeyn odası, cihannüma, cihannümanın bitişiğinde küçük bir oda, divanhane'de sofa bitişiğinde bir kebir oda, camlı köşk, sofa, hazinedar Selim Ağa'nın odası, fevkani kiler, mahzen, küçük bir oda, hâce sakın olduğu oda, ... çukadarı koğuşu, tahtani mahzen, mabeyn odası, kış odası ittisalinde .. odası. Harem bölümünde ise Mumaileyhin oğlu Mehmed Baki Ağa'nın odası, ikinci kadının odası, baş kadının odası, haremde ağanın odası, sofa, cihannüma, cihannüma tahtında (altında) küçük bir oda, Ağa'nın kendine mahsus odası, divanhane, vasatada hurda odası, vasatada divanhane, diğeri oda, ibtida küçük oda ve taşrada bir mutfak.

Görülüyor ki hariciye bölümünde 12 oda, 1 sofa, 1 kiler, 2 mahzen, Harem bölümünde de yine 12 oda, 1 sofa ve taşrada 1 mutfak bulunmaktadır [98].

¹ Sadr-ı Âli Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa'nın üç muhallefet defteriyle karşılaştık 12530 nolu defterin muhallefet tarihi H. 10.12.1153/6.7.1169, M. 26.2.1741/6.4.1756; 12615 nolu defterin muhallefet tarihi H. 14.1.1168, M. 31.10.1754; 12623 nolu defterin muhallefet tarihi H. 11.11.1168, M. 19.8.1755'dir.

3.19 Tersane-i Amire Emine Selim Ağa¹

Reisülküttab damadı Mustafa Efendi'nin İran'dan satın aldığı bir köle iken sonradan azledilmiş, hazinedar Bekir Ağa tarafından darphane eminiğine girmesi sağlanmıştır. Bekir Ağa, Paşa ünvanıyla vezir olunca beraberinde Mısır ve Halep'e gitmiş, vefatı üzerine Başdefterdar İbrahim Sarım Efendi'nin dairesine girmiştir. Edirne Sarayı'nın tamirine memur edilmiş, hırslı kişiliği nedeniyle III.Mustafa tarafından katli istenince aracılar sayesinde kurtulup, 1768'de Hotin defterdarlığına tayin edilmiştir. 1773'te ise kapıcıbaşılık görevine getirilmiştir. I.Abdülhamid tahta çıktıktan sonra Darphane Eminliği'ne, III.Selim'in cülusu ile de matbah, bina ve tersane eminliklerine getirilmiştir (1787). I.Abdülhamid ve III.Selim dönemlerinin siyasi olaylarında nüfuzlu bir kişiliği olan Selim Ağa, padişahın tersaneyi teftişi sırasında görevinin başında bulunmadığı, donanma işlerini ihmal ettiği, verilen emirleri yerine getirmedeği gerekçesiyle idam edilmiştir (1789).

Selim Ağa, Acemoğlu Meyda'nındaki 3 katlı hanesinde zevcesi, evlilik yaşına gelmiş bir kerimesi (Cemile hanım), ehli (kadın), 4 cariyesi ile beraber yaşıyordu. Selim Ağa matbah eminiği görevindeyken Üsküdar Atlamataşı'nda sıbyan mektebiyle birlikte bir kütüphane yaptırmış, yapı Yesari Mehmed Esad Efendi'nin hattıyla yazılı olan kitabesine göre 1196/1782 yılında tamamlanmıştır. XVIII. yüzyılda kurulan diğer müstakil kütüphanelerde olduğu gibi burada da öğretim ön planda tutulmuş, görevlendirilen üç hâfız-ı kütüpten ikisinin aynı zamanda kütüphanede müderrislik yapmaları şart koşulmuştur. Selim Ağa'nın naaşı vakfettiği sıbyan mektebinin bahçesine gömülmüştür [99].

3.19.1 Acemoğlu Meydanı'nda Hanesi

III. Selim döneminde tersane emini olan Selim Ağa'nın konutu Acemoğlu Meydanı'ndadır [100]. Meydan bugün bulunmamakla beraber Üsküdar'da, yine Selim Ağa'nın inşa ettirdiği sıbyan mektebi ve kütüphaneye yakın sayılacak bir yerde bir sokağa Acemoğlu isminin verildiği görülür. Zamanla sokak dokusu değişen İstanbul'da meydanın ortadan kalkarak isminin sokakta devam etmiş olabileceği, Selim Ağa'nın eserlerine yakınlığı sebebiyle hanesinin burada yer alabileceği düşünülebilir. Bir diğer

¹ 12939 nolu defterin muhalledat tarihi H. 19.8.1203, M.15.5.1789'dir.

seçenek ise İstanbul suriçinde Şehzadebaşı caddesi ile Vezneciler caddesinin kesiştiği meydana yer alan Acemoğlu Hamamı'nın bu meydana ismini vermiş olabileceği (Burası Acemi ocağının hamamı idi ve Acemioğlanlar Hamamı olarak da anılıyordu) ve konutun burada yer alabileceğidir. Jacques Pervititch tarafından Türkiye Sigortacılar Daire-i Merkeziyesi adına 1922-1945 yıllarında hazırlanan haritanın 48. paftasına bakıldığında Acemoğlu Hamamı'nın hemen kuzeyinde Direklerarası olarak bilinen sokakta Hotel, Tiyatro ve Sinemaların inşa edildiği görülmektedir. Muhtemelen burası yapılandırılmadan evvel Acemoğlu Meydanı olarak anılıyordu. Ayrıca Sözkonusu haritada tiyatro ve sinemaların arasında kalan Şehzadebaşı Caddesinin devamında 82 nolu parselin meydan olması buranın Acemoğlu meydanından geriye kalan son alan olduğunu düşündürmektedir. (Caddenin yapılandırılmasının ardından Acemoğlu Hamamı'nın kuzeyinde kalan sokağa da Acemi Nefer Sokak ismi verilmiştir.) Bir sonraki bölümde görüleceği üzere çoğu üst sınıf ricalinin Şehzadebaşı civarını tercih etmesi de sözkonusu konutun burada bulunma ihtimalini arttırıyor.

Hariciye ve dahiliye olarak iki bölümden oluşan konutun her bölümü 3'er katlı idi. Görevi özetle tersane hazinesinin gelir-giderleriyle ilgilenmek olan Selim Ağa'nın konutunda, müsaderenin yapıldığı odalardan hareketle hariciyede biri hazine odası olmak üzere 6 oda bulunuyordu. Hazine odası orta katta yer alıyordu ve odalardan biri mihmandar odası yani misafirler için ayrılmış özel bir odaydı. Dahiliye bölümünde iki hazine odası ile orta katta Selim Ağa'nın zevcesine ayrılmış bir oda vardı. Dahiliye bölümünde ayrıca bir oda ve bir de kahve ocağından bahsedilmektedir. Dolayısıyla kayıtlara göre hane üçü hazine odası olmak üzere toplam 10 odadan oluşuyordu.

3.20 Maktul Hazinedar Süleyman Ağa¹

Süleyman Ağa, III.Osman ve III. Selim dönemlerinde sadrazamlık yapan Ragıp Paşa döneminde hazinedar olarak görev yapıyordu. H.1165/M.1752 yılında hakkında çıkan ferman üzerine idam edilmiştir. Müsadere sistemi gereğince görevlendirilen defterdar efendi ve onun nezaretinde kapıcılar kethüdası ile enderun-ı humayun kethüdası önce Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesini ardından bu memurlara muhasebe-i evvel Yusuf

¹ 12597 nolu defterin muhallefati tarihi H.29.8.1165/8.9.1165, M.12.7.1752/20.7.1752'dir.

Efendi katılarak Beşiktaş'taki hanesinin eşyalarını ve mevcut nakitlerini müsadere etmişlerdir [101].

3.20.1 Soğukçeşme'deki Hanesi

Süleyman Ağanın Soğukçeşme'deki hanesinin harem kısmına rastlamıyoruz. Süleyman Ağa'nın ailesine dair tek kayıt ise "Rukiye" ismindeki bir hanımdır ve akrabalık derecesi kayıtlarda geçmez. Ayrıca hanedeki "sadepli beşik" bir çocuğun varlığını haber vermektedir. Bir de Süleyman Ağa'nın katibine dair oda, katibin bu hanede kaldığını düşündürmekle beraber aksi de mümkündür.

Hariciye ve Dahiliye bölümlerinden meydana gelen bu hane sokağa bakan konutlardandır. Birbirine bitişik 3 katlı hariciye ve dahiliye bölümlerinden oluşan hanenin bir cephesi sokağa bakarken diğer cephesi bahçeye bakıyordu ve iki bölümün arasında (mabeyninde) hazine odası vardı.

Hanedeki hazine odası, kış odası, yaz odası, Katip Mehmed'in odası gibi kimi odalar iki defa ele alınmıştır. Ayrıca oda sayısı "hariciyesinde vaki odalarda", dahiliyesinde vaki odalarda" ibareleri nedeniyle kaç odanın eşya kaydının yapıldığı bilinmemektedir. Bu mekanlar 1 oda olarak ele alındığında Hanenin hariciyesinde 13 oda, 3 sofa ve 1 kiler odası ile beraber 17 mekan bileşeni bulunduğu görülür. Odalardan öne çıkanlar orta katta bulunan mabeyn odası ve Süleyman Ağa'nın üst kattaki "kendisinin" kış ve yaz odalarıdır, katip Mehmed'in odası da bu odalardandır. Aşağı katta ise adı verilmeyen "mahaller" ve kiler odası bulunur. Sokak kapısı da bu bölümde olup kapıda bir de oda vardır. Sofalardan biri Katip Mehmed'in sakin olduğu oda'dan sonra gelmiş, diğeri de yaz odasının kurbunda yer almıştır.

Dahiliyesinde ise 19 oda, 1 köşk, 1 divanhane, 4 sofa, 2 camekan, 1 kiler ve 1 kiler odası, 1 dehliz ve 1 mahzenle birlikte toplam 31 mekan bileşeninin varlığı dikkati çeker. Bu odalardan Rukiye Hanım'ın odası ile "uzun oda"dır ve bu şekilde nitelenmesi boyutlarının diğer odalardan oldukça farklı olduğu anlamına gelir. Dahiliyyede mekan bileşenlerinin şu şekilde sıralandıkları görülmektedir: Zir-i zeminde mahzen (Süleyman Ağa'nın yüklü miktarda altın cinsinden parası burada muhafaza edilirdi.) odalar ve dehliz, divanhane, camekan odası, sair odalar, diğer oda, Rukiye'nin odası, odalar ve sofa, sofa, camekan, 3 oda, nim sofa, 4 oda, fevkani odalar, sofa, kiler ittisalinde oda,

kurbunda oda, bağçeye nazır oda, bağçe üzerinde köşk, ittisalinde oda, zokağa nazır odalar, 2 oda, tahtanide kiler [101].

2.20.2 Beşiktaş'ta Hanesi

Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesi de Soğukçeşme'deki hanesinde olduğu gibi odalara dikkat edilmeden tüm eşyalar "hane-i mezburun hariciyesinde ve dahiliyesinde" şeklinde tek bir başlık altında verilmeye çalışılmıştır. Hariciye ve dahiliye olarak iki kısımdan oluşan bu hanenin odalarının yanı sıra "divanhaneler" kelimesinden yola çıkarak en az iki divanhane olduğu, hazine odası, camekan ve aşağı katta mutfak ve kiler ile şadırvan ahuru ve has ahurunun bulunduğunu biliyoruz. Süleyman Ağa'nın bu hanesinde de bir mahzen bulunuyordu ve katipler burada ortalama 1 milyon 250 bin kuruş değerindeki altına da el koymuşlardı [101].

3.21 Kethüda-i Bevvabin (Kapıcılar Kethüdası) İbrahim Bey¹

Saray'daki kapıcıbaşının kethüdası yani en kıdemlisi olarak görev yapan İbrahim Bey 1169/1755 yılında vefat etmiştir [102].

3.21.1 Bostancıbaşı Mahallesi'nde Hanesi

Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in ikameti Bostancıbaşı Mahallesi'ndeydi. Hariciye ve harem binaları 3'er kat olan bu hanenin bahçesinde bir köşk ve bir de ahır vardı. Hariciye bölümünde üst katta kış odası, hazine odası, mabeyn odası, divanhane sofası, büyük oda, üzerinde oda, kahve odası, diğer oda, orta katta oda ile toplam 8 oda ve abdesthane mutfak ve ilk katta kiler birimleri ile bu bölümün bahçesinde olduğu tahmin edilen ahır vardı. Harem bölümünde ise üst katta tahta bir ambarı bulunan divanhane, merdiven karşısında küçük bir oda, merdiven üzerinde ve başında birer oda, orta katta bir oda, sofa, ehli kadının odası, bucakta bir oda ve kiler, alt katta da bir kiler vardı. Dolayısıyla harem bölümü toplam 7 oda, 1 sofa ve 1 kilerden oluşuyordu. Bahçedeki köşkün de harem bölümündeki eşyalardan sonra kaydedildiğinden harem bahçesinde olması mümkün gözüküyor [102].

¹ 12628 nolu defterin muhalefat tarihi H. 16.1.1169, M. 22.10.1755'dir.

3.22 Kapıcıbaşı Halil Ağa¹

Belgede geçen “müteveffa el-hac Halil Ağa” ibaresi bize kapıcıbaşı iken Halil Ağa’nın vefat ettiğini göstermektedir. 1164/1751 yılında vefat ettiğinde Kadirga Limanı’ndaki hanesini kullanıyordu [103].

3.22.1 Kadirga Limanı’nda Hanesi

Dergah-ı Ali Kapıcıbaşılardan olan Halil Ağa’nın hanesi Kadirga Limanı’nda, Marmara denizi ile İstanbul suriçini ayıran surlara bitişik bir halde inşa edilmişti. 1751 yılında Halil Ağa’nın malları müsadere edildiğinde hane hariciye, dahiliye, harem birimleri ve bir ahırdan oluşmaktaydı. Toplam 14 oda, 2 sofası olan hanenin hariciye bölümünde mabeyn odası, divanhane, köşk, iki oda, bir sofa ve bir kahve odası bulunuyordu. Dahiliye bölümü için yalnız karanlık bir oda, bir sofa ve bu sofada yer alan tahta ambardan bahsedilmiştir. Haremde ise Kapıcıbaşı Halil Ağa’nın hanımına tahsis edilmiş ikisi küçük 3 oda, mutfak, camekan ve orta katta bir sofa bulunduğu biliniyor. Ayrıca surlara bitişik hanenin “hisar üzerinde oda”sı da vardı [103].

3.23 Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa²

Mehmed Ağa yükselerek Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı olmuştur. Beyazıt kurbunda Emin Efendi Mahallesinde yer alan hanesindeki eşyalarının müsaderesi 11 gün sürmüştür. Müsadere belgesinde müteveffa tabiri geçmediğinden Mehmed Ağa’nın görevinden azledilmiş olma ihtimali yüksektir [104].

3.23.1 Beyazıt’ta Emin Bey Mahallesi’nde Hanesi

Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa’nın hanesi Beyazıt Cami yakınlarında 3 katlı harem ve 3 katlı hariciye bölümleri ile taşrada bir mabeyn odasından oluşuyordu. Toplam 10 oda, mutfak ve bir camekan bilinen hanenin harem bölümündeki odalar şu şekilde sıralanıyordu: Üst katta hazine odası, bir oda, mabeyn odası, orta katta Mehmed Ağa’nın odası, camekan, tahta bir ambar ve mutfak. Mutfaktaki eşyalar müsadere edildikten sonra taşradaki mabeyn odasına geçilmiştir. Ardından müsaderesi yapılan iki odanın da alt katta olduğu tahmin edilmekle birlikte kesin yargıya varmak

¹ 12652 nolu defterin muhalefat tarihi H. 21.3.1164, M.17.2.1751’dir.

² 12722 nolu defterin muhalefat tarihi H.27.6.1179/9.7.1179, M.11.12.1765-22.12.1765.

mümkün değildir. Hariciye bölümünde ise yalnızca orta kattaki bir oda ile mabeyn odasına dair bilgi olup daha fazla odanın bulunduğu muhakkaktır. Dolayısıyla hariciye bölümünde de harem bölümündeki oda sayısı kadar (9 oda) oda bulunduğu düşünülürse hanenin 18 odası bulunduğunu söylemek gerçeğe daha yakın gözüküyor [104].

3.24 Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa

Yükselerek kasabbaşı ardından kapıcıbaşı olmuştur. 1181/1767 yılında vefat ettiğinde Boğaziçi'nde İstinye'de yalısı ve Samatya Hatuniye mahallesinde hanesi bulunuyordu¹.

3.24.1 Samatya'da Hatuniye Mahallesi'nde Hanesi

Halil Ağa'nın Samatya'da harem, hariciye bölümleri ile bahçesinde taş odaları, hazine odası, köşkü, atlarının bulunduğu "daire" ve havuzu olan bir hanesi vardı. Müsadereye öncelikle bahçedeki "taş odalar"dan başlanılmıştır. Bu çoğul ibare kaç oda olduğunu tahmin etmeye olanak vermiyor ancak bir "taş oda" tabirinin daha bulunması bahçede en az üç taş odanın varlığını gösterir. Ayrıca son bahsedilen taş odanın içinde bir oda daha vardır. Yine bahçede bir havuz yaptırılmış ve bu havuzun karşısına da bir köşk yerleştirilmiştir. Köşkün ardından "bahçeye nazır oda" ve "taşrada hazine odası"ndan bahsedilir. Dolayısıyla bahçeye bakan odanın köşk içinde bir oda olduğu düşünülebilir.

"Taşra"daki hazine odasının ardından Halil Ağa'nın kendi odası, 2 oda, divanhanedeki tahta anbar ve kahve odasının bulunduğu bölüm belirtilmemekle beraber daha sonra divanhanenin haremde olduğunu öğreniyoruz. Dolayısıyla yukarıda adı geçen odaların harem bölümünde olma ihtimali yüksektir. Haremde üst katta (fevkanide) sofa ve divanhane, 2 oda, sofaya bitişik büyük bir oda ve tahta bir anbar bulunmaktadır. Ayrıca bu bölümün bir de mutfığı vardır. Sonuç itibarıyla harem bölümü toplam 8 oda, bir sofa ve bir mutfak bölümlerinden oluşur.

Defterde hariciye bölümünün odaları belirtilmemekle beraber buraya dair tek bilgi bir mutfığın olduğudur [105].

¹ 12732 nolu defterin muhalefat tarihi H. 5.2.1181, M. 3.7.1767

3.25 Cebehane Halifesi Abdullah Efendi¹

Abdullah Efendi, Ayasofya camii'nin karşısında bulunan Adliye Binası'nın yerinde bulunan Cebehane Ocağı'nda Cebehane Halifesi idi. Abdullah Efendi'nin müsadere defterinde "müteveffa" ibaresinin bulunmaması ve kendisinden sabık cebehane halifesi olarak bahsedilmesi, kendisinin 1156/1743 yılında azledildiğini düşündürmektedir [106].

3.25.1 Soğukçeşme'deki Hanesi

Cebehane halifesi Abdullah Efendi'nin malları 1743 yılında müsadere edildiğinde Soğukçeşme'de oturuyordu ve muhtemelen 9 yıl sonra (1752) malları müsadere edilecek olan hazinedar Süleyman Ağa ile komşuydu.

Abdullah Efendi'nin mallarının müsaderesi için Sergulam-ı Baki (Başbakikulu) Ali Ağa ile Sergulam-ı Hazine Hamza Ağa memur edilmişti. Ancak Abdullah Efendi'nin muhallefet defterinde hanenin mekan organizasyonuna dair detaylı bilgiye rastlamıyoruz. Defterde yer alan hariciye bölümünde ise bir mabeyn odası, 2 oda ve bir sofaya yer verilmiştir. [106]

3.26 Cebecibaşı Kadriagazade Mehmed Ağa²

Cebecibaşı Abdullah Ağa'nın oğlu olan Mehmed Ağa "Kadriagazade" ismi ile meşhurdur. Ocaktan yetişerek Cebecibaşı olmuş, 1171/1757-58 yılında azledilerek surre emini olup, 1175/1761-62 yılında ikinci defa cebecibaşı olmuştur. Bu görevinden sonra başka görevlerde bulunup 21 Cemazievvel 1189 yılında (20 Temmuz 1755) malları müsadere edildiğine göre bu tarihten hemen önce vefat etmiş olmalıdır. Söğütlüçeşme'ye defnedilmiştir [57].

3.26.1 Kabasakal Mahallesi'nde Hanesi

Cephanenin en kıdemli görevlisi olan Kadriagazade Mehmed Ağa 1189/1755 yılında malları müsadere edildiğinde Kabasakal Mahallesi'ndeki hanesinde ikamet ediyordu. [107]. Sergulam-ı Baki Ağa tarafından müsadere edilen hanenin hariciye ve dahiliye bölümlerinden oluştuğu biliniyor. Ağa'nın muhallefet defterinde yalnız 4 odadan

¹ 12557 nolu defterin muhallefet tarihi H. 18.8.1156/24.8.1156, M. 7.10.1743/13.10.1743'tür.

² 12822 nolu defterin muhallefet tarihi H. 21.5.1189, M. 20.7.1775'tir.

bahsedilmesi hanenin tümü konusunda fikir edinmemizi önlüyor. Buna göre hariciye bölümünde divanhane, mabeyn odası ve bir oda ile dahiliye bölümünde bir oda ve tahta bir anbar bulunduğunu biliyoruz.

3.27 Asıtane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa

Mehmed Süreyya [108] Hasan Ağa'yı Gedikli Baruthane Emmini olarak kaydetmiştir. 17.yüzyılın başında kurulan İstanbul Baruthane Nazırlığı, Hasan Ağa'nın görevi sırasında Bakırköy'de bulunuyordu. Hasan Ağa'nın hanesi ise Vefa'nın Molla Gürani Mahallesi'ndeydi. Hasan Ağa 7 Şevval 1184/ 24 Ocak 177'de vefat etmiş, Üsküdar'a defnedilmiştir.

3.27.1 Vefa'da, Molla Gürani Mahallesi'nde Hanesi ¹

Hasan Ağa'nın vefatının ardından eşyalarının müsadere edilmesi için Rikab-ı humayun Defterdarı el-hac Ömer Efendi, Baş Muhasebeci vekili Süleyman Beyefendi, Maliye Tezkirecisi İbrahim Efendi ve Muhallefat Halifesi Derviş Ali görevlendirilmişlerdi.

Hariciye ve dahiliye bölümlerinden oluşan bu evde Hasan Ağa'nın oğlu Sadık Efendi ve cariyeleri ile beraber oturduğu anlaşıyor. 3 kattan oluşan hariciye bölümünde 8 oda, 1 kiler ve 3 sofa vardır. Yine 3 katlı olan dahiliye bölümünde ise en az 9 oda (çünkü üst kattaki odalar tek bir başlık altında verildiğinden kaç oda bulunduğunu bilemiyoruz), 1 camekan, 1 abdesthane, 1 mutfak ve 1 mahzen vardı ve hane toplam 17 odadan oluşuyordu.

Yine bu defterden öğrendiğimize göre Hasan Ağa'nın Boğaziçi'nde kendine ait bir sahilhanesi (Sahilhane'nin mekan bileşenlerine dair bilgi bulunmamaktadır) ile Yağkapanı'nda Papazoğlu Hanı'nda eşyaları bulunmaktaydı [109].

Görüldüğü üzere muhallefat defterlerinde birden fazla yapı adalarından oluşan saray, konak, yalı ve hane türündeki konut yapılarına rastlanılmıştır. Bu yapıların Osmanlı terminolojisinde nasıl anlaşıldığı 4. bölümde detaylı olarak anlatılmaya çalışılacaktır. Biz burada terminolojiye değinmeden toplumun yönetici grubunu da içine alan üst sınıfların yaşama alanlarındaki mekan bileşenlerini defterlerde yer aldıkları sırayı bozmadan vererek genel bir panaroma çizmeye çalıştık.

¹ 12784 nolu defterin muhallefat tarihi H. 8.10.1184, M. 25.1.1771'dir.

Bu konutların neredeyse tipolojik bir yapısını yansıtan muhallefat defterleri içerikleri gereği tüm mekan bileşenlerini yansıtmamaktadır. Müsaderesi yapılan kişinin yalnız taşınır ve taşınmaz malları ele alındığından, mekan organizasyonları hakkında nihai bir tanımlama yapmamız mümkün olmamaktadır. Örneğin 18.yüzyılda orta halli halkın evlerinin %65'inde rastlanan [81] mutfak, hamam, kenif gibi mekan bileşenlerinin üst sınıfların konutlarında da mutlaka yer alması gerektiği düşünülürken bu yapı öğelerine bazı konutlarda rastlanmaması muhallefat defterleri üzerinden konutların fiziksel yapılarını tüm detaylarıyla bilmek konusunda yetersiz kaldığını göstermektedir. Yine de önemli verilere sahip olduğumuz bu defterler sayesinde konutların büyüklükleri, kaç ana binaya sahip olduğu, bu binaların kat sayıları, mekan bileşenlerinin isimleri, tezyinat, binaların yapıldığı malzeme, bahçeler konusunda bir öngörüye sahip olabiliyoruz. Genel itibariyle üç kata kadar yükselebilen bu yapılar hariciye, harem, dahiliye gibi ana yapı unsurlarının yanı sıra bahçesinde köşk, kasır, mabeyn odası, taş oda, divanhane gibi farklı kullanım amaçlarına hizmet eden binalarla komplike bir yapı arz edebiliyordu. Defterlerde karşımıza çıkan bir diğer sorun genellikle harem bölümünün adının geçmesine rağmen hariciye bölümünün adının verilmemiş olmasıdır. Kimi defterler bir mekanın ismi ile başlar ve birkaç mekan isminden sonra harem bölümüne geçildiği görülür. Dolayısıyla defterlerde haremden önce sayımı yapılan odaların hariciye bölümünde olduğu düşünülmüştür. Mekan bileşenlerin birbirlerine olan konumları da mimari tipolojiden bahsetmeyi zorlaştıran bir diğer noktadır. “İttisalinde”, “kurbunda”, “karşısında” gibi terimlerle yeri belirtilen mekan bileşeninin tam olarak konutun hangi yönünde konumlandığı anlaşılamaz ve mimari bileşenlerin yerini saptamak çoğu zaman olanaklı olmaz.

Tüm bu sorunlara rağmen müsaderede görevli memurların titizlikle çalıştıklarını anlıyoruz. Her bir eşyanın konutun hangi binasında/bölümünde, kaçınıcı katta, hangi mekan bileşeninde, bu mekan bileşeninin içinde nasıl bir yerde (sofada/anbarda/dolapta/sandıkta) bulunduğu kaydedilmiştir. Bu kayıt sırasında belli bir düzen takip edildiğinden yapıları, yapılarıdaki katları, her bir mekanın yerini tasavvur etmek kolaylaşmıştır. Böylece yukarıdaki örneklerde de görüldüğü üzere pek çok mekan ismi ve mimari terimle karşılaşılmış, bir sonraki bölümde tartışılacağı üzere

bugün sanıldığıının aksine farklı bir amaca hizmet eden birimlerin bulunduğu görülmüştür.

MUHALLEFAT DEFTERLERİNDEN EDİNİLEN BİLGİLER IŞIĞINDA KONUTLARDA MİMARİ ORGANİZASYON

4.1 18.Yüzyıl İstanbul Üst Sınıf Konutları Konusunda Bilinenler

Konut konusunda önde gelen çalışmaların genellikle üst sınıfların kullandığı konutlar çerçevesinde ele alındığı ve konutların “Türk Evi” başlığı altında kavramsallaştırıldığı görülmektedir. Önde gelen çalışmalar arasında Eldem’in “Türk Evi Plan Tipleri”[110] ve “Türk Evi Osmanlı Dönemi”[82] isimli üç ciltlik eseri, tarihsel süreçte Türk evinin gelişimini ve plan tiplerini ortaya koyan kapsamlı bir çalışma niteliği taşımaktadır. Bu çalışmaların sonraki eserlere öncülük ettiği görülmektedir. Önder Küçükerman’ın “Anadolu’da Geleneksel Türk Evinde Mekan Organizasyonu” [111] ve “Kendi Mekanının Arayışı İçinde Türk Evi”[112] adlı eserleri, Türk Evi’nin kökenini göçebelikte arayan bir çalışma olmuş, Türk Evi’nin fiziksel ve ekonomik etkenlere karşı nasıl etileşim gösterdiği, odalar ve ortak alan olan sofalar bağlamında iç mekan öğeleri incelenmiştir. Kuban “Türk Hayat’lı Evi”[113] isimli eserinde Türk evinin kökenlerini tarihi süreç içinde anlatmaya çalışarak bir plan tipolojisi belirlemiş, merkezi planlı, orta sofalı, haç biçimli sofalarla açıklanmaya çalışılan konutların ayrıca oda elemanlarına detaylı bir şekilde yer verilmiştir. Ayrıca harem, selamlık, servis alanları, bahçeler ve evin sokakla olan ilişkisi de ele alınmıştır. Sözen ve Eruzun’un “Anadolu’da Ev ve İnsan” [114] isimli eserinde de yine Türk evi sofa bağlamında açıklanmaya çalışılmış, çevre ve kültür ortamları incelenen ev tiplerinin gelişimi sofasız, dış sofalı, iç sofalı, orta sofalı olmak üzere tanımlanmıştır. Sedat Hakkı Eldem ve ondan etkilenen araştırmacıların eserlerinin yanı sıra Celal Esad, Süheyl Ünver, Rıfat Osman gibi Eldem öncesindeki araştırmacıların da Türk evi üzerine yaptıkları çalışmalarda Türk evininin tarihsel

bağlamından kopararak zamanla idealleştirilmesi sürecinde rol oynadıkları görülmektedir [115].

Üçüncü bölümde genel çerçevede ele alınan konutların mekan bileşenleri, yukarıdaki çalışmalarda sistematize edilmeye çalışılan Türk evi plan tipleri ile örtüşmediğini göstermektedir. Aşağıda daha detaylı görüleceği üzere mekan bileşenlerindeki nicelik değerlerin yüksekliği, bu konutların oldukça geniş ve kompleks yapılardan oluştuğunu konutların ortak bir tipoloji çerçevesinde sınıflandırılmayacağını göstermesi açısından önemlidir.

4.2 Konut Yapısı Türleri ve Terminoloji

Konutlardaki mimari organizasyonun anlaşılabilmesi için öncelikle yaşam pratikleri içinde gelişen terimlerin açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Mimari terimlerin zamanın toplumsallığı ile içiçe gelişmesi mekan terimlerinin Osmanlı dünyasında nasıl anlaşıldığı sorusunu gündeme getirmektedir. Sözlükler bu konuda yetersizdir, çünkü ya günümüz anlamında sözcüğe karşılık getirmeye çalışır, ya da etimolojik kökeni verirler. Kısacası o yerdeki yaşanmışlık hissinin yerini tutamazlar[116]. Örneğin konutların satış, kira veya değişimle ilgili kayıtlarda mekansal tariflerin konutun çevresindeki yol, bahçe, dükkan ve başka konutlarla olan ilişkisiyle tanımlanması, bu tariflerin, günümüz tarifleriyle örtüşmediğini, mekanın deneyimleme üzerinden algılandığını göstermektedir. O halde 18.yüzyılda muhalefat defterlerinde karşımıza çıkan saray, saray-ı sadr-ı ali, paşa kapısı, bab-ı asafi, kapı konağı, konak, yalı, hane gibi terimlerin 18.yüzyıl zihniyetinde neye tekabül ettiği önem kazanmaktadır. Hatta bazen ayrı belgelerde aynı yapı için farklı terimler kullanılması da terimlerin bu bağlamda değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

4.2.1 Saray

Saray kelimesinin ilk başta “konut” [117], “hükümdar, üst düzey görevliler için yapılmış büyük konut” [118] olarak karşımıza çıkması bu terimin yukarıda bahsedildiği üzere toplumsal yapıdaki yerine işaret edilmeden anlaşılamayacağını gösterir çünkü sarayı yalnız konut olarak değerlendirmek geleneksel sistemlerde yöneticinin idare merkezi ile yaşam merkezini aynı mekanda toplamasını göz ardı etmek demektir. Çalışmalarda saray kelimesi üzerine bazı ayırıcı tanımlar konulduğu gözlemlenir. İstanbul ve

Anadolu'daki kimi konutların "Saray" ismi ile anıldığı, Padişahın sarayının da "Sarayı-Âmire" [119] olarak diğerlerinden ayrıldığı; İslam devletlerinin genelinde saray, hükümdarın ailesiyle yaşadığı hem özel alan, hem de devlet işlerinin görüldüğü yer, ana merkez olduğu yolundaki bilgilerle açıklanmaya çalışılmıştır. Yine genel bir dille bu konut türünün "genellikle dört eyvanlı bir avlu etrafında şekillenmiş, ya da kare veya dikdörtgen bir avlunun bir cephesini oluşturan binalar topluluğu" [119] olduğu söylenerek bir çerçeve çizilmeye çalışılmıştır. Farsça'dan Türkçe'ye geçen saray kelimesi Osmanlı devletinde de benzer biçimde kullanılmıştır. Saray, Padişahın özel konutu olduğu gibi devletin de merkezi kabul edilmiş, hanedan soyuna mensup kişiler ile Anadolu'da üst düzey görevlilerin konutları için kullanılmıştır. Sadarete getirilen kişiler için de yine görevi müddetince kullanılmak üzere saray verildiği olmuştur. Topkapı Sarayı (Sarayı-Âli) dışında, İstanbul'da saray adıyla anıldığını bildiğimiz pek çok yapının varlığından haberdarız. Sadabad Sarayı, Ayazma Sarayı, Hatice Sultan Sarayı, İbrahim Paşa Sarayı, Tersane Sarayı, Beyhan Sultan Sarayı bunlardan bazılarıdır ve örnekleri çoğaltmak mümkündür.

Burada, kullanıcıların yönetim merkezi ile irtibatları olduğu, dolayısıyla sarayın sosyal ve ekonomik gücü ellerinde tutan kimseler tarafından kullanıldığı ilk etapta görülen unsurlardır. Ancak ilerleyen sayfalarda da görüleceği üzere kullanıcısının sadrazam olduğu kimi konutlar "hane" olarak da isimlendirilebiliyordu. Ya da hanedan mensubu olan Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki konutu "yalı" olarak adlandırılmaktaydı. Kısacası kullanıcının mesleği ve ilişkileri konutun isimlendirilmesinde yeterli bir öge değildi.

Burada öne çıkan şey, saraya saray olma özelliği katan unsurun ne olduğudur. Muhallefat defterleri incelendiğinde teze konu olan 12 sadrazamın toplamda 19 konuta sahip olduğu, bunların 7'sinin saray (diğerleri yalı(2 adet), konak(2 adet) ve hane(8 adet) ismiyle kaydedilmiştir) ve sarayı ifade eden "sarayı-ı sadr-ı âli", "paşa kapısı", "kapu sarayı"¹, "kapı konağı sarayı" gibi kelimelerle karşılandığı dikkati çekmiştir. Ayrıca kimi zaman sarayın bulunduğu semtin "paşakapısı" ve "bab-ı asafî" gibi sarayın ismi ile anılması da ilgi çekicidir. Örneğin Hekimoğlu Ali Paşa'nın Sarayı'nın "inşa ettiği cami

¹ Hacı Ahmed Paşa'nın muhallefat defterinde Kapu Sarayı kelimesi kullanılmıştır. 12542

kurbunda”, Muhsinzade Abdullah Paşa’nın Sarayı’nın Bahçekapı’da olduğu belirtilirken, Seyyid Abdullah Paşa’nın Saray Saray-ı Sadr-ı Ali’sinin Paşakapısı’nda, Maktul Ali Paşa’nın Saray-ı Sadr-ı Ali’sinin Kadirga Limanı Paşakapısı’nda, Seyyid Mehmed Paşa’nın Saray-ı Ali’sinin Bab-ı Hazret-i Asafi’de yer aldığı söylenmiştir. Maktul Ali Paşa’nın Saray-ı Sadr-ı Âlisi’nin yeri için “Kadirga Limanı Paşakapısı” denilmesi Paşa’nın sadarete bulunduğu dönemde (Ağustos-Ekim 1755) Kadirga Limanı’nın geçici olarak “Paşakapısı” ismiyle anıldığını göstermektedir. Bunu 1750 yılında Baş Kapıcıbaşı Halil Ağa’nın belgesinden çıkarabiliyoruz. Bu belgede Halil Ağa’nın hanesinin Paşakapısında değil Kadirga Limanı’nda olduğu yazıdır. Dolayısıyla sadrazamın sarayının bulunduğu semt aynı zamanda Paşakapısı, Bab-ı Asâfi olarak adlandırılıyordu. Burada bilinmesi gereken bir diğer nokta da sadrazamlar için tahsis edilen sarayın 18.yüzyılda artık resmi bir ikametgah olarak öne çıkmaya başlamasıdır. Topkapı Alay köşkünün karşısında bulunan yapılar bütünü temsil eden Saray-ı Sadr-ı Ali ilk kez 1654 yılında IV.Mehmed’in Sadrazam Derviş Mehmed Paşa’ya Cağaloğlu’nda bir konut hediye etmesi ile teşekkül etmiş, sadrazamların kendi konutlarının bulunduğu yer Paşakapısı, Babiasafi, Kapıkonağı gibi isimlerle anılırken, bu isimler 18.yüzyıldan itibaren Alay köşkü karşısındaki yapılar için kullanılan terminolojik bir ifadeye dönüşmüştür [120], [121]. Ancak bu geçiş dönemi zamana yayıldığı için muhallefet defterlerinde geçen Saray-ı Sadr-ı Ali’nin Alay Köşkü karşısındaki Bab-ı Ali mi yoksa Sadrazam’ın başka bir yerdeki bulunan o anki konutu için mi kullanıldığı konusunda kesin yargıya varamıyoruz. Bu nedenle tezde muhallefet defterlerinde kaydedildiği şekliyle ele alınmıştır. Aşağıdaki tablo (çizelge 4.1) sadrazamların hangi tip konutlara sahip olduğunu ve yerlerini göstermektedir.

Çizelge 4. 1 Sadrazam Konutları

Sadrazamın İsmi	Konut Tipi	Konutun Yer Aldığı Semt
İbrahim Paşa	Yalı	Beşiktaş (cırağan)
Ali Paşa (Hekimoğlu)	Saray-Hane	Hanesi İnşa Ettiği Cami Kurbunda
İsmail Paşa	Kapı Konağı Sarayı-Hane	Hanesi Yenidallarda Terkim Cami kurbunda
Abdullah Paşa (Muhsinzade)	Saray	Bahçekapı’da
Ahmed Paşa (Foçalı Hacı)	Konak	Şehzadebaşında
Hasan Paşa	2 Hane	Kemeraltında/Fenayi mahallesinde
Mehmed Paşa (Tiryaki Hacı)	Saray-ı Ali-Hane	Hanesi Kıztaşı’nda Dülgeroğlu Mahallesinde
Mustafa Paşa (Çorlulu)	3 Hane	Şehzade-At Meydanı-Çatladık kurbunda
Seyyid Abdullah Paşa (Boynueğri)	Saray-ı Sadr-ı Ali	Paşakapısında
Maktul Ali Paşa	Saray-ı Sadr-ı Ali-Yalı	Saray-ı Kadirga Limanı Paşakapısında-Yalı Fındıklı’da Hatuniye Cami kurbunda
Seyyid Mehmed Paşa	Saray	Bab-ı Hazret-i Asafide
Gazi Hasan Paşa	Konak	Tersane-i Amire’de

Sadrazamın konutunda öne çıkan bir başka nokta, Paşakapısı, Kapı Konağı, Kapı Konağı Sarayı örneklerinde görülen “kapı” kelimesidir.

Geniş bir anlam içeriğine sahip “kapı” kelimesi önceleri yalnızca sultan sarayını ve onu merkez alan örgüt bütününe nitelerken, giderek yüksek devlet görevlilerinin yönetim bürosu işlevini de taşıyan konutlarını karşılayan bir terim olmuştur ve sonuçta da devlet dairesi kavramını karşılamaya başlamıştır. Bu noktada “kapıkulu” kelimesinin de benzer gelişimi gösterdiği görülür. Kapıkulu doğrudan padişaha bağlı olarak sarayda görevli maaşlı askerî zümreler için bu vasıflarını belirtmek üzere kullanılırken, zamanla varlıklı veya nüfuz sahibi kimselerin hizmetinde bulunanları yani “kapı halkı”nı da ifade etmiştir. “Kapı halkı”na yalnızca Saray-ı Sadr-ı Ali’de değil, üst sınıf yönetici elitin konutlarında/saraylarında da rastlanması bu konutların bir nevi eğitim odağı olduğuna işaret eder. Bu kişiler genetik anlamda aile üyesi olmayan ancak seçkinlerin konutlarında sürekli barınan, ev sahibinin maiyetini, hizmetlilerini oluşturan ve aileye eklemlenen geniş bir grubu ifade eder. Kimileri boğaz tokluğuna çalışır kimileri ise 3.bölümde de görüldüğü gibi yükselme umuduyla “kapı”ya intisab etmiş uzak akrabalar ve tanıdıkların çocuklarıdır ve bir tür stajyer bürokrat gibi çalışırlar [21].

Ancak sadrazamın sarayı yukarıdaki tanımdan biraz daha geniş bir bürokratik kesimin varlığına işaret etmektedir. Buradaki “kapı halkı” yukarıda sözü edilen kesimin yanı sıra sadrazamın idaresi altındaki üst yönetici kadrodan en alt kademedeki kadroya değin geniş bir kesimi kapsar. Dolayısıyla kapı halkı en üstte sadrazamın bulunduğu Osmanlı Devleti’nin yönetiminde çalışan tüm görevlilerin toplamıdır denilebilir. Örneğin Saray-ı Sadr-ı Ali’de/Kapı Sarayı’nda divan toplantısı yapılacaksa o gün önce ikindi namazı kılınır, ardından mehter çalınır ve nihayet sadrazamın başında bulunduğu ikindi divanı gerçekleştirilirdi. Divanda Çavuşbaşı, Tezkereciler ve Tercümanlar hazır bulunur, mevsimine göre hava kararınca kadar dava dinlenirdi. Çarşamba divanında ise adli meseleler ele alınır, bu divanda İstanbul, Galata, Eyüp, Üsküdar kadıları hazır bulunur ve halkın davaları dinlenerek hükümler verilirdi. Sadrazam İstanbul’da bulunmadığı zaman bu vazifeyi sadaret kaymakamı yürütürdü.

Saray tipi konutlar mekan bileşenleri bağlamında incelendiğinde, teze konu olan 7 sarayın yalnız 5’inin mekan bileşenleriyle ilgili bilgi edinilmiştir. Bunlar İsmail Paşa’nın

Kapıkonağı Sarayı, Mehmed Paşa'nın Saray-ı Ali'si, Seyyid Mehmed Paşa'nın Paşakapısı'ndaki Sarayı, Seyyid Abdullah Paşa'nın Bab-ı Asafi'deki Saray-ı Sadr-ı Ali'si ile Maktul Ali Paşa'nın Kadirga Limanı Paşakapısı'ndaki Saray-ı Sadr-ı Ali'sidir.

Bu sarayların ilk üçünün mekan bileşenleri konusunda çok fazla veri bulunmamaktadır. Genellikle harem tek bir başlık altında toplanmış, diğer odalar ise özel ve kıymetli eşyaların saklandığı hazine odası, cebehane odası, mabeyn odası, kürk odası gibi odalar olmuş, sık kullanılan mekanların ismi ise geçmemiştir. Tek tek bakıldığında İsmail Paşa'nın Kapı Konağı Sarayı'nın Hazine Odası, Cebehane Odası ve Harem bölümleri deftere geçmişken, Tiryaki Mehmed Paşa'nın Saray-ı Ali'sinde Sagir Kürk Odası, Hazinedar Ağa'nın Odası, Hazine Odası ittisalinde Oda, Hazine Katibi Odası, Miftah Ağası Odası, Haremde Mabeyn Odası, Haremde Tahta anbar, Aşağı Hazine Odası, Harem Kethüdası Odası, Aşağı Hazine Odasıdır (aşağı hazine odası 2 defa kaydedilmiş, burada aşağı katta iki hazine odası olduğu anlaşılıyor. Ayrıca Harem bölümüne geçmeden evvel kaydedilen mekanların hariciye bölümünde olduğunu da düşünebiliriz.) Seyyid Mehmed Paşa'nın Saray'ında Harem, Hariciye'de Beyler Odası ve Hariciye'de Hazine Odası olmak üzere yalnız 3 mekan bileşenindeki eşyalar kaydedilmiştir.

Seyyid Abdullah Paşa'nın Saray-ı Sadr-ı Ali'sinin mekan bileşenlerine dair fazla veri bulunmaktadır ve yalnız harem bölümünden bahsedilmiştir. Üç katlı olduğu anlaşılan haremde Başkadın odası, oda-i mezbur ittisalinde sofa, divanhane, divanhane şirvanı(?), mabeyn odası, hamam camekanı, sofa-i mezbur ittisalinde oda, mabeyn odası, tahtanide bahçe derununda (içinde) iki sofalı fiskiyeli köşk, köşkün kurbunda hamam odası, Harem Ağası odası, vasatada taş oda, vasatada diğer taş oda, vasatada taşra ittisalinde kebir sofa, sofa-i mzebur karşısındaki oda, kahve odası, sagir taş oda ve ittisalinde köşk, taş oda kurbunda sagir oda, Harem Kethüdası Abdullah Ağa'ya mahsus oda, ittisalinde sofa, Saray-ı Mezburun kürk odası, saray-ı mezburun hazine odası, rahtuvan odası, kitapçı(?) odası, fevkani kebir oda, camekan, divanhane, haremde diğer oda, tabaka-i vasata vardır. Hariciye bölümünden söz edilmese de harem bölümünün mekan bileşenlerinden bahsedildikten sonra "saray-ı mezburun kürk odası" ve "saray-ı mezburun hazine odası"ndan bahsedilmesi harem bölümünden çıkıldığını düşündürmekle beraber emin olamıyoruz.

Sözü edilen sarayların bulunduğu semtin isminin verilmemesi, ve mekan bileşenlerden yola çıktığımızda yalnız aile bireylerinin eşyalarının bulunduğu harem ve hariciyedeki kürk odası, hazine odası, mabeyn odası gibi mekan bileşenlerinden bahsedilmesi, bu sarayların, sadrazama görev süresince ailesi ile beraber konaklaması için geçici olarak tahsis edilen 18.yüzyılda resmi ikametgah olarak kullanılmaya başlanan Bab-ı Ali olduğunu ihtimalini kuvvetlendirmektedir.

Buradan hareketle 18.yüzyılda Saray-ı Sadr-ı Ali olarak adlandırılan Bab-ı Ali'nin haremde en az 18 oda, iki köşk, 3 sofa, 2 camekan ve 1 hamam (camekanın varlığı sarayda hamamın varlığına işaret eder) hariciyede ise 8 oda karşımıza çıksa da bu konutun daha fazla mekan bileşenine sahip olduğu muhakkaktır.

Çizelge 4.2 Sarayın Mekan Bileşenleri

İsmail Paşa	Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Seyyid Mehmed Paşa	Seyyid Abdullah Paşa
Kapı Konağı Sarayı	Saray-ı Ali	Saray	Saray-ı Sadr-ı Ali
Hazine Odası	Sagır Kürk Odası	Harem	Haremde Başkadinın Odası
Cebahane Odası	Hazinedar Ağa'nın Odası	Hariciyede Beyler Odası	Oda-i Mezbur İttisalinde Sofa
Harem	Hazine Odası İttisalinde Oda	Hariciyede Hazine Odası	Divanhane
	Hazine Katibi Odası		Divanhane Şirvanı?
	Miftah Ağası Odası		Mabeyn Odası
	Haremde Mabeyn Odası		Hamam Camekanı
	Haremde Tahta Anbar		Sofa-i Mezbur İttisalinde Oda
	Aşağı Hazine Odası		Mabeyn Odası
	Harem Kethüdasının Odası		Tahtanide Bahçe Derununda İki Sofalı Fıskiyeli Köşk
	Aşağı Hazine Odası		Köşkün Kurbunda Hamam Odası
			Harem Ağası Odası
			Vasatada Taş Oda
			Vasatada Diğer Taş Oda
			Vasatada Taşra İttisalinde Kebir Sofa
			Sofa-i Mezbur Karşısındaki Oda
			Kahve Odası
			Sagır Taş Oda ve İttisalinde Köşk
			Sagır Odada Saide Kızının Eşyası
			Taş Oda Kurbunda Sagır Oda
			Harem Kethüdası Abdullah Ağa'ya Mahsus Oda
			İttisalinde Sofa
			Saray-ı Mezburun Kürk Odası
			Saray-ı Mezburun Hazine Odası
			Rahtuvan Odası
			Kitapçı Odası
			Fevkani Kebir Oda
			Camekan
			Divanhane
			Haremde Diğer Oda
			Tabaka-i Vasata

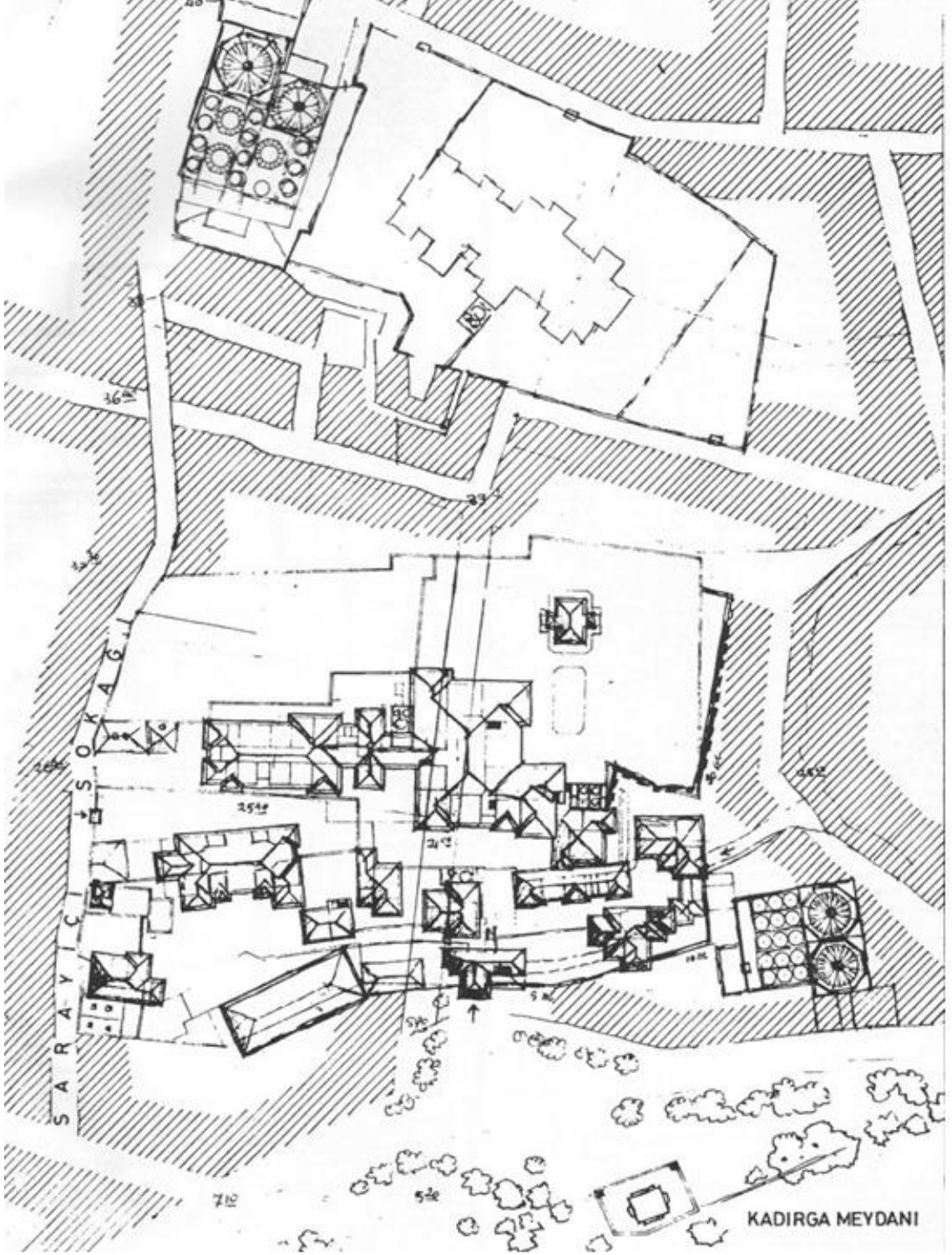
Maktul Ali Paşa'nın Saray-ı Sadr-ı Ali'sinin Kadirga Limanı Paşakapısı'ndaki bulunmasının farklı bir nedeni vardı. 30 Eylül 1755 yılında çıkan bir yangın Babıali'deki

yapı topluluğunun ortadan kalkmasına neden olunca, Paşakapısı geçici olarak Kadirga'daki Esmâ Sultan Sarayına taşınmıştır. Yangının verdiği hasar ise kısa sürede giderilip, Muharrem 1169/Ekim-Kasım 1755 ila 6 Şevval 1169/3 Temmuz 1756 tarihleri arasında 8 ayda yeni sarayın yapımı bitirilmiş, yeniden kullanıma açılmıştır. Bu durumda Saray-ı Sadr-ı Ali'nin bu örnekte ve sonraki yıllarda da benzer örneklerde görüleceği üzere Paşakapısı'nın Babiali'de konumlandırılması bir kurala bağlı değildir. Maktul Ali Paşa'nın Kadirga'daki Sarayı'nın mekan bileşenlerine baktığımızda, sarayın hariciye ve harem bölümlerinden oluştuğu ve her iki bölümde de 6'şar odadan bahsedildiği görülür. Bunlar hariciyede kürk odası, hazine odası, hazine odası, baş... odası, rahtuvan odası, cebehane hazinesi odası ve kapıcının bulunduğu bir kapı aralığı ile iki katlı harem bölümünde ise kahve odası, büyük bir oda, mutfak ve mabeyn odası, üst katta bir sofa, camekan, iki oda ile bir yemeklik odası vardı. (Başka bir sarayda veya konut tipinde karşılaşmadığımız yemeklik odasının varlığı, mekan bileşenlerinde, odaların özelleşmeye başladıklarına işaret ettiği ve 19.yüzyıl yapı türlerinin habercisi olduğu söylenebilir)

Diğer sarayların aksine Kadirga Limanı'ndaki Saray-ı Sadr-ı Ali'nin bir diğer deyişle Esmâ Sultan Sarayı'nın eski vaziyet planı bulunmaktadır. Sedat Hakkı Eldem'in [110] çalışmasında yer alan bu plan bize mekan bileşenlerinin nasıl konumlandığını göstermesi bakımından önemlidir. Ayrıca Tülay Artan da [122] "The Kadirga Palace: An Architectural Reconstruction" isimli bir makalesinde Eldem'in yayınladığı bu plandan yola çıkarak sarayı yeniden ele almıştır. Artan'a göre Sinan yapısı olan bu saray, 16.yüzyılın son çeyreğinde inşa edilmiş, asıl düzenini yitirmeden bazı yapılar eklenerek, ama çoğunlukla yalnızca yenilenerek 19.yüzyılın başına kadar gelebilmiştir. Üç avlu etrafında yer alan daireler, sarayın enderun(iç), birun(dış) halkıyla harem halkına ayrılmıştı. Üç avlu etrafında sıralanan yapılara sahip saray Trapezoid planlı, doğu-batı ekseninde 210-270 metre, kuzey-güney ekseninde 100-160 metre genişliğindeydi. Kadirga Meydanı'na açılan birinci avluda, güneydeki asıl giriş kapısının sağında ve solunda saray kethüdası ile kapı muhafızları, baltacılar, vekilharç daireleri, mutfak, aşhane, fırın, odunluk gibi servis mekanları yer alıyordu. Asıl kapının karşısına gelen merdivenler, bu yapı gurubuna paralel uzanan bir iç sokağı keserek sağda ve solda uzanan ikinci avluya çıkıyordu. Önce iki küçük avlu etrafında iki köşk ile bitişik bir

hamamdan oluşan mabeyn dairesi bulunuyordu. Batıya devam edildiğinde ise sarayın ikinci avlusu olan Selamlık meydanına çıkılıyordu. Bu meydana bakan vezir dairesi 1803 onarımında tamamen yıkılarak, simetrik bir planla, 18. Yüzyıl zevkini yansıtan bir tarzda yeniden yapılmıştı. Meydanın karşı cephesinde yer alan vekilharç dairesi, hazine ve aşbaşı daireleri de buranın trenselsel, idari bir merkez olduğuna işaret etmektedir. Bu meydanda Balipaşa yokuşuna açılan bir kapı vardı. İkinci avlu doğu yönünde de haremağalarına ayrılmış dairelerin oluşturduğu bir yapı grubu ile kuşatılmıştı. Akarçeşme sokağına açılan bir diğer kapı da bu meydandaydı. Bu idari yapıların arkasında, Mabeyn avlusundan geçilerek harem avlusuna ulaşılıyordu. Avlu boyunca uzanan ve kalfalar dairesi, hamam, Sultanefendi'nin eski ve yeni daireleri ile divanhaneden oluşan bu yapı grubunun arkasında, gene teraslar halinde düzenlenmiş bahçe, havuz ve köşkler bulunuyordu. Burada kamusal alandan özel alana doğru kademeli bir geçiş görülmektedir.

Görüldüğü zere Maktul Ali Paşa'nın muhallefat defterine yansıyan mekan bileşenlerinin isimleri ile plandaki isimler tam olarak örtüşmese de, genel itibariyle birbirini karşılar niteliktedir. İlk yapı grupları bölümünde planda, Enderun ve Birun halkının bulunduğu iki avludan bahsedilir. Muhallefat defterinde de ilk olarak Paşa'nın kapıhalkının yerleşmiş olduğu hariciye bölümündeki eşyalar kaydedilmiştir. Plana göre ikinci yapı grubunda ise harem halkının bulunduğu bina vardır ve ilk yapılar grubu ile arasından bir sokak geçmektedir. Muhallefat defterinde de bu harem binası ile benzerlikler taşır. Artan'ın kaydında (ilk kayıt dersek) Sultanefendi'lerin eski ve yeni daireleri, defterdeki kayıta (ikinci kayıt) iki oda olarak; ilk kayıta divanhane, ikinci kayıta" büyük bir oda" şeklinde; ilk kayıta hamam, ikinci kayıta camekan şeklinde geçmiştir. Yine plandan anlaşıldığı üzere 18.yüzyıl öncesinde inşa edilen büyük konut yapılarının avlu içinde dağınık bir şekilde yayılmış olduğu, 18.yüzyılda inşa edilenlerin ise daha toplu merkezi planlı ve simetrik olarak inşa edildikleri izlenimi verir. Tezimizde ele aldığımız yalılar ve hanelerin de az çok dağınık veya simetrik ve merkezi planlı olup olmadığını anlayabiliyorsak da, muhallefat defterlerinin bu konuda son sözü söyleyecek derecede, mülk satışı ile ilgili kayıtlardaki kadar, kesin hüküm barındırmadığı söylenebilir.

Şekil 4. 1: Esmâ Sultan Sarayı (Sedat Hakkı Eldem) [110]

Saraylarla ilgili bir diğer konu, bulundukları mahalle/semt içinde kapladıkları alandır. Muhallefat defterlerinde ilgili konutun adresi ile ilgili tek bilgi bulunduğu coğrafyanın ismi olmuştur. Bugünkü anlamda adres bilgilerinin kullanılmadığı bu dönemde konutlar

etrafındaki yapı gruplarının tanımlanmasıyla tarif ediliyordu. Bir diğer deyişle Osmanlı'daki mekan tarifleri deneyimlenen coğrafya üzerinden anlatılıyordu. Tezimizdeki saray, yalı ve hanelerin konumlarında bu şekilde detay olmaması, aslında buna ihtiyaç duyulmadığının bir göstergesidir. Çünkü toplumsal tabakanın üstünde bulunan seçkin sınıfın konutları oldukça geniş bir alanı kaplamakta, dolayısıyla filan kişinin sarayı veya yalısı/hanesi denildiğinde İstanbul halkının geri kalanının bu konutları biliyor olması doğaldı. Örneğin Kuban, Ahşap Saray'lar [123] isimli eserinde sarayların yüzlerce ev alacak genişlikte olduğunu kaydeder. Eldem'in [110] yukarıda geçen çalışmasında Esmâ Sultan Yalısı/bizim tezimizdeki ismiyle Saray-ı Sadr-ı Ali Pervititch üzerine konulduğunda büyük bir mahalleyi kapsar. Yine bilindiği üzere Alay Köşkü karşısındaki Saray-ı Sadr-ı Ali, Alay Köşkü'nden Defterdarlığın bulunduğu yere yani Cağaloğlu'na kadar uzanarak büyük bir alana yayılır. Tezimize konu olan diğer sarayların büyüklükleri hakkında bilgi sahibi olamasak da söz konusu iki saray üzerinden diğerlerinin de bulundukları bölgelerde geniş bir coğrafi alanda yer aldıkları kuşkusuzdur.

Hekimoğlu Ali Paşa, Foçalı Hacı Ahmed Paşa, ve Muhsinzade Abdullah Paşa'nın saraylarının mekan organizasyonlarına dair veri bulunmayışı, saray yapılarının nasıl bir yapı bileşeni oluşturduğu konusundaki sorumuzu yanıtsız bıraksa da, sadrazamlarının bir önceki yüzyıla nisbetle yönetimdeki konumlarının değiştiği 18.yüzyılda "saray" olarak inşa ettirdikleri konutların, haremlerine olduğu kadar, sadaretle ilgili her türlü alt birime ve çalışanlarına yeterli alanların tahsis edildiği büyük yapı kompleksleri olduğunu düşünmek mümkündür. Ayrıca saray-ı sadr-ı âli ve sadrazamların kullandıkları diğer konut bileşenlerinin ana binalar bağlamındaki benzerlikleri de bu konuda fikir vermektedir. Topkapı Sarayı'nın pek çok konuda olduğu gibi konut bağlamında da seçkin sınıfa örnek teşkil ettiği düşünüldüğünde söz konusu sarayların, tüm ihtiyaçları içinde barındıran harem, hariciye gibi ana binaların yanı sıra bahçesinde köşk, kasır ve belli amaçlar için yaptırılmış binaların bulunduğunu düşünebiliriz.

Sonuç itibarıyla ana kaynak olarak muhalledat defterlerinden yola çıkıldığında bir konutun saray olduğunun işareti kullanıcısının sadrazam olarak devlet kademesinde ilk sırayı alması, çevresine/semte kendi ismini vermesi, ardından kapı halkı olarak

altında bulunan tüm yönetici kesim ve diğer hizmet gören kişiler için bir çeşit eğitim odağı olmasıydı.

4.2.2 Konak

“Konak” kelimesi de “Saray” kelimesinde olduğu gibi Osmanlı terminolojisinde nasıl kullanıldığına dair üzerinde düşünülmesi gereken bir terim olarak karşımıza çıkar. Bu terimin konmak fiilinden türediği ve konaklamayı ifade ettiği, önceleri misafirhane, kervansaray, menzil, günün sonunda geceyi geçirmek üzere konaklanan bir günlük mesafeyi, daha sonraları büyük ev, otel ve saray manasına geldiği söylenir [124], [125]. Bunun yanı sıra çoğunlukla belirgin bir sosyal statüye sahip olan ileri gelen kişilerin evleri için de “konak” teriminin kullanıldığı görülmektedir. “Paşa konağı”, “Bey konağı” gibi isimlendirilen konutlara Anadolu’da da sıklıkla rastlanır.

Bu kelimeyi muhallefat defterleri üzerinden takip ettiğimizde üst sınıf ricalinden yalnız iki kişinin konutu için “konak” terimi kullanılmıştır. Bunun dışında 12652 numaralı muhallefat defterinde *Kapıcıbaşı Halil Ağa’nın Kadirga Limanı’nda vaki konağında mevcut olup* ibaresindeki konak kelimesinin üstü çizilmiş ve üzerine *sakin olduğu hanesinde* ibaresi yazılmıştır. Buradan konak ve hane terimlerinin konut terminolojisinde rastgele kullanılmadığı anlaşılmaktadır.

Sadrazam İsmail Paşa’nın eşyalarının bulunduğu yer “Kapıkonağı” ismiyle anılmıştır. Bu kelimenin bir önceki bölümde (4.2.1) Saray-ı Sadr-ı Ali için kullanıldığı anlatılmıştı. Diğer konaklar Sadrazam Foçalı Hacı Ahmed Paşa ile Sadrazam Cezayirli Hasan Paşa’nın konutlarıdır.

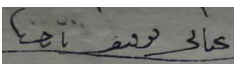
Sadrazam Foçalı Hacı Ahmed Paşa’nın müsaderesine dair iki muhallefat defteri bulunmaktadır. Bu defterlerden 12538 numaralı olanında Paşa’nın Şehzadebaşı’ndaki konutu “konak” terimi ile 12542 numaralı defterde ise “saray” kelimesi ile anılmıştır. Ancak her iki defterde de Sadrazam Ahmed Paşa’nın Şehzadebaşı’ndaki konutunun mimari bileşenleri konusunda bilgi bulunmaması bu konutun tipolojisi hakkındaki soruları yanıtsız bırakır.

Cezayirli Gazi Hasan Paşa’nın konutu da “Tersane’deki Konak” ifadesiyle belgede yer alır. Kauffer’in İstanbul haritasına bakıldığında (Şekil 4.2) bu yapının “Kaptan Paşa Sarayı” olarak kaydedildiği görülmektedir. Her iki örnek 18.yüzyılda Osmanlı mimari

terminolojisinde kullanılan “saray” ve “konak” terimlerinin birbiri yerine kullanılabilen esnek bir yapı sergilediğini göstermektedir.

Sadrazam Cezayirli Gazi Hasan Paşa’nın Tersane’deki konağı, hariciye, dahiliye ve harem bölümlerinden oluşuyordu ve bu konağın hariciye bölümü ile ilgili tek bilgi Divanhane bulunduğuna ilişkindir. Cezayirli Hasan Paşa sadarete getirilmeden önce Kaptan-ı Derya olarak görev yapması ve Kaptan-ı Deryalara görevi icabı Tersane’de bir divanhane tahsis edilmesi ve divanhanelerin Kaptan-ı Derya’ların denizcilikle ilgili konuların konuşulduğu, anlaşmazlıkların çözüme kavuşturulması için kurulan mahkeme niteliğindeki toplantıların yapıldığı bir yer olması [78], muhallefat defterinde yalnız Divanhane’den bahsedilmiş olmasına açıklık getirir. Benzer bir durum göz alıcı gümüş eşyalarla donatılmış dahiliye bölümünde de görülür. Mefruşatın yanı sıra evin hanımının eşyalarının da zikredildiği dahiliye bölümünün mekan bileşenleri hakkında bilgi yoktur. Harem ise iki katlı bir binadır. İkinci katta olduğunu düşündüğümüz dört oda; mabeyn odası, kahve odası ve sırlı oda ile aynı kattadır. Ayrıca tahtani yani birinci katta ...¹, mutfak ve mutfakta “şenlik nam mahal” vardır. Yine Uzunçarşılı’nın [78] aktardığı bilgilere göre haremden odunluk altında bir mahal vardır ve burası Paşa’nın paralarının bulunduğu yerdir. Kaynakların Tersane konağındaki divanhanenin idari fonksiyonundan bahsetmesi, tıpkı saraylarda olduğu gibi deniz kuvvetleri tarafından yönetim merkezi gibi kullanıldığını gösterir. Ana binalara bakıldığında hariciye, dahiliye, harem ve malzeme açısından farklı bir yapı türü olan taş odaya rastlanır. Yine harem bölümünde servis mekanlarının alt katta, oturma mekanlarının da üst katta yer alması harem odalar halinde bahçeye yayılmadığını, iki katlı bir binanın, tek bir kütle içinde bulunduğunu gösterir. Yine özellikle harem bahçesinin ayrı ele alınması, hariciye ve dahiliye bölümlerinin de kendilerine ait bahçelerinin varlığını haber verir. Tüm bu binalar ve özellikle Divanhane’de çalışan kalabalık maiyet düşünüldüğünde Tersane’deki bu konağın söz konusu çalışanların mekan ihtiyaçlarını karşıladığını dolayısıyla büyük bir kompleks olarak oldukça geniş bir alanı kapsadığı düşünülebilir.

Bu konaktan hareketle diğer konakların da şehir içinde hariciye, dahiliye ve harem bölümlerinden oluştuğu, saray gibi yönetim merkezi olarak kullanılabildiği anlaşıyor.

¹

olmuştur iki cânibden bahr ile gûyâ/Bu mısra'la Nedîmâ söyledi itmâmına târîh-Bu nev-sâhil-serâyı kıldı ihyâ Mustafâ Pâşâ (1141) diyerek tarih düşmüştür [127].

Ayrıca araştırma eserler arasında S.Hakkı Eldem [82], Orhan Erdenen [128], Lütü Yazıcıoğlu'nun [129] [130] metinlerinde Boğaziçi'ndeki yalılar mimari açıdan ele almış, her birinin oda, sofa, merdiven, pencere, çıkma gibi elemanları değerlendirilerek bunların tipolojide yarattığı farklılık ve çeşitlilik anlatılmaya çalışılmıştır. Ancak bu çalışmalarda yalıların saray, konak ve hanelerden ne gibi farklarla ayrıldığı belirtilmemiştir. Mesela Eldem'in [82] eserinde konutlar sofaların konumlarına göre sınıflandırmıştır. Anlaşıyor ki yalılar tipolojik farklılıklar nedeniyle değil, su kenarında inşa edilmeleri dolayısıyla bu isimle anılmışlardır.

18.yüzyılda Boğaziçi'nde yeni bir inşa süreci başlamış, her iki kıyıda öncekilerden farklı bir tarzda yapılar yükselmiştir. İncelediğimiz 11 yalının kentsel mekandaki konumları Boğaziçi'nin Avrupa yakasında Beşiktaş, Fındıklı, Ortaköy, Rumelihisarı ve İstinye semtlerinde; Anadolu yakasında Üsküdar, Anadoluhisarı ve Beylerbeyi semtlerinde; Haliç'te ise Tersane'deydi. Bunlar; Damat İbrahim Paşa'nın Beşiktaş'ta Çırağan Yalısı ve Gülşenabad Yalısı, İbrahim Paşa'nın iki damadından sadaret kethüdası olan Mehmed Paşa'nın Ortaköy, Rumelihisarı ve Anadoluhisarı'ndaki 3 yalısı¹, diğer damadı Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısı², Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısı, Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısı, Dergah-ı Âli Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısı ve Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısıydı.

18. yüzyılda üst sınıf yöneticilerinin saray ve hane tipi konutları genellikle sur içinde padişahın sarayına yakın semtlerde bulunuyordu. Bu yüzyılda Boğaziçi'ndeki yalı inşaatının hız kazanmış olması, yönetici elitin yavaş yavaş Boğaziçi'nde kısmen تنها bölgelere taşınmaya başlaması yeni bir eğilimin habercisidir. Tanyeli [21] bu durumu mahremiyetle ilişkilendirir ve “denetimden kaçış” olarak nitelendirir. Her çağda pahalı bir lüks olan mahremiyet, 18.yüzyılda da henüz ancak üst sınıf ricalinin sahip olabileceği

¹ Nedim Divanı'nda bu yalılara 1135(1722-1723) tarihi düşülmüştür [2].

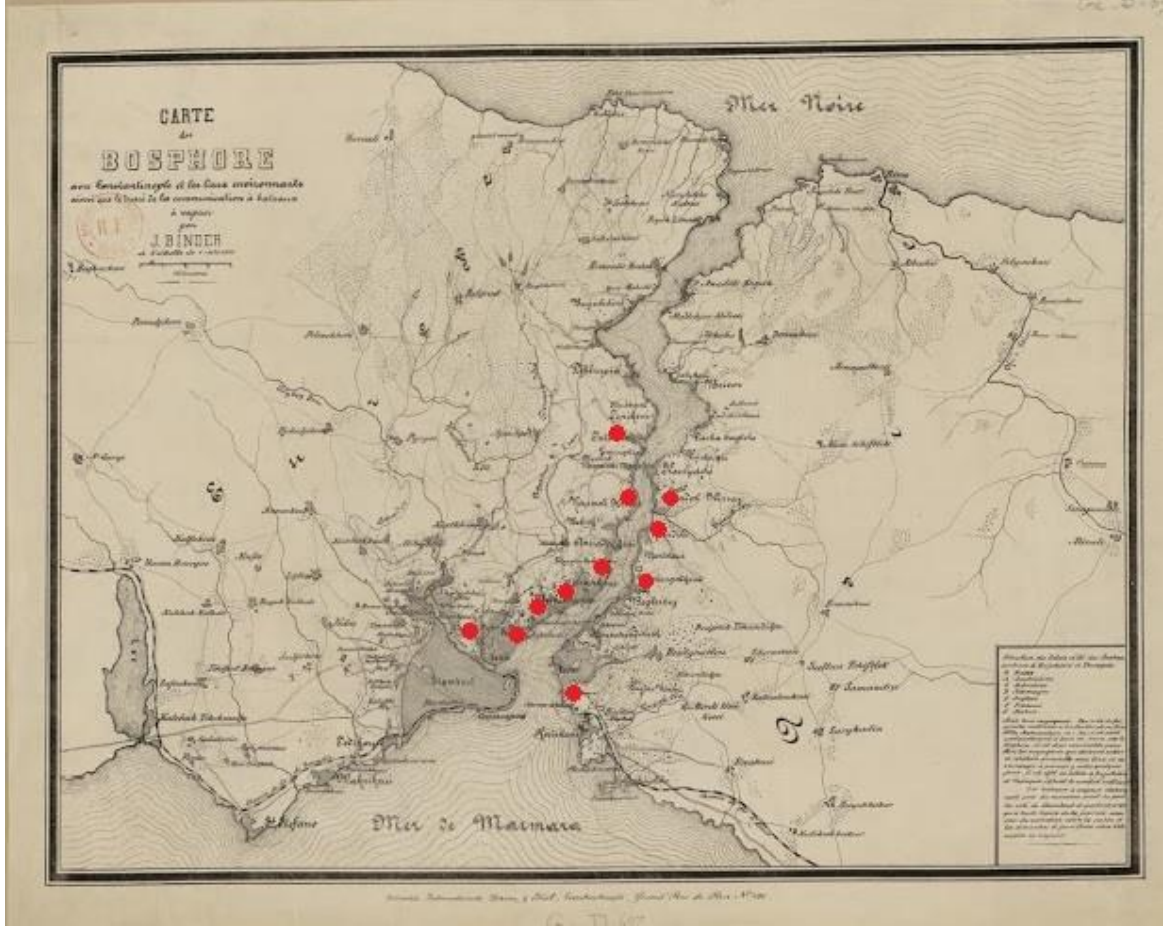
² Nedim Divanı'nda Bağ-ı Ferah'ta bulunan bu yalı için 1141 (1728-1729) tarihi düşülmüştür. [2].

bir lükstür ve kapı halkı ile beraber sur içinde kalabalık bir yaşam süren bu seçkin kesim biraz daha mahrem yaşanabilecek bir yerleşim düzenine doğru geçmek istemiş olabilir.

Çizelge 4. 3 Yalılar ve Semtleri

Yalı Sahibi	Yalının Bulunduğu Semt
Sadrazam Damad İbrahim Paşa	Beşiktaş (Çırağan, Gülşenabad)
Sadrazam Maktul Ali Paşa	Fındıklı
Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa	Ortaköy, Rumelihisarı, Anadoluhisarı
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı, Beylerbeyi
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane
Dergah-ı Âli Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar

Yalı sahiplerinin muhallefat tarihleri dikkate alındığında yalıların kullanım tarihlerini şu şekilde sıralayabiliriz: Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki Yalısı (1727), Sadrazam İbrahim Paşa'nın Beşiktaş'taki Çırağan ve Gülşenabad Yalısı (1730), Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy, Rumelihisarı ve Anadoluhisarı'ndaki yalıları (1730), Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısı (1730), Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısı (1741), Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısı (1755), Dergah-ı Âli Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısı (1767).

Şekil 4. 3 Boğaziçinde Yalılar (İstanbul Haritası -J.Binder)

3.bölümde ele alınan 11 yalının her birinin nasıl bir mekan organizasyonuna sahip olduğu anlatıldığından burada yalılar birbirleriyle kıyaslanarak ortalama bir yalının ana bölümleri ve kaç mekan bileşenine sahip olduğu anlaşılmaya çalışılacaktır. Bu bağlamda incelendiğinde yalıların Harem ve Hariciye olmak üzere iki ana bölümden müteşekkil olduğu, yalıların biri (Gülşenabad yalısı) dışında hepsinde harem bölümünün varlığı görülmektedir. Hariciye bölümünün ismi 4 yalıda geçer. Bunlar Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısı, Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısı, Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısı ve Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısıdır. Bununla beraber 4 yalıda ise hariciye bölümünün ismi zikredilme bile haremden önce zikredilen mekan bileşenlerinin hariciye bölümüne dahil olduğu tahmin edilmektedir. Bu tarzda ele alınan yalılar İbrahim Paşa'nın Çırağan Yalısı, Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki ve Rumelihisarı'ndaki yalıları, Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Beylerbeyi'ndeki yalısı ve Merhume Hanım Sultan'ın

Üsküdar'daki yalıdır. Gülşenabad Yalısı'nda harem ve hariciye bölümlerinin her ikisinin de adı zikredilmeden mekan bileşenleri verilmiştir. Bununla beraber taşra mabeyn odası ile iç mabeyn odaları Çırağan Sarayı'nın yanında bulunan ve oldukça küçük ölçekli tutulan bu yalıda da söz konusu ayırımın olabileceğini düşündürmektedir. Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısında ise hariciye bölümünün ismi geçmemekte, bu bölüme ait olduğu düşünülen bir veri de yer almamaktadır.

Yalıların servis mekanları ve sofaları dışında odaların sayısına bakıldığında (divanhane sofası, köşk ve kasırlar da oda bileşenleri arasında sayılmıştır) Çırağan Yalısı'nda 56 adet odayla ilk sırayı alır. Bunu 26 odayla Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki yalısı izler. Onun ardından 23 odalı Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı yalısı, 21 odalı Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısı, 19 odalı Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Beylerbeyi'ndeki yalısı, 18 odalı Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısı, 14 odalı Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Rumelihisarı'ndaki yalısı, 13 odalı Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısı, 12 odalı Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısı ve 8 odalı İbrahim Paşa'nın Beşiktaş'taki Gülşenabad yalısı takip etmektedir. Tablo 22'de de görüleceği üzere Harem ve hariciye bölümlerindeki odalar ayrı ayrı ele alındığında ise Harem bölümündeki oda mekan bileşenlerinin 4 ile 35 arasında, hariciyede 2 ile 15 arasında, taşrada-bahçede ise 6 odaya kadar çıktığı görülmektedir. Buna göre Çırağan yalısının haremde 35, hariciyesinde 15, bahçesinde 6 oda vardı. Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısının haremde 11, hariciyesinde 3, bahçesinde 10 odadan bahsedilir. Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın 3 yalisından Ortaköy'deki yalısının haremde 7 (bu bölümün "orta tabaka" ve "alt tabakası"nda bulunan mekan bileşenlerinden bahsedilmemiş genel başlık halinde alınmıştır. Bu nedenle 7 odadan daha fazla oda bileşenine sahip olduğu düşünülebilir), hariciyesinde 13, bahçesinde 6 oda varken, Rumelihisarı'ndaki yalısının haremde 9, hariciyesinde 2, bahçesinde 3, Anadoluhisarı'ndaki yalısının haremde 5, bahçesinde 13 odasının bulunduğu görülür. Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısının haremde 13, hariciyesinde 3, bahçesinde 5 oda; Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Beylerbeyi'ndeki yalısının haremde 6, hariciyesinde 10, bahçesinde 3 oda; Kaptan-ı Derya Süleyman

Paşa'nın Tersane'deki yalısının haremde 3, hariciyesinde 8, bahçesinde 1 oda; Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısının haremde 10, hariciyesinde 3 oda, Merhume Hanım Sultan'ın haremde 4, hariciyesinde 7 oda bulunduğu belgelerden anlaşılmaktadır. Görüldüğü üzere oda sayısı kimi yalılarda harem bölümünde, kimisinde ise hariciye bölümünde fazla olmaktadır; Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısında 18 oda mekan bileşeninin 13'ünün bahçede yer aldığı farkedilir. Bu durumda harem ve hariciye bölümlerinin eşit sayıda ya da birbirine yakın sayıda odaya sahip olmadığını, bu konuda bir düzen bulunmadığı çıkarılmaktadır.

Servis mekanları ve sofalar da, oda sayısına eklendiğinde toplam mekan bileşeninin 70 ile 9 arasında bulunduğu görülür. Yalıları mekan bileşeni sayısına göre sıralayacak olursak Çırağan Yalısında 70, Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısında 33, Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki yalısında 32, Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Beylerbeyi yalısında 27, Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 26, Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısında 26, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 22, Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Rumelihisarı'ndaki yalısında 19, Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 15, Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısında 13 ve Gülşenabad yalısında 9 adet toplam mekan bileşenine rastlanmıştır.

Bu rakamlardan hareketle; harem bölümlerinde ortalama 10.3, hariciye bölümlerinde ortalama 7.1, bahçede ortalama 5.8 oda bileşeni bulunduğu ortaya çıkmış, servis mekanlarının ve sofaların da yalının tüm alanında ortalama 6,45 oranında bulunduğu tespit edilmiştir. Buradan da 18.yüzyıl İstanbul yalılarındaki ortalama mekan bileşenlerinin sayısı 26,54 çıkmıştır. Yalnız göz önünde bulundurulması gereken bir nokta belgelere yansıyan mekan bileşenlerinde eksiklikler bulunduğu gerçeğidir. Örneğin yukarıda bahsedildiği üzere Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki yalısının harem bölümünün orta ve alt katlarındaki bileşenler yazılmamıştır. Yine her yalıda bulunduğu muhakkak olan matbahlara, çoğu yalıda yer verilmemiştir. Bu nedenle sayısal değerlere mesafeli yaklaşmakta fayda vardır. Bununla beraber bir yalının toplam mekan bileşenlerinin sayısının 25 ile 30 arasında olması yalıların geniş bir araziye yayıldığını göstermesi bakımından önem taşımaktadır.

18.yüzyıl yalılarında dair bir başka tespit mekan bileşenlerinin ana binalar içinde birleştirme çabasıdır. Klasik dönemde arazide dağınık kütleler halinde bulunan ve dağınık bir tipoloji sergileyen üst sınıf ricalinin konutlarının (bkz. Esmâ Sultan Yalısı'nın planı, Topkapı Sarayı) yerini daha simetrik ve bugünün anlayışına yakın bir düzen çerçevesinde yerleştirildiği anlaşıyor. Örneğin erken kullanım tarihine sahip Üsküdar'daki Merhûme Hanım Sultan'ın yalısında da bu özellik dikkati çekmektedir. 18.yüzyılın başında kullanılmış olan bu yapı, belgelerden anladığımız kadarıyla, tipolojik olarak birbirine benzer ve simetrik inşa edilmiş harem ve hariciye bölümlerinden oluşuyordu. Dolayısıyla mekan birimlerinin arazideki dağınık yerleşiminin daha 18.yüzyılın başında istenilmediği anlaşılmaktadır.

Çizelge 4. 4 Yalılarda Mekan Bileşenlerinin Dağılımı

Yalı Sahipleri ve Yalıların Semtleri		Haremde Oda	Hariciyede Oda	Bahçede Oda	Servis Mekanları ve Sofalar	Toplam Mekan Bileşeni
Sadrazam Damad İbrahim Paşa	Beşiktaş Çırağan	35	15	6	14	70
	Beşiktaş Gülşenabad				1	9
Sadrazam Maktul Ali Paşa	Fındıklı	11	3	10	3	26
Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa	Ortaköy	7	13	6	6	32
	Rumelihisarı	9	2	3	5	19
	Anadoluhisarı	5		13	8	26
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı	13	3	5	12	33
	Beylerbeyi	6	10	3	8	27
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	3	8	1	1	13
Dergah-ı Âli Kapıcıbaşı	İstinye	10	3		9	22
Merhûme Hanım Sultan	Üsküdar	4	7		4	15
Mekanların Aritmetik Ortalaması		10,30	7,11	5,88	6,45	26,55

25 ila 30 arasında mekan bileşenine sahip olduğu anlaşılan yalıların yine muhallefat belgelerinin sunduğu veriler doğrultusunda, şu ana hatlara sahip oldukları görülmüştür:

Hariciye ve harem isimli iki ana binadan oluşan yalı tipi konutlar 3 kata kadar yükselebildi. Harem ve hariciye bölümlerinin cepheleri denizin yanı sıra, dağ veya kendilerine ait düzenlenmiş özel bahçelere bakardı (deryaya nazır, dağa nazır, havuza nazır). Bu bahçelerde çiçek tarhları, fışkiyelerle canlandırılmış havuzlar olurdu. Harem ve hariciye bölümlerinde bulunduğu gibi bahçede de bağımsız birimler olarak köşk ve kasırlara rastlanırdı. Yine kullanım yönünden bahçede olması istenen kimi birimler de hem ana binaların içinde hem de bahçede yer alırdı, bunlar mabeyn odası, divanhane ve taş odalardı. Limonluk, mahzen, kayıkhanesi de yalıların mekan birimleri arasında yer alırdı.

Odaların çoğu bir isim altında anılmıştı. İsimlendirilen ve önemli odalar arasında divanhane, mabeyn odası, hazine odası, baş oda, has oda, kabul odası, hükümdarın

ziyarete geldiğinde kalması için tasarlanan sultan odaları, tahtlı oda ve Hünkar Köşkü vardır. Ayrıca köşk ve kasır tabir edilen odalar bulunmaktadır. Kimi özel odalar da tezyinatına göre isimlendirilmişti: “Çinili baş oda”, “kâşili hazine odası”. Bu dönemde yalı sahibinin ve ailesinin kendi kullanımlarına tahsis edilen odalar da yatma dışında bir yaşama mekanını temsil ediyor, çalışma, misafir ağırlama, yemek yeme gibi çok amaçlı kullanılıyordu. Çalışanların odaları da kendi isimleriyle anılıyor, (Darüssaade Ağası odası, Mehterler oda, Çavuşan odası, Ağalar odası, Bekçi odası, Külhancı usta odası, Çamaşırcı usta odası, Kilerci usta odası, Silahtar Ağa odası) toplu halde yattıkları odalar koğuş odası olarak tanımlanıyordu. Söz konusu odaların dışında kebir ve sagir olarak ifade edilen, özel bir ismi bulunmayan odalar da vardı.

Yalılarda özel işlevler için kullanıma ayrılmış mekanlar ise mutfak, kahve odası, hamam camekanı, abdesthane, kiler, mahzen, soğan odası, hurda odası isimli birimlerdir.

Çizelge 4. 6 Yalılarda Mekan İsimleri (2)

Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	12424 Anadoluhisar'ında Yalı	Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	12527 Tersane'de Yalı	Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	12732 İstinye'de Yalı	Merhume Hanım Sultan
Yalı-yı mezkurun haricisinde	Iskele kurbunda vaki üç sofa	Enderun mahbeyni	Haremde sagır mahbeyn odası	Haremde sagır mahbeyn odası	Büyük oda	12413-12412 Üsküdar'da Yalı
Düğer sofa	Üç sofalı fıskiye kısır	Hariciyede küçük oda	Hariciyede küçük oda	Düğer mahbeyn odası	Mutassılinda sagır oda	
İttisalinde sofa	Divanhane	Harende vaki odada cariyelere mahsus oda	Harende divanhane	Harende sofa	Koşuş odası	
İttisalinde sofa	Havuz nazar kış odası	Harende divanhane	Harende divanhane	Divanhane	Derya üzerindeki oda	
Sofa	Karşısında vaki oda	Karşısındaki oda	Karşısındaki oda	Düğer sofa	Sofa	
Bahçe nazar oda	Soğuk camkân	Düğer sofa	Karşısındaki oda	Harende diğer odada ma'sumların sakın olduğu oda	Bağçe üzerinde olan oda	
Deryaya nazar baş oda	Deryaya nazar yıldızlı oda	Mahbeyn hazne odası	Mahbeyn hazne odası	Harende kerimesinin sakın olduğu oda	Liman üzerinde olan oda	
Baş oda ittisalinde oda	İttisalinde... kısır	Hariciyede vaki köşk	Hariciyede vaki köşk	Düğer oda	Kâşılı (çini) hazne odası	
Deryaya nazar kebir oda	İttisalinde sofa	İttisalindeki oda	İttisalindeki oda	Düğer kerimesi Hadice Hanım'ın odası	Harende çini baş oda	
Camkân odası	Karşısında vaki sofa	Kahve odası	Kahve odası	Fevkani divanhane	Karşısında olan kış odası	
Bahçe havlisine bakar oda	Deryaya ve havuza nazar iki sofalı kebir kısır	Def'a oda	Def'a oda	Fevkani oda	Sofa	
Fevkânde dağ tarafında mahbeyn odası	Karşısında sofa	Mahbeyn odası	Mahbeyn odası	Orta katta neredüban karşısında iki sofalı köşk	Meydanda divanhane	
Karşısında vaki oda	Deryaya nazar kebir oda	Def'a oda	Def'a oda	Tahiani camkân	Misafir odası	
Dağ tarafında vaki kısır	Deryaya nazar kebir oda	Mahbeyn odası	Mahbeyn odası	Matbah	Camkân	
Tahianide vaki iki sofalı fıskiye kısır	İç oğlan odası	Mahbeyn odası	Mahbeyn odası	Yalı-yı mezkurun haricisinde fevkani köşk	Cameşuyhane	
... Sofa	Tarşın divanhane sofası	Mahbeyn odası	Mahbeyn odası	Kiler		
Düğer sofa	İttisalinde oda	Düğer sofa	Düğer sofa	Sofada tahiani anbarlar		
İttisalinde bahçe nazar oda	Dağ kısır	Düğer sofa	Düğer sofa	Hariciyede fevkani oda		
Iskele? kurbunda oda	Harem kâtı	İttisalinde oda	İttisalinde oda	Düğer sofa		
İttisalinde odada	İttisalinde oda	Kebir fıskiye kısır	Kebir fıskiye kısır	Tahiani köşk		
Yalı-yı mezkurun haricisinde	Kiler odası	Kiler odası	Kiler odası	Kahve odası		
Deryaya nazar fevkânde kebir oda	Hamam camkânı	Hamam camkânı	Hamam camkânı	Koşuş		
İttisalinde mevut sofa	Fevkâni kebir harem odası	Fevkâni kebir harem odası	Fevkâni kebir harem odası	Matbah		
İttisalinde camlı kısır	Şüküfîge nazar kısır	Şüküfîge nazar kısır	Şüküfîge nazar kısır			
Mahbeyn odası	Harende mevut kebir oda	Harende mevut kebir oda	Harende mevut kebir oda			
İttisalinde sofa						
İttisalinde sofa						
İttisalinde sofada						
İttisalinde mevut						
Bağçe						
Bağçeye nazar dağ tarafında kebir oda						
Camkân odası						
İç camkân						
Fıskiye üç sofalı kısır						
Havuz başında dağ kısır						
Fevkâni dağ tarafında kısır						
Uşaklar odası						

4.2.4 Hane

Muhallefat defterlerinde en sık karşımıza çıkan konut terimi “hane” olmuştur. Bu nedenle hane türünden konutları incelemeye başlamadan evvel Osmanlı terminolojisinde “hane” teriminin ifade ettiği anlamın anlaşılması önemlidir. Osmanlı kaynakları arasında bulunan tahrir, cizye, avarız gibi defterlerde de karşımıza çıkan bu terimin temel vergi birimi anlamında kullanıldığı görülmektedir. Hatta 17. yüzyıldan itibaren Avarız defterlerinde yer alan “hane” tamamen itibari bir vergi kümesini ifade eder hatta bölgeye hatta aynı bölge içindeki nahiyelere göre değişen bir vergi ünitesi anlamına da gelir [131]. Tahrir ve cizye defterlerindeki “hane” terimi ise bir aileyi ifade eder (ve buradan hareketle nüfus hesapları yapan çalışmalar yapılır) ve vergiye esas olan bir maliye terimi özelliği taşır [132]. Bu konudaki ilk çalışmanın sahibi Halil İnalçık [133] da “hane” teriminin Osmanlı’da reayadan alınan vergi dolayısıyla kullandığını göstermiş ve kendisi de bu sistemi “çift-hane sistemi” olarak kavramsallaştırmıştır. Buna göre; araziye işleten kişi/kişiler yani hanenin vermekle yükümlü olduğu vergi bellidir ve hane reisinin ölmesi durumunda arazinin bölünmesi söz konusu olmaz. 50-100 hektar arasında değişen bir büyüklükteki toprağı, miras kalan kişiler ancak beraber işletmeye devam edebilir ve vergiyi beraber öderlerdi. Dolayısıyla buradaki “hane” terimi geniş bir toprak parçasına sahip aileyi/haneyi kapsıyordu. Orta halli Osmanlıların terekelerini inceleyen Said Öztürk [134] ile İstibdal kayıtlarını inceleyen Özkaya’nın [81] çalışmalarına bakıldığında da belgelerde yer alan konutlar için “hane” terimine rastlanmadığı, “menzil” teriminin ön plana çıktığı dikkati çeker. Osmanlı’nın mimarlık ve inşaat terimleriyle ilgili önemli bilgilerin bulunduğu Risale-i Mimariyye isimli eserde [136] ise yazar farsça bir kelime olan “hane” teriminin oda anlamına geldiğini yazsa da Osmanlı terminolojisinde oda teriminin yeniçerilerin, bekarların kaldığı küçük hücreler olduğu bilinmektedir. 18.yüzyılın tanıklarından olan D’ohhson’a [23] bakacak olursak ev, konak, hane ve saray kelimelerini şu şekilde ifade ettiğini görürüz: *“şehirlilerin ikametgahına ev, ileri gelenlerin oturduğu büyük ikametgahlara ise “konak” veya “hane” denir. Padişah ve veziriazamın oturduğu yapı ise “saray” diye anılır.”* D’ohhson’ın ifadesi, yukarıda bahsi geçen belgelerde orta halli Osmanlı’ların konutları için “menzil” teriminin kullanılmasıyla ve muhallefat defterlerinde de üst sınıf ricalinin konutlarının “hane” terimiyle nitendirilmiş olmasıyla da paralellik gösterir.

Muhallefat defterlerinde, “hane” türünde konut sahibi olan üst sınıf ricali arasında Sadrazam, Defterdar, Tersane Emini, Hazinedar, Kethüda-i Bevvabin, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı, Dergah-ı Ali Cebecibaşı, Cebehane Halifesi, Dersaadet Baruthanesi Nazırı ile çerağ ve sarayîler vardır. Dolayısıyla her kademedeki görevlinin hane türünden konutlarda yaşayabildiği anlaşılmaktadır. Aşağıdaki listede üst sınıf ricalinin muhallefat defterinde “hane” ibaresine rastladığımız kişilerin kaç hanesi olduğu belirtilmiş, “hane” ibaresi bulunmayanlar boş bırakılmıştır.

Çizelge 4. 7 Haneler ve Semtleri

İsim	Semt	Hane
Sadrazam Hekimoğlu Ali Paşa	Davutpaşa	1
Sadrazam Seyyid Hasan Paşa	Fenayi Mahallesi ve Kemeraltı	2
Sadrazam Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	1
Sadrazam Çorlulu Mustafa Paşa	Şehzadebaşı kurbu, Atmeydanı ve Çatladıkapı	3
Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	Hocapaşa Elvan Mahallesi	1
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu Meydanı	1
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme ve Beşiktaş kurbunda	2
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	1
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı	1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşısı Mehmed Ağa	Beyazıt	1
Cebthane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	1
Cebecibaşı Kadriaga Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi, Üsküdar	2
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa	1
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		
Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi		
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim	Bahçekapı (Elvanzade Mah)	
Defterdar Atif Mustafa Efendi		1
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asitane	2
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi	Bahçekapı	
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi	Sandıkçılar, Karababa türbesi kurbu	1kira
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Beşiktaş Kılıçalipaşa mah.	1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşısı Musa Ağa	Paşa kurbu	1kira
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşısı Mehmed Ağa	Demirkapı kurbu	1
Matbah-ı Amire Emini İbrahim Efendi	Eyüp Nişanca	
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		
Kasabbaşı İsmail Ağa		
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin mahallesi	
Cebecibaşı Kadri Ağa		1
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa		
Mühürdar Mustafa Ağa		
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı kurbunda Uzun Şu'ca mah.	1
Çerağ Emine Hanım		
Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapı Muhsine Hatun mah.	
Çerağ Mesrur Hatun	Aksaray	
Çerağ Hoşnaz Hatun		
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme	
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye	
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan	
Çerağ Cilve Hatun	Horhor	
Çerağ Mehpare bint Abdullah	Kumkapı	
Çerağ Zenciye Halime	Yatağan Çeşmesi	
Hizmetkar Ümmügülüm	Sultantepe	
Sarayı Hafize Kadın		
Sarayı Zekiye Kadın	Ahırkapı	

Muhallefat defterlerinin kimisi konut türünün ne olduğu konusuna yer vermemiş, konutun “hane” olduğu ise yalnız 21 kişinin muhallefat defterine yansımıştır. Yukarıdaki tabloda (çizelge 4.7) hane sahibi olan seçkinler gösterilmeye çalışılmıştır. Boş bırakılan alanlar semt ve konut tipine dair bilginin olmadığı kişilerin muhallefat defterlerini

yansıtmaktadır¹. Konut türleri arasında en çok karşımıza çıkanların “hane”ler olduğu düşünüldüğünde adı belirtilmeyen konutların da hane olabileceği ihtimali yakın görünmektedir. Ancak yine de kesin bir yargıya varmak söz konusu değildir. Bu nedenle tabloda konut türü belirtilmeyen üst sınıf ricalinin hane tablosu boş bırakılmıştır. Hane sahiplerine bakıldığında bir kişinin 3, dört kişinin 2, diğerlerinin 1 haneye sahip oldukları dikkati çeker. Sonuç olarak yukarıda bahsi geçen 44 kişi içinde hane kutusu boş bırakılanların da her birinin bir hanesi olduğu düşünüldüğünde toplamda 50 hanenin bulunduğu görülmektedir. Dikkati çeken bir diğer konu da 2 hanenin kira olmasıdır. Bu da diğer hane türünden konutların mülk olduklarına işaret etmektedir.

Bu 50 hanenin konumları incelendiğinde 11’inin yeri bilinmemekte, diğer 39 haneden 9’unun sur dışında diğerlerinin suriçinde bulundukları görülmektedir.

Hane sahiplerinin mesleki konumları dikkate alındığında sadrazamların Divanyolu’na yakın, şehrin ortasına tekabül eden yerleri tercih ettikleri görülmüştür. Sözelimi Hasan Paşa’nın 2 hanesinden biri Kemeraltı tabir edilen yerde Vezneciler mevkinde, Tiryaki Hacı Mehmed Paşa’nın hanesi Kıztaşı’nda Dülgeroğlu Mahallesi’nde bulunuyordu. Çorlulu Mustafa Paşa’nın 3 hanesi vardı ve bunlar Şehzadebaşı, Atmeydanı ve Çatladıkapı’daydı. Hekimoğlu Ali Paşa’nın hanesi de Davutpaşa’da kendi ismiyle yaptırdığı cami ve sarayın yakınındaydı.

Suriç’inde çerağlar dışında hanesi bulunan diğer üst düzey görevlilerinden Sadaret Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa’nın hanesinin Hocapaşa’da, Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim’in hanesinin Bahçekapı Kurbunda Elvanzade mahallesinde, Şıkk-ı Evvel Defterdarı Seyyid Mehmed Avnullah Efendi’nin hanesinin Bahçekapı yakınlarında Emirhacı Mahallesi’nde, Şıkk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi’nin hanesinin Sandıkçılar kurbunda (bugün Çemberlitaş’taki Atik Ali Paşa olarak bilinen caminin bir diğer adı Sandıkçılar Cami’dir) Karababa Türbesi yakınlarında, Tersane Emni Selim Ağa’nın hanesinin Acemoğlu Meydanı’nda, Hazinedar Süleyman Ağa’nın iki hanesinden birinin Soğukçeşme’de olduğu görülmüştür. Hanesi bulunan 6 kapıcıbaşidan 3’ü de sur içindedir. Kapıcıbaşı Halil Ağa’nın hanesi Kadırga Limanı’nda, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı

¹ Sadrazam Hekimoğlu Ali Paşa’nın da hane türünden konutu bulunmakla beraber söz konusu hane yalnız bir yerde isim olarak anıldığından, mekan bileşenleri ve içindeki mefruşata dair bilgimiz bulunmamaktadır.

Mehmed Ağa'nın hanesi Beyazıd cami kurbunda, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa'nın hanesi Paşa kurbundaydı. Kasabbaşı Ahmed Ağa'nın hanesi Sancakdar Hayreddin mahallesinde bulunurken İstanbul'da ordunun barut ve silah mühimmatı ile ilgilenen Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin hanesi Soğukçeşme'de, Cebecibaşı Kadriagaşade Mehmed Ağa'nın hanesi Kabasakal mahallesinde, İstanbul Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın hanesi Vefa Molla Gürani mahallesindeydi.

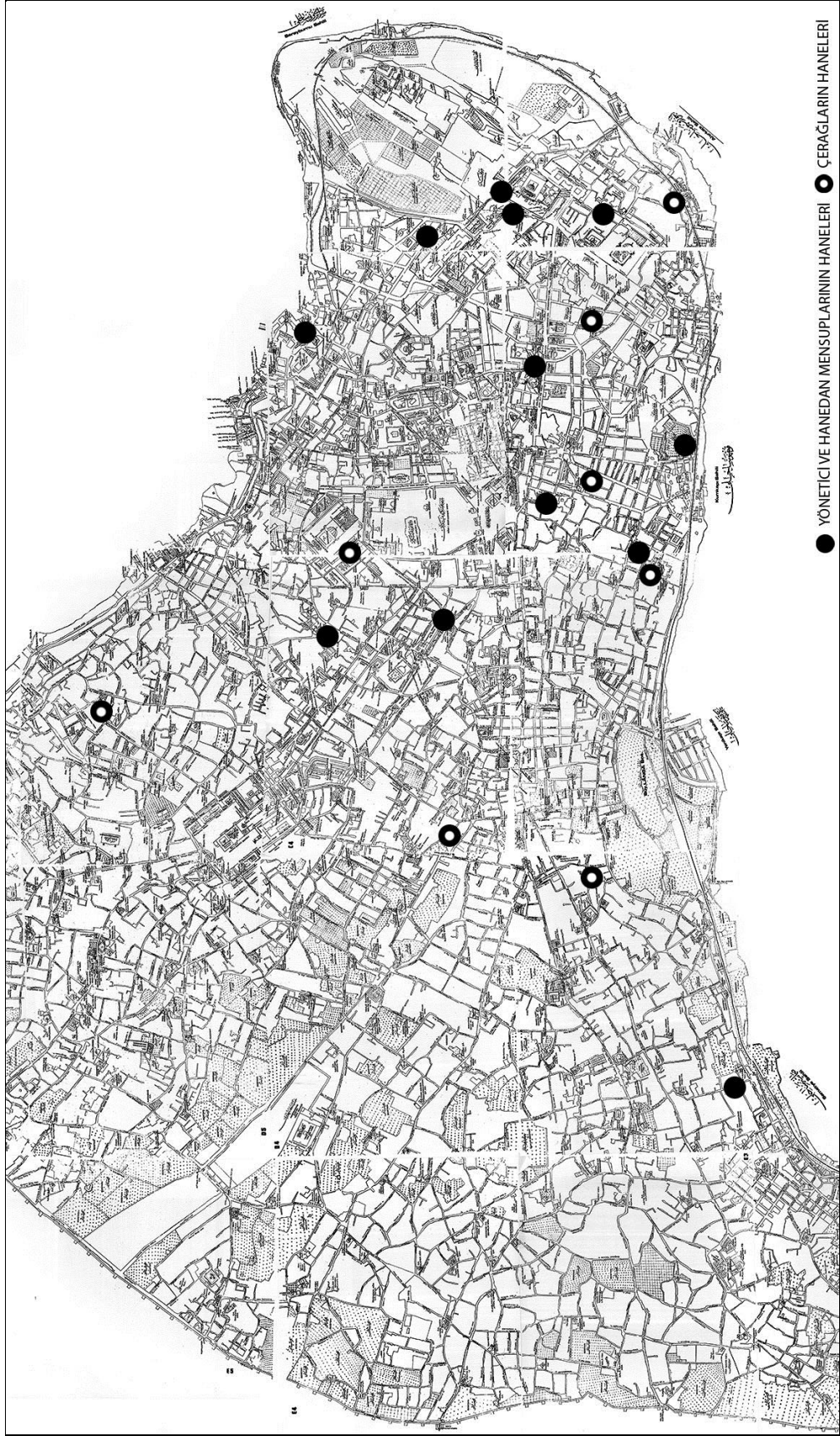
Şekil 4.4'te daha net görüleceği üzere üst sınıf ricalinin 2/3'sinin konutlarını temsil eden bu hanelerin özellikle tarihi yarımadanın doğusunda yoğunlaştıkları dikkati çeker. Haneler arasında batı surlarına en fazla Sadrazam Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesi ile Sadrazam Hekimoğlu Ali Paşa'nın Davutpaşa'daki hanelerinin yaklaşmış, bunlar da kentin orta bölgesi denilecek yerde konumlanmışlardır. Diğer hanelerin de Topkapı Sarayı ve Eski Saray'a yakın konumlarda bulundukları dikkate alındığında 18.yüzyılda seçkin sınıfın suriçinin doğusundaki yerleşimi önemsendiği ortaya çıkar.

Söz konusu durum çerağlar/sarayîlerin hanelerinde de benzerlik gösterir. Saray'da hizmet görevinde bulunan bu kadınlar, bir vesile ile çerağ edildikten sonra kendilerine tahsis edilen hanelerde yaşamlarını devam ettirmişlerdir. Tezimize konu olan 14 çerağ/sarayî içinde yalnız 10'unun hanesinin bulunduğu yeri öğrenebiliyoruz. Bunlar arasında da I.Mahmud'un hizmetkarlarından Ümmü Gülsüm'üm hanesi tarihi yarımadanın dışında Üsküdar Sultantepe'sinde Hatice Hatun Mahallesi'nde, diğer haneler suriçinde yer alıyordu. Şekil 4.4'te görüldüğü üzere sur içinde, 18. yüzyılın üst sınıfına dahil olan bu grubun hanelerinin de belli bölgelerde özellikle güneyde yoğunlaştıkları, bir kısmının da Süleymaniye ile Haliç'e yakın bölgelerde oturdukları gözlemlenir. Bunlar arasında Şehzade Bayezid'in cariyesi Hadice Hatun'un hanesi At Meydanı kurbunda Uzun Şuca Mahallesinde, III.Mustafa'nın çerağı Sarayî Rukiye Hatun Kumkapı Muhsine Hatun Mahallesi'nde, I.Abdülhamid'in çerağı Mesrure Hatun'un hanesi Aksaray kurbunda Katip Muslihiddin Mahallesi'nde, I.Abdülhamid'in diğer çerağı Ülfet Hatun'un hanesi Kadıçeşme kurbunda Aşıkpaşa Mahallesi'nde, I.Abdülhamid'in bir diğer çerağı Zeynep Hatun'un hanesi de Saray-ı Atik kurbunda Süleymaniye Mahallesi'nde, Sadrazam İbrahim Paşa'nın zevcesi'nin çerağı Emetullah Hatun'un hanesi Katip Sinan Mahallesi'nde, Sultan Numan Efendi'nin çerağlarından Sarayî Cilve

Hatun'un (Ümmügülsüm) Hanesi Horhor'da Kızılminare Mahallesi'nde, Zeynep Sultan'ın çerağı Mehpare bint-i Abdullah Kumkapı Saraç Esbak mahallesinde, I.Mahmud'un başkadını çerağı Zenciye Halime Yatağan çeşmesi kurbunda, Sarayı Zekiye Kadın'ın hanesi Ahırkapı yakınında Akbıyık mahallesindeydi.

Edhem Eldem [136] İstanbul'un 17 ve 18.yüzyıllardaki durumunu ele aldığı "İstanbul İmparatorluk Payitahtından Periferileşmiş bir Başkente" isimli makalesinde İstanbul kentlisini etnik ve dini gruplar halinde incelemiş ve bunların suriçinde belirli bölgelerde yoğunlaştıklarını tespit etmiştir: "... gayrimüslim cemaatlerin büyük oranda kentin kenarlarına doğru itilirken (Rumlar Haliç boyuna ve Marmara kıyılarına, Ermeniler Yenikapı, Samatya ve Topkapı'ya, Yahudiler Haliç'in iki kıyısına ve özellikle de Balat ve Hasköy dış mahallelerine) şehrin merkezi bölgeleri temelde müslüman unsurlarla doldurulurdu." Edhem Eldem'in bu tespiti kısmen doğru olmakla birlikte demografik unsurların hareketliliği bölgelerin 2 yüzyıl gibi geniş bir zaman diliminde aynı kalamayacağını göstermektedir. Örneğin gayrimüslim cemaatin çoğunlukta olduğu bilinen Davutpaşa ve İstinye semtlerinde müslüman olan üst sınıf konutlarının yaptırılması, Fatih bölgesinde az sayıda üst sınıf konutlarının bulunması değişen nüfus hareketlerini göstermektedir. Tezimize konu olan siyasi elitin ve diğer seçkinlerin şehrin merkezi bölgelerinde yoğunlaşmasını etnik bir ayrımın ötesinde, saray çevresine yakın olma isteğiyle açıklamak daha doğru gözükmektedir.

Şekil 4.4 Üst Sınıf Hanelerinin Sur İçi Dağılımı

Hanelerin tipolojik özellikleri incelendiğinde ise yalnız 13 kişinin sahip olduğu 17 hanenin mekan bileşenlerine ulaşabiliyoruz. Bu haneler Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesi ile Kemeraltı'ndaki hanesi, Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kızıtaşı'nda Dülgeroğlu Mahallesi'ndeki hanesi, Sadrazam Çorlulu Mustafa Paşa'nın Şehzade kurbundaki hanesi, Atmeydanı kurbundaki hanesi ile Çatladıkapi kurbundaki hanesi, Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa'nın Hocapaşa kurbunda Elvan Mahallesi'ndeki hanesi, Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu Meydanı kurbundaki hanesi, Maktul Hazinesdar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme kurbundaki hanesi ile Beşiktaş'taki hanesi, Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı Mahallesi'ndeki hanesi, Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesi, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıd Cami kurbundaki hanesi, Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme kurbundaki hanesi, Cebecibaşı Kadriagazade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesi ve Asıthane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa kurbunda Molla Gürani mahallesi'ndeki hanesidir.

Söz konusu hanelerin “hariciye” “harem” ve “dahiliye” isimli üç farklı bölümün bulunduğu görülmektedir. 17 hanenin 16'sında hariciye isimli bölüm varken, yalnız Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu Meydanı'ndaki hanesinin mekan bileşenleri içinde bu bölümün ismine rastlanmaz. Bununla birlikte mekan bileşenlerinin hazine odasından başlaması ve daha sonra dahiliye bölümüne geçilmesinden yola çıkarak adı geçen ilk mekan bileşenlerinin hariciye bölümünde olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla tüm hanelerde hariciye bölümünün bulunduğunu söyleyebiliriz. Harem bölümü 8 hanede ile dahiliye bölümü de 8 hanede bulunurken, harem ve dahiliye bölümlerinin her ikisinin bulunduğu hane sayısı yalnız 2'dir (Bunlar Çorlulu Mustafa Paşa'nın Şehzade'deki hanesi ile Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesidir). Buradan hareketle İstanbul'da üst sınıf ricalinin kullandığı hane tipi konutların genellikle “hariciye-harem” veya “hariciye-dahiliye” olarak 2 ana bölümden oluştukları, az da olsa “hariciye-harem-dahiliye” bölümlerinin bir arada bulunduğu 3 ana bölümlü hane tipi konutların da kullanıldığı anlaşılmıştır.

Çizelge 4. 8 Hanelerde Mekan Bileşenlerinin Dağılımı

Adı	Hanenin Senti	hariciye	hareme	dahiliye	Toplam Mekan Bileşeni
Sadrazam Hasan Paşa	Fenayi mah.	11	3		14
	Kemeraltı	isim var	15		15
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	17	yok	yok	17
Sadrazam Çorlulu Mustafa Paşa	Şehzade	11	22	isim var	33
	Atmeydanı	4	9		13
	Çatladıkapi	24	5	yok	29
Sadaret Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	Hocapaşa	17	11		28
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu Meydanı	6		4	9
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	17	yok	31	48
	Beşiktaş	isim var	yok	isim var	10
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	13	11		23
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı	7	10	2	18
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed ağa	Bayezid	3	11		14
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	Samatya	16	7		23
Cebecibaşı Abdullah Efendi	Soğukçeşme	4			4
Cebecibaşı Kadriagağazade Mehmed Ağa	Kabasakal	3		1	4
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa Molla Gürani mah.	12		10	24

Belgelerden elde edilen bilgilerden hareketle ana bölümler ile bahçede dağınık halde bulunan mekan bileşenlerinin en fazla Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde görülmüştür. Divanhane dışında 40'tan fazla oda (kimi bulunan eşyalar "ve sair odalar" başlığı altında el alındığından daha fazla oda bulunduğu kesindir) bu hanenin servis mekanları ile beraber mekan sayısının en az 55 olduğu görülmektedir. Yine Çorlulu Mustafa Paşa'nın Şehzade'deki hanesi 31, Çatladıkapi'daki hanesi 29 mekan bileşeninden oluşuyordu. Sadaret Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa'nın Hocapaşa kurbundaki hanesi 28, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Samatya'daki hanesi 26, Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'da Molla Gürani mahallesindeki hanesi 26, Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı'ndaki hanesi 23, Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadırga Limanı'ndaki hanesi 18, Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'nda Dülgeroğlu mahallesindeki hanesi 16, Sadrazam Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki hanesi 15 ve Fenayi Mahallesindeki hanesi 14, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Bayezid kurbundaki hanesi 14, Sadrazam Çorlulu Mustafa Paşa'nın Atmeydanı'ndaki hanesi 13, Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesi 10, Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesi 9 mekan bileşenine sahipti. Cebecibaşı Abdullah Efendi ile Cebecibaşı Kadriagağazade Mehmed Ağa'nın hanelerinin her ikisinde de 4 mekan bileşeni görülmekte ise de, belgelerde oldukça eksik mekan bulunduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla örneklerimizden İstanbul'da hanelerin toplam mekan bileşenlerinin 9 ila 55 arasında değişen bir aralığa sahip olduğu görülmektedir.

Yukarıda değinildiği gibi haneler 3 ana bölümden oluşabiliyordu. Bu durum haneleri yalı tipi konutlardan ayırdığı gibi, hanelerde bulunan cihannüma isimli mekan bileşeninin yalılarda yer almayışı da önemli bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir hanede birden fazla da bulunabilen cihannüma Sadrazam Çorlulu Mustafa Paşa'nın Şehzade kurbundaki hanesi ile Çatladıkapı kurbundaki hanesinde birer adet, Sadaret Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa'nın Hocapaşa'da Elvan mahallesindeki hanesinde iki adet cihannüma vardı. Mekan bileşenleri bölümünde daha detaylı değinilecek cihannüma için burada sadece 3 hanede karşımıza çıktığını söylemekle yetiniyoruz.

Hanelerdeki bir başka özellik kasır isimli mekan bileşeninin yer almayışıdır. Köşk ve kasırların her ikisine yalı tipi konutlarda rastlarken, hane tipi konutlarda ana bölümün içinde ve bahçede yer alan bazı mekanlar köşk ismiyle anılmışlardır. Bu mekan bileşenlerine de 7 hanede rastlıyoruz. Bunlar Sadrazam Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki hanesinde 1 adet tahtani fıskiye köşk, Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kızıtaşı'nda Dülgeroğlu mahallesindeki hanesinde 2 fıskiye, 1 camlı ve 1 kafesli olmak üzere 4 adet köşk, Çorlulu Mustafa Paşa'nın Şehzade kurbundaki hanesinde bahçede 2 adet köşk, Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa'nın Hocapaşa'da Elvan mahallesindeki hanesinde 1 adet camlı köşk, Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 1 adet bahçe üzerinde köşk, Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde bahçede 1 adet köşk, Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadırga Limanı'ndaki hanesinin hariciyesinde 1 adet köşktü.

Hanelerde bulunan diğer mekan bileşenleri ise yalılarda bulunan mekan bileşenleri ile benzerlik göstermektedir. Divanhane 13, Mabeyn odası 14, Sofa 10, Hazine Odası 6, Kahve odası 8, matbah 9, kiler 8, camekan 6, abdesthane 2, çamaşırhane 2, mahzen 8, koğuş 1, ahır 3 hanede karşımıza çıkar.

Kısaca toparlamak gerekirse hane teriminin 18.yüzyılda bugün kullandığımız manaya yaklaştığı anlaşıyor. Kent merkezindeki dağılımlarının, merkezi bölgelerde divanyolunu takip eden hatta ve Topkapı Sarayı civarında bulundukları tespit edilmiştir. Çoğunlukla 2, bazen de üçe kadar yükselebilen ana bölümlere sahip konutların toplam mekan bileşenleri ortalama 19,3 olarak hesaplanmıştır. Cihannüma isimli mekan bileşenleri

hane tipi konutlara has mekanlar olarak karşımıza çıkmış, bu konut türlerinde kasır isimli mekan bileşenleri yer almamıştır.

Çizelge 4.9 Hanelerde Mekan İsimleri (1)

[illegible]

Çizelge 4. 10 Hanelerde Mekan İsimleri (2)

[illegible]

4.3 Konut Mekanının Bileşenleri

18.yüzyıl Osmanlı toplumunda cinsiyet farkı, toplumsal rollerde ve buna paralel olarak mekan organizasyonlarında belirleyici rol oynamış, kadın ve erkek için tanımlanmış bağımsız birimlerin oluşmasında etkili olmuştur. Bu bağlamda konutlardaki mekan bileşenlerinin en belirgin özelliği harem, hariciye ve dahiliye ana bölümlerine ayrılmasıdır. Bu bölümlerdeki binalar zaman zaman 3 kata kadar yükselebilmekte ve yer yer bahçede bağımsız köşk, kasır, mabeyn odası, divanhane gibi binalar yer alabilmektedir. Kalabalık bir nüfusu barındırdığı şüphesiz olan bu konutlarda aile bireyleri için olduğu kadar çalışanlar için de odalar ayrılmış, misafirler köşk, kasır ve baş odanın yanı sıra yaldızlı oda, çinili oda gibi özel odalarda ağırlandırmışlardır. Özel işlevlere yönelik mekanlar yani hamamlar (camekanlar), abdesthaneler, mutfak ve çamaşırhaneler de bu büyük konutların olmazsa olmaz mekan bileşenleri arasında yer alırlar.

4.3.1 Hariciye

Hariciye bölümü 18. yüzyıl İstanbul konutlarının ana bölümlerinden birini teşkil eder. Diğer bölümleri oluşturan harem ve dahiliye bölümlerinden farklı bir giriş-çıkışa sahip, kendine ait bir bahçesi bulunan bu bölüm özellikle yönetici sınıfın, kendi konutlarını yönetimle ilgili işlerde kullandıkları 18.yüzyılda, ayırıcı bir vasfa sahiptir ve konutlardaki ana mekanlar arasındaki bölünme bu manada anlamlıdır. “Hariciye” [117] kelimesinin sözlük anlamına bakıldığında da ‘dış siyaset ilişkileri’, ‘hariçle ilgili’ şeklinde tanımlandığı görülmür. Yalnızca bu tanım bile başlıbaşına hariciye bölümünün ayrı bir organizasyon için inşa edildiğine işaret eder. Söz konusu yüzyılda kamusal yapıların henüz bağımsız bir birim olarak teşkil etmediği göz önüne alındığında, seçkin konutlarındaki “hariciye” isimli bölümlerin bir nevi kamusal alan gibi hizmet verdiği gözlemlenir. Ev sahibinin kapı halkı için de odalar tahsis edildiği gözlemlenir. Sözelimi Çırağan yalısının hariciye bölümünde Darüssaade Ağası odası, Çavuşan odası, Mehterler odası, Silahdar Ağa odasının varlığı buradaki kalabalık maiyetin oda bazındaki göstergesidir.

Özel alan ve kamusal alan algısının henüz zihinlerde yer almadığı bu dönemde konutlar yarı kamusal, yarı özel alanı temsil eden birimlerdi. Bu da konutlardaki mahremiyet alanlarının belirlenmesini gerekli kılmış, kamusal alandan özel alana doğru geçirgenlik

gösteren yani hariciyeden harem-dahiliye bölümüne doğru geçirgenliğin gittikçe azaldığı bir çerçeve çizilmiştir. Konutların geçirgenliklerini en iyi mabeyn odalarından izleyebilmekteyiz. “Mabeyn Odası” bölümünde daha detaylı görüleceği üzere bu odalar yalnız ana bölümler arasında konumlandırılmamış, giriş çıkışların kontrolünün sağlanabileceği noktalarda bahçede/taşrada olduğu gibi bölümlerin içinde de “iç mabeyn odası”, “enderun mabeyn odası” gibi isimlerle yer almıştır. Hatta Seyyid Hasan Paşa’nın Kemeraltı’ndaki hanesinin harem bölümündeki mabeyn odasının ardından kiler, kilerin ardından yeniden bir sagir mabeyn odasının gelmesi hariciye ve harem-dahiliye bölümlerinde çok katmanlı bir geçiş sisteminin yer aldığını göstermektedir. Bu sistem içinde aile ile yakınlığı bulunmayan erkeklerin kısmen rahat girebildikleri hariciye bölümü giriş çıkışların kontrollü ve belli kaideler çerçevesinde gerçekleştiği bir alanı gösterir. Aşağıda da görüleceği üzere konutlarda bulunan çavuşân odası söz konusu protokollerin, kontrollerin varlığına işaret eder. Bu odalardaki çavuşlar da D’ohhson’ın [23] gözleminden de anlaşıldığı üzere, giriş çıkışların kontrolü, protokollerin yerine getirilmesi ile ilgilendirildi [137]¹.

D’ohhson’ın gözlemi şu şekildedir: *“Osmanlılar birini karşılamaya gitmez, yolcu ederken de onu geçirmezler. Bu kaidelere ancak devlet büyükleri uyar. O seviyeye gelince de görgü kaideleri çok büyük rol oynar. İleri gelen bir kimse, mevkiine göre, daima merdivenin altında veya üstünde karşılanır. Karşılayanlar, konağın iki memurudur. Bunlar iki yanına gelip eteğini kaldırır, koluna girer ve ev sahibinin bulunduğu salona alırlar. Bu durumda ev sahibi misafiri karşılamak için bir iki adım atar. Misafir giderken de salonun kapısına kadar beraber yürür. Bu yürüyüşte onun sağında veya solunda değil, önünde yürür, birkaç adım önünde. Ayrılma noktasında yeniden selamlaşırlar ve aynı ilgili memurlar, misafiri merdivenin alt basamağına kadar indirir ve atına binmesine yardım ederler.”*

Sadrazamların göreve getirilmesinin ardından konutlarının Saray-ı Sadr-ı Ali olarak anıldığı “Saray” başlığı altında ele alınmıştı. Bu durum aslında sadrazamın sadaretle ilgili işlerini artık konutunun hariciye bölümünde gerçekleştirmesinden kaynaklanıyordu. İşini rahat yapabilmesi için organizasyonel açıdan daha konforlu olan

¹ Divan-ı humayunda bulunan çavuşların asıl görevleri teşrifatçılık ve divana ait diğer işlerin görülmesi olsa da taşradaki işlerin yürütülmesinde de çavuşlardan sıklıkla faydalanılmıştır.

sarayın hariciye bölümü sadrazamın altında çalışan çok sayıda kişinin hem çalıştığı hem de mesleği ile ilgili eğitim aldığı (usta-çırak eğitimi) bir müessese halini alırdı. Bu nedenle konutların hariciye bölümünü bir nevi eğitim birimi olarak görmek de mümkündür.

Hariciye bölümlerinin harem ve dahiliye bölümlerinden organizasyonel açıdan bir farklılık olduğu düşünülse de oda bazında iki bölümü ayıran farklılıklar bulunamamıştır. Yalı ve hane tipi konutlarda hariciyede bulunan odaların harem ve dahiliye bölümünde görülen odalarla benzerlik taşıdığı dikkati çekmektedir. Örneğin Divanhane, Köşk, Kasır, Hazine Odası, Mabeyn Odası, Kahve odası, gibi isimleri bulunan odalar, değerli malzemelerle süslenmiş bezemeli odalar, kiler, matbah, cameşuyhane gibi servis mekanları her iki bölümde de bulunabilirdi. Bu nedenle mekan bileşenleri bağlamında hariciye, harem ve dahiliye bölümlerinde benzerlikler görülmüştür.

Tezimize konu olan Hariciye bölümlerine detaylı bir şekilde baktığımızda mekan bileşenlerini okuduğumuz 11 yalı ve 17 hane tipi konutun hepsinde hariciye bölümünü görmek mümkündür. Şöyle ki; 4 yalıda yani Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısı, Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısı, Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısı ve Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında doğrudan hariciye bölümünün ismi geçse de 5 yalıda, İbrahim Paşa'nın Çırağan Yalısı, Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki ve Rumelihisarı'ndaki yalıları, Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Beylerbeyi'ndeki yalısı ve Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında hariciye bölümünün ismi geçmemekte bununla beraber haremden önce zikredilen mekan bileşenlerinin hariciye bölümüne dahil olduğu ihtimali yüksektir. Gülşenabad yalısında ise mekan bölümlerinin ismi geçmemekle beraber yalıda bulunan taşra mabeyn odası ile iç mabeyn odası hariciye ve harem bölümlerini ayıran bir birimler olarak dikkati çeker. Yine hanelerde de yalnız Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinin hariciye bölümünün ismi zikredilmese de dahiliye bölümünden önce adı geçen mekanların hariciye bölümünde bulunduğu söylenebilir.

Sadrazam İbrahim Çırağan Yalısının hariciye bölümüne bakmak istediğimizde belgede ismi geçen mekan bileşenlerinin hariciye bölümünde bulunduğunu söyleyen bir ibare

olmasa da ilerleyen sayfalarda “Yalı-yı mezkurun haremi”ne geçildiği kaydedilmiştir. Buna istinaden ilk kayda geçen mekan bileşenlerinin hariciyede olduğunu düşünüyoruz. Buna göre bu bölümde 19 mekan bileşeni vardır ve bunlar “tekke altında üç sofalı kasırlar”, havlu kurbunda bir oda ve fevkani oda-i sagir, Darüssaade Ağası odası, Mehterler odası, Çavuşân odası, karşısında deryaya bakar ağalar odası, yeni hamam camekanı, oda-i mezkur ittisalinde sagir soğukluk camekanı, tekke üzerinde vaki dehliz yolunda sofa, divanhanede havlıya nazır fevkani sofa, mukabilinde deryaya nazır sofa, tekke üzerinde vaki kebir oda, deryaya nazır divanhane sofası, ittisalinde vaki kebir ayineli köşk, abdesthane kurbunda sagir oda, mabeyn odası, kahve odası, deryaya nazır taşra mabeyn odası bulunuyordu. Taşra mabeyn odası dışında hariciye bölümü orta katında tekke bulunan üç katlı tek bir kütleden oluşuyor gibi görünmektedir. Buna göre alt katta görevlilerin odaları ve servis mekanlar yer alırken, orta kat yalnız tekkeye ayrılmış, üst katta ise 3 sofalı divanhane bahçeye ve denize bakan bir manzaraya yerleştirilmiştir. Yine üst katta ismini burada döşenmiş olan aynalardan almış aynalı köşk, 2 oda, 1 mabeyn ve 1 kahve odası bulunduğu görülmektedir. Konut sahibinin asıl kullanım alanının üst kat olduğu anlaşılmaktadır.

Sadrazam Maktul Ali Paşa’nın Fındıklı’daki yalısının hariciye bölümüyle ilgili 3 mekan bileşeninin kaydı bulunmaktadır. Bunlar “yalı-yı mezbur hariciyyesinde oda”, “divanhane” ve camlı köşktür. Servis mekanları, kişisel odalar, hane halkının odaları hep harem bölümünde bulunmakla beraber hariciye bölümünde de servis mekanlarının bulunup bulunmadığı bilinmemektedir.

Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa’nın Ortaköy’deki yalısının hariciye bölümünde 19 mekan bileşeni vardır. Bunlar arasında öncelikle üç sofalı köşk, bu köşke bitişik bir sofa, biri deryaya diğeri bahçeye bakan 2 oda sayılmıştır. Hariciye bölümünün önde gelen bu odalarından sonra dehliz üzerinde 1 oda, hamam, camam camekanı ve hamam tarafında bulunan 2 oda ve bu odalardan birinin bitişğinde 1 sofa, külhan odası ve 1 mutfak gibi servis mekanları sayılmıştır. Ardından hariciye bölümünün 2 ana kapısından biri olan dağ kapısının önündeki köşe, tahtani yani tek katlı havlıya nazır bir oda ve Bali kapısı karşısındaki 1 odanın bulunduğu görülür. Buradan sonra “tahtanide vaki bahçeye muttasıl deryaya nazır dört sofalı sersebilli köşk”ün bulunduğu kayıtlıdır. Bu veriler bize Ortaköy’deki yalının hariciye bölümünün tek bir kütleden ziyade bir bahçe etrafında

dizili, önemli mekan bileşenlerinin denize baktığı, servis mekanlarının ve konutta çalışanların odalarının kapılara yakın yerlerde konumlandığını 4 sofalı köşkün de bahçenin yine denize bakan farklı bir yerinde bulunduğunu düşündürmektedir. Harem bölümüne geçmeden yani hareme girecek mahaldeki mabeyn odasından önce harem kethüdası odası, kahve odası, nerdüban başında hâdım odası yer alır. Görülüyor ki harem kethüdası ve hâdımların yani hizmetlilerin harem dışında ancak hemen harem girişinde bulunması uygun görülmüştür.

Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Rumelihisarı'ndaki yalısının hariciye bölümünde de 8 mekan bileşeni görülür ve bileşenlerin tahtanide bulundukları dikkati çeker. Bunlar camlı 1 kasır, ittisalinde 1 sofa, ittisalinde deryaya nazır oda, tahtanide 1 oda, nerdüban başında sofa, ittisalinde 1 oda, ittisalinde deryaya nazır oda, ittisalinde vaki odadır. Görüldüğü üzere buradaki hariciye bölümünde de servis mekanları yazılmamıştır. Odalar ve sofalar tek bir katta dizilmiş gibi görülmektedir. 2 oda deryaya bakarken, camlı kasır bilgi verilme de muhtemelen biraz daha arkadar kalıyor ve denizle yeşilliği beraber görüyor olmalıdır. Sofalardan biri kasır ve deryaya nazır odanın arasında bulunuyor, diğeri iki oda arasında ve merdiven başında yer almıştır. Hariciyedeki odaların ardından "haremden fevkanide vaki deryaya nazır oda"ya geçilmesi hariciye bölümünün alt katta, harem bölümünün üst katta bulunduğunu düşündürür.

Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısının mekan bileşenleri harem bölümüyle başlamaktadır ve "taşrada vaki bahçe"nin ardından gelen mekan bileşenlerinin hariciye bölümünün mekan bileşenleri olma ihtimali varsa da emin olamıyoruz. Burada da 11 mekan bileşeni yer alır. Bunlar taşrada vaki deryaya nazır kebir oda, üç sofalı fıskiyeli kasır, taşra bahçesi, çukadar odası, bekçi odası, mabeyn odası, ittisalinde sofa, deryaya nazır iki sofalı kasır, dağ tarafında camlı kasır, ittisalinde oda, sofa, dağda vaki kasırdır. Söz konusu deniz manzaralı büyük oda, fıskiyeli kasır, camlı kasır, dağdaki kasır gibi önemli mekan bileşenleri bize bu bölümün hariciye bölümü olabileceğini düşündürürken, benzer mekan bileşenlerinin harem bölümünde bulunması da mümkün olabileceğinden bu nokta açıklık kazanmamaktadır.

Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısının hariciye bölümü 14 mekan bileşeninden oluşmaktadır. Bu yalının hariciye bölümü sanki denizden dağ tarafına doğru uzanmakta, pekçok mekan bileşeni özellikle de kasırların dağ tarafında konumlandırılmış olduğu görülmektedir. Mekan bileşenleri şöyle sıralanır. Deryaya nazır fekanide kebir oda, ittisalinde sofa, ittisalinde camlı kasır, mabeyn odası, ittisalinde sofa, ittisalinde sofa, ittisalinde sofa, bahçe, bahçeye nazır dağ tarafında kebir oda, camekan odası, iç camekan, fiskiyeli üç sofalı kasır, havuz başında dağ kasrı, fevkani dağ tarafında kasır, uşaklar odası. Görüldüğü üzere yalının hariciye bölümünün yoğunluk oluşturan kısmı bahçeye bakıyor, özellikle dağ tarafında konumlanıyor ve hizmet edecek uşakların da yakın olması için odaları dağ tarafında bulunuyordu. Söz konusu konumlandırma yalının arazisinin denizden iç tarafa doğru yükselen dik bir yamaç üzerinde bulunduğunu düşündürmektedir.

Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Beylerbeyi'ndeki yalısının hariciye bölümünde 18 mekan bileşeni bulunur. İskele kurbunda 3 sofa vardır. 3 sofalı fiskiyeli kasır, divanhane, havuza nazır kış odası, karşısında oda, soğuk camekan sanki iskele kurbundaki sofaların arkasında bahçenin bir tarafında havuz da bulunan bir alanda sıralanmış gibidirler. Ardından gelen deryaya nazır yaldızlı oda, ittisalinde kasır, ittisalinde sofa, karşısında vaki sofa, deryaya ve havuza nazır iki sofalı kasır, kıyı boyunca uzanan mekan bileşenleri gibidir kasrın karşısında sofa, mabeyn odası artık iç tarafa doğru uzanan mekan bileşenleri arasında bir geçiş noktası gibidir. Mabeyn odasının ardından yine bir deryaya nazır kebir odadan bahsedilir. Bu oda deniz kenarında olabileceği gibi iç tarafa doğru yükselen araziye inşa edildiği için denizi de görüyor olabilir. Bu büyük odadan sonra iç oğlanı odası, taşra divanhane Sofası, ittisalinde oda ve dağ kasrı yer almaktadır.

Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısının hariciye bölümünde 8 mekan bileşeni görülür. Bunlar Enderun mabeyni, hariciyede vaki küçük oda (arada harem bölümünün mekan bileşenlerinden bahsedilmiştir), hariciyede vaki köşk, ittisalinde oda, Kahve odası, 2 oda ve Mehmed Bey'in odası bulunur. Belgede hariciyedeki mekan bileşenlerinin arasında haremden bahsedilmesi ve ardından yeniden hariciye bölümüne geçilmesi akla konutun birbirine ters 2 L şeklinde bir tipolojiye sahip olabileceğini düşündürüyor. Böylece hariciyedeki küçük odadan haremden cariye

odasına geçilip harem L şeklinde dolaşıldıktan sonra mabeyn hazine odası vasıtasıyla yeniden hariciye bölümüne geçilebilmektedir.

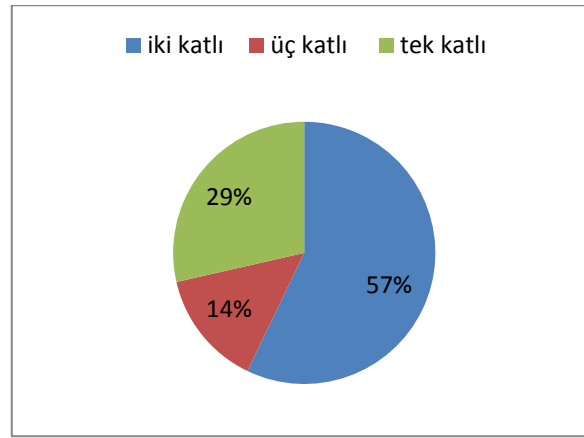
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısının hariciye bölümü 10 mekan bileşenine sahiptir. Burada sırasıyla fevkani köşk, kiler, sofada tahtani anbarlar, fevkani oda, diğer sofa, abdesthane, tahtani köşk, kahve odası, koğuş, matbah kaydedilmiştir. 2 katlı olduğu anlaşılan hariciye bölümünün üst katında 1 köşk, 1 oda, 2 sofa, 1 kiler ve abdesthane bulunuyor, alt katta yine 1 köşk ile kahve odası, koğuş odası ve mutfak yer almıştır. Bu örnek bize köşk ile koğuş odası ve mutfak aynı katta yer alabileceğini göstermektedir. Yine abdesthanenin üst katta bulunması konutlarda alt yapı sorununun çözülmüş olduğunu göstermektedir.

Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısının hariciye bölümünde 8 mekan bileşeni bulunur. Bunlar büyük oda, muttasılinda sagir oda, koğuş odası, derya üzerindeki oda, sofa, bahçe üzerinde olan oda, liman üzerinde olan oda, kaşili hazine odası. Odaların derya, bahçe ve liman üzerinde olduğu söylenmesi hariciye bölümünün cephesinin oldukça çıkıntılı bir yüzeye sahip olduğunu düşündürür. Yine İstinye'deki yalıda görüldüğü üzere koğuş odası hariciye bölümünde konumlandırılmış, Tersane'deki yalının hazine odası gibi buradaki hazine odası da yine hariciye bölümünde yer almıştır. Harem bölümünün 7 mekan bileşenine sahip olması ve her ikisinde de 1 sofa bulunması, mekan bileşenlerinin örtüşmesi, bu yalının birbirine simetrik hariciye ve harem bölümlerinin bulunduğunu düşündürür. Üst katta hariciye ve alt katta harem bölümlerinin bulunduğu tasavvur edilebilirse de fevkani-tahtani gibi tanımların bulunmaması bu ihtimali zayıflatmaktadır.

Çizelge 4.11 Yalılarda Hariciye Bölümünün Toplam Mekana Oranı

Yalı Sahibinin Adı	Yalının Semti	toplam mekan bileşeni	hariciyede mekan bileşeni	hariciyedeki mekanların toplam mekan bileşenine oranı
Sadrazam İbrahim Paşa	Beşiktaş Çırağan	76	19	25%
	Beşiktaş Gülşenabad	9		
Sadrazam Maktul Ali Paşa	Fındıklı	28	3	10.7%
	Ortaköy	32	19	59.3%
Sadaret Kethüdası Mehmed	Rumelihisarı	19	8	42.1%
	Anadoluhisarı	26	9	34.6%
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı	33	14	42.4%
	Beylerbeyi	27	18	66.6%
Kaptan-ı Derya Süleyman	Tersane	13	8	61.5%
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı	İstinye	24	10	41.6%
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	15	8	53.3%
Ortalama		27.27	11.6	

Özetle incelediğimiz yalı tipi konutların Hariciye bölümlerinin %57'lik bir kesimini iki katlı, %29'luk kesimini tek katlı, %14'lük kesimini ise üç katlı binalar teşkil ediyordu. Tüm mekan bileşenleri arasında ise hariciye bölümlerinin ortalama %45'lik bir alanı kapsadığı, neredeyse yarıya yakın bir dağılım gösterdiği görülür. Tipolojik açıdan bakıldığında ise yalılar arasında farklılıklar göze çarpar. Mekanlar muhtemelen araziye göre konumlanmıştır, kimisinde bahçede dağınık kütleler halinde bulunur ve iç kısımlara doğru yayılır, kimisinde kıyı boyunca bir dağılım gösterir, kimisinde ise tek bir kütlelerin üst katında yer almış bazen de haremle simetrik bir görünüm arz etmiştir. Mekan bileşenleri arasında konutun büyük odası, köşkü, kasırları, hazine odası gibi önemli pek çok mekan bileşenin burada bulunduğunu görürüz. Mabeyn odaları (mabeyn odası haremde de görülür), çalışanlara ait özel odalar (darüssaade ağası odası, çavuşan odası, mehterler odası) ile yatmaları için tasarlanan koğuş odası hariciye bölümünde konumlanmıştır. Mutfak, abdesthane, kiler, camekan gibi servis mekanlarının da bu bölümde bulunması, tüm ihtiyaçların bu bölümde giderilebildiğini gösterir.

Şekil 4. 5 Yalılar Hariciye Bölümü Kat Oranları

Hane tipi konutlarda da incelediğimizde tüm hanelerin (17 hane) hariciye bölümü olduğunu görüyoruz. Ancak bu haneler arasında Sadrazam Seyyid Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki hanesi ile Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesinin hariciye bölümleri yalnız isim olarak verilmiş, mekan bileşenlerinden bahsedilmemiştir.

Hanelerin hariciye bölümlerine detaylı bir şekilde baktığımızda Sadrazam Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi Mahallesindeki hanesinin 14 mekan bileşeninden 11'i hariciye

bölümünde gözükmetedir. 3 katlı olduğu anlaşılan hanenin orta katında yalnız hariciye bölümünün mekan bileşenlerine rastlanır. 3. katta bulunan mekan bileşenlerinden bahsedilmez. Tahtani yani alt katta ise hem hariciye hem de harem bölümüne ait mekan bileşenleri yer alır. Hariciye bölümünün girişinde mabeyn odası bulunmakta bu odanın kurbunda da kebir bir oda ile sokağa nazır bir oda yer almaktadır. Bunun ardından merdivenle orta kata çıkılır ve merdiven başında bir oda ile bu katta tavaşı ağalara ait bir oda bulunmaktadır. Ayrıca sofanın sağında ve solunda olmak üzere 2 de oda bulunur. Hariciye bölümünün servis mekanları da tahtanidedir. Bir kiler ve çamaşır matbahının yanı sıra bir de tahtani oda yer alır. Sadrazam Seyyid Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki hanesinin hariciye bölümünün mekan bileşenleri ise belgede yer almamaktadır.

Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'nda Dülgeroğlu mahallesindeki hanesinin hariciye bölümü 17 mekan bileşeninden oluşur. İki katlı bu bölümde altta ve üst katta olmak üzere 6 mekan bileşeni vardır. Alt katta sırasıyla oda, uşakların odası, oda, müşarüileyhin odası, mabeyn ve mabeyn ittisalinde sagir oda bulunur. Yukarıdaki kat da alt kat mekan bileşenleriyle paralellik arzeder. Sırasıyla oda, oda, camlı köşk, diğer oda, mabeyn odası, mabeyn odası ittisalindeki oda. Ayrıca hariciye bölümünün bahçesinde fıskiyeli bir köşk, köşke bitişik bir kahve odası ve bir kitabhane odası ile bir kiler bulunmakta, son olarak hariciye bölümünde yeniden fıskiyeli bir köşk kaydı geçmektedir.

Sadrazam Çorlulu Mustafa Paşa'nın Şehzade kurbundaki hanesinin hariciye bölümünde 11 mekan bileşeni yer alır. Bunlar divanhanede sofa, ittisalinde harem odası Muharrem Ağa odası, muttasılinda oda, divanhane, diğer oda, kahve odası, ittisalinde oda, diğer oda, bahçede köşk, mabeyn kurbunda Musa Bey'in sagir odası, Mabeyn odasıdır. Buradaki hariciye bölümü de tek katlı ortada divanhane ve sofası etrafında sıralanan odalardan oluşuyor gibidir. Bahçede köşk ile geçiş noktasında mabeyn odası ve Musa Bey'in odası vardır.

Sadrazam Çorlulu Mustafa Paşa'nın Atmeydanı'ndaki hanesinin hariciye bölümüyle ilgili 4 mekan bileşeninin kaydı vardır. Bunlar sofa ittisalinde oda, hariciyede fevkani sofa, diğer sofa ve diğer odadır. Buradan yalnızca hariciyenin 2 katlı olduğu anlaşılmaktadır.

Sadrazam Çorlulu Mustafa Paşa'nın Çatladıkapı kurbundaki hanesinin yalnız hariciye bölümünden bahsedilmiştir ve 24 mekan bileşenine sahiptir. Burada karşımıza çıkan mekan bileşenlerinin sıralaması bizi şaşırtır. Şöyleki 4 sofa ile 3 mabeyn odası ardarda yazılmıştır. Sofa ile mabeyn odalarının mekanlar arası geçişi sağlayan birimler olduğundan belgede ardarda yer alması benzer mekanların müsaderesinin birlikte yapıldığını düşündürür. Defterde hariciye bölümünden önce adı geçen mekanların nerede olduğu belirtilmemişse de harem ya da dahiliye bölümüne ait oldukları düşünülmektedir. Hariciye bölümünde ilk ele alınan mekan "hariciyenin fevkani sofası"dır, ardından sırasıyla nerdüban başında sofa, diğer sofa, diğer sofa, nerdüban karşısında oda, diğer kebir oda, sagir oda yer alır. Taşra mabeyn odası muhtemelen sözü edilen sofa ve odaların dışındadır. Ardından Divanhane, iç mabeyn odası, diğer mabeyn odası, diğer iç mabeyn odası, cihannüma, divanhanede sofa, diğer oda, kebir oda, nerdüban üzerinde tahta kebir anbar, vasatada camekan, tabaka-i vasatada oda, sofa, diğer oda, diğer oda, bağçede köşk, divanhanede sagir oda yer alırlar. Bu kayıtlardan anlaşılmaktadır ki hariciye bölümü 2 yapı grubundan oluşur. İlk yapı gurubu 2 katlı olup 7 mekan bileşeninden oluşur, ikinci yapı grubuna geçilmeden arada taşra mabeyn odası bulunmaktadır. İkinci yapı grubu 3 katlıdır ve 15 mekan bileşeni yer alır. Bahçede de bir köşk bulunmaktadır.

Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa'nın Hocapaşa kurbunda Elvan mahallesindeki hanesinin hariciye bölümü 17 mekan bileşenine sahiptir. Buradaki mekan bileşenlerine kış odası ile başlanmıştır. Ardından mabeyn odası, cihannüma, ittisalinde sagir oda, divanhanede sofa, sofa ittisalindeki kebir oda, camlı köşk, sofa, hazinekar Selim Ağa'nın odası, hariciyede fevkani kiler, mahzen, hariciyede vasatada sagir oda, hâce sakin olduğu oda, çukadar koğuşu, tahtani mahzen, mabeyn odası, kış odası ittisalinde oda. Anlaşıyor ki hariciye bölümünün bahçesindeki kış odası girişe yakındır, kış odasının yakınında bir oda ve mabeyn odası da bulunmaktadır. Dolayısıyla bahçede girişte 3 mekan bileşeni vardır. Mabeynden sonra cihannüma, divanhane, köşk, kebir oda gibi önde gelen odaların sıralandığı 8 mekan bileşeni dikkati çeker. Ardından servis mekanları, mahzenler ve kapı halkına ait odalar gruplandırılmıştır ve bunlar da toplamda 6 mekan bileşeni eder. İlk yapı grubu ile servis mekanlarının bulunduğu ikinci yapı grubunun ayrılmış olması mümkündür, çünkü konutların inşasında genellikle, önde

gelen odalar üst katlarda, servis mekanları alt katlardan konumlandırılmasına dikkat edilmektedir. Buradaki ifadelerde ise önde gelen odaların üst katlarda olduğuna dair bir ibare bulunmamakta, servis mekanlarının ve servis mekanlarına yakın odaların kimisinin fevkanide kimisinin de vasatada olması burada 3 kata kadar yükselen bir yapı grubuna işaret etmektedir.

Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanı kurbundaki hanesinin hariciye bölümüne dair 6 mekan bileşeni bilinmektedir. Bunlar vasatada hazine odası tabir olunur sagir oda, diğer oda, sagir oda, mihmandar odası, ulyada, oda, diğer oda olarak sıralanmışlardır. Buradan hariciye bölümünün 3 katlı olduğu anlaşılmaktadır. Yine kimi hariciye bölümlerinde olduğu gibi hazine odası ile resmi konukları ağırlamakla görevlendirilen mihmandarın odası da bu bölümde bulunmaktadır.

Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme kurbundaki hanesinin hariciye bölümü (kimi mekan bileşenleri “odalar”, “sofalar” gibi geniş bir başlık altına alındığından) en az 19 mekan bileşeninden oluşmaktadır. Bu bölüme hariciye ve dahiliye mabeyninde bulunan hazine odası ile başlanılmıştır. Sırasıyla katibi Mehmed'in sakin olduğu oda, “hariciye ve dahiliye mabeyninde vaki hazine odası” ve “bu defa dahi hazine odası” ile devam edilmiştir. Burada aynı hazine odasından bahsedilip edilmediği anlaşılamamaktadır. Ardından hariciye bölümünde kendisinin kış odası ve kendisinin yaz odası bulunduğu kaydedilmiş, bundan sonra hariciyede vaki odalar ve sofalar genel başlığı altında eşyaların müsaderesi yapılmıştır. Bunun ardından dahiliye bölümündeki birkaç mekan bileşeni yer almışsa da yeniden hariciye bölümüne geçilmiştir. Diğer oda, odalar ve sofa, fevkani oda, katibi Mehmed'in sakin olduğu oda, sofa, diğer oda, diğer oda, diğer oda, fevkanide kış odası, fevkanide yaz odası ve kurbunda sofa, diğer oda, diğer oda, diğer oda, aşağı katta bazı mahaller ve kiler odası, orta katta mabeyn odası, kiler odası ve zokak kapısında vaki oda hariciye bölümünde bulunan mekan bileşenlerini oluşturur. Bu kayıtlar göstermektedir ki hanenin hariciye bölümüne geçilirken 3 hazine odası ile karşılaşılmaktadır. 3 katlı olan hariciye bölümünde (katib Mehmed'in odası ile yaz ve kış odalarına ikişer defa değinilmiştir) 13 oda, 3 sofa ve 2 kiler odası yer almaktadır. 11 oda ve 2 sofanın fevkanide yani en üst katta, mabeyn odasının orta katta, 2 oda ve sofanın giriş katında bulunduğu düşünülmektedir. Yine bazı mahaller ve kiler odasının da aşağı katta bulunduğu belirtilmiştir.

Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesinin hariciye bölümünün mekan bileşenlerini tanımlamaya dair yeterli bilgi bulunmamakta hariciye ve dahiliyesindeki "oda, sofa ve divanhaneler", "bazı mahaller" gibi genel ifadeler yer almaktadır.

Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı Mahallesiindeki hanesinin hariciye bölümü 13 mekan bileşenine sahiptir. 3 kattan oluştuğu anlaşılan hariciye bölümünün en üst katında yani fevkanisinde kış odası, hazine odası, mabeyn odası, divanhane sofa, büyük oda, üzerinde oda, kahve odası, diğer oda, abdesthane yer almaktadır. Orta katta yani vasatada ise oda, matbah ve kiler bulunduğu görülür. Bundan sonra ahur kayıtlara geçmiştir. Görülmektedir ki hariciyenin girişi ahıra ayrılmış, vasata dediği orta kat aslında hariciye bölümünün ilk katını oluşturmuştur ve servis mekanları burada konumlandırılmıştır. Fevkani de ikinci katını oluşturmaktadır ve asıl oturma alanı burasıdır.

Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı kurbundaki hanesinin hariciye bölümünden önce mabeyn odası yer almış, ardından fevkani oda, sofa, divanhane, köşk, oda ve kahve odasının bulunduğu görülmüştür. Mabeyn ile beraber sayıldığında 7 mekan bileşenin sahip hariciye bölümünün 2 katlı olduğu görülmekle beraber adı geçen odaları hangi katlarda bulunduğu anlaşılamamaktadır.

Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Bayezid Cami kurbundaki hanesinin hariciye bölümünde 3 mekan bileşeninin adı geçmektedir. Bunlar kiler, vasatada oda ve mabeyn odasıdır. Buradan anlaşılan hariciye bölümünün 3 katlı olduğudur.

Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Samatya Hatuniye mahallesindeki hanesinin hariciye bölümünde olduğu belirtilen 7 mekan bileşenine rastlanmıştır. Defterin giriş bölümünde ele alınan mekan bileşenlerinin ise hangi bölüme bağlı olduğu yazılmasa da hariciye bölümünde olduğu düşünüldüğünde bu bölümün 16 mekan bileşeni olduğu söylenebilir. Bu mekan bileşenleri sırasıyla şu şekilde sıralanmışlardır: Bahçede taş odalar, taş oda, bahçede havuz karşısında köşk, bağçeye nazır oda, taşrada hazine odası, kendü odası, diğer oda, divanhane, kahve odası, diğer oda, nerdüban altında dolab, matbah, karşı dairede hayvanat ve eşya, fevkani odalar, bir odada donanma takımı, taş oda, diğer oda. Görüldüğü üzere hariciye bölümü tek bir kütleden

oluşmamakta, mekan bileşenleri bahçede dağınık bir şekilde yayılmıştır. Bahçede havuz vardır ve bu havuza nazır birkaç mekan bileşeni yerleştirilmiştir. Bir diğer nokta; kendi odası, diğer oda, divanhane, kahve odası, diğer oda ve nerdüban altında dolap tek bir kütlede gibi gözükmekte sözü edilen 5 mekana merdivenle çıkılmaktadır. Bu mekanların alt katında veya bahçede bulunması muhtemel mutfak ve hayvan ve eşyaların yer aldığı söylenen “daire” bulunur. Yine ayrı bir kütlede bulunduğu anlaşılan “fevkani odalar”a geçilmektedir. Bunların da yerden yükseltilmiş odalar olduğu anlaşılmaktadır.

Cebehane Halifesi Abdullah Efendi’nin Soğukçeşme kurbundaki hanesinin hariciye bölümüyle yeterli veri yer almamakta, yalnız 4 mekan bileşeninin varlığına dair bilgi bulunmaktadır. Bunlar sofa, sagir oda, oda ve mabeyn odasıdır.

Cebecibaşı Kadriagazade Mehmed ağa’nın Kabasakal Mahallesindeki hanesinin hariciye bölümüyle ilgili de fazla bilgi yoktur. Bilinenler oda, divanhane ve mabeyn odasıdır.

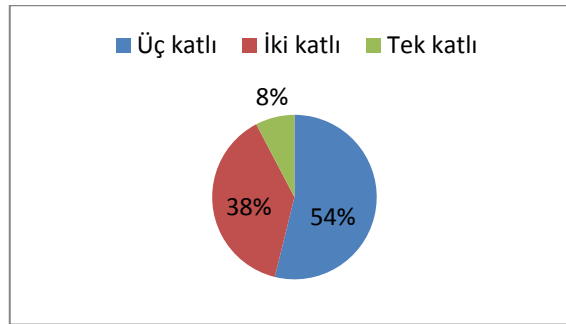
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa’nın Vefa kurbunda Molla Gürani mahallesindeki hanesinin hariciye bölümünün 12 mekan bileşeninden oluştuğu anlaşılmaktadır. Bunlar; oğlu Mehmed Sadık Efendi’nin odası, sagir oda, kiler, orta katta Divanhane, sagir oda, üst katta müteveffa-yı mumaileyhin odası, müteveffanın diğer kebir odası, divanhane 3 adet sofa, kebir oda ve kahve odasıdır. Burada da hariciye bölümünün 3 katlı olduğu anlaşılmaktadır. İlk katta Cebecibaşı Kadriagazade Mehmed Ağa’nın oğlunun odası, bir oda ve bir kiler bulunduğu görülüyor. İkinci katta yani orta katta da divanhane ve bir oda olmak üzere 2 mekan bileşeni vardır. Üçüncü katta da yine bir divanhane bulunduğu anlaşılır. Bununla beraber bu katta toplam 5 mekan bileşeninin bulunduğu dikkati çeker. Buradan ilk iki kattan daha geniş bir üçüncü kat bulunduğu anlaşılır.

Çizelge 4. 12 Hanelerde Hariciye Bölümünün Toplam Mekana Oranı

Adı	Hanenin Sertti	Toplam Mekan Bileşeni	hariciye mekan bileşeni	hariciyenin alanı (%)	hariciye kat sayısı
Sadrazam Hasan Paşa	Fenayi mah.	14	11	78,5	3
	Kemeraltı	15	isim var		
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kızıtaşı	17	17		2
Sadrazam Çorlulu Mustafa Paşa	Şehzade	31	11	35,4	1
	Atmeydanı	13	4	30,76	2
	Çatladıkapi	29	24	82,7	2_3
Sadaret Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	Hocapaşa	28	17		3
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu Meydanı	9	6	66,6	3
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	48	19		3
	Beşiktaş	10	isim var		
Kethüda-i Bevvabin Ibrahim Bey	Bostancıbaşı	23	13	56,5	3
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı	18	7	38,8	2
Dergah-ı alî Kapıcıbaşı Mehmed ağa	Bayezid	14	3	21,42	3
Dergah-ı alî Kapıcıbaşı Halil Ağa	Samatya	23	16	69,5	1_2
Cebeci başı Abdullah Efendi	Soğukçeşme	4	4		
Cebeci başı Kadri ağazade Mehmed Ağa	Kabasakal	4	3		
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa Molla Gürani mah.	24	12	50	3

Kat sayısı bilinen 7 hanenin hariciye bölümünde 3 katlı binalar bulunduğu dikkati çekmektedir. 1 hanenin de hem 2 hem de 3 katlı binaları bulunduğu görülür. 3hanenin hariciye bölümü 2 katlı, 1 hanenin de hem 2 katlı hem de tek katlı hariciye bölümü bulunduğu saptanmıştır. Dolayısıyla incelediğimiz hanelerde 3 katlı hariciye bölümlerinin çoğunlukta olduğu, genel olarak binaların 3 kata kadar yükseldiğini söyleyebiliriz.

Hariciye bölümlerinin toplam mekan bileşenleri içindeki yüzdeleri hesaplandığında yarı yarıya bir oranla (%54.4) karşılaşılmaktadır.

Şekil 4. 6 Hanelerin Hariciye Bölümü Kat Oranları

Hane tipi konutlarda hariciye bölümlerinin mekan bileşenleri arasında oda, kış odası, yaz odası, köşk, cihannüma, divanhane, kahve odası, hazine odası, mabeyn odası, taş oda, kişisel odalar, sofa, kitabhane odası, koğuş, matbah, kiler, camekan, abdesthane, cameşuyhane, ahur, daire, dehliz, mahzen ve anbar bulunabiliyordu. İsmi bulunmayan odalar dışında kış odasına 2 hanenin, yaz odasına ise tek hanenin hariciye bölümünde rastlanmıştır. 6 hanenin hariciyesinde köşk, 2 hanenin hariciyesinde cihannüma bulunduğu görülmüştür. Divanhane ise yalnız 8 hanenin hariciye bölümünde karşımıza

çıkar. Kahve odası 6 hariciyede, hazine odası 4 hariciyede, mabeyn odası 11 hariciyede, taş oda tek hariciyede, kişisel odalar 8 hariciyede, sofa 10 hariciyede, kitabhane odası tek hariciyede, koğuş tek hanenin hariciye bölümünde yer almıştır. Servis mekanlarına gelince 2 hariciyede matbah, 7 hariciyede kiler, tek hariciyede camekan, tek hariciyede abdesthane, tek hariciyede cameşuyhane, tek hariciyede ahur, tek hariciyede daire, 2 hariciyede mahzen ve tek hariciyede anbar bulunduğu dikkati görülmüştür.

Divanhane, köşk, cihannüma, kitabhane odası, kişisel odalar ve sofaları da oturma mekanları arasında saydığımızda hanelerin hariciye bölümlerinin mekan bileşenlerinin 22 ila 2 mekan bileşeni arasında değiştiğini görüyoruz. Hariciye bölümünde en çok oturma mekanı Sadrazam Çorlulu Mustafa Paşa'nın Çatladıkapı kurbundaki hanesinde 22 mekan bileşeni olarak görülür. Bunu sırasıyla Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesi ile Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesi 16 mekan bileşeni, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Samatya'daki hanesi 15 mekan bileşeni, Sadaret Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa'nın Hocapaşa'daki hanesi 13 mekan bileşeni, Sadrazam Çorlulu Mustafa Paşa'nın Şehzade kurbundaki hanesi ile Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa kurbundaki hanesi 11 mekan bileşeni, Sadrazam Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesi ile Kethüda-i İbrahim Bey'in Bostancıbaşı'ndaki hanesi 9 mekan bileşeni ile izlemektedir. Ayrıca Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesinin 7, Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinin 6, Sadrazam Çorlulu Mustafa Paşa'nın Atmeydanı'ndaki hanesinin 4, Cebecibaşı Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinin 4, Cebecibaşı Kadriagaşade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinin 3, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazid kurbundaki hanesinin 2 mekan bileşeni kayıtlara yansımıştır. Buradan hareketle hanelerin hariciye bölümlerinin ortalama 9,9 yani yaklaşık 10 mekan bileşenine sahip olduğunu çıkarıyoruz.

Sözkonusu mekanlara servis mekanları da eklendiğinde (servis mekanlarının her zaman defterlere yansımadığı göz önünde bulundurulmalıdır) mekan bileşenlerinin 2 ila 24 arasında değiştiği gözlemlenir ve hariciye bölümündeki tüm mekan bileşenlerinin ortalamasının 11 olduğu görülür.

Çizelge 4. 13 Hanelerde Hariciye Bölümü Mekan Dağılımı

Adı	Hanenin Semti	Oda	Kış odası	Yaz odası	Köşk	Cihannüma	Divanhane	Kahve Odası	Hazine Odası	Mabeyn Odası	Taş Oda	Kişisel Odalar	Sofa	Kitabhane Odası	Koğuş	Matbah	Kiler	Camekan	Abdesthane	Cameşuyhane	Ahur	Daire	Dehliz	Mahzen	Anbar	Hariciyede Toplam Mekan Bileşeni
Sadrazam Hasan Paşa	Fenayi mah.	6								1	1	1	1	1			1			1						11
	Kemeraltı																									
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	7			3			1		2		2		1			1									17
Sadrazam Çorlulu Mustafa Paşa	Şehzade	5			1		1	1	1	1	1	1	1													11
	Atmeydanı	2											2													4
	Çatladıkapı	9			1	1	1	1		4			6					1							1	24
Sadaret Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	Hocapaşa	5			1	1	1	1		2	2	2	1		1		1							2		17
Tersane-i Amire Emîni Selim Ağa	Acemoğlu Meydanı	4							1			1														6
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	9	1	1					1	1	1	1	2				1									17
	Beşiktaş	x					x						x													
Kethüda-i Bevabın İbrahim Bey	Bostancıbaşı	4	1				1	1	1	1	1					1	1		1		1					13
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadirga Limanı	2			1		1	1	1	1	1		1													7
Dergah-ı alî Kapıcıbaşı Mehmed ağa	Bayezid	1								1	1							1								3
Dergah-ı alî Kapıcıbaşı Halil Ağa	Samatya	6			1		1	1	1	1	3	1	1			1						1				17
Cebeci başı Abdullah Efendi	Soğukçeşme	2								1			1													4
Cebeci başı Kadri ağazade Mehmed Ağa	Kabasakal	1					1			1																3
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasa	Vefa Molla Gürani mah.	3					1	1				3	3				1									12

4.3.2 Harem

Harem, aile hukukunda mahrem kişileri temsil ettiği gibi, konut terminolojisinde de mahrem alanı temsil etmektedir. Tarihte birşeyin kutsal ve yasak [138] olduğunu ifade etmek için kullanılan “Harem” kelimesi örtmek, gizlemek, başkalarından esirgemek, ayırmak, tecrit etmek manalarında da kullanılmıştır. Evlerde kadınlara ayrılan bölüm sayesinde kadınlar yabancı erkeklerle karşılaşmadan rahatça günlük hayatlarını sürdürebilirlerdi [139]. Ancak yaşam pratikleri çerçevesinde yaşama alanlarının isimlendirilmesi, harem kelimesinin saray ve çevresi tarafından algısı, orta halli bir Osmanlı’nın algısından farklı olmalıdır.

Tıpkı Topkapı Sarayı’nda olduğu gibi üst sınıf ricalinin konutlarında da harem denildiğinde ev sahibi, zevceleri ve çocuklarından oluşan aile bireylerinin mahrem hayatı için ayrılan, özellikle kadınların izole edildiği bir alan olarak düşünülmeyişi rahatlıkla söylenebilir. Osmanlı saray teşkilatında harem-i humayun tabiri hem haremi hem de enderunu içine alır. Enderun’un padişah, saray ve devlet hizmetinde bulunacak erkeklerin, haremde ise kadınların yetiştirilmesi için eğitim kurumu [140] vazifesi görmesi gibi 18.yüzyıl üst sınıf ricalinin konutlarını da benzer bir şekilde eğitim kurumu olarak görmek mümkündür. Aşağıda da görüleceği üzere bu bölümlerdeki mekan bileşenlerinin oranı ve mekan bileşenlerinin isimleri hariciye bölümleri ile paralellik arz ediyordu. Buradan hareketle harem bölümlerini kadınlara ayrılan hariciye bölümlerinin bir izdüşümü olarak düşünebiliriz. Hariciye bölümünde, ileride devlete hizmet etmek üzere eğitim alan kapı halkı gibi, harem bölümünde de kapı halkına eş olacak şekilde cariyelerin yetiştirildiğini düşünmek mümkündür. 3.bölümde evlilik gibi bağların statüyü nasıl etkilediği görülmüştü. Bu bağlamda haremde yetiştirilen kişilerin, olası ilişkilerde kullanıldığı düşünülebilir.

Harem kelimesi konut terminolojisinde bir bölümü anlattığı gibi ev sahibinin ailesini anlatan bir terim olarak da karşımıza çıkmaktadır. Bunu özellikle Vefa’daki hanenin dahiliye bölümünde; *“kebir anbar derununda hareme müteallik yorgan ve yüz yastığı”* ile *“dahiliyyede diğer sagir oda derununda hareme müteallik eşya”* başlığı altında sandıklar içindeki hareme ait eşyaların kayıt altına alınmasından çıkarabiliyoruz. Bir yandan buradaki harem kelimesini “harem bölümü” olarak okumak da mümkün

gözüküyor. Bu şekilde okunduğunda hanede harem ve dahiliye bölümlerinin her ikisinin de bulunduğu düşünülürken, bu durum müsaderenin neden harem bölümünde de yapılmadığı sorusunu akla getirir ve ilk okumanın yani aileye işaret eden harem kelimesinin daha makul olduğu gözükür.

Anlatılar harem bölümüne girmenin zorluğundan bahseder. Hariciye bölümünde olduğu gibi harem bölümüne girmek de belli kaideleri haizdi [23]. *“Devletlilerin haremine gitmek ve içoğlanlarının oturduğu mutlu alana girmek izin olmadıkça hoş görülmez, doğru değildir. Yani bu hal, her ne denli mahrem geçinip de kendini evden sayan akı kıt takımından bile çıkmaz. Onlarda da görülmez.Yine orta tabaka halkın halvethanelerine destur demeden girmek ve ayrıca kapıcıları olmayan odalara hiç olmazsa öksürerek girmeyip ansızın girmek hoş olmayan yakışksız bir harekettir”*.

Harem kelimesi çoğunlukla mekan bileşenlerinin yer aldığı evin bir bölümünü temsil etmekle beraber bu isimle anılan odalar da bulunmaktadır. Üstelik “harem odası” olarak anılan bu mekan bileşeni, kamusal alana yakın olan hariciye bölümünde görülebilmekteydi. Örneğin Sadrazam Çorlulu Mustafa Paşa’nın hanesinin hariciye bölümünde, divanhane sofasının bitişiğinde harem odası vardır ve burası Muharrem Ağa isminde birine tahsis edilmiştir.

Yalı ve hane tipi konutların harem bölümleri incelendiğinde hemen hepsinde harem bölümünün bulunduğu görülür. Yalnız yalı tipi konutlardan Sadrazam İbrahim Paşa’nın Gülşenabad Yalısı’nın ana bölümlerinden bahsedilmemiş, Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa’nın da Ortaköy’deki yalısının harem bölümünün varlığı bilinmekle beraber mekan bileşenlerinden hariciye bölümüne geçilip geçilmediği anlaşılamamaktadır. Hane tipi konutlarda ise Maktul Hazinedar Süleyman Ağa’nın Soğukçeşme ve Beşiktaş’taki hanelerinin harem bölümü yerine dahiliye bölümü vardır. Cebecibaşı Abdullah Efendi’nin Soğukçeşme’deki hanesi ile Cebecibaşı Kadriağazade Mehmed Ağa’nın Kabasakal mahallesindeki hanesinin yalnız 4’er mekan bileşenlerinden bahsedilmiş ve bunlar da hariciye bölümlerinde konumlanmışlardır. Kısacası Yalı tipi konutlardan ikisi ile hane tipi konutlardan ikisinin harem bölümüyle ilgili bilgi bulunmamaktadır, yine hane tipi konutların ikisinde de dahiliye bölümü bulunduğu dikkati çeker.

Yalılar içinde Sadrazam İbrahim Paşa'nın Çırağan Yalısı'nın harem bölümüne baktığımızda 54 mekan bileşeninin defterlere yansıdığı görülür. Kat isimleri bulunmadığından harem bölümündeki bazı mekan bileşenlerinin bahçede dağınık bulunduğunu söylemek mümkün görünüyor. Harem bölümüne Ayinedar odası ile başlanılmıştır, burası "ibtidai harem ayinedar tabir olunur dört tahtlı ve iki sofalı mahal"dir. Sofalardan biri "havliya" diğeri "deryaya nazır"dır. Bu mahalin ittisalinde eski hamam camekan odası ile soğukluk yer alır. Bunun ittisalinde de havliya nazır Mabeyn odası bulunmaktadır. Ayinedar odasına muttasıl sofa, ittisalinde vaki sultan odası, bahçe üzerine nazır kafesli köşk ve bahçeye nazır Çavuş odası yer alır. Buradan anlaşılıyor ki sözü edilen mekan bileşenleri bir bahçe etrafında konumlanmışlardır. Ayinedar odasının ön tarafı denize, arka tarafı bahçeye bakıyor; adı geçen diğer birimler de aynı bahçeyi görüyorlardır. Bu yapı grubunun ardından çoğu deniz kenarında sıralanmış mekan bileşenleri karşımıza çıkar; deryaya nazır üç sofalı fiskiyeli kebir köşk, deryaya nazır sagir başkadın köşkü, baş kadın odası, bahçeye nazır Sultan Süleyman odası, deryaya nazır Sultan Bayezid odası, ittisalinde deryaya nazır sofa, deryaya nazır Sultan Mehmed odası yer alır. Odaların arasında görülen bir sofa yapıların birbirine bitişik olduğunu düşündürür.

Oturma alanlarının ardından özellikle mabeyn odasından sonra servis mekanlarına doğru geçildiği görülür. Sultan Mehmed'in odasının ardından deryaya nazır büyük hamam camekanı odası ile kebir hamam camekanı yer almaktadır. Bunun ardından sırasıyla Bahçeye nazır Mabeyn odası, Çavuş odasına muttasıl orta katta vaki Bekçi odası, Orta tabakada külhancı usta odası, ittisalinde hurda odası, ittisalinde hurda odası, nerdüban başında kadın odası, cameşuy usta odası, ittisalinde hurda odası, ittisalinde hurda odası, ittisalinde hurda odası, ittisalinde kilerci usta odası, sofada mevcut çayır köşkü, ittisalinde hurda odası, ittisalinde hurda odası gelmektedir. Görüldüğü gibi mabeyn odasının ardından 3 katlı bir bina yükselmektedir ve bu binaya kapı halkına tahsis edilen odalar ile hurda odası adı verilen 7 oda yerleştirilmiştir. Yine bu binada yer alan sofadaki çayır köşkü, köşk isimli mekan bileşenlerinin yalnız ev sahibinin kullanımına has bir alan olmadığını gösterir. Bu mekan bileşenlerinin ardından kafesli köşk, has oda dairesinde vaki oda, oda, hamam kurbunda vaki sagir oda, has odaya muttasıl sersebil sofa, kara tarafında kabul odası, bahçeye nazır hünkar köşkü,

sofa, darüssaade ağası odası, silahtar ağa odası gelir. Has oda ve hünkar köşkü tabirinden de anlaşıldığı gibi bu alan padişah davet edildiğinde ağırlandığı bir mekandır. Burada kafesli köşk ile hamam, beraber sersebili bulunan bir sofa, kabul odası, padişahın yakın hizmetlilerinden harem bölümünün en önemli görevlisi darüssaade ağası ve silahtar ağa için de oda yaptırılmıştı. Bu özel bölümde 11 mekan bileşeni bulunuyordu.

Padişah için ayrılan bu bölümden sonra 3 köşk sıralanır ve limonluğun ardından birkaç odadan sonra bahçe kapısına doğru geçilir. Köşkler şu şekilde sıralanır; bahçede vaki üç sofalı şadırvanlı Çırağan Köşkü, diğer sofa, bahçede vaki Küçük köşk. Küçük köşkün ittisalinde vaki sofa, limonluk dibinde vaki oda, limonluk dibinde vaki şantiye(?) odası, bahçe kapısı ittisalinde soğan odası kurbunda vaki köşk, kapı üzerinde kethüda odası, limonluk, bahçede kebir mahzen, haremde vaki mahzen vardır.

Çırağan Yalısı'nın harem bölümü kısaca 29 oda, 8 köşk, 2 mabeyn odası, 6 sofa, 1 hamam, 3 camekan, 1 soğukluk, 1 limonluk ve 2 mahzenden oluşmaktadır.

Sadrazam İbrahim Paşa'nın "Çırağan Köşk-i Menzil Gülşenabad Yalısı" olarak karşımıza çıkan konutundaki mekan birimlerinin harem veya hariciyeye dahil olduğuna dair bir bilgi yoktur. Söz konusu yalının mekan bileşenleri 2. Bölümde ele alındığından burada yeniden değinilmeyecektir.

Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısının harem bölümünün 25 mekan bileşeninden oluştuğu görülür. Bunlar mabeyn odası ile başlar. Ardından gelen mekan bileşenleri şu şekildedir; Sagir oda, divanhanede sofa, büyük oda, diğer oda, sagir oda, Mustafa Bey'in olan diğer oda, camekan kurbunda taş oda, diğer taş oda, camekan ittisalinde sagir oda, diğer oda, camekan, cedit oda, bahçede fıskiyeli köşk, taş oda, tahtanide oda, bahçede tahtani köşk, bahçede uzun köşk, tahtani camekan, matbah, tahtanide harem kethüdası sakın olan oda, harem ağaları odası, kölelerin odası, kahve odası. Burada da servis mekanlarının oturma mekanlarından ayrıldığı dikkati çeker. Mabeyn odasından sonra divanhane ile beraber 11 oda, 1 camekan ve 1 sofa vardır, hatta harem bölümünde yaptırılan 3 taş odanın ikisi de burada yer almaktadır. Bahçede ise 3 köşk ile bir taş oda yerleştirilmiştir. Köşkler; fıskiyeli köşk, tahtani köşk ve uzun köşk isimleriyle anılmaktadır. Tahtanide oda ve tahtani camekan birimlerinin ilk katta

olduğu anlaşılmaktaysa da ardından gelen servis mekanları ile kapı halkının kaldığı odaların ikinci katta olduklarına dair bir ibare bulunmamaktadır. Dolayısıyla servis mekanlarının ve çalışanların kaldığı 9 bileşenli bu alanın iki katlı bir bina mı yoksa bahçede dağınık birimler olarak mı yerleştiği soru olarak kalmaktadır.

Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki yalısının harem bölümünde 13 mekan bileşeni vardır. Buraya hareme girecek mahalede mabeyn odası ile başlanır. Yine hemen harem kapısı dışında bir mahzen bulunduğu dikkati çeker. Mahzenin ardından divanhanesi bulunan bir alan ve 7 mekan bileşeni ile karşılaşılır; bu bileşenler harem camekanı, oda, deryaya nazır üç sofalı ve sersebilli ve fıskiye köşk, ittisalinde deryaya nazır oda, divanhane sofası, ittisalinde sofaya bakar oda, bahçeye nazır hamam üzerinde odadır. Ardından orta tabakadaki ve alt tabakadaki mekan bileşenlerine geçilir. Ancak orta mekan bileşenlerinin ismi verilmez. İsimleri geçmese de bunların servis mekanları olması ihtimali yüksektir. Anlaşıyor ki harem bölümü tek bir kütleden oluşuyor ve yukarıda adı geçen mekan bileşenleri muhtemelen üçüncü katta yer alıyordur. Alt tabakada ise yalnızca bir harem odası bulunduğu kaydedilmiştir. Buradan kasırların bulunduğu bahçeye geçilir. Harem kurbunda yeni bahçe olan deryaya nazır kasır, derya tarafında olan kasır, havuzlu kasır, kapı tarafında vaki kasır yer alır.

Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Rumelihisarı'ndaki yalısının harem bölümünde de 11 mekan bileşeni vardır. Bunlar haremden fevkanide vaki deryaya bakar oda, divanhane sofası, ittisalinde kebir oda, ittisalinde oda, mabeyn odası, taşra divanhanesinde sofa, fevkanide kasır, kiler odası, hamam camekan odası, soğan odası, kapı üstünde hademe odası. Bu veriler gösteriyor ki 2 katlı harem binasının üst katında bir divanhane sofası ile 4 oda bulunur. Ancak tlt kattaki mekan bileşenlerinden bahsetmeden taşra divanhanesine geçilir ve ardından fevkanide kasır ve servis mekanlarının adı verilir. Buradan hareketle ikinci katta bulunan kasırın ayrı bir bina olduğu ve altında servis mekanlarının bulunduğu düşünülebileceği yani iki adet 2 katlı bina bulunduğu tasavvur edilebileceği gibi tek bir binanın bulunduğu da söylenebilir yani bu durumda kasır bahsi geçen ilk binada yer alır ve alt katta da servis mekanları bulunur.

Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısının mekan bileşenlerinin tamamı 26'dır ve hariciye bölümüne ait olduğu söylenen mekan bileşeni bulunmamaktadır. Bununla beraber "taşrada vaki bahçe" ve burada bulunan mekan bileşenlerinin hariciye bölümünü olma ihtimali varsa da emin olamıyoruz. Çünkü bunlar harem binasının dışında manasına gelen "taşra" da olabilir. Tüm bileşenlerin harem bölümünde bulunduğu akla daha yatkın gelse de kesin bir yargıya varmak mümkün değildir. Müsadere kayıtları haremde vaki deryaya nazır kafesli kasır ile başlamaktadır. Ardından ittisalinde sofa, baş oda, sofa, kahve odası, neredüban başında sofa, tahtanide fıskiyeli kasır, diğer sofa, ittisalinde oda, bahçe, tahtanide mabeyn, ittisalinde deryaya nazır oda, ittisalinde oda, ittisalinde mabeyn odası, harem bahçesi, camekan, taşrada vaki deryaya nazır kebir oda, üç sofalı fıskiyeli kasır, taşra bahçesi, çukadar odası, bekçi odası, mabeyn odası, ittisalinde sofa, deryaya nazır iki sofalı kasır, dağ tarafında camlı kasır, ittisalinde oda, sofa, dağda vaki kasır gelir. Söz konusu mekan bileşenlerinin tamamının harem bölümünde olduğu düşünüldüğünde bu bölümde 3 bahçenin varlığı dikkati çeker ve bunlar bahçe, harem bahçesi ve taşra bahçesi olarak kaydedilmiştir. İlk 10 mekan bileşeni ve bahçe sanki haremdeki bir bölümü temsil etmektedir. Bunlar iki katlı bir binada yer alır ve üst katta kasır ile 2 oda ve 4 sofa bulunurken alt katta fıskiyeli kasır, bir oda ve bir sofa bulunur. İkinci bahçede yani harem bahçesinde iki mabeyn odası, 2 oda ve 1 camekan odası bulunduğu dikkati çeker. Taşra bahçesinde ise 11 mekan bileşeni görülür. Bunlar sanki taşrada vaki deryaya nazır kebir oda ile başlar ve 4 kasır ile içinde çalışanların odalarının da bulunduğu 5 oda ve 2 sofa yer alır.

Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısının harem bölümü 19 mekan bileşeninden oluşur. Harem bölümüne iki sofalı kasır ile başlanır ve ardından 3 adet sofa geldiği kaydedilmiştir. Sonraki odalar bahçeye nazır oda, deryaya nazır baş oda, baş oda ittisalinde oda, deryaya nazır kebir oda, camekan odası, bahçe havlisine nazır oda, fevkanide dağ tarafında mabeyn odası, karşısında vaki oda, dağ tarafında vaki kasır, tahtanide vaki iki sofalı fıskiyeli kasır, sofa, diğer sofa, ittisalinde bahçeye nazır oda, iskele kurbunda oda, ittisalinde odadır. Görülüyor ki harem bölümünde adı geçen 1 adet kasır, 6 adet oda ve 3 adet sofa bir yapı adası oluşturmuştur ve odaların kimisi denize kimisi bahçeye bakmaktadır. Diğer yapıların oluşturduğu grup ise iki katlı bir binada yer alır. Üst katta 3 mekan bileşeni, alt katta da 6 mekan bileşeni bulunur.

Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Beylerbeyi'ndeki yalısının harem bölümünün mekan bileşenlerinin sayısı 9'dur. Kayıtlarda hariciye bölümünde bulunan dağ kasrının ardından gelen harem katı(?) bize harem bölümüne geçildiğini söyler gibidir. İttisalinde oda, kebir fiskiyeli oda, kiler odası, hamam camekan, fevkanide deryaya nazır oda, fevkani kebir harem odası, şükufeliğe nazır kasır, haremde mevcut kebir oda. Kayıtlardan anlaşıldığı üzere bu yalıda 2 katlı bir harem bölümü bulunmaktadır. Harem katı ve ardından gelen 4 mekan bileşeni girişte, 4 mekan bileşeni de fevkanide yani ikinci katta bulunuyor gözükmemektedir.

Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısının harem bölümünde 5 mekan bileşeni ile karşılaşırız. Bunlar haremde vaki cariyelere mahsus oda, haremde divanhane, karşısındaki oda, diğer sofa, mabeyn hazine odasıdır. Veriler harem bölümünün tamamına dair fikir vermekte eksik olsa da hazine odası, cariyeye odası ve divanhane gibi önemli mimari bileşenlerin harem bölümünde bulunduğunu görüyoruz.

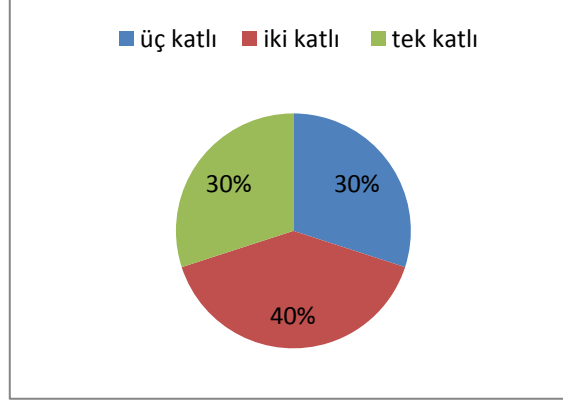
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısının harem bölümünde 14 mekan bileşeni vardır ve bu bileşenlerin 3 katlı bir binada olduğu anlaşılmaktadır. Hareme sagir mabeyn odası ve diğer mabeyn odası ile başlamaktadır. Bu katta iki mabeyn odası olması iki farklı bir giriş çıkışı kontrolünü gösterir. Ardından sofa, divanhane, masumların sakin olduğu oda, kerimesinin sakin olduğu oda, diğer oda, diğer kerimesi Hadice hanımın sakin olduğu oda gelmektedir. Kısacası bu katta divanhane dahil 7 oda ve 1 sofa bulunur, orta kattan ayrıca bahsedildiğine göre fevkani divanhane ve fevkani odanın üçüncü katta bulunduğunu söyleyebiliriz. Orta katta ise nerdüban karşısında iki sofalı köşk, tahtani camekan ve 1 matbah yer almaktadır.

Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısının Harem bölümü 7 mekan bileşeninden oluşur. Burada Çinili Baş oda, karşısında olan kış odası, sofa, meydanda divanhane, misafir odası, camekan ve cameşuyhane bulunmaktadır. Burada harem bölümünün merkezinde bir divanhane konumlanmış ve muhtemelen divanhanenin etrafı 3 odanın yanı sıra 2 servis mekan ve 1 sofa ile çevrilmiştir.

Çizelge 4. 14 Yalılarda Harem Bölümünün Toplam Mekana Oranı

Yalı Sahibinin Adı	Yalının Semti	toplam mekan bileşeni	haremden mekan bileşeni	haremden mekanın toplam mekan bileşeni oranı	kat sayısı
Sadrazam İbrahim Paşa	Beşiktaş Çırağan	76	57	75%	dağınık-3 (4 yapı grubu)
	Beşiktaş Gülşenabad	9			
Sadrazam Maktul Ali Paşa	Fındıklı	28	25	89.2	2/dağınık(?)
	Ortaköy	32	13	40.6	3
Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa	Rumelihisarı	19	11	57.8	2
	Anadoluhisarı	26	17	65.3	3 bahçe, ilk bahçede 2 katlı bina
	Anadoluhisarı	33	19	57.57	dağınık-2
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Beylerbeyi	27	9	33.3	2
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	13	5	38.4	1(?)
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı	İstinye	24	14	58.3	3
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	15	7	46.6	1
Ortalama			17,7		

Yalı tipi konutların harem bölümleri örneklerden de anlaşıldığı üzere toplam mekan alanlarının %55'ini oluşturmaktadır. Harem binalarına ve varsa kat sayılarına bakıldığında bahçede dağınık yapı birimleri ile bina kütlelerinin bir arada bulunduğu görülür. Örneğin Çırağan yalısında dört yapı grubu ile karşılaşmış üç yapı grubunun 3 katlı bir bina olduğu dikkati çekmiştir. Yine Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısının harem bölümünün 3 bahçeli ve ilk bahçesinde 2 katlı bir binanın yükseldiği farkedilmiştir. Yine Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın da Anadoluhisarı'ndaki yalısının harem bölümünde hem bahçede dağınık bina yapıları hem de 2 katlı bir bina yer almıştır. Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısının 2 katlı mı yoksa tek katlı birimler olarak mı bahçede bulundukları anlaşılamamıştır. Diğer yalıların hane katlarına dair bilgi bulunmadığında tek katlı birimler oldukları düşünülebilir. Kısacası incelediğimiz yalılar içinde 4 adet iki katlı bina, 3 adet üç katlı binaya rastlanmıştır. Buradan anlaşıyor ki, İstanbul'da üst sınıfın yalı tipi konutlarının harem bölümleri 2 veya 3 katlı olabilmekte, bu binaların yanı sıra bahçede de mekan bileşenlerine rastlanmaktadır. Ayrıca ana oturma alanlarının 2 veya 3 katlı binanın yerine bahçede bulunması da mümkündür. Harem bölümlerinde özel mekanlar deniz görmekte veya havuzlu şükufeli bahçelerin içinde tabiat manzaralı olabilmekteydi. Servis mekanları ile çalışanlara ayrılan odaların da genellikle çıkışa yakın noktalarda, alt katlarda ya da çıkış noktalarında kapıya yakın yerlerde konumlandıkları anlaşılmıştır.

Şekil 4. 7 Yalıların Harem Bölümü Kat Oranları

Yalıların harem bölümündeki mekan bileşenlerinin sayısına baktığımızda 5 ila 51 arasında değişen bir aralığa sahip olduğu görülür. Anlaşıyor İstanbul'da bir yalının harem bölümünde ortalama 13 mekan bileşeni (standart sapma) yer alır. Servis mekanları dışında oturma alanlarına baktığımızda Beşiktaş'taki Çırağan yalısı 44 odayla ilk sırayı alır. Ardından Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısı 22, Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısı 18, Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısı 16, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısı 12, Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki yalısı 11, Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Rumelihisarı'ndaki yalısı 8, Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Beylerbeyi'ndeki yalısı 6, Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısı 5 ve Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısı 4 oturma mekanına sahip olarak gözükmetedir.

Haremdeki mekan bileşenlerinin her birine kısaca göz attığımızda yalnız oda ismi ile karşımıza çıkan mekanlar 2 ila 18 arasında değişir. Ve ortalamanın 5.8 olduğu dikkati çeker. Diğer odalara gelince; Kış odası yalnız Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında görülmüştür. Baş oda Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısı ile Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısında vardır. Köşk isimli mekanlara 4 yalıda rastlanmıştır. Beşiktaş'taki çırağan yalısında 8, Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 3, Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki yalısında 1, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 1 adet köşk vardır. Kasırlara da 5 yalıda rastladık. Bunlar Sadaret Kethüdasının üç yalısında yani Ortaköy'de 4, Rumelihisarı'ndakinde 1 ve Anadoluhisarı'ndakinde 3 adettir.

Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın da iki yalısında yani Anadoluhisarı'ndakinde 3, Beylerbeyi'nde 1 adet kasır vardır. Divanhane ise 6 yalıda vardır. Kayıtlarda "divanhane sofası" olarak kaydedilen mekanlar da divanhane bahsinde alınmıştır. Buna göre yalıların harem bölümünde en fazla 2 divanhane olduğu anlaşılmaktadır. Bunlarla Fındıklı, Ortaköy, Rumelihisarı, Tersane ve Üsküdar'daki yalılarda karşılaşılmıştır. Kahve odası yalnız 2 yalıda vardır; Fındıklı ve Sadaret Kethüdası'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısındadır. Hazine odası yalılarda yoktur. Ancak mabeyn hazine odası dikkati çekmiştir bu da yalnız Tersane'deki yalıda vardır. Mabeyn odaları ise yalıların harem bölümünde en fazla 2 adet bulunmaktadır ve 6 yalıda rastlanmıştır. Bunlar Çırağan, Fındıklı, Rumelihisarı, Sadaret Kethüdası'nın ve Kapan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Anadoluhisarındaki yalıları ve İstinye'deki yalıdır. Tek bir yalının yani Fındıklı'daki yalının haremde taş oda bulunmaktadır ve buradaki sayı ise 3'tür. Kişisel odalara 5 yalıda rastlanır; Çırağan'daki 10, Fındıklı'da 5, Rumelihisarı'nda 1, Tersane'de 1 ve İstinye'de 3'tür. Misafir Odası yalnız Üsküdar'daki yalıda vardır. Sofa ise 3 yalıda görülmez, bunlar Ortaköy, Rumelihisarı ve Beylerbeyidir. Diğer yalılarda ise sofa sayısı 6'ya kadar çıkmaktadır. Harem odası yalnız Ortaköy'de vardır.

Servis mekanlarına baktığımızda Matbah yalnız Fındıklı ve İstinye'deki yalıda karşımıza çıkar. Kiler de yine sadece 2 yalının haremde Rumelihisarı ve İstinye'de vardır. Camekan Tersane'deki yalı dışında hepsinde bulunur. Cameşuyhane yalnız Üsküdar'daki yalıda, Mahzen yalnız Çırağan yalısında, Soğan Odası Rumelihisarı'ndaki yalıda, Hamam Ortaköy, Soğukluk Çırağan, Harem Katı Beylerbeyi ve Limonluk yalnız Çırağan yalısında görülmektedir. Kısacası camekan dışında servis mekanlarına yalıların harem bölümünde çok az değinildiği dikkati çekmektedir.

Çizelge 4. 15 Yalılarda Harem Bölümü Mekan Dağılımı

Harem Bölümü	Yalının Semti	Haremde Toplam Mekan Bileşeni																												51						
		Oda	Kış odası	Yaz odası	Baş Oda	Köşk	Kasır	Cihannüma	Divanhane	Kahve Odası	Hazine Odası	Mabeyn Odası	Taş Oda	Kişisel Odalar	Misafir Odası	Sofa	Kitabhane Odası	Koğuş	Harem Odası	Matbah	Kiler	Camekan	Abdesthane	Cameşuyhane	Ahur	Daire	Dehliz	Mahzen	Anbar		Soğan Odası	Hamaam	soğukluk	Harem Katı	limonluk	
Sadrazam İbrahim Paşa	Beşiktaş Çırağan	18				8						2	10	6								3							2				1		1	
		7				3						1	3	5	1						1		2													
Sadrazam Maktul Ali Paşa	Beşiktaş Gülşenabad	4				1																1														
		3				1						1	1										1													
Sadaret Kethüdası Nispetiye	Ortaköy	4				1																1														
		3				1						2		1									1													
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Rumelihisarı	4				1						2										1														
		9				1						1			5							1														
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı	5				1																1														
		1																					1													
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Beylerbeyi	1																																		
		2																																		
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı	Tersane	2				1																														
		1																																		
Merhume Hanım Sultan	İstinye	1																																		
		1																																		
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	1																																		
		1																																		
		m-h: mabeyn hazine odası																																		

Hane tipi konutların harem bölümlerine bakıldığında Sadrazam Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinin harem bölümüne ilişkin yalnız 3 mekan bileşeninin varlığı bilinmektedir ve bunlardan ikisi servis mekanıdır. Söz konusu yerler kahve odası, matbah ve cameşuyhanedir. Bu nedenle hanenin harem bölümüne ilişkin bir yargıda bulunamamak da, yalı ve hanelerin harem ve hariciye bölümlerindeki mekan bileşeni sayılarının birbirlerine yakın olmasından yola çıkarak, bu hanede hariciye bölümünün 11 mekan bileşenine sahip olması harem bölümünün de ortalama aynı miktarda mekan bileşenine sahip olduğu düşünülebilir.

Sadrazam Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki hanesinin ise yalnız harem bileşenlerine dair veri vardır. Harem mekanlarının ismi geçmeden evvel defterde ilk adı geçen mekan bileşeni "taş odadır". Harem mekan bileşenlerinin ardından hariciyede kaydı geçen eşyaların listesi verilmiştir. Dolayısıyla taş odanın hangi bölümde bulunduğu dair bir veri bulunmamakla beraber taş odanın harem bölümünden önce ele alınması harem bölümünde bulunduğu ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Bu konuda ihtilaf söz konusu olmakla beraber taş oda tabloda harem bölümünde gösterilmiştir. Dolayısıyla taş oda ile beraber harem bölümünün mekan bileşenlerinin sayısı 15'tir.

Sadrazam Çorlulu Mustafa Paşa'nın Şehzadebaşı kurbundaki hanesinin harem bölümünün 22 mekan bileşenine sahip olduğunu görüyoruz. Hariciye bölümünde ise 11 mekan bileşeni vardı, bu veriler harem hanenin %66,6'sının hareme ayrıldığını göstermektedir. Defterde harem bölümüne iki oda ile başlanır, ardından sırasıyla sofa, küçük oda, cihannüma, sofa, ittisalinde kebir oda, diğer oda, fevkani bahçe ittisalinde oda, sagir taş oda, oda, camekan sıralanır ve buradan "vasata"ya yani orta kata geçilir. Buradan adı geçen 12 mekan bileşeninin üçüncü katta bulunduğu anlaşılır. Vasatadaki mekan bileşenleri ise 1 sofa ve 3 odadır. Bahçede köşk ve sofa vardır. Buradan tahtanideki mekan bileşenlerine geçilir. Bunlar 2 oda, 1 taş oda ve "tahtani mahal"dir ve tahtani mahalde evani-i nühhas vardır. Mutfak gereçlerinin burada bulunması mutfağa yakın bir mekan olduğunu düşündürür. Kısacası Şehzadebaşı'ndaki bu hanenin harem bölümü 3 katlıdır ve bahçesinde de bir köşk bulunmaktadır.

Sadrazam Çorlulu Mustafa Paşa'nın Atmeydanı'ndaki hanesinin harem bölümüne ilişkin 9 mekan bileşeni bilinmektedir. Bunların 6'sı oda 3'ü sofadır. Odalar şu şekilde

sıralanır: Haremde sofa, diğer oda, diğer oda, mumaiylehin odası, diğer sofa, vasatada oda, vasatada oda, tahtani sofa. Bu bilgiler bize harem bölümünün 3 katlı olduğunu 3.katta 3 oda ve 2 sofa, orta katta 2 oda ve ilk katta bir sofanın bulunduğunu anlatır.

Sadrazam Çorlulu Mustafa Paşa'nın Çatladıkapı'daki hanesinin harem bölümünün olduğu tahmin edilen 5 mekan bileşeni vardır. Bunlar vasatada oda, diğer oda, diğer oda, diğer oda ve bahçede köşktür. Hariciye bölümünün 24 mekan bileşenine sahip olduğu göz önüne alındığında harem bölümünün de yalnız 5 mekan bileşeninden ibaret olmadığı kolaylıkla anlaşılır. Bu bilgiler bize harem bölümünün 3 katlı bir binada ve bahçesinde bir köşten oluştuğunu haber vermektedir.

Sadr-i Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa'nın Hocapaşa kurbunda Elvan Mahallesindeki hanesinin harem bölümü 11 mekan bileşeninden oluşur. Bunlar Mumaiylehin oğlu Mehmed Baki Ağa'nın odası, haremde ağanın odası, sofa, cihannüma, cihannüma tahtında sagir oda, Ağa'nın kenüye mahsus odası, haremde vasatada hurda odası, vasatada divanhane, diğer oda, ibtida sagir oda, taşra matbahdır. Buradan 3 katlı bir bina olduğunu anladığımız harem bölümünün muhtemelen üçüncü katında 6 mekan bileşeni, orta katta 3 mekan bileşeni, ilk katta da bir oda bulunmaktadır. Servis mekanı olan mutfak ise binanın dışında konumlandırılmıştır.

Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinin harem bölümünde 11 mekan bileşeni vardır. Bunlar fevkani divanhane, nerdüban karşısında sagir oda, vasatada oda, sofa, nerdüban üzerinde oda, vasatada ehl-i kadının odası, nerdüban başında oda, vasatada bucakta oda, kiler, tahtanide kiler, bahçede köşktür. 3 katlı olduğu anlaşılan harem bölümünün üst katında biri divanhane olan 2 mekan bileşeni, orta katta 7 mekan bileşeni, giriş katında da 1 kiler bulunduğu anlaşılmaktadır. Yine bu hanenin harem bölümünün bahçesinde de bir köşk bulunmaktadır.

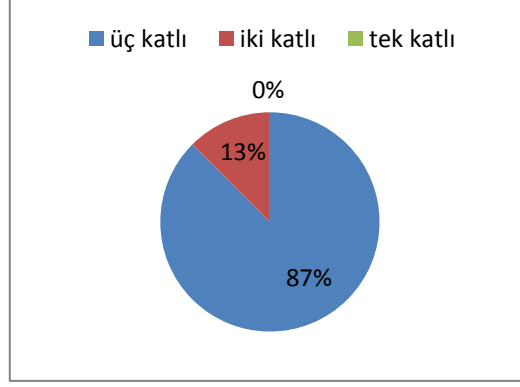
Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadırga Limanı kurbunda bulunan hanesinin harem bölümünde 10 mekan bileşeninin yer aldığı görülmektedir. Bunlar sırasıyla hanımın odası, hanımın küçük odası, diğer oda, diğer oda, hanımın sagir odası, camekan, hisar üzerinde olan oda, matbah, orta katta sofa, ahurdur. Verilerden yola çıkıldığında 3 katlı olduğu anlaşılan harem bölümü suriçini çevreleyen hisara bitişik olarak inşa edilmiştir.

Odaların ve servis mekanlarının üst katta bulunduğu, dolayısıyla yaşama mekanının bu kat olduğu dikkati çeker. Orta katta sofa, alt katta da bir ahır vardır.

Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Bayezid Cami kurbundaki hanesinin harem bölümü 11 mekan bileşenine sahiptir. Hazine odası, diğer oda, mabeyn odası, tabaka-i vasatada kendü odası, oda-i mezbur fevkinde, camekan, vasatada tahta anbar, matbah, taşra mabeyn odası, diğer oda, diğer oda, abdesthane yer alır. Bu bilgiler bize harem bölümünün 3 katlı olduğunu haber verir. Odaların bulundukları katlar tam anlaşılamamaktadır. Şöyle ki üst katta 3 oda bulunur. Orta katta kendi odası vardır ve ardından bu odanın fevkinde yani üstünde bulunan eşyalar ele alınır ve camekandan bahsedilir. Sanki camekan da üst katta bulunuyor gibidir. Camekanın ardından yeniden orta kata geçilir ve buradaki anbar ve mutfaktan bahsedilir. İlk katta hangi mekan bileşenlerinin bulunduğu anlaşılamamaktadır. Çünkü orta kattaki mekanların ardından taşra mabeyn odası ele alınmış, ardından 2 oda ve 1 abdesthanenin bulunduğu söylenmiştir. Bu mekan bileşenlerinin ilk katta bulunması muhtemel olmakla beraber bahçede dağınık bir şekilde bulunmaları da mümkün gözükmemektedir.

Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Samatya'daki hanesinin harem bölümünün 7 mekan bileşeni karşımıza çıkmaktadır. Bunlar fevkani sofa ve divanhane, diğer oda, diğer oda, sofaya muttasıl kebir oda, fevkani tahta anbar, matbahtır. Orta kattan bahsedilmeyişi bize harem bölümünün 2 katlı olabileceğini düşündürmektedir.

Sonuç olarak harem bölümleri ile ilgili bilgi edinilen hane tipi konutların çoğunluğun yani %87'sinin 3 katlı olduğu, geri kalanının 2 katlı olduğu görülmüştür. (3 harem kat sayıları anlaşılamadığından tabloya dahil edilmemiş, bununla birlikte birisinin 2 katlı, diğerinin de tek katlı binalardan oluştuğu düşünülmektedir). Bu da İstanbul'daki üst sınıfların hane tipi konutlarında 3 katın yaygın bir bina yüksekliği olduğunu göstermektedir.

Şekil 4. 8 Hanelerin Harem Bölümü Kat Oranları

Mekan bileşenlerinin sayısı ise 3 ila 22 arasında değişmektedir. Şöyle ki harem bölümlerinden Fenayi mahallesindeki hanenin 3, Vezenciler'deki hanenin 15, Şehzade'deki hanenin 22, Atmeydanı'ndaki hanenin 9, Çatladıkapı'daki hanenin 5, Hocapaşa'daki hanenin 11, Bostancıbaşı mahallesindeki hanenin 11, Beyazıd kurbundaki hanenin 10, Kadirga Limanı'ndaki hanenin 11, Samatya'daki hanenin 7 olduğu dikkati çekmiştir. Bu veriler üzerinden hareket edildiğinde harem bölümlerinde ortalama mekan bileşeninin 10.4 olduğu görülmüştür.

Çizelge 4. 16 Hanelerde Harem Bölmü Mekan Dağılımı

Harem Bölümü	Hanenin Semti	Oda	Kış Odası	Yaz Odası	Baş Oda	Köşk	Kasır	Cihannüma	Divanhane	Kahve Odası	Hazine Odası	Mabeyn Odası	Taş Oda	Kişisel Odalar	Misafir Odası	Sofa	Kitabhane Odası	Koğuş	Harem Odası	Matbah	Kiler	Camekan	Abdesthane	Cameşuyhane	Ahur	Daire	Dehliz	Mahzen	Anbar	Hurda Odası	Hamaam	soğukluk	Harem Katı	limonluk	Haremde Toplam Mekan Bileşeni
Sadrızam Hasan Paşa	Fenayi mah.	5				1				1										1	1			1										3	
	Kemeraltı						1		1				2	1		3				1	1													15	
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kızıtaşı																																		
Sadrızam Çorlulu Mustafa Paşa	Şehzade	13				1		1					2			4						1												22	
	Atmeydanı	6														3																		9	
	Çatladıkapi	4				1																												5	
Sadaret Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	Hocapaşa	3						1	1					3		1				1											1			11	
Tersane-i Amire Emimi Selim Ağa	Acemoğlu Meydanı																																		
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme																																		
	Beşiktaş																																		
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	5				1			1					1		1				2														11	
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı	3											3			1				1	1				1								10		
Dergah-ı alî Kapıcıbaşısı Mehmed ağa	Bayezid	3											1	2	1				1	1		1	1						1				11		
Dergah-ı alî Kapıcıbaşısı Halil Ağa	Samatya	3							1							1			1	1									1				7		
Cebeciabaşı Abdullah Efendi	Soğukçeşme																																		
Cebeciabaşı Kadriagazade Mehmed Ağa	Kabasakal																																		
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa Molla Gürani mah.																																		

4.3.3 Dahiliye

“Dahiliye” terimi ile “harem” terimi arasındaki fark ile dahiliye teriminin konut terminolojisindeki yeri konusunda “İçle ilgili, iç yüze ait, içeriye mensup” anlamına geldiğini söyleyen sözlükler (Devellioğlu [117], Kanar [39]) pek bilgi vermezler. Harem gibi geçirgenliği daha az bir alana işaret ettiği anlaşılan bu bölüm incelediğimiz belgelerde yalnız hane tipi konutlarda görülmektedir. 18.yüzyıldaki orta halli Osmanlıların konutlarının incelendiği Özkaya’nın [81] çalışmasında evlerin hariciyeli-dahiliyeli evler olarak tanımlandığı dikkati çeker. Burada evin katmanlı mahremiyetinden söz edilerek hariciyenin dışı daha çok, dahiliyenin ise daha az açık olduğu söylenir. Bu tanımda dahiliyenin harem bölümünden çok da farklı bir alanı temsil etmediği anlaşılır. Bir başka çalışma M.Aktepe’nin [84] XVIII. Yüzyıl Vezirlerinden Kaymak Mustafa Paşa’ya Ait Vakfiyeler isimli makalesi olup buradan dahiliye bölümüyle ilgili daha fazla çıkarım yapabiliyoruz. Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa’nın 1724 tarihli vakfiyesinde Anadoluhisarı’ndaki yalısının odaları anlatılırken “dahiliye” bölümünden bahsedilmekte, “harem” bölümü ele alınmamaktadır. Müsadere defterinde de aynı yalının dahiliye bölümünden bahsedilmemiş, harem bölümü anlatılmıştır. Dolayısıyla bu kaynaktan hareketle harem ve dahiliye bölümlerinin aynı manada kullanılan birimler olduğu ortaya çıkmaktadır. Ancak incelediğimiz hane tipi konutların ikisinde, Şehzadebaşı ile Kadirga Limanı kurbundaki hanelerde, hariciye, harem ve dahiliye bölümlerinin aynı anda bulunduğu görülmekte, harem ve dahiliye isimlerinin farklı alanlara işaret ettiğini de göstermektedir. Bu nedenle net bir söylemden kaçınmakla birlikte orta sınıftan halkın kullanımındaki konutlarda dahiliye kelimesinin kullanılması, 18.yüzyılda yeni inşa edilen yalılarda ise dahiliye kelimesinin kullanımından kaçınılarak bunun yerine harem kelimesinin ağırlık kazandığı anlaşıyor. Bu da bize 18.yüzyıl konut terminolojisinde harem ve dahiliye isimlerinin birbirleri yerine geçecek kadar benzer yapı tipleri için kullanıldığı yani organizasyonel benzerlikler arzedan yapıları ifade ettiği, dahiliye kelimesinin artık eski bir terim olarak görüldüğü ve üst sınıf ricali arasında kullanımının azaldığını düşündürmektedir.

Dahiliye bölümünü anlamak için hane tipi konutlardaki bu bölümlere daha detaylı baktığımızda konutların yalnız 7’sinin dahiliye bölümü bulunduğu dikkati çeker. Bu haneler Şehzadebaşı, Acemoğlu Meydanı, Soğukçeşme, Beşiktaş, Kadirga Limanı,

Kabasakal ve Vefa Molla Gürani mahallesindeki hanelerdir. Bununla beraber Şehzadebaşı ve Beşiktaş'taki hanelerin dahiliye bölümlerinin mekan bileşenlerine dair bilgi bulunmamaktadır. Diğer 5 hane arasında ise Kabasakal mahallesindeki hanenin dahiliye bölümünde yalnız 1 oda bilinir. Kadirga Limanı'ndaki hanenin dahiliye bölümünde ise 1 karanlık oda ve 1 sofanın bulunduğu bilinmektedir. Bu hanenin aynı zamanda harem bölümü olduğu düşünüldüğünde söz konusu bölümün az sayıda mekan bileşeni içerdiği düşünülebilir. Acemoğlu meydanındaki hanenin dahiliye bölümünde ise 1 oda, 2 hazine odası ve 1 kahve ocağı bulunduğu kayıtlıdır. Bu dört mekan bileşeni harem bölümü bulunmayan hane için az gözükmektedir. Bu nedenle Kabasakal mahallesi, Kadirga Limanı ve Acemoğlu meydanındaki hanelerin dahiliye bölümlerinin mekan bileşenlerinin belgelere oldukça eksik yansıdığı düşünülebilir.

Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesi ile Asitane-i Saadet Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa Molla Gürani mahallesindeki hanesi ise dahiliye bölümlerinin mekan bileşenleri hakkında daha detaylı bilgi verir. Bu iki hanenin harem bölümleri bulunmaz.

Soğukçeşme'deki hanenin dahiliye bölümünün 29 mekan bileşeni vardır (hariciyede ise 19 mekan bileşeni bulunur). Bunların 17'si oda, 1'i köşk, 1'i divanhane, 1'i kişisel oda, 3'ü sofa, 1'i kiler, 2'si camekan, 1'i dehliz ve 1'i mahzendir. Ayrıca bir de "tahtanide vaki" başlığı bulunmakta, burası da bir mekana işaret etmektedir. Müsadere kayıtlarında öncelikle dahiliye bölümünün "zir-i zeminde" aynı yer altında bulunan mahzeninden başlanılmıştır. Ardından dahiliye bölümünde odalar, dehliz, camekan odası, sair odalar, diğer oda, Rukiye'nin odası ele alınmıştır. (Buradaki kimi mekanların çoğul kullanıldığı görülmekle beraber biz her birini tek bir oda olarak saydık. Bu nedenle dahiliyede bulunan mekan bileşenleri sayısının en az 29 olduğunu belirtmeliyiz.) Söz konusu mekanların ardından hariciye bölümüne geçilmiş, ardından yeniden dahiliye bölümündeki odalar ele alınmıştır. Bunlar sofa, camekan, camekan karşısında oda, ittisalinde oda, diğer oda, nim sofa, diğer oda, diğer oda, uzun oda, kurbunda oda, fevkani odalar, sofa, kiler ittisalinde oda, kurbundaki oda, bağçeye nazır oda, tahtanide vaki, bağçe üzerinde köşk, ittisalinde oda, (zokağa nazır odalar: başlık) oda, diğer oda, tahtanide sagir kiler odası. Buradaki ifadelerden Soğukçeşme'deki

hanenin dahiliye bölümünün 2 katlı olduğu anlaşıyor. Bahçesinde bir köşk bulunan dahiliyenin iki odası da sokağa bakmaktadır.

Vefa Molla Gürani mahallesindeki hanenin dahiliye bölümünde ise 13 mekan bileşeni bulunur. Bunların 3'ü oda, 1'i divanhane, 2'si mabeyn odası, 2'si kişisel oda, 1'i matbah, 1'i camekan, 1'i abdesthane, 1'i mahzen ve 1 aralıktır. Mekan bileşenleri şu şekilde sıralanmaktadır. Hane-i mezburun dahiliyesinde üst katta olan odalar: camekan, abdesthane, kebir oda, diğer sagir oda, orta katta sagir oda, divanhane, divanhane ittisalinde aralık, oğlu Mehmed Sadık Efendi'nin odası, müteveffa Hasan Ağa'nın mabeyn odası, yine müteveffanın başka mabeyn odası, cariyе odası, matbah, mahzen. Görülüyor ki 3 katlı olan dahiliye bölümünün üst katında 4 mekan bileşeni, vardır. Mutfak, mahzen ve cariyе odasından önce mabeyn odası bulunduğu için orta katta 6 mekan bileşeni muhtemelen orta katta yer alıyordu ve divanhanenin de bu bölümde olması asıl yaşama mekanının orta kat olduğunu düşündürür. Giriş katında da servis mekanları ile cariyelerin odasının bulunduğu söylenebilir.

Görülüyor ki dahiliye bölümleri bahçe içinde birkaç katlı binalar olarak yer almakta, odaların yanı sıra divanhane, mabeyn odası, hazine odası, kişisel odalar gibi bir amaca hizmet eden mekanların yanı sıra camekan, abdesthane, matbah, kiler gibi servis mekanlarının da bu bölümlerde bulunduğu görülmekte organizasyonel açıdan hariciye ve harem bölümlerine benzer bir yapı sergilemektedir.

Bir diğer veri İstanbul Baruthane Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde görülür. *Hane-i mezburun dahiliyesinde üst kattaki odalar*"da *"kebir anbar derununda hareme müteallik yorgan ve yüz yastığı"* ile *"dahiliyyede diğer sagir oda derununda hareme müteallik eşya"*lar vardır. Yine Hasan Ağa'nın oğlunun odasının bu bölümde olması dahiliyyenin Baruthane Nazırı Hasan Ağa'nın haremi tarafından kullanıldığını gösterir. Ayrıca yine bu hanenin dahiliyye bölümündeki kebir odada misafir yatağının bulunması anbarda da çarşafı ile beraber 7 misafir yorganının varlığı, *"siyah sepet derununda müteveffanın yeğeni Mustafa Ağa'nın zevcesi ile müteveffanın süd kerimesi kadının eşyası"* *".. süd kerimesinin oğlunun eşyası"*nın yer alması yatılı ziyaretçilerin dahiliyye bölümünde ağırlandıklarına işaret eder.

Yukarıdaki bilgilerden hareketle işlevsel açıdan dahiliyye ile harem bölümlerinin birbirine kıyasla daha özel, daha ailevi bir mekanı tanımladığını düşündüren bir veriye rastlanmamıştır, aksine dahiliyenin de tıpkı harem gibi aile bireylerinin ve cariyelerin günlük hayatlarını geçirdiği, misafirlerin ağırlandığı bir bölüm olarak gözükmektedir.

Belgelerde dahiliye teriminin az kullanılması bu terimin yerini yavaş yavaş harem kelimesine bırakmasından kaynaklanmış olmalıdır. Benzer bir durum hariciye teriminde de yaşanacak, 19.yüzyılda hariciye kelimesinin yerini selamlık alacaktır.

Çizelge 4. 17 Dahiliyelerde Mekan Dağılımı

[illegible]

4.3.4 Köşk

Osmanlı terminolojisine Farsça'dan geçen köşk kelimesinin bağımsız veya bir evin bahçesinde inşa edilen küçük süslü yapılar için kullanıldığı ifade edilir. İncelediğimiz belgelerde de bahçede bazen birden fazla odası bulunan bağımsız bir binayı, bazen de harem veya hariciye bölümlerinin içindeki bir odayı temsil edebilen mekanlar için kullanıldığı saptanmıştır. Yerasimos [141] köşk kelimesinin Farsça, kasır kelimesinin Arapça olduğunu, Türkçe'deki karşılığının ise çartak kelimesiyle karşılandığını yazar. Denknalbant da [142] köşk ve kasır kelimelerinin birbirinin yerine kullanıldığını söylemekle birlikte (Sepetçiler Köşkü (Kasrı) (1643), Bebek Köşkü (Kasrı) (1725-1785), Aynalıkavak Köşkü (Hasbahçe Kasrı) (1791) gibi.) köşk kelimesinin daha ufak ve mütevazi, kasır kelimesinin ise daha fazla önem taşıyan yapıları belirttiğini, köşkün bir şahsın malı olabilirken, kasrın yalnız hünkâra ait olan yapı olabileceğini kaydeder. Gelibolulu ise [143] bu kelimenin keyif ve dinlenmek amacıyla yapılmış küçük bir yapı; konaklarda yüksek, nezafetli nefeslenme, hava alma odası; küçük bir saray; herhangi bir yapıda sultanın dairelerini anlatmak üzere kullanıldığını yazar. İncelediğimiz belgeler bağımsız veya bina içindeki bir odanın hem “köşk” hem de “kasır” olarak adlandırılması köşk ve kasır kelimelerinin birbiri yerine kullanılabildiğini doğrularken Çırağan Sarayı'ndaki 10 adet köşk ve Sadaret Kethüdası'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısında bulunan 5 adet kasır, bu yapıların Hünkar için yapılmış olabileceği tanımı geçersiz kılmaktadır. Bununla birlikte gerçekten hünkar için yapılmış bir köşk varsa o zaman köşk “Hünkar Köşkü” ismi ile adlandırılırdı.

Köşklerin içinde öne çıkan unsurların, mekanın isimlendirilmesinde etkili olduğu farkedilmiştir. Sersebilli köşk, havuzlu köşk, fıskiye köşk, kafesli köşk, camlı köşk, uzun köşk. Bununla birlikte yalı ve hanelerdeki köşkler, aralarında bir fark olup olmadığını anlamak için ayrı başlıklar altında incelenmiştir.

4.3.4.1 Yalılar'da Köşkler

İncelediğimiz 11 yalının 6'sında köşk isimli mekan bileşenlerine yer verilmiştir. Bunlar içinde köşklerin en fazla Çırağan yalıdır ve toplam 10 köşk vardır. Bu köşklere ilk yalının hariciyesinde olduğunu tahmin ettiğimiz üç sofalı denize bakan divanhanenin ittisalindedir(bitişğinde) ve “kebir ayineli köşk” ismiyle anılmaktadır. Kubbeli olan bu

mekanın mefruşat ve mobilyaları içinde kebir suzeni ibrişim (bükülmüş ipek teli, [134]), saçaklı 3 adet makad ve köşelere yerleştirilen hind işi beyaz suzeni 2 adet köşe mak'adı, 34 adet çeşitli yastık ve¹ 11 adet bene memlu kırmızı minderle (ayrıca 3 adet beyaz bez minder puşidesi bu minderlerin kimilerini örtmek için kullanılıyordu) döşenmişti. Beyaz bene memlu iki şilte yere serilmiş, pencerelerde 14 adet beyaz cam perdesi, süs olduğu tahmin edilen "kubbede telli ve billur avihte" vardı. Hilye-i şerif ve kebir besmele muhtemelen köşkün duvar tezyinatlarındandı. Köşke adını veren büyük boy aynası, münakkaş bir iskemle üzerindeydi ve sandal kumaşından yapılan bir örtüyle örtülmüştü². Kapıda da 1 adet al sade çuka kapı perdesi vardı.

İkinci köşk yalının harem kısmındaydı. Bahçeye bakan bu kafesli köşkün mefruşatı arasında 3 adet yeşil saçaklı basma şayak mak'ad, 12 adet müsta'mel Mardin işi mahlut (karışık) yastık, 3 adet bene memlu beyaz minder, 10 adet kalemkâri pencere perdesi, 1 köhne çuka kırmızı kapı perdesi vardı. Orta boy "vasat" bir endam aynası ile talik hatla yazılmış bir de besmele-i şerif köşkü süslüyordu. Yine bu köşke ait "kasr-ı mezburda taht mefruşatı" adı altında kayda alınan 7 yastık, 1 mak'ad, 1 minder ve bir de perde vardı.

Üçüncü köşk yine yalının haremine mensup olan deniz manzaralı "üç sofalı fiskiyeli kebir" bir köşktür. Köşkün sofalarına her biri bir sofaya gelmek üzere 3 adet yeşil saçaklı kırmızı çuka mak'adlar yerleştirilmiş, 16 yastık³ ve 4 minder, 3 beyaz sandal puşide ve 1 beyaz köşe şiltesi ile döşenmişti.

Dördüncü köşk küçük olmakla beraber yine deniz manzaralıydı ve başkadına aitti. "Deryaya nazır sagir baş kadın köşkü". Ayrıca odalar bahsinde görüleceği üzere başkadının bir de odası vardı. Üzeri kırmızı kenarı yeşil sarı bir mak'ad, bene memlu bir minder, bir kırmızı bez puşide ile 11 yastık köşkün mefruşatı arasındaydı. Ayrıca puşidesi ile beraber bir de orta boy endam aynası vardı.

¹ 14 zemini sarı cedid sof frenk pesend, 2 beyaz diba koltuk yastığı, 2 sarı diba koltuk yastığı, 4 kebir mumi yüz yastığı.

² "münakkaş iskemle üzerinde kebir ayine-i endam ma' sandal puşide"

³ 12 sarı zemin ağır mütella şükufeli frenk pesend kadife yastık, 2 mütella balin (iskemle yerine kullanılan yuvarlak yastık), 2 mumi yüz yastığı.

Beşinci köşk haremde sofadaydı ve çayır köşkü ismiyle anılıyordu. 1 adet Kırmızı çuka kebir mak'ad, 7 adet beyaz minder ve 13'ü sarı zemin ve sıra güllü katife, 6'sı mütella mardinkâri olmak üzere 19 adet yastık odanın mefruşatını oluştuyordu.

Altıncı köşk yine haremde "kafesli köşk" ismiyle maruftu. Bu köşkün mefruşatı da 2 kırmızı çuka mak'ad, 2 beyaz minder ve 9 astarlı sıra dallı sarı zemin yastıktan ibaretti.

Yedinci köşk bu defa bahçe manzarasına yöneltilmiş "Hünkar Köşkü" idi. 1 kebir yeşil saçaklı kırmızı çuka mak'ad, 1 bene memlu kebir beyaz minder, 7 adet şamkâri müsta'mel yastık ile sade al çuka kapı perdesi köşkün tüm mefruşatıdır.

Sekizinci köşk bahçedeydi, bu köşk üç sofalı ve şadırvanlı olup "Çırağan Köşkü" adıyla anılıyordu. Mefruşatından bu köşkün diğer köşkler içinde en büyük olduğu anlaşılmaktadır. Benzer mefruşatların bulunduğu sofanın biri 3'ü yeşil saçaklı kırmızı çuka mak'ad, 3'ü siyah saçaklı suzeni köşe mak'adı yerleştirilerek 17 yastık¹, 3 yün memlu minder ve 5 beyaz şilteyle döşenmişti. Diğer sofa 3 yeşil saçaklı kırmızı çuka mak'ad ile 1 yeşil saçaklı suzeni köşe mak'adı, 15 yastık², 1 beyaz şilte, 3 beyaz minder ve 3 beyaz bez pûşide ile üçüncü sofa 3 yeşil saçaklı Kıbriskâri münakkaş mak'ad, 1 yeşil saçaklı suzeni köşe mak'adı, 15³ yastık, 3 beyaz minder, 3 beyaz bez pûşide, 1 beyaz şilte ile döşenmişti. Ayrıca 1 kadife kaplı müteaddid oymalı iskemle, 1 kırmızı çuka kaplı ceviz iskemle bulunan köşkün pencerelerine 6 adet beyaz cam perde asılmıştı. Mekanda bulunan büyük fiskiye fevwareleliydi (su fışkırtan küçük musluklar) ve 12 adet de yaldızlı ejder ağzı vardı.

Bahçede bulunana dokuzuncu "küçük köşk" 10 suzeni işleme kırmızı yastık ise 2 beyaz minder ve 1 bene memlu kırmızı minderle oldukça sade bir şekilde döşenmişti. Bu köşkün bitişiğindeki daha geniş sofanın mefruşatı ise şu şekildeydi; 3 sarı saçaklı yemeni mak'ad, 3 yeşil saçaklı zemin sarı Kıbriskâri mak'ad, 1 yeşil saçaklı yemeni köşe

¹ 10 Sarı merre? Astarlı kırmızı çuka üstüne suzeni işleme yastık, 2 beyaz diba koltuk yastığı, 2 sade hatai koltuk yastığı, 3 mûmi yüz yastığı.

² 11 bene memlu Sakız işi merre? Astarlı mütella yastık, 2 yeşil telli hatai koltuk yastığı, 2 mûmi yüz yastığı.

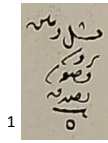
³ 11 cedid mütella Şam yastığı, 2 sade hatai koltuk yastığı, 2 mûmi yüz yastığı.

mak'ad, 10 sarı zemin kıbriskâri, 5 yeşil zemin Burusa ..¹ yastık, 4 beyaz minder, 6 kırmızı pûşide.

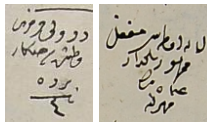
Onuncu köşk bahçe kapısı bitişiğindeki soğan odasının “kurbunda”ydı. 3 Kırmızı çuka yeşil saçaklı mak'ad, 3 yün memlu minder, 14 yastık ve 4 perde² ile döşenmişti. Oturmak için ayrıca 1 balin ve 1 çuka kaplı iskemle vardı. Köşkteki lale odası Osman Bey mührüyle kilitlenmişti.

Sadrazam İbrahim Paşa'nın Gülşenabad Yalısı: “Çırağan-ı Köşk-i Menzil Maktul İbrahim Paşa'nın Gülşenabad Yalısı” başlığından da anlaşılacağı üzere Çırağan yalısı ile yanyanaydı. 3 köşk, 5 oda ve bir mahzenden oluşan bu yalının köşkleri “Deryaya nazır üç sofalı havuzlu ve fiskiyeli köşk, “karşısında iki sofalı sersebilli köşk”, “bahçeye nazır kafesli köşk” şeklinde tanımlanmıştır.

Denize bakan üç sofalı havuzlu ve fiskiyeli köşkün bir sofası 3 sade hatai üzerine mor kenarlı çiçekli keremsud alaca saçaklı mak'ad ve 1 beyaz suzeni köşe mak'adı ile döşenmişti. 10'u sarı zemin elvan çiçekli Frenk pesend kadife, 2'si mor telli hatai ve 2'si göz hatai, 4'ü mumi yüz yastığı olmak üzere toplam 18 yastık konulmuştu. Diğer sofa da 3 alaca saçaklı kıbriskâri merre? basma mak'ad ve 1 suzeni köşe mak'adı ile döşenmişti. Burada da toplamda 18 yastık kullanılmıştı.³ Üçüncü sofada da 3 alaca saçaklı kıbriskâri mak'ad, 1 suzeni köşe mak'adı ile 16 yastık kullanılmıştı. Üç sofada da 3'er adet bene memlu kırmızı şilte ile yün memlu beyaz minder oturmak için kullanılıyordu⁴ ve üç beyaz bez puşide örtü görevi görüyordu. Köşkün kafesli pencerelerine 13 perde asılmış, 5 kıt'a levha ile mekan süslenmişti. Ayrıca büyük olduğu belirtilen havuzun (havuz-ı kebir) ve şadırvanın da fevvere ve ejder ağızları vardı.

1

2

lale odası mangal memhur beldar osman beyin mühürleri

³ 10 Kırmızı astarlı cedid sarı zemin ve sade venedik kemhası yastık, 2 badzehri mütella koltuk yastığı, 2 beyaz telli hatai koltuk yastığı, 4 mumi yüz yastığı.

⁴ Üçüncü sofadaki minderlerin yün, puşidelerin bez olduğu belirtilmemiştir.

Aşağıda Vanmour'un [144] 18.yüzyılın ilk yarısına tarihlenen tablosu yaldızlı ejder ağzı ve fevwareleri göstermesi bakımından kayda değer olduğu gibi, 3 sofalı mekanları anlamak ve bunlara mak'adların nasıl yerleştirildiği ve mak'adların boyutları konusunda fikir vermektedir.

Şekil 4. 9 Jean Baptiste Vanmour, Sohbet (135)

Bu köşkün karşısındaki sersebilli köşk iki sofalıydı. Bu köşkte mak'ad kullanılmamıştı. 2 bene memlu kırmızı şilte, 2 yün memlu kırmızı şilte, 6 yün memlu kebir minder ve 22 yastık¹ ile 9 "deruni kırmızı perde" köşkün mefruşatını oluşturuyordu. Sersebinin ayrıca yaldızlı fevwareleri mevcuttu.

Yalının birinci katında (aşağı tabakada) bahçeye nazır kafesli köşkü de aynı şekilde yastık ve minderlerle döşenmişti. 9 sarı zemin köhne astarlı sarı zemin kırmızı çiçekli mütella müsta'mel yastık, 3 kebir yün memlu minder köşkün tüm mefruşatıydı, yer ise hasırlarla örtülmüştü.

¹ 14 kırmızı astarlı sarı zemin kırmızı çiçekli mütella çatma yastık, 4 mütella çiçekli beyaz hatai koltuk yastığı, 2 yeşil hatai, 2 köhne? Hatai yastık.

Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı Yalısı'ndaki Köşkü: Fındıklı'da Hatuniye Cami yakınındaki bu yalı hariciyesinde bir camlı köşk ile bahçesinde üç bağımsız köşke sahipti. Hariciyede divanhaneden sonra müsadere edilen camlı köşkün oturma mekanları 3 yemeni mak'ad, 1 sandalye, 17 sade kadife yastık, 4 koltuk yastığı, 5 minder, 5 şilte ile döşenmişti. Pencereerde 10 adet beyaz pencere perdesi asılı, kapıda ise çukadan bir kapı perdesi asılıydı. Odadaki 9 parça Hilye-i şerif'in yanı sıra bir de ¹ vardı. Köşkün ana oturma mekanının yanında bulunan sofada ise 8 sade kadife yastık bulunuyordu.

Bahçede üç köşkten biri olan "bahçede fiskiyeli köşk" 2 mak'ad ve Burusa yastıklarıyla (10 adet) ve 2 sakızı koltuk yastığı ile 2 yemeni yüz yastığı döşenmişti. Köşte ayrıca Engürüs (Macaristan) aynası ile Engürüskâri bir duvar (divar) ...² bulunuyordu.

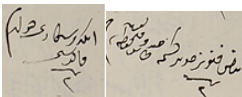
Bahçedeki ikinci köşk tek katlıydı (bahçede tahtanî köşk). 3 adet Sakızî ve 2 adet hatai köşe mak'adı, 1 adet koltuk ve 3 adet minderle oturma mekanı döşenmişti. Bu oturma yerlerinin üzerindeki Sakızkâri yastıklar (12 adet), 2 adet yüz yastığı, yerde ise 3 adet şilte köşkün tüm mefruşatıydı.

Bahçedeki "uzun köşk" ismiyle anılan üçüncü köşk sade bir şekilde döşenmişti. Köşte 8 adet köhne katife yastık ve 2 adet minder, köşkün tahtani camekânında ise 1 adet havlu mak'ad, 1 minder ve 7 havlu yastık vardı.

Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy Yalısındaki Köşkleri: İbrahim Paşa'nın damadı ve Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Boğaz'daki üç yalısından ikisinde yani Rumelihisarı'nda ve Anadoluhisarı'nda bulunan yalılarında köşk bulunmamaktadır. Ortaköy'deki yalısında ise 2 köşk vardır.

Yalının üç sofalı köşkü için bahçede ibaresinin olmayışı ve köşkün bitişiğinde bir sofa ve odaların yer alışı, burasının hariciye bölümünün bir bileşeni olduğunu düşündürür. Bu üç sofalı köşkün her bir sofası Bilecik yastıklarıyla (8'erden 24 adet), Yeşil saçaklı kırmızı çuka mak'adlarla (3'erden 9 adet) ve yün memlu beyaz minderlerle (3'erden 9 adet)

1

2

simetrik bir biçimde döşenmişti. Ayrıca köşkte 2 adet yeşil mütella Boğdankâri koltuk yastığı, 1 adet suzeni köşe mak'adı, 1 adet bene memlu yemeni şilte, 4 adet mumi yüz yastığı bulunuyordu ve yerler Mısır Hasırı ile örtülmüştü. Pencereelerde 26 adet beyaz cam perdesi, kapıda çukadan kırmızı bir kapı perdesi asılıydı. Mekan bir endam aynasının yanı sıra 6 adet ashab-ı kehf levhası, 1 büyük levha parçası (kebir levha-i parça) ile 7 adet küçük (sagir) levha parçası, 1 adet hilye-i şerif ile köşk donatılmıştı.

Hariciyenin birinci katıda bulunan köşk dört sofalıydı. Sofalardan biri boğaza, diğeri Ortaköy tarafına, bir diğeri havli'ye (avlu) bakıyordu¹. Deniz manzaralı, bahçeyle bitişik olarak inşa edilmiş bu köşkün ortasında yaldızlı fevvareleri olan bir de sersebili vardır². Yeşil saçaklı yemeni basma mak'adlar ve Benalukakâri çuka yastıklarla döşenen sofaların mefruşatı şu şekildeydi. Derya tarafında olan sofada 2 yeşil saçaklı yemeni basma mak'ad, 1 adet suzeni köşe mak'adı, 8 adet benalukakâri çuka yastık, 1 adet sarı çiçekli Boğdankâri koltuk yastığı, 1 adet bene memlu yastık kılıfı, 2 adet beyaz minder, 5 adet de yemeni pencere perdesi vardır. Ortaköy tarafına bakan sofada 3 adet yeşil saçaklı yemeni basma mak'ad, 10 adet Benalukakâri kırmızı astarlı çuka yastık, 3 adet de beyaz minder vardır. Diğer sofada 3 adet yeşil saçaklı yemeni basma mak'ad, 1 adet yeşil saçaklı suzeni köşe mak'adı, 10 adet Benalukakâri kırmızı astarlı çuka yastık, 3 adet minder ve 4 adet yemeni pencere perdesi döşelidir. Havliye bakar diğer sofada ise 3 adet yeşil saçaklı yemeni basma mak'ad, 3 adet beyaz minder, 7 adet Benalukakâri çuka yastık vardır. Köşkün kapısı da çukadan yapılmış kebir bir perde ile örtülüdür.

Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersanedeki Yalısının Köşkü: Yalının tek köşkü hariciyesindeydi. Buranın mefruşatını 3 adet çuka mak'ad, 20 adet mütella kadife yastık, 6 adet minder, 2 adet suzeni köşe (minderi/mak'adı³), 4 adet müsta'mel hatai çuka yastık, 9 adet beyaz bez perde, 1 adet kapı perdesi, 1 adet aba perde ve 1 adet büyük ayna oluşturunuyordu.

Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki Yalısı'nın Köşkü: İstinyedeki yalının tek köşkü hariciye kısmında ikinci katta bulunuyordu. Bu köşk 5 adet yemeni mak'ad,

¹ Üçüncü sofanın manzarasından bahsedilmemiştir.

² Tahtanide vâki bahçeye muttasıl deryaya bakar dört sofalı ser sebilli köşk.

³ Defterde nesnenin adı yazılmamış.

biri kutni 10 adet minder, 23 adet sade kadife yastık, 13 adet beyaz perde ile döşenmişti.

Çizelge 4. 18 Yalılarda Köşkler

Yalı Sahibinin Adı	Yalının Semti	Köşk Adedi
Sadrazam Damad İbrahim Paşa	Çırağan	10
	Gülşenabad	3
Sadrazam Maktul Ali Paşa	Fındıklı	4
Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa	Ortaköy	2
	Rumelihisarı	—
	Anadoluhisarı	—
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı	—
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	1
Dergah-ı Âli Kapıcıbaşı	İstinye	1
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	—

3.3.4.2 Hanelerde Köşkler

Sadrazam Seyyid Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki Hanesi'nin Köşkü: Sadrazam Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki hanesinde tek köşk vardı ve haremin birinci katında bulunuyordu. Fıskiyeli olan bu köşk; 3 adet müsta'mel çuka mak'ad, 12 adet müsta'mel kadife yastık ve 3 adet minderle döşenmişti.

Sadrazam Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı Dülgeroğlu mahallesindeki hanesi'nin köşkleri: Bu hanede dört köşk bulunuyordu. Biri hariciye bölümünde bahçede fıskiyeli bir köşktü. 24 adet yastık, 12 adet köşe (mak'adı), 9 adet badzehr çuka mak'ad, 9 adet minderle döşenmişti. Köşkte ayrıca 1 adet cedid mukavva devat, 1 adet çalar saat, 1 adet ayna, 1 adet mücessem tahta(?) ve 2 adet ihram(?) vardı.

Diğer köşk "kafesli köşkü" olarak anılıyordu. Bu oda sandıklar içinde kitaplarla doluydu. (Müsadere sırasında Paşa'nın 22 sandık dolusu kitabını vakfettiği öğrenilmektedir.)

Hanenin hariciyesindeki diğer köşk "camlı köşk"tü. Bu köşkte de 71 cilt kitap bulunduğu dikkati çeker. 3 adet mavi çuka mak'ad, 3 adet minder ve 4 adet de yastıkla döşenen köşkte 1 adet fağfuri fincan kutusu, 1 adet sim (gümüş) rişme ve güzel koku yaymak amacıyla 1 adet sim gülabdan ve buhurdan vardı.

Hariciyedeki dördüncü köşk "fıskiyeli köşk"tü. Köşkte 1 adet sakızı seccade, 1 cilt kitap (araki divani), 1 adet sakızı cedid taam peşkiri, 1 adet sakız abdest futası, 2 adet yemeni

çiçekli keremsud taam sofrası, 10 adet taam çukası ve 13 adet beyaz havlu vardı¹. Diğerlerinin aksine köşkte yer alan tekstil ürünleri köşkün yemek yenilen bir mekan olduğunu göstermektedir.

Sadrazam Çorlulu Mustafa Paşa'nın Şehzadebaşı ve Çatladıkapı'daki Hanelerinin Köşkleri: Sadrazam Çorlulu Mustafa Paşa'nın Şehzade kurbundaki hanesinde 2 köşk vardı. Köşkler bahçede bağımsız olarak bulunuyordu. Köşkların biri 6 adet çuka mak'ad, 16 adet kadife yastık ve 6 adet minderle, diğeri 16 adet çatma yastık, 6 adet minder, 4 adet diba köşe yastığı, 2 adet köşe minder, 6 adet şilte ve 2 adet keçe ile döşenmişti. Paşa'nın Çatladıkapı kurbunda bulunan hanesinin de 2 köşkü vardı. Hanenin harem bölümünden bahsedilmediği için iki köşkün de hariciye bölümünde bulunduğu düşünülüyor. Bahçe köşkü olan iki köşkten biri 8 adet katife yastık, 6 adet minder ve 4 adet çuka mak'adla, diğeri ise 8 adet çatma yastık, 6 adet minder, yüzüyle beraber 6 adet şilte ve 6 adet çuka mak'ad ile döşenmişti.

Sadaret Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa'nın Hocapaşa'da Elvan mahallesindeki Hanesi'nin Köşkü: Hanede bir köşk olup adı "camlı köşk" idi. Oturma elemanları ile yer sergilerinin sayısı burasının geniş bir köşk olduğunu gösterir. Köşkte 34 adet mak'ad, 1 adet sedefli iskemle, 3 adet minder, 12 adet yastıkla döşenmişti. Yerde 6 adet acem keçesi, 3 adet kırmızı kaliçe ve 3 adet saf seccadesi seriliydi. Ayrıca 5 adet ocak yaşmağı ile 1 adet puşide de köşkün mefruşatı arasındaydı.

Hazinedar Maktul Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinin Köşkü: Dahiliyede olmak üzere hanede 1 köşk vardı. Buradaki mefruşat 2 adet mak'ad, 3 adet minder ve 10 adet kadife yastıktan ibaretti.

Kethüda-i Bevvabin İbrahim Ağa'nın Bostancıbaşı Mahallesindeki Hanesinin Köşkü: Hanede bir köşk vardı. Ancak bu köşkün mefruşatı defterde yazılı değildir. Belgede bu köşkten, evi bir yangınla harab olan çukadar Hasan'ın emanetinin bulunması dolayısıyla bahsedilmiştir.

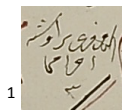
¹ Ayrı sayfalarda olmak üzere iki fiskiyeli köşk var ikincisinde mefruşata dair bilgi olmaması köşkların aynı köşk olduğunu düşündürüyor.

Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki Hanesinin Köşkü: Bu hanede bir adet köşk vardır. Hariciyede yer alan köşkte 12 adet köhne kadife yastık, 3 adet minder ve 3 adet...¹ ihramı bulunur.

Çizelge 4. 19 Hanelerde Köşkler

Hane Sahibinin Adı	Hanenin Bulunduğu Semt	Köşk (adet)
Sadrazam Seyyid Hasan Paşa	12572 Fenayi Mahallesi	-
	12573 Kemeraltın	1
Sadrazam Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	12578 Kızıtaşında Dülgeroğlu Mahallesi	4
Sadrazam Mustafa Paşa (Çorlulu)	12710 Şehzade kurbu	2
	12710 At meydanı kurbu	-
	12710 Çatladıkırı kurbu	2
Sadaret Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	12623 Hocapaşa kurbunda Elvan mahallesinde sakin	1
Tersane-i Amire Emiri Selim Ağa	12939 Acemoğlu Meydanı kurbunda hanesi	-
Maktul Hazinekar Süleyman Ağa	12597 Soğukçeşme kurbunda hanesi	1
	12597 Beşiktaş'taki hanesi	-
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	12628 Bostancıbaşı Mahallesinde hanesi	1
Kapıcıbaşı Halil Ağa	12652 Kadirga Limanı'nda	1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	12722 Beyazıt Cami kurbunda	-
Cebahane Halifesi Abdullah Efendi	12557 Soğukçeşme kurbunda	-
Cebecibaşı Kadriagaazade Mehmed Ağa	12822 Kabasakal mahallesinde	-
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	12784 Vefa kurbunda Molla Gürani mahallesi	-

Toparlamak gerekirse hariciye, Harem ve Dahiliye bölümlerinin içinde yer alan bu önemli yapılar yalı ve hane tipi konutların ikisinde de bulunuyor, kimi zaman bahçede bağımsız, kimi zamanda bir bina içinde odaların yanında yer alabiliyordu. Kubbeli, bazen de bir, iki, üç hatta dört sofalı olabiliyor, içlerine fiskiyeli havuz veya şadırvan yerleştirilebiliyordu. Bahçede bulunan köşkların tek veya iki katlı olduğu, kimi zaman camekan veya ayrı bir odaya sahip olduğu görülüyor (Çırağan sarayında bahçe kapısı yakınındaki 10. köşkün içinde lale odası, Fındıklı'daki yalının bahçesinde bulunan uzun köşkün tahtanisinde camekan vardı). Köşkte öne çıkan özellik, köşkün isimlendirilmesinde de etkiliydi. Örneğin sersebilli köşk, havuzlu köşk, fiskiyeli köşk, kafesli köşk, camlı köşk, uzun köşk, hünkar köşkü bunlara örnek verilebilir. Köşk veya kasırların sultana için inşa edildiği söylene de bu durumun şahıslara ait konutlarda yaygın bir uygulama olmadığı anlaşılmaktadır. Hünkar için yaptırılan köşk bulunmakla birlikte, bunun incelediğimiz konutlar içinde tek olduğunu belirtmekte yarar var. Köşkların bir diğer özelliği de kişiselleştirilebilir oluşlarıdır. Örneğin Çırağan sarayının haremde bulunan köşk “deryaya nazır sagir başkadın köşkü” olarak anılmaktaydı.

Köşklerin mobilya ve mefruşatı da, bu mekanlara gösterilen ihtimamı yansıtır. Konutlarda az sayıda karşımıza çıkan Hilye-i şerif, Besmele-i Şerifler ve levhaları genellikle köşklere görüyoruz. Levhalar gibi aynalarında bu dönemde lüks olduğunu söyleyebiliriz. Aynaların kırık (şikest) olanlarının bile değer bulunduğu bu yüzyılda köşklere endam aynaları yerleştiriliyordu. Yalı tipi konutlarda mobilya ve mefruşatın yanı sıra gündelik yaşam pratiklerini yansıtan nesneleri göremezken, hane tipi konutların köşklğinde bu tür nesnelere daha çok yer verildiğini görüyoruz. Bunlar taam sofrası, abdest futası, buhurdan gülabdan, fağfur fincan gibi Osmanlı elitinin yaşamının bir kesitini simgeleyen eşyalardı. Hane tipi konutlar içinde Tiryaki Hasan Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinin kafesli köşkünde 22 sandık, camlı köşkte 71 cilt, fıskiye köşkte 1 cilt kitab bulunması da dikkati çeker. Genellikle hazine odası gibi değerli eşyaların tutulduğu odalarda muhafaza edilen dönemin ve lüks bir nesne olan kitapların köşklere yer alması konutlardaki köşk algısının anlaşılmasında önemlidir. İncelediğimiz yalı tipi konutların 6'sında, hane tipi konutların 8'inde köşkün bulunmuş, bunların içinde de Çırağan'da 10 adet, Fındıklı'daki yalıda ve Kıztaşı'ndaki hanede 4'er adet köşk yer almış, diğerlerinde bir veya iki köşk bulunmuştur. Buradan hareketle köşk tipi mekan bileşenlerinin konut sahibinin lüks unsurlarını içinde barındıran mekanlar olduğu görülmüştür. Özellikle bir konutta birden fazla bulunduğunda, bu konutların gösterişçi bir tüketimin yaşandığı mekanlar olarak algılanmasına neden olmuş da olabilirler.

4.3.5 Kasır

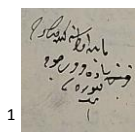
Harem ve hariciye gibi ana mekan bileşenlerinin içinde oda şeklinde veya bağımsız olarak bahçede de konumlandırılan bu yapıların daha önce köşklere aynı manada kullanıldığı anlatılmıştı. Bunu Çırağan yalısının ikinci köşkü olarak anlattığımız bahçeye nazır fıskiye köşkte daha net görmekteyiz. Köşkün mefruşatını okurken ayn belgede "kasr-ı meburda" ibaresinin yer alması köşk ve kasrın aynı manada kullanıldığını gösterir. Bu arada kasırların yalnız yalı tipi konutlarda bulunması dikkat çekicidir. Dağ kasrı, Derya tarafında olan kasır, Fıskiye kasır, Camlı kasır, Kafesli Kasır gibi isimlerle anılmışlardır. Tıpkı köşklere olduğu gibi mefruşatın yanı sıra hilye-i şerif, endam aynası gibi lüks nesnelerle döşenmişlerdir.

3.3.5.1 Yalılarda Kasırlar

Çırağan Yalısı'nın Kasırları: Çırağan yalısında kasır adı altında 2 mekan bileşeni yer almaktadır. Biri "tekke altında" diğeri hariciyededir. Sözkonusu tekke, Çırağan Yalısı'nın inşaatına başlanmadan önce burada bulunan Mevlevi tekkesinin yalıya dahil edildiğini (aksi halde burası mescit ismini alabilirdi) tekkenin altındaki üç sofalı kasır ile tekkenin üstündeki odaların varlığı tekkenin kasırla beraber yalıdan bağımsız 3 katlı bir bileşen olarak yeniden inşa edilmiş olabileceğini akla getirir. "Çırağan yalısında tekke altında üç sofalı" olan kasır, yalıda müsadere işlemine başlanılan mekandır. Bu kasır her sofada birer tane olmak üzere üç farklı mak'adla döşenmiştir. Bunlardan ikisi yan sofalarda Mardin işi yeşil saçaklı ve sarı renkli, diğeri orta sofada beyaz renkli suzeni işlemeliydi. Pencereelerde 4 adet cam perdesi ve 8 adet beyaz perde asılıydı. Her sofaya birer Mısır halısı serilmişti. Döşeme elemanları olarak ayrıca 4 adet minder, çeşitli kumaşlardan 23 adet yastık ve 1 adet beyaz tülbentten şilte kullanılmıştı. Ayrıca kasırda küçük bir endam aynası ile 64 adet yıldızlı fevvaresi (musluğu) bulunan bir şadırvan ve bu şadırvanın yıldızlı 2 adet taşı vardı.

Hariciyede Mabeyn odasına giden Kasır¹ ise abdesthane kurbundaki küçük oda ile kahve odası arasında bulunmaktadır. Bu odanın mefruşatına dair pek kayıt bulunmayıp yalnız 1 adet sade kırmızı çuka kapı perdesinin kaydı vardır.

Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki Yalısı'nın Kasrı: Hareme yakın olan ve yeni yapıldığı anlaşılan şükufelerle bezeli bahçedeki bir kasır denize bakıyordu. Burada ilginç bir betimlemeyle karşılaşılmakta kasrın her bir bileşeni kasır olarak adlandırılmaktadır. Kasırda "Derya tarafında olan kasır"ın mefruşatı 3 adet yeşil saçaklı yemeni basma mak'ad, 3 adet beyaz minder ve 8 adet sade mor kadife Bursa yastığından ibaretti. Havuzlu kasırda 3 adet beyaz saçaklı Sakız işi mak'ad, 3 adet beyaz minder, 10 adet sade kırmızı müsta'mel Bursa yastığı, 3 adet beyaz perde ve ... perde vardı. Kapı tarafındaki kasır ise 3 adet yeşil saçaklı yemeni basma mak'ad, 3 adet minder ve 12 adet müsta'mel sade kırmızı Bursa kat' yastıklarla döşenmişti.

Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Rumelihisarı'ndaki Yalısının Kasrı: Yalıdaki tek kasır hariciye kısmında tahtanîde yani birinci kattadır. "Camlı kasır" olarak adlandırılan bu mekanın 3 adet yeşil saçaklı Kıbriskâri sarı mak'ad, 1 adet yeşil saçaklı kırmızı çuka mak'ad, 3 adet minder, 13 adet beyaz zemin Bursa basması yastık, 1 adet köhne koltuk yastığı, 3 adet kırmızı şeritli cezayir ihramı ve 6 adet beyaz cam perdesi ile döşenmiştir.

Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki Yalısı'nın Kasırları: Bu yalının 5 kasrı vardır. Biri haremde bulunur ve "Deryaya bakar kafesli" bir kasırdır. Bu mekan 3 adet alaca saçaklı Benalukakâri müsta'mel çuka kebir mak'ad, 5 adet beyaz yün memlu minder, 3 adet bene memlu beyaz boğasi şilte, 3 adet adet kırmızı bez puşide ve 17 adet mütella çitari zemin kırmızı ve beyaz saçaklı çatma kadife yastıklarla döşenmişti. Kasrın 22 adet beyaz cam perdesi kasırdaki açıklıkların yalnız kafeslerle değil camlarla da sağlandığını gösterir. Yine bu mekandaki bir diğer önemli eşya kebir endam aynasıdır.

Yalıdaki ikinci kasır muhtemelen taşra bahçesinde¹ ve üç sofalı fiskiyeli bir kasırdı. Burası 9 adet mak'ad, 34 adet yastık ve 9 adet minderle döşenmişti. Mak'adlar iki sofaya üçerli yerleştirilmişti ve altısı yeşil saçaklı münakkaş basma şayak mak'ad, üçü adet yeşil saçaklı münakkaş şayak mak'ad idi. Yastıklar da iki sofanın her birine onbir adet olmak üzere konulmuştu ve 22 adet olan bu yastıklar sade mor kadife yeşil taraklı Bursa yastığıydı. Diğer 11 adedi sade mor ve yeşil taraklı murassa', 2 adedi mor ve kırmızı taraklı kutni koltuk yastığıydı. Minderlerin hepsi beyaz ve kebirdi.

Yalıdaki üçüncü kasır iki sofalı ve deniz manzaralıydı. Bu kasır da çoğunda olduğu gibi mak'ad, minder, yastık ve perdelerle döşenmişti. Bunlar 3 adet yeşil saçaklı kırmızı basma şayak mak'ad, 3 adet müsta'mel Benalukakâri çuka mak'ad, 3 adet beyaz kebir minder, 3 adet beyaz minder, 12 adet sade kırmızı kadife Bursa yastığı, 12 adet mor taraklı Bursa yastığı, 28 adet beyaz cam perdesiydi. Kasırda dikkati çeken bir başka eşya sadehkâri bir (fıraş)yataktır.

¹ Taşrada deryaya bakar kebir odasından sonra deftere kaydedilmiş ardından taşra bahçesinin çiçeklerinin tamamen "arş" olduğundan bahsedilmiştir. Bu nedenle kasrın taşra bahçesinde olduğu düşünülebilir.

Yalının dördüncü kasır Dağ tarafında “camlı kasır” olarak kayıtlara geçmiştir. Burası da 3 adet mak’ad, 14 adet yastık ve 6 adet minderle döşenmiştir. Dağıdaki beşinci kasır da yine yastık ve minderlerle döşenmiş kapıya 2 aba perde asılmıştır.

Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa’nın Anadoluhisarı’ndaki Yalısı’nın Kasırları: Yalının harem ve hariciye bölümlerinde toplam yedi kasır vardır. Haremdeki üç kasırdan biri iki sofalıdır ve bu sofalardan biri 3 adet mak’ad, 8’i Bilecik olmak üzere 12 adet yastık, 3 adet beyaz yün minder ve 3 adet bene memlu beyaz şilte, 13 adet beyaz cam perdesi ve ayrıca bir kebir endam aynası ile diğeri 3 adet mak’ad, 10 adet Bilecik yastığı, 3 adet bene memlu beyaz şilte, 3 adet yün beyaz minderle döşenmişti. Kapı için de 2 adet perde vardı ve bunlardan biri kırmızı çuka diğeri aba kumaştan yapılmıştı.

Haremde bulunan ikinci kasır dağ tarafına bakıyordu ve 2 adet köhne Sakızkâri mak’ad, 6 adet köhne çitari taraklı Bursa yastığı ve 6 adet minderle döşenmişti.

Haremdeki üçüncü kasır tahtanide (birinci katta) sayfiyeli ve iki sofalıydı. 6 adet mak’ad, 6 adet minder, 20 adet yastık, 6 adet bene memlu astarlı beyaz şilte ve 7 adet beyaz cam perde ile 3 adet kapı perdesi sayfiyeli kısmın (bu isimlendirme, manzaranın pencere arkasından değil geniş bir açıklıktan seyredildiği izlenimi verir) mefruşatını oluşturuyordu. Kasırın bir sofasında 1 adet mak’ad, 6 adet sarı zemin sade güllü Bursa yastığı ve 2 adet minder diğeri sofasında da paralel olarak 1 adet mak’ad, 2 adet minder ve 6 adet sade sarı taraklı murassa’ yastık vardı.

Yalının hariciyesinde ise 4 kasır vardır. Bunlar “camlı kasır”, “fıskiyeli üç sofalı kasır”, “havuz başında kasır” ve ikinci katta yer alan “fevkani dağ tarafında kasır” isimleriyle anılıyordu. Binanın deniz tarafındaki büyük bir oda ile aralarında sofa bulunan “camlı kasır” 3 adet yeşil saçaklı kırmızı çuka mak’ad, 14 adet murassa’ yastık, 2 adet yapağı minder ve 1 adet hilye-i şerif ile döşenmişti. Fıskiyeli üç sofalı kasırın mefruşatı 11 adet mak’ad , 33 adet yastık , 9 adet yapağı minder ve 5 adet perdeden ibaretti.

Havuz başındaki kasır 12 adet beyaz çuka basma yastık, 2 adet yapağı kebir minder (bir yüzleri yemeni ve bir yüzleri kırmızı) ve 1 adet beyaz yapağı minderle sade bir şekilde döşenirken, fevkani dağ tarafındaki kasırda 3 adet sarı saçaklı leh basması yemeni mak’ad, 14’ü sade beyaz taraklı kutniden 6’sı beyaz çuka basmadan toplam 20 adet yastık, 3 adet yapağı ve 1 adet kebir yemeni köşe minderleriyle döşenmiştir.

Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki Yalısı'nın Kasrı: Yalıdaki tek kasır harem bölümünde "kebir kasır" olarak adlandırılıyordu. Burada 6 adet minder ve 18 adet mütella müsta'mel kadife ile döşendiği, yerde 1 adet keçe ile kapıda 1 adet perde olduğu görülüyor.

Çizelge 4. 20 Yalılarda Kasırlar

Yalı Sahibinin Adı	Semti	Kasır (adet)
Sadrazam Damad İbrahim Paşa	Beşiktaş	2
Sadrazam Maktul Ali Paşa	Fındıklı	-
Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa	Ortaköy	1
	Rumelihisarı	1
	Anadoluhisarı	5
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı	7
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	1
Dergah-ı Âli Kapıcıbaşı	İstinye	-
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	-

Kısaca toplamak gerekirse köşkler gibi kasır olarak adlandırılan mekan bileşenleri tıpkı Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısında görüldüğü gibi konutların harem ve hariciye bölümlerinde (haremdede 3, hariciyede 4) birden fazla bulunabiliyor, birden fazla sofalı olup, giriş katlarda sayfiyeli olarak inşa edilebiliyordu. Köşklerle kıyaslandığında daha az kullanılan bir kelime olsa da Rumelihisarı ve Anadoluhisarı'ndaki yalılarda köşk yerine yalnız kasırların bulunması bizi yeniden köşk ve kasırların aynı bileşen olma ihtimaline götürmektedir. Dikkati çeken bir diğer nokta ise tezyinata süs unsuru olarak kullanılan levha ve mobilyaların kasırlarda daha az kullanıldığı olmuştur.

4.3.6 Cihannüma

Cihannüma ismi verilen mekan bileşeni konutun en yüksek kesiminde genellikle çatının tepe noktasında yer alır ve dört yönden görünüme açık olarak [118] seyirlik bir mekanı temsil ederdi. Kasırların yalnız yalılarda, cihannümaların da yalnız hane tipi konutlarda görülmesi ve az sayıda bulunması ilgi çekicidir.

Sadrazam Çorlulu Mustafa Paşa'nın Şehzade'deki hanesinin harem bölümündeki cihannümada 14 adet yastık, 3 adet minder ve 3 adet çiçekli yeşim örtü(?)¹ vardı. Yine Çorlulu Mustafa Paşa'nın Çatladıkapı'daki hanesinin cihannüma mefruşatı ise 8 adet çatma yastık, 3 adet çuka mak'ad, 5 adet minder, biri çuka diğeri aba 2 adet kapı perdesi, 5 adet pencere perdesinden ibaretti.

Sadaret Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa'nın Hocapaşa Elvan mahallesindeki hanesinde 2 adet cihannüma vardı. Cihannümalardan birinde 12 adet kutni yastık, 8 adet beledi yastık ve 6 adet minder varken, diğesinde 3 adet minder, 2 adet selanik keçesi, 2 adet kilim, 1 adet acem kaliçesi ve 1 adet cezayir ihramı ile 1 adet şilte ve 11 adet sade garar mekanı süslüyordu. İlkinde yastık ve minderlerin, ikincisinde ise yer sergilerinin yoğunlukta olması dikkat çekicidir.

Çizelge 4. 21 Hanelerde Cihannümalar

Hane Sahibinin Adı	Semti	Cihannüma (adet)
Sadrazam Mustafa Paşa (çorlulu)	Şehzade kurbu	1
	Çatladıkapı	1
Sadaret Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	Hocapaşa'da Elvan Mahallesi	2

4.3.7 Divanhane

Genel itibariyle divanhane odası, sarayda devlet meselelerinin görüşüldüğü divan toplantılarının yapıldığı yer anlamını taşımaktadır [145]. Mimari terminolojide divanhane kelimesinin farklı kullanımlarına da rastlanmakta, Anadolu'da geleneksel Türk konutlarında odalar arasında kalan geniş sofa ve bahçeye bakan, yazlık, çevresi açık odalar için de divanhane ismi verilmektedir [118]. İstanbul üst sınıfının konutlarındaki divanhane ise dışarıya kapalı, büyük bir salon tarzındadır. 18.yüzyılda divan toplantılarının sadrazamın dairesine geçmesi ve diğer üst düzeydeki devlet ricalinin de görevleri ile ilgili toplantıları kendi konutlarında icra etmeleri bu mekan bileşenlerine neden divanhane denildiğini açıklar. Buradan hareketle teze konu olan yönetici ve hanedana mensup seçkin sınıfın konutlarındaki bu mekanların özel toplantılar için kullanıldığı, resmi kabullerin yapıldığı, elçilerin kabul edildiği, misafirlerin ağırlandığı özel mekanlar olarak düşünebiliriz.

1

4.3.7.1 Yalılarda Divanhaneler

Sadrazam İbrahim Paşa'nın Çırağan Yalısı'nın Divanhaneleri: Çırağan Yalısı'nda bulunan divanhane, orta katında tekke bulunan bahçedeki 3 katlı yapının üst katındaydı. T planlı bu divanhanenin hemen bitişiğinde "kebir ayineli köşk" ve aynı katta bir de "kebir oda" vardı. 3 sofalı divanhanenin iki sofası denize bir sofası bahçeye (havluya) bakıyordu ve bu sofa diğerlerine nazaran yükseltilmiş (fevkani) bir konumdaydı. Divanhane mak'adlarda kırmızı ve yeşilin, minderlerde beyaz ve kırmızının, güllü yastıklarda beyazın ve sarının hakim olduğu değerli kumaşlarla kaplanmış, perdeler, sandalye, asma çalar saat, kandillerle döşenmişti.

Daha ayrıntılı inceleyecek olursak divanhanenin sofaları şu şekilde düzenlenmişti: Bahçeye (Havliya) nazır fevkani sofada; 6 adet zemini beyaz telli sade(?) güllü yastık, 1 adet yeşil saçaklı kebir kırmızı çuka mak'ad, 1 adet beyaz bezden minder örtüsü (pûşende-i minder), 2 adet beyaz yün minder vardı. Karşısında denize nazır sofada; 8 adet zemini beyaz telli, sıra güllü Bursa yastığı, 1 adet sade hatai koltuk yastığı, 2 adet minder, 1 adet büyük kırmızı çuka minder, 3 adet beyaz bez cam perdesi, 2 adet ipe dolu (bene memlu) yemeni şilte, 1 adet beyaz bez minder örtüsü, biri büyük diğeri küçük olmak üzere 2 adet kemikli Hint işi sandalye bulunurken; deryaya nazır sofada; 7 adet zemni sarı telli beyaz saçaklı cedit Bilecik yastığı, 1 adet Cezayir şeritli yeşil saçaklı kırmızı çuka mak'ad, 1 adet kırmızı boğasiden minder örtüsü, 3 adet beyaz bez cam perdesi, 2 adet beyaz minder yeralıyordu. Ayrıca 2 adet asma çalar saat ile "dört kanatlı kebir avihte (asılı) kandil" in "Divanhane-i Mezkur" da bulunduğu kaydedilerek sofaların içinde olmadığı, sofaların ortasında kalan alanda bulunduğu anlatılmak istenmiş olmalıdır.

Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki Yalısı'nın Divanhaneleri: Bu yalının hariciyede ve haremdede olmak üzere iki divanhaneleri bulunuyordu. Ancak hariciye bölümünde bulunan divanhanenin tipolojisine ve döşeme takımlarına dair bir malumat bulunmamakla beraber bu odaya yerleştirilen tahta anbar ile bir servi sandık içindeki eşyalar divanhane de kullanılan nesneler konusunda bilgi vermektedir.

Tahta anbarda; kutu içinde 10 adet gümüş lenger, 2 adet gümüş kapaklı hoşaf tası, 1 adet çorba kasesi, 2 adet gümüş ... kasesi ve yaklaşık 50 kıyye bal mumu vardı. Servi

sandıkta ise bir miktar tarçın, 6 top Musul bez, 1 adet sade hatai zar (duvar) perde, çuka şalvar, 1 adet kebe ve bir adet de büyük billur asma divanhane kandili vardı.

Haremdeki divanhane ise sofalıydı. Burada bulunan döşeme 11 adet müsta'mel kutni yastık, 3 adet minder ve 5 adet pencere perdesinden ibaretti.

Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköyde'ki Yalısı'nın Divanhanesi: Yalının divanhanesi harem bölümündedir ve bir divanhanesi vardır. Yalıda adı geçen 1 adet kebir divanhane saati ve 2 adet sagir divanhane saati hariciye bölümünün denize nazır büyük odasında bulunmuştur. Bu da bize divanhane saatlerinin yalnız divanhanede değil, konutlarında başka bölümlerinde de kullanıldığını, ayrıca bu saatlerin büyük boyutlu saatleri işaret etmesi bakımından divanhane saati adıyla anıldığını da göstermektedir.

Harem bölümündeki divanhanenin ise iki sofası olduğu anlaşıyor. Bunlardan küçük olan sofada 2 adet kırmızı astarlı sıra güllü murassa' yastık ile 1 adet beyaz köhne minder bulurken, diğer sofada 16 adet kırmızı ve mor astarlı sıra güllü ve kat' yastık, 4 adet büyük minder, 1 adet (iple doldurulmuş) kırmızı döşek, yine bene memlu 13'ü büyük olmak üzere 17 adet beyaz şilte vardı.

Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Rumelihisarı'ndaki Yalı'nın Divanhanesi: Bu yalıda da iki divanhane bulunmakta olup biri haremde diğeri taşradaydı. Haremdeki divanhane sofasının müsta'mel olan zemini sarı ve kırmızı astarlı zemini beyaz kırmızı saçaklı 7 adet Bilecik yastığı, 1 adet yeşil saçaklı basma kırmızı şayak mak'ad ve 2 aba kapı perdesi vardı.

Taşra Divanhanesi ise bir sofalıydı. Sofasında bulunan mefruşat 28 yastık, 3 mak'ad, 4 minder ve 1 de kapı perdesinden ibarettir. Bu yastıkların 13'ü ortası beyaz sade yeşil taraklı kutniden, 9'u kırmızı astarlı sarı zemin kırmızı güllü müsta'mel çatmadan, 7'si kırmızı astarlı mor taraklı kenarı telli Bursa kumaşındandı. Mak'adların 1'i büyüktür ve yeşil saçaklı kırmızı şayak basma kumaşıdır, 2'si yeşil saçaklı ve yemenidendir. Minderlerin 4'ü de büyük ve beyaz renklidir. Kapı perdesi de aba kumaşından yapılmıştır. Sofada ayrıca bir de yaldızlı leğen-ibrik takımı bulunmaktadır. Bu takım zaman zaman taşra divanhanesinde toplanıldığında yemek yendiğinin işareti olabilir.

Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Beylerbeyi Yalısı'nın Divanhaneleri: Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Beylerbeyi Yalısı'nda iki divanhane bulunuyordu. Bu divanhanelerin biri hariciye bölümünde diğeri ise taşra'daydı.

Hariciye bölümündeki divanhane üç sofalı fıskiyeli kasır ile havuza nazır kış odasının arasında bulunuyordu. Divanhane 5 adet kırmızı astarlı sarı zemin yeşil çiçekli Bilecik yastığı, 1 adet yapağı kebir minder, 8 adet kırmızı astarlı münakkaş sarı basma şayak, 3 adet köhne yapağı köhne minder ve 8 adet aba kapı perdesiyle döşenmişti.

İçoğlanı Odasından sonra kayıtlara geçirilen Taşra Divanhanesi ise sofalıydı ve yalnızca sofasındaki eşyalar kayıt altına alınmıştı. Sofasında 7 adet kırmızı astarlı sarı basma şayak, 1 adet kebir saçaklı yemeni mak'ad, 2 adet Yapağı minder ve 1 adet leğen-ibrik takımı vardı.

Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki Yalısı'nın Divanhanesi: Yalının harem bölümünde bulunan divanhane iki sofalıdır ve tahta anbar bulunmaktadır. Genellikle divanhanelerde yer alan saat (1 büyük kebir saat) ve ayna (1 adet) burada da bulunmaktadır. Sofada 9 adet müsta'mel yastık, 2 adet minder ve 1 adet köhne basma mak'ad, diğeri sofada yine 9 adet müsta'mel yastık, 2 adet minder ve 1 adet köhne basma mak'ad bulunur. Ayrıca yatak takımlarının oluşturduğu tahta anbarda eşyalar da şunlardır: 15 adet yemeni yorgan, 5 adet âlâ hatai sagir yastık, 7 adet kırmızı çuka müsta'mel mak'ad, 1 adet kadife döşek kılıfı, 1 adet benaluka sof seccade, 1 adet müsta'mel yemeni yastık, 2 adet işleme atlas yorgan, 7 adet çarşaf, 2 adet yüz yastığı, 1 adet müsta'mel kilim, 1 adet kırmızı çuka parça, 1 adet basma çuka sagir mak'ad. Bu yatak takımları ve seccade zaman zaman divanhanede misafir ağırlandığını da düşündürmektedir.

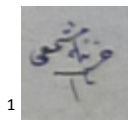
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki Yalısı'nın Divanhanesi: Harem'de bulunan Divanhanenin Hintkâri iskemlesi (1 adet), ve çalar saati (2 adet) dışında kalan eşyalar Halil Ağa'nın ve Ağa'nın zevcesinin olmak üzere tasnif edilmiştir. Divanhanede Halil Ağa'nın olduğu belirtilen eşyalar şunlardır: sedeflice 2 adet iskemle, 6 adet elvan hatai koltuk yastığı, 4 adet Lehkâri (polonya işi) koltuk yastığı, 4 adet selanik keçesi, 10 adet beyaz pencere perdesi 6 adet endam aynası, 1 adet dürbün, orta boyda (vasat) 1

adet gümüş maşraba, 20 adet yıldızlı mineli (minakâri) gümüş zarf, 1 adet maden tepsi, bir hazne (?) şem'i¹, küçük bir sandık içinde tarçın ve karanfil vardı².

Halil Ağa'nın Zevcesi'nin divanhanedeki eşyaları ise şu şekildedir;

12 adet lacivert kadife üzerine sırma işleme yastık yüzü, 12 adet pesend işleme döşeme yastık yüzü, 5 adet elvan dikme yüz yastığı, 9 adet elvan yastık, 16 adet baş yastığı, 19 adet yemeni yüz yastığı, 6 adet müsta'mel diba mak'ad, 4 adet göz atlas üzerine sırma işleme mak'ad, 9 adet basma mak'ad, 2 adet kırmızı çuka üzerine sırma işleme kapı perdesi, 2 adet yaşmak, 1 adet seccade, 1 adet telli hatai kapı perdesi, 1 adet işleme kundak yorgani, 3 adet atlas dikme yorgan, 3 adet dikme şal yorgan, 1 adet atlas klabdanlı yorgan, 1 adet sagir kundak yorgani, 21 adet kalemkâri yorgan, 22 adet hatai yorgan, 1'i Mardinî olmak üzere 12 adet adet müsta'mel yatak sargısı, 2 adet işleme atlas boğça, 1 adet işleme boğça, 3 adet sırmalı atlas boğça, 1 adet köhne işleme seccade, 5 adet tülbind çarşaf, 5 adet döşek çarşafı, 16 adet çarşaf, 2 adet kutni döşek, 6 adet işleme havlu, onu köhne 22 adet havlu, 5 adet köhne ihram, 8 adet penbe şilte, 3 adet şilte yüzü, 1 adet mavi işleme sofrası, Kabareli mum sofrası, 18 adet işleme taam (yemek) makremesi, 1 adet şal üzerine işleme kahve makremesi, 1 adet kahve örtüsü, 9 adet yeni (cedid) yağlık, 24 adet işleme yağlık, 18 adet pesend yağlık yemeni, 1 adet atlas üzerine klabdan nihâli, 1 adet hatai çitlik, 6 top hilali bez, 13 top melez bez, 1 adet tütün kesesi, sırmalı işleme 1 adet ayna, 5 parça müsta'mel beyaz şerid, 1 adet köhne şal parçasıdır.

Ağa'nın zevcesine ait kişisel mutfak eşyaları da vardı. Bunları şu nesneler oluşturmaktaydı; 11 adet billur tabak, 6 adet fağfur ve Beçkâri tabak, 5 adet tabağı ile beraber kase, 5 adet kabanos, 1 adet yıldızlı bakır (nühhâs) sini, 3 adet köhne şiş, Sim

1

² Ayrıca Divanhanede Ağa'ya ait nimten, destar, şâl, çakşır, zibun, don, gömlek, uçkur gibi giysiler de vardı ancak giysiler tezimize dahil edilmediğinden burada bahsedilmemiştir.

...¹, orta büyüklükte (vasat) 2 adet şamdan, 1 adet gümüş buhurdan, 1 adet gülabdan, bir kutu içinde çeşitli (mütenevvia) bir miktar kaşık ve bir sandık içinde cariyelerin ... ipliği hurdavatı oluşturuyordu².

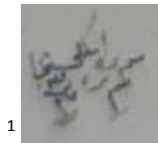
Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki Yalısı'nın Divanhanesi: Bu yalının divanhanesi harem bölümündedir ve "meydan" adı verilen yerde bulunmaktadır. Sedefli sandık, iskemle, tahta ve sepetten yapılmış bazı kutuların bulunduğu meydandaki divanhanenin eşyaları dehliz ve sofadaki eşyalarla beraber ele alınmıştır. Bu nedenle divanhaneye ait mefruşatın hangileri olduğunu bilemesek de 3 adet köhne Selanik keçesinin divanhanede bulunduğu ayrıca kaydedilmiştir. Divanhane, dehliz ve sofada bulunan mefruşat ise şöyledir; 8 adet köhne Uşak kalıçesi, 2 adet penbe minder, 1 adet yün minder, 3 adet müsta'mel çuka mak'ad, 7 adet penbe şilte, 3 adet sagir koltuk yastığı, 6 adet sagir yüz yastığı, 1 adet köhne çuka kapı perdesi, 2, adet aba kapı perdesi ve 1 adet müsta'mel kese (kise)dir.

Çizelge 4. 22 Yalılarda Divanhaneler

Yalı Sahibinin Adı	Semti	Divanhane (adet)	Divanhanenin Konumu
Sadrazam Damad İbrahim Paşa	Beşiktaş	1	Hariciye
Sadrazam Maktul Ali Paşa	Fındıklı	2	Hariciye, Harem
Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa	Ortaköy	1	Harem
	Rumelihisarı	2	Harem, Taşra
	Anadoluhisarı	-	
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı	—	
	Beylerbeyi	2	Hariciye, Taşra
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	1	Harem
Dergah-ı Âli Kapıcıbaşı	İstinye	1	Harem
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	1	Harem

4.3.7.2 Hanelerde Divanhaneler

Seyyid Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki Hanesi'nde: 1 divanhane olup Harem bölümünde bulunmaktadır. Bu divanhane 1 asma çalar saat, 24 müsta'mel kadife yastık, 11 beyaz şilte, 2 Cezayir ihramı ve 5 ihram ile döşenmiştir. Divanhanede ayrıca 2

1

² Divanhanedeki söz konusu eşyaların arasında giysileri de bulunmaktadır.

adet velense (tüylü ağır battaniye), 8 adet müsta'mel yorgan, 9 adet yemeni yüz yastığı, 15 adet müsta'mel diba, hatai ve yemeni yorgan, 18 adet müsta'mel sakız yorganı, 1 beledi döşek gibi yatak takımları da bulunmaktadır.

Sadrazam Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'nda Dülgeroğlu Mahallesi'ndeki Hanesinin Divanhanesi: Hariciye bölümünde bulunan bu divanhaneye dair tek kayıt 1 adet çalar saatinin olduğudur.

Sadrazam Mustafa Paşa'nın Şehzade'deki Hanesi'nin Divanhanesi: Hariciye bölümünde bulunan divanhane bir sofalıdır. Divanhanede 1 adet çalar saat; sofasında ise 14 adet çatma yastık, 3 adet çağla rengi çuka mak'ad, 3 adet minder, 2 adet koltuk yastığı kumaşı ve 2 keçe-i şayak bulunmaktadır.

Sadrazam Mustafa Paşa'nın Çatladıkapi'daki Hanesi'nin Divanhanesi: Bir sofası ve küçük bir odası bulunan divanhane hariciye bölümündedir. Divanhanede 1 çalar saat, sofasında 11 adet çatma yastık, 3 adet minder, 3 adet çuka mak'ad ve 1 adet orta keçesi bulunur. Küçük odasında ise içinde diba, üstufe, hatai, keremsud gibi kumaşlar bulunan bir sandık ile içinde diba çitlik bulunan bir sandık daha vardır.

Divanhanedeki tahta anbarda ise 4'ü köhne olmak üzere 11 şayak mak'ad, 2 suzeni mak'ad, 2 ocak yaşmağı, 18 köhne Benaluka yastık yüzü, 1 köhne hatai baş yastık yüzü, 4 kutni yastık yüzü, 1 çit mak'ad, 1 Benaluka seccade, 1 çuka saf seccadesi, 3 kaliçe seccade, 3 kaliçe saf seccadesi, 1 minder, 21 beyaz pencere perdesi, 3 köhne mefruşat puşidesi, 1 parça merre(?)¹, 1 minderiyle beraber iskemle vardır.

Sadr-ı Âli Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa'nın Hocapaşa Kurbunda Elvan Mahallesi'ndeki Hanesi'nin Divanhanesi: Hanenin hariciye ve harem bölümlerinde olmak üzere 2 divanhanesi vardır. Hariciye bölümünde olduğunu tahmin ettiğimiz divanhanenin bir sofası ve büyük bir odası vardır. Bu odada 4 adet yemeni mak'ad, 6 adet minder, 13 adet müsta'mel yastık, biri küçük olmak üzere 2 adet pıştahta saati, Orta boyda 1 adet

1

ayna, 2 adet hilye-i şerif, 1 adet gümüş hokkalı kemik divit, 1 adet tavuk(?)¹ yelpaze, , 1 adet müsta'mel mısır makremesi, 8 adet köhne sade havlu, 1 adet havlu peşkir ve 1 adet de köhne Farisî peşkir vardı.

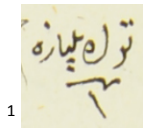
Mobilya ve mefruşatın yanı sıra odada mutfak eşyalarına da rastlanmaktadır. Bunlar 1 adet fağfur (porselen) beyaz kebir tabak, biri büyük diğeri küçük 2 adet kase, 7 adet vasat fağfur tabak, kutu içinde 4 adet fağfur kase ve 4 adet tabak, yine kutu içinde 11 adet fağfur tatlı tabağı ile 1 adet kase ve 1 adet fağfur şerbet kasesidir.

80 ciltten fazla kitap da divanhaneye konulmuştur.

Haremdeki divanhanede ise yalnızca tahta anbarda bulunan eşyalar deftere kaydedilmiştir. Buna göre 6 adet hatai ve yemeni yorgan, 2 adet köhne ihram, 1 adet gümüş gülabdan, 1 adet billur simli buhurdan ve gülabdan, 5 adet fağfur kase, 11 adet fağfur tatlı tabağı, 23 adet fağfur fincan, 5/9? adet sim zarf, 1 adet fağfur kase, 1 adet Beçkâri kase, 10 adet işleme kahve makremesi, ikisi kapaklı 4 adet lenger ve 2 adet bakır sini vardır. Ayrıca anbardaki 7 sandıkta Kethüda Yeğen Mehmed Ağa'nın zevcesinin cariyesine ait bazı elbiseler bulunmaktadır.

Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki Hanesi'nin divanhaneleri hakkında tam bilgi sahibi değiliz. Hangi bölümde bulunduğu bilemediğimiz Divanhaneye ait eşyalar "Hane-i mezburun hariciye ve dahiliyesinde vaki odalarda ve sofa ve divanhanelerinde" başlığı altında verildiğinden divanhanenin birden fazla olduğu düşünülmektedir.

Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı Mahallesi'ndeki Hanesinin Divanhanesi: Bu hanenin hariciye ve harem bölümünde olmak üzere iki divanhanesi bulunmaktadır. Hariciyedeki divanhanenin bir sofası vardır ve bu sofa 14 adet müsta'mel yastık, 4 adet minder, 3 adet şayak mak'ad, 1 adet kaliçe seccade ve 1 adet çalar saat ile döşenmiştir.

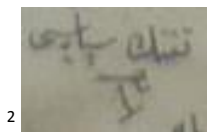
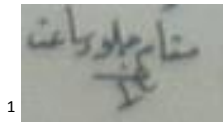
Haremdeki divanhane ise fevkani yani yükseltilmiş bir zeminde bulunur. Burada 20 çit ve yemeni yorgan, 1 yüz yastığı (bu yorgan ve yastıkların ehlinin olduğu haber verilir) ve 3 adet penbe-i hâm çuval vardır.

Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki Hanesinin Divanhanesi: Hariciye bölümünde bulunan divanhanenin 1 çalar saati bulunmakta, diğer eşyalardan bahsedilmemektedir.

Dergah-ı Âli Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Samatya'da Hatuniye Mahallesi'ndeki Hanesinin Divanhanesi: Hariciye ve haremde olmak üzere hanenin iki divanhanesi vardır. Hariciye bölümünde olduğu düşünülen hanenin divanhanesinde 1 tahta anbar ve biri büyük olmak üzere 5 adet dolap vardı. Tahta anbarda bulunan eşyalar 4 çarşaf, 1 mavi çarşaf, 4 basma yorgan, 2 baş yastığı, 2 kavuk, 4 saçaksız çuka mak'ad, 1 makreme kesesi, 1 köhne sofra-i peşkir ve 1 seccade vardı.

Dolapların büyük (kebir) olanında 1 abdest leğeni, 1 güğüm, 1 pirinç şamdan, 1 leğen-ibrik, 1 burun taşı ve 1 tabak vardı. İkinci dolapta fanus, bardak ve hurdavat olduğu kayıtlıdır. Üçüncü dolapta bir miktar tönbakü, defterler, kağıt ve çeşitli 8 çubuk yer alır. Dördüncü dolapta köhne penbe venedik avizeleri ve sair hurdavat vardır. Beşinci dolapta ise 4 tabak, 1 billur fincan, 6 billur kase, 1 mermer havan ve 2 şişe-i bardak bulunmaktadır.

Haremde fevkani sofası olan divanhanede ise 3 Şayak mak'ad, 1 mavi velense, 2 keçe, 14 çatma yastık, 2 balin (minder), 1 koltuk yastığı, 1 orta uşak döşemesi, 1 makam¹ çalar saat, 1 çalat saat, 1 aba kapı perdesi, biri kırmızı olmak üzere 3 minder, 1 adet kandil vardı. Divanhanede bulunan tahta sandıkta ise çeşitli at takımlarının yanı sıra 2 muşamma', 1 kesme şiltesi, 12 penbe memlu yastıkların yüzü, 1 tüfenk siparisi(?)², 3 mavi çuka mak'ad, 2 adet dehliz abası, 6 minder, 4 şilte, 1 ayna, 2 hilye-i şerif, 2'si sade

4'ü sedefli toplam 6 akçe kesesi, 1 kebe, 1 bakır (nühhas) matara, 1 zemzem kumkuması bulunuyordu.

İstanbul Baruthane Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa Kurbunda Molla Gürani Mahallesi'ndeki Hanesinin Divanhanesi: Hanenin iki divanhanesi Hariciye ve Dahiliye bölümünde bulunuyordu. Hariciye bölümünde bulunan Divanhane orta kattaydı (vasatada) ve 3 sofalıydı. Divanhanenin 2 çalar saati vardı. Üç sofasının mefruşatını ise şunlar oluşturuyordu: 22 köhne sade kadife yastık, 3 çatma yastık, 4 yemeni yastık (toplam 29 yastık), köhne 10 minder, 8 köhne yemeni mak'ad ve 1 kutni sagir minder.

Konutların Hariciye, harem ve dahiliye gibi çeşitli bölümlerinde bulunabilen divanhaneler taşrada da yer alabiliyordu. Sofasız oldukları gibi 1'den 3'e kadar çıkan sofaları bulunan bu divanhanelerin içinde kendilerine ait bir de odalarının bulunduğu mimari tasarımlara rastlanmaktadır. Divanhaneler yalnız toplantıların yapıldığı özel alan olmalarının dışında içlerinde bulunan tahta anbarlarda, tahta dolaplarda, sandık veya kutularda bulunan yatak takımları, döşemeler, yemek takımlarına dair nesneler bize burasının yatmak veya yemek yemek için de kullanıldığını göstermektedir.

Divanhanelerin en önemli unsuru saattir. Asma saat, çalar saat, piştahta saati gibi çeşitli türdeki saatlerin kullanıldığı bu divanhanelerde ayrıca bir kandil bulunurdu. Hatta Hasan Ağa'nın Vefa'daki Hanesi'nin hariciye kısmındaki divanhanesinde bir Venedik Avizesi dahi vardı. Divanhanelerin döşemesine geline başlıca yastık, minder, mak'adların kullanıldığı görülür. Bunların yanı sıra iskemle ve sandalyeler dikkati çeken özel işlemeli mobilyalardı.

Çizelge 4. 23 Hanelerde Divanhaneler

Hane Sahibinin Adı	Hanenin Bulunduğu Semt	Divanhane	Konumu
Sadrazam Seyyid Hasan Paşa	Fenayi Mahallesi	-	
	Kemeraltı	1	Harem
Sadrazam Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşında Dülgeroğlu Mahallesi	1	Hariciye
	Şehzade kurbu	1	Hariciye
Sadrazam Mustafa Paşa (Çorlulu)	At meydanı kurbu	-	
	Çatladıkapi kurbu	1	Hariciye
Sadaret Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	Hocapaşa, Elvan mahallesinde	1	Harem
Tersane-i Amire Emiri Selim Ağa	Acemoğlu Meydanı kurbunda hanesi	-	
	Soğukçeşme kurbunda hanesi	-	
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Beşiktaş'taki hanesi	1	Hariciye
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı Mahallesinde hanesi	2	Hariciye ve Harem
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı'nda	1	Hariciye
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıt Cami kurbunda	-	
Cebthane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme kurbunda	-	
Cebeci başı Kadri ağazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesinde	1	Hariciye
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazım Hasan Ağa	Vefa kurbunda Molla Gürani Mahallesi	-	

Yalı ve Hane tipi konutlarda Divanhane isimli mekan bileşenlerini kısaca toplamak gerekirse, (2 yalı ve 6 hane dışında) konutların %58,6'lık bir kesiminde yer alır. Genellikle konutlarda 1 divanhane bulunurken 3 yalıda ve 1 hanede 2 divanhane bulunduğu da görülmüştür. Hanelerin hariciye bölümünde, yalıların harem ve hariciye bölümlerinde, bazen de taşrada konumlandırılırken “kebir ayineli köşk”, “üç sofalı fıskiye kasır”, “havuza nazır kış odası”, “kebir oda” gibi önemli yaşama mekanlarına yakın olmasına dikkat edilmiştir. Divanhane sofalarının sayısı 3'e kadar çıkabilir, oda T planlı bir görünümler sergilerdi. Bazen de Divanhane odasının içinde küçük bir oda daha olurdu. Eşya bağlamında değerlendirildiğinde “geleneksel oda” anlayışının Divanhanelerde de bulunduğu dikkati çeker. Tersanedeki ve Kemeraltı'ndaki hanenin divanhanesinde yatak takımları, İstinye'deki yalıda yazı mutfak takımları, Hocapaşa'daki hanede yazı, mutfak ve banyo eşyaları, kitaplar, Samatya'daki hanenin divanhanesinde 5 dolap içinde mutfak eşyaları, çubuklar, tönbakü, kağıt ve defterlerin bulunması Divanhanelerin yalnız toplantı sırasında değil gündelik yaşam içinde kullanılan mekanlar olduğunu göstermektedir.

4.3.8 Mabeyn Odası

Sözlük anlamı “iki şeyin arası” demek olan mabeyn kelimesi haremle selamlığı birbirine bağlayan sofa, oda, daire şeklinde tanımlanmaktadır [146]. Mabeyn odalarının 18.yüzyıl Osmanlı terminolojisine nasıl yansıdığını muhalefat defterleri üzerinden takip edebildiğimiz kadarıyla sözlüklerdeki anlamından daha karmaşık bir yapıyı sergilediği

anlaşılmaktadır. İncelediğimiz defterler bize “haremdede mabeyn odası”, “hariciyede mabeyn odası”, “iç mabeyn odası”, “enderun mabeyn odası”, “sagır mabeyn odası”, “taşra mabeyn odası” gibi konumları ve boyutları hakkında bilgi verdiği gibi içindeki eşyalar sayesinde nasıl bir yaşama alanını yansıttığını da göstermektedir.

Devlet ricalinin konutlarında giriş-çıkışın denetimli olduğu düşünüldüğünde mabeyn odalarının geçiş/ara bölgelerinde bulunması anlam kazanır. Kamusal alandan özel alana geçişte 18.yüzyıl konutlarındaki geçirgenlik hariciyeden hareme doğru azalırdı. Devlet ricalinin çalışma alanı olan hariciye bölümlerinin kalabalık bir nüfusu barındırması da bu konutlarda ara/geçiş bölgelerini gerekli kılmaktadır. Bu nedenle mabeyn odalarının “hareme girecek mahalde mabeyn odası” “zokağa nazır odanın kurbunda” örneklerinde olduğu gibi geçiş bölgelerinde bulundukları dikkati çeker.

Topkapı Sarayı’ndaki Hünkâr sofasının I.Abdülhamid döneminde (1774-1789) mâbeyn adını alması ve burasının padişahın çalışma, oturma, dinlenme, yemek yeme, kabul, eğlence ve mûsiki gibi günlük hayatının ve mesaisinin geçtiği mekânların başlıcası olması [146] mabeyn ismindeki algının değişimine işarettir.

Aşağıda mabeyn odaları yalı ve hane tipi konutlarda olmak üzere ayrı ayrı incelenmiştir.

3.3.8.1 Yalılarda Mabeyn Odası

Sadrazam İbrahim Paşa’nın Çırağan Yalısı’ndaki Mabeyn Odaları: Çırağan Yalısı’nın ikisi haremdede ve bir diğeri Taşrada olmak üzere toplam üç mabeyn odasının olduğunu öğreniyoruz.

Haremdede iki mabeyn odasından biri “Havlıya (bahçeye) nazır ittisalinde olan Mabeyn Odası” şeklinde tanımlanmış ancak mabeyn odasının hangi mekanın bitişiğinde olduğu yazılmamıştır. Bu odanın döşemeleri kumaş cinsleri dışında Taşra Mabeyn odasıyla benzerlik gösterir. Burada 4 adet mak’ad, onüçü normal, ikisi köşe, altısı koltuk, dördü yüz yastığı olan toplam 26 adet yastık, 4 adet şilte, 4 adet minder, 3 adet keçe, dokuzu cam, dokuzu pencere, ikisi kapı perdesi olan toplam 21 adet perde, 1 adet nihali, 1 adet endam aynası ve 7 adet puşide vardır. Mefruşatın özelliklerine gelince; mak’adlar kenarı beyaz çiçekli diba ortası sarı atlas şeritli ve saçaklıydı. Yastıklar frenk pesend beyaz zemin al kadife merre(?) astarlıydı, köşe yastıkları beyaz zemin al kutni, koltuk yastıkları beyaz telli ağır hataiden yapılmıştı. Yüz yastıkları mûmi, şilteler beyaz renkli,

minderler de beyaz ve bene (ip) ile doldurulmuştu. Keçeler Acem yan keçesi, pencere perdeleri yemeni, (cam perdesinin kumaşı belirtilmemiş), kapı perdeleri şeritli al şükufeden yapılmıştı. Odadaki nihali Selanik sırma işlemeliydi, puşidelerin dördü kırmızı minder örtüsü, ikisi endam aynasının örtüsü olarak kullanılıyordu. Ayrıca burada “oda-i mezkure mefruşatından hariç mevcut bulunan” 9 adet zemini beyaz kırmızı çiçekli mor astarlı kehma cedid yastıklar da bulunduğu bulunuyordu.

Haremdeki ikinci mabeyn odası “Bahçeye Nazır”dır. Mabeyn Odası’nın eşyaları, Kebir Hamam Camekanı ile Orta katta Çavuş odasına bitişik Bekçi Odasının arasında müsadere edildiğinden mabey odasının söz konusu iki mekanın ortasında bulunduğu düşünülebilir. Bu odanın 3 adet yeşil saçaklı kırmızı çuka mak’adı, 8 adet kırmızı astarlı müsta’mel seraser yastığı, 3 adet büyük beyaz yün minderi, 8 adet yemeni pencere perdesi, 8 adet beyaz bez cam perdesi, 1 adet kırmızı çuka kapı perdesi vardır.

Kahve odasının ardından gelen Taşra Mabeyn odası denize bakıyordu. Ocağı bulunan odanın değerli kumaşlara sahip 4 adet mak’ad, 2 adet köşe mak’adı, 17 adet yastık, 2 adet köşe yastığı, 4 adet koltuk yastığı, 4 adet minder, 9 adet pencere perdesi, 6 adet cam perdesi, 3 adet kapı perdesi, 1 adet ayna, 4 adet puşide (örtü), 1 adet nihali ve 1 adet keçesi vardı. Kumaşları ise şu şekildedeydi: Mak’adlar Cezayir şeritli kırmızı çukadan, köşe mak’adları yeşil saçaklı suzeni kumaşa sahipti. 13 yastık zemini beyaz sarı telli aş saçaklı merre? astarlı, koltuk yastıklarının ikisi kırmızı acem dibası diğer ikisi yeşil telli hatai idi. Minderler beyaz renkli ve bene memlu (iple doldurulmuş), pencere perdeleri Lehkâri, cam perdeleri beyaz, kapı perdeleri al çukadan yapılmıştı. Puşidelerin üçü beyaz bez minder puşidesi, biri odadaki büyük ayna için olup sandal bir puşide idi. Ocak önünde sırmalı Selanik nihalisi vardı, ayrıca yere serilmiş keçeler münakkaş yan acem keçeleriydi.

Gülşenabad Yalısı’nın Mabeyn Odaları: Yalının havuzuna bakan bir Taşra Mabeyn odası ile Denize bakan bir “İç Mabeyn” odası olmak üzere iki mabeyn odası bulunmaktadır.

Taşra Mabeyn Odasının yastık, mak’ad, şilte, minder, perde gibi döşemelerin yanı sıra büyük bir endam aynası, 1 kıt’a levha ve 1 adet Hilve-i Şerif yerleştirilmiştir. Mefruşatta kullanılan kumaş ve bezeme şu şekildedir; 12 adet Bilecik yastığı ağır mütella sarı zemin kırmızı merre(?) astarlı ve kırmızı çiçeklidir. 10 adet koltuk yastığının 6’sı kırmızı ve

gölgüli telli hatai, 2'si sade gölgüli, 2'si yeşil telli hataidendir. 11 adet yüz yastığı mûmi, 1 adet köşe yastığı mütella kadife, 3 adet büyük mak'ad kırmızı astarlı leylakî çuka yeşil saçaklıdır. 4 adet kırmızı şilte iple (bene), 5 adet beyaz minder yünle doldurulmuştur. 4 adet beyaz puşide bezden, 2 adet köşe mak'adı ve 11 adet pencere perdesi de yemeniden yapılmıştır.

Taşra Mabeyn odasında olduğu gibi deniz manzaralı iç mabeyn odasında da bir Hilve-i Şerif bulunmaktadır. Mefruşatını ise 10 adet kırmızı astarlı sarı zemin kırmızı çiçekli Bilecik yastığı, 5 adet yün dolu büyük beyaz minder ve beyaz perdeler oluşturmaktadır.

Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki Yalısının Mabeyn Odaları: Bu yalının harem bölümünde bulunan Mabeyn Odası yalının tek mabeyn odasıydı. Haremde ilk teftiş edilen oda burası olup ardından küçük bir oda ile Divanhane sofasının eşyaları müsadere edildiğine göre konum olarak hariciyeden hareme geçişte önemli bir alanda bulunduğu söylenebilir. Bu odanın mefruşatı 1 adet Hilve-i Şerif, 12 adet Sakızî yastık, 3 adet Sakızî mak'ad, 1 adet koltuk yastığı ve 3 adet adet minderden ibaretti.

Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki Yalısının Mabeyn Odası: Yalının Mabeyn odası hareme girilen mahalde konumlandırılmıştı. Ocaklı bu odada; 2 adet büyük Çitari saçaklı Mardinkârî ağır telli mak'ad, 15 adet çitari astarlı Mardinkârî yastık, Lehkârî mütella koltuk yastığı, iple doldurulmuş 1 adet beyaz şilte, yine iple dolu 3 adet yastık kılıfı ve 3 adet yüz yastığı kılıfı, 2 adet büyük mûmi yüz yastığı, 5 adet büyük beyaz minder, 6 adet yemeniden kırmızı pencere perdesi ile 1 adet aba kapı perdesi, aynanın üzerinde bir örtü vardı. Ayrıca 1 adet kırmızı çuka ocak yaşmağı, avihte (asılı) 1 adet kandil, kırık (şikest) 1 adet dürbün, büyük bir ayna ile 15 cilt kitap odanın aksesuarlarını oluştuyordu.

Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Rumelihisarı'ndaki Yalısının Mabeyn Odası: Haremde bulunan Mabeyn odasından sonra Taşra Divanhanesi'nin eşyaları müsadere edildiğine göre bu oda haremde çıkışında bir yerde bulunuyordu. Mefruşatından bahsedilmemiş olan Mabeyn odasında biri büyük ikisi küçük 3 adet ayna ile 1 adet Hilve-i Şerif vardı.

Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki Yalısının Mabeyn Odası: Belgelerden yalının 3 mabeyn odası bulunduğu anlaşılıyor. İki mabeyn odası harem

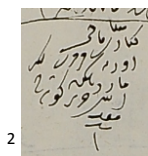
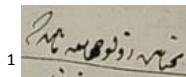
bölümünde iki bahçenin ortasında yer alan odalar grubunun başında ve sonunda bulunmaktadır. Diğer mabeyn odası ise bekçi odasının yanında “taşra fevkanide” olarak isimlendirilen mahalin girişinde yer almaktadır.

İki bahçenin ortasındaki odalar grubunun girişinde bulunduğunu söylediğimiz İlk mabeyn tahtanide ... mabeyndir¹. Mefruşatın görece az bulunduğu bu odada 12 adet sade taraklı kırmızı Bursa yastığı, 1 adet beyaz zemin kırmızı saçaklı basma şayak mak’ad ve 4 adet büyük beyaz minder vardır.

Bahçeye çıkışta yer alan ikinci mabeyn odasının mefruşatı ise daha tafsilatlıdır. Burası 13 adet mütella cedid sarı zemin yeşil ve kırmızı çiçekli telli Mardini yastık, 2 adet beyaz kutnu münakkaş koltuk yastığı, 4 adet alaca saçaklı münakkaş mor Kıbriskâri cedid mak’ad, 5 adet beyaz yün memlu büyük minder ve 4 adet yün minder vardır. 7 adet yemeni pencere perdesinden, mekanın aydınlık olduğunu tahmin edebiliriz. Ocak bulunan odada 1 adet de sade kırmızı çuka ocak yaşmağı bulunmaktadır.

Üçüncü mabeyn odası Taşra fevkanide olarak isimlendirilen yapının girişindedir. 19 adet yastık sarı zemin yeşil çiçekli Bilecik yastığıdır. 3 adet yeşil saçaklı beyaz zemin kırmızı münakkaş şayak ve 5 adet büyük beyaz minderden ibaret olup pencerede 7 adet yemeni pencere perdesi ile 1 adet aba kapı perdesi vardır.

Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa’nın Anadoluhisarı’ndaki Yalısının Mabeyn Odaları: Haremden ve hariciye bölümlerinde birer tane olmak üzere yalının iki mabeyn odası vardır. Haremin ikinci katında dağ tarafında bulunan mabeyn odasında kullanılan mak’adların ve yastıkların sayısal çokluğu burasının geniş bir mekan olduğunu göstermektedir. Bunlar 5 adet sarı saçaklı yemeni basma mak’ad, 2 adet kenarı mütella mavi ortası kırmızı kebir ...² köşe mak’adıydı. Yastıklar da 10 adet mavi zemin taraklı mütella mor yastık, , 12 adet sarı zemin kırmızı çiçekli çatma yastık, 10 sarı zemin

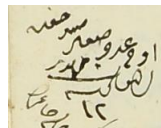
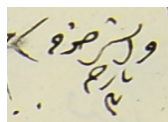
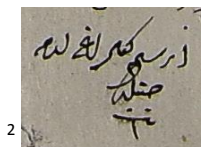
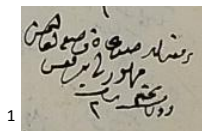

kırmızı çiçekli Bilecik yastığı ve 5 sade kırmızı taraklı Bursa yastığı olmak üzere toplam 37 adetti. Ayrıca 3 adet beyaz minder de odada bulunan eşyalar arasındaydı.

Hariciyede camlı kasırdan sonra yer alan mabeyn odasının ardından sofalar gelmekte buradan bahçeye çıkılmaktadır. Odada mak'ad, yastık ve minderlerin yanı sıra kullanılan eşyalar arasında 1 adet sade fâri ayaklı çekmece, 1 adet büyük ayna, 1 levha, 1 adet beyaz mermer kapaklı kâse, 1 adet elmas traşlı büyük kase, 4 adet billur tabak vardır. İçinde ocak bulunan ve ocağın önünde gülgülü çukadan 1 adet ocak yaşmağı da bulunan odanın döşemeleri ve mefruşatı şu şekildeydi: 3 adet alaca saçaklı Leh basması yeşil münakkaş yemeni mak'ad, 1 köşe minder ve mak'adı, 11 adet cedid beyaz zemin kırmızı çiçekli merre? astarlı murassa' yastık, 4 adet Cedid kırmızı astarlı çiçekli Boğdankâri koltuk yastığı, 2 adet beyaz çiçekli kutni koltuk yastığı, 5 adet mûmi yüz yastığı, 7 adet yemeni pencere perdesi, 1 adet aba kapı perdesidir. Ayrıca bir miktar da soğan vazolunmuş (konulmuş) memhur (mühürlü) tahta 2 adet kafes vardır¹.

Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Beylerbeyi'ndeki Yalısının Mabeyn Odası: Yalıda tek mabeyn odası vardır. Hariciye bölümünde Taşra divanhane sofasına çıkmadan önce iç oğlanı odası ve deniza nazır büyük oda ile aynı yerde bulunduğu tahmin edilmektedir. Bu odada mak'ad olmayıp yastık ve minderlerle döşenmiştir. Bunlar 11 adet cedid mütella sarı zemin kırmızı astarlı çiçekli bilecik merre katife yastık, 2 adet müsta'mel telli diba koltuk yastığı, 2 adet çiçek elvan kadife koltuk yastığı, 3 adet keremsud koltuk yastığı, 2 adet mumi yüz yastığı ve 5 adet büyük yapağıdan minderlerdir. Ayrıca burada büyük 1 ibrişim ...² çitlik de bulunmaktadır.

Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki Yalısının Mabeyn Odaları: Bu yalıdaki Mabeyn odaları "Enderun Mabeyni" ve "Mabeyn Hazine Odası" isimleriyle anılmaktadır. Yalının müsaderesi Enderun Mabeyni ile başladığından bu mekanın girişe

yakın bir yerlerde olabileceği düşünülebilir. Enderun Mabeyninde bulunan eşyalar 4 adet çuka mak'ad, 15 adet mütella yastık, 3 adet sade hatai köşe yastığı, 4 adet koltuk yastığı, 6 adet minder, 1 adet iskemle, 2 adet müsta'mel sakızkâri seccade, 1 adet orta keçesi, 3 adet çuka kapı perdesi, 6 adet yemeni pencere perdesi ve 1 adet çuka yaşmaktır. Ocak ile bir takım ocak demiri bulunan odanın yaşmağının da ocak yaşmağı olduğunu düşünmek mümkün görünüyor.

Mabeyn Hazine Odası'nın ise harem bölümünde bulunma ihtimali yüksektir. Buradaki eşyalar 3 sandık içindedir ve odadaki eşyaların bu sandıklara toplandığını düşündürür. İlk sandıkta at takımları, silahlar ve kumaşlar vardır. Bunlar 6 adet yaldızlı kemer raht, 4 adet gümüş gaddare, 5 adet sim rişme (zincir), 3 adet simli köhne Cezayir Baltası, biri altın biri sim 2 adet balta, 1 adet altın kılıç, 2 çift piştov, 1 adet keman, 4 top çit lehkâri, 1 top çiçekli kutni, 6 adet frenkpesend kutni yastık, 1 adet müsta'mel sakızî seccade, 3 parça saye çuka, 3 parça firaş? (yatak) çukası, 1 adet cedid şam kesmesidir.

İkinci sandıkta üçü müsta'mel üçü cedid 6 adet sakızkâri mak'ad, 10 adet cedid sakızkâri yastık, 1 adet kutnu üzerine işleme müsta'mel seccade vardır.

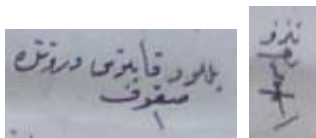
Üçüncü sandıkta mefruşatlar, atlar için yapılmış değerli kesmeler, eğerler, mutfak eşyaları bulunur. Mefruşata dair 2 adet köhne diba mak'ad, 3 köhne yün mak'ad, 7 çift mütella kutnu yastık, 4 top çitari merre?, 3 adet köhne kilim, 2 adet minder, 1 adet yün çekdiri (bir kayık çeşidi) mak'adı vardır. At takımlarını 1 adet incili tirkeş, 1 adet müsta'mel sakızî klabdan, 2 adet simli (gümüş) eğer, 2 adet müsta'mel diba kesme, 1 adet sade yaldızlı çuka kesme, 1 adet üç dallı badzehr çuka kesme, 1 adet cedid şam kesmesi, 1 adet müsta'mel sırma işleme beyaz kesme, 1 adet kırmızı sagir dallı işleme çuka kesmeye oluşturur. Mutfak eşyalarına dair ise 1 adet şeker kutusu, 4 adet fağfur kase, 4 adet küçük fağfur tabak, 4 adet büyük tabak, 11 adet bakır yaldızlı kapağı ile beraber kuşhane sahan ve 12 kese üç aded sagir ...altın vardır.

Dergah-ı Âli Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki Yalısının Mabeyn Odaları: Yalıda iki mabeyn odası vardır ve ikisi de Haremde teftiş edilen ilk iki mekan olma özelliği gösterir. Bu nedenle haremde girişinde yer aldıklarını düşündüğümüz bu odaların biri "Sagir Mabeyn" odasıdır yani ilki ikincisinden küçüktür.

Sagır Mabeyn Odasında Halil Ağa ile Zevcesi'nin eşyaları ayrı ayrı kaydedilmiştir. Halil Ağa'ya ait hem oda mefruşatı hem de kişisel eşyaları bulunmaktadır. Buna göre odada 3 adet lehkâri mak'ad, 1 adet köşe yemeni mak'ad, 7 adet kadife yastık, 2 adet yemeni yüz yastığı, 3 adet minder, 1 adet köhne göz ihram, 2 adet sedefli iskemle, 1 adet sim pandol saat, 1 adet vezne terazü, 1 adet gümüş raht paftası?, 2 adet küçük edhan şişesi ile bir miktar edhan, 1 adet küçük kutu, içinde yaklaşık 5 dirhem tarçın bulunan rugani bir çekmece, küçük 1 adet sim sagır şeker kutusu ma' kaşık sedeftir, tahminen 30 dirhem öd ağacı, yine yaklaşık olarak 2 miskal anber, yaldızlı leğen-ibrik, bakır (nühhas) 1 kahe tepsisi, 1 küçük ayna, billur kabanos derununda ¹, içi tatlı dolu şişe vardır. Kişisel eşyalar arasında 1 adet bağa zarfıyla beraber incili sakal tarağı kesesi, 1 adet çakı, yaklaşık 5 kuruş eden cedid para, tehi (dolu) 1 adet şal akçe kesesi, kürk, biniş, ferrace, nimten gibi Halil Ağa'nın çeşitli giysilerini içermektedir. Yine bu odada Halil Ağa öldüğünde koynundan çıkarıldığı söylenen altın harclı bir felemenk tespih ile 6 adet nüzuv(?) bulunmaktadır.

Yine bu odada Halil Ağa'nın zevcesine ait 2 adet çubuk, 1 adet sedefkâri rahle, 2 adet zinciri ile beraber gümüş kahve askısı ile birkaç giysisi bulunuyordu.

Diğer mabeyn odası ise 3 adet Kıbrısî mak'ad, 15 adet kadife yastık, 1 adet yemeni sagır yastık, 5 adet minder, 8 adet beyaz pencere perdesi ve 1 adet çukadan aba kapı perdesi ile döşenmişti. Diğer eşyalar yatak takımına ait nesnelerdi. Bunlar 3 adet çarşafı ile beraber şilte, ve 4 adet kılıf, 3 adet köhne işleme yastık yüzü, 1 adet minder kılıfı, 1 adet yastık kılıfıdır. Ayrıca odada 1 dürbün, 1 tiryak (içinde türlü nesneler ve yılan eti bulunan bir karışık ilaç; afyon macunu; her türlü zehirlere karşı kullanılan panzehir [134] hokkası ile 1 adet nefti? kavuk, zenne (kadın) pabucu ve 1 çift mest vardır.

Çizelge 4. 24 Yalılarda Mabeyn Odaları

Yalı Sahibi	Semti	Mabeyn Odası	Mabeyn Odasının Konumu
Sadrazam Damad İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	3	ikisi haremde, taşrada
	Gülşenabad Yalısı	2	iç ve taşra
Sadrazam Maktul Ali Paşa	Fındıklı	1	Haremde
Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa	Ortaköy	1	Haremde
	Rumelihisarı	1	Harem
	Anadoluhisarı	3	ikisi haremde, biri taşra fevkanide
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı	2	haremde ve hariciyede
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	1	Enderun
Dergah-ı Âli Kapıcıbaşı	İstinye	2	Haremde
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	-	

4.3.8.2 Hanelerde Mabeyn Odası

Sadrazam Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi Mahallesi'ndeki Hanesinin Mabeyn Odası: Hanede 1 mabeyn odası vardır. Haremde sokağa nazır odanın yanında bulunan bu odada pek mobilya çeşidi bulunmasa da 35 adet kadife yastık ve 11 adet minderle konforlu ve rahat edilecek bir şekilde döşendiğini söyleyebiliriz.

Sadrazam Seyyid Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki Hanesi'nin Mabeyn Odaları: Bu hanede biri küçük iki mabeyn odası vardır ve ikisi de haremde küçük kiler civarında bulunur. Küçük olmayan mabeyn odası 1 adet yemeni mak'ad, 4 adet çuka mak'ad, 13 adet kadife yastık, 4 adet telli hatai köşe yastığı, 5 adet minder, 1 adet alaca şilte, 7 adet beyaz pencere perdesi ve 1 adet büyük ayna ile döşenmişti.

Küçük mabeyn odası ise çuka mak'ad, 11 adet müsta'mel döşeme yastık, 3 adet minder ve beyaz şilte, 1 adet sim maşraba ve 1 adet sim kılıç vardı. Yine bu odada 4 sandık dikkati çeker ve içlerinde İbrahim Bey ve Bey dayesinin elbiseleri bulunur.

Sadrazam Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'nda Dülgeroğlu Mahallesi'ndeki Hanesinin Mabeyn Odası: Hariciye bölümünde Mabeyn bitişiğindeki odadan sonra fıskiye köşke ve kilere geçilir, dolayısıyla mabeyn odasının fıskiye köşke geçmeden önce bir ara mekanı temsil ettiği düşünülebilir. Odanın mefruşatını ise 1 şilte ve 2 yüz yastığı oluşturur. Bu odaya ayrıca Sadrazam Hacı Mehmed Paşa'nın odası da yakındır ve Mehmed Paşa'nın içinde ne olduğunu bilemediğimiz 10 bohçası ve 16 kürkü burada durmaktadır.

Sadrazam Çorlulu Mustafa Paşa'nın Şehzade Kurbundaki Hanesinin Mabeyn Odası: Hanenin 1 mabeyn odası vardır. Harem bölümde bahçedeki köşkten sonra Musa Bey'e

ait olan küçük odanın yakınında bulunan Mabeyn odasının bahçeye yakın olduğu düşünülmektedir. Bu odada 3 adet çuka mak'ad, 13 adet döşeme cedid yastık, 4 adet diba koltuk yastığı, 2 adet diba köşe minder, 6 adet minder, 1 adet keçe, 4 adet penbe şilte, 4 adet yemeni şilte yüzü, 5 adet pencere perdesi, ikisi çuka biri aba 2 adet kapı perdesi vardı.

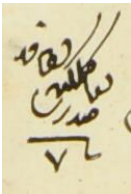
Sadrazam Çorlulu Mustafa Paşa'nın Çatladıkapı Kurbundaki Hanesinin Mabeyn Odaları: Hanenin 4 mabeyn odası vardı. Hariciyede 3 mabeyn odası vardı ve bunların ikisi iç mabeyn odasıydı. Dördüncüsü ise Taşra Mabeyn Odasıydı. Hariciye bölümünde artarda sıralanan bu odalar divanhane ile cihannüma arasındaydı ve aşağı yukarı aynı mefruşatla döşenmişlerdi.

Mabeyn Odasında 3 adet çuka mak'ad, 12 adet çatma yastık, 6 adet minder, 1 adet keçe, 3 adet şilte, 3 adet küçük şilte yüzü, 1 adet çuka kapı perdesi vardı. Odadaki yüklükte ise 7 adet ...¹ çadırı vardı.

İç mabeyn odası 4 adet çuka mak'ad, 12 adet çatma yastık, 9 adet minder, 1 adet keçe ve 4 adet şilte; diğer iç mabeyn odası 3 adet çuka mak'ad, 11 adet kutni yastık, 5 adet minder, 3 adet şilte, 3 adet küçük şilte yüzü, 1 adet keçe, 4 adet basma pencere perdesi, biri kırmızı dokuzu beyaz 10 adet şilte yatak ve 1 adet çuka kapı perdesi ile döşenmişti.

Taşradaki mabeyn odasında ise 4 adet çuka mak'ad, 11 adet çatma yastık, 9 adet minder, 1 adet keçe ve 4 adet şilte vardı.

Hazinedar Maktul Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme Kurbundaki Hanesinin Mabeyn Odası: Hanenin 1 mabeyn odası vardır. Hariciye bölümünde orta katta yer alan bu odada 2 çuka mak'ad, 8 Frenkpesend yastık, 1 köşe yastığı, acem, selanik ve sivas yörelerine ait 3 keçe, 3 beyaz çiçekli şilte, 2 minder ve 1 kapı perdesi ve 1 yemeni yorgan vardır.

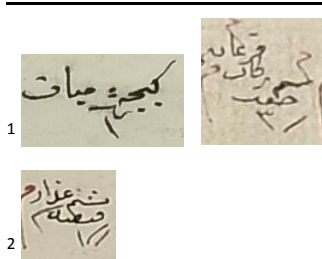

Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı Mahallesi'ndeki Hanesinin Mabeyn Odası: Mabeyn odası hanenin hariciye bölümünde hazine odası ile divanhane sofası arasında bulunmaktaydı. Küçük bir ayna bulunan oda 3 adet çuka mak'ad, 12 adet köhne kadife yastık, 1 adet koltuk yastığı, 3 adet minder, 1 adet keçe-i miyat¹?, 1 adet pencere perdesi ile döşenmişti. İbrahim Bey'in çalışma mekanı olarak da kullandığını düşündüğümüz bu odada bir yüklük, 1 sedefli çekmece, 1 rugani pištahta ve içinde evrak bulunan bir çekmece vardı. Yüklükte 1 yatak, sedefli çekmece içinde tepesi gök yakutlu yeşim kabzalı 1 adet bıçak, pişthatada ise sade 1 sakal tarağı bulunmuştur. Yine İbrahim Bey'in aşağıkâri 1 üstucu? ile arusekten yapılmış 1 gözlüğü de bu odadadır

Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadırğa Limanı'ndaki Hanesi'nin Mabeyn Odası: Hanede tek mabeyn odası vardır. Yeri tespit edilemeyen bu odada oldukça zengin eşya çeşitleriyle karşılaşırız. Halil Ağa'nın 39 cilt kitabı, rugani çınar ve cevizden yapılmış iki pištahta ve ocağın yanına bir dolap bulunmaktadır.

Odadaki at koşumları ve silahları; 1 adet sim yaldızlı mükemmel divan rahtı ma' rikab ve debboz ve abai, 3 adet Sim yaldızlı divan rahtı sade sine-bend ve başlık, 1 çift mercan rikab, 6 adet Sim yaldızlı kemer raht ma' başlık, 1 adet Sim yaldızlı cabgun raht ma' başlık, 4 sim debboz, 4 adet sim bez kesme, 1 adet sim ..., 1 adet Katife gılaflı simli gaddare, 2 çift Sim kabareli kubur ma' piştov, 1 adet Müsta'mel laciverdi canfes üzerine işleme kesme, 2 adet Müsta'mel kırmızı çuka üzerine işleme kesme, 1 adet Köhne Bağdad kâri kesme, 1 adet Köhne çuka gömlek, 3 adet müsta'mel tobkur, 1 parça şeritli kesme, 3 adet Müsta'mel sim kaplama eğer, 4 adet Müsta'mel altun .. rikab, 2 çift pirinç rikab idi.

Rugani Çınar Pištahta içinde 1 adet gümüş kabareli tirkeş, 7 adet tüfenk çarhı, sim harclı 1 adet mercan tespih, 1 adet yeşim gaddare(?) kabzası², 1 adet siperli zihgir ma' siper, beyaz bir kese içinde 461 kuruş değerinde altın, mavi kese içinde 500 kuruş

değerinde altın ve zincirli ...¹, divan rahtı yağız peçe ayinesi, 1 adet rişme, 2 badzehr-i kâvi, 2 yeşim kuşak başı, 1 zer-i mahbub, sim yemeni hatem yüzük, 1 adet firuze altın yüzük, 1 adet hacet'ül mihenk, bir çeşit para olan tuğralı 5 altın vardı.

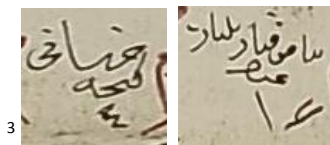
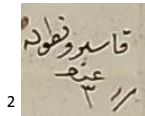
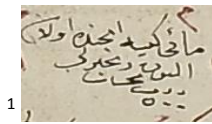
Ceviz piştahta içinde bulunan eşyalar; 3 adet Kasperonton(?)², 2 adet sagir badzehr mazı, 2 adet gümüş harclı nafe tespih, 4 adet felemenk sade tespih, 1 adet köhne harclı yüz .. tespih, 1 adet gümüş ağılık mührü, 1 adet gümüş köstekli saat, 1 adet hanımın olmak üzere altın saat.

Ocak başında dolap içinde ise sedef sandık içinde Halil Ağa'nın meşin keseler içinde paraları, 16 cilt kitap, 1 adet Hırka-i Şerife şiltesi, 1 adet demir iskemle, 1 adet köhne piştahta devatı, 1 adet mücevveze gibi eşyaları ile Mabeyn odasının mefruşatını oluşturan 3 adet kırmızı çuka mak'ad, 13 adet köhne kadife yastık, 5 adet minder, 4 adet horosani keçe, 2 adet pencere puşidesi, 1 adet beyaz fener yelpaze ve 2 adet de Mısır hasırı vardı³. Ayrıca odada üç çift de de gümüş kab kazgan? yer alır.

Dergah-ı Âli Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıd Cami Kurbundaki Hanesi'nin Mabeyn Odaları: Hanenin 3 mabeyn odasından biri haremde, diğeri hariciyede, bir diğeri ise taşrada bulunmaktadır.

Haremdeki mabeyn odasının eşyaları Mehmed Ağa'nın ehlinin (eşinin)dir. Bu odada 3 adet mavi mak'ad, 16 adet kadife göz yastık, 6 adet minder, 1 adet orta keçesi ile 1 adet de ayna vardır. Oda tennurla ısıtıldığı için burada 2 adet de tennur minderi bulunmaktadır.

Hariciyede orta kattaki odanın yanında olduğunu düşündüğümüz mabeyn odasında 3 adet çuka mak'ad, 10 adet köhne kadife yastık, 1 adet koltuk yastığı, 5 adet minder, 2

adet beyaz şilte, 1 adet keçe, 1 adet ayna ve 1 adet de piştahda saati bulunur. Ayrıca buradaki 1 adet yorgan ve 1 adet yastık odanın yatmak için de kullanıldığını göstermektedir.

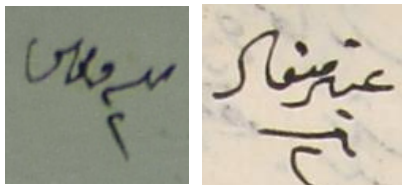
Taşra mabeyn odası ise 3 adet çuka mak'ad, 13 adet kadife yastık, 6 adet minder ve 2 adet şilte¹ ile döşenmişti.

Cebahane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme Kurbu'ndaki Hanesinin Mabeyn Odası: Hanede 1 mabeyn odası vardır ve Abdullah Efendi'nin saatler, yazı takımları, silahlar, mangallar, tespihler, fincan takımları, tabaklar, sofralar, kumaşlar, şamdanlar, ibrikler, makaslar, kitaplar... gibi pek çok kıymetli eşyası bu odadadır.

Silahlar arasında 3 adet simli ..., 1 adet yakutlu balık dişi bıçak, simli bıçak, 1 adet elmas laciverd kabzalı altın bıçak, 1 adet elmaslı gümüş kabzalı bıçak, 1 adet sagir balgami kabzalı altın bıçak, 3 adet gümüş kılıç, biri sim 2 adet gaddare, 1 adet gümüş kabaralı tirkeş, 1 adet simli piştov kuburu ve piştov, 3 adet kubur teber, 4 adet keman, 6 sade tüfek, 1 adet külünk, 1 adet gümüş kabzalı kılıç ve 1 adet gümüş debboz vardı.

Yemek takımları arasında 1 adet fağfur kase, 5 adet sedefli gülbeşeker kaşığı, 1 adet bakır yıldızlı tas, küçük ve büyük 4 adet fağfur kase, 1 adet fağfur gülabdan, 4 adet gümüşlü zarf, 4 adet fağfur fincan, 1 adet bakır sini, 6 adet demir kase, 2 adet bakır matara, yaklaşık 30 kıyye kahve, 116 fağfur fincan, 1 simli kapak, 8 fağfur tabak, 2 maden lenger, 1 gümüş kahve ibriği, 23 gümüş zarf, 2 bakır kahve ibriği, 2 bakır tas, 11 deste kemik .. kaşık, 64 fağfur fincan, 12 şerbet kâsesi, 3 hoşaf kasesi, 5 fağfur tabak, 2 ... yelpaze, 8 büyük güğüm, biri küçük 2 abdest leğeni, 1 tencere kapağı, büyük ve küçük 5 tepsi, 1 lenger, kapağıyla beraber 3 küçük sahan, 20 frengi şeker gülle?, yaklaşık 300 kıyye evani-i nühhas vardı.

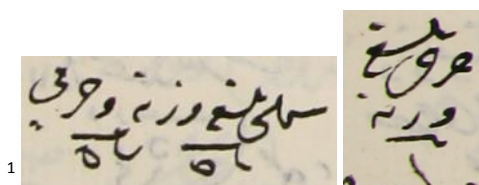
At takımları arasında 2 adet bakır rikab, 2 adet simli eğer, 1 adet sırmalı eğer bulunmakla beraber mabeyn odası başlığı altında 1 beygir ve 1 doru at bulunsa da odada bulunmadığı açıktır.

Abdullah Efendi'nin odadaki diğer değerli eşyaları şunlardır: 1 adet asma saat, 1 altın saat kösteği, 1 sırmalı saat kösteği, 4 siyah abanoz kutu, biri fağfur 2 adet değnek, 1 adet fağfur hokka, 1 adet gözlük, ikisi felemenk biri nafe 3 adet tespih, 2 adet kaçe(?) kesesi, 1 adet sırmalı zarf kesesi, 1 adet gümüş vezne, beşi simli .. ¹ biri .. 6 vezne, 5 ..., üçü büyük biri küçük 4 adet pištahta, 1 adet nühhas (bakır) mangal, 2 adet anber? Mangal, 7 adet bakır fener, 2 duhan (tütün) sofrası, 1 maden şamdan, 2 makas, 47 cilt kitap ve 5 mecmua vardır. Ayrıca 3 kalıçe seccade ve Abdullah Efendi'nin 18 kürk ve kaftanı ile çeşitli giysileri ve kumaşları da vardır.

Cebecibaşı Kadriğazade Mehmed Efendi'nin Kabasakal Mahallesi'ndeki Hanesinin Mabeyn Odası: Hanede tek mabeyn odası vardır. Hariciye ile dahiliye bölümü arasında olduğunu düşündüğümüz bu oda; 4 adet şayak mak'ad, 1 adet küçük çuka mak'ad, 11 adet kadife yastık, 11 adet köhne tehi (dolu) kadife yastık, 2 adet koltuk yastığı, 4 adet minder, 2 adet küçük çuka minder, 1 adet köhne çit minder, 1 adet keman, 2 adet köhne ihram, 1 adet kalıçe seccade, bene memlu beyaz 2 adet şilte, başlığı ile beraber 1 adet yıldızlı sim kebir divan rahtı, 7 adet bez kılıfı (bu kılıfların oğlunun kerimesine ait olduğu kayıtlıdır), 1 adet kalıçe seccade ile döşenmişti.

Bu oda da hazine odasını andıracak kadar yoğun ve değerli eşyalarla doluydu. Kadriğazade Mehmed Efendi'nin kişisel eşyaları, yemek, banyo takımları, silah ve at takımlarını burada bulmak mümkündü. Kişisel eşyaları arasında Mağrib şâli berber peşkiri ve makremesi, 1 adet bağa tarağı vardır. 1 adet sineklik, 1 deste teber?, 2 adet büyük bakır fener, 2 adet çuka kese, 1 adet tombak macun hokkası, 2 adet sade .. vezne ve çarhı? 2 adet Levha, Yatak takımı olarak kullanılan biri leh çiti diğeri sandal 2 adet yorgan, 2 adet yemeni baş yastığı, 2 adet yüz yastığı bulunurken temizlenmek için 1 adet abdest çarşafı, 1 adet sade havlu, 1 adet sakızî abdest futası, biri işlemeli 2 adet

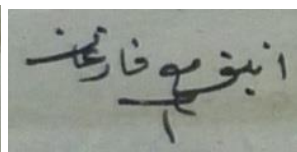
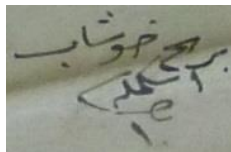
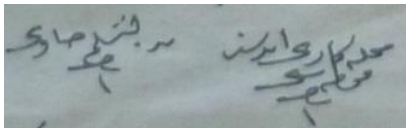

havlu, 1 adet bez işleme havi?, mahalle(?)¹ kâri abdest futası, 2 adet ayak makremesi vardır.

Makreme ve yemek takımlarından; 1 adet sırmalı köhne mum sofrası, 1 adet taam makremesi, 3 adet köhne destimal, 1 adet çuka makreme kesesi, 1 adet sakızî futa, 4 adet işleme kahve makremesi, 4 adet sakızî kahve futası, 20 adet elvan bohça, 5 adet tülbent şerbet makremesi, 2 adet yağ yemenisi, 1 adet kahveci futası, 3 adet kahve puşidesi, 3 adet tire peşkiri, 3 adet köhne çit sofra, 4 adet köhne makreme, 1 adet çit boğça, 10 adet kütahya tabağı, 4 adet billur kâse, 13 adet billur bardak, 18 adet boynuz hoşaf kaşığı, ikisi sedef biri tombak 3 adet tatlı kaşığı, 1 adet piring hoşaf iskemlesi, 14 adet beçkâri fincan, 8 adet gümüş zarf ve 18 adet tombak zarf, 2 adet kahve tepsisi, 2 adet bakır kenarlı tepsi, 10 adet boynuz taam kaşığı, 12 adet sakız kaşığı?, , 8 adet kahve ibriği, , 1 adet bakır yıldızlı gülabdan ve buhurdan, 1 adet tombak su tası, 1 adet bakır matara ibriği, 1 adet bakır büyük sini, 1 adet bakır mangal 4 adet bakır yoğurt tası, 8 adet bakır tas,?, 1 adet bakır burun tası, 2 adet bakır tencere, 1 adet kevgir, 1 adet kaşığı ile beraber A... , 2 adet maşraba, 2 adet ibriği ile beraber leğen-i dest (el leğeni), 2 adet ibriği ile beraber abdest leğeni, 1 adet güğüm odada bulunur.

Silahları 1 adet gümüş bilezikli tüfek, 1 adet gümüş bendli simli kılıç, 1 adet hançeriyle beraber gümüş şatır kuşağı ve gaddare, 4 adet yıldızlı simli gaddare ve debbos, 2 adet beyaz simli gaddare ve debbos, 1 adet sim kabareli tirkeş, 2 adet eğer şiltesi, 1 adet topkur, 1 adet simli eğer, 1 adet simli gaddare, 6 adet sade tüfek, 8 adet sade gaddaredir.

At takımları ise 2 adet simli eğer, 1'er adet beyaz sim ... raht, başlık ve rişme, 2 adet sırma işleme saye kesme, 1 adet çuka eğer puşidesi, 1 adet yedek puşidesi, 1 çift yıldızlı gümüş rikab, 1 adet yıldızlı sim , 1 çift beyaz tombak ve sim rikab, kıladdan işleme 1 adet canfes kesme, 3 adet şamkâri kesme, 1 adet sırmalı kemha hâşe, 4 adet yedek puşidesi, 2 adet gem, 3 adet tobkur, köhne yedekkeş ve kalkandеш, 1 adet sade çuka eğer ... rikab ve tekli? Ve köhne haşeden ibarettir.

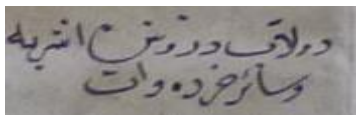

İstanbul Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa Kurbunda Molla Gürani Mahallesi'ndeki Hanesinin Mabeyn Odası:

Hanedeki iki mabeyn odasının ikisi de dahiliyededir. Baruthane Nazırı Hasan Ağa'nın oğlu Mehmed Sadık Efendinin odasından sonra cariyeye odası ve mutfağa gelmeden müsadereye tabi tutulduğundan, çıkış yakın bir yerde konumlanmış olduğu muhtemel görünüyor.

İlk mabeyn odasındaki mefruşat; 4 adet çuka mak'ad, 15 adet sade kadife yastık, 4 adet köşe yastığı, 3 adet yüz yastığı, 4 adet yemeni penbe şilte, 1 adet küçük yemeni şilte, 1 adet ihram, 6 adet yemeni pencere perdesi, 1 adet müsta'mel orta keçesi, 1 adet köhne seccade idi. Odada ayrıca biri küçük diğeri orta boyda olmak üzere iki ayna dolapta ise "hurdavat" adı altında pek de değerli olmayan eşyaların bulunduğunu görüyoruz. Odanın kapısı aralığında da Hasan Ağa'nın eşyaları vardır. Bunlar 10 adet Tire işleme taam makremesi, 10 adet havlu, 2 adet müsta'mel Mısır futası, 8 adet yağlık ve 1 adet yemeni seccadedir.

Bir ocak ve 2 dolaplı diğer mabeyn odasında ise 4 adet köhne çuka mak'ad, 12 adet köhne sade kadife yastık, 2 adet hatai köşe yastığı, 1 adet orta keçesi, 1 ocak takımı, 4 adet beyaz pencere perdesi, 1 adet seccade, kutu içinde 4 adet fincan, dolap içinde işrebe¹ vesair hurdavat ve diğer dolap içinde çuka biniş ve Mardinkâri köhne peşkir ile çiçekli bir sofraya bulunuyordu.

Çizelge 4. 25 Hanelerde Mabeyn Odaları

Hane Sahibinin Adı	Hanenin Bulunduğu Semt	Mabeyn Odası
Sadrazam Seyyid Hasan Paşa	Fenayi Mahallesi	1
	Kemeraltı	2
Sadrazam Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşında Dülgeroğlu Mahallesi	1
Sadrazam Mustafa Paşa (Çorlulu)	Şehzade kurbu	1
	At meydanı kurbu	-
	Çatladıkapi kurbu	2
Sadaret Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	Hocapaşa, Elvan mahallesinde	1
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu Meydanı kurbunda hanesi	-
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme kurbunda hanesi	2
	Beşiktaş'taki hanesi	-
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı Mahallesinde hanesi	1
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı'nda	1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıd Cami kurbunda	2
Cebahane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme kurbunda	1
Cebecibaşı Kadriagağazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesinde	1
Asıthane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa kurbunda Molla Gürani Mahallesi	2

Sonuç olarak yalı ve hane tipi konutların %75,8'inde yer alan mabeyn odaları konutların giriş-çıkış noktalarına en yakın yerlerde konumlandırılmışlardır. Sayıları yalılarda 3'e hanelerde en fazla 2'ye kadar çıkmaktadır.

Bu odalar geçiş mahallinde yer almakla birlikte gösterişli odaları da temsil ederdi. Kimi zaman eşyaların lüks nitelikler göstermesi ve sayıca çokluğu bu odaların aynı zamanda farklı amaçlarla kullanıldığını da göstermektedir. Örneğin odaların ocakla bazen de tennurla ısıtılmaları, dolapların, sandıkların varlığı, yatak ve mutfak eşyalarına rastlamamız mabeyn odalarında insan eylemlerinin uzun soluklu olduğu izlenimi verir. Odaların geçiş noktasında bulunması, bu odalardaki mefruşatın daha az dikkate alınmasına neden olmamış, aksine ayna, levha, kitaplar, hilye-i şerif şiltesi gibi lüks ve değerli nesnelere yer verilerek bu mekanların önemine vurgu yapılmıştır. Çeşitli mefruşatın yanı sıra pahalı mobilyalar, giysiler, yemek takımları, silah takımları ve at koşumlarının da bu odalarda bulunması mabeyn odalarına bir nevi hazine odası görünümü vermiştir¹. Bu amaçla değerlendirildiğinde hazine odalarının bulunmadığı konutlarda mabeyn odalarının bu amaçla kullanıldığı anlaşılır(bkz hazine odaları s.). Yine yazının başında belirtildiği gibi Topkapı Sarayı'ndaki hünkar sofasının "Mabeyn"

¹ Özellikle Sadr-ı Âli Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa'nın, Cebahane Halifesi Abdullah Efendi'nin ve Cebecibaşı Kadriagağazade Mehmed Efendi'nin hanelerindeki mabeyn odaları bu bakımdan dikkat çekicidir.

adını almasıyla bu odalar üst sınıf arasında da gündelik yaşam pratiklerinde önde gelen birimler olarak öne çıkmış, gösterişli eşyalarla ziyaretçiler etkilemek istenmiş olmalıdır.

4.3.9 Sofa

Sofalar, iki odanın arasında bulunan veya ikiden fazla odanın kendisine açıldığı bir “ara” mekan bileşenidir. Bu konu hakkında Sedat Hakkı Eldem’in [82] sofa merkezli konut çalışması, Türk evlerini bir plan çerçevesinde şemalandıran önemli bir eser olmakla birlikte, müsadere belgelerinde karşımıza çıkan mekan bileşenlerinin sayısal çokluğu 18.yüzyıl İstanbul konutlarının böyle bir şemaya oturamayacak kadar karmaşık bir yapı sergilediğini göstermektedir.

Muhallefat defterleri bize iki tür sofanın bulunduğunu söyler. Bunlardan biri iki veya daha çok odanın kendisine açıldığı ara mekan, diğeri kasır, köşk, divanhane gibi bileşenlerin bir bölümüdür. Burada ele alacağımız sofalar odalar arasındaki sofalar olacaktır.

Bir üçüncü sofa çeşidi ise bahçe sofalarıdır. Ancak bu sofanın elimizdeki tek örneği Sadrazam Çorlulu Ali Paşa’nın Şehzade’deki hanesindedir. Bu hanenin harem bahçesinde bulunan sofa yine bu bahçede yer alan köşk için inşa ettirilmiş olmalıdır. Genel itibarıyla sofalar; köşk veya kasırların bir bileşeni olduklarında kayıtlara “üç sofalı köşk”, “iki sofalı kasır” gibi tanımlarla geçtiklerinden, yukarıda bahsedilen bahçedeki sofanın, bahçedeki köşkün kullanımı sırasında hizmetliler tarafından kullanıldığını düşündürür.

Sofaların döşemeleri arasında kaydı bulunan perdeler bize bu mekanların ışık aldığını, dışarıyla görsel bağlantısı bulunduğunu göstermektedir. Cam pencerelerle dışarıya açılan sofalar bulunabildiği gibi merdiven başında kapalı sofalara da rastlanmaktadır. Bir diğerk sofa Hazinedar Süleyman Ağa’nın Soğukçeşme’deki hanesinde olduğu gibi Yarım (nim) sofa tarzındakilerdir.

4.3.9.1 Yalılarda Sofa

Sadrazam İbrahim Paşa’nın Çırağan Yalısı’nın Sofaları: Belgelerden Çırağan Yalısının 4 sofasından bahsedilmektedir. Hariciye bölümünde “Tekke üzerinde vaki dehliz yolunda sofa” tanımı ile yeri tam olarak belirtilmeye çalışılan bu sofanın döşemesi için 2 adet

yeşil saçaklı kırmızı çuka mak'ad, 2 adet beyaz minder, 9 adet Sarı mor(?) astarlı Bursa yastığı ve 1 adet de diba koltuk yastığı (yastıklar müsta'mel yani kullanılmaktan eskimiş, koltuk yastığı ise köhne diğer bir deyişle modası geçmişti) kullanılmıştı.

Deryaya nâzır Sultan Bayezıd Odası ile Deryaya Nazır Sultan Mehmed Odası arasındaki sofada, yukarıda da bahsi geçtiği üzere, cezayir şeritli yeşil saçaklı ve kenarı basma çukadan 1 adet mak'ad, 8 adet zemini beyaz ve sıra/sade? güllü kadife yastık, 2 adet bene(ip) doldurulmuş minder ve 4 adet yemeni pencere perdesi kullanılmıştır.

Harem bahçesine bakan Hünkar Köşkü ile Darüssaade Ağası'nın odası arasında bulunan sofaya müsta'mel kadifeden 7 adet yastık, 2 adet beyaz minder ve 2 adet yeşil saçaklı yemeni basma mak'ad yerleştirilmiştir.

Yine harem bahçesinde bulunan "küçük köşk"ün bitişiğine (ittisalinde) yerleştirilmiş sofada ise 7 adet mak'ad, 15 adet yastık, 4 adet minder ve 6 adet kırmızı örtü (puşîde) vardı. Mak'adların üçü sarı saçaklı ve yemeni kumaştandı, üçü yeşil saçaklı sarı zeminli Kıbrıs işiydi (Kıbriskâri), geriye kalan 1 adet mak'ad ise köşe mak'adıydı ve bu da yeşil saçaklı ve yemeni kumaştandı. Yastıklara gelince 10'u sarı zemin Kıbriskâri, 4'ü yeşil zemin Bursa kadifesinden yapılmıştı. Yeşil ve sarının ağırlıkta olduğu sofada minderler beyaz renkliydi.

Sadaret Ketüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki Yalısı'nın Sofaları: Yalıda 2 sofanın varlığından haberdarız. Hariciye bölümünde üç sofalı köşke bitişik olarak konumlandırılan sofa 1 adet Beyaz üzerine kırmızı basma şayak yeşil saçaklı mak'ad, 9 adet Kırmızı astarlı müsta'mel çitari zemin çatma Bursa yastığı, 3 adet yün memlu beyaz minder ve Hind işi bir iskemle ile donatılmıştı. Daha önce de söylendiği gibi çevresinde yer alan odaların önemine binaen sofaların da döşemelerine dikkat ediliyordu.

Yalının bildiğimiz bir diğer sofası hamamın ve külhan odasının bulunduğu mahalde iki odanın arasındaydı. Bu sofada 1 adet köhne şayak saçaklı mak'ad, emini beyaz mütella kırmızı çiçekli ve astarlı 4 adet Bilecik yastığı, 1 adet büyük beyaz minder, birer büyük güğüm ve leğen, 2 adet de leğeni ile beraber ibrik bulunuyordu.

Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Rumelihisarı'ndaki Yalısı'nın Sofaları: Bu yalıda 2 sofa vardır. Hariciye bölümünün birinci katında (tahtanisinde) yer alan Camlı Kasır'ın

bitişişindeki (ittisalinde) sofa 1 adet beyaz minder ve 4 adet müsta'mel kırmızı astarlı sarı saçaklı Kıbrıs kârı yastıklarla sade bir tarzda döşenmişti.

Haremde yine ilk katta (tahtanide) merdiven başındaki sofada bulunan eşyalar 2 adet yemeni köhne mak'ad, 2 adet beyaz minder, 3 adet sade kırmızı kadife ve 4 adet aba kapı perdesiydi.

Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki Yalısı'nın Sofaları:

Elimizdeki belge verileri bu yalının toplamda 5 sofasına dair malumat verir. Haremde denize bakan kafesli kasrın bitişişinde bulunan sofadanın döşemesinde sarı ve kırmızının hakim olduğu yastıklar, beyaz minderler, beyaz ve sarı renklerinde mak'adlar kullanılmış, beyaz bezden cam perdeleri ile aba kumaştan kapı perdeleri asılmıştı. Kumaşlarına gelince toplamda kullanılan 28 adet yastığın 17'si Sarı zemin sade/sıra güllü kırmızı astarlı, 11'i sade kırmızı kutnu Burusa kumaşından yapılmıştı. Minderlerin 10'u genişceydi ve yün doldurulmuştu. 3 adet kırmızı minder örtüsü (puşide), 9 adet pencere perdelesi ve 4 adet kapı perdesi olduğu görölür.

Yine harem bölümünde baş oda ile kahve odası arasında iki sofa vardı. Baş odadan sonra gelen sofada 1 adet yemeni mak'ad, 1 adet beyaz minder ve değerli taşlarla süslenmiş (murassa') sade taraklı kırmızı Bursa kumaşından yapılan 4 adet de yastık; diğer sofada kullanılan 9 yastığın da aynı kumaştan yani sade taraklı kırmızı Bursa kumaşından olduğu görölür yalnız bunlar murassa' değıllerdir, bu sofa biraz daha genişce olup 2 büyük mak'ad yerleştirilmışti ve mak'adların kumaşı Kıbrısışı çitarisiydi ve mor saçakları vardı. Camlarda ise beyaz bez cam perdesi kullanılmıştı.

Merdiven başında da yine sade kırmızı taraklı Bursa kumaşından 3 adet yastık, 1 adet köhne kırmızı mak'ad ve 1 adet minder bulunan bir sofa yer almaktadır.

Tahtanide (birinci katta) fiskiyeli oda ile bir başka oda arasında yer alan sofanın mefruşatına da özen gösterilmiştir. Keza sade kırmızı taraklı kumaştan yapılan 14 adet yastığın herbirinin murassa' olduğu görölür. Ayrıca dördü büyük ikis küçük 6 adet minder ile, 2 adet köhne yemeni basma mak'ad burada yerini almıştır.

Taşra fevkanide¹ bulunan mabeyn odasının bitişiğindeki sofada ise bu defa mor renginin hakim olduğu dikkati çeker. Mor taraklı sade 8 adet yastık aynı zamanda murassa'dır. Büyük 1 adet mak'ad saçaklı ve yemeni kumaştandır. 2 tane de beyaz minder bulunur.

Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki Yalısının Sofaları: Bu yalının 5 sofası bulunduğu anlaşıyor. İki sofalı kasır ile bahçeye bakan odanın arasında yer alan ilk sofada 2 adet mak'ad, 11 adet yastık, 3 adet minder ve 5 adet beyaz pencere perdesi ve bir de ashab-ı kehf levhası vardı. Yastıkların sekizi mavi zemin kırmızı astarlı ve kırmızı çiçekli Bursa kumaşından, 2'si taraklı sandaldan, 1'i kırmızı mütella (telli) Sakızışi (Sakızkâri) koltuk yastığıydı. Mak'ad'lar basma yemeniden yapılmıştı. İkinci sofadaki mefruşatın renkleri daha farklıydı, 6 adet yastık yeşil zemin kırmızı çiçekli çatma katifeden, 4 adet koltuk yastığı alaca sarı ve mor renklerini ihtiva ediyordu. 2 adet basma yemeni mak'ad 2 adet minder, ve 2 adet ip (bene) doldurulmuş beyaz şilteler sofaya yerleştirilmişti. Üçüncü sofada mak'ad yoktu. Burada 1 adet minder, 1 adet ip (bene) dolu minder ve 5 adet sade kırmızı taraklı kutni yastık yeterli görülmüştür.

Yalının hariciye bölümünde ikinci katta (fevkanide) denize nazır büyük oda ile camlı kasır arasında yer alan sofa 2 adet köhne yemeni mak'ad, 7 adet zemini yeşil kırmızı çiçekli çatma kumaştan yastık, 2 adet köhne beyaz minder ile döşenmişti. Burada ayrıca 1 adet leğen ile 1 adet leğen-ibrik takımı yer alıyordu.

Mabeyn odasının yanında üç sofanın arka arkaya sıralandığı ve benzer mefruşatın kullanıldığı görülüyor. Mabeyn odasına bitişik sofada müsta'mel 4 zemini sarı, çiçekli katife yastık, 1 yapağı minder ve 1 yemeni basma mak'ad vardı. Bu sofanın yanındaki sofada ise 4 müsta'mel telli, zemini sarı, kırmızı çiçekli murassa' yastıklar ile 1 yapağı minder, 1 yemeni basma mak'ad ile 1 aba kapı perdesi vardı. Yanındaki üçüncü sofada da 6 müsta'mel zemini sarı sırma/sade güllü katife? Yastık, 1 büyük yapağı minder ve 1 yemeni basma köhne mak'ad vardı.

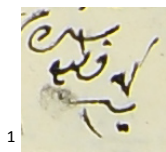
¹ حو لسته فوقانیه مرهوه

Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Beylerbeyi'ndeki Yalısının Sofaları: Bu yalıda 2 sofayla karşılaşırız. Deryaya nazır yaldızlı odanın yanında bulunan ... kasrın bitişiğinde (ittisalinde) yer alan sofa kırmızı rengin hakim olduğu bir mefruşatla döşenmişti. Burada 2 adet saçaklı ve kırmızı basma şayak kumaşından mak'ad, 6 adet kırmızı astar yastık ve 3 adet yapağı minder vardı. Bu sofanın karşısı tarafına düşen sofada da benzer bir şekilde kırmızı kumaşlar kullanılmıştır. Kırmızı nakışları olan 1 adet kırmızı basma şayak mak'ad, 5 basma şayak yastık, mor taftayla kaplanmış altın yaldızlı bir sandelye sofanın bir köşesinde yer alıyordu. Sofada 2 tane de aba kapı perdesi vardı.

Deryaya ve havuza nazır iki sofalı büyük kasrın karşısındaki sofada da Cezayir kenarlı yeşil saçaklı ankudi çuka kumaşından 3 adet mak'ad ile 4 adet yapağı minder yerleştirilmiş, bunların üzerine zemini telli, kırmızı güllü çitariden kırmızı astarlı katife yastıklar konulmuştu.

Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki Yalısının Sofaları: Yalının bilinen 2 sofasından biri divanhanenin yakınındaki odanın bitişiğinde yer alıyordu. Bu sofada 8 adet Leh basması mak'ad, 8 adet sade kutnu yastık ve 1 adet minder kullanılmıştır. Hariciyede Köşk ile bir odanın arasında konumlanan sofada ise 1 adet müsta'mel mak'ad, 10 adet köhne kutnudan yastık¹(?) ve 2 adet de minder vardı.

Derhgah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki Yalısının Sofaları: İstinye'deki yalının bilinen 5 sofası vardır. Haremde mabyen odası ile divanhane arasında olması muhtemel olan (genelde sofalar odaların yanında bulunduklarında ittisalinde ibaresiyle tanımlanırken Halil Ağa'nın defterinde bu tarz ifadeler rastlanmamaktadır) sofa 14 katife yastık, 5 minder, 3 Kıbrısî mak'ad, 1 suzeni köşe mak'adı ve 2 beyaz pencere perdesi ile döşenmişti ayrıca sofaya 2 Engürüskâri (Macaristan işi) ayna da yerleştirilmişti.

1

Haremdeki diğer sofanın da döşemesinden bahsedilmez. Burada tahta bir anbar vardır ve bu anbara Halil Ağa'nın zevcesinin eşyaları yerleştirilmiştir. Söz konusu eşyalar arasında 1 adet sim tabak, 1 adet kaşık, 1 adet taşlıca fincan zarfı, saksonyakâri tabaklı bir kase, 1 adet ...kâri (çıkmamış) Elmaslıca altın fincan zarfı, 10 adet gümüş fincan zarfı, 3 adet tombak zarf, 23 adet fağfur fincan, 3 porselen küçük kase, 1 porselen mercan tepeli kaşık, 6 porselen bakır (nühhâs) kahve ibriğinden oluşan değerli yemek takımları ile 1 adet zıbun, 1 adet don gömlek ve bir miktar hurdavat vardı. Bunların yanı sıra muhtemelen Halil Ağa'nın zevcesinin cariyesine ait olan, 2 bohça içinde cariyeler elbisesi, 1 adet cariyeler yatağı, 1 adet cariyeler cübbesi, 1 adet cariyeler gömleği, 4 adet şâli entari, 10 adet yemeni parçası, bez hurdavatı, tezgah ve alet tezgahı, 1 adet köhne don gömlek, bir çuval içinde de yine köhne bazı eşya vardı.

Yine hariciyenin fevkani odasından sonra yer alan sofa ise 3 adet basma mak'ad, 16 adet sade kadife yastık, 6 adet minder ve 7 adet beyaz perde, 1 adet Mısır hasırı ve bir ayna ile döşenmişti. Sözkonusu eşyalar bu sofanın özenle döşenmiş olduğunu, sofanın bir oturma alanı olarak kullanıldığını gösteriyor.

Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki Yalısının Sofası

Yalıda bilinen tek sofa Hariciye bölümünde “Derya üzerinde oda” ile “Bahçe üzerine oda” isimleriyle tarif edilen odaların arasında bulunuyordu. Sofanın mefruşatı tek başına deftere kaydedilmemiş, divanhane ve dehlizin döşemeleriyle beraber ele alınmıştır. Buna göre bu mekanlarda bulunan eşyalar şu şekildeydi: 3 adet müsta'mel çuka mak'ad, 3 adet küçük koltuk yastığı, 6 adet sagir yüz yastığı, 18 adet köhne Uşak kalıçesi, 2 adet penbe minder, 1 adet yün minder, 7 adet penbe şilte, 1 adet köhne çuka kapı perdesi, 2 adet aba kapı perdesi ve 1 adet müsta'mel kesedir.

Bununla beraber sofa dolabında Başustanın eşyaları vardı. Bunlar 4 adet yemeni mak'ad, 2 adet şilte, 3 adet yemeni baş yastığı, adet 1 yastık kılıfı, 1 adet yemeni pencere perdesi, 2 adet büyük yemeni zar perdesiydi ve bunlar müsadere edilmeden sahibine verilmişti.

Çizelge 4. 26 Yalılarda Sofalar

Yalı Sahibinin Adı	Yalının Semti	Sofa Adedi
Sadrazam Damad İbrahim Paşa	Beşiktaş Çırağan	4
Sadrazam Maktul Ali Paşa	Fındıklı	-
Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa	Ortaköy	2
	Rumelihisarı	2
	Anadoluhisarı	5
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı	5
	Beylerbeyi	2
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	2
Dergah-ı Âli Kapıcıbaşı	İstinye	5
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	1

4.3.9.2 Hanelerde Sofa

Sadrazam Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi Mahallesindeki Hanesi'nin Sofaları: Bu hanenin bilinen tek sofası üç katlı harem bölümünün orta katında merdiven başında bulunan oda ile karşısındaki odanın ortasında yer alır. Sade bir şekilde döşenmiş bu

sofada 3 adet uka mak'ad, 4 adet minder, 15 adet kadife yastık ve 4 adet cam perdesi vardı.

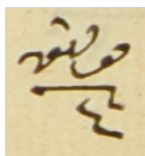
Sadrazam Seyyid Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki Hanesi'nin Sofaları: Daha önce de belirtildiği gibi bu hanenin hariciye bölümünün mekan bileşenleri bilinmemektedir. 2 katlı harem bölümünde ise 3 sofanın bulunduğunu görüyoruz. Haremin üst katında cam pencereleri olan iki sofadan biri 3 adet müsta'mel uka mak'ad, 11 adet kadife yastık, 3 adet beyaz şilte ve 2 adet cam perdesi ile döşenmişti. Diğer sofada ise 2 adet uka mak'ad, 13 adet telli kadife yastık, 4 adet minder, 3 adet şilte, 8 adet cam perdesi ve 1 adet yemeni şilte vardı. İçindeki eşyalardan bu iki sofanın genişçe mekanlar olduğunu düşünmek mümkündür.

Haremin alt katındaki sofa da (tahtani sofa) yine 3 adet köhne yemeni mak'ad, 9 adet köhne kadife yastık ve 3 adet minderle sadeliği yansıtmaktadır.

Çorlulu Mustafa Paşa'nın Şehzade'deki Hanesi'nin Sofaları: Hanenin harem bölümünde 3, bahçede 1 sofa vardı. Sofaların biri iki oda arasında bulunmaktadır. Burada mak'ad olmayıp 18 adet döşeme yastık, 4 adet hatai köşe yastığı, ikisi hatai 7 adet minder, 7 adet penbe şilte, 2 adet koltuk şiltesi?, 1 adet .. keçesi ve 7 adet pencere perdesi vardı. Cihannümadan sonra yer alan diğer sofada da 11 adet kadife yastık, 1 adet diba koltuk yastığı, 13 adet minder, 3 adet adet penbe şilte, 2 adet pencere perdesi ve 1 adet keçe bulunuyordu.

Orta katta bulunan sofada ise 3 adet uka mak'ad, 19 adet çatma yastık, 6 adet minder, 3 adet yüzüyle beraber şilte, 2 adet hatai minder, 4 adet koltuk¹?, 1 adet küçük minder, 1 adet keçe ve 6 adet pencere perdesi vardı.

Bahçede köşkün yanında olduğunu tahmin ettiğimiz sofanın döşemelerinin sayısal çokluğu burasının genişçe bir mekan olduğunu düşündürüyor. İçeride 2 adet uka mak'ad, 2 adet şayak mak'ad, 30 adet köhne kadife ve müsta'mel mahlut yastık, 15 adet minder ve yere serilmiş 1 adet köhne keçe bulunuyordu.

Çorlulu Mustafa Paşa'nın Atmeydanı'ndaki Hanesi'nin Sofaları: Atmeydanındaki hanenin Hariciye bölümünde iki, harem bölümünde 3 sofa vardı. Hariciyenin ikinci katında (fevkanide) bulunan sofaya 3 adet çit kumaşından yapılmış mak'adlar ve 6 adet minder diğer sofaya ise yalnız 4 minder yerleştirilmişti.

Harem bölümünün iki sofasından ilkinde 3 adet minder ve 10 adet yapağı (koyun-keçi yünü) ile doldurulmuş yastık kılıfı vardı. Diğer sofada ise ev halkının zaman zaman burada oturduğunu düşündüren eşyalarla donatılmıştı. Bunlar 1 adet köhne mak'ad, 4 adet minder, 4 adet köhne yemeni yastık, 2 adet şilte, 1 adet yatak ve 1 adet mangaldır.

Birinci katta (tahtanide) bulunduğu söylenen sofada ise 10 adet köhne yemeni yastık, 6 adet minder, 3 adet şilte, 2 adet keçe ve 1 tane de kırmızı döşek vardı. Ayrıca bu sofadaki 3 tahta anbarda cariye ve misafir yorganları ile yüz yastığı bulunuyordu

Çorlulu Mustafa Paşa'nın Çatladıkapı Kurbundaki Hanesi'nin Sofaları: Hanenin hariciye bölümünde 5 sofanın bulunduğunu öğreniyoruz.

İlk sofa hariciyede üst katta (Fevkanide) bulunmakta olup 12 adet çatma yastık, 3 adet minder ve 1 adet keçe ile döşenmiştir. İkinci sofa merdiven başındadır. Burada da 1 adet çuka mak'ad, 4 adet yastık ve 1 adet minder bulunmaktadır. Üçüncü sofada 3 adet çuka mak'ad, 12 adet çatma yastık ve 3 adet minder, dördüncü sofa da 1 adet çuka mak'ad, 4 adet yastık, 6 adet çatma yastık ve 1 adet minder vardır. Söz konusu merdiven ve ardından gelen sofalar belgede de artarda sıralandıklarından sofaların konumları konusunda iki olasılık akla gelmektedir. Birisi merdiven başında bulunan sofa ile diğer ikisinin aynı ortak alana baktıkları ve eyvan tarzında bir mekan bileşeni oldukları yönündedir. Diğer olasılık ise mekanların sırası ile tahrir edilmediğidir. Beşinci son sofa ise orta kattaki (tabaka-i vasatada) bir odadan sonra defterde yer alır. Bu sofanın 3 adet çuka mak'adı, 1 adet kutnu yastığı, 3 adet minderi, 1 adet keçesi, 3 adet şiltesi ve 3 adet şilte yüzü vardır.

Görüldüğü üzere hanenin sofaları genel itibariyle çuka mak'adlarla ve çatma yastıklarla döşenmiş kimi sofaların zeminine yaygı olarak keçeler serilmiştir.

Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki Hanesi'nin Sofaları: Bu hanenin hariciyesinde 3 sofa vardı. Sofalardan ilkinin mefruşatı yalnız 1 adet mak'ad, 2

adet minder ve 1 adet köşe yastığı idi. Diğer sofa ise üst kattaki (fevkanide) yaz odasının yakınında (kurbunda) konumlanmıştı. Yaz odası ile sofanın mefruşatı beraber kaydedilmiştir. Eşyaları ayırdetmek mümkün olmadığından hepsini buraya alıyoruz: 10 adet kadife yastık, 3 adet yemeni mak'ad, 3 adet minder, 1 adet.. köşe yastığı, 4 adet müsta'mel sade kadife yastık, 1 adet yemeni mak'ad ve 1 adet minder. Yemeni mak'ad ve minderler iki defa yazıldığından sofanın 1 adet yemeni mak'ad ve 1 adet minderden oluştuğunu söylemek mümkün görünüyor. (Bir diğer sofa hariciye bölümündeki oda mefruşatıyla beraber ele alındığı ve sofadaki nesneleri ayırdetmek mümkün olmadığı için bu sofanın eşyaları odalar bölümünde ele alınmıştır.)

Hanenin dahiliyesinde de biri nim (yarım) olmak üzere 3 sofa vardı. Bunlardan ilki 7 adet köhne yastık ve 2 adet minderle döşenmişti. Camekana yakın iki oda arasında "nim" sofa olarak adlandırılan mekana 1 adet çuka mak'ad, 2 adet kadife yastık ve 1 adet minder konulmuştu. Üst kattaki (fevkani) odaların arasında bulunan sofada ise diğer sofalara nazaran daha seçkin mefruşat vardı ve bunlar 3 adet köhne çuka mak'ad, 3 adet yemeni mak'ad, 12 adet Benaluka yastık, 2 adet çatma kadife yastık, 3 adet minder ve 1 adet Uşak kalıçesiydi.

Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı'ndaki Hanesi'nin Sofaları: Hanenin tek sofasının varlığına dair malumatımız olup bu sofa haremın orta katında bulunuyordu. Sofalar içindeki eşyalar bağlamında kullanım sıklığını veya önemini yansıttıklarından bu hanedeki sofanın da önemli bir alan olduğunu söyleyebiliriz. Özellikle buradaki 1 adet ayna ve 1 adet çalar saat bu tezi desteklemektedir. Diğer eşyalar ise 2 adet çuka mak'ad, 10 adet sade kadife yastık, 1 adet gice-i miyat?, 2 adet koltuk yastığı ve 2 minderdir.

Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki Hanesi'nin Sofaları: Bu hanenin dahiliye, harem ve hariciye bölümlerinde birer sofası vardır. Dahiliye bölümündeki sofanın döşemelerine dair bilgi bulunmayıp buraya tahta bir anbar yerleştirilmiştir. Tahta anbarda bulunan eşyaları ise genellikle kürk, biniş, yağmurluk gibi giysiler ile bir yemeni yorgan yüzü oluşturmaktadır.

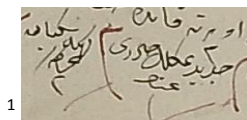
Haremin orta katında bulunan sofasında ise Halil Ağa'nın özel eşyaları tahrir edilmiştir. Bunlar 1 adet yeni (cedid) oya, 1 adet köhne çit oya, 2 adet yeni yemeklik hariri(?), 2 adet köhne sekban ..¹, 4 adet köhne çadır ve 1 adet köhne işleme kadife eğerdir.

Hariciyedeki sofada ise 6 adet köhne beledi yastık, 1 adet ihram ve 2 adet minder bulunmaktadır.

Cebahane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki Hanesi'nin Sofaları: Bu hanenin yalnız hariciye bölümünde bir sofası olduğunu biliyoruz. Burası 2 adet yemeni mak'ad, 6 adet köhne kadife yastık, 1 adet köhne balin (minder), 2 adet minder, 2 adet kaliçe seccade ve 1 adet asma saat ile döşenmiştir.

Yukarıda sayılan mefruşat, mobilya türündeki eşyalar sofaların genişlikleri ile ilgili bilgi vermektedir. Genellikle mak'ad, minder ve yastıklarla sade bir şekilde döşenenmiş sofalarda çoğunlukla 2 adet mak'ad kullanılmış, bu sayı kimi zaman 3'e kadar çıkmıştır. Odalarda olduğu gibi köşe mak'adları dahi sofalarda yerini almıştır. Aynı şekilde minderlerin de sayısının 6'ya kadar yükseldiği görülmekte nadiren 15'e kadar çıktığı olmaktadır. Yastıklara gelince 20'ye yakın yastık kullanılan sofalar vardır. Sofalarda öne çıkan asıl unsur konumlandığı yere göre döşemelerin kalitesindeki değişimdir. Konutun önemli odalarının açıldığı sofaların döşeme kumaşlarında iyi cins kumaş kullanımına özen gösterilmiştir. Örneğin Çırağan yalısının harem bölümünde her ikisi de deniz gören "Sultan Bayezid Odası" ile "Sultan Mehmed Odası" adı verilen iki odanın arasında yer alan dolayısıyla kendisi de denizi gören ve içinde bulunan tek mak'addan pek geniş olmadığını anladığımız sofanın döşemesi için seçilen kumaşlar şu şekildedir. Mak'ad için cezayir şeritli yeşil saçaklı ve kenarı basma çuka; 8 yastıkta zemini beyaz ve sıra/sade? güllü kadife, 4 pencerede yemeni pencere perdesi kullanılmış, 2 minder ise oturması rahat olsun diye bene adı verilen ipliklerle doldurulmuştur.

Sofalar şilte, keçe, kaliçe, ihram gibi yaygıların da kullanımıyla daha zengin bir görünüm kazanmıştır. Bazen de mobilyaların yerleştirilmesi, sofaların da odalar kadar zevkle

döşendiğini gösterir. Lüks nesnelerden iskemle, sandalye, ayna, saat ve levhalar (tablolar) konutun önde gelen odalarında olduğu gibi bazı sofalarda da kullanılmıştır.

Yine de bu durumların istisnai olduğunu hatırlarsak sofalarda leğen, ibrik ve güğümlerin, yorgan, çarşaf, yastık gibi yatak takımlarının, cariyeler elbiseleri veya tabak, kaşık, fincan gibi eşyaların konulduğu tahta anbarların, sandıkların yer alması, sofalarda cariyelerin kaldığı izlenimini verir. Cariye burada ihtiyaç anında ev sahibinin veya aileden birinin emrine hazır bulunur sanki.

Kimi sofalar aile bireylerinin oturmasına uygun mekanlar olarak döşenmişken, kimi sofalarda da döşemelere rastlanmaz, buralar içinde bulunan tahta anbarlar, dolaplarda mobilyaların, yemek takımlarının veya mefruşatın saklandığı alanlar olarak ön plana çıkmıştır.

Kısacası konutların %65'inde yer aldığını gördüğümüz sofaların sayısı beklenenin altındadır. Bazen odaların arasında küçük alanların birkaç minder yastık ve mak'adla değerlendirildiği alanlar olurken bazen cariyelerin veya misafirlerin yatak takımlarının, elbiselerin, kullanılan fincan tabak gibi küçük mutfak eşyalarının tahta anbarlarda muhafaza edildiği alanlar olarak karşımıza çıkar, bazen bir döşek veya yatak cariyenin burada gecelediğini düşündürür, bazen de hane sahiplerinin biraraya geldiklerinde oturmak için tasarlanan bir mekan oluverir ve artık burada yer yaygılarına, iskemle mangal gibi mobilyalara, ayna, çalar saat gibi objelere rastlamak mümkündür.

Yalılarla hane sofalarını karşılaştırdığımızda ise yalı sofalarında kullanılan mefruşatların daha lüks kumaşlardan seçildiği dikkati çekerken, hane sofalarında nispeten mütevazı ama yine de orta tabaka halkına kıyasla hiç de küçümsenmeyecek kalitede kadife, çuka gibi kumaşların kullanıldığı görülmüştür.

Çizelge 4. 27 Hanelerde Sofalar

Hane Sahibinin Adı	Hanenin Semti	Hariciye	Harem	Dahiliye	Bahçe	Toplam
Sadrazam Seyyid Hasan Paşa	Fenayi Mahallesi		1			1
	Kemeraltı		3			3
Sadrazam Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kızıtaşı, Dülgeroğlu Mah.					
	Şehzade		3		1	4
Sadrazam Mustafa Paşa (çorlulu)	Atmeydanı	2	3			5
	Çatladıkapi	5				5
Sadaret Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	Hocapaşa Elvan Mahallesi					
Tersane-i Amire Eminî Selim Ağa	Acemoğlu Meydanı					
Maktul Hazinedar	Soğukçeşme	3		3		5
Süleyman Ağa	Beşiktaş					
Kethüda-i Bevvabın İbrahim Bey	Bostancıbaşı Mahallesi		1			1
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı	1	1	1		3
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Bayezid					
Cebthane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	1				1
Cebecibaşı Kadriğa zade Mehmed Ağa	Kabasakal Mahallesi					
Asıthane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa, Molla Gürani Mah.					

4.3.10 Odalar

Üst sınıf konutlarındaki odalar belirli işlevlere özgülenebiliyorsa bile çoğunun tanımı temel işlevlerle bağlantılı görülmez. Bunların genellikle sahibinin statü düzeyine işaret eden birimler olarak karşımıza çıkmasının altında yatan neden 19.yüzyılın ikinci yarısına kadar odaların değil kişisel yaşamın ayrıştırılması yönündeki eğilimdi. Baş oda, misafir odası, hazine odası, taş oda, kış odası, yaz odası, hurda odası, kişisel kullanıma tahsis edilmiş odalar işlevsel görünmekle beraber, aslında çoğu sahibinin kültürel statüsünü göstermektedir.

4.3.10.1 Baş oda

Baş oda olarak tabir edilen bu odalara yalnız yalılarda rastlanmaktadır. Mekan bileşenleri arasında en az karşımıza çıkan ve özenle döşenen bu odalarla 3 yalıda yani Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın ve Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalıları ile Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında karşılaşıyoruz. Her üç yalının tarihi 18.yüzyılı başına tesadüf etmesi bu odaların kullanımının eski olup zamanla baş oda kullanımının bırakıldığını düşündürmektedir.

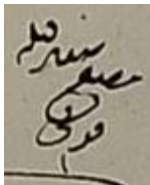
Bol pencerelerle ışıklandırılan, bazen çinilerle bezenen baş odalarda oturma mekanları mak'adlar, bol yastık ve minderlerle, yer yaygılarıyla döşenmiştir. Ayrıca kristal tabak, kase ve bardaklar, şamdanlar, hilye-i şerif, ayna, iskemle gibi nesnelerin yanı sıra kutsal eşyalar arasında yer alan "lihye-i şerif" in yani Hz. Muhammed'in sakalının muhafaza

edildiği, Ramazanda misafirlere, ziyaretçilere açılan bu özel kutunun layık görüldüğü oda baş oda olmuştur.

Sadaret kethüdası Mehmed Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısının Baş Odası haremde "denize nazır kafesli köşk"ün yanındaydı ve bu köşkle aralarında bir sofa bulunuyordu. Bu odada; 8 mak'ad alaca saçaklı Kıbriskâri beyaz münakkaş merre sagir ve kebir boylardadır. 18 adet yastık harir (ipek) mütella merre(?) astarlı sarı zemin siyah şükufeli ve kadife, 6 adet Bursa yastığı kırmızı astarlı sarı zemin ve sade güllü, 6 adet büyük minder beyaz renklidir. 1 adet kırmızı ocak yaşmağı sadedir, 6 adet yemeni pencere perdesi ve 11 adet pencere perdesi Kıbrıkâri basmadan yapılmıştır. Odada ayrıca küçük ve orta büyüklükte 2 adet şamdan, 3 adet billur kâse, billur 2'şer adet tabak ve bardak vardır.

Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki Yalısının Baş Odası harem bölümünde bulunuyordu. Odanın döşemeleri arasında 3 adet ortası kırmızı kenarları mavi renkli kumaştan 3 Mardinkâri mak'ad, 11 adet beyaz zemin kırmızı merre astarlı kırmızı çiçekli mütella harirli (ipekli) sırt yastığı, 5 adet büyük beyaz minder, 4 adet büyük bene memlu beyaz şilte, 6 adet yemeni basma pencere perdesi ve 1 adet yeşil çuka kapı perdesi vardı. Odada ayrıca 1 adet kırmızı ocak yaşmağı, 1 adet kebir ayna ve 1 adet Musanna' sagir kible kandili(?)¹ de yer alıyordu.

Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar yalısındaki Baş Oda harem bölümündeydi ve çinilerle bezendiği için "Çinili Baş Oda", "Çinili Oda" ismiyle kayıtlara geçmişti. (Yalının çinilerle (kaşilerle) bezenmiş bir diğer odası Hazine odasıydı.) Haremin birinci (tahtani) katında bulunan baş odanın eşyalarına gelince²; 12413 numaralı defter kaydının verdiği bilgiye göre bu odada 3 adet müsta'mel kadife mak'ad, 22 adet sade taraklı memlu yastık, 3 adet kebir şilte minder, 5 adet büyük acem keçesi, 6 adet müsta'mel kaliçe, biri küçük 4 adet kebir minder şiltesi, 1 adet çuka kapı perdesi, 1 adet Hindkâri iskemle,

1

² Sultan'ın 12412 ve 12413 numaralı iki müsaderleri birbirlerini tamamlayıcı şekilde ele alındığı için burada her iki defterin kayıtlarının verilmesi uygun görülmüştür.

1 adet satıl ve orta büyüklükte 1 adet leğen ve 1 adet içinde lihye-i şerif bulunan küçük altın bir kutu vardı. Ayrıca bu odanın içinde 3 adet kesme acem keçesinden bahsedilmişse de bunların odanın dışında damlarda mefruş olduğu ayrıca belirtilmiştir. Sultan'a ait 12412 numaralı defterde ise odada bulunan mefruşat şu şekildeydi. 1 adet kenarı atlas 1 mak'ad, köhne büyük bir soft? Keçesi, 2 adet köhne ibrişim acem kaliçesi, 3 adet penbe minder(?), 2 adet basma çuka yastık, 2 adet çuka kapı perdesi, 3 adet bez bohçalar, 1 adet baş yastığı, 1 adet yüz yastığı, 4 adet yorgan, sandal ve yemeni yorgan, 4 adet yüz yastığı, 1 adet keremsud yorgan, 1 adet şilte, 2 adet yüz ve baş yastığı, 5 adet .. kese, 1 adet küçük koltuk yastığı, ikisi sade biri kürdî 3 adet mum sofrası, 1 adet büyük demir mangal (tahtalarıyla beraber), bir sepet sandık içinde bir miktar demir ve bakır, bir miktar sabun bulunuyordu. Odadaki söz konusu yatak takımlarının çokluğu, fiziksel olarak büyük olan bu çinili odada kalabalık misafirlerin gece ağırlandıklarını düşündürmektedir.

Çizelge 4. 28 Yalılarda Baş Oda

Yalı Sahibinin Adı	Yalının Semti	Konumu	Baş Oda Adedi
Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa	Anadoluhisarı	Harem	1
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı	Harem	1
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	Harem	1

4.3.10.2 Misafir Odası

İncelediğimiz defterler arasında Misafir Odasının bulunduğu tek yalı Üsküdar'daki Merhume Hanım Sultan'ın yalıdır. İçinde 3 adet köhne çuka mak'ad, 12 adet köhne Bursa yastığı, 3 adet minder, 1 adet köhne Selanik keçesi, 3 adet şilte, 2 adet köhne kaliçe parçası, 1 adet köhne ocak yaşmağı, 2 adet tennur minderi ve 1 adet küçük yemeni minder vardı. Söz konusu eşyalar odanın kullanımının yatmak üzere tasarlanmadığını tennur ve ocakla ısıtılan odanın gündüz oturmak üzere kullanıldığını düşündürmekle beraber, bu odanın neden daha lüks ve konfora cevap veren eşyalarla donatılmadığı sorusunu akla getirmektedir.

4.3.10.3 Hazine Odası

Konutlardaki kişisel servetin esas mekanı hazine odalarıydı. Bu odalar aynı zamanda statünün de önemli bir göstergesiydi. Konutların hariciye ve dahiliye bölümlerinde

bulunabilen bu odalarda para ve değerli eşyalarının muhafaza edildiği, bu servetin idaresi için hazinedar isimli bir görevlinin çalıştırıldığı gözlemlenir. Bu odaların diğer odalar gibi oturmak için tasarlanmamış, bir nevi malvarlığının saklandığı, hazinenin muhafaza edildiği depolar gibi gözüксе de içindeki oturma elemanları bu odaların aynı zamanda kullanıldığını gösterir. Bu sayede ev sahibi statüsünün göstergesi olan nesneleri başkalarına sergileme fırsatı yakalıyor olmalıdır. Örneğin değerli maden ve el işçiliğine sahip koşum takımları, silahlar, kürk gibi önemli giyim nesneleri, kitaplar, zarif yemek takımları, yer sergileri, kumaşlar, hamam takımları gibi akla gelebilecek çok çeşitli eşyayı barındırabilme özelliğine sahipti. Eşyalar bazen o kadar çok olurdu ki müsadere işlemi için gelen katip bir gün içinde sayımı yapamaz bazen ikinci hatta üçüncü güne ertelendiği olurdu. (Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinin Hazine odasında benzer bir olay yaşanmış, bu odadaki eşyalar 3 ayrı tarih altında kaydedilmiştir).

İncelediğimiz konutların %27,5'inde hazine odasının bulunması, söz konusu mekanların oldukça lüks konutlar içinde bulunabilen nadir mekan bileşenleri olduğunu göstermektedir.

Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki Yalısının Hazine Odası: Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki Yalısının Mabeyn Hazine Odası Mabeyn Odaları bölümünde değerlendirilmiştir.

Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki Yalısı'nın Hazine Odası: Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısının işlevi kadar bezemeleriyle de dikkati çeken Hazine Odası "Kaşili Hazine Odası" adıyla anılıyordu ve muhtemelen hariciye bölümündeydi.

Odanın döşemeleri arasında, 1 adet kenarı atlas sandal minder, 1 adet Koltuk yastığı, 2 adet Basma çuka yastık, Onu donanma(?), onu hurma dallı 20 adet merre(?) astarlı cedid burusa yastığı yüzü, 2 adet kırmızı sade kapı perdesi, 5 adet dakik(?) kebe, 3 adet Beyaz şilte, 8 adet Selanik keçesi, 1 adet köhne Selanik keçesi, 6 adet müsta'mel Uşşakî kaliçe, 2 adet minder şiltesi, 4 adet Basma çuka nihali, 1 adet hadest(?) vardı.

Sofra takımlarını 1 adet Yıldızlı kebir sini, 1 adet Kenarlı sini, 3 adet hoşaf tepsisi, 1 adet ..., 3 adet kebir taam tepsisi, 5 adet sagir kapak, 3 adet sagir kadayıf tepsisi, 15 adet Kapaklı kebir sahan 15, 11 adet Kapaklı sagir sahan, 1 adet leğen-ibrik, 2 adet sade

ibrik, 2 adet vasat lengeri, 10 adet kebir maşraba, 1 adet badna(?) ma' kapak, 1 adet Kürdî işleme mum sofrası, 6 adet kapaklı şeşhane(?) sahan, 1 adet kapaklı sagir lengeri, 22 adet kebir ve sagir kapaklı maşraba?, 2 adet kapaklı yemek tası, 4 adet bakraç, 2 adet güğüm, 4 adet kebir ..., 2 adet iki kulplu kebir tabe(tava), 1 adet süzgeç takımlı Mamuşa(kosovada yer adı) tabesi, 1 adet Nühhas kavanos, 2 adet Kapaklı tas, 2 adet .. kapaklı sahan, 4 adet kebir kefgir kefçe (kevgir kepçe), 2 adet ibrikli leğen, 1 adet sade ibrik ve 1 adet leğen, 1 adet tunç havan, 20 adet vasati sahan, 23 adet kapak, 6 adet kapaklı kuşhane sahanı, 7 adet Nerhiz(?) sahan ve 10 adet kapağı, 3 adet hoşaf kasesi 3 ve 2 adet ..., 4 adet kahve tepsi, 2 adet kebir tas, 3 adet sagir tas oluştuyordu.

Yatak takımları 2 adet yemeni vasat yorgan, 2 adet yüz yastığı, ikisi çift biri sandal 3 adet yorgan, 2 adet keremsud yorgan, 3 adet Baş yastığı, 2 adet Sade hatai baş yastığı, 1 adet Keremsud baş yastığı iken banyo takımlarını 2 adet Hamam tası, 1 adet abdest leğeni, 1 adet hamam tası, 1 adet kebir çamaşır leğeni, 1 adet güğüm, 1 adet maşrapa, 8 adet vasat leğen, 2 adet hamam tası oluştuyordu. Ayrıca aydınlatma unsurlarından yalnızca 1 adet fener odada bulunmaktadır.

Çizelge 4. 29 Yalılarda Hazine Odası

Yalı Sahibinin Adı	Yalının Semti	Konumu	Hazine Odası Adedi
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	Harem	1
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	Hariciye	1

Tersane-i Amire Emine Selim Ağa'nın Acemoğlu Meydanı'ndaki hanesinin Hazine Odası: Tersane-i Amire Emine Selim Ağa'nın Acemoğlu Meydanı'ndaki hanesinde hariciye 1 ve dahiliyede 2 olmak üzere toplam 3 Hazine Odası vardı. Hariciye bölümünde orta katta bulunan hazine odası küçük bir odadır. Dahiliye bölümünde de Hazine odalarından biri yine orta kattadır.

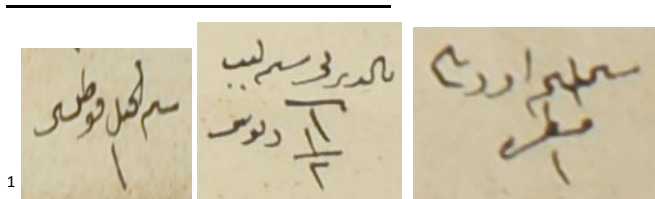
Hariciyede küçük olan Hazine odasının döşemelerinde onu çuka, ikisi köhne çuk'a biri benaluka, ikisi büyük 6 mak'ad, üçü çit köşe mak'adı olmak üzere toplam 22 adet mak'ad, 30 adet telli köhne çatma yastığı ve 4 adet çubuklu kadife sadr sökündüsüdür. 10 adet pencere perdesi çit kumaşından, 1 adet kapı perdesi

çukadandır. Dekoratif ve kişisel kullarımdaki nesneleri ise 1 adet hançerli sim şatır kuşacı, 1 adet mavi atlas üzerine sim kabareli kesme, ikisi küçük biri büyük gümüş kollu 3 adet sim şamdan, 1 adet sim donanmalı seyf (kılıç), sim yaldızlı mükemmel 1 divan takımı ma' abai, bir miktar sim çubuklu saçak sökündüsü, 1 adet büyük saat, 3 adet beyaz memlu kubur, 5 adet keman, 1 adet içi dolu çekmece oluşturur.

Dahiliye bölümünde orta katta buunan hazine odasında da gümüş, tombak ve yaldızlı eşyalar, yemek sırasında kullanılan kumaş çeşitlerine rastlanır. Bunlar 1 adet sim şamdan, sim kabareli 2 adet mum sofrası, 1 adet küçük gülabdan-buhurdan, 1 adet sim leğen-ibrik, 2 adet tombak matara, 1 adet tombak leğen-ibrik, 11 adet tombak zarf, mineli kapaklı altısı küçük 16 adet sahan, kapaklı 1 adet sim tas, sim 34 adet zarf, 1 adet sim nahıl¹ kutusu, sim bir asğı, kapaklı mineli 1 adet tas, yaldızlı bakır 1 adet su tası, 2 adet sim küçük zarf, içinde cariye elbiseleri bulunan küçük 1 sepet sandık, 1 top bez, 11 adet işleme havi, 17 adet yemek makremesi, 6 adet destimal, biri suzeni ikisi hatai 3 adet işleme sofa, Mardinkâri 2 adet peşkir, 2 adet üstufe bohça, Mardinkâri 6 adet futa, 1 adet Mısır futası, 15 deste elvan kaşık, 3 adet peştemal, 4 adet yağlık, 20 adet işleme havi, 1 adet sandal destar puşidesi, bir miktar söküntü(?) şerit(?), beşi tülbind üçü bez 8 adet çarşaf, 1 parça telli hatai, ve 2 adet deppos (topuz) vardır.

Tersane Emîni'nin diğer hazine odasında bu defa değerli giysilerle at takımlarına rastlanır. Odanın şamdan, sandık, ibrik, tepsi gibi dekoratif eşyaları bunlar arasında yerini almışlardır.

Odadaki eşyaların içinde 87 cübbe, biniş, ferrace, kaftan, entari gibi giysiler bulunduğ gibi 2 sepet sandıkta cariyelerin elbiseleri vardır. Silah ve at takımları da bu odadadır; 2 çift sim piştov kuburu, 3 çift sim piştov, başlıklı yaldızlı 2 adet sim at rahtı, 1 adet yaldızlı sim ... ve 1 debbos, yaldızlı 1 raht, başlıklı ve zincirli 1 adet sim beyaz at rahtı, 3 adet gaşiye, 1 adet benaluka küçük seccade, simlice 1 adet .. matara, 1 adet sim cabgun rahtı ve başlık bunlar arasındadır.

Muhtevası verilmeyen 9 cilt kitap sim kabareli 1 sofra ve sim şamdan, 3 sim buhurdan-gülabdan, 1 asma çalar saat, 1 tombak leğen-ibrik, 1 pirinç sini, sim çemberli içi dolu sandıkçe (küçük sandık), 1 tahta sandık, sim 1 şamdan, sim kabareli 1 mum sofrası, 2 sim sini, 2 bakır ve yaldızlı 3 bakır sini, bakır 3 tepsi, tombak zarfları olan 9 fincan da odadaki değerli eşyalar arasında yerini alır.

Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki Hanesinin Hazine Odası: Bu hanedeki Hazine Odası hariciye ve dahiliye bölümleri arasında yer alır. Süleyman Ağa'nın hazine odası bir günde müsadere edilemediğinden 3 farklı başlık altında toplanmıştır. (Ancak müsadere edilen eşyalar gün gün ele alınmayacak, tezin genelinde olduğu gibi benzer nesneler tasnif edilerek verilecektir.) 300'ü aşkın obje ağanın hem zenginliğini hem de görevine yakışır bir tarzda eşya alımındaki seçiciliğini ve kültürel yönünü gösterir.

İlk müsadere Süleyman Ağa'nın hazine odasında bulunan bir sandıkta farklı altın türleri (ecanis-i altın) kuruş cinsinden hesaplanmıştır ve söz konusu altınlar 42865,5 kuruş değerindeydi. Rugani çekmece içinde de küçük keselerde zer-i mahbub ve nısfıye(?) isimli altınlar, bir piştakta içinde de 1527 kuruş değerinde altın, çil akçe ve paralar bulunmuştur. Yine bu müsadere sırasında mücevher bir öd kutusu da kayıtlara geçmiştir.

3 gün boyunca müsadere edilen odadaki eşyaların çoğunu kumaş ve at takımları oluşturuyordu. Silah ve yemek takımları da hatırı sayılır derecede çoktu.

Odadaki mobilya döşeme ve mefruşata dair eşyalar; üçü Benaluka olmak üzere 6 adet mak'ad, 41 adet yastık ve 30 adet yastık yüzü (Bunlar 12 adet beyaz atlas yastık eşari?, 12 adet Sakızkârı mütella yastık, 5 adet çift Burusa kadifesi yastık, 5 adet Acem dibası yastık yüzü, 19 adet cedid döşeme Burusa yastık yüzü, 12 adet Mardin kârı yastık ve 1 adet döşeme, 6 adet telli cedid kadife Frengpesend yastık yüzüydü.) 2 adet Frenkpesend işleme kapı perdesi, 2 adet Sakızî zar perde, 16 adet seccade (Bunlar 2 adet beyaz çuka üzerine suzeni işleme seccade, 1 adet sade pesend işleme çuka seccade, 4 adet ağır pesend işleme seccade, 1 adet şal seccade, 2 adet Sakızî seccade, 2 adet havlu seccade, 3 adet cedid Benaluka seccade, 1 adet cedid aşâğıkârı seccadeydi.) 2 adet pesend işleme boğça, 2 adet elvan bürüncük diz yorganı, 7 adet Cezayir ihramı, 785 adet Lehkârı tel şeridi ve tahta?, 1 adet sedefkârı çekmece, ikisi büyük ikisi küçük 4

adet şamdan, 1 adet çalar piştahta saati, 2 adet Hint kâri Abanos musavver piştahta, sim 1 adet vezne, 8 adet palaska?, kırmızı büyük ... içinde 12 adet baltalı (teber) kandil, 3 çuval kumaş, 1 adet sim leğen-ibrik, 1 adet sim buhurdan-gülabdan, 1 adet sim aletlik?, 1 adet Anber şemam (şemam: portakala benzeyen güzel kokulu yenmeyen bitki), Kırmızı .. derununda öd, yine kırmızı ... öd, 2 kelam(?), 1 altın kakma ve ... veznedir.

Süleyman Ağa'nın kişisel eşyaları arasında 6 adet kesesiyle beraber sakal tarağı, tarağı içinde olan 1 adet incili tarak kesesi, 4 adet işleme kese, beyaz ve kırmızı canfes üzerine frengipesend işleme 2 adet diz peşkiri, 1 cilt Hamdullah .. hattıyla en'am-ı şerif, 60 adet, Amel-i pervane ve İbrahim ve ... dir.

Odadaki kumaş çeşitleri altın telli ve sade çiçekli 123 keremsud, 73 telli ve sade beldar, 2 sade al kutni, 25 muhtarhani ve gri keremsud, 8 top elvan mevcli sof, 16 elvan çarşal, 3 kemer bend şal, 11 suzeni şal, 6 çubuklu ve sade kutni, 13 sertab/şerbab?, 1 hare, 3 ağıl destar, 2 çitari, 1 çubuklu keremsud, 3 elvan çubuklu şal ve donluk, 7 elvan sade ve donluk şal, 1 top beyaz buruç sade hatai ve canfes 5 donluk ve yağlık, nimi ve boyama dolu 1 bohça, 1 bohçada akmişe (kumaş) parçaları, dikme ve işleme 4 bohça, suzeni işleme destar puşidesi, 1 parça şir (?) bez, 21 top Şâli elvan, 2 top Elvan mevcli sof top, 1 top Sade katife, 6 parça Çuka, 3 top elvan şâli, 1 bohçasıyla beraber .. saye, 3 elvan telli donluk, 4 elvan çuka donluk, 4 elvan keremsud, 1 nimi? Yorgan yüzü, 3 top beyaz bez, 2 atlas keremsud bohça, 1 parça üstufe, 3 parça elvan kadife, 1 saye çuka donluk, 1 suzeni işleme şal, 1 Bağdad abası, 1 Diba, 1 Kemha cibinlik, 1 Kumaş cibinlik, 1 bohça Akmişe parçaları, 6 parça Elvan katife, 1 top Yeşil katife, 5 Cam ipek..., 1 Sakızî cibinlik, 65 top Üstufe ve telli ve diba ve hatai ve ve vale? Donluk , 1 parça Üstufe parça, 1 top Telli katife döşemelik, 2 Pesend işleme canfes, 4 Kıbrıs yaşmağı, 1 kıbrıs kutni, 1 top boğasi, 1 parça lehkâri beyaz şerit, 10 keremsud donluk, 2 elvan üstufe, 77 Çiçekli sade telli diba ve hatai top donluk, 10 Sade hatai ve kemha, 2 top Telli kemha, 5 top Telil beyaz lehkârı hatai, 22 donluk elvan atlas top, 14 donluk telli hatai top, 3 parça yeşil kadife, 2 parça beyazsade hatai, 13 elvan hare donluk, 12 beyaz buruç, 13 donluk çiçekli sade ağabani top, 7 top boyalı bez, 1 çiçekli keremsud, 2 parça sade sakızî hatai, 1 bağbad çarşaf, 1 sarı ihram, 1 hama kuşağı, 1 top sarı keremsud, 4 parça elvan telli hatai, 1 saye çuka donluk idi.

Mutfak eşyaları arasında yemek takımlarına pek rastlanmasa da sofrada kullanılan değerli kumaşların çoğunu ve banyo takımlarına ait nesneleri bu odada bulabiliyoruz; 2 adet frenkpesend işleme kebir sofa, 1 adet Frengpesend ocak yaşmağı, 2 adet Sakızî peşkir, 2 adet Mardin kârı taam peşkiri, 1 adet Mısırî futa, 1 adet Suzenî köşe, Benaluka örtü, 1 adet Bağdad örtü, 1 adet Leylî peşkir, 2 top Beyaz peşkuni? (peşkun: sofa bezi), 1 adet Acem mendili, 1 adet hatai kahve puşidesi, 1 adet yağlık ve yemeni bohça, 4 adet Mardinkârî kahve makremesi, 1 adet Sakızî peşkir, 1 adet Sakızî taam peşkiri, 3 adet Sakızî kahve peşkiri, 1 adet Mısır peşkiri, 1 bohça işleme yağlık ve yağ makremesi, sofa takımlarını oluştururken banyo takımlarını 1 adet peştamal, 1 adet sade hamam takımı, 1 adet sator(?), 1 adet kusturma/köstürme?, 11 adet mükemmel çamaşır takımı, 4 adet suzeni işleme bir bez peşkiri ve makreme, 7 adet işleme havlu, 3 adet Hamam rahtı, 2 adet Camekan takımı, 4 adet Hamam takımı, 3 adet Sade hamam takımı, 1 adet Camekan döşemesi, 1 adet Camekan döşemesi, 12 adet cameşuy (çamaşır) takım, 1 adet hamam takımı. 1 cezayir gayret kuşağı, vardı.

At takımlarını; peçeli yaldızlı 1 adet sim raht ve garar, 1 adet cedit canfes üzerine işleme keremsud kesme ve gaşiye 4 adet çift sim rikab, 2 mütella tobkur ve dizgin, 1 adet kadife üzerine frenkpesend işleme .. , 1 adet ince peçeli yaldızlı sim kemer raht ve ..., Kaneviz üzerine sim kabareli 1 adet gaşiye, peçeli ve eksikli(?) sim yaldızlı rişmeli (zincirli) kemer raht, yaldızlı sim 1 adet raht, 26 adet peçeli ve sade yaldızlı sim raht, iki peçeli yaldızlı mercanlı sim 1 adet kemer raht ve zincir ile pullu hamail, 1 adet mercanlı ince peçeli ince kemer raht ve hamail, yine 4 adet raht, 1 adet beyaz sim sine-bend, 10 adet sim belan(?) ve rişme, 2 adet sim raht peçesi, 2 adet simli eğer, ..., sim peçeli 1 adet kemer raht ve belan(?), 1 adet Frengi raht, 20 adet Freng pesend işleme kesme, 4 adet Freng pesend işleme gaşiye, 1 adet kadife işleme kesme, 3 adet çuka işleme kesme, 1 adet sarı çuka üzerine suzeni işleme zarifâne kesme ve gaşiye, 1 adet müsta'mel suzeni işleme kesme, 4 adet üstufe ..., 1 adet sim kabareli çuka bargir kesmesi, 1 adet frenkpesend işleme gaşiye, 2 adet üç peçeli sim raht ve gaddare ve rişme, 1 adet sim belad(?), 3 adet sim kabareli kesme, 2 adet sim kabareli kesme ve gaşiye, 1 adet etrafı sim pullu sim kabareli gaşiye, 1 sim kabareli Mısırî gaşiye, 1 sim kabareli kesme, Frenkpesend işleme 4 gaşiye, 1Suzenî işleme adet müsta'mel kesme, 1 adet işleme çuka kesme, 1 adet köhne sırmalıca çuka kesme, 8 adet Bağdad ve Şam

kesmesi, 25 adet simli eğer, 2 adet sırmalı eğer, 2 adet simli .. eğer, 260 adet kesme saçağı, 1 adet yaldızlı sim .. rahtı, 3 benaluka gaşıye, 1 adet diba at sinekliği oluştuyordu.

Osmanlı yönetimindeki seçkin sınıfının mensup olduğu askerlik mesleği şüphesiz sahip olunan silahlarda da etkili olmuştur. Gücün bir ifadesi olan silahlardaki değerli madenler de bu gücü pekiştiriyordu. Süleyman Ağa'nın silahları 8 adet sim debbos, 1 adet çerkesî gümüş kılıç bendi, 8 adet sim gaddare, 8 çift sim kaplama piştov, 13 çift sade piştov ve 1 çift mercanlı piştov, 1 adet saye çuka piştov, 1 adet Dimaşkî (şam) acem baltası ve 1 adet sim acem baltası, 1 çift köhne piştov, 1 adet tobkur, simlice 1 adet tirkeş, 6 adet elvan çuka piştov, 10 adet saye çuka piştov, 1 adet saye çuka piştov, 2 adet Nevzuhur elvan çuka piştov, 1 adet Simli .. Bıçak, 1 adet sim kaplama bıçak, 1 adet hançer, 0,5 adet saye çuka piştov, 2 adet sim gaddare, 12 çift sim rikab, 1 adet rikab, 10 adet kılıç gaddare demiri, 1 adet sim gaddare kılıfı, 2 adet işleme kadife kuburlu, 24 adet sedefkâri bağa ve yeşil kemik ve som ve .. kundağı altın kakma ..., 7 adet tüfek, 1 adet aşağıkâri tüfek, 1 adet tüfek namlusu, 1 adet sırma kundaklı kara Mahmud kâri tüfek idi.

Beşiktaş'taki Hanesinin Hazine Odası: Bu hanede hazine odasının nerede konumlandırıldığını bilemiyoruz. Bu oda yalnız içinde bulunan nakitler dolayısıyla ele alınmış, döşemelerden bahsedilmemiştir. Ancak nakitler de mahzende bulunan nakitlerle beraber değerlendirilmiştir ve hazine odası ile mahzendeki altınların hangisi olduğu belirtilmeden İlk hesap edilen altınların kuruş olarak değeri 1012639,5, ikinci defa hesap edilen altınların değeri 248636,5 kuruştur. Toplamda ise 1 milyon 261 bin 276 kuruştur.

Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı Mahallesi'ndeki Hanesinin Hazine Odası: Hanedeki hazine odasının hariciye bölümünde olduğu düşünülmektedir. İçinde bir dolap bulunan bu odada döşeme ve mefruşat bulunmamakla beraber çeşitli sofrata takımları, Avusturya porselenleri, gümüş fincanlar, kaşıklar, kepçeler, bağa ve gergedan zarflar, seccadeler, teraziler, değerli giysiler, hamam takımları, berber takımları, aydınlatma unsurları, İbrahim Bey'in kitapları, tıpla ilgili mecmua ve risaleleri at ve silah takımları bulunmaktadır.

Odada 6 adet Kıbrıs basması çit mak'ad, 5 çift Kıbrıs basması yastık yüzü çift, 1 adet zümrütlü(?) kaba bez, 1 adet sagir bohça içinde çuka parçaları, kaftanlar, binişler, kerrakeler, çizmeler, terlikler, mestler pabuçlar, gömlekler, divan kürk ve kaftanı, 14 top cedit ve ... , 14 adet elvan müsta'mel boyama, göz, diba, sakızı hatai, elvan şâli, mevclî sof donluk ,canfes, atlas, kürk, kutni gibi parça kumaşların yanı sıra biri mihrablî çuka selanik seccadesi, dördü Benaluka ve Selaniki seccade, biri Kalîçe seccade, biri turuncu şâli üzerine suzeni seccade, biri Selaniki saf seccade, biri köhne ibrişim seccade olmak üzere toplam 9 adet seccade vardı.

Kitaplara gelince İbrahim Bey'in hazine odasında bulunan kitapları 1 cilt Gayet'ül-beyan , 1 cilt Tarifat-ı ... ve Mecmu'a-i tıbb ve bazı resailden ibaretti.

Mutfak ve sofraya dair eşyalar arasında; 33 çiftkârî sim fincan zarfı, 28 adet Beçkârî fağfur fincan, 3 adet sim çemberli bağa, gergedan ve tonbak zarf, dolapta bir miktar aşure ve tatlı kaseleri, 1 adet sim tatlı kaşığı, 1 adet nühhas tehi (dolu) kavanoz, sagir somaki? .., ikisi büyük altısı küçük 8 adet fağfur kâse, 1 adet nühhas matara ibriği (silahların içinde sayıldığı için seferde kullanıldığı düşünülebilir), sandıkta bir miktar şem'-i asel, 1 adet kepçe-i gümüşî(?), 1 adet tartak(?) bıçağı, 6 adet taam sinisi, 2 adet Göz ve beyaz Mardini kahve makremesi, bir miktar öd vardır. Hamam takımları arasında sade abdest havlusu, 1 adet köhne abdest futası, Hilâli tas ile beraber 1 berber takımı, 1 sade hamam takımı vardır. Ayrıca 7 parça elvan hokka, 1 vezne terazü ile 3 adet simlice vezne (tartı aleti) de bu odadadır.

At takımları arasında 13 adet kesme, (bu kesmeler: 3 adet müsta'mel ve köhne saye çuka üzerine güllü kesme, 1 adet sur mâi canfes üzerine müsta'mel aşâğıkârî kesme, 1 adet köhne Şam kesmesi, 1 adet kırmızı saye çuka köhne sırmalı bargir kesmesi, 1 adet mavi çiçekli kemha üzerine sırma işleme müsta'mel kesme, 1 adet köhne diba kesme, 1 adet beyaz ... cedit kesme, 1 adet Laciverd çuka üzerine sim kabareli ve saçağı ... kesme, 1 adet Lihterengi çuka üzerine aşâğıkârî kesme, 1 adet Lihterengi çuka üzerine aşâğıkârî kesme, 1 adet Al saye çuka üzerine sırma işleme cedit kesme, 1 adet Fıstıkî çuka üzerine sırma işleme müsta'mel kesme, 1 adet Leylakî çuka üzerine aşâğıkârî hanesi(?) açılmamış cedit kesmedir -Kaz dağı ahmedin altun aruşa(?) alunub henüz bahası verilmediğini haber verirler-) 1 adet yıldızlı peçeli sim raht bilâ rişme, 1 adet

yaldızlı peçeli armalı bilâ başlık sîne bend, 2 adet yaldızlı sim çabkun rahtı, 1 adet iki peçeli köhne sim kır at rahtı ma' .. , 1 adet beyaz sade çabkun rahtı, 3 adet Brunsalı(?) rişme, ve 1 adet ... , 1 adet yaldızlı peçeli bilâ başlık sîne bend, 1 adet yaldızlı peçeli armalı sim raht ma' rişme, bir çift sade 2 çifti yaldızlı 3 çift sim rikab, 4 adet köhne çuka at gömleği, 6 adet puşide-i yedek, 3 çift sim çabkun rikab, 1 çift köhne Mısrî rikab Simli eğer, bir miktar sim ... kesme püskülü, 1 adet Yanya kâri gem'iyar .. raht, 1 takım divan rahtı ve 1 takım simli zıibun, 1 çift sim rikab vardı. Toplam 7 adet haşenin özellikleri şu şekildeydi: Mai çuka üzerine sim kabarelice haşe, Mardinî müsta'mel haşe, Siyah katife üzerine cedid haşe, Siyah katife üzerine aşâğıkârı haşe, Sarı canfes üzerine müsta'mel aşâğıkârı haşe ve Müsta'mel acemkârı haşe, Kabarelice tirkeş ma' nev? Haşe.

Silah takımları içinde 3 adet simli gaddare, 5 adet tobkur, 2 adet simli debboz, 3 adet simli kılıç, 2 çift kuburlu piştov, 2 çift sim kabareli piştov kuburu ve 1 adet tek piştov, 7 adet sagir şeşhane tüfenk, 1 adet Küçük Alikâri şeşhane tüfenk, 1 adet Kara tüfenk, 1 adet Mehmedkâri sim donanmalı şeşhane tüfenk, 1 adet Abanos kundaklı sim donanmalı şeşhane tüfenk, 1 adet Hacı Alikâri sade şeşhane tüfenk, 1 adet sim bilezikli şeşhane tüfenk, 2 adet Lazki(?) Kundaklı tüfenk, 1 adet Abanos kundaklı sade tüfenk, 1 adet kemerli sim şatır gaddaresi, 1 adet hilali hançerli sim şatır kuşağı vardı.

Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Bayezid Cami Kurbundaki Hanesinin Hazine Odası: Bayezid'taki bu hanenin hazine odası haremdedir. Odadaki eşyaların çoğu içlerinde ayaklıları da olan sandıklarda muhafaza edilmektedir

Döşemelere ve sofra takımlarına dair nesneleri biri beyaz olan 5 adet Suzeni köşe mak'adı, 2 adet kapı perdesi, biri ibrişim 2 adet seccade, 2 adet Benalukakâri ocak yaşmağı, 2 adet sim kabareli mum sofra, peşkiri ile beraber 1 adet Sakızkâri sofra, 1 adet ... kaşık ve 7 adet kemik kaşık, 2 adet fağfur kebir tabak ve 9 adet vasat tabaktır.

At takımlarına dair pek çok kesme, haşe ve raht da bu odadaydı. Toplam 19 adet kesmenin özellikleri şu şekildeydi; 1 adet ... kopuz(?) sırmalı kesme, 1 adet laciverd kopuz(?) sırmalı kesme 1, 6 adet Şamkâri bargir kesme, 1 adet göz kopuz(?) .. kesme, 1 adet Mor çuka sırmalı kesme, 1 adet kırmızı ... çuka sırmalı kesme, 1 adet Mor çuka sırmalı kesme, 1 adet beyaz ... köhne .. kesme, 1 adet Laciverdi çuka sırmalı kesme, 1 adet Al çuka sırmalı kesme, 1 adet Neftî çuka sırmalı kesme, 1 adet Köhne siyah çuka

sırmalı kesme, 1 adet Köhne ... kopuz(?) kesme. Haşeler 3 adetti, bunların ikisi Şam haşesi ve biri köhne sırmalıca haşeydi.. At takımlarının bir parçası olan rahtlardan 8 adet vardı; Bunlar 1 adet Yıldızlı simli raht, 1 adet Yıldızlı piring raht, 1 adet Yıldızlı peçeli sim raht, 1 adet Yıldızlı sim ... raht, 1 adet Yıldızlı kabareli sim kemer raht, 1 adet yıldızlı ... sim kemer raht, 1 adet Yıldızlı sim peçeli raht, 1 adet Yıldızlı sim Peçeli, 1 adet Yıldızlı sim .. rahttır. At takımları arasında ayrıca 1 adet sim rişme 1, 1 adet gem'iyar, 1 adet yıldızlı sim rikab vardı.

Silah takımlarını 1 adet simlice gaddare, 1 adet Piştov, 1 çift simli piştov kuburu, 1 adet tobkur, 6 adet müsta'mel tobkur, 2 adet köhne tobkur, 1 adet simli topuz ma' kabarelice(?) topuzluk, 1 adet simlice topuzluk, biri simlice dördü simli 5 adet saye yağmurluk, başlık ve kise, 1 adet Kılıç kebesi(?) keman oluşturunuyordu.

Dergah-ı Âli Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Samatya'da Hatuniye Mahallesi'ndeki Hanesinin Hazine Odası: Harem ve hariciye bölümlerinden oluşan hanenin hazine odası taşradaydı (Taşra Hazine Odası).

Odanın döşemesini oluşturan eşyalar; 2 adet mak'ad, 2 adet kadife yastık, 2 adet minder, 2 adet pencere perdesi, biri acem keçesi, biri çuka 2 adet seccade, 1 adet köhne ihram, 2 adet gılaflık (kılıflık) bezdir, 1 adet ceviz dolap, sagir birpištahta, bir miktar ... ve bazı hurdavat, 1 adet sedefli iskemle, 2 adet ayna, 1 adet vezne terazü.

Yemek takımları arasında 1 adet tehi fincan takımı, bir miktar kavanoz içinde hamas(?), 1 adet zahme, 1 adet tepsi, ikisi yıldızlı biri kalaylı 3 adet yıldızlı posta(?) tası, 5 adet billur kase, 7 adet Beçkâri tabak, 2 adet yıldızlı nühhas tas, biri sade biri yazılı 2 adet fağfur kase, 3 adet abanos kaşık, 2 adet sagir hoşab iskemlesi, 1 adet taam iskemlesi, 1 adet telatin maşraba, 1 adet nühhas bardak, 1 adet billur kase, 1 adet tatlu memlu kase, 1 adet yıldızlı matara, 3 adet sagir nühhas kase, nühhas matara, 9 adet Frengi şeker..., 2 adet tepsi, 4 adet tunç havan, 1 adet sim badzehr zarfı vardır. Sofra takımlarına dair kumaşlar ise muşamma' parçası, 3 adet yemek makremesi, 1 adet çit sofrası, 4 adet köhne futa, 35 adet sade havli, 5 adet müsta'mel havli, 3 adet Mısır peşkiri, 5 adet yağ yemenisi, 2 adet beyaz atlas işleme kahve makremesi, 1 adet klabdan işleme kahve puşidesi, 3 adet gülâb makremesi, 1 adet suzeni kahve

makremesi, 2 adet yemeni sofra, 4 adet köhne taam makremesi, 1 adet makreme ve 4 adet elvan köhne boyamadır.

Kişisel eşyaları arasında 1 adet gözlük 1, 1 adet sade bağa gözlük, 1 adet geçme(?) dürbin, 1 adet asa, 1 adet kaşkol(?), 1 adet sandal tespîh, taşıyla beraber 1 adet çubuk, 2 adet yelpaze, 2 adet eldiven, 1 adet sim yüzük ma' kise, 1 adet köhne tarak kisesi, bir miktar sim kise halkası, 1 adet saye mücevveze kisesi, 1 adet taslı çubuk, görüyoruz.

Banyo ve berber takımları içinde; 2 adet havlu, 1 adet berber takımı, 7 adet ustura, 1 adet berber aynası, 1 adet şal işleme peşkir, 2 adet tas, 12 kıyye(?) sabun, bir miktar Mekki sabun, bir miktar Erzurum sabun vardı.

Odadaki aydınlatma unsurları, kutular, tablalar şunlardı; 1 adet çiçek tablası, 1 adet şişe-i mühre(?), sagir kutuda öd, 1 adet Saksonya kutu, 11 adet tehi fildişi yağ kutusu, bir miktar Şem' (mum).. ma' kozak, 13 adet tehi edhan (güzel kokular) şişeleri, 2 adet balmumu, Şem' -i asel tahminen 22 kıyye(?), 2 adet sim gülabdan ve buhurdan, 1 adet Beçkâri fanus, 2 adet maden şamdan.

Halil Ağa'nın yazı takımları 1 adet kehriba hokka devat ma' rigdan, 3 adet kalemtraş, 1 adet makta', 1 adet kubur, 1 adet iki hokkalı hilalî devat , 1 adet belgü(?), 1 adet belgü(?) taşı, 4 adet demir (timur) kalem, 1 adet piriñç hokkatı rugani kubur, 1 adet sırma devat ... , 1 adet sim rigdan, 4 adet(?) kağıt ..., idi.

At takımlarını oluşturan raht, gaddare, topuz, rişme, kesme, yedek örtüsü, at gömleği eğer gibi eşyalar şunlardan ibaretti. 1 adet gaddare, topuz ve rişmeli sim haydari raht, 1 adet iki peçeli haydari ince raht, gaddare, topuz ve rişme, 1 adet gaddare ve topuzlu beyaz sim cabgun rahtı, 1 adet simli divan eğeri, 1 adet Zeytuni kaneviz sırmalı kesme, 1 adet zeytuni çuka kesme, 1 adet göz çuka klabdanlı müsta'mel beçkâri kesme, 1 adet Mai canfes köhne sırmalı kesme, 5 çift Piriñç rikab, 1 adet müsta'mel at gömleği, 1 adet siyah at gömleği, 1 adet kırmızı çuka yedek örtüsü, 1 adet yıldızlı sim divan rahtı ma' takım ve topuz, 1 adet sırmalı tobkur, 4 adet köhne mai kesme astarı, 1 parça sim zincir, 1 adet Sim raht ..., 1 adet köhne dizgin, 4 adet Piriñç baba(?), biri yeşil diğeri kırmızı 2 adet çuka sim düğmeli şatır dolaması, bir miktar köhne raht saçağıdır.

Silahlar içinde 1 adet simlice kamçı, 1 adet hançerli sim şatır kuşağı, 2 adet köhne donanma ... , 1 adet yarma(?) taş kılıç kabzası, 1 adet Yanya gülabi(?) kurşun, 7 deste ... oku(?), 1 adet içi dolu balta torbası(?) (Tehi teber-i torba) vardı.

Odada kilitler de dikkati çeker. Bunlar 1 adet piriñç kilit, 8 adet çekmece kilidi, 2 adet kapı kilididir. Kitaplar arasında 1 cilt Risale-i Birgivi ve 1 cilt Birgivi'nin şerhi, 1 cilt En'am-ı Şerif, 1 cilt ecza ve 1 cilt Mushaf-ı Şerif vardır.

Hazine odasında pek çok değerli eşya arasında 1 adet Hırka-i Şerif tülbendi de dikkati çeker. Bu tülbend muhtemelen Hırka-i Şerif'in muhafazası için bir zaman kullanılmış ve müslümanlar için oldukça kutsal olan bu hırkayla temas ettiği için ayrıca önem kazanmış bir nesne olmuştur.

Odada ayrıca 1 adet Hilve-i Şerif, 1 adet sim hamail, 3 adet sim at hamaili ve zinciri, 1 adet Giritkâri ..., bir miktar somya(?), 1 adet posta(?) taşı, 2 adet hazine/hazne(?) muşamma' kutu, 1 çift sagir altın bilezik, tahminen 1000 kuruş çil akçe ve 1 adet altın cariyeye kuşağı, 1 adet mor kadife abayı, biri beyaz ve biri piriñç 2 adet tura(?) ve 1 adet sellah(?) vardır.

Çizelge 4. 30 Hanelerde Hazine Odası

Hane Sahibinin Adı	Hane'nin Semti	Odanın Konumu
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu Meydanı	Hariciye 1, Dahiliye 2
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	Hariciye ve Dahiliye arasında
	Beşiktaş	bilinmiyor
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı Mahallesi	Hariciye
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	Samatya Hatuniye Mahallesi	Taşra
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıd	Harem

4.3.10.4 Taş Odalar

Bu odaların yapılma gerekçesi değerli eşyaların korunması olduğundan taş malzemeden yapılır ve bu isimle anılırdı. Eldem'den [4] bu odaların aynı zamanda "hazine" veya "meşkhane" olduğunu da öğreniyoruz. Bu da belgelerde hazine odasının yaygın, taş odaların nadir olarak karşımıza çıkmasını anlamlı kılıyor. Yine taş odanın bulunduğu konutlarda, hazine odasının yer almayışının nedenini açıklıyor. Harem ve hariciye bölümlerinin her ikisinde de bulunabilen taş odalar bahçede veya binanın

içinde yer alabilirlerdi. Konutların %13,7'sinde görülmektedir ve bunların biri yalı tipi, üçü hane tipi konutlardır.

Yine Eldem [147] taş odaların tipolojik özelliklerini anlatırken taş odaların şu özelliklerine değinir: *Duvarları taş ve tuğla, çatıları tuğladan tonoz ve kiremitle örülürdü. Pencereleeri nisbeten küçük, demir parmaklıklı ve demir kepenkli olurdu. Çoğu zaman tek odalıydı. Korunma odası üst katta, önünde bir dehliz, helası, alt katta ise tonozla örtülü taşlık olan (örneğin Alemdar Konağı'ndaki taş oda) iki katlı daha nadir rastlanan tipleri de vardı. Kıymetli eşyaların konulduğu dolap ve depoları da bulunan taş odalarda, ses ve ışık sızdırmaz özelliklerine binaen eğlence ve toplantılar da yapılırdı. Dolayısıyla içinde uzun süre kalınabildiği için tezyinatına da dikkat edilir, malakâri panolar, lale demetleriyle son derece süslü olurlardı. Kimi konaklarda bunların dışında taştan kitaplık odası veya binası da bulunurdu."*

Biz belgelerden bu kadar detaylı bilgilere sahip olamasak da taş odaların bahçede ve bina içinde camekanlara yakın konumlandıkları dikkati çekmiştir. Yine bu odalar bağımsız oldukları gibi bir başka odanın içinde bulunan ufak bir oda şeklinde de konumlandırılabilirlerdi.

Yalılar arasında ise Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısının harem bölümünde 3 adet taş oda bulunduğu görülmüştür. Hane tipi konutlar arasında Seyyid Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki hanesinin harem bölümünde olmak üzere 1 adet taş oda, Çorlulu Mustafa Paşa'nın Şehzadebaşı'ndaki hanesinin harem bölümünde 2 adet taş oda, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Samatya'da Hatuniye mahallesindeki hanesinin hariciye bölümünde 3 adet taş odaya rastlanmıştır.

Daha detaylı incelendiğinde taş odaların malzemesinden kaynaklanan sebeple camekanlara yakın olduğu dikkati çeker. Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında taş odalar harem bölümünde camekan kurbunda ard arda sıralanmıştı. Diğer taş oda ise bahçedeki fıskiyeli köşkün ardından geliyordu. Bu odaların içinde bulunan nesnelere bakıldığında özellikle bahçedeki taş odada değerli kumaşların sandık ve bohçalar içinde muhafaza edildiği görülür. İlk odada tahta bir anbar vardır ve bunun içindeki 16 adet simli baş yastığı ile 16 adet yemeni yorgan kaydedilmiştir. Diğer taş odada 11 adet beyaz Sakızî yastık, 3 adet Sakızî mak'ad, 3 adet pencere perdesi, 3 adet minder ve 1

adet küçük minder vardır. Bahçedeki taşodada ise sandıklarda bulunduğu söylenen yatak takımları, seccadeler, kaftanlar, binişler ve çeşitli döşeme mefruşatı ve çamaşırların kaydı düşülmüştür. Bir sandık içinde; 1 adet telli hatai zar perde, 6 adet göz suzeni şal yastık yüzü, 1 adet mor atlas üzerine çuka işleme masum yorgani, 1 adet sırmalı yeşil duvağı(?), 1 adet işleme havlu seccade, 2 adet havlu ve hamam gömleği, 11 adet şilte çarşebi ve köşe şiltesi, 1 adet dikme göz atlas yüz yastığı. Bir bohça içinde 4 adet diba kaftan, 3 adet çarşeb (bunlar işleme yeşil, işleme buhuri ve beyazdı), 3 adet çubuklu çiçekli şâli kuşak, 9 adet beyaz Burusa müsta'mel sade, 2 adet bürüncük gömlek, 4 adet köhne diba ve atlas kaftan, 1 adet çiçekli müsta'mel kuşak, 1 adet acemkâri seccade, 1 adet Selanikî seccade, 1 adet Sakızî makreme, 1 adet zar perde ve 1 adet kutu vardı. Sepet Sandık içinde 17 adet biniş (bunların biri müsta'mel şâli, dördü elvan çuka, biri sof, biri çuka, onu müsta'mel elvan kumaşlarından yapılmıştı) bohça içinde 1 adet biniş kürkü, 1 adet sof çakşır, 3 adet kaftan, 1 adet uçkur cameşuy, 1 adet köhne kerrake vardı. Servi sandıkta ise 1 adet saye çuka ile 1 adet bal rengi çuka mak'ad bulunuyordu.

Sadrazam Seyyid Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki hanesinin taş odasının nerede bulunduğu anlaşılamamaktadır. Bununla birlikte odada değerli eşyaların muhafaza edildiği görülmektedir. Bunlar arasında kitapların da bulunması kitabın bu yüzyıldaki değerli yerini yansıtır. 9 cilt eserin hepsi dini içeriklidir. 5'i Mushaf-ı Şerif ve Kelam-ı Kadim adıyla yazılan Kur'an-ı Kerimkerdir ve bu kitapların biri Hafız Mustafa hattıyla, diğeri Mustafa Efendi hattıyla yazılmıştır. Diğer eserler ise yine en çok okunan kitaplar arasında yer alan En'am-ı Şerif ve Delail'ül Hayrat isimli kitaplardır.

Diğer nesneleri oda mefruşatı, yatak takımları, giyim, koşum takımları, silahlar, fincan ve saatler oluşturunuyordu. Bunlar; 5 adet kuşak (dördü şal), 5 adet çar-şal, 2 adet seccade (biri mai çuka işleme, diğeri al şal üzerine suzeni işleme), 4 adet ocak yaşmağı (kadife üzerine sırma işleme, yeşil çuka üzerine işleme, turuncu hare üzerine işleme, belenkoş(?)), 3 adet yorgan yüzü (ikisi göz, biri yeşil atlas üzerine işleme), 5 adet boğça (biri yeşil telli hatai, biri göz işleme atlas, üçü Sagir tel diba), 1 adet kadife üzerine işleme baş yastığı, 3 adet kapı perdesi (ikisi yeşil işleme çuka kapu perdesi, biri

kahverengi çuka üzerine işleme), 6 adet boğça (üçü Kutni¹ ve hare üzerine işleme, üçü hatai), 2 adet tennur puşidesi (biri fıstıki çuka üzerine işleme, biri hare üzerine suzenî işleme), 3 adet sofra (biri diba, biri sim kabareli sagir, biri kabareli), 2 adet harir şam kesmesi, 29 top kumaş (biri şâli, biri meleziz(?), biri atlas, biri bürüncük bez, yirmibeşi bürüncük meleziz(?)), 11 çift cedid kadife yastık, 2 adet yorgan yüzü (biri atlas üzerine suzeni işleme, biri mor atlas üzerine işleme kundak yorganı yüzü), 2 adet kesme (biri al kaneviz üzerine sim kabareli, biri kahverengi çuka üzerine işleme), 2 adet kahve puşidesi (ikisi göz katife üzerine işleme), 1 adet destar, 1 adet boyama, 3 adet gömlek (ikisi don), 1 adet baş yemenisi, 1 adet sim peçeli kemer raht ma' bilan(?), 2 adet raht ve rişme (biri Mısır hariri sim, diğeri kemer), 3 çift sim rikab, 2 adet debbos, 1 adet balgamî kabzalı simli gaddare, 1 adet köhne suzenî mak'ad, 10 adet minder, 1 takım köhne hamam döşemesi, 2 adet müsta'mel bez çarşeb, 1 adet balgami kabzalı altın işi taşlıca hançer, 3 adet peştamal, 1 adet sade hamam gömleği, 3 adet havli (biri işleme), 3 adet çuka donluk, 1 adet simli eğer, 1 adet tavusî yelpaze, 27 adet mak'ad (altısı müsta'mel Kıbriskârî, ikisi müsta'mel çuka, ikisi beyaz havli, onyedisi sagir Yemenî), 18 adet yastık yüzü (onsekizi Kıbriskârî), 1 adet zar perde (müsta'mel taraklı atlas), cam perdesi(adet yazmıyor), 17 adet kürk (sekizi telli Hatayî ve süzenî kaplı müsta'mel kakum, üçü telli hatai kaplı karsak, ikisi diba kaplı müsta'mel su samuru, beşi suzenî şale kaplı müsta'mel samur), 8 adet kaftan (Mehmed Bey'in müsta'mel ve köhne keremsud ve sal kaftan), 2 adet sof ma'sum kerrakesi, 2 adet simli at gaddaresi, 1 adet Altın kakmalı sedefkari kundaklı tüfenk, 2 adet tahta(?) samur parçası, 2 adet kebe, 3 parça alaca (biri şam), 2 adet elvan çuka donluk, 2 adet çakşırılık sof, 31 adet fağfuri fincan (biri taşlıca), 1 adet Kehriba kabzalı sim hançer, 2 adet çalar saat (biri piştakta saati) vardı.

Çorlulu Mustafa Paşa'nın Şehzade'deki hanesinin harem bölümünde 2 taş oda ile karşılaşıyoruz. Bunlardan biri haremün üçüncü katında camekan yakınında kapı üzerindeki odanın içindedir. Diğeri tahtanide yani girişte yer alır. Kapı üzerindeki odanın içinde bulunan taş odanın 1 adet mak'adı, 1 adet minderi, 3 adet yastığı ve 2 adet kapı perdesi vardı. Hanenin tahtani taş odası ise cariyeler elbiseleri ve mutfak

¹.

eşyaları ile doluydu. Cariyelerin elbiseleri odadaki 5 sandıkta duruyordu, mutfak eşyaları yani “evani-i nühhas” 200 kıyye idi.

Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa’nın Samatya Hatuniye mahallesindeki hanesinin hariciye bölümünde bahçede sırasıyla “taş odalar” ve “taş oda”, fevkanide ise iki odanın yanı sıra bir taş oda olmak üzere en az 3 taş oda bulunduğu anlaşılıyor. Fevkanide bulunan odanın içinde bir oda daha bulunuyordu.

İlk “taş odalar” başlığı altında odada bulunan nesneleri mefruşat, koşum takımları, silah takımları ve giyim oluşturunuyordu: Mefruşatlar içinde; 3 kırmızı çuka mak’ad, 1 yemeni sofra, 1 suzeni destar örtüsü, 1 yemeni baş yastığı, üçü kırmızı 6 bez parçası 1 boyama, 2 bohça ile incili kesesi ile beraber 1 tarak vardı. Çeşitli dokuma türlerinde seccadelere rastlıyoruz. Bunlardan ikisi saf seccadesiydi ve bunlardan biri kilim diğeri Benaluka kumaşından yapılmıştı. Benaluka olan bir diğeri seccade mihraplıydı ve 2 de halı seccade vardı. At takımları içinde yalnız 1 şeritlice şam hâşesine, 1 kırmızı köhne at gömleğine ve 1 tabkura rastlıyoruz. Silah takımları içinde ise kılıçları önemli yer tutuyordu. Bunlar arasında özel yapımlar ve çeşitli bölgelere has silahlar da dikkati çekmektedir. Söz konusu silahlar içinde 5 kılıç, 7 gaddare, 1 de pala vardı. Kılıçlar şöyle kaydedilmiştir; 1 simli kılıç, 1 Esedkâri sade kılıç, 1 Şam demirinden kılıç, 1 Mısırkâri sade kılıç, 1 sade taban? Kılıç, 6 sade Bağdad gaddaresi, 1 Mısırkâri gaddare ve 1 Mehmed işi pala. Biniş, cübbe, nimten, serhaddi gibi çeşitli kürklerden yapılmış giysilerinin sayısı ise 22 idi, bunların yanı sıra 4 kürk kabı ve 7 giysi daha vardı.

İkinci taş odanın içinde bulunan eşyaların çok sayıda olması burasının geniş bir mekana sahip olduğunu gösterir, yine bu odanın içinde bir oda daha vardı. Belge öncelikle taş odanın içinde bulunan odada bulunan eşyaları vermiştir. Daha sonra ise Halil Ağa’nın zevcesinin taş odada bulunup da tahrir edilen eşyalarını içerir. Bu kayıtlara göre Halil Ağa’nın taş odadaki eşyaları arasında mobilyalar, döşemeler, mefruşatlar, tekstil ürünleri, aydınlatma unsurları, yatak takımları, silah takımları, mutfak takımları, takılar ve giysiler vardı.

Mefruşat arasında yemeniden 6 minder ve 4 yüz yastığı, üstufeden(2) ve atlastan(1) 3 koltuk yastığı, sim kabareli iki büyük ve iki küçük 4 mum sofrası, 1 destar puşidesi, 2

Mısırkârî futa, 1 silecek, 1 parça sandal, 2 kırmızı bezden döşek kılıfı, 2 mavi peştemal ve 1 havlu vardı.

Mutfak takımları arasında 15 adet sim zarf ma' fincan, 43 adet fağfur fincan, 22 adet Beçkârî fincan, 13 adet Çitkârî sim zarf, 4 adet tepsi (biri kalaylı piring, biri bakır, biri sim fincan tepsisi), 8 adet tabak (biri Beçkârî, yedisi fağfur), 1 adet billur gülabdan, 1 adet Saksonya maşraba, 3 adet su tası (ikisi sim biri yaldızlı), 9 adet yaldızlı nühhas tas, 2 adet kahve ibriği, 3 adet fağfur kase vardı.

Kutu ve sandıklar arasında; 1 adet tonbak kutu ve derununda bir miktar öd ve anber, 1 adet maden kutu, 2 adet arusek kutu, 1 adet tonbak kutu ve 1 adet tehi sandık, 1 adet tehi çınar çekmece, 1 adet sadepli tehi sandık, 1 adet sandıklı tehi çekmece, 2 adet rugani çekmece (çekmecelerin birinde 11 adet mercan vardı).

Yazı takımları içinde Kalemtraş 1, Kalem 4, Sim bel devatı 1, Kalem 2, Bağa makta' 1, Bağa hilal 67, Sim macun hokkası ma' kaşık 3, 1 adet mikras, 1 adet vezne terazü vardı.

Silah takımları Simlice kaval tüfenk 6, şeşhane 1: 7, Sim donmalı cevherdar 11, Altun kakma cevherdar tüfenk 3, Altın kakma cevherdar filinta tüfenk 1, 1 adet sırma bıçak kösteği vardı.

Koşum takımları içinde 1 adet saye biniş, 1 adet sim kaplama rikab bulunuyordu.

Kişisel eşyalar arasında 26 adet akçe kisesi (biri sırmalı, yedisi işleme, beşi tehi, üçü işleme atlas, üçü çiçekli), 2 adet kise (biri klabdan örme, diğeri işleme) 1 adet tehi kubur, 1 adet sagir dürbün, 1 adet altın bilezik, 1 adet altın hatem, 2 adet yemeni hatem taş, 2 adet meşin nafe, 2 adet alaca meşin, 2 adet tespîh (biri altın harclı mercan), 1 adet misk nafe, 2 adet badzehr vardı.

Takılar ve giyim eşyası içinde; 2 adet yüzük (biri vasat elmastraş gök yakut, diğeri sagir elmastraş gök yakut), 3 parça tülbind, 1 adet kırmızı bez, 2 adet cedid kerrake mumi, 4 adet sim şatır kuşağı,

Kokular arasında; beş sagir şişede birer miktar edhan, 6 adet tehi edhan şişesi, tahminen 50 adet hurda öd, 6 misk nafe vardı.

Ayaklı bir sandık içinde kumaşlar vardı, bunlar 1 parça telli hatai, 2 adet venedik dibası (biri çiçekli), 11 parça şâli (dokuzu elvan, ikisi beyaz ve buhuri), 2 adet sırmalı dikme boğça, 1 takım beyaz şal işleme berber peşkiri ve makreme, 1 adet yağlık, 2 adet oyali yemeni, 1 adet aş makremesi, 1 adet yağ yemenisi, 1 adet pesend yağlık, 1 adet göz şal parçası, bir boğça içinde kumaş parçaları, 2 adet yorgan yüzü (biri kalemkâri, biri Kıbriskâri), 3 adet yemeni baş yastığı, 1 adet beyaz kutni bulunuyordu.

Ayaklı sandık içinde bulunanlar sıralandıktan sonra 1 adet tehi timur sandık kaydı vardır. Bu sandık büyük olabileceği gibi ayaklı sandık içine girebilecek kadar küçük de olabilir. Eğer küçük ise bundan sonraki nesneler ayaklı sandık içinde bulunabilir, küçük değil ise odanın içinde yer alıyor olabilirler. Bu nedenle ayrıca ele aldığımız bu nesneler; 1 adet timur sandık, 4 adet tehi meşin kise, yemek takımları (1 adet saksonya maşraba, 3 adet su tası (ikisi sim, biri yıldızlı), 9 adet yıldızlı nühhas tas, 15 adet fincanlı sim zarf, 2 adet tepsi (biri sim fincan tepsisi), 43 adet fağfur fincan, 3 adet kaşıklı sim macun hokkası, 7 adet fağfur tabak, 2 adet kahve ibriği, 3 adet fağfur kase), 3 adet sim klabdan ve 2 adet musaddef iskemledir.

Ayrıca odada 2 adet tehi servi sandık, 3 adet şamdan (biri kebir piring, diğeri maden), 6 adet kutu, (biri mükemmel, biri köhne mismar(?), oda döşemesini oluşturan 3 adet Kıbriskâri mak'ad, 16 adet çatma yastık, 5 adet minder, 1 adet orta keçesi, 3 adet pencere perdesi, 1 adet kapı perdesi vardı. Yazı takımları içinde 1 adet sadehkâri devat, 5 adet rigdan (üçü bağa, biri sadehkâri, biri simli), 1 adet makta', 1 miktar sim tel, 1 adet mercanlı kalemtraş, 1 adet çerkes bıçağı ve şerid bulunuyordu.

Yeşil sandık içinde bulunduğu söylenen eşyaları da giyim ve oda döşemeleri oluşturunuyordu. Bunlar; 6 adet ihram (beşi elvan saçaklı), kürk, kontuş ve kaftanlar (biri kaftan, ikisi kürk, biri kontuş, 24 adet mak'ad (dördü kırmızı çuka, dördü Hindkâri beyaz, altısı Hindkâri kırmızı, üçü Sakızkâri mütella, dördü köhne Sakızî, biri Lehkâri beyaz, ikisi Saçaksız kırmızı çuka köhne) 1 adet lihterengi köşe mak'adı ve boğça, 18 adet yastık yüzü (onikisi Sakızî mütella, altısı köhne beledi), 1 adet boğça, 1 adet elvan diba zar perde, 1 parça cedid şerid, 4 adet yağ yemenisi, 1 adet köhne beyaz suzeni keresne(?) vardı. Ayrıca bir de koşum takımlarından 1 adet cedid yedek örtüsü bulunduğu görülmüştür.

Bir başka ayaklı sandık içinde çeşitli tekstil ürünlerine rastlanmıştır. Bunlar 1 adet Mantarî boğça, 8 adet kahve makremesi (ikisi beyaz Mardinî, altısı işleme canfes), 5 adet gülab makremesi, 4 adet müsta'mel aş makremesi, 4 adet peşkir (biri cedid Mardinkârî, ikisi köhne sakızî, biri başları işleme), 1 adet havli silecek, 1 adet havli, 1 adet lehkârî sofra, 15 adet yağ yemenisi, 13 adet elvan boyama, 2 adet beyaz Haleb tellisi(?), Ayrıca 1 adet uçkur, 1 adet yağmurluk ve başlık, ne olduğu yazılmayan 1 adet köhne suzeni köşe(...) da sandıkta bulunan nesneler arasındaydı.

Odadaki bir başka sandık "servi sandık" idi ve içinde 2 adet evrak vardı.

Odadaki diğer mefruşat, aydınlatma elemanları ve mobilyalar şunlardı: 7 adet mak'ad (üçü velence, ikisi köhne yemeni), 10 adet minder (biri ayaklı, üçü yemeni), 1 adet minder kılıfı, 5 adet orta keçesi (ikisi köhne, biri Acemânî, ikisi Selanik), 8 adet şilte, 11 adet ayine (dördü vasat, yedisi sagir), 2 adet perde (biri tarakî atlas, diğeri kapı), 8 adet iskemle (üçü sade flice, dördü sade fli, biri Frenkkârî), 10 adet fanus, ikisi billur, sekizi vasat), 8 adet pirinç şamdan, 1 adet yaldızlı fenar, 1 ocak takımı, 1 adet nühhas mangal, 1 adet köhne çuka ocak yaşmağı ile bir miktar köhne saçak vardı.

Yatak takımları arasında; 5 adet yatak (ikisi mavi çarşebli), 2 adet köhne yorgan, 18 adet yastık (altısı köhne, üçü kadife, sekizi çatma, biri işleme köhne), 11 adet yastık yüzü (dokuzu kadife işleme, ikisi Kıbriskârî), 12 adet baş yastığı (dokuzu Lehkârî, biri yemeni), 2 adet yüz yastığı, sekiz adet yastık kılıfı ve 1 adet kırmızı yastık puşidesi bulunuyordu.

Yemek takımları ve temizlik araçları arasında; 20 adet tabak (Beçkârî kebir ve sagir), 27 adet billur bardak, 8 adet tepsi (ikisi bakır, altısı sagir), 4 adet nühhas sini (ikisi kebir), 1 adet burun taşı, 1 adet billur gülabdan, 6 adet ibrik (biri nühhas), 1 adet güğüm, 5 adet leğen (biri abdest, dördü nühhas) vardı.

Ayrıca 11 adet koşum takımı (biri pirinç rikab, ikisi eğer, biri yedek örtüsü, yedisi meşinli gara), 1 adet çenber kolanı, 3 adet silah (biri sim raht ve gaddare ve tobuz takımı, biri simli bıçak ma' köstek, biri piştov), barut, 2 adet çubuk, 1 adet tehi kutu ve 38 adet giyim eşyası odada yer alıyordu. (Bunların onikisi kaftan, onbiri antari, ikisi ihram, biri yağmurluk, üçü zibun, yedisi çakşır, üçü terlikti.)

4.3.10.5 Bezemeli Odalar

18.yüzyılda İsveç'in İstanbul elçiliğinde tercümanlık yapan D'Ohsson "Umumiyetle binaların inşaatında sadelik göze çarpar. Bazı büyükler süsleme yaptırmak isterlerse bunu ancak dahilde yaparlar. Hiçbirzaman dışarıda ve halkın görebileceği kısımlarda yapmazlar" [23] diyerek konutların bezemesi konusunda genel bir çerçeve sunar.

İncelediğimiz belgeler konutların ne dış cepheleri, ne de oda tezyinatları hakkında bilgiye yer vermezler. Bununla beraber kimi zaman odadaki önemli ve dikkat çekici bezeme unsurlarının bulunduğunu anlıyoruz. Çinili Oda, Kâşili Oda, Yıldızlı Oda gibi isimlerle anılan bu mekanların tezyinatına ayrı bir özen gösterildiği tahmin edilebilir.

Bu odalar yalnızca iki yalıda karşımıza çıkar. Biri Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Hariciye bölümünde olduğunu düşündüğümüz "Denize Nazır Yıldızlı Oda"sıdır. Muhtemelen duvarlarda veya tavanda bulunan yıldızlı süs öğeleri odanın bu isimle anılmasına neden olmuştu. Mefruşat dışında eşyaya rastlanmadığından özel bir kullanımı olup olmadığını bilemediğimiz bu mekan Cezayir kenarlı kırmızı şeritli Leh basması 3 adet mak'ad, cedid beyaz zemin üzerine mütella kırmızı çiçekli kadife 15 adet yastık ve 5 minder ile döşenmiştir.

"Çinili Oda" ve "Kaşili Oda" isimli odalar Üsküdar'da Merhume Hanım Sultan'ın yalısında bulunurlar. Bunlardan Çinili Oda baş oda olarak kullanılırken, Kaşili Oda hazine odası olarak kullanılmaktadır¹. Buradan bezemelerin konutun değer verilen, misafir ağırlanan yahut önemli malzemelerin saklandığı mekanlarda kullanıldığını anlıyoruz. Zaten lükse dair bir unsur olan çeşitli bezemelerin, odanın eşyalarına dair bilgi olmasa da, önemli mekanları süsleyeceği aşikardır.

Çizelge 4. 31 Yalılarda Bezemeli Odalar

Yalı Sahibinin Adı	Yalının Semti	Odanın Konumu	Odanın Adı
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Beylerbeyi	Hariciye	Yıldızlı Oda
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	Harem	Çinili Baş Oda, Kaşili Hazine Odası

¹ Bu odaların döşemeleri "baş oda" ve "hazine odası" bölümlerinde verilmiştir.

4.3.10.6 Kış Odası

Yalı ve hane tipi konutlarda karşımıza kış odası konutların güney cephelerinde soğuğa karşı muhafazalı bir şekilde yapılmış olmalıdır. Genellikle hariciye bölümünde yer alan ve yalı tipi konutların 2'sinde ve hane tipi konutların 3'ünde karşımıza çıktığından bu odaların mekan organizasyonlarında çok tercih edilen bir yapı bileşeni olmadığı düşünülür. İstanbul'un ılıman bir iklime sahip olduğu düşünüldüğünde de ayrıca bir kış odasına ihtiyaç duyulmadığını düşünmek mümkün görünüyor. Kış odaları konut sahibinin kişisel kullanımına uygun kitaplar, resmi evraklar, yazı takımları, sofrta takımları ve güzel kokular gibi nesnelerin bulunması uzun kış gecelerinin bu mekanlarda geçirildiğini gösteriyor.

Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Beylerbeyi Yalısı'nın hariciye bölümünde olduğunu düşündüğümüz kış odası havuzu gören bir konumdadır ve odanın sade bir şekilde döşendiği dikkati çeker. Mak'adı bulunmayan odada Müsta'mel sarı zeminli, tellerle işlenmiş (mütella münakkaş) 12 adet kadife yastık, 4 adet beyaz bene memlu (iple dolu) şiltesi ve 5 adet yapağı minder vardır.

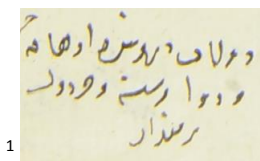
Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki Yalısının harem bölümündeki Kış Odası da benzer şekilde az bir mefruşata sahiptir. Burada da mak'ad bulunmayıp 2 basma yastık, 2 şilte, 4 baş yastığı ve 1 köhne çuka ocak yaşmağı vardır.

Sadr-ı Âli Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa'nın Hoca Paşa'da Elvan Mahallesiindeki hanesinin kış odası hariciye bölümündedir. 3 dolaplı bu odanın içinde 4 adet çuka mak'ad, 13 adet kadife yastık, 4 adet minder, 1 adet ören keçesi, 1 adet büyük acem keçesi, 1 adet ayna, "lüzumlu ve lüzumsuz sagir evrak" olarak isimlendirilen muhtevasını bilemediğimiz kağıtlar ile çeşitli özelliklerde ve hassa zanaatkarları tarafından yapılmış 31 adet tüfek ve kılıca rastlanmaktadır. Dolaplar da da hurdavat, porselenler, kristaller, şişeler bulunmaktadır. İlk dolapta katiplerce "hurdavat" olarak adlandırılan eşyalar vardı. İkinci dolapta da hurdavat vardır ancak burada ayrıca bir

miktar edhan ve ...¹şışiler de yer alırken üçüncü dolapta meşin kutular içinde 20 kutu “evani-i fağfur” bulunmaktadır.

Hazinedar Süleyman Ağa’nın Soğukçeşme’deki hanesinin kış odası belgelerde iki defa karşımıza çıkar ancak bir kayıta burası Süleyman Ağa’nın kendisine ait kış odası olarak adlandırılırken yalnız Süleyman Ağa’nın kişisel eşyalarına yani kitapları, at takımları, sofra takımlarına yer verilmiş, odanın döşemelerinden bahsedilmemiştir. Diğer kayıta ise yalnız döşemeler ele alındığından, iki ayrı oda gibi görünen kış odalarının aslında aynı oda olması muhtemel görünüyor. Buna göre oda 4 adet kenarı benaluka çuka mak’ad, 11 adet döşeme yastık, 4 adet minder, 3 adet kumaş köşe minderi, 1 adet suzeni yüz yastığı ile Karaçavuşzâde hattıyla yazılmış bir hilye-i şerif ile döşenmiştir. Süleyman Ağa’nın kişisel eşyalarını ise kitaplar (üçü Mushaf-ı Şerif, biri Basma Râşid Tarihi ve diğeri Cevadzade Tarihi olmak üzere toplam 5 kitap vardır), 1 adet mermer kase, 3 adet Beçkâri tabak, içinde çay ibriği, fincan ve tabakların olduğu bir tahta sandık, altın kakma bir balta ile 1 adet gaddare (kılıç), atına veya atlarına binerken kullandığı 1 adet yıldızlı kemer raht, rişme (zincir) ve 1 adet frengpesend işleme kesme, 1 adet rikab ve 1 adet eğer oluşturmaktadır.

Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey’in Bostancıbaşı Mahallesi’ndeki Hanesinin Kış odasının daha lüks bir tarzda döşendiği görülür. Sedef mobilya ve nesnelerin ağırlıkta olduğu bu odanın aynı zamanda İbrahim Bey’in çalışırken de kullandığı görülür. Bu odanın 4 adet kırmızı çuka mak’ad ve 3 adet Acemkâri köşe mak’adı ile üç duvarının döşendiği, 12 adet çatma yastık, 3 adet köşe yastığı ve 4 adet minder ile de rahat bir çalışma-oturma odasının oluşturulduğu söylenebilir. Yerde 1 adet orta keçesi ile 2 adet köhne ihram, pencerelerde 7 adet yemeni pencere perdesi, kapıda 2 adet kapı perdesi ve 1 adet ocak yaşmağı vardır. Ayrıca sedefli içi dolu küçük bir piştahta, 1 adet çalar saat ve küçük 1 adet asma saat, yine sedefli 1 adet küçük ayna, 1 adet sim küçük macun nafesi(?), billur ve fağfur bazı edhan hokkaları da odada bulunur. İbrahim Bey’in burada çalıştığını sedefli küçük bir divit ile kitapların varlığından anlıyoruz. Söz konusu kitapları 7 cilt

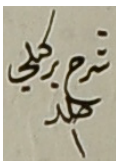
kitap ile 2 adet mecmuadan ibarettir. Bunlar İmam Seyyid Ahmed'e ait olduğu söylenen 1 cilt Kelam-ı Kadim, Arapça-Türkçe sözlük olan 1 cilt Ahteri, 1 cilt Hilye-i Kebir, 1 cilt Delail-i Şerif, 1 cilt Şerh-i Birgili(?), 2 cilt mecmua, 1 cilt silsilename, 1 cilt muhtasar...¹ül envar ve 1 cilt Hayriye-i Nabi isimli kitaplardır.

Çizelge 4. 32 Konutlarda Kış Odası

Konut Sahibinin Adı	Semti	Konut Cinsi	Odanın Konumu
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Beylerbeyi	Yalı	Hariciye(?)
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	Yalı	Harem
Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	Hocapaşa Elvan Mahallesi	Hane	Hariciye
Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	Hane	Hariciye
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı Mahallesi	Hane	Hariciye

4.3.10.7 Yaz Odası

Kış odası gibi yaz odası da mevsime göre konutun içinde hareket edildiğinin bir göstergesi olsa da incelediğimiz konutlar içinde yalnız Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki Hanesi'nde yaz odasına rastlıyoruz. Bu oda hariciye bölümünün ikinci katında (fevkanide) kış odasıyla aynı kattadır ve muhtemelen kuzeye bakmaktadır. Kış odasında olduğu gibi yaz odasının döşemesi ve Süleyman Ağa'nın özel eşyaları ayrı başlıklar halinde kaydedilmiştir. Buna göre odanın döşemesini 4 adet yemeni mak'ad, 10 adet kadife yastık, 4 adet minder, 1 adet köşe yastığı, 4 adet müsta'mel sade kadife yastık ve 1 adet Cezayir ihram oluşturur. Süleyman Ağa'nın 19 adet kürk, kontuş ve ferrace türü değerli giysilerinin yanı sıra odadaki kişisel eşyalarını 2 adet pištahta saati, 1 adet asma çalar saat, 1 adet kehriba zarflı büyük asma saat, büyük(3 adet), orta (4adet), küçük (6adet) ve çiçekli olmak üzere 14 adet ayna, 1 adet billur kandil fanusu, 1 adet arusek iskemle ve büyük aynalı bir pištahta dolabı oluşturur. Çeşitli Saksonya, İngiltere ve Macaristan üretimi yemek takımları ve diğerleri; 2 adet sim kapaklı hatayi kase, 1 adet hatayi tabak, 1 adet küçük çay sandığı, 30 adet Saksonya işi gülabdan ve buhurdan, 4 adet büyük billur kase, 3 adet Saksonyakâri tabaklı tas, 1 adet Saksonya

kâri fincanlı tabak, 1 adet sarı tabak, 9 adet billur İngilizkâri bardak, 2 adet büyük Beçkâri bardak, 5 adet işleme ve oya yağlık, 2 adet boyamadır.

4.3.10.8 İsimsiz Odalar

Konutlardaki mekan bileşenlerinin çoğunun tanımlanmış odalardan oluştuğu görülmekle birlikte, sayısı azımsanmayacak bir o kadar odanın da isimsiz olduğu dikkati çekmektedir. Bu odalar isimle tanımlanmasalar da belgelerde “uzun”, “sagir”, “kebir” gibi ifadelerle ebatları, “x oda ittisalinde”, “merdiven başında”, “alt tabakada” gibi anlatımlarla da konumları verilerek tanımlanmaya çalışılmıştır. Aşağıda da görüleceği üzere bu odaların isimsiz olmaları değersiz olmaları anlamına gelmemektedir. Bunlar arasındaki kimi odaların “cedid oda” gibi yeni yapılan odaları temsil etmesi, “köşe”, “meydan” gibi konutun önemli yerlerinde konumlandırımları, geniş ve ferah mekanları temsil etmeleri, döşemelerindeki kaliteli malzemeler çoğunlukla iyi bir oda ile karşı karşıya olduğumuzu göstermektedir.

4.3.10.8.1 Yalılarda İsimsiz Odalar

Belgelerde “oda” ismiyle nitelendirilmemiş mekanların bazen kebir ve cedid oldukları yazılmıştır. Bu odaların isimsiz olmaları önemsiz oldukları anlamına gelmez, içlerindeki kaliteli malzemeden döşenmiş mobilyalar bu odaların kimi zaman daha saygın bir yere sahip olduğunu da göstermektedir.

Sadrazam İbrahim Paşa’nın Çırağan Yalısı’nda bu tür odalara çok sayıda rastlanmaz. Tekkenin bulunduğu binada yer alan iki adet “sagir oda” sade bir şekilde döşenmişlerdir. Odalardan biri “havlu kurbunda fevkâni oda-i sagir” yani bahçeye yakın bir yerde konumlandırılmıştır ve muhtemelen ikinci katta yer almaktadır. Bu odanın döşemelerini 1 adet kırmızı mak’ad, 1 adet beyaz yün minder ve 4 adet Bursa yastığı oluşturmaktadır. Diğer sagir oda ise abdesthane yakınındadır ve burası da 1 adet kırmızı çuka mak’ad, 1 adet beyaz minder, 4 adet cedid sarı zemin Bursa yastığı ve 1 adet sade kırmızı çuka kapı perdesi ile döşenmiştir.

Sadrazam Maktul Ali Paşa’nın Fındıklı’daki yalısında ise haremde iki sagir oda, bir büyük oda, bir cedid oda iki de odadan bahsedilir. Sagir odaların biri 2 adet yemeni mak’ad, 7 adet yemeni yastık ve 2 adet minder ile döşenirken diğeri 3 adet yemeni mak’ad, 13 adet yemeni yastık ve 3 adet minder ile döşenmiştir. Haremde büyük odada Ahmed

Bey'in validesinin(?) eşyalarının bulunduğu kayıtlıdır. Bu odanın mefruşatını 3 adet aade çiçekli üstufe mak'ad, 14 adet kutni yastık, 3 adet diba köşe yastığı, 3 adet köşe yemeni yüz yastığı, 5 adet minder, 3 adet minder şiltesi, 7 adet yemeni pencere perdesi oluştuyordu. Odadaki yüklükte ise 1 adet kırmızı şilte ve yatmak için 4 adet yemeni yastık, 5 adet yemeni yorgan ve 1 adet mücessem tahta vardı. Cedid oda konutlarda yeni mekanların eklendiğini gösterir. Bu oda yeni olmasının yanı sıra içinde bulunan ayna ve iskemleden özenle döşendiğini söyleyebiliriz. Burası 2 adet vasatça ayna, 1 adet iskemle, 3 adet üstufe mak'ad, 12 adet kutnu' yastık, 2 adet yemeni yüz yastığı, 4 adet hatai koltuk yastığı, 5 adet minder, 3 adet minder şiltesi ve 9 adet beyaz pencere perdesiyle döşenmişti. Yalnız "oda" ismi ile anılan mekanlardan birinin tahtanide yani giriş katında yer aldığını görüyoruz. Burada 1 adet yemeni mak'ad, 3 adet minder ve 10 adet yemeni yastık vardı. Diğer odada ise 1 adet mak'ad, 1 adet minder ve 4 adet yemeni yastık bulunuyordu.

Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki yalısının büyüklüğü ve yeri ile tanımlanan 10 oda vardır ve ayrıca Dağ kapısı önünde bir "köşe", "orta tabakada" ve "haremdede alt tabakada" üst başlığı altında nesnelerin bulunduğu görülür. Söz konusu odalar bahçeye nazır cedid oda, deryaya nazır büyük oda, dehliz üzerinde vaki oda, ittisalinde hamam tarafında olan oda, ittisalinde vaki hamam yanında oda, Bali kapısı karşısında oda, Haremdede vaki deryaya nazır oda, deryaya nazır üç sofalı ve sersebilli ve fıskıyeli köşktün ittisalinde deryaya nazır oda, divanhane sofası ittisalinde sofaya nazır oda, bahçeye nazır hamam üzerine odadır.

Bahçeye nazır cedid odanın döşemelerinde kullanılan kumaş deseni ve sayısal çokluğu bu odanın manzarası nedeniyle önem arzettiğini düşünülür. Burada 4 adet beyaz suzeni çiçekli mak'ad, 1 adet kırmızı astarlı çitari suzeni saçaklı köşe mak'ad, 12 adet kırmızı astarlı müsta'mel mütella sarı zemin kırmızı çiçekli Bilecik yastığı, 2 adet mütella köşe yastığı, ikisi telli Boğdankârî, ikisi kırmızı telli olan 4 adet koltuk yastığı, 5 adet beyaz yün minder, 1 adet Benalukakârî ocak yaşmağı, 11 adet yemeni pencere perdesi, 1 adet çitari çuka kapı perdesi ve 2 adet aba kapı perdesi vardır.

Deryaya nazır büyük oda da büyüklüğünün yanı sıra konumu ve içindeki eşyaların çokluğu itibariyle önem taşıyordu. Bu oda 3 adet yeşil saçaklı kırmızı çuka mak'ad, 1

adet yeşil saçaklı çuka mak'ad, 1 adet suzeni köşe mak'adı, 16 adet kırmızı astarlı müsta'mel beyaz zemin mütella Bilecik yastığı, biri örenşahi olan 5 adet müsta'mel yeşil Boğdankâri yastık, 2 adet mumî yüz yastığı, 5 adet beyaz yün minder, 1 adet kırmızı çuka ocak yaşmağı, biri beyaz diğeri kırmızı 2 adet bene memlu şilte, 10 adet yemeni pencere perdesi, biri kırmızı diğeri yeşil 2 adet çuka kapı perdesi ile döşenmişti. Ayrıca odada 1 adet yazılı "Levha-i Kebir" de vardı ve bunun satırlarının mükemmel olduğu ayrıca belirtilmiştir.

Dehliz üzerindeki odanın da mak'ad, minder, yastık, perde gibi yalnız ana döşeme elemanları ile doldurulduğu görülür. Bunlar 3 adet yeşil saçaklı köhne basma şayak mak'ad, 9 adet köhne çitari mor astarlı mütela çatma yastık, 3 adet yün beyaz minder, 6 adet yemeni pencere perdesi ve ikisi aba biri sade kırmızı çuka 3 adet kapı perdesiydi.

Yukarıdaki odanın ittisalinde (bitişğinde) hamam tarafında olan odanın mefruşatını 4 adet Benalukakâri kırmızı astarlı yeşil saçaklı mak'ad, 11 adet kırmızı köhne merre(?) astarlı beyaz zemin mütella müsta'mel telli sade yastık 11, 2 adet yeşil köhne safi(?) koltuk yastığı, 4 adet beyaz yün minder, 1 adet basma çuka müsta'mel ocak yaşmağı, ve 5 adet yemeni pencere perdesi ve 1 adet sade kırmızı çuka kapı perdesi oluşturuyordu.

Hamam yanındaki bir diğer odanın bu sefer mefruşatın yanı sıra yemek ve yatak takımları gibi çeşitli nesneleri barındırdığı görülür. Hatta onu küçük olan 34 adet lale şişesinin bu odada bulunması dikkat çekicidir. Mefruşatı 3 adet kırmızı astarlı köhne Kıbriskâri çitari mak'ad, 3 adet yeşil saçaklı beyaz üzerine basma şayak mak'ad, 2 adet beyaz suzeni köşe mak'ad, yedisi müsta'mel beyaz zemin kırmızı çiçekli telli sade, biri cedid çatma mütella olan 8 adet yastık, ikisi sarı ve beyaz Örenşahi, üçü sagir ve kebir mumî 5 adet yüz yastığı, 3 adet yemeni baş yastığı, 3 adet beyaz minder, 3 adet bene memlu kırmızı minder şiltesi, 3 adet yemeni pencere perdesi, biri kırmızı diğeri aba olan 2 adet kapı perdesi oluşturuyordu. Odayı süsleyen nesneler arasında 1 adet şamdanlı ayna, 1 adet sagir ayna, 1 adet Hilve-i Şerif vardı. Konut sahibine ait 1 adet kırık dürbün de bu odadaydı. Değerli madenlerden yapılan yemek takımlarına ait nesneler içinde 25 adet sagir ve kebir billur bardak, 5 adet elmas traş tabak, 5 adet billur kapaklı kase, 9 adet altın varaklı sagir ve kebir ..., 3 adet musavver münakkaş

tahta tabla?, 15 adet tabaklı kuşhane sahanı, 6 adet kapaklı sagir tas, 1 adet vasat sini vardı. Yatak takımları arasında 3 adet yorgan vardı ve bunların biri kırmızı saçaklı atlas, diğeri saçaklı sandal, bir diğeri de saçaklı al keremsud kumaşından yapılmıştı. Ayrıca odada bir de yaldızlı hamam tası bulunuyordu.

Bali kapısı karşısındaki oda nispeten daha sadeydi. Bu eşyalar 2 adet yeşil saçaklı köhne yemeni mak'ad, 3 adet yün memlu beyaz minder, 7 adet merre(?) astarlı müsta'mel sarı zemin çatma ve katife yastık, 2 adet kırmızı şal Bursa yastığı, 1 adet kırmızı saçaklı Boğdankâri koltuk yastığı, ve sur(?) iskemleydi.

Haremde vâki deryaya nazır odanın da itibar gören mekanlardan biri olduğu üzerinde örtüsü bulunan kebir bir endam aynası bulunmasından anlaşılıyor. Mak'ad bulunmayan odada oturmak için 5 adet beyaz kebir ve sagir minder kullanılmış, bunlar 12 adet telli sarı zemin mor astarlı mavi çitari kat' yastıkla desteklenmişti.

Deryaya nazır üç sofalı ve sersebilli ve fıskıyeli köşktün ittisalinde deryaya nazır odada mevcut olan eşya yalnız 12 adet çitari mor astarlı zemin telli çitari murassa' müsta'mel yastık ve ikisi köhne, üçün beyaz kebir olmak üzere 5 adet minderdi.

Bir diğeri oda olan divanhane sofası ittisalinde sofaya nazır odada bol bol mefruşata rastlanır. Bunların 20 adedinin mak'ad olduğu kayıtlıdır ve üçü sim yeşil saçaklı sarı zemin Kıbriskâri mak'ad, dördü kebir yeşil saçaklı kırmızı cedit çuka kebir mak'ad, onüçü müsta'mel yemeni basma sarı ve yeşil saçaklı mak'addı. 16 adet minder içinde beşi beyaz yün, onbiri cedit kırmızı astarlı yeşil saçaklı müsta'mel mütella Sakızkâri, kumaşa sahipti. Diğer mefruşat arasında 2 adet yemeni çatma köşe minderi, 2 adet yeşil telli hatai koltuk yastığı, 16 adet sarı zemin yeşil saçaklı kırmızı astarlı müsta'mel kat' yastık, 35 adet basma elvan yemeni pencere perdesi, dokuzu münakkaş 10 adet aba kapı perdesi, ikisi sade çuka altısı kırmızı çukadan 8 adet kapı perdesi, 3 adet münakkaş orta Selanik keçesi, mor ve kırmızı renkli 2 adet çuka ocak yaşmağı, 1 adet yaldızlı döşek kılıfı, 1 adet kebir münakkaş çuka hamam döşeme örtüsü vardı. Yine odada 8 adet kase bulunduğunu görüyoruz.

Bahçeye nazır hamam üzerindeki oda ise 1 adet yemeni köhne mak'ad, 5 adet beyaz kebir minder ve 9 adet müsta'mel köhne astarlı sarı zemin sare(?) güllü kat' yastık ile sade bir şekilde döşenmişti.

Dağ kapısı önünde olan köşenin de minder ve yastıklarla döşendiğini görüyoruz. Buradaki 3 yemeni pencere perdesi de köşenin bir pencereye sahip olduğunu gösterir. Odada 4 adet beyaz minder ile 14 adet yastık vardı ve yastıkların onu sarı zemin ... çiçekli Kıbriskâri yastık, dördü köhne sarı zemin çatma yastıktı.

“Orta tabakada” üst başlığı ile verilen 4 adet köhne yemeni yastık ve 2 adet beyaz köhne minder vardır. “Haremde alt tabaka”da ise 6 adet beyaz kebir minder ile 1 adet aba kapı perdesi bulunduğunu görüyoruz.

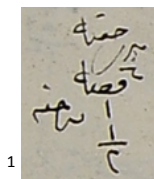
Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa’nın Rumelihisarı’ndaki yalısında 8 odanın isimsiz olduğunu görüyoruz. Bunlar Tahtanide camlı kasır ittisalindeki sofanın ittisalinde deryaya nazır oda, haremde tahtanide oda, ittisalinde oda, ittisalinde deryaya nazır oda, ittisalinde oda, haremde fevkânide deryaya nazır oda, divanhane sofası ittisalinde kebir odada ve ittisalinde oda başlıkları ile yerleri tarif edilmeye çalışılmıştır.

Tahtanide camlı kasır ittisalindeki sofanın ittisalinde deryaya nazır odanın mefruşatını 3 adet köhne yemeni mak’ad, 7 adet sade sarı Bursa kadifesi yastık, 2 adet köhne yemeni yastık, 3 adet yün beyaz minder oluştuyordu. Odada 2 adet mütella telatin (yumuşak öküz veya dana derisi) mum sofrası, 1 adet leğen-ibrik takımı ve 2 adet ...¹ vardı.

Tahtanideki odanın sedir(?)başındaki sofasının mefruşatının kaydına rastlıyoruz. Buna göre odada 2 adet yemeni köhne mak’ad, 3 adet sade kırmızı yastık, 2 adet beyaz minder, 4 adet aba kapı perdesi vardır.

İttisalindeki (bitişindeki) odada 3 adet yeşil saçaklı basma kırmızı mak’ad, üçü kırmızı sekizi sade sarı 11 adet Bursa kadife yastık, 1 adet mavi sandal baş yastığı, 4 adet beyaz minder, 1 adet kırmızı bene memlu şite ile 3 adet beyaz yelpaze ve 3 adet kebir şamdan vardı.

İttisalinde deryaya nazır odada 3 adet yeşil saçaklı Kıbriskâri mak’ad, 6 adet yeşil saçaklı basma yemeni mak’ad, 1 adet kebir astarlı çitari mak’ad ve 1 adet yeşil saçaklı Mardin işi köşe mak’adı olmak üzere 11 adet mak’ad vardı. Bu mak’adlar sandık, yüklük, dolap,

anbar gibi bir saklama alanında olmadıklarından odanın oldukça geniş bir alana sahip olduğunu düşündürmekle beraber odada üst üste toplanmış olabilecekleri, neden bu odaya “büyük oda” denmediği sorusu gibi ihtimaller akla gelebilir. Mak’adlar odada bir düzen içinde sıralanmışlarsa mak’adların üstü de 25 adet çeşitli renklerde ve kumaşlarda yastıklarla döşenmiş olmalıdır. Bunların sekizi kırmızı astarlı sade sarı Bursa yastığı, ikisi kırmızı telli, beşi sarı, ikisi mor telli, üçü mor telli ..., biri yeşil sade telli hatai kumaşındandı, dördü de elvan kutni baş yastığı idi. Ayrıca biri yüz yastığı için olan 4 adet yastık kılıfı vardı. Odanın diğer mefruşatı 3 adet kebir beyaz yün mindeer, 3 adet yemeni köşe minder, 1 adet seccade, 1 adet kırmızı taraklı kutni kebir perde, 4 adet taraklı kırmızı sandal döşek ve 5 adet beyaz boğasi kebir şilte kılıfı vardı. Ayrıca odada biri büyük diğeri küçük olan 2 adet şamdan(büyük olanın makremesi vardı), 1 adet maşa ile gülleri(?), 1 adet nühas arsak(?) rum matarası, 1 adet el için ibrik-leğen, 4 adet kebir ve sagir kahve ibirği, 1 adet sagir su tası, 1 adet vasat katif (kadayıf) tepsisi, 1 adet nühas askı, 2 adet fağfuri tabak, 3 adet fağfur sagir kase, 1 adet fağfur sagir gülbeşeker tabağı, 1 adet Bağdad işleme billur bardak, 3 adet sagir Kütahya kasesi, 6 adet vasat Kütahya tabağı, 3 adet gülbeşeker sagir billur tabak, 9 adet kebir ve sagir billur kase, 3 adet billur bardak, 10 adet çubuk, 2 kıyye balmumu, 1 adet Sedefkâri iskemle ve 2 adet Sagir Frengi gülbe şeker vardır. Yine bu odada bulunan kebir ve tata bir sandıkta 2 adet beyaz işleme kebir çuka mak’a, 9 adet beyaz işli çuka yastık, 6 adet yemeni pencere perdesi ve 1 adet kırmızı çuka kapı perdesi ile döşenmişti.

İttisalinde vaki odada yalnız 4 adet kebir beyaz minder ve 1 adet sarı çitari koltuk yastığı vardı.

Haremde fevkanide bulunan deryaya nazır odada 3 yeşil su saçaklı adet yeşil şayak beyaz zemin kırmızı basma şayak mak’ad, 14 adet kırmızı astarlı yeşil zemin çatma kutni yastık, 1 adet kebir beyaz minder, 3 adet kebir bene memlu beyaz boğasi şilte, 6 adet yemeni pencere perdesi

Divanhane sofası ittisalindeki kebir odada 4 adet yeşil saçaklı sarı çuka basma mak'ad, 16 adet cedid kırmızı astarlı mai zemin saçaklı Bursa yastığı, 4 adet beyaz yün minder, 1 adet yemeni pencere perdesi, 1 adet kırmızı çuka kapı perdesi ve 1 adet sagir ayna vardı.

İttisalindeki odada ise 2 adet endam aynası yerleştirilmişti. Mefruşatı 2 adet bene memlu sagir yemeni köşe minder, 5 adet beyaz memlu beyaz boğasi şilte, 1 adet bene memlu kırmızı sagir şilte, 1 adet bene memlu kırmızı döşek ve 10 adet beyaz cam perdesiydi.

Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki Yalısının isimsiz olan 5 odası, konumları ile tarif edilmiştir. Buna göre tahtanide fısıkiyeli kasırdan sonra gelen sofanın ittisalinde oda, ittisalinde deryaya bakar oda, ittisalinde oda, taşrada deryaya nazır kebir oda ve oda olduğu söylenmemekle beraber fısıkiyeli kasrın karşısında bulunan bir mekan vardır ve bu odalar oldukça sade bir tarzda döşenmişlerdir.

Tahtanide fısıkiyeli kasırdan sonra gelen sofanın ittisalindeki oda 3 adet kebir beyaz minder, 7 adet sade kırmızı taraklı Bursa yastığı, 3 adet yemeni pencere perdesi ve 1 adet aba kapı perdesi ile döşenmişti. Bu odanın ittisalinde deryaya nazır oda 3 adet beyaz zemin mor saçaklı çatma yastık, 5 adet beyaz kebir minder ve 6 adet yemeni penceresi ile bir önceki odadan daha konforlu gibidir. Yine bu odanın ittisalindeki odanın 1 adet yeşil saçaklı cedid şayak basma münakkaş mak'ad, 5 adet mor ve yeşil taraklı Bursa yastığı ve 2 adet kebir beyaz minderle sade bir şekilde döşendiğini görüyoruz. Taşrada deryaya nazır kebir odanın mefruşatı 3 adet köhne yemeni basma mak'ad, 18 adet müsta'mel sade mavi kırmızı taraklı Bursa yastığı ve 5 adet kebir yün memlu minderdir. Fısıkiyeli kasrın karşısındaki alanda 3 adet yeşil saçaklı kırmızı basma mak'ad, 3 adet beyaz minder ve 10 adet sade kırmızı yeşil taraklı Bursa yastığı varken, buranın ittisalindeki odada 4 adet saçaklı yemeni basma mak'ad, 5 adet beyaz minder, müsta'mel sarı zemin mütella kırmızı çiçekli çatma yastık ve 2 adet kırmızı çuka ocak yaşmağı vardı.

Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısının isimsiz 8 odası vardır. Bunlar harem bölümünde bahçeye nazır oda, baş oda ittisalinde oda, deryaya nazır kebir oda, bahçe havlisine nazır oda, fevkanide dağ tarafında mabeyn odasının kurbunda oda, tahtanide iki sofalı fısıkiyeli kasrın ittisalinde bahçeye nazır oda, hariciye bölümünde deryaya nazır fevkanide kebir oda, bahçeye nazır dağ tarafında kebir odadır.

Bahçeye nazır odada oturma elemanı olarak 3 adet sarı saçaklı yemeni basma mak'ad, 15 adet cedid sarı zemin kırmızı çiçekli çatma kutnu' yastık vardır. Ayrıca 5 adet beyaz kebir şilte, 7 adet beyaz pencere perdesi ve biri yeşil çuka, diğer aba 2 adet kapı perdesi odada yer alır. Baş oda ittisalindeki odanın hanenin önemli mekanları arasında bulunduğunu öncelikle burada yer alan "kadem-i şerif"ten çıkarabiliriz. Ardından 5 adet sagir ayna, 1 adet sedefkâli vezne, 1 adet sagir pirinç mangal, 1 adet faraşlı sedefkâri iskemle, 3 adet sur(?) sade iskemle bu tezi destekler niteliktedir. Yine bu odanın kullanım sıklığını bize 10 adet el ibriği, 6 adet kafesli leğen, 3 adet vasat güğüm, 4 adet cam tas göstermektedir. Odanın mefruşatını ise 4 adet sarı saçaklı münakkaş basma kırmızı yemeni mak'ad, 10 adet sarı zemin kırmızı çiçekli mor astarlı Bileck yastığı, 2 adet mor alaca kadife koltuk yastığı, 4 adet kebir minder, 1 adet mor çuka ocak yaşmağı, 1 adet bene memlu kırmızı boğasi döşek, 3 adet yemeni basma pencere perdesi, 1 adet mor çuka kapı perdesi oluşturuyordu. Deryaya nazır kebir odada 3 adet alaca saçaklı kenarı gülgülü çiçekli yemeni basma ortası kırmızı bez mak'ad, 3 adet beyaz minder, 12 adet sarı zemin yeşil kemha cedid yastık, 2 adet alaca mütella koltuk yastığı, 2 adet bene memlu sagir yastık kılıfı, 3 adet bene memlu beyaz şilte, 2 adet bene memlu kırmızı döşek, 5 adet beyaz cam perdesi, 1 adet çekmeceli sagir ayna vardı. Bahçe havlisine nazır odada 3 adet yemeni basma mak'ad, 5 adet beyaz minder, 13 adet kırmızı zemin sarı astarlı yeşil çiçekli çatma kutnu' yastık, 1 adet aba kapı perdesi vardı. Fevkanide dağ tarafında mabeyn odasının kurbunda yani yakınında bulunduğu kayıtlı olan bu odanın küçük bir mekan olduğu içindeki nesnelerden çıkarılabilir. Bunlar 4 adet beyaz köhne minder, 1 adet yeşil ocak yaşmağı ve 1 adet yeşil çuka kapı perdesidir. Tahtanide iki sofalı fiskiyeli kasrın ittisalindeki (bitişğinde) odada 2 adet yemeni basma mak'ad, 4 adet minder, 11 adet sarı zemin yeşil çiçekli murassa' yastık vardı.

Hariciye bölümündeki deryaya nazır fevkânideki kebir odanın yalnız 12 adet sarı basma çuka kırmızı astarlı yastık ve biri kebir 5 adet yapağı minderle, bahçeye nazır dağ tarafında kebir odanın da 5 adet Sarı saçaklı basma çuka mak'ad, 5 adet yapağı kebir minder ve 16 adet müsta'mel sarı zemin mor astarlı çiçekli murassa' yastıkla döşendiğini görüyoruz.

Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Beylerbeyi'ndeki Yalısı'nda 6 isimsiz oda vardır. Bunlar havuza nazır kış odasının karşısındaki oda, deryaya nazır kebir oda, taşra divanhane sofasının ittisalindeki oda, harem katı, ittisalindeki oda, fevkanide deryaya nazır oda, haremde kebir odadır.

Havuza nazır kış odasının karşısındaki odada 5 adet yapağı minder, 14 adet kırmızı astarlı Burusa basması yastık vardır. Deryaya nazır kebir odada 3 adet yeşil saçaklı basma şayak mak'ad, 8 adet yapağı minder, 14 adet kırmızı astarlı basma çuka yastık 14 bulunur. Taşra divanhane sofasının ittisalindeki odada 4 adet Alaca saçaklı sarı astarlı basma şayak mak'ad, 4 adet yapağı minder, 9 adet beyaz zemin kırmızı çiçekli çatma katife yastık, 1 adet mor taraklı cedit Bursa yastığı, 1 adet beledi yastık 1 ve 1 adet aba kapı perdesi yer almaktadır. Oda olduğu söylenmeyen "harem katı" isimli mekanda mak'ad bulunmaz. Mefruşatı, 5 adet yapağı minder, 15 adet çitari zemin kırmızı çiçekli merre astarlı mütella cedit katife yastık, 13 adet kırmızı astarlı sarı cedit basma şayak yastık, 4 adet kırmızı saçaklı basma boğasi yastık, 4 adet mumi yüz yastığı, 4 adet turuncu mütella şükufeli cedit koltuk yastığı olmak üzere toplam 40 adet yastık, 5 adet bene memlu beyaz şilte, 1 adet kebir endam aynası oluşturmaktadır.

Bu odanın ittisalindeki odada yine mak'ada rastlanmaz. Burada 4 adet yapağı minder, 4 adet yapağı minder, 15 adet cedit beyaz zemin kırmızı çiçekli mütella basma yastık, 14 adet beyaz zemin sarı telli yastık, 10 adet cedit sarı zemin mütella kırmızı çiçekli basma kadife yastık, 6 adet cedit kırmızı astar köşe cedit yastık, 5 adet cedit Benalukakâri yastık, 29 adet beyaz ve sarı zemin kırmızı astarlı basma şayak yastık, 2 adet mor telli hatai koltuk yastığı, 4 adet mütella çiçekli kadife koltuk yastığı olmak üzere toplam 85 yastık, 2 adet kebir vasat sini, 1 adet kebir güğüm, ve 7 adet aba kapı perdesi vardı.

Fevkanide deryaya nazır odada 10 adet yapağı minder ve 14 adet yastık vardı. Yastıkların yedisi yeşil çiçekli, üçü mor çiçekli sarı zemin müttela frenk pesend kutni' yastık, dördü mütella yeşil ve kırmızı Sakızkâri harir yastıktı.

Haremdeki kebir odada ise 5 adet yapağı minder, ikisi Benalukakâri, dördü kırmızı astarlı sarı basma şayak, biri beyaz zemin mor kuni yastık olmak üzere toplam 7 adet yastık vardı.

Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersanedeki Yalısında dört odanın ismi yoktur. Bunlardan biri hariciyede küçük oda, diğeri haremde divanhane kurbundaki oda, üçüncüsü hariciyede sofanın ittisalindeki oda, dördüncü ve beşincisi kahve odasının ardından müsadereye tabi tutulan iki odadır. Hariciyedeki küçük odada 8 adet kutnu', 2 adet çuka mak'ad, 1 adet keçe, 2 adet minder ve 1 adet çuka kapı perdesi vardı. Haremde divanhanenin kurbundaki odada 16 adet kutnu' mütella (yastık), 5 adet minder, 1 adet ocak yaşmağı, 1 adet keçe, 4 adet yorgan ve 1 adet kapı perdesi bulunuyordu. Hariciyede sofanın ittisalindeki odada 4 adet şayak mak'ad, 4 adet minder, 1 adet şayak köşe (minderi), 15 adet köhne kutnu' yastık, 1 adet balin ve 2 adet köhne ihram vardı. Kahve odasının ardından gelen iki odadan birinde 4 adet çuka mak'ad, 4 adet sagir kumaş mak'ad, 17 adet mütella kutnu yastık, 1 adet selanik keçesi, 1 adet balin, 1 adet ocak yaşmağı, 9 adet beyaz perde ve biri aba olan 3 adet kapı perdesi vardı. Diğer odada 4 adet köhne mak'ad, 6 adet minder, 8 adet köhne kumaş yastık, 5 adet sagir köhne yastık, 7 adet köhne yastık yüzü, 1 adet kaliçe, 1 adet köhne ihram, 5 parça mavi bez ve 1 adet mangal vardı.

Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki Yalısında isimsiz 3 oda vardı. Bunlardan biri Ağa'nın kerimesinin odası ile masumların odası arasındaydı. Diğeri "fevkani oda", bir diğeri hariciyede fevkani odaydı. Kerimesi ile masumların odası arasında bulunan odada 4 adet basma mak'ad, biri beyaz 6 adet minder, 12 adet sade kadife yastık, 88 adet çatma yastık yüzü, 2 adet beledi döşek, 3 adet kaliçe seccade ile 7 adet beyaz pencere perdesi vardı. Fevkani oda 6 adet minder, 20 adet döşeme yastık, 20 adet elvan Kıbriskâri ve ... yorgan ve 5 adet elvan ihram ile döşenmişti. Hariciyedeki fevkani odada ise 3 adet mak'ad, onu sagir yemeni 13 adet minder, 12 adet sade kadife yastık, 2 adet koltuk yastığı, 5 adet pencere perdesi, 1 adet orta keçesi, 1 adet ihram, 2 adet gülâb ..., vardı. Yemek takımlarına da bu odada rastlanır bunlar 6 adet billur kase, 4 adet Sakızî bardak, yedisi fağfur 21 adet Beçkâri tabak, 1 adet somaki taklidi havan, 1 adet sırmalı mataraydı. Yine Ağanın 7 adet tüfeği (Küçük Ali kâri, Monla Hasan kâri, Hazerfen İbrahim kâri, Musakâri şeşhane), 1 kutu barut, 1 adet cebehane zili, 4 adet

billur dürbün, 1 adet ayna ve bir de kayık takımı vardı, kayık takımı içinde de 1 adet mak'ad, 1 adet minder ve 1 adet yastık vardı¹.

Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 6 oda ve bir meydan vardı. Bunlar büyük oda, muttasılinda sagir oda, derya üzerinde yeni oda, bahçe üzerinde oda, liman üzerinde oda, meydan, büyük odanın karşısında olan oda.

Büyük oda 3 adet müsta'mel çuka mak'ad, 27 adet yastık (20'si sıra güllü müsta'mel memlu yastık ile 7'si memlu yemeni yastık idi) 6 adet minder (ikisi kebir penbe, dördü yapağı), 4 adet iskemle (ikisi ceviz, ikisi sedefkâri), 2 adet vasat endam aynası ve 2 adet billur fânusla döşenmişti. Ayrıca bu oda da 3 adet nühhas vasat güğüm, 2 adet ibrik, 1 adet abdest leğeni, 1 adet de bakraç bulunuyordu.

Bu odanın muttasılındaki sagir odada ise yalnız 2 adet sıra güllü müsta'mel memlu yastık, 1 adet yapağı minder ve 1 adet çuka mak'ad vardı.

Derya üzerindeki odanın da 3 Selanik keçesi, 2 adet vasat acem kaliçesi, 1 adet keçe, 3 adet minder, 11 adet yastık, 2 adet cevzi iskemle ile döşendiği gözlenmiştir. Buradaki 3 adet nühhas güğüm, 2 adet ibrik, 2 adet nühhas kebir kazan ve 1 adet timur kürek odada ocağın varlığına işaret etmektedir.

Bahçe üzerinde bulunan odada bulunan 4 adet tennur minderi burasının kışın ısınmak üzere kullanıldığını gösterir. Oda 1 adet köhne kırmızı mak'ad, 28 adet Burusa yastığı, 12 adet yemeni yastık, 17 adet yemeni baş yastığı, 24 adet minder (yedisi yemeni, on yedisi beyaz), 1 adet kırmızı şilte, 1 adet çuka kapı perdesi, 2 adet aba kapı perdesi, 3 adet ihram ile döşenmişti.

Liman üzerindeki odanın döşemesi burasının küçük bir mekanı temsil ettiğini gösterir. Burada yalnızca 5 adet beyaz şilte, 5 adet minder ve 6 adet yemeni yastık vardı.

Büyük oda karşısındaki odanın da iyi döşenmiş odalar arasında bulunduğu dikkati çeker. Burası biri dehlizde 4 adet müsta'mel Uşak kaliçesi, 1 adet kapı arasında köhne

¹ "Kayıkların dört-yedi çift küreği vardır. Ekseriyetle yaldızlıdır. Kayıkların dışını beyaza boyatmak sadece devlet büyüklerine tanınan bir imtiyazdır. Kayıkta halı yahut örtü üzerine oturulur. Dayanacak yer çuha kaplıdır. Umumi terbiye kayıkta kapalı yerde oturmaya hatta şemsiye kullanmaya müsaade etmez. Hükümdardan ve hanedan mensuplarından başka anca veziriazam yeşil çuhadan bir tente ile kapalı, oniki çifte kayık kullanabilir." D'ohhson halk kayıklarının oturma alanından bahsetmiş, üst sınıfın kayıklarında ise mak'ad, minder ve yastıklar bulunuyordu [23].

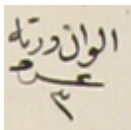
kaliçe, 2 adet penbe minder, 2 adet kenarı atlas müsta'mel mak'ad, 2 adet penbe şilte, 1 adet çukalı iskemle ile döşenmişti.

Meydan adı verilen yerde sedefkâri eşyalar yer alıyordu, bunlardan biri sagir bir sandık, dördü iskemle idi. Ayrıca burada tahta bir sandık, bazı kebir kutular ile sepet sandığının bulunduğu da görülmektedir.

4.3.10.7.2 Hanelerde İsimsiz Odalar

Sadrazam Hasan Paşa'nın Fenayi Mahallesi'ndaki hanesinde hanedeki konumu ile tanımlanan oda sayısı 6 adettir. Bunlar Mabeyn odası kurbunda kebir oda, Tabaka-i vasatada nerdüban başında olan oda, Zokağa nazır oda, Tabaka-i vasatada sofanın sağ tarafında oda, Sofanın sol tarafında oda ve Hariciyyede tahtani oda şeklinde tanımlanan mekanlardır.

Odaların döşemeleri incelendiğinde Mabeyn odası kurbundaki kebir odanın şu şekilde döşendiğini görüyoruz. 4 adet Çuka mak'ad, 18 adet döşeme yastık, 5 adet telli hatai köşe yastığı, 1 adet yastık puşidesi, 4 adet beyaz şilte, 6 adet minder ve 6 adet beyaz pencere perdesi. Bu büyük odada ayrıca Sadrazam Hasan Paşa'nın kerimesi Huri Hanım'ın çeyizi konulmuştu. Çeyizi oluşturan parçalar içinde giysilerin yanı sıra 97 adet cedit işleme yağlık ve yemeni, 4 adet oya yemenisi, 1 adet suzeni yüz yastığı, 1 adet suzeni sagir bohça, 2 adet yeşil ve kırmızı tel çekme, 4 adet işleme yemen makremesi, 1 adet tel şebike (ağ şeklinde olan) kese, 25 adet tel işleme havlu, 7 adet sıрма işleme elvan, atlas ve hatai bohça, 5 adet elvan hatai atlas işleme sofrası, 1 adet kadife üzerine sıрма işleme kahve puşidesi, 3 adet elvan vezne(?)¹, 1 adet muhtarhani keremsud, 3 adet şâli parça, 1 adet beyaz kutni, 1 adet işleme atlas bohça, 1 adet tülbind parçası, 26 adet elvan boyama, 24 adet elvan işleme şerit yemenisi ve makremesi, 1 adet elvan diba zar perde, 6 adet frenkpesend işleme tülbind puşidesi, 1 adet şal parçası, 4 adet şal üzerine tel çekme destar puşidesi, 1 adet kadife parça, 1 adet çiçekli kutni bohça, 4 adet Frenkpesend mütella yastık yüzü, 1 adet işleme bohça, 1 adet işleme yüz yastığı, 5 adet Sakızî kahve makremesi, 8 adet yemeni yastık yüzü, 1 adet siyah şâli üzerine

işleme sofa, 1 adet Mardinkâri futa, 8 adet şeritli işleme elvan makremesi, 1 adet işleme yüz yastığı, 1 adet yeşil kadife üzerine sırma işleme seccade, 1 adet yeşil kadife üzerine sırma işleme kapı perdesi, 4 adet Leh basması, 2 adet çuka kapı perdesi, 1 adet işleme çuka ocak yaşmağı, 1 adet işleme kapı perdesi vardı.

Orta katta (tabaka-i vasatada) merdiven başında olan odanın içi 3 adet mak'ad, 11 adet minder, 15 adet kadife yastıkla döşenmişti, odada ayrıca yatak takımlarından 11 adet yorgan ve 6 adet yemeni baş yastığı ile 1 bohça içinde müsta'mel cariyeler elbiseleri vardı.

Sokağa bakan oda içinde adet çuka mak'ad, 5 adet minder, 13 adet kare havlu döşeme yastık, 1 adet sim leğen-ibrik, 2 adet nühhas leğen, 3 adet nühhas ibrik ve 1 adet bohça içinde müsta'mel cariyeler eşyası görüyoruz.

Orta katta bulunan sofanın sağında ve solunda yer alan odaların içi de şu şekilde döşenmişti. Sağ taraftaki odada 4 adet çuka mak'ad, 14 adet müsta'mel döşeme yastık, 5 adet minder, 4 adet şilte, 1 sandık müsta'mel cariyeler eşyası, 1 adet işleme kahve makremesi, 1 adet işleme destar puşidesi, 1 adet şerbet makremesi, 4 adet yağlık yemeni, 2 adet işleme kahve puşidesi, 5 adet köhne kahve makremesi, dolab içinde bir miktar cariyeler eşyası, 1 adet yazılı fincan, 1 sandık Tavaşi ağının müsta'mel melbusatı ile sim hançer, 1 sandık müsta'mel cariyeler eşyası, 9 adet yemeni yorgan, 2 adet beledi döşek, 2 adet beyaz döşek, 4 adet baş yastığı, 2 adet güğüm, 3 adet leğen-ibrik vardı. Sol taraftaki odada ise dolap içinde cariyeler eşyası, 3 adet yemeni mak'ad, 13 adet kadife yastık, 5 adet minder, 1 adet sim kabareli ..., 1 adet sagir sim şamdan, 1 sandık müsta'mel cariyeler eşyası, 3 adet şilte, 5 adet beyaz pencere perdesi, 3 adet beyaz yastık puşidesi, 4 adet yemeni yorgan, 2 adet şilte, 1 adet kırmızı şilte, 2 adet beledi döşek vardı.

Hariciye bölümünde tahtani oda olarak adlandırılan ve muhtemelen giriş katında bulunan bu mekan 4 adet minder, 11 adet yapağı yastık kılıfı ile döşenmişti ve içinde Paşa'nın at takımlarından 1 adet köhne kadife eğer ile 1 adet piring rikab bulunuyordu.

Sadrazam Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki hanesindeki 5 odanın konumları şu şekildeydi: sofanın ittisalindeki oda, sofa ittisalindeki diğer oda, haremde diğer oda, tahtani sofa ittisalinde oda, ve bu odanın ittisalinde diğer oda.

Sofanın bitişiğinde bulunan odada 4 adet uka mak’ad, 14 adet kare havlu yastık, 3 adet köşe yastığı, 4 adet müsta’mel hatai yastık, 4 adet yemeni şilte, 1 adet beyaz şilte, 8 adet basma pencere perdesi, 1 adet kapı perdesi, 1 adet uka ocak yaşmağı, biri kebir biri sagir 2 adet ayna, 2 adet beledi döşek ve 15 adet yemeni yorgan vardı.

Yine aynı sofanın bitişiğinde diğerk odada 4 adet uka mak’ad, 16 adet mütella frengi kadife yastık, 2 adet atlas alaca minder, 6 adet minder, 9 adet basma pencere perdesi, 1 adet işleme kapı perdesi, 1 adet işleme ocak yaşmağı vardı. Ayrıca bu odada çoğu odada bulunmayan 1 adet kebir ayna ile 1 adet endam aynası ve 3 adet mangal vardı, yine 1 adet simli eğer de bu odada bulunuyordu.

Haremde bulunan bir diğerk odada (muhtemelen yukarıdaki odalar da haremdedir) 4 yemeni mak’ad, 12 adet müsta’mel frengi yastık, 6 adet minder, 6 adet beyaz şilte, 1 adet kapı perdesi, 1 adet uka ocak yaşmağı, 1 adet kebir ayna ile 1 tahta sandık içinde müsta’mel makreme ve peşkir vardı. Ayrıca bu odada içinde elbise bulunan 12 adet sandık vardı ve bu sandıkların çoğu cariyelere aitti.¹

Tahtani Sofa’nın bitişiğindeki odada 3 adet köhne yemeni mak’ad, 3 adet minder ve 11 adet sade kadife yastık varken bu odanın da bitişiğindeki oda da benzer döşemelere sahipti, yani 3 adet köhne yemeni mak’ad, 3 adet minder ve 12 adet kadife yastık vardı.

Tiryaki Hacı Mehmed Paşa’nın Kıztaşı’ndaki Hanesi’nde 7 oda konumu ile ele alınmıştı. Bunlar Hariciye’de oda, diğerk oda, mabeyn ittisalindeki sagir oda, fevkanide hariciyede oda, diğerk oda, diğerk oda, mabeyn odası ittisalindeki odadır.

Hariciyedeki odanın 3 adet köhne uka mak’ad, 3 adet minder, 10 adet müsta’mel çatma yastık ve 1 adet kadife ... peşkiri vardı. Diğerk odada daha çok nesne ile karşılaşıyoruz. Bunlar 3 adet yemeni mak’ad, 3 adet minder, 11 adet müsta’mel kadife döşeme, 2 adet nühhas mangal, ikisi kebir 11 adet sagir piriņ nemekdan, 3 adet mücessem tahta, 1 adet nühhas sini, 2 adet güğüm, 2 adet köhne ibrik, 1 adet yaldızlı nühhas ibriktir.

¹ Bu cariyeler mu’taka (azledilmiş) Azize; mu’taka Gülfidan; Mehmed Bey’in kahvecisi Âlicenab cariyesi, şamdancıağa cariyesi, okumuş Naile cariyesi ve Acem cariyesi; Bey validesinin Tabaha(?) Safiye cariyesi idi. Diğerk sandıklar Leyla’nın Adem Ağa’nın ve Selim Ağa’nın, Ceyhun Ağa’nın, İbrahim Bey dayesinin idi.

Mabeyn ittisalindeki sagir odada 3 adet köhne çuka mak'ad, 3 adet minder, 6 adet kadife müsta'mel yastık, 1 adet köşe yastığı, 1 adet yüz yastığı, 1 adet şilte, 1 adet çalar saat ve 1 adet sim gülabdan buhurdan bulunuyordu. Odada ayrıca bir dolap vardı ve bu dolapta Mehmed Paşa'nın 7 adet kürkü, 3 çift beyaz havlusu, 3 adet kılıf içinde cedid kebir aynası vardı. Dolabın içinde Kütüphane (kitaphane) olduğu yazılıdır ve bu kütüphanede Kütahyakâri kase ve 11 adet ...kâri kase yer aldığından kütüphanenin raf olduğu sonucuna varmak mümkün görünüyor. Ayrıca dolapta sof timur(?), 50 adet gülbeşeker billur kasesi, 23 adet kavanoz, 19 adet tahta kaşık, tahminen 50 kıyye çınar ve timur sahan(?)ve 5 takım sofras kasesi, 250 adet mismar (ensiz çivi, demir kazık), 1 adet kebir tunç havan, 2 adet kebir cam sandık, 3 adet sagir cam sandık ve 1 adet cedid mukavva devat vardı.

Hariciyede fevkanideki odada kitaplar ve at takımları vardı. Kitaplar 15 ciltti ve 17 cilt bazı risale ve mecmualar vardı. At takımları arasında rahtlar, rahtlara bağlı aksesuarlar, rikablar, kesmeler, binişler, at gömlekleri ve puşideleri vardı. Bunlar 1 adet sertab(?), 1 adet topuz, gaddare ve beyaz sim cabgun rahtı, 1 adet yıldızlı peçeli, zincirli sim kemer rahtı, 1 adet rişme ve debbozlu yıldızlı cedid hariri raht, 1 adet beyaz sim raht, 1 adet beyaz sim kemer raht, 3 adet müsta'mel Şam kesmesi, 2 adet müsta'mel işleme çuka kesme, 1 adet çuka yedek puşidesi, 1 adet simli eğer, 1 adet piriñç rikab, 1 adet at gömleği, 1 adet müsta'mel şâli biniş idi. Ayrıca bu odada 1 adet piştahta devatı ile 1 adet tirşe (yeşil ile mavi arası bir renk) yelpaze vardı.

Bu odada bulunduğu söylenen sedefkari bir piştahtanın da içi doluydu. Piştahtanın içindeki eşyaları 36 adet hurda la'l, 1 adet mercan tespih, 1 adet kehriba kutu, 2 adet sim bıçak kılıfı, 1 adet simli yeşim kabzalı bıçak, tahminen 5 (h) öd ve Sultan Selim Vakfı mukataalarının olmak üzere bir beyaz ... derununda pusulası mucibince zuhur eden 3373,5 kuruş oluştuyordu.

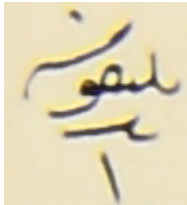
Diğer odada 6615 kuruş ile bu odanın dolabında bulunanlar müsadere edilmiştir. Dolapta 1 adet sagir sim ibrik, 1 adet sagir sim sini, 9 adet sim zarf, 1 adet sagir sim ..., 1 adet destar, 3 tel kese, 1 parça sandal, 14 adet cedid bohça, 1 adet işleme sagir bohça, 3 adet tel işleme havlu, 1 adet işleme yemek makremesi, 1 parça beyazi(?) hatai, 4 adet çuka, 3 adet kutni ..., 4 adet etari, 1 adet tobkur, 1 adet dizgin, 1 adet işleme yüz yastığı

ve cameşuy (çamaşır), 6 adet müsta'mel sade, 9 adet kaftan, 1 adet çuka biniş, 5 adet çakşır, 1 parça buhurî şal, 8 adet elvan çar-şal, 1 adet kemer bend şal kuşak, 7 adet frenkpesend yağlık, 1 adet oya yemeni, 3 adet yağlık, 5 adet işleme uçkur, 1 adet işleme puşide-i destar, 1 adet işleme bohça, 17 adet bir bohça içinde don gömlek, 7 adet cedid sof çakşır, 1 adet çiçekli atlas, 1 adet balkon(?)¹, 1 adet çiçekli acem diba, 1 adet zerbaft, 3 adet sertab(?), 1 adet çiçekli keremsud, 4 adet Halebî telli beldar, 1 adet telli keremsud, 1 adet telli beldar, 1 adet sade beldar, 1 adet kutni, 9 adet entari, 1 adet rugani sagir devat kubur, 1 adet simli arusek öd kutusu, 1 adet pirinç rikab vardı.

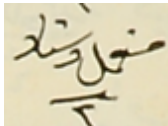
Diğer odada bulunan eşyalar arasında döşemeye ait yalnız 3 adet cedid Kudüskârî mak'ad dikkati çeker. Bunun dışında yemek takımları bulunur; 10 adet nühhas sahan ve kapak, 13 adet kebir ve sagir fağfur kase, 8 adet fincan ve zarfı, 3 adet nühhas kahve tepsisi, 6 adet nühhas kahve ibriği, 1 adet taam sinisi.

Mabeyn odası ittisalindeki odada da döşemeyle ilgili eşya yoktur. Bu odada 1 adet nühhas sofra ibriği, 2 adet sim zarf, 1 adet simli geçme çubuk, 1 adet hatai kahve puşidesi, 1 adet köhne alaca entari, 1 adet beyaz şâli, 2 adet çarşaf, 1 adet don-gömlek, 2 adet müsta'mel mütella(?)², 11 adet siyah kaşık ve sini, 1 adet Mahallekârî futa, 1 adet sade kaşık, 1 adet gülbeşeker kaşığı, 3 adet beyaz havlu, 1 adet sim kabareli duhan sofrası, 2 adet yıldızlı leğen-ibrik ve tahminen 60 kıyye şem'i asel (balmumu) vardı.

Sadrazam Mustafa Paşa'nın (Çorlulu) Şehzade'deki hanesinde 11 odanın ismi tanımlanmamıştır. Söz konusu odalar hariciyede Muharrem Ağa'nın muttasılinda (birişğinde) oda, diğer oda, kahve odasının ittisalindeki oda, diğer oda, Haremde oda, diğer oda, küçük oda, sofanın ittisalinde kebir oda, diğer oda, fevkani bahçe ittisalinde

1

2

oda, köşk üzerinde(?) -bu mekan bir aralık mı yoksa oda benzeri bir yer mi anlaşılamadı- kapı üzerinde oda, ... oda, vasatada sofanın ittisalinde oda, bu odanın ittisalindeki bir başka sofanın ittisalinde oda, tahtani oda, ve bir odadır.

Hariciyedeki 4 odadan Muharrem Ağa'nın muttasılındaki odada 2 adet çuka mak'ad, 6 adet minder, 16 adet çatma yastık, 4 adet sırt yastığı, 1 adet orta keçesi ve 9 adet pencere perdesi vardı.

Diğer odada 5 adet minder, 17 adet çatma yastık, 4 adet köşe yastığı, 3 adet çuka yastık, 1 adet orta keçesi, 13 adet pencere perdesi, biri aba diğeri çuka 2 adet kapı perdesi ve bir posta(?)/evsat(?)¹ vardı.

Kahve odasının ittisalindeki oda 5 minder, 14 adet kutni yastık, 1 adet keçe, 5 adet pencere perdesi ve 1 adet seccade ile döşenmişti.

Diğer odada 4 adet sarı çuka mak'ad, 4 adet minder, 12 adet kutni yastık, 1 adet keçe, 3 adet pencere perdesi ve 1 adet kapı perdesi vardı.

Harem bölümünde ise 7 odanın ismi yoktur. Odanın biri 7 adet çuka mak'ad, 2 adet diba minder, 2 adet üstufe minder, 5 adet minder, 13 adet Aşağıkâri mütella kutnu yastık, 4 adet diba koltuk yastığı, 14 adet üstufe yastık, 9 adet üstufe yastık yüzü, 1 adet basma şilte yüzü, 4 adet köşe yastığı, 1 adet basma şilte yüzü, 9 adet basma pencere perdesi, 1 adet taraklı atlas zar perde, biri şayak(?) diğeri şeritli 2 adet kapı perdesi, 5 adet pencere perdesi, 6 adet aba kapı perdesi, 1 adet keçe vardır. Söz konusu eşyaların çoğu bu odaya kaldırılmış gibidir. Örneğin normal şartlarda bir odada 1 veya 2 kapı perdesi görülürken bu odada 8 kapı perdesinin varlığı eşyaların bu odaya gerektiğinde kullanılmak üzere kaldırılmış olduğunu, benzer şekilde pencere perdeleri ve mak'adlar da aynı durumu düşündürür.

Diğer odada 3 adet çuka mak'ad, 4 adet minder, 1 adet diba minder, 11 adet merre(?) havlu yastık, 2 adet göz yastık, 3 adet şilte, 3 adet basma şilte yüzü, 4 adet pencere perdesi, biri aba diğeri çuka 2 adet kapı perdesi ve 1 adet keçe vardır.

¹

Küçük odanın mefruşatı 3 adet mak'ad, 3 adet minder, 10 adet çatma yastık, 3 adet bene şilte, 3 adet şilte yüzü, 3 adet pencere perdesi ve 1 adet keçedir.

Sofanın ittisalindeki kebir odada 4 adet şeritli çuka mak'ad, 14 adet Aşağıkâri yastık, 4 adet diba yastık, 2 adet üstufe yastık, 6 adet minder, 2 adet diba minder, 1 adet üstufe minder, 4 adet basma şilte yüzü, 1 adet keçe, 10 adet basma pencere perdesi, 2 adet çuka kapı perdesi, 3 adet diba zar perde ve 1 adet endam aynası vardı.

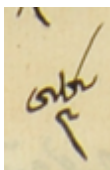
Diğer odada 4 adet çuka mak'ad, 12 adet döşeme yastık, 4 adet diba yastık, 5 adet minder, 2 adet diba minder, 4 adet basma şilte yüzü, 2 adet şeritli kapı perdesi, 3 adet hatai zar perde, 7 adet pencere perdesi, 4 adet bene şilte, 1 adet keçe, 1 adet aba kapı perdesi ve 1 adet endam aynası yer alıyordu.

Fevkani bahçe ittisalindeki odada 3 adet çuka mak'ad, 12 adet çatma yastık, 2 adet hatai yastık, 2 adet hatai minder, 3 adet minder, 3 adet şilte, 3 adet şilte yüzü, 2 adet diba zar perde, 1 adet şeritli çuka kapı perdesi, 1 adet keçe ve 3 adet ...¹ vardı.

Köşk üzerinde ismiyle tanımlanan yerde 1 adet çuka mak'ad, 4 adet yastık, 1 adet minder ve 1 adet basma şilte vardı.

Kapı üzerinde yer alan odanın 4 adet mak'adı, 4 adet minderi, 10 adet çatma yastığı, 3 adet şiltesi, 1 adet keçesi, 1 adet diba minderi, 2 adet koltuk yastığı ve 5 adet pencere perdesi vardı. Odanın içinde ayrıca bir taş oda da bulunuyordu. Bu taş odanın ise 1 adet mak'adı, 1 adet minderi, 3 adet yastığı ve 2 adet kapı perdesi vardı.

Vasatadaki (orta kattaki) sofanın ittisalindeki odada 3 adet çuka mak'ad, 14 adet kadife yastık, 3 adet minder, 3 adet şilte ve yüzü ve 1 adet keçe vardı. Yine bu odanın yanında bir başka sofa ve bu sofanın yanında da bir oda vardı. Bu odada ise 4 adet çuka mak'ad, 6 adet minder, 3 adet kumaş minder, 16 adet kadife yastık, 6 adet kumaş yastık, 1 adet tarakî yastık, 4 adet şilte ve yüzü, 1 adet keçe, 10 adet basma pencere perdesi, 1 adet tarakî atlas zar perde, 1 adet çuka kapı perdesi, 1 adet piştahta çalar saati vardı, odadaki yüklükte de 3 adet yorganı ile beraber yatak ve 1 adet diba yorgan duruyordu.

Harem bölümündeki tahtani odada ise yalnızca 3 adet mak'ad, 12 adet kadife yastık, 5 adet minder ve 1 adet keçe vardı.

Çorlulu Mustafa Paşa'nın Atmeydanı'ndaki hanesinde 7 adet tanımlanmamış odanın bulunduğunu biliyoruz. Bunlardan biri sofa ittisalinde oda, ikisi vasata (orta katta)dır. Diğerlerinin ise bulundukları konumu bilemiyoruz.

Sofa ittisalinde bulunan odada yalnız 5 minder olduğu kayıtlıdır. Diğer odada 12 adet döşeme yastık ile 5 adet yapağı minder vardır. Diğer odada ikisi köhne 9 adet minder, 16 çatma yastık, 1 adet cedid ... ve 4 adet beledi köhne yastık bulunur. Diğer odada 2 adet minder, 1 adet şilte ve 2 adet nühhâs mangal vardır. Diğer odada 10 adet çatma yastık ve 4 adet minder yer alır. Vasatadaki odanın birinde 3 minder varken diğerine at takımları konulmuştur. Bunlar 1 adet kabareli kesme, 2 adet aşâğıkâri kesme, 2 adet sim peçeli raht, 3 adet gaddare, 2 adet tobkur, 1 adet midilli, 1 çift ve 1 tek sim cabgun rahtı, 2 çift sim rikab ve 3 adet simli eğerdir. Yine bu odada olduğunu düşündüğümüz bir sandıkta 1 adet altın kılıç, 1 adet sim köhne ibrik, 2 adet Mardinkâri zar perde, 1 adet sim kabareli mum sofrası ve 6 adet ihram bulunmaktadır.

Çorlulu Mustafa Paşa'nın Çatladıkapi'daki hanesinde 13 tanımlanmamış oda bulunur. Bunların üçü haremde diğerleri hariciyededir.

Haremde bulunan odalar içinde vasatada (orta kattaki) bir odada 3 adet çuka mak'ad, 3 adet minder, 16 adet kadife yastık, 3 adet keçe ve 8 adet beyaz pencere perdesi vardır. Diğer odada 3 adet mak'ad, 12 adet yastık, 3 adet minder, 1 adet keçe ve 6 adet beyaz perde vardır. Diğer odada ise 3 adet çuka mak'ad, 3 adet minder, 16 adet şâli kadife yastık, 1 adet keçe, 12 adet pencere perdesi ve biri çuka biri aba 2 adet kapı perdesi vardır.

Hariciyede merdiven karşısında bulunan odada 3 adet çuka mak'ad, 4 adet minder, 10 adet çuka yastık, 1 adet orta keçesi, 5 adet yemeni pencere perdesi, 1 adet çuka kapı perdesi vardı. Kebir odada 3 adet çuka mak'ad, 18 adet cedid mütella döşeme yastık, 1 adet orta keçesi, 15 adet basma pencere perdesi, biri çuka biri aba 2 kapı perdesi vardı. Sagir odada 4 adet çuka mak'ad, 11 adet köhne yastık, 3 adet köhne minder, 4 adet pencere perdesi, 1 adet keçe ve 1 adet çuka kapı perdesi vardı. Diğer sagir odada 12 adet kutni yastık ve 2 adet minder vardı. Diğer odada 3 adet çuka mak'ad, 11 adet

aşağıkâri yastık, 3 adet şilte ve 3 adet şilte yüzü, 3 adet çuka kapı perdesi ve 1 adet keçe vardı. Kebir odada 4 adet çuka mak'ad, 2 adet koltuk, 14 adet çatma yastık, 6 adet .. yastık, 7 adet minder, 5 adet şilte, ve 9 adet ..yüz, 1 adet keçe, 8 adet pencere perdesi, biri çuka diğeri aba 2 adet kapı perdesi, 2 adet endam aynası bulunuyordu. Ve diğ er odada 3 adet çuka mak'ad, 16 adet pesend kadife yastık, 3 adet şilte, 8 adet pencere perdesi, 1 adet vasat ayna, 1 adet keçe ve 1 adet dehliz keçesi vardı. Merdiven üzerindeki tahta kebir anbarda 1 adet yorgan, yüz yastığı ve çarşafı konulmuştu. Tabaka-i vasatada (orta kattaki) odada 4 adet çuka mak'ad, 12 adet çatma yastık, 4 adet şilte, 4 adet yüzü, 1 adet keçe, 3 adet kırmızı döşek ve 1 adet beyaz döşek vardı. Diğ er odada 3 adet çuka mak'ad, 13 adet kadife yastık, 3 adet minder, 3 adet şilte ve yüzü, biri sagir 2 adet keçe, yüklükte ise 5 adet misafir ve cariye yastıkları vardı. Diğ er odada 3 adet çuka mak'ad, 8 adet minder, 22 adet yastık ve 2 adet keçe ve 3 adet şilte ile 3 adet şilte yüzü vardı.

Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğ en Mehmed Ağa'nın Üsküdar'daki hanesinde 5 adet tanımlanmamış oda vardı. Bunlardan dördü hariciyede biri haremdeydi.

Hariciyede kiler odasından sonra ele alınan odada 10 adet mak'ad, 17 adet yastık, 2 adet köhne sagir yastık ve 1 adet aba kapı perdesi vardı. Kahve odasının üzerinde yer alan odada 3 adet köhne yemeni mak'ad, 8 adet köhne beledi yastık, 3 adet minder ve 1 adet nühhas hamam leğ eni vardı.

Hariciyede vasatadaki odada 2 adet Şam kesmesi, 2 adet mum(?) Leh gömleğ i, 1 adet köhne Benaluka seccade, 2 adet köhne kaliçe seccade, 1 adet eğ er, 4 adet yemeni mak'ad, 20 adet köhne pencere perdesi, 3 adet çuka ocak yaş mağ ı, 61 adet çuka şâle mak'ad, 3 adet ... mak'ad, 2 adet şilte, 11 adet koltuk yastığı, 2 adet köşe(?) şilte, 2 adet çuka kapı perdesi, 24 adet köhne yastık yüzü, 8 adet beledi yastık yüzü, 1 adet beyaz seccade, 3 adet kilim, 12 adet minder kılıf ı, 2 adet ihram, 5 adet aba kapı perdesi, 2 adet keçe-i siyah(?), 10 adet kapaklı(?) fincan, 1 adet leğ en, 3 adet ibrik, 1 adet abdest leğ eni, 1 adet nühhas mangal, 13 adet bene yastık, 6 adet mak'ad, 1 çift nühhas ... vardı.

Vasatada diğ er odaya Yeğ en Mehmed Ağa'nın oğ lunun at takımları yerleştirilmiştir. Bunlar 1 adet rişmeli sim kemer raht, 1 çift sim rikab, 1 adet sim cabgun rahtı, 1 adet

sim garar, 1 adet sim topuz, 1 çift Basra rikab, 1 adet Şam kesmesi, 1 adet çuka şeritli kesme, 1 adet sırmalı eğer ve 1 adet çuka kesedir. Bu odanın mefruşatına gelince; 4 adet mak'ad, 4 adet minder, 14 adet köhne yastık, 1 adet çit perde, 1 adet yemeni sofrasıdır, ayrıca Mehmed Ağa'nın da 1 adet sim cabgun rahtı, 1 çift sim rikab ve 1 adet garar topuzu buradadır.

Diğer odada 15 adet beledi yastık, 4 adet minder ve 3 adet velence mak'ad bulunmaktadır. Haremdeki odada ise cariyeye eşyaları bulunur.

Üsküdar'daki bu hanenin müsaderesinde tutulan 12615 numaralı deftere göre de farklı kayıtlar göze çarpmaktadır. Buna göre Yeğen Mehmed Ağa'nın odasının ittisalinde bulunan sagir bir oda vardır. Ayrıca zir oda ve haremde oda isimli mekanlar da bu bölümde ele alınması gerekir.

Bu deftere göre sagir odada 6 adet ibrik, 2 adet leğen, bir miktar bal-mumi, 1 adet sagir yağlık, 1 adet ..., 1 adet köhne seccade, 1 adet fanus, 2 adet bakraç, 3 adet şamdan vardır. Zir odada 7 adet kutni yastık, 3 adet minder, 3 adet mak'ad ve 1 adet kapı perdesi bulunmaktadır. Haremdeki odada ise 12 adet Sakızî yastık, 2 adet simî ..., 3 adet şilte, 3 adet kırmızı ..., 3 adet minder, 2 adet yorgan, 1 adet şilte, 1 adet döşek, 2 adet baş yastığı, 2 adet çarşaf ve 1 adet ayna yer alır.

Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa'nın Hocapaşa'daki hanesinde 5 tanımlanmamış oda bulunur. Bunlar cihannüma ittisalindeki sagir oda, hariciyede vasatada sagir oda, kış odası ittisalinde oda, haremde cihannüma tahtında sagir oda, diğer oda, haremde ibtida sagir odadır.

Cihannüma ittisalindeki sagir odada bir miktar çiçek şişeleri, 1 adet tehi (dolu) sandık ve tahta anbarda bir miktar erik olduğu kayıtlıdır.

Hariciyede vasatadaki sagir odada 2 adet köhne mak'ad, 6 adet köhne yastık ve 2 adet minder vardır.

kış odası ittisalinde ... odada 4 adet köhne sırma mak'ad, 4 adet minder, 12 adet sade kadife yastık, 1 adet ocak yaşmağı, 7 adet şerbet takımı boyama, 3 adet kahve makremesi, 4 adet fincanlı yaldızlı sim zarf, 7 adet kebir fağfur şerbet fincanı ve 1 adet sade sim zarf, 1 adet piruzeli kınalı simli kılıç, 1 adet Frengi simli kılıç vardı.

Haremde cihannüma tahtında sagir odanın mefruşatından bahsedilmemiş, odadaki dört adet sepet sandık içindeki eşyalar ele alınmıştır. Bunlardan birinde bir miktar müsta'mel şilte hası(?) ile bir miktar köhne kakum yemeni kürk bulunurken, diğer sandıkta çeşitli kumaşlarla kaplı giysiler içinde 8 adet kürk, 3 adet kürk kabı, 4 adet biniş, 1 adet biniş kürk, 1 adet kontuş, 2 adet nimten, 1 adet cübbe, 2 adet zenne entarisi ile 1 adet Selanik haşesi 1, 1 adet Pirinç .. , 1 Müsta'mel cam takımı vardı. Bir diğer sepet sandıkta 3 adet incilice ve sim kuşak yer alırken son sepet sandıkta da müsta'mel ve köhne cariyeler elbiseleri ile 1 adet sagir sim kuşak bulunuyordu.

Diğer odada 3 adet yemeni mak'ad, 12 adet yastık ve 13 adet minder bulunuyordu. Yine bu odada bulunduğunu düşündüğümüz bir dolapta bir miktar yorgan çarşafı ile köhne çamaşır, yüklükte ise misafir için 3 adet yatak vardı.

haremde ibtida sagir odada 3 adet yemeni mak'ad, 9 adet kutnu yastık, 3 adet minder, 1 adet rugani devat, 2 adet sagir ayna vardır.

Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu Meydanı'ndaki hanesi 6 odadan bahsedilir ve bunların arasında sagir oda ile "ulya"da olduğu söylenen eşyalar vardır.

Hazine odasından sonra müsadereye tabi tutulan odada 3 adet mavi çuka mak'ad, 5 adet çit mak'ad, 6 adet minder, 2 adet bene memlu minder, 15 adet köhne çatma yastık, 2 adet Sakizi köşe yastığı, 1 adet Selaniki keçe, 2 adet, kilim seccade, 11 adet beyaz pencere perdesi, 3 adet keman

2 adet çarşaf, 1 adet merre(?) don, 1 adet yeşil boğasi don, 3 parça kırmızı bez, 1 adet Mısır peşkiri, 2 parça ve 1 adet kebir nihali, 1 adet kaliçe, 5 adet çuka mak'ad söküntüsü, bir miktar hurdavat, çuval içinde bir miktar kahve, 1 adet tehi altı şişeli sandıkçe, 4 adet tahtalarıyla beraber pirinç döğme¹ mangal, 1 cilt Birgivi Şerhi, 1 adet debbosu olan yaldızlı simli gaddare, 1 adet mavi atlas üzerine sim kabare gaşiye, 1'er

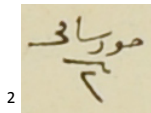
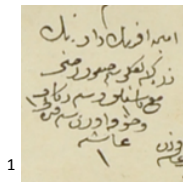
¹ "Dökmeci, bakırı eritir, çekiçe döver. Eşya istenen şekli aldıktan sonra zanaatçı süslerin oymalı kısımlarını kalem ve çiçekle kser, öteki desenleri bizle kazır" [147]

adet Emin Efendi'nin¹ .. sim cabgun rahtı ve başlığı, sim rikab, çuka üzerine sim kabareli gaşiye, 2 çift nühhhas rikab, 1 adet çuka göz sırma işleme kesme, 1 adet tobkur, 1 adet aşâğıkârî klabdanlı kesme, biri adet beyaz atlas üzerine sırma işleme, ikisi çuka mavi 3 adet kesme, 1 adet mavi çuka üzerine sim kabareli gaşiye, 4 adet başlık ve rişmeli yıldızlı sim kebir raht ve 2 adet zincir ..., 2 adet simli gaddare, 1 çift sim rikab, biri kabare diğeri simlice 2 adet kılıç, 2 adet keman, 1 adet kabareli debbosluk, 2 adet sagir dürbün, 5 adet Benaluka saf seccadesi, 2 adet çuka saf seccade, 2 adet Benaluka mihrab, 2 adet şeritli ihram, 1 adet tombak matara, 2 adet simli eğer, 1 adet çuka gömlek, 7 adet köhne çatma yastık, 2 adet kaliçe mak'ad, 2 adet minder, 5 adet işleme şerbet makremesi, 1 adet işleme kahve peşkiri, 10 adet sagir tabak, 2 adet maden hoşaf kasesi, 8 adet billur bardak, 1 adet nühhhas burun taşı, 1 adet sagir tepsi, 10 adet bağa hoşaf kaşığı,

Yine bu odada Emin Efendi başlığı altında kayıt altına alınan nesneleri görüyoruz. Ancak bunların neden bu isim altına alındığı konusunda bir fikir beyan etmek zor. Bu eşyalar 4 adet çuka mak'ad, 2 adet Mısri şal köşe mak'adı, 12 adet çatma yastık yüzü, 1 adet tahtasıyla beraber pirinç mangal, 5 adet çit pencere perdesi, 1 adet sagir ayna ve 1 adet basma çuka nihalidir.

Bu odadan sonra yer alan sagir odada 4 adet çuka mak'ad, 2 adet minder, altısı köhne 12 adet kadife yastık, 2 adet Sakizî cedid yastık, 2 adet .. şâli², 2 parça destar, 1 adet minalı(mineli) nargil, 2 adet minder, 3 adet yemek(taam) sinisi, 1 adet ağaç iskemle vardı.

Hanedeki kimi eşyalar da "Ulyada" idi. Hanenin en yüksek yeri olan bu mekanın bir oda olup olmadığını doğrudan söylemek zor olsa da buradaki 9 adet çuka mak'ad, ikisi çuka 11 adet minder, 36 adet çatma yastık, 12 adet beyaz pencere perdesi, 2 adet çit

perdesi, 7 adet kapı perdesi, 4 adet sadr(?) sandığı ve 1 adet asma çalar saat bize içinde bulunan yerin oldukça geniş, ferah ve özel bir alan olduğu izlenimi vermektedir.

Ulyadan sonra gelen odada mefruşatın yanı sıra silahların da yer aldığını görüyoruz. Odanın mefruşatını 3 adet göz çuka mak'ad, 6 adet minder, 7 adet çatma yastık, 4 çift telli çatma yastık yüzü, 4 adet sadr(?) Sakızî yastık, 2 adet Hindkâri köşe mak'adı, 12 adet beyaz perde, 1 adet çuka perde, 1 adet çuka minder, 1 adet Selanikî keçe, 4 adet telli kadife yastık, 1 adet çuka mak'ad, biri sagir 2 adet Benaluka mihrab seccade, 1 adet Selanik keçesi, 3 adet çit perde, 2 adet çuka kapı perdesi, 1 adet şayak nihali, 1 adet sagir ayna, 30 cilt kütüb-i mütenevvia (çeşitli içerikteki kitaplar) ve 2 adet basma cilt vardı. Silahlara gelince bunlar 3 adet filinta, 2 adet simli sarım(?) tüfek, 1 adet simli gaddare, 2 adet simli sim bendli seyf, 3 adet simlice seyf, 5 adet simli palaska, 3 adet sade piştov, 1 adet sim piştovlu simli arap kuşağı vardı.

Bu odanın ardından gelen odada 3 adet al çuka mak'ad, 6 adet minder, 13 adet çatma yastık, ikisi çuka 4 adet sakızî ..., 3 adet piştakta saati, 1 adet basma çuka nihali, 1 adet çuka kapı perdesi, 6 adet çit perde ve 1 adet ayna vardı. Yine bu odada Emin Efendi başlığı altında alınan mefruşat şöyleydi; 4 adet çuka mak'ad, 2 adet şal köşe mak'adı, 11 adet çatma yastık, biri çuka 17 adet minder, 28 adet yapığı memlu yastık kılıfı, 2 adet kadife sadr(?), 2 adet çuka sadr(?), 2 adet çuka kapı perdesi, 1 adet aşağıkâri nihali, 5 adet çit perde vardı.

Bu odadan dahiliye bölümüne geçilir ve ardından "diğer oda"dan bahsedilir ki bu odanın da dahiliyede olduğunu düşünmek mümkündür. Burada 3 adet Sakızî mak'ad, dördü Sakızî 9 adet minder, 2 adet köşe minder, 12 adet telli kadife yastık, 2 adet yüz yastığı, 3 adet yemeni şilte, 2 adet ayna, 1 adet Saksonya sürahi vardır.

Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki Hanesinin hariciye ve dahiliyesinde bulunan bazı odalar tek başlık altında ele alındıklarından kaç isimli odanın bu hanede yer aldığını bilemiyoruz. 2 defa hariciyedeki ve 2 defa dahiliyede bulunan odalardaki eşyalar ve "aşağı katta bazı mahaller" bu şekilde ele alınmıştır. Bunların dışında odada ismi verilmeyen 24 odadan bahsedilmektedir.

"Hariciyede vaki odalarda ve sofada" bulunduğu söylenen eşyalar şu şekildeydi. 2 adet kargı mızrak, 3 adet Marangozkâri yıldızlı kadife minderli cedid sandalye, 1 adet Asma

çalar saat, 1 adet kebir ayna, 1 adet tahtası ve zinciriyle beraber .. kari piriñ mangal, 1 adet aşâğıkârî abanos çekmece ve dolabı, 2 adet öd parçası, 1 adet sim bafta(?), 2 adet elmas traş kebir ayna, 8 adet vasat ayna, 1 adet kebir arma ayna, 1 adet kebir endam aynası, 3 adet sineklik, 42 adet simli ... çubuğu, 1 adet Dimaşkî donanmalı kılıç, 1 adet altın donanmalı altın bendli kılıç, 1 adet sim tel som kabzalı simli kılıç, 1 adet abanos kabzalı altın bendli simli kılıç, 1 adet yeşil sağrı kabzalı altın kılıç, 1 adet Tuti burnu abanos kabzalı simli kılıç, 1 adet abanos kabzalı simli bel gararesi, 1 adet abanos kabzalı tutîburnu simli kılıç, 1 adet abanos üzerine altın kama tuti burnu kabzalı altın donanmalı sim bendli kılıç, 1 adet som kabzalı altın donanmalı kılıç, 1 adet Dimaşki? üzerine altın kakma tutiburnu kabzalı dimaşki kılıç, 1 adet Dimaşki donanmalı siyah tutiburnu kabzalı kılıç, 1 adet tel som kabzalı dimaşki üzerine altın kakmalı donanmalı kılıç, 1 adet tuti burnu kabzalı altın donanmalı ve altın bendli kılıç, 1 adet Tutiburnu tel som kabzalı ters .. Timurlu simli kılıç, 1 adet Dimaşki üzerine kakma donanmalı altın bendli tutiburnu kılıç, 1 adet som kabzalı dimaşki üzerine altın kakmalı ve hurda elmas ile .. la'li ve altın bendli kılıç, 1 adet abanos kabzalı altın donanmalı kabzalı kılıç, 1 adet tel som tutiburnu kabzalı sim donanmalı kılıç ve 2 adet sade kılıç olmak üzere 20 adet kılıç ve 21 adet daha kılıç vardır. Ayrıca odada 1 adet endam aynası ile 1 adet çuka zar perdesi yer alır.

Hanenin “dahiliyyesinde vaki odalarda ve dehlizde” bulunduğu söylenen eşyaları biri arma dördü vasat olan 5 adet ayna, 1 adet telli çiçekli kadife tavanlı(?) elvan zar perde ile sagir bir piştahta içinde altın rigdan, sim rigdan ve 1 adet som kabzalı ve .. sagir altın hançer oluşturmaktadır.

Yine hanenin “dahiliyesindeki camekan odası ve sair odalar”da yer alan eşyalar 2 adet vasat ayna, 2 adet sade üstufe koltuk yastığı, 2 adet suzeni işleme yüz yastığı, 1 adet suzeni yorgan, 1 adet etrafı marangozkârî Hilye-i Şerif ve 1 adet piştahta saatidir, muhtemelen 1 adet hamam taşı ile 1 adet havlu camekan odasındaydı.

Belgeler “sair odalar”ın ardından “diğer oda”dan bahsederler. Burada mefruşat bulunmaz ama farklı boyuttaki 9 adet ayna, 2 adet Hilye-i Şerif ve bir saat vardır. Bunlardan ayna orta büyüklükte bir asma saattir, hilye-i şeriflerden birinin kenarı Marangozkârî iken diğeri Hafız Mehmed hattına sahiptir. Aynaların ikisi büyük (kebir),

dördü orta büyüklükte (vasat), ikisi küçüğe yakın (sagirce) ve biri billur şamdanlı küçük bir aynadır. Odada ayrıca 2 adet somaki(?) taş da bulunmaktadır.

Hariciyede diğer odada çok sayıda yemek takımlarına rastlanır. Bunlar 51 adet sagir tabak, 70 adet sagir kase, 99 adet vasat ve kebir tabak, 15 adet fağfur salep fincanı, 1 adet fağfur kuzu lengeri, 1 adet fağfur gülabdan, 1 adet yıldızlı sim kapaklı fağfur kontuş(?), 2 adet ..., bir sandıkta çay takımı (bir fincanın noksan olduğu belirtilmiştir), yine 1 adet çay sandığı (bunun içinde de yalnız dört hanesi mevcuttur), 1 adet sagir simli pištahta saati, 1 adet meşin Hindkâri sagir çekmece, 1 adet siyah sağı kaplı som kabzalı hançer, 1 cilt resimli (musavver) Şahnâme, 1 adet dürbün, biri Derviş Abdi hattına diğeri Mehmed Efendi hattına sahip 2 adet Hilye-i Şerif, 1 adet sim tepsi, 9 adet hilâli zarf, 8 adet fincan, cüzdan içinde ..., 6 cilt kitap (Divan-ı Şevket, Tarih-i Ekber, İbrahim Halebi(?), Tarih-i Musavver Şam ve Diyarbakır, Tarih-i Hâdi Âl-i Osman, Celal-i Zülfe(?), Mahzen-i Esrar), cilt olduğu söylenmeyen 39 adet kitap (bunların 35'i Kitab'ül Ali'dir, diğerleri Murakka' Acem, Kitab-ı hamse ..., Cabizade.. ve Tarih-i Âli Osmandır), 1 adet ... hindkâri .. , tahta sandık içinde Saksonyakâri kase, tabak ve fincan, 11 adet çiftkâri sim zarf, 2 adet altın işli asa, 3 adet sade asa, 1 adet kebir ayna, 1 adet zıbın ve entari, 1 adet laciverdî fincan, 1 adet içi tarafı (derunî) altın üstü biga kâse ile tabak, 6 adet Lehkâri klabdan.., 3 adet sade ... bıçağı, 11 adet tennur(?), 3 adet kehriba kutusu, 1 adet kebir pištahta, 1 adet tütün bıçağı, 1 adet Hindî minakâri leğen-ibrik, 23 adet Beçkâri fincan, 2 adet kulplu vasat kâse, 11 adet fağfur fincan, 1 adet altın zarf, 1 adet sim minakâri, 3 adet sim buhurdan-gülabdan, 9 adet çiftkâri sim zarf, 2 adet sim tas, 2 adet yıldızlı piriç tas, 4 adet sim leğen ibrik, 1 adet sim matara ibrik, 1 çift sim rikab, 1 adet sim çay ibriği, 1 adet sim kahve ibriği, 1 adet sim acemî buhurdan, 2 adet sim kahve tepsisi, 3 adet yıldızlı nühhas hamam taşı, 2 adet sim sagir tepsi, 12 adet sim sagir kapaklı sahan, 3 adet sim kapaklı tas, 2 adet sagir fağfur tabak, 1 adet sim askı, 5 adet sagir kapaklı sahan, 1 adet kahve ibriği ile birlikte sim askı, 1 adet kapaklı sim kebir lenger, 3 adet kapaklı kebir ve sagir tas, 1 adet tepsili sim tas, 1 adet Beçkâri maşrapa, 3 adet tavusî ..., 5 adet sofa, 1 adet kahve puşidesi, 20 adet sade havlu idi.

Hariciyede bulunduğu söylenen 7 odanın mefruşatı ise şu şekildeydi. "Fevkani Oda"da dolap içinde bulunan eşyaların kaydı yapılmıştır. Bunlar 1 adet Beçkâri tabak, 1 adet kapaklı ve kulplu kase, 1 adet kapaklı ve Beçkâri timur kulplu kase, 1 adet Beçkâri çay

ibriği, 1 adet fağfur .. bardak, 2 adet Şirazi (?) nargile şişesi, 2 adet fağfur kapaklı macun hissesi(?), 13 adet billur tatlı kasesi, 1 adet Marangozkâri çubukluktur.

Diğer odada 4 adet çuka kırmızı mak'ad, 5 adet minder, 10 adet kadife yastık, 1 adet köşe yastığı, 1 adet Frengi orta keçesi ve 1 adet kaliçe, 1 adet ihram, 4 adet beyaz perde, 2 adet kapı perdesi, 1 adet köhne ocak yaşmağı, 3 adet penbe şilte, 2 adet yemeni yorgan, 4 adet yüz yastığı, 4 adet elvan kumaş yorgan, 3 adet kalemkâri yorgan, 1 adet çarşaf, 1 adet Mısrî çarşaf ve 1 adet mücessem tahta(?) vardır.

Diğer odada yalnız 1 adet tahta piştakta bulunduğu kayıtlıdır.

Bir diğer odada 4 adet çuka mak'ad, 1 adet yemeni köşe mak'adı, 12 adet döşeme kadife yastık, 2 adet hatai köşe yastığı, 1 adet köşe suzeni yastığı, 4 adet minder, 1 adet kapı perdesi, 1 adet ihram ve 1 adet orta keçesi vardır. Bu odadaki tahta sandıkta ise "hizmetkâr eşyası" bulunuyordu. Yine odada olduğu söylenen giysilerin yanı sıra (1 adet keremsud kaplı karsak, 3 adet yeşil dolama, 1 adet kutni entari, 1 adet yeşil çuka biniş, 1 adet mavi çukaya kaplı nafe biniş, 2 adet çuka biniş, 1 adet entari) 4 adet yemeni pencere perdesi, 2 adet kahve ibriği, 2 adet fağfur tabak, 7 adet billur bardak, 1 adet billur kase, 2 adet fincan, 1 adet sagir tunç havan, 1 adet köhne keçe ve 1 adet nühhas ... vardı.

Diğer odada 3 adet yemeni mak'ad, 3 adet minder, 11 adet kadife yastık bulunur.

Diğer odada 3 adet çuka mak'ad, 6 adet minder, 14 adet Frenkpesend yastık, 3 adet yemeni köşe (mak'adın ardından yazıldığı için muhtemelen köşe mak'adı), 1 adet orta keçesi, 5 adet çuka kapı perdesi, 2 adet hatai köşe(yastığı, bir sonraki odada hatai kumaştan olanlar köşe yastığı olduğuna göre buradakiler de muhtemelen yastık) vardı.

Diğer odada 3 adet üstufe mak'ad, 5 adet üstufe yastık, 7 adet Frenkpesend yastık, 2 adet .. yastık, 1 adet hatai köşe yastığı, 3 adet İstanbul şâlisi şilte, 4 adet beyaz şilte, 3 adet yemeni pencere perdesi, 1 adet çuka kapı perdesi ile 1 adet ocak yaşmağı vardı.

"Aşağı katta bazı mahallerde ve kiler odasında" başlığı altında ele alınan eşyalar kiler odası bölümünde anlatılmıştır(bkz.s.123)

Dahiliye bölümündeki odalar arasında camekan karşısında bulunan oda 4 adet çuka mak'ad, 2 adet yemeni mak'ad, 4 adet minder, 14 adet kadife yastık, 3 adet boğasi pencere perdesi, 1 adet çuka kapı perdesi, 1 adet köhne Selanik keçesi ile döşenmişti.

Bu odanın bitişiğindeki (ittisalinde) odada 3 adet çuka mak'ad, 3 adet minder, 15 adet müsta'mel kadife yastık, 1 adet köşe hatai yastık, 1 adet yüz yastığı, 3 adet şilte, 3 adet şilte çarşafı, 3 adet pencere perdesi, 1 adet kapı perdesi ve 1 adet köhne orta keçesi bulunuyordu.

Diğer odada 3 adet köhne çuka mak'ad, 3 adet minder, 10 adet müsta'mel kadife yastık ve 1 adet köhne kilim vardı.

Diğer odada 2 adet çuka mak'ad, 2 adet minder, 9 adet Frenkpesend yastık, 2 adet şeritli kadife köşe yastığı, 2 adet suzeni yüz yastığı, 2 adet yemeni yüz yastığı, 2 adet beyaz şilte, 5 adet yemeni pencere perdesi, biri şeritli çuka olan 3 adet kapı perdesi, 1 adet orta keçesi, 1 adet ayna kapaklı dolap vardı.

Diğer odada 2 adet çuka mak'ad, 3 adet minder, 9 adet müsta'mel kadife yastık, 3 adet köşe hatai yastık, 3 adet minder, 2 adet beyaz şilte, 1 adet Selanik örtüsü, biri çuka diğeri aba 2 adet kapı perdesi ve 4 adet boğasi yemeni döşek yer alıyordu.

"Uzun oda" olarak tabir edilen mekanda 1 adet kenarı suzeni şal üzerine işleme mak'ad, 1 adet minder, 5 adet kabare havlu yastık, 1 adet beyaz şilte, 4 adet kırmızı bez ve yemeni şilte vardı.

Uzun odanın kurbundaki (yakınında) odada 3 adet çuka mak'ad, 4 adet minder, 14 adet üstufe yastık, ikisi kadife üzerine .. pesend köşe yastığı, ikisi şeritli beyaz kadife biri telli hatai köşe yastığı olmak üzere toplam 5 yastık, 3 adet beyaz bene şilte, 1 adet aba kapı perdesi ve 3 adet yemeni pencere perdesi vardı.

"Fevkani odalarda" olan mefruşat ise 4 adet yemeni mak'ad, dördü yemeni 9 adet minder, 12 adet müsta'mel kadife yastık, 4 adet penbe şilte, 1 adet çuka kapı perdesi, 1 adet ocak yaşmağı, 3 adet beyaz pencere perdesi, 1 adet orta keçesi, 1 adet döşek ve 1 adet kebe vardı.

Kiler ittisalindeki odanın mefruşatı 3 adet yemeni mak'ad, 9 adet Frenkpesend yastık, 1 adet .. yastık, 3 adet minder, 3 adet şilte, 1 adet orta keçesi, biri çuka diğeri aba 2 adet kapı perdesi, 3 adet pencere perdesi idi.

Bu odanın kurbunda (yakınındaki) odada 4 adet çuka mak'ad, 4 adet minder, 12 adet müsta'mel çatma kadife yastık, 3 adet minder şiltesi, 1 adet Bayburt keçesi, 2 adet aba kapı perdesi, 1 adet köhne yorgan ve 1 adet kitap dolabı vardı.

Bahçeye nazır odadaki mefruşat 3 adet çuka mak'ad, 4 adet minder, 12 adet yeşil kadife yastık, 4 adet diba köşe yastığı, biri sagir 4 adet şilte, 3 adet beyaz minder puşidesi, 7 adet yemeni pencere perdesinden oluşuyordu.

Belgede "Tahtanide vaki" mefruşata bakıldığında buranın bir oturma alanı olduğu görülmekle beraber oda tarzında bir mekan olmayabilir, yine burada kapı perdesinin bulunmayışı da aynı görüşü destekler görünmektedir. Mefruşat ise 2 adet köhne şayak mak'ad, 7 adet köhne kadife yastık, 2 adet minder ve 2 adet kebeden ibarettir.

Bahçe üzerindeki köşkün ittisalindeki odada 3 adet mak'ad, biri kadife ikisi yemeni 3 adet köşe mak'adı, 3 adet minder, 10 adet müsta'mel Frenkpesend yastık, 1 adet Selanik keçesi, 1 adet köhne yorgan ve 1 adet kilim vardır.

Sokağa nazır iki odadan birinde 1 adet çuka mak'ad, 1 adet minder, 5 adet müsta'mel kadife yastık ve 4 adet beyaz pencere perdesi yer alırken diğer odada 3 adet yemeni mak'ad, 3 adet minder, 12 adet Acem kadifesi yastık, ...kâri kâşi, 4 adet sandık ve bir adet nısf sandığın bulunduğu yazılıdır.

Hazinedar Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki Hanesinde her bir oda ayrı ayrı ele alınmamış eşyalar toplu halde kayıt altına alınmıştır. Hatta hanenin hariciye ve dahiliyesindeki odalar, sofa ve divanhanelerindeki eşyalar aynı başlık altında kaydedilmişlerdir. Buna göre söz konusu eşyalar şu şekildeydi: 5 adet elvan telli hatai donluk ve parça, 2 adet elvan diba top ve parça, 9 adet Müsta'mel cedid elvan çarşal, 3 adet çiçekli keremsud, 3 adet telli Halep ..., 1 adet çitari, 3 adet gezi keremsudu, 3 adet müsta'mel entari, üçü müsta'mel ikisi beyaz 5 adet kaftan, 2 adet müsta'mel içlik, 4 adet çuka ve sof çakşır, 1 adet donluk çuka, 6 adet destmal, 4 adet fağfur fincan, 3 adet oya yemeni ve yağlık, 1 adet cevizî destar, 1 adet Mısrî makreme, 1 adet işleme akçe kesesi, 12 adet yaldızlı sim zarf, 2 adet minakârî sim zarf, 1 adet simlice dürbün, 15 adet müsta'mel havlu işleme

makreme, 31 adet müsta'mel işleme taam makremesi, 3 adet telli Sakızî peşkir, 4 adet hoşaf ve taam kaşığı, 7 adet müsta'mel yemeni sofra, 3 adet telli abdest futası, 9 adet elvan boyama, 6 adet şerit makremesi, ikisi işleme şal onüçü canfesi 15 adet kahve makremesi, 20 adet müsta'mel beyaz (yazmıyor), 10 adet fağfur fincan, 5 adet sim fincan zarfı, 2 adet Uşşakî seccade, 1 adet saye kaput, 1 adet keremsud kürk kabı, 7 adet sof cübbe, 1 adet müsta'mel şal kuşak, 1 adet müsta'mel entari, 1 adet kırmızı ihram, 2 adet keremsuda kaplı sincap biniş, 2 adet müsta'mel sof biniş, 1 adet müsta'mel kerrake, 1 adet çiçekli, 1 adet çitari, 1 adet çuka, 1 adet simli nargile, 3 adet dürbün, 5 adet işleme akçe kesesi, 1 adet kadife üzerine işleme kağıt cüzdanı, 1 adet çınar piştahta, 5 adet öd..., 1 adet yağlı kabzalı simli bıçak, 1 adet edna yakut ve zümrütlü hançer, 1 adet kabzası som yakutluca çerkes altın bıçak, ikisi altın zincirli birisi dahi billur zarflı bir elmaslı olan 21 adet altın saat, 2 adet mercan tespih, 2 adet nafe(?) tespih, 2 adet felemenk tespih, 2 adet yüsr tespih, 1 adet simli üstunç, 1 adet zemberekli mühür kesesi, 1 adet maden saat zinciri, 1 adet bağa öd kutusu, 1 adet sim rigdan, 1 adet sim saat, 1 adet kabza dürbünü, 1 adet yaldızlı simli belan(?), 8 top sare/sade(?), 10 adet elvan şâli donluk, 2 top diba, 4 top elvan düz kadife, 17 adet elvan telli çiçekli Haleb keremsudu, 13 adet Leh basması, 1 adet şilte yüzü, 6 adet müsta'mel havlu mak'ad, 8 adet müsta'mel havlu yastık, biri köşe 3 adet müsta'mel suzeni mak'ad, 2 adet çiçekli ağabani şilte yüzü, 12 çift çatma kadife yastık yüzü, 7 adet mahlut sadr(?) yastık yüzü, 4 adet müsta'mel kadife yastık yüzü, 4 adet sade kadife köşe yastık yüzü, 2 adet hatai köşe mak'adı, 5 çift telli Sakızî yastık, 3 adet telli Sakızî mak'ad, 6 adet sarı suzeni yastık yüzü, 2 adet sarı suzeni mak'ad, 3 adet köhne .. yastık yüzü, 14 adet Benaluka yastık yüzü, 1 adet Benaluka mak'ad, 1 adet Benaluka örtü/orta(?), biri parça olan 20 adet beyaz buruç, 11 adet telli donluk, 2 adet diba ve 1 adet üstufe parçası, 21 adet Halebi ve hindî çiçekli keremsud ve beldar, 14 adet çitari alaca, 15 adet Sade ve çubuklu kutni, 1 adet Sakızî futa?, 5 adet elvan pesend işleme kesme, 1 adet üstufe .. kesme, 1 adet cedid ... kesme, 2 adet Benaluka sof seccade, 2 adet şâli sof donluk, 8 adet çamaşır (cameşuy) takımı, 2 adet müsta'mel şali, bürüncük bir bez peşkiri ve makremesi, 9 adet işleme destar puşidesi, 3 adet işleme kahve makremesi, 1 adet işleme havlu makreme, 2 adet işleme yağlık, 15 adet elvan boyama, 1 adet sarı şal üzerine işleme diz yorgani, 8 adet sade yemeni vardı. 45 adet değerli

giysiler arasında ise kürk, nimten, biniş, kuşak, entariler yer alıyordu. (Bunlar 1 adet keremsud kaplı siyah dilgü nafesi kürk, 1 adet al çukaya kaplı siyah dilgü nafesi beden kürk, biri buhuri ikisi Bene şale kaplı 2 adet karsak nafesi nimten, 1 adet Frenk çuka sim kaplı dilgü boğazı beden kürk, 1 adet fıstıkî çukaya kaplı samur paçası beden, 1 adet mavi şaleye kaplı vaşak abdest kürkü, biri Badzehri çukaya kaplı diğeri al çukaya kaplı vaşak nafesi 2 adet kürk, 1 adet Keremsud kaplı su samuru beden, 1 adet Göz keremsud kaplı karsak boğazı biniş, 1 adet Fıstıkî keremsud kaplı biniş kürk, 1 adet Al şaleye kaplı kakum kürk, 1 adet Gül regi şaleye kaplı kakum kürk, 2 adet Halebkârı beyaz keremsud kuşak, 7 adet müsta'mel elvan çuka biniş, 4 adet müsta'mel beyaz şal kuşak, 19 adet müsta'mel çiçekli elvan kaftan ve entari, 1 adet sof biniş)

Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı Mahallesi'ndeki Hanesinde konumları ve büyüklükleri ile tanımlanan odalardan hariciyede 4, haremde 5 tane vardı. Bunlardan hariciyede olanlar Büyük oda, bu odanın üzerinde oda, diğeri oda ve vasatada oda olarak tanımlanırken, haremdekiler merdiven karşısında sagir oda, vasatada oda, merdiven üzerinde oda, merdiven başında oda ve vasatada bucakta odadır.

Hariciye bölümündeki büyük oda 4 adet çuka mak'ad, 6 adet minder, 16 adet çatma yastık, 4 adet koltuk yastığı, 8 adet yemeni pencere perdesi, 2 adet çiçekli kutni köşe şiltesi, biri cedid 2 adet şayak saf seccade, 4 adet kaliçe seccade, 1 adet keçe-i miyat(?) ve 5 adet kutni ve 2 adet çuka taam minderi ve biri yaşmak olan 3 adet kapı perdesi ile döşenmişti. Ayrıca bu oda yatmak için 1 adet kırmızı döşek, 3 adet yorganı ile beraber yatak, 1 adet kadife yastık bulunurken, 1 adet billur fanus ve 1 adet simli Şam demiri kılıç da vardı.

Büyük odanın üzerindeki odada sofra takımlarına rastlıyoruz. Bunlar 3 adet kırmızı müsta'mel Mardinî peşkir, biri telli hatai üçü sade yemeni 4 adet sofra, 13 adet müsta'mel aş makremesi, 7 adet cedid işleme aş makremesi, 1 adet köhne işleme peşkir, biri köhne biri cedid 2 adet Leblebî peşkir, 5 adet köhne yağ yemenisi, 2 adet köhne hurc heğbedir. Ayrıca odada 4 adet de iskemle bulunmaktadır.

Diğeri odada uşakların "esvabı ve yatağı"nın bulunduğu kayıtlıdır.

Diğer odadaki mefruşatı 3 adet çuka mak'ad, 9 adet köhne kadife yastık, 3 adet minder, 1 adet köhne keçe, bir miktar köhne şilte, 1 adet ocak yaşmağı, 1 adet çuka kapı perdesi oluşturyordu ve 3 adet yaldızlı leğen ile 4 adet ibrik de bu odadaydı. Odanın dolabında ise kürk, dolama, entari, nimten, biniş, kuşak, kaftan gibi giysilere rastlıyoruz. Bu giysilerin yanı sıra dolapta 1 cilt Kelam-ı Kadim, 1 cilt Şâhidî, 1 adet simli palaska, 1 adet çuka seccade, 1 adet eğer şiltesi, 3 adet müsta'mel destar, 1 adet abdest havlusu da vardı. Yine bu odada olduğunu düşündüğümüz tahta bir sandıkta Hazine darın olduğu söylenen nesneler vardır. Bunlar 1 adet sim fincan zarfı, 2 adet sahan, 1 adet kinsız simli bıçak, 1 adet sim acem bıçağı, 1 adet mavi sırça kabzalı bıçak, 1 adet peşkir, 1 parça alaca, 2 adet elvan köhne boyama, 4 adet yağlık, 1 adet abdest havlusu, 2 kab çamaşır, 1 adet Yanyakâri su tası ve 1 cilt Delail-i Şerif'tir. Ayrıca bu sandıkta kaftan, entari, şâlikat, dolama, kürk kapları da vardır.

Bu bölümde orta katta bulunduğı söylenen (vasatada) odanın mefruşatının kethüdası Ahmed Bey'in olduğu söylenmektedir. Bu odadaki mefruşat 4 adet yemeni mak'ad, 6 adet minder, 16 adet kadife yastık ve 1 adet döşeme kilimden ibarettir.

Yine bu katta bulunan bir başta odadaki mefruşatın da İbrahim Bey'in ehli'nin (nikahlı eşinin) olduğu söylenir. Buna göre burada 3 adet çuka mak'ad, 3 adet minder, 12 adet köhne kadife yastık, 1 adet gece-i miyat(?), 2 adet sagir sudur(?) ve 2 adet şilte vardır.

Harem bölümünde merdiven üzerinde bulunan odada 2 adet çuka mak'ad, 2 adet minder, 8 adet kadife yastık, 2 adet şitle, 1 adet keçe ve 1 adet baş yastığı bulunduğu kayıtlıdır.

Yine merdiven başında bulunan bir odada cariyelerin eşyaları vardır. Bunlar 1 adet rugani çekmece ve bu çekmece içinde bazı hurdavat ve 1 adet nâke tespih, küçük bir dolapta 7 adet kahve ibriğı, yine dolapta olduğu söylenen 2 adet kahve ibriğı, 1 adet gülab makremesi, 7 adet sandal işleme kahve makremesi, 1 adet tespih, 5 adet cariyeye yatağı ve 1 sepet cariyeli basıdır.

Yine orta katta bulunan "bucakta"ki odanın mefruşatı da İbrahim Bey'in ehline aittir. Bunlar 3 adet çuka mak'ad, 3 adet minder, 1 adet kutni minder, 3 adet suzeni köhne şilte, 10 adet çatma yastık, 4 adet baş yastığı, 2 adet yüz yastığı, 1 adet ocak yaşmağıdır. Ayrıca odada 1 adet sim gülabdan-buhurdan, 1 adet yaldızlı leğen, 1 adet

yaldızlı nühhas tas, yüklükteki 4 adet atak, 2 adet seccade, 2 adet yorgan, 1 adet Uşak döşemesi ile tahta sandıktaki bir miktar cedid keten bezi, bir miktar zenne libası, dolapta bir bohça zenne libası ve 1 adet kakum zenne kürk de ehlinindir.

Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki Hanesi'nde Hariciye, dahiliye ve harem bölümlerinde bulunan 6 odanın ismi yoktur. Hariciyede bulunan "fevkani oda" ile "diğer oda"; dahiliyede "karanlık oda" ve haremde biri "hisar üzerinde" olan 3 odadan bahsedilir.

Haremdeki fevkani odada mevcut eşya 4 adet köhne kırmızı çuka mak'ad, 13 adet köhne döşeme kadife yastık, 7 adet köşe yastığı, 2 adet balin, 7 adet minder, biri köhne 4 adet kaliçe seccade, 1 adet saf seccade, 4 adet cezayir ihramı, 4 adet Horosanî keçe, 1 adet köhne çuka perde, 6 adet yemeni perde, 1 adet köhne çuka kaplı ceviz iskemle, 1 adet sagir ayna, 1 adet demir ocak (ocak-ı timur), 1 adet köhne şamdan sofrası, 1 adet makası da olan piriñ şamdan ve 1 adet sim hokkalı mukavva köhne devat vardır.

Hariciyedeki diğer odada 12 adet köhne kadife yastık, 4 adet minder, 2 adet kırmızı ihram ve 1 adet Selanik keçesi vardı.

Dahiliyedeki "karanlık oda"nın içinde 6 sandık vardır ve bu sandıkların içindeki eşyaların "hanımındır deyü haber verürler". Ve muhtemelen bu nedenle sandıkların içindeki eşyaların neler olduğu kayıtlara geçmemiştir.

Haremdeki 3 odadan birindeki eşyaların da yine "hanım"a aittir. Bunlar 3 adet köhne çuka mak'ad, 1 adet köhne yemeni mak'ad, 15 adet köhne kadife yastık, 6 adet köşe yastığı, üçü sagir 9 adet minder, 4 adet Cezayir ihramı, 3 adet köhne taraklı atlas zar perde, 1 adet Selanik keçesi, 7 adet şiltedir. Odada 1 adet ayna, 1 adet nühhas mangal, 1 adet demir mangal vardır, 1 adet tennur vardır ve ısınmak için kullanılan bu tennurun yanı sıra mangallar odada pişirme işleminin de yapıldığını gösterir. Yine bu oda oturma, ısınma ve yatma elemanlarının varlığından devamlı kullanıldığını düşündürür. Yatak takımları arasında 15 adet yorgan, 9 adet yüz yastığı, 9 adet çarşaf, 2 adet döşek, 4 adet yapağı yorgan, 2 adet şilte ve 4 adet yastıktan ibarettir. Ayrıca 1 adet köhne musaddef iskemle ile 1 adet diz yorganı da bu odada otururken ısınmak için diz yorganından faydalanıldığını göstermektedir.

Haremdeki diğer odadaki mevcut eşya 3 adet köhne çuka mak'ad, ikisi sagir 7 adet minder, 14 adet köhne yastık(?), 3 adet koltuk yastığı, 2 adet köhne kaliçe, 4 adet Selanik keçesi, 1 adet yemeni zar perde, 1 adet nühhas mangal, 2 adet pencere perdesi, 2 adet diz yorgani, 1 adet köhne ayna, 1 adet köhne ocak yaşmağı, 2 adet köhne seccade, cariyeye yapağı(?), 10 adet yorgan, 2 adet minder, 2 adet şilte, 5 adet baş yastığı, 5 adet yüz yastığı, 1 adet köhne kebe, 1 parça bez, 1 adet nühhas maşraba, biri yaldızlı 3 adet nühhas leğen ibrik, 1 adet mangal tahtası, 1 adet köhne kapı perdesi, 1 adet abdest leğeni, 1 adet nühhas güğüm ve 1 adet nühhas maslak idi.

Haremde "hisarı üzerinde olan odada ise mak'ad yoktu. Burası bol bol köhne ve müsta'mel olan kadife yastıklarla döşenmişti. 38 adet olan bu yastıkların yanı sıra odada 3 adet bene şilte, 5 adet minder, 1 adet timur iskemle e bir miktar zahire bulunuyordu.

Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Bayezid'taki Hanesinde haremde ve hariciyede olmak üzere 5 odanın isimleri yoktu. Bu odaların üçü haremde, ikisi hariciyede idi.

Haremde hazine odasının ardından müsadere işlemi yapılan oda 4 adet köhne mak'ad, 16 adet kutnu yastık, 3 adet koltuk yastığı, 4 adet minder, 2 adet keçe, 1 adet türkmen kilimi, 1 adet şilte ve 1 adet ayna ile döşenmişti. Odada mefruşatın yanı sıra 1 adet simli şeşhane tüfek, 1 adet sarma kundaklı kaval tüfek, 3 adet tüfek gibi silahlara rastlanmakla beraber 1 adet çuka araba örtüsü(?), 3 adet hamas kavanoz ile 1 adet maşraba da dikkati çekmektedir.

Diğer odada 3 adet şayak mak'ad, 5 adet minder, 13 adet köhne yastık ve 2 adet mücevveze vardır. Ayrıca bu odanın içinde olduğu söylenen biri büyük diğeri küçük 2 adet kabareli mum sofrası, yine biri büyük diğeri küçük 2 adet sim şamdan, 3 adet yaldızlı nühhas tabla, 2 adet muhtarhani, 1 adet yaldızlı sim cabgun rahtı, 1 adet beyaz(?) 9 adet sim bargir rahtı ve 1 adet de sim şeş(?) raht vardı.

Diğer odada ise yalnızca 6 adet beyaz kadife yastık, 2 adet koltuk yastığı ve 5 adet minder vardı.

Hariciye bölümünde vasatada (orta katta) eşyalar bulunduğu kaydedilse de bu mekanın bir oda olduğu söylenmemiştir. Burası 3 adet çuka mak'ad, 3 adet minder, 11 adet

kadife yastık, 1 adet Uşşakî keçe ile döşenmiş, 1 Hilve-i Şerif'in yanı sıra 1 adet yağlık, sekizi Boğdankâri 15 adet sim fincan zarfı, 1 adet mangal, 1 adet güğüm, 1 adet maşraba, 3 adet kahve ibriği, hançeri ile beraber 1 adet sim şatır kuşağı ve 1 adet sim kemer odada bulunuyordu.

Yine hariciye bölümünün orta katında yer alan bir diğer odada 3 adet çuka mak'ad, 16 adet çatma yastık, 6 adet minder, 1 adet sagir koltuk, 1 adet Selanik keçesi, 4 adet işleme sandık, 1 adet seccade, biri küçük ve sagir ikisi Benaluka olan 4 adet kilim, 1 adet köhne ihram, 1 adet pirinç şamdan ve 1 adet sim fener odadaydı.

Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Samatya'daki hanesindeki 9 mekanın isimleri yoktur. Bunların üçü hariciyede altısı harem bölümündedir.

Hariciyede bulunan odalardan biri "bahçeye nazır"dır. Diğer ikisi oda ismiyle anılır. Harem bölümünde ise üçü oda ismiyle geçerken, diğerleri "sofaya muttasıl kebir oda", mutfaktan sonra gelen "karşı daire", "fevkani odalar" şeklinde adlandırılmışlardır.

Hariciyede bahçeye nazır odada ikisi sade diğeri tel işleme 3 adet havlu, 1 adet makreme, 2 adet müsta'mel destar, 1 adet bohçasıyla beraber hamam takımı, 1 adet müsta'mel futa, 1 adet bohça, 1 adet Yanbolu kebesi, 1 adet köhne Benaluka seccade, 1 adet halı, biri çuka, biri siyah çuka olan 3 adet kapı perdesi, 2 adet çalar piştahta saati, 17 adet sade kadife yastık, 4 adet köşe yastığı, 6 adet beledî döşek, 6 adet minder, 4 adet şilte, 2 adet baş yastığı, 1 adet yorgan, 1 adet şilte, 1 adet yüz yastığı, 1 adet Mısır futası, 1 adet billur zarflı piştahta saati, 1 adet köhne mak'ad, 1 adet köhne seccade, 4 adet beyaz çarşaf, 1 adet pencere perdesi vardı.

Diğer odada adet beledî yastık, 3 adet minder, 1 adet kilim, 2 adet yemeni minder, 2 adet kırmızı velence, 1 adet nühhas mangal, 2 adet köhne ihram, 30 adet mütenevvia (çeşitli) kaşık, 12 adet Beçkâri ve Kütahya tabakları, 2 adet kase, 5 adet billur kâse ve 5 adet kâm(?) vardı.

Diğer oda ise 2 adet mak'ad, 2 adet minder ve 7 adet köhne yastıkla döşeliydi. Bu odada olduğunu düşündüğümüz dolapta ise bir miktar battal kağıt ... olmuştur. Merdiven altındaki dolapta ise 6 adet nühhas sini, 1 adet abdest leğeni, 2 adet ceviz iskemle, 1 adet simat ve 4 adet meşinî mangal duruyordu.

Harem bölümünde “diğer oda”da bulunan eşyaların çoğunu yemek takımları oluşturuyordu. Bunlar 29 adet sagir lenger, 7 adet Kütahya ve Beç tabağı, 1 adet fağfur gülabdan, 17 adet billur kase, 3 adet billur bardak, 1 adet hamas kavanoz, 1 adet taş havan, 30 adet mahlut kaşık, 5 adet çiçek .., 1 adet pirinç gülabdan, 1 kase çiçek bal vardı. Bunların yanı sıra odada 1 adet tiryak hokka, 10 adet hurda öd, 1 kutu kaplı badam(?), 1 adet makas, 2 adet musaddef fanus iskemlesi, 1 adet mangal tahtası, 1 adet ocak timuru ve 1 adet sedefli faraş ile 1 adet tüfek kılıfı bulunuyordu.

Diğer oda 4 adet minder, 17 adet çatma yastık, 1 adet halı seccade 2 adet Selanik keçesi ile döşenmişti. Odadaki diğer eşyalar arasında 4 adet tüfek kebesi, 4 adet dehliz abası, 5 adet tüfek keçesi, 1 takım ocak demiri, 1 adet abdest leğeni vardı.

Sofaya muttasıl kebir oda 2 adet Suzeni köşe mak’adı, 5 adet minder, 12 adet yemeni minder, 11 adet köhne çatma yastık, 1 adet ihram, 6 adet koltuk yastığı, 1 adet halı seccade, 3 adet velence, 2 adet kapı perdesi, 1 adet orta keçesi, 1 adet beledi döşek, 1 adet yaşmak, 3 adet şilte çarşafı, 13 adet pencere perdesi ile döşenmişti. Odada 42 adet Beçkari, Boğazhisar ve Kütahya tabakları ve içi dolu (tehi) büyük demir bir sandık da vardı.

Bazı yatak takımlarının “fevkani tahta anbarda” olduğu yazılı olup bunlar 19 adet elvan yorgan, 6 adet baş 2 adet yüz yastığı, 3 adet sargu(?) ve tahminen 50 kıyye sabundu.

“Karşı dairede olan hayvanat ve eşya” başlığından burasının ahır tarzında bir mekan olabileceği ihtimali yüksektir. Bu dairede 8 baş cins cins at vardır. Bunlar 1 baş (re’s) al at, 1 baş kır türkmen atı, 1 baş kır at, 1 baş kır bargir(beygir), 1 baş toru saka bargiri, 1 baş toru bargir, emanet olduğu söylenen 1 baş kır türkmen atı ve 1 baş toru bargirdir. Burada ayrıca 2 adet çadır, 2 adet simli eğer, 2 adet güllü eğer, 5 adet ... çakı(?), 1 adet kürek, 1 adet balta, 1 adet tunç levha, 1 adet tente, tahminen 100 çift ... dikkati çeker. Oturma grubu arasında ise 2 adet aba kapı perdesi, 1 adet köhne minder, 1 adet yastık, 1 adet destre(?), 1 adet nühhas mangal, 9 adet zincir köstek parçası, 1 adet abdest leğeni, 4 adet şilte, 6 adet beledi döşek, 31 adet müsta’mel ve köhne kadife yastık, 1 adet koltuk yastığı, 2 adet Selanik keçesi vardır.

Üst katta (fevkani) odalarda da yine yemek pişirme öğeleri görülmektedir. Bunlar 3 adet kebir kuzu lengeri, 1 adet kapak, 4 adet kapaklı tencere, 2 adet tencere kapağı, 1

adet mangal, 1 adet askı, 1 adet tastır. Odada ikisi ayaklı ve tehi biri sepet olan 5 adet sandık, 2 adet aba kapı perdesi, 2 adet mücessem tahta, 8 adet köhne garar ve 4 adet minder tahtası da bulunmaktadır.

Bir odaya doldurulmuş donanma takımı, billur avize, kaputlar, kanatlar vesair eşyaların bulunduğu, ardından “zir ü zeminde” 3 sandık mevcut evani-i nühhas bulunduğu kayıtlıdır ve bunlara dair detaylı bilgi verilmemiştir. Ayrıca bu odada 2 adet piring şamdan, 6 adet leğen, 1 adet timur iskemle, 4 adet güğüm, tahminen 100 kıyye şem’-i revgan (yağmumu), 1 adet revgan-ı sade(sade yağ) yedek, 2 adet kar tulumbası, 2 adet timur iskemle, tahminen 5 kıyye piring, ve yine tahminen 40 kıyye evani-i nühhas, 4 adet mermer ocak taşı, 3 adet ... ot taşı, 1 adet mermer sagir tekne, 42 adet kebir ve sagir ... ve 500 kıyye kömür vardır.

Bu hanenin belgesinde Halil Ağa’nın zevcesi ve cariyelerinin eşyaları ayrıca ele alınmıştır ve muhtemelen yukarıda bahsi geçen odalar yeniden ele alınarak verilmiştir, çünkü belgede kimi mekanların birden fazla başlık halinde verilmesi aynı mekanın iki defa farklı amaçlarla kaydedildiğini gösterir. Bu nedenle Halil Ağa’nın zevcesi ve cariyelerinin eşyalarının bulunduğu odalar hanede farklı bir oda gibi gösterilmemiştir.

Buna göre bir odada zevcenin ve cariyelerin olan 1 adet Edirne keçesi, 1 adet kutni döşek, 1 adet emanet olduğu söylenen beledi döşek, 1 adet cariyenin nühhas ibriği, 58 adet tırnak(?) ve ceviz hoşaf ve taam kaşığı vardı. Bir odada bir miktar nühhas, karşı dairede olan mefruşat ise 18 adet minder, 20 adet çatma yastık, 1 adet Selanik keçesi, 2 adet tehi yeşil sandık, 4 adet tehi sepet sandık, 12 adet minder şiltesidir.

Cebahane Halifesi Abdullah Efendi’nin Soğukçeşme’deki Hanesinde iki odanın ismi yoktur. Biri hariciyede sagir odadır ve buranın eşyaları sofadakiler ile beraber kaydedilmiştir.

“Hariciyede vaki sofada ve sagir odada” bulunan mefruşat 2 adet yemeni mak’ad, 6 adet köhne kadife yastık, 1 adet köhne balin, 2 adet minder, 2 adet kaliçe seccade, 9 adet köhne kadife yastık, 3 adet yemeni mak’ad, 3 adet sagir minder, 1 adet köhne sur(?) yastık, 3 adet kapı perdesi ve 1 adet asma saattir.

Bir başka “oda”da bulunan eşyaları ise 5 adet yemeni mak’ad, 3 adet Suzeni köşe mak’adı, 6 adet minder, 12 adet müsta’mel kadife yastık, 7 adet yemeni ve kadife baş

yastığı, 1 adet kaliçe seccade, 2 adet çuka seccade, 1 çift altın rikab, 3 adet gaddare, 2 adet simli tüfek (bu tüfeğin Ömer'indir diye haber verirler), 1 adet rişmeli sim kemer raht, 1 adet simli külünk, 2 adet gaddare, 1 adet beyaz sim cabgun rahtı, 1 adet külünk, 1 adet kilim, 4 adet mavi şilte, 4 adet çarşafli yorgan, 4 adet baş yastığı, 1 adet müsta'mel şâli kerrake, 1 adet sof ferrace, 1 adet çakşırılık sof, 1 top astar, 1 adet sırmalı havlu çuka kesme, 1 adet köhne destar, 1 adet kavuk, 1 adet yemeni bohça, 4 adet pencere perdesi, 1 adet ayna, 1 adet sim gülabdan-buhurdan, 1 adet çuka ocak yaşmağı, 2 adet leğen-ibrik, 2 adet abdest leğeni, 1 adet kebir sini, 1 adet nühhas karlık, 1 adet sagir tepsi, 1 adet iskemle, 1 adet pıştahta saati, 1 adet nühhas şerbet kasesi, 1 adet sim nargile, 3 adet dizgin, 1 adet sagir güğüm, 1 adet sim divit, 1 adet sırmalı zarf kesesi ile zarfı, 1 adet musaddef öd kutusu, 2 adet abanoz kutu, bir miktar anber, bir miktar kavi badzehr hurdası, 2 adet çakı(?), 1 adet balık dişi kutu, 2 adet kemik kutu, 1 adet billur anberdan, 13 adet kalemtraş, 2 adet kalemdan, tahminen 30 kıyye öd, 1 adet nühhas mangal, 2 adet çınar pıştahta, 19 adet duhan sofrası, 1 adet fanus, 1 adet berber takımı, 11 adet kebir ve sagir kahve ibriği, 1 adet nühhas tas, 1 adet kahve tepsisi, 1 adet nühhas fincan kutusu, 17 adet fağfur fincan, 18 adet sim zarf, 2 adet simli balık dişi tüfek, 2 adet ocak güğümü, 1 adet minder, 1 adet kilim, 3 adet beledi yastık, 1 adet şerbet taşı, 1 adet fağfur kase, 1 adet sade simli tüfek, 1 adet nühhas fener, 2 adet pirinç şamdan, 1 adet yemeni sofrası, 2 adet mardin şiltesi, 3 adet havlu makreme, 3 adet yemeni-i yağ, 1 adet beyaz havlu peşkir, 4 adet kahve makremesi ve 4 adet boyama oluşturmaktadır.

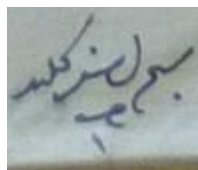
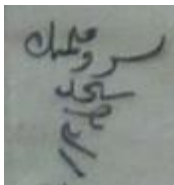
Cebecibaşı Kadriğazade'nin Kabasakal Mahallesi'ndeki Hanesinin hariciye ve dahiliyesinde ismi olmayan birer odanın müsaderesi yapılmıştır.

Hariciyedeki odada 3 adet çuka mak'ad, 3 adet minder, 13 adet yeşil kadife yastık, 2 adet kaliçe seccade, 1 adet Selanik seccade, 4 adet levha, 2 adet mirat (ayna), 16 adet kehriba imameli yasemin ve kürras sübha (tespih), biri küçük 2 adet pirinç şamdan, 2 adet çuka kapı perdesi, 1 adet sırma işleme mum sofrası, 1 adet köhne Mısır hasırı(?), 8 adet nühhas duhan tablası, 1 adet ceviz iskemle, 1 adet futa, 1 adet köhne işleme havi, 1 adet mum sofrası vardı.

Dahiliyedeki odada 4 adet çiçekli atlas mak'ad, 5 adet minder, 16 adet kadife yastık, 4 adet bene şilte, 4 adet köhne hatai yastık(bu yastıkların halilesine vasiyet eylediği haber verilmiştir), 1 adet beledi döşek, 2 adet baş yastığı, 3 adet yüz yastığı, 2 adet musaddef ayna, 1 adet kebir ayna (halilesinindir deyü haber verirler), 2 adet sagir musaddef iskemle, 1 adet simli fağfur gülabdan-buhurdan, 1 adet musaddef pištahta, 1 adet dürbün, tahminen 70 adet çil para, beyaz akçe, altın, fındık toplam 366 kuruş, 1 adet tepesi sagir elmaslıca altın kaplı sübha, 1 adet incili zümrütlü sakal tarağı kesesi, 1 adet tılsım hatem, 1 adet Kıbrısî elmas hatem, 1 adet sim ağalık mührü, 1 adet kıblenüma, 1 adet enfiye kutusu, 1 adet murassa sini, 4 adet servi felemenk ..¹, 2 adet bağa hilal, 3 adet badzehr kâvi, 1 adet sim zincirli altın sandal, 1 adet sim imame sübha, 3 adet tartak(?) bıçağı, sim hurdaları, 1 adet şirmâhi tarak, 1 adet sim ..., 1 adet nühhaz sagir güğüm, 2 adet nühhaz tepsi, 1 adet tavuk(?) yelpaze, 2 adet çuka minder, 1 adet Benaluka seccade, 11 cilt risale, 1 adet sade gaddare ve 1 adet keman vardı.

Asıtane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki Hanesinin hariciye ve dahiliyede ismi olmayan sagir ve kebir odaların sayısı altıdır ve bunların üçü hariciyede diğer üçü dahiliyededir. Ayrıca dahiliye bölümünde iki de "aralık"tan bahsedilir. (Ancak bu aralıklardan biri mabeyn odasının kapı aralığıdır ve bu mekan mabeyn odaları bölümünde ele alınmıştır.) Hariciyedeki odalardan ikisi sagir, biri kebir, dahiliyede de yine ikisi sagir biri kebir odadır.

Hariciyede sagir odada Hasan Ağa'nın kendisine mahsus olduğu söylenen eşyası kaydedilmiştir. Bunların bazıları ceviz anbar içinde, bazıları keselerde, sandıklarda, meşin torba içindedir. Ceviz anbar içinde Ağa'nın giysileri vardır ve bunların 1'i abai, 8'i kürk, 3'ü biniş, 1'i kürk kabı, 2'si haşe, 1'i yağmurluktur. Yine bu anbarda biri mavi biri pembe olan Selimî Fransız çuka olan 3 adet yatak, 1 adet ... derununda yeşil çuka parça, 1 adet Benaluka cedid saf seccade, 5 adet köhne kutni ve yemeni bohça, 1 adet müsta'mel kaliçe seccade, 2 adet müsta'mel ihram vardı. Orta boydaki çınar sandık ile

sepet sandık içinde evrak vardır. Bunların yanı sıra odada 1 adet müsta'mel simli eğer, 1 adet kırmızı kadifeli müsta'mel simlice eğer, 1 adet bilâ sim (simsiz) kırmızı kadife eğer, 1 adet müsta'mel kaplan postu, 1 adet kırmızı çuka yedek puşidesi, küçük bir torba içinde kürk hurdavatı, 6 adet sarma(?) kundaklı timurlu piriñ bilezikli kaval tûfek, kese içinde müsta'mel saye çuka kaput, başlık ve baş şâli, 2 adet beyaz köhne klabdanlı haşe, 1 adet köhne Benaluka çuka haşe, 2 adet köhne çuka at gömleği, 1 adet sade haşe, 1 adet topuz, gaddare, rişme ve müsta'mel saye çuka kesmesi olan düz sim yaldızlı ince kemer peçeli raht (bu rahtın oğlunun deyü haber verirler), 1 adet müsta'mel etrafı klabdanlı saye çuka haşe, 1 adet göz sırma işleme müsta'mel saye çuka kesme, 1 adet kenarı sırma işleme müsta'mel çuka haşe, 1 çift sim rikab, 2 çift piriñ rikab, 1 çift köhne Mısır rikabı, 1 çift sim kaplama bargir rikabı, 1 adet müsta'mel tobkur, 1 adet torba içinde cedid çift işi peçeli sim yaldızlı ve başlıklı raht vardır. Siyah sepet sandık içinde büyük, orta ve küçük boylarda 15 adet müsta'mel yemeni tire saçaklı mak'ad vardır. Makreme kesesi içinde 1 adet yaldızlı nühhas tas, 1 adet tirşe yelpaze, 1 adet dürbün, 1 adet nühhas matara ibriği vardır. Sim kabareli kubur içinde 1 çift piştov, iki meşin torba içinde numunelik güherçile, kırmızı sagir meşin ... içinde elli kıyye(?) miktarı barut, yeşil sandık içinde donanma mühimmatından bir miktar tebel(?) vardır. Ayrıca odada 8 adet meşinli garar ve hurc, bir miktar kolan vesair hurdavat bu odadadır.

“Sagir oda derununda müteveffanın olmak üzere döşeme” başlığından da anlaşılacağı üzere Hasan Ağa'nın olmadığı düşünülen eşyalar odada yer alıyordu ve yalnızca Hasan Ağa'ya ait döşemeler kaydedilmişti. Bunlar; 4 adet müsta'mel çuka mak'ad, 1 adet beyaz köşe mak'adı, 4 adet sagir minder, 11 adet köhne kadife yastık, 2 adet çubuklu sandal köşe yastığı, 1 adet sagir orta kaliçesiydi.

Benzer başlıklar diğer odalarda da görülmektedir.

“Diğer kebir oda derununda müteveffanın döşemesi”ni oluşturan eşyalar 3 adet köhne yemeni şilte mak'adı, 6 adet minder, 18 adet köhne çatma yastık, 2 adet vasat endam aynası, 6 adet beyaz pencere perdesidir.

Hanenin dahiliye bölümünde “Kebir oda derununda müteveffanın eşyası” 6 adet minder, 14 adet döşeme köhne yastık, 3 adet hatai köşe yastığı, onikisi yemeni 23 adet

penbe minder şiltesi, 1 adet misafir yatağı, 4 adet yemeni baş yastığı, 3 adet yemeni yorgan, 1 adet yüz yastığı, 3 adet köhne kutni şilte, biri çit 4 adet kırmızı minder vardı. Yine bu odanın içinde bulunan anbarda 7 adet çarşafli misafir yorgani, 2 adet sedefkâri müsta'mel iskemle bulunurken dolap içinde de hareme müteallik hamam takımı vesair hurdavat ve 2 adet kaplan postu (Hasan Ağa'nın yeğeni Mustafa Ağa'nın deyü haber verirler) yer almaktadır.

"Dahiliyede diğer sagir oda derununda hareme müteallik eşya"dan bahsedilir. Bu eşyalar 2 adet orta büyüklükteki tahta bir sandık ile büyük siyah bir sepet sandık içine ve yüklüğe yerleştirilmişlerdir. Sandıkların birinde 22 adet mak'ad bulunur. Bunların 3'ü Mardinkâri, 17'si müsta'mel yemeni, 2'si köhne kutnidir. Yine bu sandıkta 4 adet köhne parça yemeni de vardır. Diğer tahta sandık içinde ise Hasan Ağa'nın zevcesinin eşyaları vardır. Bunlar 3 adet köhne kutni mak'ad, 14 adet tehi harcı köhne çatma yastık, 4 adet yemeni parça, 1 adet kutni yorgan, 1 adet Mısır çarşafı ve 1 adet köhne yemeni yorgan bulunmaktadır. Kebir siyah sepet sandık içindekiler de yine oğlu Mehmed Sadık Efendi tarafından Hasan Ağa'nın zevcesine ait olduğunu söylemiştir. Bunlar 1 adet Mardinkâri futa, 1 adet Sakızkâri çiçekli zar perde ve bir bohça içinde havlu, uçkur, yağlık, çiçekli entari, cübbe ve sair hurdavattır. Yüklük içinde de 1 adet kırmızı döşek, 1 adet orta keçesi, 1 adet sagir minder ve 4 adet kılıfsız yastıktır.

Dahiliyede orta katta sagir odada bulunan eşyalar da sandıklara ve dolaplara yerleştirilmiştir. Oda 2 adet köhne şayak mak'ad, 2 adet minder ve 1 adet köhne kadife yastıkla döşenmiştir. Tahta dolapta zevcesinin eşyası vardır ve bunlar 2 adet kürk, 2 adet entari, bohçada gömlek, çamaşır, bez, yemeni ve bazı hurdavattır. Siyah sepet sandık içinden çıkan hareme müteallik eşya içinde 3 adet entari, 1 adet kürk, 1 adet cübbe ve 2 adet yemeni parçadır. Yine siyah bir sepet sandık içinde oğlu Mehmed Sadık Efendi'nin zevcesinin yemenisi, çarşaf, gömlek ve sair hurdavatı vardır. Tahta sandık içinde Hasan Ağa'nın süt kardeşinin vefat eden sagir kerimesinin eşyasının bulunduğu söylenir. Yine bir başka siyah sepet sandıktaki eşyaların da Hasan Ağa'nın kerimesine ait olduğu bildirilir). Odadaki dolap içinde cariyelere ait kıym esvabı, yüklükte yine cariyelere ait yorgan ve köhne döşek bulunuyordu. Ayrıca "kapı haricinde" olduğu belirtilen eşyalar da 1 adet kırmızı döşek, 1 adet beyaz şilte ve 2 adet yorgandır.

“Divanhane ittisalinde aralıkta” 7 sandık ve 1 bohça durmaktadır. Bunlardan birinci siyah sepet sandık derununda” da “müteveffanın” yani Hasan Ağa’nın eşyası bulunmaktadır. Bu eşyalar; 1 adet sim gülabdan, 1 adet çiftkâri çepni(?) buhurdan, 1 adet yaldızlı nühhas tas, kutu içinde şeker, bohça içinde berber takımı, 3 adet çar-şal, 4 adet çakşır, 6 adet entari, 4 adet kaftan, 4 adet uçkurdur. Yine bu aralıktaki ikinci tahta sandıkta Hasan Ağa’nın oğlunun zevcesinin eşyaları bulunur ve bunlar 1 adet Mardinkâri zar perde, 4 adet kürk, 2 adet biniştir. Bohça içinde Hasan Ağa’nın zevcesinin ferrace, çiçekli entari, cübbeleri vesair hurdavatı ve 9 top beyaz bez vardır. Üçüncü tahta sandıkta oğlu Mehmed Sadık Efendi’nin eşyası vardır. Bunlar 8 adet köhne destar, 4 adet çarşal, 7 adet entari, 4 adet kaftan, 2 adet çakşır, 2 adet klabdanlı abdest havlusu, bohça içinde 12 adet klabdanlı yağlık ve 3 adet oya yemenidir. Dördüncü siyah büyük sepet içinde de Hasan Ağa’nın kişisel eşyalarına rastlanır. Bunlar 10 adet müsta’mel destar, 1 adet gecelik, 7 adet kaftan, 6 adet entari, 40 adet gömlek ve don, 6 adet beyaz müsta’mel çarşaf, 4 adet zıbın, 1 adet berber gömleği ve 2 adet havludur. Beşinci siyah sepet sandıkta hareme müteallik eşyalar yer alır, bunlar 12 top beyaz bez, 2 adet hamam gömleği, 4 adet bohça içinde yemeni parça ve sair hurdavattur. Altınca küçük siyah sepet sandık içinde oğlu Mehmed Sadık Efendi’nin eşyası bulunur, bunlar 17 adet klabdanlı uçkur, 20 adet yağlık, 1 adet destar puşidesi, 1 adet işleme havlu, 1 adet yüz yastığı, 1 adet Mardinkâri futa, 8 adet kahve makremesidir. Yedince siyah sepet sandık içinde de yine oğlu Mehmed Sadık Efendi’nin eşyası vardır. Bunlar da 3 adet köhne beyaz şal, 1 adet işleme müsta’mel havlu, 3 adet taam makremesi, 1 adet destar puşidesi, 1 adet don-gömlek, 3 adet köhne yemeni mak’ad, 8 adet beyaz entari, 4 adet kaftan, 4 adet şâli çakşırdır.

4.3.10.9 Kişisel Kullanıma Tahsis Edilen Odalar

Aile üyelerini birbirinden yalıtın sınırlar modern dünyadaki kadar belirgin çizilmiş değildir [21]. Sarayın yüksek bürokratların barınma koşulları ve mahremiyet kavrayışları güvenli bir ölçüt değil. Onların daha şanssız Osmanlılar için gıpta nesnesi olmadığı idealler tanımlamadığı aşikar.

Konut sahiplerinin kendilerine, aile bireylerine veya konutta çalışanlara tahsis edilen odalar bulunsa da, odaların modern anlamda işlevsel olarak ayrıldıklarının ve

mahremiyet alanlarının tanımlandığını söylemek için henüz erkendir. Diğer yapı bileşenlerinden de anlıyoruz ki pek çok farklı isimdeki oda kişisel eşyaları barındırabiliyor, yatak, mutfak eşyaları ile gündelik kullanıma tahsis edilebiliyordu. Dolayısıyla anne-baba ve büyüklerden oluşan çekirdek aileleri bu konutlarda aramak için erkendir. Bunun için 19.yüzyılı beklemek gerekecektir. Babıalinin ayrı bir dair olarak ortaya çıkması ve farklı pek çok neden küçük ailenin temelini atmaya başlayacaktır. Bu nedenle söz konusu konutlar daha kompleks örüntüleri içeren kişilerle doludur [21].

Bunlar hem aile bireylerinin hem de çalışanların kendilerine tahsis edilen odalardır.

“Osmanlılar birini karşılamaya gitmez, yolcu ederken de onu geçirmezler. Bu kaidelere ancak devlet büyükleri uyar. O seviyeye gelince de görgü kaideleri çok büyük rol oynar. İleri gelen bir kimse, mevkiine göre, daima merdivenin altında veya üstünde karşılanır. Karşılayanlar, konağın iki memurudur. Bunlar iki yanına gelip eteğini kaldırır, koluna girer ve ev sahibinin bulunduğu salona alırlar. Bu durumda ev sahibi misafiri karşılamak için bir iki adım atar. Misafir giderken de salonun kapısına kadar beraber yürür. Bu yürüyüşte onun sağında veya solunda değil, önünde yürür, birkaç adım önünde. Ayrılma noktasında yeniden selamlaşırlar ve aynı ilgili memurlar, misafiri merdivenin alt basamağına kadar indirir ve atına binmesine yardım ederler [23].”

“Türkler adamlarını çağırmak için zil veya çan gibi şeyler kullanmaz. Uşaklar efendilerinin bulunduğu odanın kapısında elleri göğüslerinde olduğu halde beklerler. Bu durumda onları çağırma için efendinin ellerini çırpması kafidir. Bu adet erkeklerin selamlığında olsun, kadınların hareminde olsun aynıdır [23].”

3.3.10.9.1 Yalılarda Kişisel Kullanıma Tahsis Edilen Odalar

Asıthane-i Saadet Baruthane Nazırı'nın vefadaki hanesinde oğlu ve gelinine ait odalardan değil sandıklardan bahsedilir. Bu da bize söz konusu kişilerin odası bulunmadığını daha doğrusu modern anlamda bireysel odalara sahip olunmadığını göstermektedir.

Sade döşenen bu odalarda evrak gibi nesnelere rastlamıyoruz. Dolayısıyla kişilerin işleriyle ilgili kullandıkları nesneler odalara yansımamış. Yalnız hademe odasında, koğuş odasında farklı nesneler az da olsa yorum yapmaya olanak sağlıyor.

Sadrazam İbrahim Paşa'nın Çırağan Yalısı'nda çalışanlara ait 15 adet oda vardı. Bunlar Darüssaade Ağası Odası, Mehterler Odası, Çavuşân odası, Ağalar odası, başkadın odası, Bekçi odası, Külhancı Usta odası, Çameşuy Usta odası, Kilerci Usta odası, Sarıkçıbaşı odası, Mihmandar (?) odası, Darüssaade Ağası odası, Silahdar Ağa odası, Kethüda odasıdır.

Darüssaade Ağası Odasında mevcut olan eşyalar 2 adet sarı basma çuka yeşil saçaklı mak'ad, 2 adet minder, 9 adet sarı güllü Bursa yastığı ve 1 adet Yeşil çuka kapı perdesiydi. Mehterler odasında 1 adet köhne kırmızı çuka mak'ad, 1 adet minder, 1 adet köhne Bursa yastığı ve 1 adet köhne aba kapı perdesi vardı. Çavuşân odasında 3 adet müsta'mel kırmızı mak'ad, 4 adet beyaz minder, 13 adet müsta'mel Bursa yastığı ve 1 adet aba kapı perdesi bulunuyordu. Çavuşan odasının karşısında deryaya nazır Ağalar odası 3 adet kırmızı köhne çuka mak'ad, 12 adet köhne Bursa yastığı, 4 adet beyaz minder ve 1 adet Selanik orta keçesi ile döşeliydi. Başkadın odasında mevcut mefruşat 4 adet kenarı çiçekli keremsud üzerine sarı ... yeşil saçaklı mak'ad, 8 adet beyaz zemin kırmızı çiçekli cedid mütella yastık, 2 adet beyaz telli hatai koltuk yastığı, 2 adet mumî yüz yastığı, 4 adet bene memlu minder, 2 adet bene memlu beyaz şilte, 2 adet beyaz sandal puşide, 2 adet beyaz sandal puşide, 1 adet kebir endam aynası ve puşidesi, 1 adet kebir cedid Selanik keçesi, 5 adet Kalemkâri pencere perdesi, 3 adet beyaz bez cam perdesi, 2 adet sarı basma çuka kapı perdesi ve 2 adet kırmızı çuka kapı perdesiydi.

Çavuş odasına muttasıl (bitişik) orta kattaki Bekçi odasında 29 adet mak'ad vardı bunların üçü müsta'mel yeşil saçaklı kırmızı çuka mak'ad, dördü ortası sarı kenarı telli çiçekli kırmızı katife ve yeşil saçaklı mak'ad, biri yeşil saçaklı mütella sarı Mardin işi kebir mak'ad ve onüçü al ve kırmızı müsta'mel kebir ve sagir yeşil saçaklı çuka mak'ad, üçü, yeşil saçaklı Kıbrıs kârı beyaz münakkaş mak'ad, ikisi çatma ... beyaz üzerine kırmızı çiçekli yeşil saçaklı mak'ad, biri köhne suzeni köşe mak'ad ve biri köhne beyaz havlu işleme mak'addı. Odadaki yastıkların sayısı 25, yastık yüzlerinin sayısı ise 22'ydi. Yastıkların onbiri müsta'mel zemini sarı sıra? güllü katife yastık, dokuzu kare(?) Astarlı köhne çatma yastık, ikisi köhne baş yastığı, üçü Sagir ve kebir mûmi yüz yastığıydı. Yastık yüzlerinden onu .. zemin yeşil Acem kârı zer-düz merre? kılıfsız astarlı yastık yüzü, beşi Def'a kare(?) astarlı köhne hurma dallı katife yastık yüzü, yedisi Şam kesmesi

.. köhne kılıfsız yastık yüzü, ikisi köhne baş yastığı idi. 3 adet de bene memlu yastık kılıfı vardı. Odada 3 adet yün memlu beyaz minder, 3 adet müsta'mel köhne Acem yan keçesi, 3 adet müsta'mel Selanik orta keçesi, altısı müsta'mel Cezayir ihramı (bunların üçü kırmızı, ikisi turuncu ve biri fuşya rengiydi), 1 adet tir(?) beyaz şilte, 1 adet sedefkâri iskemle, 1 adet Somako(?) işi iskemle, 4 adet Sedefkâri feraiş (döşemeler, yataklar), 7 adet köhne yemeni yorganı ile beraber çarşaf, 6 adet beyaz bez perde, 2 adet köhne yeşil çuka kapı perdesi vardı. Ayrıca odada sofra ile ilgili takımlar arasında 2 adet billur tabak, 1 adet müsenna' maşalı ocak demiri, 2 adet sade meşin nihali, 1 adet el ibriği, 2 adet ibrikli leğen, , 1 adet kebir sini, 1 adet sagir testi, yer alıyordu. Diğer nesneler arasında aydınlatma unsuru olarak 1 adet kebir şamdan, 3 adet sagir şamdan, çamaşırlar için 1 adet kebir ocak güğümü ve çamaşır leğeni, 2 adet tathta korsuk(?), Ağa'nın 1 adet kebir dürbünü, ve dönemin ünlü çiçekleri için lale bardakları vardı ve bunların 20 adedi sagir çini lale bardağı, 3 adedi kebir balgami çini lale bardağı idi. Odada bulunan havuzun fevwareleri de değerlendirilmişti buna göre 1 adet üç şadaralı(?) yaldızlı fevware ile 1 adet balgami şadırvan küreği odada bulunan eşyalar arasındaydı.

Orta tabakada Külhancı Usta Odasında 5 adet sıra(?) güllü Bursa yastığı, 2 adet kırmızı sırma, yeşil saçaklı mak'ad, 2 adet beyaz minder ve 1 adet aba kapı perdesi vardı.

Merdiven başında kadın odasında 2 adet Yeşil saçaklı kırmızı çuka kebir mak'ad, 3 adet beyaz minder, 13 adet sarı zemin telli kırmızı çiçekli katife yastık, 8 adet yemeni pencere perdesi ve 1 adet aba kapı perdesi vardı.

Çamaşır Usta Odasında 2 adet sarı basma çuka mak'ad, 2 adet beyaz minder, 7 adet sarı zemin kırmızı çiçekli Burusa yastığı ve 1 adet aba kapı perdesi vardı.

Çamaşır Usta'nın odasının ittisalinde Kilerci Usta Odasında 1 adet Yeşil saçaklı kırmızı çuka kebir mak'ad, 4 adet Çayır köşkünün kırmızı çuka minderi, 2 adet beyaz minder, 7 adet sade sarı zemin sıra? güllü katife yastık, 1 adet yeşil çuka kapı perdesi vardı.

Has Oda Dairesinde Vaki Sarıkçıbaşı Odasında 2 adet kırmızı çuka mak'ad, 2 adet beyaz minder, 6 adet zemini sarı kırmızı ... çatma kadife yastık vardı.

Mihmandar(?) odasında da benzer mefruşat vardı; 2 adet köhne kırmızı mak'ad, 2 adet beyaz minder ve 6 adet zemini sarı sıra? güllü katife yastık vardı.

Darüssaade Ağası Odasında 2 adet merre(?) astarlı sarı çuka basma mak'ad, 2 adet beyaz minder, 7 adet sarı zemin çiçekli merre(?) astarlı katife yastık ve 1 adet yeşil çuka kapı perdesi vardı.

Silahdar Ağa Odasında 1 adet mavi şeritli Cezayir mak'ad, 1 adet kebir beyaz minder, 6 adet sarı zemin sıra? güllü katife yastık ve 1 adet aba kapı perdesi vardı.

Kapı üzerinde Kethüda odasında 3 adet yeşil saçaklı kırmızı çuka mak'ad, 4 adet beyaz minder ve 12 adet müsta'mel sarı zemin çatma Bursa yastığı vardı.

Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki Yalısında 6 odanın özelleştiğini görüyoruz. Bunlar Haremde büyük odada Ahmed Bey'in validesinin odası, Mustafa Bey'in validesinin odası, Tahtanide harem kethüdasının sâkin olduğu oda, bu odanın ittisalinde Hâce odası, Harem ağaları odası ve kölelerin odasıdır.

Haremde büyük odada Ahmed Bey'in validesinin eşyaları şu şekildeydi; 3 adet sade çiçekli üstufe mak'ad, 5 adet minder, 3 adet minder şiltesi, 14 adet kutni yastık, 3 adet diba köşe yastığı, 3 adet köşe yemeni yüz yastığı, 7 adet yemeni pencere perdesi ve 1 adet kapı perdesi vardı. Odadaki yüklükte ise 1 adet kırmızı şilte, 4 adet yemeni yastık, 5 adet yemeni yorgan ve 1 adet mücessem tahta duruyordu.

Mustafa Beyin validesinin odasında 3 adet Sakızî mak'ad, 13 adet Sakızî sade yastık, biri yastık yüzü olan 8 adet yemeni yastık, 1 adet kırmızı şilte ve 8 adet yemeni yorgan vardı. Tahtanide harem kethüdasının sakin olduğu odada 2 adet yemeni mak'ad, 2 adet minder ve 9 adet köhne yemeni yastık vardı.

İttisalinde Hâce odasında 2 adet yemeni mak'ad, 6 adet yemeni yastık ve 2 adet minder varken, Harem ağalarının odasında 2 adet köhne mak'ad, 2 adet minder ve 3 adet yemeni yastık vardı.

Kölelerin odasında da yine 3 adet yemeni mak'ad, 4 adet minder ve 12 adet tehi yastık bulunuyordu.

Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki yalısında harem kethüdası odası tek kişiselleştirilmiş odadır. (Merdiven başında harem odası var, onu diğer odaların içine mi almıştık). Bu odada ikisi köhne ikisi beyaz 4 adet minder, ikisi köhne sade Bursa, dördü memlu beledi kumaşından olan 6 adet yastık ve 1 adet harem(?)kâri kebir iskemle

bulunuyordu. Ayrıca odada 2,5 top beyaz astarda gerektiğinde kullanılmak üzere harem kethüdasının odasına konulmuştu.

Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Rumelihisarı'ndaki yalısında ise kapı üstünde hademe odası vardır. Bu odada yalıda bulunan 10 adet gulamın kalıp kalmadığı bilinmemekle beraber odada 5 adet sade sarı ve kutni yastık, 3 adet kebir yün memlu yastık, 5 adet nühhas kapaklı sahan, 5 adet kapaklı tencere, 1 adet kase ve 1 adet kevgir ve kepçe bulunması pişen yemeklerin önce hademe odasına getirilip buradan gulamlar vasıtasıyla ilgili yere götürüldüklerini düşündürür.

Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısında Çukadar odası ile Bekçi odası vardır ve bunların içinde yer alan oturma nesnelerinin sayısı çok azdır. Çukadar odasında ikisi kebir 5 adet beyaz minder, bekçi odasında ise 2 adet beyaz minder ve 3 adet beyaz yastık kılıfı vardır.

Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısında Uşaklar odası bulunur. Bu odada sekizi köhne kutni, beşi köhne sade kırmızı olmak üzere 13 adet yastık, 2 adet köhne minder ve 2 adet köhne yemeni mak'ad vardı.

Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Beylerbeyi'ndeki Yalısında İçoğlanı odasından bahsedilir. Burası 4 adet yemeni basma saçaklı mak'ad, biri kadife çatma yedisi cedid kırmızı basma şayaka 8 adet yastık ve 1 adet aba kapı perdesi ile döşenmişti.

Kaptan Süleyman Paşa'nın Tersane'deki Yalısında haremde cariyelere mahsus bir vardır. Haremde cariyelerin odasında 4 adet çuka mak'ad, 16 adet yeşil kutnu' yastık, 5 adet minder, 1 adet orta keçesi, 1 adet kapı perdesi, 1 adet ocak yaşmağı, 1 adet ayna, 2 adet biri beyaz diğeri kırmızı şilte, 8 adet köhne yemeni yorgan ve 1 adet köhne Sakızkâri seccade vardı. Bu oda bize cariyelerin odasının da diğer ev sahipleri gibi hiç de kötü döşenmeyen belki de kolforlu diyebileceğimiz bir tarza sahip olduğunu göstermekte, cariyelerin yattıkları, ayna ile bakımlarını tamamladıkları, namaz kıldıklarını görüyoruz.

Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında haremde masumların sakın olduğu oda, kerimesinin sakın olduğu oda, diğer masumun odası¹, diğer kerimesi

¹ Bu bilgi çocukların genellikle birarada tutulduklarını göstermektedir.

Hadice Hanım'ın sakin olduğu oda ve bir koçu olmak üzere 5 odanın kişiselleştiğini görüyoruz.

Haremde masumların odasında oturma elemanlarının yanı sıra yatak takımları da dikkati çekmektedir. Bunlar 4 adet basma mak'ad, 5 adet minder, 15 adet çatma yastık, 3 adet koltuk yastığı, 9 adet pencere perdesi, 2 adet nühhas ..., 1 adet çuka ocak yaşmağıdır. Yatmak üzere 4 adet çarşafli şilte, yüklükte de 2 adet yorgan, 2 adet yüz yastığı ve 1 adet şilte duruyordu.

Kerimesinin sakin olduğu odada değeri porselenler dikkati çeker. 3 adet Lehkâri mak'ad, 6 adet minder, 14 adet sade kadife yastık, 4 adet atlas köşe yastığı, 8 adet beyaz pencere perdesi ile döşenen odada yatmak için 1 adet sagir beledi döşek vardı. Değeri madenlerden yapılmış yemek takımları ise 1 adet Saksonyakâri kase, 51 adet billur şişe ve kase, 6 adet Beçkâri kebir ve vasat tabak, biri sagir Kütahya olan 3 adet fağfur sagir tabak, 1 adet sagir sarı kase, 4 adet billur kase, 6 adet şişe, 4 adet billur kase tabağı, 2 adet mermer havan ve 1 adet pirinç miskal vardı.

Diğer masumun odasında 3 adet basma mak'ad, 4 adet minder, 12 adet sade kadife yastık, 2 adet hatai koltuk yastığı, 9 adet pencere perdesinin yanı sıra 1 adet sim buhurdan-gülabdan ve 1 adet simli gaddare vardı.

Diğer kerimesi Hatice Hanım'ın odasının 3 adet basma mak'ad, 5 adet minder, 12 adet kadife yastık, 9 adet pencere perdesi ile yukarıdaki masum'un odasına benzemekte olduğu görülür. Bu odada ayrıca ikisi tepsi 7 adet nühhas kahve ibriği, 8 adet sim zarflı fincan ve 2 adet/kıyye(?) Gömeç balı bulunmuştur.

Koçu olarak nitelendirilen odada kalabalık bir grubun birarada bulunduğunu düşünmek mümkündür. Buradaki insan yoğunluğu odadaki yemekle ilgili eşyalardan anlaşılır. 2 adet kazan, 4 adet kebir sini, 4 takım tepsi yemek yemek için oturulduğunda ihtiyacı ancak karşılamaktadır. Ayrıca odanın döşemeleri arasında 2 adet beğlik mak'ad, 5 adet beledi yastık ve 3 adet minder ile 1 adet abdest leğeni bulunmaktadır.

Halil Ağa'nın zevcesi Saliha Hanım da bu konutta bulunmaktadır, ancak kendisine ait olduğu söylenen bir oda bulunmadığı gibi tezin ilgili bölümlerinde de görüldüğü gibi eşyaları konutun farklı odalarında yani sagir mabeyn odası, sofa, iki oda ve fevkani divanhanededir.

Merhume Hanım'ın Üsküdar'daki Yalısında bir koğuş odası bulunmaktadır. Bu oda Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında bulunan koğuştan oldukça fazla nesneyi içinde barındırmıştır. Buna göre Üsküdar'daki yalının koğuş odası 4 adet müsta'mel sandal atlas mak'ad, 2 adet çit yemeni mak'ad, 1 adet sade hatai mak'ad, 3 adet sandal mak'ad, 3 adet sandal mak'ad olmak üzere toplam 13 mak'ad, yedisi kutni olan 8 adet baş yastığı, 5 adet Leh çuka basma yastık yüzü, 2 adet sagir sandal minder, 9 adet beyaz minder bezi parçaları, 6 adet bene memlu kebir şilte, 3 adet kebir penbe şilte, 2 adet yemeni sagir şilte olmak üzere toplam 11 adet şilte, 9 adet beyaz boğasi pencere perdesi, 22 adet yemeni pencere perdesi, 9 adet keremsud pencere perdesi, 8 adet beyaz pencere perdesi yani toplam 48 pencere perdesi, biri aba beşi kırmızı çuka olan 6 adet kapı perdesi, 3 adet sagir çuka ... ,2 adet sagir ayna, 3 adet çini iskemle, 3 adet beyaz .. örtüsü, 2 adet .. sagir nihali, 2 adet sade kırmızı bez, 3 parça kırmızı bez vardı. Yatak takımları arasında yorganlara rastlanır ve bunlar 1 adet işleme yemeni yorgan, 2 adet keremsud yorgan, 8 adet çarşafli elvan yemeni olan toplam 11 adet yorgandı. Bu koğuşta değerli maddelerden yapılmış pek çok mutfak takımıyla da karşılaşyoruz. 2 adet nühhas yaldızlı ibrikli leğen, 1 adet kapaklı kebir kuzu lengeri, 2 adet vasat nühhas sini, 6 adet sagir hoşaf tepsisi, 5 adet kapaklı sagir tencere, 2 adet el leğeni, 6 adet ibrik, 1 adet sagir güğüm, 5 adet kahve ibriği, 1 adet maşraba, 18 adet kapaklı vasat sahan, 2 adet bakraç, 2 adet kapaklı tas, 2 adet burun taşı, 6 adet sagir lengeri, 2 adet askı, 2 adet kebir nühhas satıl, 2 adet timur mangal, 6 adet kapaklı billur kase, 3 adet billur bardak, 1 adet çini .., 1 adet kapaklı sırça kase, 2 adet sırça bardak, 6 adet sırça tas, 1 adet billur tabak, 2 adet ferraş bunlar arasındaydı. Ayrıca aydınlatma unsurları da farklı unsurlar arzeden çeşitli maddelerden yapılmışlardı. Bunlar arasında 1 adet fener, 5 adet sagir şamdan, 3 adet sade sofr a şem'i, 1 adet balık kursağı kebir asma fener, 1 adet billur şamdan, 1 adet sagir billur fanus, 1 adet çini şamdan vardı. Yine abdest almak için veya el yıkamak için 2 adet sagir abdest leğeni, 1 adet sagir leğen ile 2 adet tenekeli(?) ateş siperi ve 1 adet tenekeli(?) mankâl tahtası da odada bulunan eşyalar arasındaydı.

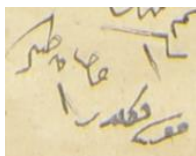
4.3.10.9.2 Hanelerde Kişisel Kullanıma Tahsis Edilen Odalar

Sadrazam Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi Mahallesindeki Hanesinde Tavaşi Ağalar için ayrılmış bir oda bulunmaktadır. Bu odada oturma grubundan başka sofraya dair eşyalar

bulunmaktadır. Döşemeler arasında 4 adet yemeni mak'ad, 15 adet müsta'mel kadife yastık, 4 adet minder vardır. Sofra için kullanılanlar arasında 1 adet leğen-ibrik, 1 adet sim nemekdan, 2 deste hoşaf kaşığı, 16 adet doğrama saplı taam kaşığı, 2 deste taam kaşığı, 1 adet Mısır peşkiri, 2 adet taam peşkiri, 3 adet Mardin peşkiri, 3 adet yemeni sofra, 13 adet işleme taam makremesi, 2 adet havlu vardı. Tavaşi Ağa'nın içinde elbiseleri olan 1 adet sandık, destarı, kavuğu ve 1 adet bıçaklı sim hançeri de vardı.

Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kızıtaşı'ndaki hanesinde Uşakların odası ve Mehmed Paşa'nın odası vardı. Uşakların odası 5 adet müsta'mel çuka mak'ad, 4 adet minder ve 17 adet köhne kadife yastıkla döşenmişti. Mehmed Paşa'nın odası ise 4 adet çuka mak'ad, 2 adet basma yemeni köşe mak'ad, 4 adet minder, 14 adet müsta'mel döşeme yastık, 2 adet köşe (yastığı?), 3 adet Sakızî köşe yastığı, 2 adet ihram, 2 adet Selanik keçesi, 1 adet musaddef pištahta, ile döşenmişti. Bu odada ayrıca Paşa'nın kişisel eşyalarına da rastlanmaktadır. Bunlar 2 adet kehribar ve felemenk (tespih), 1 adet vasat ayna, 1 adet som balık dişi hançer ve bıçak, 1 adet sim bendli simli kılıç, 1 adet köhne bendli simli kılıç, 4 adet beğlik çuka, 3 parça lâden(?), 3 adet kaplan postu, 1 adet ejderhane ... postu, 1 adet kırmızı velense, 3 adet fağfur kase, 1 adet köhne sagir çekmece, 1 adet rugani ayna, 1 adet rugani mukavva evrak, 1 adet rugani ... , 1 cilt şecere-i nebeviyye, 1 adet mirat (?) ... vardı.

Çorlulu Mustafa Paşa'nın Şehzade'deki hanesinde Muharrem Ağa odası, Mabeyn kurbunda Musa Bey'in odası, vardı. Muharrem Ağa'nın odası 4 adet çuka mak'ad, 2 adet köşe mak'adı, 13 adet çatma yastık, 4 adet koltuk yastığı ile döşenmiş, Ağa'nın elbiseleri de odanın dolabına yerleştirilmişti. Mabeyn yakınında bulunan Musa Bey'in odası küçüktü. Burada biri çuka 2 adet mak'ad, 4 adet minder, 5 adet beyaz sırt yastığı, 5 adet koltuk(?) yastığı, 2 adet sagir keçe, 5 adet pencere perdesi, 1 adet sim gülabdan-buhurdan, ... tablas¹ ile at takımlarında 1 adet sim divan rahtı ve rikabı, 1 adet yaldızlı sim peçeli raht, rişme ve sırma kesme, 3 çift sim rikab vardı.

Çorlulu Mustafa Paşa'nın Atmeydanı'ndaki Hanesi'nde yine Mustafa Paşa'nın odasından bahsedilir. Bu oda 3 adet mak'ad, 12 adet çatma yastık, 3 adet minder ve 1 adet ayna ile döşenmişti.

Oğlu Paşa'nın odasında 3 adet sırma mak'ad, 3 adet minder, 9 adet çatma yastık, 1 adet koltuk yastığı, 1 adet keçe, 1 adet kapı perdesi, 1 adet ayna vardı. Bu odanın seravında¹(?) 7 adet sırma mak'ad, 3 adet yemeni mak'ad, 3 adet yemeni minder, 4 adet köhne baş yastığı, 3 adet kilim, 3 adet sırma köhne kapı perdesi ve 1 adet yaşmak, 2 adet Acem keçesi, 3 adet kilim, 1 adet ... minderi ve yastık, hırdavat-ı ber mu'tad(?) ve 2 adet nühhas güğüm vardı. Yeğen Mehmed Ağa'nın nikahlı zevcesi Hatice Hatun'un haremdeki odasında 1 bohça işleme yağlık ve 2 bohça, bir miktar tire ve ipek, yine bir miktar şilte ipliği(?) ile tahta sandık içinde bazı işlenmiş havlu, çamaşır, yaşmak ve müsta'mel kürk vardı. Bu odanın sagir kilerinde yine zevcesinin yemek takımları ve kitapları duruyordu. Bunlar 1 cilt tefsir, 2 adet fağfur kase, 4 adet fağfur tabak, 3 adet vasat tabak, bir miktar bazı miyah-ı matara(?), 1 adet simli anberdan ve gülabdan, 13 adet fağfur fincan, 1 adet Yanyakâri gülabdan ve 1 adet sim cedit kahve ibriği vardı. Odanın dolabında ise kumaşlara rastlanmaktadır. Bunlar 9 adet ... kenarlı bez, 12 top harir, bir miktar köhne kumaş, bir miktar köhne kumaş, biri yemeni biri sevai 19 adet işleme yağlık, bir miktar iplik, 3 adet kaliçe ve şayak seccade, 1 adet yıldızlı bosna taşı, bir miktar klabdan, bir miktar muharrik(?) sırma, 1 çift etrafı elmaslı kuşak, 3 çift bilezik, bir miktar altun, 1 adet etrafı çakmış(?) elmaslı maşallah kadife, bir miktar etrafı çakmış muharrik(?) zümrüdlü gerdanlık, 1 adet altın kuşak, 1 adet inci kuşak, 1 çift sim kuşak, 1 cilt Muhammediyye, 1 cilt Envar'ül-Aşikîn, ve 7 cilt kitap, 10 adet risale, 2 adet dürbün, 1 adet sagir ayna, 2 adet vasat ayna, 12 adet Sakızkâri yastık, 3 adet minder, 3 adet şilte, 2 adet çuka mak'ad, 3 adet ihram, 3 adet baş yastığı, 1 takım şalvar vardı.

Bu odanın üzerinde bulunan mefruşat; 3 adet Kıbriskâri mak'ad, 11 adet Hindkâri yemeni mak'ad, 7 adet Suzeni köşe mak'adı, 2 adet beldar köşe mak'ad, 8 çift Leh çit, 6 adet Hindkâri yorgan yüzü, 5 parça Leh çinidir.

¹ اوله: رله سلا و نه سله

Haremde ehli kadının odasında, ehli kadının elbiseleri, takılarının yanı sıra yüklükte bir miktar cariye yatağı ile odada 4 adet sırma mak'ad, 4 adet minder, 12 adet yastık, 1 adet ayna, biri Mushaf-ı Şerif olan 2 cilt kitap, 1 adet pištahta saati vardı.

Yeğen Mehmed Ağa'nın "oğlu müşarülileyha"nın (yukarıda adı geçen oğlunun) odasında 1 adet sandık, üçü Mushaf-ı Şerif olan 4 cilt kitap, 1 adet futa, 1 adet simli kılıç, 2 adet simli balta, 2 adet pištahta saati, 1 adet sim gülabdan-buhurdan, bir dolapta kürkleri, 1 sandık içinde kendisinin kitapları ve yüklükte 3 adet yatak bulunuyordu. Odadaki sagir sepet sandıkta ise kuşaklar, depelikler, küpelerin yanı sıra 4 adet altın saat, 1 adet basma altın saat, 1 adet taşlıca altın saat, 1 adet sim tılsım, 1 adet sırmalı mushaf kesesi vardı. Bir dolapta da çamaşırları vardı. Odanın mefruşatına gelince burada 4 adet çuka mak'ad, 4 adet minder, 12 adet yastık, 4 adet şilte, 1 adet keçe-i miyad(?), 1 adet ocak yaşmağı, 1 adet kapı perdesi ve hurdavat vardı. (12615 numaralı defterde Hariciyede Mumaileyh'in oğlu Mehmed Ağa'nın odasında 3 adet yemeni mak'ad, 3 adet minder, 10 adet sade kadife yastık ve 2 adet koltuk yastığı bulunduğu kayıtlıdır.

Orta katta cariye odasında anbar ve dolapda bulunan eşyaların kaydı alınmıştır. Tahta olan anbarda 4 adet ihram, 4 adet çit mak'ad, 1 adet kapı perdesi, 22 adet keremsud, hatai, yemeni ve çit kumaşlarından çarşafly yorganlar, 1 adet Sakızkâri seccade vardı. Diğer tahta anbarda 4 adet köhne pencere perdesi, 1 adet çitari ihram, biri yemeni 4 adet kırmızı diz yorganı, 1 adet yüz yastığı bulunuyordu. Bir dolapta 3 adet kırmızı şilte ile 2 adet ihram varken, diğer dolapta 3 adet yemeni köhne mak'ad, biri beyaz 4 adet şilte, 16 adet köhne yastık, 5 adet minder, 1 adet ayna, 1 adet keçe ve kilim ve 1 adet seccade vardı.

Diğer cariye odasında dolapta cariyelerin entarileri, cübbe veferaceleri, hamam takımları ve 1 cilt Mushaf-ı şerif, yüklükte ise 4 adet cariye yatağı vardır. Odanın mefruşatı ise 3 adet yemeni köhne mak'ad, 3 adet minder, 13 adet köhne yastık, 1 adet ihram, 1 adet keçe-i miyat(?), 1 adet ihram ve 1 adet aynadan ibaretti.

Külhan odasında aşçı cariyelerin eşyaları bulunur. Bunlar 3 adet elbise, 3 adet yatak, 2 adet nühhas mangal ve 1 adet askıdır.

4.3.11 Özel İşlevlere Yönelik Mekanlar

4.3.11.1 Kahve Odası

Kahve odalarının konutların hariciye, harem yada bahçede en çok kullanılan odalara yakın bölümlere yerleştirildiği düşünülmektedir. Her konutta 1 kahve odasına rastlanmaktadır. Bu odalar sade bir şekilde döşenmiş, içinde özellikle kahve pişirmeye yarayan nesnelerin bulunduğu mekanlar olsalar da bulundukları yere göre içlerindeki mefruşatın ve kahve takımlarının değerli kumaş ve madenlerden yapıldıkları dikkati çekmiştir. Odalarda ayrıca kahvenin yanında tatlı ikram etmek üzere tatlı tabağı ve oda ile misafirin güzel kokması için içinde gülsuyu ve tütsü olan gülabdan-buhurdan takımı da bulunabilirdi.

Çırağan Yalısında, Hariciye bölümü ile Deryaya nazır Taşra Mabeyn odası arasında konumlandırılmış bu odanın sözkonusu mabeyn bölümünde vuku bulunan kişisel veya genel toplantılar sırasında kahve hizmetinin yerine getirilmesi için yaptırıldığı düşünülebilir. Ancak söz konusu odanın nasıl döşendiği veya kahve takımlarına dair fazla bilgi bulunmamakta, odanın yalnız kırmızı çukadan bir kapı perdesine sahip olduğu bilinmektedir.

Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki Yalısının kahve odası, bahçedeki köşkler geçildikten sonra yer alan harem kethüdası, hace, harem ağaları, köleler gibi çalışanların odalarının ardından bahsedilmiştir. Bu oda sade döşenmiş olup 2 mak'ad, 3 minder ve 7 yastığı bulunmaktadır.

Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki yalısının kahve odası harem bölümünde muhtemelen giriş katında merdiven başındaki hâdım odası ile harem kethüdası odasının bulunduğu mahalde yer alıyordu. Yine burada yani "hareme girecek mahalde" mabeyn odası da vardı. Kahve odasında 2 köhne yemeni mak'ad, 3 köhne kadife yastık, 1 sarı alaca yastık, 2 beyaz minder, ve bahçeye.. vardır.

Yine Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısının harem bölümündeki kahve odası bu defa baş odanın yanındaki sofalara ve merdiven başındaki sofanın arasında bulunmaktadır. Bu odanın bulunduğu konum itibarıyla olacak mefruşatına özen gösterilmiş, saçaklı mak'ad ve Kıbrıs ve Bursa kumaşları kullanılmıştır. Kırmızı ve beyazın hakim olduğu odada 4 çitari kıbriskâri münakkaş saçaklı mak'ad, 13

sade kırmızı taraklı Bursa yastığı, 4 beyaz büyük minder, yine kırmızı olan çuka 1 ocak yaşmağı ile kapıda Kıbriskâri 1 beyaz kapı perdesi ile pencerede kıbriskâri 1 beyaz pencere perdesi asılıydı.

Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki Yalısının kahve odası hariciye bölümünde köşk ile köşkün bitişiğindeki odaya yakın olduğu tahmin edilmektedir. Odada tahtaları da bulunan büyük bir mangal vardır, mefruşatı ise 2 şayak mak'ad, 4 kadife yastık ve 2 minderden ibarettir.

Dergah-ı Âli Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısının kahve odası Hariciye bölümünde ve tahtani köşke yakındır. Odada 1 minder ve 1 mavi beğlik'in yanı sıra ikramların özellikle kahvenin hazırlanması için mutfak gereçleri yer alır. Bunlar 9 beçkâri (macaristan işi) fincan ve zarf, 1 sim süzgeç, 3 kahve ibriği, 2 şerbet ibriği ve 1 bakır askıdır.

Hanelerdeki kahve odalarında daha fazla pişirme ve sunma araç-gereçleri görülür.

Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi Mahallesi'ndeki hanesinin kahve odası harem bölümünde kiler, mutfak, çamaşırhane, çamaşır mutfağı gibi mahallerin bulunduğu ilk katta kiler ile mutfak arasında bulunuyordu. Bu odada mefruşata dair bilgi bulunmamakla beraber odada kahve ve tatlı takımları ile misafir geldiğinde odada güzel kokuların yakıldığı gülabdan-buhurdan bulunuyordu. Kahve takımlarına dair 29 fağfur fincan, 1 altın zarf, 13 sim zarf, 2 küçük sim tepsi, 1 sim kahve ibriği, 1 sim kahve askısı, 2 bakır tepsi ve 17 bakı kahve ibriği vardı. Bu da göstermektedir ki odada sık ve bol pişen kahveler genellikle bakır kaplarda pişiriliyor, sunumlarda sim takımlar kullanılıyordu. Ayrıca kaşığı ile beraber 1 sim gülbeşeker tabağı ile 1 sim buhurdan ve gülabdan da odada yer alan objelerdi.

Sadrazam Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'nda Dülgeroğlu Mahallesi'nde bulunan kahve odası hariciye bölümünde bahçede bulunan fiskiyeli köşkün yakınındaydı (kurbunda). Bu oda 2 mak'ad, 2 minder, 4 müsta'mel kadife yastikle döşenmişti. Kahve veya ikramların sunulduğuna dair bir nesne bulunmamakla beraber odadaki 3 dübün dikkati çekmektedir.

Çorlulu Mustafa Paşa'nın Şehzade kurbundaki Hanesinin kahve odası Harem bölümünde divanhane ve 3 odanın bulunduğu yerdedir. Bu odanın 4 mak'adı (ki bu

diğer konutlar içinde en çok mak'adı bulunan kahve odasına işaret etmektedir), 11 kutni yastık, 3 minder ile yerde 1 keçe serilidir.

Yine Çorlulu Mustafa Paşa'nın Çatladıkapı Kurbundaki Hanesinin kahve odası? Orta kattaydı ve odada 1 mak'ad, 1 minder ve 4 yastıktan başka bir eşyaya rastlanmamıştır.

Tersane-i Amire Emine Selim Ağa'nın Acemoğlu Meydanı'ndaki Hanesinin kahve odası yerine kahve ocağının bulunduğu kaydı vardır. Dahiliye bölümünde olduğunu düşündüğümüz bu ocakta kahve takımları veya mefruşatın yanı sıra yatak takımlarının da bulunduğu görülür. Buradan ocağın bu tür eşyaların konulacak kadar geniş olduğunu bir kahve odası gibi tek bir amaca hizmet etmediğini gösterir. Ocaktaki mefruşat 4 sedir? , 3 çuka mak'ad, 3 çit şilte, 5 minder, 3 ayna, 4 çit bene şilte, 10 telli kadife yastık, 4 yünlü şeritli ihram mak'ad, 4 havli sedir yasatığı, 1 pencere perdesi, 1 acem kalıçesi nihali, 2 ayna ve 1 çit minderdir. Kahve ocağındaki kahveyle ilgili eşyalar ve diğer metal nesneler ise Suzeni sanda kumaşından 8 kahve peşkiri, 1 puşide, sim kabareli 1 şamdan sofrası tepsisi, 3 pirinç şamdandan ibarettir. Yatak takımlarının ise 10'dan fazla kişinin kullanacağı kadar çok olduğu görülüyor. Bunlar çarşafıyla beraber 11 yorgan, 4 baş yastığı, 2 yüz yastığı, 4 çarşaf, 1 çit minder, 16 çatma yastık, 2 yüz yastığıdır.

Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı'ndaki hanesinin kahve odası Hariciye bölümünde "büyük oda"nın yakınındadır. Kahve odasında mefruşat bulunmamakla birlikte kahveye dair eşyalar şu şekildedir. Büyük ve küçük 12 kahve ibriği, 3 kahve tepsisi, 1 fincan tası, 1 şerbet ibriği, 1 su güğümü ve 2 bakır askı.

Kasabbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki Hanesinde hariciye bölümünde köşke yakın olduğunu düşündüğümüz kahve odasında kahvelerin ikram edildiği 6 fağfur fincan, 9 bakır mineli zarf, 1 kahve tepsisi, 1 sim peşkir futası vardı. Kahvelerin pişirildiği mangal pirinçten olup mangal tahtası da odada bulunuyordu. Kahveler için kullanılan su için 2 güğüm, 1 küçük bakır tencere ile 1 de maşraba odanın eşyaları arasındaydı.

Dergah-ı Âli Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Samatya'da Hatuniye Mahallesindeki hanesinin kahve odası Hariciyede olduğunu düşündüğümüz divanhaneye yakın bir yerde bulunuyordu. 10 kahve ibriği, 2 küçük kutu, 2 tas, 4 kilit ve 10 mineli (minakâri), 5

tombak ve 6 pirinç olmak üzere toplam 21 zarf bulunmaktaysa da fincanların varlığına dair bir bilgi bulunmaz.

İstanbul Baruhane Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa Kurbunda Molla Gürani'deki hanesinin kahve odası hariciye bölümündedir. Odada 9 fincan ve 9 tombak zarftan başka bir eşyadan bahsedilmemektedir.

4.3.11.2 Koğuş Odası

Anlatılar koğuş odalarının üst sınıfların konutlarında olağan bir ihtiyaç olduğunu göstermektedir. D'ohhson'ın ifadesi detaylı bilgiler içerir: "Türklerin çok sayıda hizmetçi kullanma adetleri de vardır. Bunlar büyük evlerin vazgeçilmez parçalarından birini teşkil eder ve umumiyetle iki sınıfa ayrılırlar. Birincilere "iç ağası" denir. Bunlar münhasıran evin iç işlerinde çalışmakla görevlidir. "Çuhadar" denen diğerleri ise dışarı işine bakar ve efendileri sokakta olduğu zaman birlikte giderler. Birinciler arasında dört kişi vardır ki, görevleri bakımından diğerlerinden ayrılırlar. Bunlara "gedikli" denir. Gedikliler şu adlarla anılır: 1-Hazinedar; diğerlerinin hepsi buna bağlıdır. Hazinedar elbiselerden, değerli mobilyalardan ve gümüş eşyadan mesuldür. 2-Tütüncü; tütün ve çubuklara bakar. 3-Kahveci; çok geniş bir kullanım alanı olan kahveyi hazırlamakla görevlidir. 4-Kilerci; konağın her türlü yiyecek işi ve diğer işleriyle ilgilenir. Uşakların yani çuhadarların ise başında "başçuhadar" vardır. Hepsi onun emrinde bulunur. Konaklarında çok çeşitli memur ve hizmetçi bulunan veziriazam ve taşra paşalarında daha başka memurlar da bulunur. Onların evindeki hizmetkarların hepsi "silahdar ağa"ya bağlıdır. Bu gibi kimselerin "kahya"ları, onların gerçek vekili, sivil politik işlerde gerçek temsilcileridir; aynı zamanda bütün konağı da devamlı olarak nezaret altında bulundururlar. Büyük konakların haremelerindeki cariyelerin de kendilerine göre bağlı bulundukları şahıs vardır. Bunların düzeni de selamlıktaki içağalarınkine benzer... Birçok büyük konakta birinci katı teşkil eden zemin kat, evdeki hizmetlilere terkedilmiştir. Buralarda "koğuş" denen iki yahut üç tane büyük oda bulunur ve bütün hizmetliler müştereken bunlardan faydalanır"[23].

Gelibolulu Mustafa Ali'nin de üç hizmetli üzerinden konutlardaki görevlileri ahlaki açıdan ele aldığı görülmektedir: "devlet adamlarının hazinedarı ki az bulunur ve görülmedik nesneler, para, kumaş ve değerli taşlardan başka kimi özel yararlı macunlar

ve belli şifalı tiryaklar onun eli altındadır, gerek eşiğin kullarından bir muhtaç, gerekse şehirliden ve yad ellerden görümlü olduğu meydanda olan bir garip o macunların birinden deva için biraz rica etse, ulu efendisine danışarak o adamın işini görmesi, o muhtacın kendisine ve efendisine hayır duasını alması doğrudur... Bunun gibi aşçıbaşıya ve kilercibaşıya arada sırada o kapının ağalarından birkaç kişi varıp da hazırda bulunan pişmiş yemek yada tiritli yarı pişmiş yahni istediği zaman bunları yetecekleyin verip onları doyurarak gönüllerini almak uygundur... Bu üç hizmetkar, yani aşçılar, kilerciler ve hazinedara ilkin gerek olan güvenilir doğru kişiler olmalarıdır. Sonra elleri altındaki önemli ihtiyaç nesnelerini temiz tutarak gözetmek ve korumaktır. Kapılarını açık koymayıp acele ile bir nesne çıkardıkta, sonra örtülsün diye kapaksız bırakmamalı. Hele bulduğu bulaşık kepçeleri ve kaşıkları kullanmayıp iyice temiz yıkayıp öyle kullanmalıdır” [143].

Çırağan yalısında koğuş odasından bahsedilmemesi, bunun yanı sıra Darüssaade Ağası Odası, Mehterler Odası, Çavuşân odası, Ağalar odası, başkadın odası, Bekçi odası, Külhancı Usta odası, Çameşuy Usta odası, Kilerci Usta odası, Sarıkçıbaşı odası, Mihmandar (?) odası, Darüssaade Ağası odası, Silahdar Ağa odası, Kethüda odasının bulunması koğuş odalarının daha basit işlerde görev alan hizmetliler için ayrılan büyük odalar olduğunu göstermektedir.

Örneğin Seyyid Mehmed Paşa’nın gedik ağaları arasında kahvecibaşı, macuncu, buhurdancı, şamdancı, sofracı, ibrikdar, makremeci, peşkirci, seccadeci, cameşuycu, ihramcı, kilerci, duhanî, mataracıbaşı, saraçbaşı vardır [64]. Paşa’nın Bâb-ı Asafi isimli konutundaki mekan bileşenlerinin çok azı belgelere yansıdığından koğuş odası bulunduğu bilinmemekle birlikte, bu görevliler için bir odanın koğuş odası olarak ayrılmış olma ihtimali yüksektir.

İncelediğimiz konutlar içinde yalnız 3’ünün koğuş odası bulunduğu görülmüştür. Hariciye bölümlerinde konumlandırılan bu odalar Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa’nın İstinye’deki yalısında, Merhume Hanım Sultan’ın Üsküdar’daki yalısında, Yeğen Mehmed Ağa’nın Hocapaşa Elvan mahallesindeki hanesindeydi.

Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa’nın İstinye’deki yalısındaki koğuş odasının 2 adet Beğlik mak’ad, 3 adet minder ve 5 adet beledi yastıkla sade bir şekilde döşendiği,

odadaki 2 adet kazan, 4 adet kebir sini, 4 takım tepsi ve 1 adet abdest leğeni gündelik yaşam pratiklerinden olan yemek pişirme ve yeme faaliyetinin de bu odalarda sürdürüldüğünü göstermektedir.

Yeğen Mehmed Ağa'nın Hocapaşa Elvan mahallesindeki hanesinin koğuş odası "Mübaşir (?) çukadarı koğuş odası" olduğu kayıtlıdır. Bu, odanın da oldukça sade döşendiği görülür. Bunlar 4 adet çuka mak'ad, 7 adet beledi ü-yastık ve 3 minderdir.

Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısının koğuş odası daha zengin bir içeriğe sahipti. Odadaki döşemelerin çokluğu geniş bir oda ile karşı karşıya olduğumuzu göstermektedir. Ancak odadaki eşyaların incelmış niteliği ve çok fazla sayıda bulunması, eşyaların hizmetliler tarafından kullanımına tahsis edilmesini değil, odanın aynı zamanda ihtiyaç anında kullanılmak üzere bir nevi depo gibi kullanıldığını düşündürmektedir. Bu odada 13 adet mak'ad (dördü müsta'mel sandal atlas, ikisi çit yemeni, biri sade hatai, altısı sandal), 2 adet sagir sandal minder, 3 adet beyaz minder örtüsü, 14 adet şilte (on ikisi kebir penbe, ikisi yemeni sagir), 48 adet pencere perdesi (yirmi ikisi yemeni, dokusu keremsud, dokuzu beyaz boğasi, sekizi beyaz), 6 adet kapı perdesi (beşi kırmızı çuka, biri aba), 5 adet nihali (ikisi sagir şayak, üçü sagir çuka), 9 adet beyaz minder bezi parçaları, 2 adet sagir ayna, 2 adet askı, 3 adet çini iskemle, 1 adet çini gülabdan-buhurdan döşemeler arasındaydı. Aydınlatma unsurları 7 adet sagir şamdan (biri çini, biri billur), 3 adet sagir billur fanus, 2 adet fener (biri balık kursağı kebir asma), 3 adet sade sofr a şem'iydi. Yatak takımları içinde 2 adet firaş, 3 yorgan (biri işleme yemeni, ikisi keremsud) 8 elvan yemeni yorgan ve çarşaf, 8 adet baş yastığı (biri kutnu), 5 adet Leh çukası basma yastık yüzü bulunuyordu. Yemek takımları içinde de yaldızlı, billur, sırça gibi değerli malzemelerden yapılmış nesneler, pişirme takımları, siniler, tepsiler dikkat çeker. Bunlar 2 adet vasat nühhas sini, 2 adet nühhas yasdızlı leğen-ibrik, 1 adet kebir kapaklı kuzu lengeri, 6 adet sagir lenger, 5 adet sagir kapaklı tencere, 18 adet vasat kapaklı sahan, 6 adet sagir hoşaf tepsisi, 2 adet el leğeni, 2 adet sagir abdest leğeni, 1 adet kapaksız sagir leğen, 6 adet ibrik, 5 adet kahve ibriği, 1 adet sagir güğüm, 1 adet maşraba, 2 adet bakraç, 2 adet kebir nühhas satıl, 3 adet tas (ikisi kapaklı biri burun tası), 6 adet billur kâse (üçü kapaklı), 1 adet kapaklı sırça kâse, 2 adet sırça bardak, 6 adet sırça tabak, 1 adet billur tabak, 3 adet billur bardak, 2 adet kırmızı bez sofr a, 3 parça kırmızı bez vardı. Yemeklerin pişirilmesi için kullanıldığı düşünülen

ısıtma araçları içinde 1 adet timur mangal, 2 adet tenekeli ateş ..., 1 adet tenekeli mangal tahtası vardı. Tüm bu nesneler yalıdaki koğuş odasının aynı zamanda bir servis mekanı olduğunu düşündürmektedir.

4.3.11.3 Mutfak

Tüm dünyada geleneksel evlerin odalarının çok işlevli olduğu bilinmektedir. İşlevsel ayrışma ise modern anlayışın getirdiği bir oluşumdur. Bu ayrışmaya ilişkin ilk sapmalar mutfakla anlaşılmaktadır. Mutfağın yanı sıra mutfak eşyası bile erken dönemde yok denecek kadar az yer kaplarken, bu durum 18.yüzyıla doğru değişim göstermiştir. 17. yüzyılda orta halli bir Osmanlı'nın evine bakıldığında örneğin Kayseri'de mutfaklı ev kaydına rastlanmaz. 18.yüzyıla gelindiğinde ise her hanede mutfağın bulunduğunu dolayısıyla bu yüzyılda mutfak mekan bileşenlerinin lüks olmadığı anlaşılır [81]. Dolayısıyla tezde ele aldığımız konutların yalnız 12'sinde mutfakla karşılaşmamız, üst sınıf ricalini temsil eden kişilerin konutlarında olmadığı anlamına gelmediğini gösterir. Mutfaklar daha ziyade harem bölümünde bulunsa da hariciye bölümlerinde de mutfak bulunmakta, kimi konutlarda birden fazla yer almaktadır.

18. yüzyıl üst sınıf ricalinin konutlarında fincan, zarf ve zarif kırılğan madenlerden yapılmış eşyaların yerleri "matbah"lar değildir. Burası yalnız yemek pişirmeye mahsustur. Konutlardaki nüfusun çokluğu gözönüne alındığında burada bolca yemek yapmak üzere kazan, tencere, lenger, tava gibi pişirme kapları, süzgeç, kepçe, kevgir gibi araç-gereçler görülür. Bu nesnelerin üretildiği madenler ise pek değerli değildi, bu nedenle zaman zaman bu eşyaların ismi tek tek belirtilmek yerine "evânî-i nühhas" adı altında yazılmış ve "kıyye" cinsinden değerlendirilerek kayıtlarda yalnız ağırlıkları yer almıştır. (1.300 gr=1 kıyye)

Hizmet mekanı olduğu için bu mekanlar daha çok bölümlerin giriş katlarında diğer önemsiz bölümlerle beraber bulunmakta yahut bahçenin uzak bir köşesinde yer almaktaydı. Bunun nedeni sürekli sebze-tahıl veya çöp giriş çıkışının görülmemesi, koku gibi olumsuz unsurlara maruz kalınmamasının amaçlanmış olmasıdır. İncelediğimiz konutların hepsinde mutfak birimine rastlamıyoruz. Yalıların 3'ünde, hanelerin ise 9'unda mutfaka rastlıyoruz.

Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki Yalısının mutfaklı harem bölümünde tahtani (tek katlı) camekandan sonra gelmektedir. Muhtemelen harem bölümünün bahçesindeki köşklere yalının asıl yaşama mekanlarından uzak tutulmak istenen bir grup yapı ile camekan arasında bulunuyordu. Bu bir grup yapı içinde tahtanide harem kethüdasının odası, bitişğinde "hâce" odası, harem ağaları odası, kölelerin odası ve kahve odası vardı. Bu mutfakta "evâni-i nühhas"ın adet cinsinden miktarı bilinmemekle beraber (defterde bir miktar olarak ifade edilmiştir) yaklaşık 100 kıyye idi.

Sadaret Kethüdası'nın Ortaköy'deki Yalısının mutfaklı muhtemelen Hariciye bölümünde dehlizin bulunduğu yerde hamam camekanı, külhan odası ve dağ kapısı arasında bulunuyordu. Bu mutfakta 2 küçük tabak, 2 kapaklı sahan, 1 orta boy sini ve 1 tas sayılmıştır.

Dergah-ı Âli Kapıcıbaşı'sının İstinye'deki Yalısının harem ve hariciye bölümünde olmak üzere iki mutfaklı vardır. Ve buradaki mutfak eşyalarına dair daha detaylı bilgi edinebiliyoruz. Harem bölümündeki mutfak muhtemelen birinci katta tahtani camekanla aynı bölümde bulunuyordu. Burada kapaklı 5 sahan, 4 tencere, 3 kapak, 1 tava, 1 küçük sini, 1 kepçe, 1 kahve ibriği ve 1 mangal vardı. Diğer mutfak hariciye bölümünde birinci katta koğuştan sonra konumlanmıştır. Burada kapaklı 6 tencere, yine kapaklı 10 sahan, 1 kapaklı tas, 5 lenger, 1 tunçtan havan, 2 kevgir, 2 kepçe, 1 şiş, 1 süzgeç, 1 satır. Bu mutfakta mangal yerine bacası olan bir ocak kullanılmaya ihtimali yüksektir. Çünkü 1 ateş körüğü, yaklaşık 60 çeki odun vardı. 2 fanus akşamları aydınlatma aracı olarak kullanılıyordu. Yine bahçedeki kuyudan su çekmek için 1 dolap beygiri de mutfaktaki yerini almıştı.

Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki Yalısının mutfaklından bahsedilmese de defterde geçen bir kayıta bakırdan mutfak eşyalarının (evani-i matbah-ı nühhas) 303 adet olduğunu öğreniyoruz.

Sadrazam Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi Mahallesi'ndeki hanesinin mutfaklı harem bölümünde birinci katta kiler, kahve odası, çamaşırhanenin bulunduğu alandaydı. Burada bulunan 2 cariye yorgani mutfak işlerinin 2 cariye tarafından üstlenildiğini gösterir. Ve muhtemelen sabahdan akşama kadar bu mutfakta çalıştıklarından kendilerine yatmak için de mutfakta bir köşe gösterilmişti. Bu mutfakta kapağı ile

beraber 57 sahan, 2 lenger, kapaklı 13 tencere, 3 sini, kapaklı 5 tas, 1 büyük süzgeç ve 2 tava vardı.

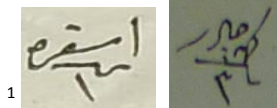
Sadrazam Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki hanesinin mutfağı harem bölümündeydi. Yalnız buradaki eşyalar kıyye bakımında tahmini olarak ele alınmışlardır. Mutfaktaki evani-i nühhas tahminen 250 kıyye idi.

Sadr-ı Âli Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa'nın Hocapaşa'da Elvan Mahallesi'ndeki hanesinin mutfağı haremde taşradaydı (dışardaydı). Bu mutfakta bulunan pişirme unsurları şunlardı: kapaklı 24 tencere, kapaklı 30 sahan, 4 küçük tepsi, 2 tava, 1 süzgeç ve 1er kevgir ve kepçe idi.

Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesinin dahiliye ve hariciye bölümlerinden ayrı ayrı bahsedilmediği için mutfak bölümünün nerede olduğunu tahmin edemiyoruz. Ancak "hane-i mezburun aşağı katında" olduğu belirtilen mutfak burada kilerle aynı alanı paylaşıyordu. Belki de bu nedenle mutfak ve kilerin eşyaları aynı başlık altında verilmiştir. Bu iki mekanda bulunan eşyalardan içinde yiyecek maddeleri bulunan kapların kilerde bulunduğunu tahmin etmek zor değil. Buna göre mutfakta 14 tencere, 25 kapak, 1 büyük süzgeç, 12 çömlek, 1 demir sac, 1 su güğümü ve 1 bakır bakraç, 10 adet et sökme desti? ve sedefi (musaddef) 2 iskemle vardı. Kilerde olduğunu tahmin ettiğimiz içinde tatlılar, bal, zeytinyağı bulunan kavanozlar, sabun gibi maddeler kiler başlığı altında ele alınacaktır.

Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı Mahallesi'ndeki hanesinin mutfağı hariciye bölümündedir. 19 kapaklı sahan, 19 kapaklı kuşhane sahanı, 1 sac, 1 süzgeç, 2 kevgir ve kepçe, 4 kebab şişi, 2 baklava tepsisi, 3 çorba tası, 1 körük, 1 havan ve 1 ...¹ vardı. Ayrıca getirilen besin maddelerinin tartıldığı 1 kantar da mutfakta bulunuyordu.

Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadırga Limanı'ndaki Hanesinin mutfağı harem bölümündeydi, buradaki mutfak eşyalarının isimleri ele alınmamış, 105 kıyye evani-i nühhas bulunduğu belirtilmiştir.

Dergah-ı Âli Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Bayezid'daki hanesinin mutfağı harem bölümünde vasatada tahta anbardan sonra kaydedilmişse de haremdeki yerini tam olarak tespit edemiyoruz. Mutfaktaki 150 kıyye evani-i nühhasın yanı sıra 1 yaldızlı sini, 2 orta boy (vasat) sini, 1 abdest güğümü ve 1 köhne ... vardır.

Dergah-ı Âli Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Samatya'daki Hanesi'nde harem ve hariciye bölümünde olmak üzere iki mutfağı vardır. Haremdeki mutfakta 4 kapaklı tencere, 1 büyük kazan, 1 tava, 1 leğen, 1 güğüm, 1 certa? Tabak, 1 fincan, 1 şerbet tası ve 1 abdest leğeni vardır. Ayrıca burada ağanın defterine yazılmış ve hanımının kendisine ait olduğunu iddia ettiği 19 tencere, kapaklı 45 sahan, 1 lenger ve 1 bakraç daha vardır. Hariciyedeki mutfakta ise daha kapsamlı mutfak araç-gereçleri bulunur. Bunlar 38 tencere, 34 kapak, 49 sahan, 3 çorba tası, 2 kapaklı pilav tenceresi, 4 lenger, 1 kevgir, 2 kepçe, 2 süzgeç, 1 yumurta tavası, 7 küçük tepsi, 1 yün/yük? Kazanı, 1 sac kapağı, 4 satır, 5 kebab şişidir. Bu mutfakta ocaktaki ateşi yakmak üzere kullanılan 1 ateş körüğü, yine bu ocak üzerine yerleştirildiğini düşündüğümüz 1 kebab ayağı? Ve 1 sac ayağı vardır. Yakmak üzere 150 çeki odun ile odun gibi ağır şeyleri tartmak üzere kullanılan 20 çeki 1kün vardı. (1 çeki 250 kg)

İstanbul Baruthane Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa kurbunda Molla Gürani Mahallesi'ndeki hanesinin mutfağı Dahiliye bölümünde cariyeye odasına yakın bir yerde bulunuyordu. Bu mutfaktaki eşyalar da "bir miktar evan-i nühhas" adıyla kaydedilmiştir.

4.3.11.4 Kiler

Üst sınıf konutlarında kalabalık bir nüfusu besleyecek besinlerin bulunduğu erzak anbarları kiler olarak adlandırılıyordu. Bu malzemelerin ne kadar alınacağı, nasıl korunacağı, nelerin hazırlanıp pişirileceği ile ilgilenen kilerci isimli bir de görevli atanıyordu [143].

Gelibolulu Mustafa Ali'nin kilercilerle ilgili nasihatleri, kilerde neler olduğuna dair fikir vermesi açısından önemlidir.: "Gerek yağ bal, gerek macunlar ve kimi az bulunur nesneler, özellikle uzak yerlerden gelip her zaman ele girmesi güç olup kefarete ve ilaç için gerekli olan emler ve ilaç olarak kullanılan kokulu kökler türünden nesneler, kabında biraz kalmalıdır. Kilerci ve hazinedar ondan sonra isteyenlere "tükenmiştir" karşılığını vermeliler. Bundan dolayıdır ki büyüklerin kiler ve hazinelerinde her nesnenin

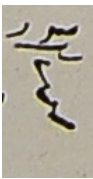
bulundurulmasının gerek olduğu açıktır. İstendikçe “vardı” denilmesi “yoktur denilmesinden iyidir” [143].

Kiler odaları, mutfaklarla kıyaslandığında defterlere daha fazla yansıdığı görülür. Burada müsaderesi yapılabilecek değerli mobilya ve erzakların kaydedildiğinden erzakların tamamına dair bir bilgi sahibi olamıyoruz. Bu nedenle mutfak gibi kiler odaları da tüm konut yapılarında bulunmakla beraber her muhallefat defterinde kiler odası yer almamıştır. Örneğin Çırağan Yalısı’nda kilerin masrafları ile ilgilenmek üzere bir kilerci usta bulunur ancak kiler odasına dair veri bulunmaz.

Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa’nın Rumelihisarı’ndaki Yalısının kiler odası, harem tarafında hamam camekanı ve soğan odasına yakın bir yerde konumlandırılmıştı. Bu odaların harem bölümünde mi yoksa bahçede mi olduklarını bilemiyoruz. Kiler odasında bulunan malzemeler ve pişirme araç gereçlerine dair bilgi bulunmamaktadır. Sözkonusu kilerde bir çeşme vardı ve çeşmenin karşısında burada zaman geçirenler için döşenmiş mefruşat 1 yemeni köhne mak’ad, 1 küçük beyaz minder ve kıbriskâri beyaz müsta’mel 4 yastıktan ibaretti.

Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa’nın Beylerbeyi’ndeki Yalısının Kiler odası Harem bölümünde büyük fıskiyeli oda ile hamam camekanı arasında bahsedilen bir odadır. (haremin birinci katında olma ihtimali vardır). Bu odada bulunan eşyalar 3 kapaksız büyük leğen, 3 leğen-ibrik, 2 sade ibrik, 2 güğüm, 1 sedefkâri iskemle, 3 ceviz iskemle, 2 ocak yaşmağı, 6 ..¹ ve 31 minder bulunuyordu.

Dergah-ı Âli Kapıcıbaşı Halil Ağa’nın İstinye’deki Yalısının kiler odası Hariciye bölümünün ikinci katındaki (fevkani) köşkten sonra ve sofadaki tahtani anbarlardan önce kaydedilmiştir. Burada yemek takımlarına dair kaşıklar, tepsiler, havlular, makremeler, peşkirler gibi kumaşların yanı sıra pek çok odanın süslendiğini gördüğümüz ayna, çalar saat, şamdan, sandalye, iskemle gibi objeler, çubuk, buhur tablası, dürbün gibi kişisel eşyalar ile yatak takımlarının bulunduğunu görüyoruz.

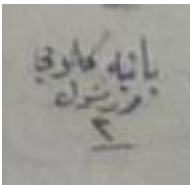
Mutfığa dair eşyalar bağa ve ...den yapılmış 123 adet yemek ve hoşaf kaşıkları, 7 Beçkâri tabak, 3 yanyakâri ...,¹ ikisi işlemeli diğerleri sade 24 havlu, 1 mardini peşkir, 1 beyaz peşkir, 1 atlas suzeni, 2 mısır peşkiri, 1 yemeni sofa, 1 mardinî futa, 32 müsta'mel köhne yemek makremesi, 1 elvan boyama, 2 yağ yemenisi, 2 parça leh çiti, 2 bakır sini, 4 küçük tepsi, 1 burun taşı idi. Odalarda kullanılan objeler ve kişisel eşyalar 2 çalar saat, 1 ayna, 1 sandalye, sedefli 3 ve cevizden yapılmış 2 iskemle, pirinç şamdanı ile beraber pirinç 1 şamdan, telatin 12 buhur tablası, 5 yasemin çubuk, 1 köhne seccade, 2 mavi seccade, 1 benaluka seccade, 1 kilim saf seccadedir. Yatak takımına dair ise 6 beyaz çarşaf kilerde bulunmaktadır.

Sadrazam Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinin kiler odasının hangi bölümde bulunduğunu bilemesek de "tahtani kiler" ibaresinden birinci katta bulunduğunu söyleyebiliriz. Burada mutfığa dair pek çok eşya ile karşılaşırız. Bunlar 1 büyük bakır sini, 3 3 bakır tepsi, 2 küçük tepsi, 11 küçük tencere, 1 büyük kapaklı tencere, 2 güğüm ve 1 mangal bulunuyordu. Burada aydınlatma unsurlarına dair ayrıca 1 sim şamdan, 8 pirinç şamdan ve 6 bakır kandil leğeni bulunuyordu.

Sadrazam Seyyid Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki Hanesi'nin kiler odası hariciye bölümünden sonra mabeyn odası ile sagir mabeyn odaları arasındadır. Dolayısıyla hariciye ve harem bölümlerinin arasında bulunan bu kiler küçük bir mekandı ve burada 6 müsta'mel kavhe puşidesi, 4 sim fincan zarfı, 13 köhne kadife yastık ver alıyordu.

Sadrazam Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'nda Dülgeroğlu Mahallesi'ndeki Hanesi'nin kileri hariciye bölümündeydi ve içinde 2 çuval sabun, ve 4 bakır fener vardı.

Sadr-ı Âli Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa'nın Hocapaşa Kurbunda Elvan mahallesindeki hanesinin hem hariciyesinde hem de hareminde olmak üzere 2 kileri vardı. Hariciyede fevkanide olduğu belirtilen bu kilerde çok sayıda yemek takımlarıyla karşılaşırız. Bunlar; 53 büyük ve orta boyda fağfur tabak, üçü küçük 8 fağfur hoşaf kâsesi, yedi küçük, üçü gümüş ve orta boy, dördü yaldızlı olmak üzere 14 tabak, küçük 2 gümüş tas,

2 sim tuzluk (nemekdan), 2 yaldızlı şerbet tası, 2 sim tatlı kaşığı ile sim süzgeci, 7 sim fincan zarfı, 5 fağfur sahan, 1 bakır maşraba, 3 kahve ibriği, 7 bakır tepsi, 18 bağa ve boynuz tatlı kaşığı, 1 bakır tas, ikisi küçük 3 tencere, bir miktar yemek kaşığı, 9'u bağa 22 yemek kaşığı, 1 bakır kaşık, biri pirinç dördü bakır 5 yemek tepsisi ile 1 abdest leğeni, sim 1 gülabdan-buhurdan takımı ve 1 bakır gülabdan idi. Haremdeki kilerde ise bir miktar bakır ve bir miktar ... vardı. Yine bu bölümdeki mutfak ile kilerde yer alan eşyalar "evani-i nühhâs" adı altında anılmış miktar verilmemiştir.

Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki Hanesinin kiler odaları hariciye bölümündedir ve biri aşağı katta, diğeri tahtanide olarak tanımlanırlar. "Aşağı katta ve bazı mahallerde ve kiler odasında" başlığı altında verilen eşyaların çoğu mutfığa dair olup aynalar, aydınlatma unsurları ve maddeleri, yer yaygıları gibi odalarda bulunan eşyalara ve sandıklar dolusu sabuna rastlanmaktadır. Bunlar; 11 mertebani, 11 büyük ve orta boyda tabak, büyük 1 fağfur tabak, büyük 1 fağfur kase ile 40 fağfur kase, küçük 10 adet kapaklı saha, 2 tas, 2 billur bardak, 25 fağfur kase, içinde tatlı bulunan 17 billur kase, 20 billur kase, 30 billur kase ve bardak, 30 billur sahan ve bardak, 15 kapaklı bakır sahan, 1 lenger, 16 sahan kapağı, 3 bakır süzgeç, 10 küçük hamas kavanoz, 40 balmumu (şem'-i asel), büyük 1 bakır askı, 1 güğüm, 3 bakır sini, 7 testi, 2 bakır güğüm, 3 küçükçe küp. Kilerde ayrıca Kehribar 1 çekmece, 1 kehribar şamdan, 1 köhne fener, 2 çiçeklik tabla?, 11 çiçeklik kesesi(?), yeni ve büyük 1 asma çalar saat, Hindkâri fağfur 1 leğen-ibrik takımı, 1 arma(?) ayna, 2 orta boylu ayna, 3 türkmen kilimi, 1 sandık miskî sabun, 35 tahta sandık sabun vardır.

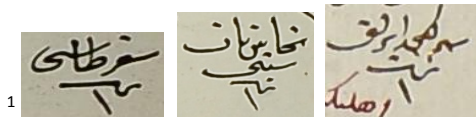
Tahtani kiler ise küçük boyutta bir mekana sahiptir. Burada yatak takımlarına dair mefruşat ile İngiliz tabak ve bardağının, Viyana işi (Beçkâri) tabakların yer aldığı sandıklar vardır. Bunlar müezzinkâri 5 ... , 6 ihram, 6 tüfek kebe?, 2 kilim, 2 yorgan, 1 suzeni işleme şal yorgan, 1 üstufe yorgan, 1 köhne keçe, 4 yüz yastığı, 1 örenşahi yorgan, 2 şilte, 1 bürüncük çarşaf, 2 suzeni tülbentten diz yorgani, 1 olukta atılır kabza ok kubur, 1 sandık beçkâri tabak, 1 küçük sandık ingiliz bardağı ile 1 büyük tahta sandık ingiliz bardağı vardır.

Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesinin kileri ise mutfak başlığı altında da bahsettiğimiz gibi mutfaktaki eşyalar ile beraber ele alınmıştır. Kilerde

muhafaza edildiğini düşündüğümüz içi dolu kavanozlar, bardaklar ve kumaşlar ise şunlardır; 68 tatlı kavanozu, 16 reçel kavanozu, 14 zeytinyağı kavanozu, 3 bal kavanozu, 3 sakız bardağı, 2,5 .. sabun miski ve 2 top sade kutni kumaşıdır.

Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinin kilerleri hariciye ve harem bölümlerinde 3 adettir. Hariciye bölümünde mutfakla yakın olduğunu düşündüğümüz kiler odası orta katta (tabaka-i vasatada) yer alır. Haremde ise iki kiler vardır ve bunların ilki orta katta "bucak"ta yer alan odadan sonra kaydedilmiştir. Diğeri ise tahtanide olduğu belirtilerek bahçedeki köşke çıkmadan önce kaydedildiğinden ilkinin orta katta ikincisinin çıkışa yakın olması muhtemel gözüktür. Hariciye bölümünde bulunan kilerin içinde 2 sim gülabdan-buhurdan takımı, 2 sim orta boyutta şamdan, 2 sim kabareli mum sofrası, 2 fağfur hoşaf kasesi, 1 ..¹ tasi, 2 fağfur küçük tabak, 5 billur kase, 4 tencere, 2 pirinç iskemle, 1 billur fanus, 1 bakır .. tepsi ve bazı hurdavat vardır. Harem bölümündeki orta katta bulunduğunu düşündüğümüz kilerdeki eşyalar İbrahim Bey'in eşinindir (ehlinin). Bunlar büyük sim 1 ibrik?, yaldızlı 1 ibrik, 2 bakır tepsi, orta büyüklükte 1 sim şamdan, 1 kabarelice sofradır. Tahtanide kilerde bulunan eşyalar ise biri küçük olmak üzere 6 bakır mangal, küçük ve büyük 9 bakır tepsi, 1 büyük kazan, 2 bakır maşraba, 1 ibrik, 1 bakır güğüm, biri yaldızlı 4 abdest leğeni, 3 sepet evani-i nühhas, 1 sepet yaldızlı ve sade küçük lenger, küçük 1 sim şamdan, 5 pirinç şamdan, bir miktar evani, bir miktar bal ve sadeyağ (revgan-ı sade), 1 kabarelice sofa ve dolapta bir miktar şişedir.

Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesinde kiler odasının varlığını burada çalışan kilerci ve ona tahsis edilen odadan anlıyoruz. Ancak kiler ve burada bulunan eşyalar hakkında bilgi verilmemiş, kilercinin dolabında yer alan eşyaların kaydı tutulmuştur. Bunlar sim 1 gülabdan, 1 bakır burun taşı, 4 beyaz şerbet makremesi, 2 kırmızı futa, 2 yaldızlı bakır leğen-ibrik, 2 bakır leğen-ibrik, 1 abdest leğeni, 1 karlık tulumba ve 2 bakır meydan sinisinden ibarettir. Bunlar kilercinin kişisel eşyaları gibi gözükmekle beraber leğen ve ibriklerin çok olması, kalabalık topluluklar için kullanılan

meydan sinisinin ikişer adet bulunması gibi nedenler gerektiğinde kullanılmak üzere kilercinin uhdesine verilmiş olmalıdır.

Toparlamak gerekirse kilerci ustalarının bulunduğu konutlar da, kiler bulunan evlere dahil edildiğinde incelediğimiz konutların %41'3'ünde kiler odasının bulunduğu görülmüştür. Harem ve hariciye bölümlerinde bulunabilen kilerlerin sayısı yalılarda 1 hanelerde ise 3'e kadar çıkabilmektedir. Kilerlerin mutfaklara yakın olduğu düşünülse de ortaya çıkan tablo bunu doğrulamaz. Mutfığa yakın tek örnek Hocapaşa'daki hanededir. Diğerlerinde kilerlerin camekan yakınında, fıskiyeli oda ile camekan arasında, iki mabeyn odası arasında bulundukları görülmüştür.

Diğer odalarda olduğu gibi kiler odalarında da tek tip eşya görülmez. Burasının asıl işlevi erzak deposuydu, ancak yalnız dönemin lüks besinleri arasına giren tatlı kavanozlarının defterlere yansıdığı görülmektedir. Bunu da yalnız Hazinesdar Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesinin kilerinde 68 adet tatlı kavanozu, 16 adet reçel kavanozu, 14 adet zeytinyağı kavanozu, 3 adet bal kavanozlarının kaydından anlayabiliyoruz. Erzakların yanı sıra az miktardaki döşeme bu alanlarda oturma alanları oluşturulduğunu gösterir. Kilerlerin bir diğer özelliği sandıklar içinde çeşitli eşyaların muhafaza edilmesi idi. Aydınlatma unsurları, viyana işi tabaklar, İngiliz tabak ve bardakları, hatta yatak takımlarının bulunduğu sandıklar kilere konulabiliyordu. Yine mutfak eşyaları da bu mekanlarda yer alırken, mutfaklarda yer alan malzemelerden daha kaliteli nesneler bulunduğu görülmüştür.

Çizelge 4. 33 Konutlarda Kiler

İsim	Semt	Kiler
Sadrazam Damad İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	kilerci
Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa	Rumelihisarı	1
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Beylerbeyi	1
Dergah-ı Âli Kapıcıbaşı	İstinye	1
Sadrazam Seyyid Hasan Paşa	Fenayi Mahallesi	1
	Kemeraltı	1
Sadrazam Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı, Dülgeroğlu Mah.	1
Sadaret Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	Hocapaşa Elvan Mahallesi	2
Maktul Hazinesdar	Soğukçeşme	2
Süleyman Ağa	Beşiktaş	1
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı Mahallesi	3
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadıncağız Limanı	kilerci

4.3.11.5 Hamam Camekanı

18. yüzyılda halkın yıkanma eylemi için şehirdeki hamamları kullandığı ve suların henüz evlerde yaygınlaşmadığı düşünüldüğünde hamamların ve hamam camekanlarının üst sınıf konutlarında lüks yaşam pratiklerini yansıttığı rahatlıkla söylenebilir. Yıkanma eylemlerinin gerçekleştirildiği hamamlar eşya bulunmadığı için muhallefat defterlerinde bulunmaz. Bununla birlikte devlet ricalinin konutlarındaki hamamların halk hamamlarındaki organizasyon mantığıyla örtüştüğü görülmektedir. Konutlardaki camekanlar hamamların girişinde yıkanmaya hazırlık bölümü olarak kullanılır ve bu bölümler itina ile döşenirdi. Yine camekandan sonra girilen soğukluk camekanları da hamamda yıkanırken buhardan bunaldığında dinlenmek için çıkıp oturulan ayrı bir oda tarzında genelde havlu kumaşlarla döşeli olurdu. Ayrıca hararet nedeniyle dinlenmek için camekana çıkıldığında camekanlarda uzanmak için döşekler ve serinletici içeceklerin konulduğu bardaklar da burada yerini almıştır. Bu mekanların öne çıkan özellikleri döşemelerin havludan olmasıdır.

Çırağan Yalısının Hamam Camekanları: Çırağan yalısında hamam camekanlarından hareketle 4 hamam bulunduğunu anlıyoruz ve bu hamamların camekan sayısı ise 5 idi. Hamam veya camekanlardan biri Hariciye bölümünde orta katta yer alan tekkenin altında görevliler için tahsis edilen odalarla (Darüssaade Ağasının odası, mehterler odası, çavuşân odası) aynı kattaydı. “yeni hamam camekanı” ismiyle anılan bu hamam dışında 3 hamam ve camekanı daha vardır. İkinci hamam/camekan “eski hamam camekanı” olarak adlandırılan mekan da harem bölümünde “ayinedar tabir olunur dört tahtlı ve iki sofalı mahal”in bitişiğindedir. Üçüncü ve dördüncü hamam ve camekanları ise Sultan Süleyman, Sultan Bayezid, Sultan Mehmed isimli odalardan sonra gelmektedir. Ve buranın döşeme tarzı üçüncü hamamın soğukluğu olduğunu düşündürmektedir.

Hariciye bölümündeki Yeni hamamın camekanı ve soğukluk camekanı vardır. Camekan bölümü bene memlu beyaz telli zemin, kırmızı saçaklı mor? astarlı 12 Bilecik yastığı, Bene memlu 2 Burusa kârı ..., 6 .. Telli hatai koltuk yastığı, Mumî kebir 4 yüz yastığı, Sagir suzeni 2 köşe mak'adı, Yeşil saçaklı ve şeritli 4 kırmızı çuka mak'ad, Kırmızı bene memlu 5 minder, 5 beyaz minder, Kırmızı boğasi 3 minder örtüsü (pûşende-i minder),

Yemeni 7 pencere perdesi, Beyaz 8 cam perdesi, örtüsü ile beraber 1 endam aynası, 1 Al çuka kapı perdesi ve Ocak önünde Selanik sırma işleme 1 nihali ile döşenmişti¹. Soğukluk camekanında ise Bene memlu beyaz havlu işleme 4 hamam yastığı, beyaz işleme 1 havlu mak'ad ve bene memlu 1 beyaz minder vardı.

Eski hamam camekan odasında Siyah kemha üzerine som dokuma güllü 12 cedid yastık, Beyaz diba çiçekli ağır som 4 koltuk yastığı 4, Yeşil telli venedik .. 2 koltuk yastığı, mumî 5 yüz yastığı, Beyaz 4 şilte, kenarı beyaz çiçekli atlas ve üzerine mâi hatai? yeşil saçaklı 4 mak'ad, bene memlu 2 kırmızı mak'ad, beyaz memlu 2 minder, kırmızı 3 pûşide, 1 benaluka işi çuka ve rişme-i vasat, Selanik som işleme 1 nihali, Leh basması 6 pencere perdesi, 6 Beyaz hamam perdesi, Beyaz .. şeritli kırmızı 1 kapı perdesi, Kırmızı sade 2 çuka perde, Beyaz sim saçaklı 1 billur .. , örtüsü ile beraber 2 endam aynası, ağır telli elvan hatai 1 büyük perde vardı. Bu hamamın soğukluğunda ise 1 kıt'a acem keçesi, Hamam döşeme işleme 4 havlu yastık, 1 işleme havlu döşeme, Bene memlu 1 kırmızı minder ile döşenmişti.

Üçüncü hamamın deryaya nazır olduğu belirtilmektedir. Buradaki eşyalar Cedid zemini sarı ... kırmızı keremsud yeşil çiçekli 15 katife yastık, Gülgülü² diba 4 koltuk yastığı 4, 2 mumî yüz yastığı, 4 beyaz şilte, 4 Kırmızı bez pûşide, Yeşil saçaklı Cezayir şeritli kırmızı mumî 4 mak'ad, Bene memlu 4 beyaz minder, Yemeni 9 pencere perdesi, Beyaz bez 9 cam perdesi, Orta boyda 1 endam aynası, 1 Elvan çuka döşeme, 1.. Selanik keçesi, kırmızı çuka 2 kapı perdesinden oluşturmaktadır.

Dördüncü olarak tanımlanan “Büyük hamam camekanı”nda ise İşleme beyaz havludan 8 yastık, Havlu beyaz işleme 2 döşeme ve 2 Bene memlu minder vardır. Yukarıda da bahsedildiği üzere soğukluklarda bulunan eşyalara benzer mefruşatla döşendiği için burasının da soğukluk camekanı olma olasılığı yüksektir.

Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki Yalısının Camekanı: Harem bölümünde Mustafa Bey'in odası ile taş oda arasında ismi geçen yalının camekanına bir küçük sofa

¹ Nihali: esasen fidan dallarından yapılan ve sofrada yemen sahanları altına konulan dairevi şey ki sırmalı meşinden vesair meşinden de olur ve yerdeki halıların üzerine yayılan bir tür kumaş da olabilir. Kamus.

² gülgülü: gül renkli, pembe

bitişiyordu. Bu camekana biri hatai olmak üzere 15 havlu yastık 14, 5 Minder, 4 Havlu mak'ad, 4 Yemeni yastık yerleştirilmişti.

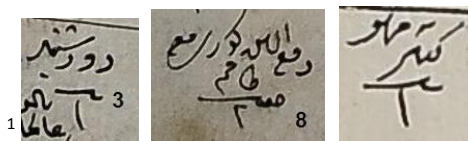
Yalının bir diğer camekanı bahçedeki köşkler ile mutfak arasında yer alıyordu. Tek katlı olan (tahtani camekan) bu mekanda 7 havlu yastık, 1 minder ve 1 havlu mak'ad bulunuyordu.

Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy, Rumelihisarı ve Anadoluhisarı Yalısındaki Camekanlar: Ortaköy'deki Yalının Camekanı muhtemelen hariciye bölümündeydi ve dehliz üstündeki üç oda ve bir sofanın bulunduğu yerde külhan odası ile beraber yer alıyordu. Bu hamam camekanında işleme beyaz çuldan 10 yastık, beyaz işleme çuldan 2 mak'ad, yine beyaz çuldan işleme 1 örtü, bene memlu beyaz 2 kılıf, telli köhne hatai 2 baş yastığı, çitari köhne 1 1 cezayir yastığı, büyük ve küçük 3 beyaz minder, beyaz basma çukadan 1 ocak yaşmağı, 4 Yemeni pencere perdesi, kırmızı çukadan ve abdan 2 kapı perdesi vardı. Hamama sıcak su sağlayan külhan odasında ise mukavva içinde 1 adet lale su çanağı, 4 sedefkâri iskemle, 1 ...¹, 1 büyük şamdan, 1 köhne pirinç mangal, Bir direk üzerinde etrafı timurlu 1 tente, 3 takım .. kürek? Vardı.

Haremin çıkışında olduğunu düşündüğümüz "harem camekanı" ismi verilen camekanda mor? astarlı kırmızı zemin mütella 1 Şamkâri yastık, bene memlu 2 beyaz şilte, beyaz kebir yün memlu 2 minder, bene memlu çukadan 2 beyaz mak'ad, bene memlu 4 yastık kılıfı ve bene memlu 2 kırmızı şilte yer alıyordu.

Rumelihisarı'ndaki Yalının Camekanı: Yalının harem bölümünde kiler odası ile soğan odaları arasında konumlandırılan hamam camekanı sade bir şekilde ama döşenmişti. Burada oturmak için yalnız yeşil saçaklı Kıbrıs kârı sade 3 büyük mak'adla karşılaşıyoruz. Yastık minder gibi oturma öğelerine yer verilmemiş, kapıda ve pencerelere yeşil çukadan 1 kapı perdesi ve 7 yemeni pencere perdesi asılmıştı.

Anadoluhisarı'ndaki Yalının Camekanı: Bu yalının hamamının dolayısıyla camekanının da harem bölümünün bahçesinde olduğu düşünülmektedir. Camekanın mefruşatında

ağırlıklı olarak Kıbrısışi kumaşların kullanıldığı dikkati çekmektedir. Odada yer alan eşyalar Kıbriskârî beyaz saçaklı mor 4 mak'ad, sbeyaz 5 büyük minder, müsta'mel beyaz işleme çukadan 3 yastık, ade beyaz yeşil taraklı ... 16 yastık, sade kırmızı çukadan 1 ocak yaşmağı, Kıbriskârî 7 pencere perdesi ve biri Kıbriskârî beyaz mor diğeri abadan olmak üzere 2 kapı perdesi vardır.

Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Anadoluhisarı ve Beylerbeyi Yalısının Camekanları: Anadoluhisarı'ndaki Yalının 3 camekan odası vardır. Biri harem bölümünde denize nazır baş odanın, büyük odanın ve bahçe avlusuna bakan odanın bulunduğu yerdedir. Diğer ikisi hariciye bölümünde "bahçeye nazır dağ tarafında kebir oda" ile fıskiyeli kasırın arasında görünüyor. Bu iki camekan muhtemelen tek bir hamamın camekanları olup biri "iç camekan" ismiyle anılmaktadır.

Harem bölümündeki camekanın döşemeleri arasında sade kırmızı .. taraklı 8 yastık, 6 sade .. yastığı, Alaca saçaklı beyaz yemeni 3 mak'ad, Keremsud çiçekli sagir 1 .. , 3 Minder, Yeşil çukadan 1 ocak yaşmağı, yünden kırmızı 1 yer?döşeği vardı. Hariciye bölümündeki camekan çitari zemin münakkaş şayak 9 yastık ve 3 yapağı minder ile iç camekan ise sade beyaz havludan 4 yastık ve kebir bene memlu 1 (yastıkla?) döşenmişti. Camekanda değil de yalnız iç camekanda havlu yastıkların bulunması iç camekanın soğukluk olduğunu düşündürmektedir.

Beylerbeyi'ndeki Yalının 2 Camekanı vardı ve Yalının hariciye ve harem bölümlerindeydi. Hariciye bölümünde bulunan camekan kış odasının karşısındaki oda ile denize nazır yaldızlı odanın arasınd "soğukluk camekanı" olarak kaydedilmiştir. Harem bölümündeki "hamam camekanı" fıskiyeli oda ile kiler odasından sonra gelmektedir.

Hariciye bölümündeki soğukluk camekanı Sarı mor? astarlı mütella kırmızı 11 Sakızkârî yastık, dördü bene memlu olmak üzere 15 şilte, 4 beyaz minder ile döşenmiş, harem bölümündeki hamam camekanı ise beyaz zemin mor çiçekli kutniden 12 yastık, bene memlu 3 beyaz şilte, yapağı 5 minder, bene memlu kebir1 hamam şiltesi ve abadan 8 kapı perdesi ile döşenmişti. Bu camekanda ayrıca dinlenirken hararetin alımını sağlayan içkiler içildiğini 5 billur bardak ve beyaz mermerden 11 bardağın varlığından anlıyoruz.

Dergah-ı Âli Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki Yalısının Hamam Camekanı: Harem bölümünde tek katlı bir hamam bulunduğunu gösteren "tahtani camekan" mutfağa yakın bir yerde bulunuyordu. Bu camekanda Halil Ağa'nın zevcesi Saliha hanımın eşyalarına da yer verilmiştir. Buna göre camekanın döşemesi Sade katifeden 12 yastık, 5 minder, 3 yemeni mak'ad, çarşafı beraber 3 şilte ve 3 pencere perdesinden oluşmaktadır. Saliha hanımın kullandığı eşyalar ise 2 takım su tası, 2 tencere, 1 kapak, 1 maşraba ve 1 tavadan oluşmaktadır.

Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki Yalısı'nın Camekanı: Misafir odasından sonra çamaşırvaneye yakın bir yerde bulunan yalının camekanı harem bölümünde yer alıyordu. Bu camekanda Köhne 6 yastık, 2 yün minder, 2 penbe şilte, 2 köhne mak'ad, 4 müsta'mel suzeni mak'ad, 3 selanik keçesi, 1 kaliçe, 1 tennur minder, 1 aba kapı perdesi ve 1 ocak yaşmağı ile döşenmişti. Ayrıca hamamda yıkanma eyleminin gerçekleştirildiği sırada kullanılan 5 yaldızlı su tası ve 1 hamam tası vardı.

Sadrazam Çorlulu Mustafa Paşa'nın Şehzade Kurbu ve Çatladıkapı'daki Hanelerinin Camekanı: Şehzade kurbundaki hanenin camekanı 3 katlı harem bölümünün orta katında kapı üzerinde içinde küçük bir taş oda bulunan odanın ve sofanın bulunduğu yerdeydi. Bu camekan 3 minder, 3 şilte, 2 yastık kılıfı, 2 havlu döşeme, basma kumaştan 4 perde ve 1 kapı perdesiyle döşenmişti.

Çatladıkapı Kurbundaki Hanesinin Camekanının Hariciye bölümünün orta katında konumlandığı ve kendisinden önce merdiven üzerindeki büyük tahta bir anbardan bahsedildiği için, merdivene yakın bir yerde bulunduğunu düşünebiliriz. Bu camekanda 11 havlu yastık, 8 kadife yastık, 2 çuka mak'ad, 2 şilte, 1 keçe, üçü havlu olmak üzere 6 minder, 1 havlu döşek ve çukadan 1 kapı perdesi bulunuyordu.

Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki Hanesinin Camekanı: Hanenin hangi bölümünde olduğunu bilemediğimiz camekanında 22 havlu yastık, 3 mak'ad, 1 döşeme ve 1 de seccade vardı.

Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki Hanesinin Camekanı: Bu hanenin camekan odası harem bölümünde Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın odası ile hanımının küçük odası arasındaydı ve itina ile döşenmişti. Buradaki mefruşatı 8 köhne yastık, 2 minder, 2 kaliçe mak'ad, 2 kaliçe seccade, köhne 1 selanik keçesi, köhne 11 yorgan, 6 çarşaf, 6

baş yastığı, 3 şilte, köhne 2 kebe oluştuyordu. Çarşaf, yorganlar ve baş yastıklarının yani yatak takımlarının burada bulunuşunun sebebi camekanda gece yatan kişilerin varlığını düşündürmekle beraber, sözkonusu eşyalar camekanın bir köşesine kaldırılmak suretiyle konulmuş da olabilir. Hamamdan dinlenmek için içinde bir ocak bulunan bu camekana çıkıldığında kahve içildiğine dair 3 kahve tepsisi, 9 kahve ibriği, 8 fağfur fincan, bakırdan minakâri 10 zarf vardır. Yine burada 1 ocak güğümü, 2 karlık kap, 5 de hamam tasına rastlıyoruz.

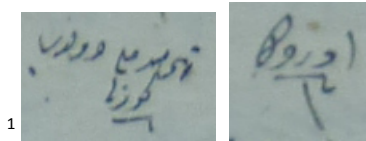
Dergah-ı Âli Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Bayezid Cami Kurbundaki Hanesinin Camekanı: Haremin orta katında bulunan ve tahta anbara yakın bir yerde konumlanmış hanenin camekanı sedefli bir ...¹, beyaz kutnu 4 yastık, 1 havlu mak'ad, 1 minder, 1 puşide, 1 yüz yastığı, 1 diz yorganı, 1 kapı perdesi, köhne 1 ibrik ve ... döşenmişti.

İstanbul Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa Kurbunda Molla Gürani Mahallesi'ndeki Hanesi'nin Camekanı: Hanenin dahiliye bölümünde bulunan bu camekanda köhne 9 katife yastık, köhne 3 çuka mak'ad, 1 orta keçesi, çukadan 1 zar perde ve küçük 1 ayna vardı.

Çizelge 4. 34 Konutlarda Camekan

Yalı Sahibi	Semti	Camekan	Konumu
Sadrazam Damad İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	5	harem hariciye
Sadrazam Maktul Ali Paşa	Fındıklı	1	harem
Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa	Ortaköy	2	hariciye harem
	Rumelihisarı	1	harem
	Anadoluhisarı	1	harem bahçe?
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı	3	1 harem 2 hariciye
	Beylerbeyi	2	harem ve hariciye (soğukluk)
Dergah-ı Âli Kapıcıbaşı	İstinye	1	harem
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	1	harem
Sadrazam Mustafa Paşa (çorlulu)	Şehzade	1	harem
	Çatladıkapı	1	hariciye
Süleyman Ağa	Beşiktaş	1	
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı	1	harem
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Bayezid	1	harem
Asıthane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa, Molla Gürani Mah.	1	dahiliye

Harem ve hariciye bölümlerinde bulunabilen camekanlar, konutların %51,7'sinde karşımıza çıkmıştır. Genellikle önemli odaların bulunduğu yerlerde konumlandırıldıkları

dikkati çekmekteyse de servis mekanlarına yakın yerlerde de bulunabiliyorlardı. Buradan kapı halkı ve cariyelerin hamamları ile ev sahibinin hamamlarının ayrı inşa edildiğini söylemek mümkündür. Çırağan yalısında deryaya nazır hamam camekanı ve içindeki döşemeler (örneğin endam aynası) bu mekanların kişilerin servetlerini yansıttığı alanlar olduğunu ortaya çıkarmıştır.

4.3.11.6 Abdesthane

Abdesthane, camekan ve hamamdan farklı bir mekan bileşeni olarak karşımıza çıkar. Burası 18.yüzyılda kenif terimi ile ifade edilen tuvalet de değildir [81]. Hariciye ve dahiliye bölümlerinde bulunabilen ve sadece abdest almak için yapılan bu mekanlarda oturma elemanlarının olmadığı içlerinde yalnızca ibrik ve leğenler bulunduğu görülür.

İbrahim Paşa'nın Çırağan Yalısı'ndaki abdesthane buna bir örnektir. Küçük bir odanın abdesthane yakınında bulunduğu kaydından Çırağan Yalısının abdesthanesinin bulunduğunu öğreniyoruz ve hariciye bölümünde bulunan bu mekan tahminen hariciye bölümünün çıkışına yakın bir yerde konumlandırılmıştı.

Abdesthaneye dair bir diğer bilgi Dergah-ı Âli Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısındadır. Fevkanide sofanın yanında bulunması muhtemel bu mekanda 2 leğen-ibrik, 1 abdest leğeni ve 1 ibrik bulunmaktadır.

Hane türü konutlarda da yine iki hanede abdesthanenin varlığından haberdar oluyoruz. Bunlardan biri Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde diğeri İstanbul Baruthane Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'da Molla Gürani Mahallesi'ndeki hanesindedir. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde Hariciye bölümünde bulunan abdesthanede ikisi yaldızlı 6 ibrik, biri yaldızlı 4 leğen ve 1 abdest leğeni vardır. İstanbul Baruthane Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa yakınlarında Molla Gürani Mahallesi'ndeki hanesinin abdesthanesi ise Dahiliye kısmında camekandan sonra kaydedilmiştir ve burada 2 bakır ibrik ile 1 yaldızlı bakır leğen bulunmaktadır.

Çizelge 4. 35 Konutlarda Abdesthane

İsmi	Semti	Abdesthane
Sadrazam Damad İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	1
Dergah-ı Âli Kapıcıbaşı	İstinye	1
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı Mahallesi	1
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa, Molla Gürani Mah.	1

4.3.11.7 Çamaşırhane

Üst sınıf yöneticilerinin ailesi ve çalışanları ile beraber yaşadıkları büyük konut komplekslerinde biriken çamaşırların yıkanması için “cameşuyhane” isimli özel mekanlar oluşturulmuştur. Kazanlarda ve büyük leğenlerde yıkanan çamaşırlar için sular yine buradaki mangal üzerinde güğümlerde ısıtılırdı, yine ateş yakmak için odun ve künkler de bu mekanlarda bir köşede bulundurulurdu. Bu mekanların genellikle camekan, mutfak gibi yine hizmet alanlarına yakın yerlerde bulundukları dikkati çeker.

Elimizdeki defterlerden yalnız üç konutta çamaşırhane bahsedilmektedir. Bu durum çamaşırların konutun farklı bir mekanında yıkanabildiği anlamına gelir ya da içinde kayda değer malzeme bulunmamış olabilir. Örneğin Çamaşır ustası bulunan Çırağan Yalısı’nın çamaşırhanesinin kaydı yoktur.

Çamaşırhane bulunan konutlardan biri Merhume Hanım Sultan’ın Üsküdar’daki Yalısındadır. Harem bölümünde camekandan sonra kaydedilen bu çamaşırhane 6 büyük çamaşır leğeni, 1 büyük kazan, 1 güğüm, 1000 odun, 75 künk ve 70 beyaz bal? Mumu vardır. Bunların yanı sıra 20 çamaşırhane tenceresinin daha bulunduğunu defterin camekan bölümünden sonra alınan kayıtlarından anlıyoruz.

Diğer konut Sadrazam Seyyid Hasan Paşa’nın Fenayi Mahallesi’ndeki Hanesidir. Burada çamaşırhane ve çamaşır mutfağı adı altında iki mekandan bahsedilmektedir. Harem bölümünde tahtanide olduğunu düşündüğümüz Çamaşırhane mutfaktan sonra kaydedilmiş, Hariciye bölümünün yine tahtanisinde bulunduğunu tahmin ettiğimiz çamaşır mutfağı tahtanideki bir odadan sonra ele alınmıştır. Çamaşırhane 2 kazan, 2 leğen, 4 güğüm ve 1 ibrik varken çamaşır mutfağında 2 güğüm ve 1 et satılı(?) Bulunduğu dikkati çeker.

Sadr-ı Âli Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa'nın hanesi de içinde çamaşırhane bulunduğunu bildiğimiz konutlardandır. Haremde külhan odası ile mutfak arasında bulunan çamaşırhane 2 kazan, 1 büyük sini ve 3 bakır mangal bulunmaktaydı.

4.3.11.8 Soğan Odası

Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Rumelihisarı'ndaki yalısının soğan odasında bulunan eşyalar 12 beyaz yün dolu kebir minder, 1 yastık, bir miktar lale soğanı ve 1 vasat 1 idi.

4.3.11.9 Mahzen

Depolama ve saklama amaçlı kullanıldığı düşünülen mahzenler konutların harem, hariciye ve dahiliye bölümlerinde bahçede veya tahtanide yer alabiliyordu. D'Ohsson [23] "hiçbir yerde yer altı mahzenleri, depoları, ahırları vs. yoktur. Birçoğu dar yerlerde faydalı olan bu gibi imkanlardan faydalanmayı bilmezler, bilenler de yer altında rutubetten çekindiği için yer altına mahzen yapmak istemez" diyerek yer altı mahzenlerinden uzak durulduğunu kaydetmekte, incelediğimiz belgeler de genel eğilimin yerüstü olduğunu göstermektedir. Konutlarda; bahçede, kapı girişlerinde, haremde, hariciyede, dahiliyede, hatta yapının içinde farklı bölümlerde birden fazla olabiliyordu. Bunun yanı sıra Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hane örneğinde olduğu gibi "zir-i zeminde" mahzen yapımı vardı.

Belgeler mahzenlerin içinde ne olduğuna dair fikir vermezler. Yalnız yüklü miktarda paralar kayıt altına alınmıştır. Konutların %24,1'inde 11 mahzenle karşılaşmıştır. Bunlardan Sadrazam İbrahim Paşa'nın Çırağan yalısında bulunan mahzenler bahçede ve harem bölümünde olmak üzere 2 adetti. Yine Sadrazam İbrahim Paşa'nın Gülşenabad Yalısı'nda bulunan 1 adet mahzen de bahçede bulunuyordu. Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki yalısındaki mahzen harem kapısının dışında konumlanmıştı. Sadaret Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa'nın Hocapaşa'daki hanesinde 2 adet mahzen vardı ve bunlar hariciye bölümünde yer alıyorlardı. Ayrıca mahzenlerden birinin "tahtani" olduğu belirtilerek bölüm giriş katında bulunduğunu anlıyoruz. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesindeki mahzen dahiliye bölümündeydi ve yüklü miktarda altın cinsinden parası burada bulunuyordu. Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesin de de 1 adet mahzen vardı ve burada da ortalama 1

milyon 250 bin değerindeki altın vardı. Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinin 1 adet mahzeni de dahiliye bölümündedir.

Çizelge 4. 36 Konutlarda Mahzen

İsmi	Semti	Mahzen	Konumu
Sadrazam İbrahim Paşa	Beşiktaş (Çırağan)	2	Bahçede, haremde
Sadrazam İbrahim Paşa	Beşiktaş (Gülşenabad)	1	Bahçede
Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa	Ortaköy	1	Harem kapısı dışında
Sadaret Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	Hocapaşa	2	Hariciyede
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	1	Dahiliyede
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Beşiktaş	1	
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa	1	Dahiliyede

4.3.12 Bahçe

Bahçenin tanımının bugünkü anlamına doğru evrilişi 18.yüzyılda mümkün olmuştur. Önceleri tabiat, insan doğası için vahşi bir alanı temsil ederdi. Sultanların sık sık “av köşkü” yaptırmaları, doğaya karşı alınan bu tavrın bir neticesi olarak okunabilir. Kamusal alanın sadece dinsel bölgelerde olduğu düşünüldüğünde, bahçenin ortaya çıkmasını toplumsal bir serbestleşme talebi olarak görebiliriz. 18.yüzyılda tabiatın estetik bir biçimde yeniden üretilmesi ile “derya”, “dağ” gibi bahçe de artık bir manzara olmuştur. Aydınlanma çağı insanının getirdiği anlayışla yani kendini tanrı gibi gören insanın herşeyi yapabileceğini düşünmesi ile tabiatın her noktasının değiştirilmesi paralellik göstermektedir. Ancak Osmanlı insanı kendini doğanın varedicisi gibi hiçbirzaman görmemiştir. 18.yüzyılda Avrupalılar kadar bahçeye müdahale edilmediğini D’ohhson [23] şu şekilde anlatır:

“Doğulular, meyveyi, çiçeği umumiyetle bahçe işlerini severler. Ancak bahçe yapımında Avrupalıların gösterdiği zevk ve titizliği göstermezler. İklimin çok elverişli olduğu bu mutlu ülkelerde, bahçeler ancak tabiatın verdiği güzelliği taşır. Sanat bahçe tanziminde nadiren işe karışmaktadır. Bahçıvanların çoğu da Rumdur. Bu bahçıvanlar ağaç bakımı, bitki yetiştirme, aşılama, meyvelerin, çiçek ve sebzelerin bakımı işlerinde çok tecrübelidir... Türklerin en çok sevdikleri zengin “sofa”larla süslü “köşkler”, “şadırvan” dedikleri büyük fiskiyeli havuzlar, çakıl döşeli ara yolları ve nihayet her cins çiçeği yetiştirildiği çiçekliklerdir.”

Belgeler özelinde değerlendirdiğimizde içinde köşk, kasır, havuz bulunan bahçeler çiçek tarhları, fiskiye ve sersebillerle canlandırılmışlardır. Dağ ve deniz manzaralı cepheler,

artık “bahçeye nazır” olarak da konumlandırılmışlardır. Bahçeler harem, hariciye ve dahiliye bölümlerini olduğu gibi ve mabeyn odası, divanhane, taş oda gibi bağımsız birimleri de barındırıyordu. Bu mekan bileşenlerinin aralarında kalan veya yeni bir bahçenin eklenmesiyle büyüyen alanlarda çiçek tarhları da dikkat çekicidir.

Lale başta olmak üzere şükufeciliğin öne çıktığı bu yüzyılda lüks konutların bahçelerinde soğan odaları yapılmaya başlanmıştır. Bir başka yenilik bahçeye limonluk yapılmasıydı. İstanbul iklimine uygun olmayan portakal ve limon gibi ağaçların muhafaza edilmesi için, kışın üstü camlı ve güneye yöneltilmiş [148] limonluklara yalnız Çırağan yalısında rastlanmıştır.

18.yüzyıl İstanbul’unda evlere su bağlanması lüks bir ayrıcalıktı bu nedenle bahçelerde kuyu veya sarnıçların bulunduğu da tahmin edilmektedir Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa’nın Rumelihisarı’ndaki yalısının bahçesinde (konut yapıları ve sahiplerini anlattığımız ikinci bölümde, bu çeşmenin yapının giriş katında bulunabileceği de belirtilmekle beraber, bahçede olması daha muhtemel görünüyor) kiler odasının karşısına düşen bir çeşme bulunmaktadır. Bu çeşmenin kuyu suyu veya sarnıçla bir bağlantısı olup olmadığı bilinmemekle birlikte, yalıya suyun bağlanmış olabileceği ihtimalini de akla getirmektedir.

Çiçek tarhı ve şükufelik bulunduğunu bildiğimiz konutlar arasında Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa’nın Ortaköy’deki yalısı, Rumelihisarı’ndaki yalısı, Anadoluhisarındaki yalısı, Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa’nın Anadoluhisarı’ndaki yalısı vardı. Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa’nın Beylerbeyi’ndeki yalısında ise bir şükufelik bulunduğunu görüyoruz. Söz konusu tarhlar Patrona isyanı sırasında talan edildikleri için kayıtlarda yer almışlardır. Bu nedenle belgelerde ismi geçmese bile çiçek tarhlarının, şükufeliklerin çoğu üst sınıf ricalinin bahçelerinde bulunduğunu tahmin edebiliriz.

Lale soğanlarının muhafaza edildiği soğan odası, Çırağan Yalısı’nın harem bölümü ile Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa’nın Rumelihisarı’ndaki yalısının harem bölümündedir. Limonluk, yani turunçgillerin yetiştirilmesi için yapılan camekan yalnız Çırağan yalısının hariciye bölümünün bahçesinde karşımıza çıkar.

Havuz da bahçelerin bir bileşenidir. Suyun değerli olduğu bu yüzyılda şüphesiz havuzlar bir lüks ögesini yansıtıyordu. Havuz bulunan 4 konut Gülşenabad yalısı, Kaptan-ı Derya

Mustafa Paşa'nın Anadoluhisarı ve Beylerbeyi'ndeki yalıları ile Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Samatya'da Hatuniye mahallesindeki hanesidir. Bunlardan Gülşenabad yalısında bulunan havuz bahçeye yerleşmiştir ve 3 oda ile taşra mabeyn odası bu havuzu görmektedir. Anadoluhisarı'ndaki yalıda yer alan havuz dağ kasrının bulunduğu mahalledir. Beylerbeyindeki yalının havuzu kış odası ile iki sofalı kebir bir kasır görmektedir. Samatya'daki hanenin havuzu ise bahçede olup bunun karşısına bir köşk yerleştirilmiştir.

Bahçelerin büyüklükleri hakkında ise belgelerde pek bilgi bulunmaz. Yalnız Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköydeki yalısının yeni bahçe ve yukarı bahçe olarak ikiye ayrıldığı, bunlardan "yeni bahçe"nin büyüklüğü 130, "yukarı bahçe"nin ise 26 olduğu kayıtlara geçmiştir. Buradaki problem bu alanların zira, dönüm gibi nasıl bir birimle ifade edildiği bilinmemektedir.

MUHALLEFAT DEFTERLERİNDE LÜKS VE KONFOR NESNELERİ

5.1 Kumaşlar

Osmanlı'da tekstil çok masraflı bir sektör olarak karşımıza çıkar. Bu sektörde kumaşların çeşitli şekillerde evlerde, sarayda ve çarşıda üretildiği görülmektedir. Evlerde kadınlar tarafından işlenen ev dokumaları pamuk, keten, ipek ve yünden yapılırdı ve kullanıldıkları yerlere göre değişik ölçülerde üretilirdi. Çarşı dokumaları sanatkarlar tarafından yapılırdı. Saray bünyesindeki dokumalar yetiştirilemediğinde çarşı atölyelerinden faydalanılırdı. Saray dokumaları padişah ve ailesinin, sarayla bağlantısı olan üst düzey görevlilerin elbiseleri, saray ve köşklerin döşemelikleri için dokunan özel kumaşlardı. İçerdiği malzemeler açısından değerli bu kumaşlar yasalarla kontrol altında tutulurdu. Saray atölyelerinde dokunduğu gibi çarşı atölyelerinde de dokutturulabilirdi. Taklit dokumalar ise Türk dokumaları örnek alınarak doğu ve batıdaki yabancı devletler tarafından dokunan kumaşlardır.

Saray atölyelerinde saraydaki en üst statüdekilerden daha alt statüdeki görevlilere kadar kullanmaları için üretilen kumaşlar saray maiyetinin kudret ve görkemini yansıtırdı. Özellikle ipek kumaşlar Osmanlı törenlerinin vazgeçilmez parçasıydı. Saray hizmetkarlarına ve yabancı diplomatlara hil'at olarak giydirilmek üzere üretilmesinin dışında, kıyafet, sancak, zar (duvar perdesi), yer örtüsü olarak geçit törenlerini süslemek için en çok üretilen kumaşlar ipekli kumaşlar olmuştur. Bu kumaşlar özellikle kılıç kuşanma töreni ve Cuma selamlıklarında da çok önem taşımıştır. Pamuklu ve yünlü kumaşlar ise sağlamlık, ısı yalıtım özellikleri açısından tercih edilmişlerdir. Kaynakların

çoğu kez birbiriyle çelişen ifadeleri nedeniyle bu bölümde ağırlıklı olarak Hülya Tezcan'ın *Atlaslar Atlası* [149] isimli çalışmasından faydalanılmıştır.

5.1.1 İpekli Kumaşlar

14. yüzyıldan itibaren ipek dokumacılığın merkezi Bursa ve çevresi olmuştur. İstanbul'un fethinden sonra İstanbul da ikinci merkez olarak karşımıza çıkar. Lüks bir madde olan ipek özellikle 16. yüzyılda hem Bursa'da hem de İstanbul'da pek çok tezgâhta saray ve çevresi için dokunmuştur. Hammaddesi pamuklu ve yünlü kumaşlara nazaran çok zor elde edilen pahalı bir üründür. Yalnız iplik olarak tek başına değerli bir ürünken dokuma ipliğine altın ve gümüş tel katılmasıyla da hem değeri hem de güzelliği arttırılmıştır. İpekli dokumaların dokunduğu uzun yıllar boyunca gerek yükselen piyasa fiyatları, gerekse dokumacıların haksız kazanç isteği ile malzemedен çalmaları, giderek kalitesini bozduğundan devlet dokumacılıkta hileyi ve tüketicinin zarara girmesini önlemek için narh sistemiyle bu sektörü kontrol altında tutmaya çalışmıştır. 18. yüzyılda kullanılan ipekli kumaş çeşitleri şunlardır: Bürümcük, tafta, canfes, kutnu, çitari, atlas, diba, hare, gezi, kadife, çatma, kemha, seraser, sereng, ağabani, hatai.

“Bürümcük” hem çözgüsü hem de atkısı çok iyi büküldüğü için dokuma ince, kıvrıkcık ve dökümlü bir görünümdeydir. Çözgü telleri arasında pamuk ipliği katılan cinslerine “hilalî” ismi verilir. Dokumasına iplik karıştırılan bürümcükler biraz daha tok ve düz olurlar. Bürümcüklerden gömlek, don, entari, diz yorgani, çarşaf, cibinlik, bez gibi eşyalar yapılmış, kürk kaplamasında kullanılmıştır. Evlerde top olarak da saklanan bu kumaşın telli ve çiçekli versiyonları bulunmaktadır.

Sert ve dayanıklı bir kumaş olan “tafta”nın çözgü ve atkı sıklığı eşittir. Dokunduktan sonra yüzeyine elle zambak sürülüp pürüzlü bir yüzey yaratılırdı. Konutlar arasında yalnız Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında rastladığımız tafta kumaşından bohça yapılmıştı.

“Canfes” hafif ipekli, ince, taftaya benzeyen bir kumaş türüdür. Atkı ipekleri taftaya göre kalın ve seyrek. Ağır ipekli kaftanlara astar olarak dokunmuş, pencere perdelerinde, entari ve donluklarda kullanılmıştır.

“Kutnu”, çözüğü ipek, atkısı pamuk ve ipek karışık atılmış, kalın, genellikle yollu, eni dar bir kumaştır. İpekli kumaşlar arasında kalın oluşu mefruşatta kullanılmasına olanak sağlamıştır. Kutnuların çoğunlukla baş yastığı, koltuk yastığı gibi yastıklar yapılmış, bunun yanı sıra bohça, döşek, entari ve kaftanlarda da kullanılmıştır. Üzerine işleme yapılabilen bu kumaşın çubuklu, sırma güllü, çiçekli desenlileri olmakla beraber, Kıbrıs ve Frenk işi kutnular da tercih edilen kumaşlar arasında görülür.

Üçü pamuk ipliğinden biri ipekten olan “çitari” kumaşlar yollu olması bakımından kutnuyu andırmaktadır. Ancak kutnuda düz yollar astar yüzü, yollardan bazıları çiçek desenlidir. Çitaride ise yollar bez yüzü ve genellikle çift renklidir. Özellikle döşemelikte çok kullanılmıştır.

“Atlas” kumaşlar ince ipekten sık dokunmuş, genellikle düz renkte, sert ve parlaktır. Batılılar bu kumaşa saten demektedir. Bu kumaşlardan genellikle koltuk, yüz, baş yastığı gibi yastıklar, yorgan ve yorgan yüzleri yapılmış; perdelerde, mak’adlarda, minderlerde kullanılmış; entari, kürk kabı, bohça, kahve örtüsü, sofralar üretilmiştir. Ayrıca taraklı, suzeni, çiçek işlemeli atlaslara da rastlanmaktadır.

“Diba” ismi ise genelde iyi cins atlaslar için kullanılır. Atlas ile kemha arasında, zemini atlas dokuma, telli ve desenli bir kumaştır. Zaman zaman dokumasında kullanılan altın veya gümüş telin miktarı değişmektedir. Bu maddeler bol kullanıldığında “ağır”, desensiz dokunduğunda “sade” ismiyle anılmaktadır. İstanbul dibası, Venedik dibası, Acem dibası, Frengî diba gibi cinsleri pek çok yerde dibanın üretildiğini gösterir. Kürk kabı olarak, entari, şalvar, donluk, yazma, bohça yapımında, köşe, yüz, kotluk yastığı gibi yastıklarda ve yorganlarda çokça tercih edilmişlerdir.

“Hare” çözüğü ipek, atkısı ipek ve iplik karışımı olup sık dokunmuş görünümü kendinden dalgalı bir kumaştır. Hareler kumaş dokunduktan sonra kızgın bir silindir arasında kumaşı ezmek ve sürtmek suretiyle elde edilir. İstanbul ve Bursa’da üretilenlerin yanı sıra Frengî hareler de kullanılmıştır. “Gezi” de harenin bir çeşidi olup atkısı daha kalın muhtemelen pamuktur. Bu nedenle hareye nazaran daha kalındır. Hareye cübbelerde, kaftanlarda, ocak yaşmaklarında ve donluklarda rastlanmaktadır.

Kullanım alanı itibariyle yaygın bir alana sahip olan “kadife” kumaşlar malzeme itibariyle çok çeşitlidir. Çözüğü ve atkısı ipek olan havlı bir kumaş olan kadifenin,

desenleri zeminden kabartmalı olanı “çatma” ismini almaktadır. Bu kumaşlardan en çok yastık yapılmıştır. Kadifeden ayrıca ocak yaşmağı, eyer, şalvar yapıldığı da olmuştur. Çatma kadife yastık yüzleri etraflarını çevreleyen bordür ve ortadaki göbek motifi ile karakteristiktir. 18. yüzyılın sonuna kadar güvez renk zemin üzerine krem renkte desenlendirilmiş karanfil, nar, çıkar yaprağı motifleri uygulanmıştır. Çok değerli olan bu kumaşlar hediye amaçlı değerlendirilmiştir. Örneğin 1731 yılında Cezayirli Abdi Paşa’nın hediye ettiği yastıklar gibi pek çok yastık bugün Avrupa müzelerinde veya özel koleksiyonlarda bulunmaktadır. (çatma kumaş: ipek üzerine çok ince kilim gibi ve motifleri kabartma suretiyle dokunan bir çeşit kadife kumaş. Eskiden döşeme işlerinde, özellikle sedir yastıklarına yüz, ğerde ve seccade olarak kullanılmıştır [23].

İpekli dokumalar arasında sarayın ve halkın beğenisine en uygun “kemha” ağır, gösterişli ve tok bir kumaştır. Atkısı ve çözgüsü ipek, üst sıra atkısı ayrıca altın veya gümüş klaptanla takviyeli bu kumaş çok değerliydi. Saraya ait dokuma atölyesinde bulunan kadife ve kemha bölümlerinin ürettiği bu kumaşlar çok ünlüdür. 18. yüzyılda dokumalarda kullanılan çözgü tellerinin azalması, altın ve gümüş telin ayarının bozulması kemhalardaki kalitenin düşmesine neden olmuştur.

“Seraser” altın ve gümüş telle dokunan kumaşların en güzel ve en değerlisidir. Ağır ve masraflı bu kumaşın çözgüsü ve atkısı ipektir. Atkısında altın alaşımlı gümüş tel kullanılır. Bazı cinslerinde teller kumaşın yüzünü baştan başa kaplar ve göz kamaştırır. Desen adeta teller arasında kaybolur. Seraserin dokunuşunda altın ve gümüş tel harcaması çok olduğundan ayrıca gümüşün iki kere muameleden geçirilerek özelliğini kaybetmesinden ötürü dokunması kontrol altında tutulmuştur. Bu nedenle daha 16. yüzyılda seraser işleyen tezgahların sayılarının azaltılması için emirler çıkarılmış, boşalan tezgahlarda sereng dokunması istenmiştir. Seraser özellikle kürklerde kullanılmış, yastıklarda da örneklerine rastlanmıştır.

“Sereng” kemha tekniğinde yapılır ancak dokumasında altın veya gümüş teli kullanılmaz. Bunun yerine parlak, sarı renk ipekle altın kumaş izlenimi verilir.

Çözgüsü ipek, atkısı pamuktan bez ayağı dokumalı kumaşlara “Ağabani” ismi verilmiştir. Şilte yüzü, çarşaf, donluk, kaftan gibi alanlarda faydalanılmıştır.

“Hatai” ipek ve klaptanla dokunan sert bir kumaş cinsidir. Çözgüsü ham ipekten olup kumaşa istenilen sertlik bununla verilmiştir. Atkısı ise bükümlü iki ipek telli ve bir klaptanlıdır. Telli ve sade türleri olan, 16. yüzyılın ikinci yarısından sonra rastlanan bu kumaş 18. yüzyılın seçkinleri tarafından kürkleri kaplamada, donluk, şalvar, entari gibi giyim kuşamda kullanılmıştır. Ayrıca mefruşatta köşe, koltuk, baş yastığı gibi yastıklarla, mak’ad, perde ve kahve örtülerinde faydalanılmıştır.

İpekli kumaşlar arasında yer alan “keremsud”un telli ve sade, çubuklu çeşitleri vardır. Hind ve Halep’te dokunanları önem arzeden bu kumaşlar kaftanlarda, çeşitli kürk cinslerinin kaplanmasında, entari ve şalvarlarda kullanılmış, yastık, yorgan, pencere perdesi gibi mefruşatta da görülmüştür.

Bir yolu ipek bir yolu pamuk dokunan “sandal”lar kimi zaman atlaslarla kullanılmıştır. Taraklı çeşitlerine de rastladığımız sandallar genellikle mefruşatta karşımıza çıkar; yastık, minder, yorgan, mak’ad, şilte, bohça, ayna pûşendesi (örtüsü). Ayrıca giyimde de entari, kaftan ve cübbelerde de kullanılmıştır.

5.1.2 Pamuklu Kumaşlar

Belgelerde kutnu olarak da geçer ve Arapça pamuk demektir. Dilimizde pamuklu dokumalara Kutnu (kutni) denilir. Pamuk ipliği karışık atlas taklidi bir ipek kumaş da Kutnu (kutni) adını taşır. Mehmet zeki pakalın [119] “Osmanlı tarih ve deyimleri ve terimleri adlı eserinde Kutni maddesinde şunları yazıyor: Kutniden kadınlar önü açık, yanları yırtmaçlı ve içi astarlı entari yaparlardı. Entarilerin gerek önlerine ve gerek yan yırtmaçlarına siyah gaytan harç dikerlerdi. Hind kutnisi, kutnilerin en makbulü idi [150].

Defterlerde “pamuk” kelimesi penbe olarak geçmektedir. 18. yüzyılda kullanılan pamuklu kumaşlar boğasi, bez, alaca, mendil, beledî, dimi, yemeni, çit, tülbent, basma ve yazmalardır.

Boğasi en basit dokuma tekniği olan “bez ayak”la dokunmuş, bir cins pamuklu kumaştır. 17. yüzyıl Manisa mahkeme kayıtları boğasinin ince ve kaba cinslerinin olduğunu söylemektedir. Geniş bir kullanım alanı olduğu anlaşılan boğasiden pencere perdeleri, sofralar, seccadeler, dizlikler, minder ve şilteler, minder örtüleri, şilte kılıfları, kuşaklar ve nihali yapımlarında kullanılmıştır.

Hemen her bölgede dokunan ve günlük ihtiyaçları karşılamak için üretilen pamuklulara da genel olarak “bez” denilmiştir. Bezin kullanım alanları da boğasi ile benzerlik göstermektedir. Minder örtüleri, perdeler, peşkirler, çarşaflar, seccadeler, bohçalar, şilteler ve sofralar için bez kumaşlar kullanılmıştır. Ayrıca “Çit” isimli kumaş türü de bir çeşit bezdir olarak karşımıza çıkmaktadır.

18. yüzyıl muhallefat defterlerinde az da olsa mendillere de rastlanmaktadır. Pamuk ipliği ile dokunmuş bu mendiller “acem mendili” olup İran üslubundadır. Enine boyuna eşit kumaşlar için kullanılan “değirmi” ismi başörtüsü veya mendil için kullanılan bir tabirdir.

İnce ve seyrek dokularıyla, yumuşak olmalarıyla dikkat çeken tülbentler gömleklerde, sarıklarda, şilte ve çarşaflarda kullanılmıştır. Tülbent gibi ince pamuklu kumaşlar üzerine kalıpla basarak “basma” veya çizerek “yazma” desen teknikleri uygulananları da vardır. Yazmacılığın özellikle İstanbul’da çok bol ve zengin çeşitleri yapılmıştır. İncicyan Serkis Kalfa tarafından, yeni icad edilen nakışla basmalara ait bir imalathanenin Kuzguncuk’ta kurulduğunu ve bu yeni çeşit basmaya onun adının verildiğini söyler. 1725 yılında ise Sadrazam Damat İbrahim Paşa tarafından Bebek temizlenmiş, burada bulunan Basmacılar kârhanesi de kaldırılmıştır. Bu yüzyılda yemeni imal eden basmacıların büyük kısmı Langa Yenikapısında, bir kısmı da Üsküdar’dadır [151].

Alaca ise Fesrengi ve lacivert zemin üzerine sarı çizgili bir nevi pamuklu kumaş olarak tanımlanmaktadır. Çeşitli renk pamuk ipliklerle el tezgahlarında dokunan bu kumaş türü Selçuklulardan beri Anadolu’nun çeşitli yörelerinde dokunmuştur. Entari, şalvar, zıibun gibi giyimde kullanılan alacadan şilte, döşek, sofras, bohça, örtü de yapılmıştır. Defterlerde karşımıza çıkan Halep veya Şam alacaları ise pamuk-ipek karışımı kumaşlardır.

5.1.3 Yünlü Kumaşlar

En çok kullanılan yünlü kumaşlar “çuha”lardır. Aba, keçe, sof, şal da diğer yünlü kumaşlar arasında sayılır. Belgelerde “çuka” olarak yazılan çuhalar giyimde çok kullanılan, çözgü ve atkısı has yünden eğrilmiş iplikten, havlı ve tok bir kumaştır. Genellikle sade ve düz renk olarak bilinir. Yerli çuha dokuyan merkezlerden en önemlisi

Selanik'tir ve 15. yüzyılda İspanya ve Portekiz'den sürülerek buraya yerleşen Yahudiler çuha üretimini başlatmışlardır. Selanik ve civarı 18. yüzyıl sonuna kadar faaliyetini sürdürmüştür. Çuhanın kullanıldığı giyim eşyaları kürk, cübbe, yağmurluk, gömlek, ferrace olmuştur. Döşemelik olarak da çok tercih edilen bir dokuma türü olan çuhalar mak'adlarda, seccadelerde, minderlerde, kapı perdelerinde, iskemlelerin kaplamalarında kullanılmıştır. Çuhadan (sık dokunmuş, ince havlı kumaş [23] örtü olarak da faydalanılmış ocak yaşmağı, kahve örtüsü, at gömleği, yedek puşidesi (at örtüsü), çakşır ve dolamalar yapılmıştır.

Temizlenmiş ve taranmış yün yapağından dokunan "aba"lar kaba ve kalın bir kumaş türüdür. Bu kumaş da kalınlığı nedeniyle kapı perdelerinin yapımında kullanılmıştır. "Keçe"ler yünlerin ıslatılıp dövülmesi yoluyla yapılan yünlü kumaşlar arasında yer alır. 18. yüzyılda en çok kullanılan keçe türü Selanik keçeleri olmuştur. Orta keçeleri olarak isimlendirilen bu kumaşlar halı görevi görmüşlerdir. Venedik keçelerinden ise yastıklar yapılmıştır. Selanik'ten sonra en çok Acem keçeleri tercih edildiğini, ayrıca Uşak, Sivas keçelerinin de 18. yüzyıl konutlarında yerlerini aldıkları görülmektedir. Keçenin kalınlığına ise "kebe" denirdi ve bunlar da yer sergisi olarak kullanılmışlardır. Kebelere farklı bir örnek Mesrure Hatun'un Aksaray'daki hanesinde karşımıza çıkan Tennur kebesi olmuştur.

"Sof"; tiftik yapağından ince bükülmüş iplikle dokunan düz bir kumaş cinsidir ve yıkanıp fırınılandıktan sonra kullanılır. Çuhaya göre daha kaliteli, lüks bir kumaştır. Sofun hammadde kaynağı olan Ankara keçilerinin ünlü olması Ankara sofalarının Osmanlı Devleti'nin en iyi ihraç ürünü olmasını sağlamıştır. Kalın olduğu için kürkleri kaplamada, cübbelerde kullanılmış, yine dış giyim olarak tanımlanan ferrace yapımında faydalanılmıştır. Ayrıca kimi donluk, uçkur ve çakşırların da softan yapıldığı görülür. Sof'un biraz incyesinden de "kerrake"ler yani hafif ve dar üstlükler dikilmiştir. Seccade yapımında da sof tercih edilen malzemeler arasında yer almıştır. Mevcli (dalgalı) sofalar ise, bu kumaşların düz renkli olmadığını ve renklerde hareketliliğin yaratıldığını göstermektedir.

Tiftik yapağından yapılan bir başka yünlü dokuma ise "şâlî"lerdi. Dayanıklılık ve yumuşak olması nedeniyle sofun yanı sıra gündelik giyimde yerini almıştır. Bu kumaşın

entari, kerrake, cübbe yapımlarında kullanıldığı görülmektedir. Kimi samur kürkleri şâlî ile kaplanmış, şâlî mevsim kaftanları üretilmiştir. Şâlînin, göz şâlî ve elvan şâlî gibi çeşitleri de kullanılmıştır. Şâlîlerin sofîa beraber kullanıldığı, örneğin kimi biniş ve donlukların sof şâlî kumaşlardan yapıldığı görülmektedir.

“Şal”lar atkısı ve çözgüsü yünden, kendine has deseni olan kumaşlardır. Çok yaygın kullanım alanı vardır. Suzeni ve çiçekli işlemelerine çok rastlanılan şallar kuşaklar, kaftanlar, entariler, yorganlar, diz yorganları, yastıklar, seccadeler, bohça yapımlarında kullanılmıştır. Belgelerde karşımıza çıkan bir başka kumaş cinsi ise “car şal” ismini taşır. Bu kumaş düz renk olup ortası boş, kenarları bordürlü ve köşebentlidir. Belgelerde sadece ismi geçen bu kumaşın bir yerde kuşak için kullanıldığı görülür.

“Şayak”lar çuhadan daha seyrek, iplikleri verev olarak dokunan yün kumaşlardır. En çok döşeme kumaşı olarak mak’adlarda kullanılmıştır, ayrıca yastık, yastık yüzü ve örtü yapımında da şayak kumaşından faydalanılmıştır.

5.2 Metaller ve Değerli Hammaddeler

5.2.1 Altın ve Gümüş

Altın ve gümüş madeninin oksitlenmeyen özelliği ve yeryüzünde sınırlı sayıda bulunması her devirde değerli bir kullanım aracı olmasını sağlarken kolay işlenmesi de tüketim alanlarının geniş bir alana yayılmasını sağlamıştır. Uluslar arası ticari faaliyetlerde de itibarı yüksek olan altın ve gümüş madeni para olarak basıldığı gibi, zenginlik, prestij ve gücün göstergesi olarak da ziynet ve süs eşyalarının yapımında (silah ve saatler bunun en belirgin kanıtıdır) kullanılmıştır. Altın ve gümüşün pahalı bir malzeme üst sınıf ricalinin konutlarında dahi kullanımını sınırlandırmış, ancak sim, yıldız, tombaklamak gibi alternatif yollarla nesnelerin altın ve gümüşe benzemesi sağlanmıştır. Para ve ziynet eşyaları tez kapsamına alınmadığından burada altın ve gümüşün eşyalardaki kullanım sıklığına değinilecektir.

Altın

Çeşitli ayarları bulunan ve ayarı yükseldikçe dayanıklılığı azaldığından işlenmesi kolay olan altın çok çeşitli alanlarda kullanılmış, bazen kullanıldığı nesneler işlenerek ya da

inci, yakut, mine gibi değerli mücevherlerle bezenerek değerleri daha da arttırılmıştır. Bu değerli malzemenin özellikle ve kişilerin güç ve zenginliklerini gösterecekleri üzerlerinde taşıdıkları nesnelerde daha çok görüyoruz. Örneğin yüksek ricalin çoğu askeriye mensubu olduklarından tüfek, kılıç, bıçak, hançer, tirkeş, balta, piştov gibi silahlarında altına rastlamak mümkün, ayrıca köstekli saatlerin çoğunda da altın kullanılmış, bazen de sadece kösteklerde kullanılan altınla yetinilmiştir. Yine ikram kültürünün önemli bir ögesi olan kahve sunumlarında da aynı zevki görmek mümkündür. Özellikle fincanların zarflarında çokça kullanılmış tabaklarda, kavanozlarda, sürahi, kase gibi nesnelerin kapaklarında altına yer verilmiştir. Bu malzemenin rigdan gibi yazı takımlarında, tespihlerde, nargilelerde, hamailerde hatta pištahta, sandalye kutu gibi konutların mobilyalarında da kullanılması, bu malzemenin sevildiğinin ve masraftan kaçınılmadığının göstergesidir. Yine de belirtmek gerekir ki altının değerli oluşu nesnelerin som altından yapılamadığını çoğunlukla bezeme, kakma usulünün kullanılmasını veya eşyaların belirli bölgelerinde altına yer verilmesini açıklar. Örneğin bir saatin yalnızca zincirinde, bir tabağın iç kısmında, bir tüfeğin kabzasında veya yalnız bıçak kısmında altın kullanılmıştır.

Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında altın ağırlıklı olarak silah takımlarında kullanılmıştır. 7 yerde altına rastlarız: 1 adet altın kabareli tirkeş, 2 adet altın bendli altın takımlı taban(?) timur kılıç, 1 adet altın kılıç, 1 adet mütellakâri(?) sırma kundaklı altın kakmalı şeşhane tüfek, 2 adet Galatalı Ahmed kâri sırma kundaklı altın kakma şeşhane tüfek, 1 adet Kara Mehmed kâri abanos kundaklı altın kakmalı kaval tüfek vardı. Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Beylerbeyi'ndeki yalısında mor taftaya kaplı altın yaldızlı 1 adet sandalye, Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısında 12 ade sagir altın ... kesme, 1 adet altın balta, 1 adet altın kılıç vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 1 adet cevherdar (elmaslı) altın kakma altın balta, 1 adet som kabza simli altın kakma kılıç, 1 adet elmaslıca altın fincan zarfı, 2 adet altın pandol saat, 1 adet altın harçlı felemenk tespih vardı. Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında altın .. sandal... , 1 adet iki tarafı birer elmaslı altın kutu, 28 adet sikkeli sagir kilid.. altın, Sagir bir çekmece içinde bir adet altın sagir kutu (içinde lihye-i şerif muhafaza edilmiştir), 1 adet zümrüt altın hatem, 1 adet altın sagir badzehrî düz tepsi, 1 adet altın yağ kutusu, 1 adet altın pandol saat, 1 adet hurda

elmaslı iki tarafı billur altın zincirli saat, 1 adet sim zincirli altın saat, 1 adet altın zincirli hurda elmaslı iki gözlü altın saat, 1 adet altın ve sim zarflı ve sim zincirli saat, 1 adet sim zincirli altın saat, 1 adet altın ..kârî saat bulunuyordu.

Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinde 1 adet altın zarf, Kemeraltı'ndaki hanesinde ise 1 adet yeşim kabzalı fular üzerine altın kakma kılıç? Bend, 2 çift altın kakma piştov, 1 adet altın kakmalı sedefkari kundaklı tüfek, 1 adet sade sagir altın zarf, 2 adet elmaslıca altın zarf/tarak(?) vardı. Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 1 adet altın felemenk sübhası, 85 adet(?) ipeklik ... altını, 2 adet köstekli mücevher altın saat, 2 adet altın saat, 1 adet altın köstekli altın saat, 1 adet altın köstekli tepesi zümrütlü etrafı elmaslı altın hançer, 1 adet mücevher altın kutu, 1 adet minakârî altın kutu, 2 adet mücevher altın zarf, 2 adet altın ... vardı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde ... üzerine altın kakma 1 adet balta, 1 adet altın donanmalı altın bendli kılıç, 1 adet abanos kabzalı altın bendli simli kılıç, 1 adet yeşil sağı kabzalı altın kılıç, 1 adet abanos üzerine altın kama tuti burnu kabzalı altın donanmalı sim bendli kılıç, 1 adet som kabzalı altın donanmalı kılıç, 1 adet Dimaşki¹ üzerine altın kakma tutiburnu kabzalı dimaşki kılıç, 1 adet tel som kabzalı dimaşki üzerine altın kakmalı donanmalı kılıç, 1 adet tuti burnu kabzalı altın donanmalı ve altın bendli kılıç, 1 adet Dimaşki üzerine kakma donanmalı altın bendli tutiburnu kılıç, 1 adet som kabzalı dimaşki üzerine altın kakmalı ve hurda elmas ile .. la'li ve altın bendli kılıç, 1 adet Abanos kabzalı altın donanmalı kabzalı kılıç, 1 adet som kabzalı ve .. sagir altın hançer, 1 adet altın kakma ve ... vezne, 1 adet altın rigdan, 6 adet altın billur kavanoz, 1 adet altın zarf, 2 adet Derunî altın üstü biga? Kase ma' tabak, 1 adet altın sürmedan, 4 sandıkta cins altın paraları vardı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesinde 3 altın saat, 1 adet kabzası som yakutluca çerkes altın bıçak, 1 adet edna yakut ve zümrütlü altın hançer, 1 adet altın kakma sim donanmalı sade kundaklı tüfek, 1 adet mehmed kârî altın kakmalı tüfek, 1 adet altın kapaklı sürahi, 1 adet altın kase kapağı, 21 adet altın saat (ikisi altın zincirli birisi dahi billur zarflı bir elmasıdır), 1 adet bilâ zarf altın basma saat, 1 adet altın çemberli bağa zarf, 4 adet basma altın saat (üçünün zarfı yoktur), 1 adet mukavva zarflı altın zarflı

¹ Dimaşki, dünyanın en sağlam metali olarak kabul edilir.

basma altın saat, 1 adet altın yağ kutusu, 1 adet altın varaklı Frengi piştahda, 1 adet altın ... fağfur gülabdan vardı. Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesinde 4 adet müsta'mel altın .. rikab, 1 adet sim yaldızlı altın kakmalı kılıç, beyaz, mavi ve iki meşin kese içinde altın paralar, 1 adet hanımına ait olan altın saat vardı. Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde 1 çift altın ... rikab, 1 adet elmaslı laciverd kabzalı altın bıçak, 1 adet sagir balgami kabzalı altın bıçak, 1 adet altın saat kösteği, Cebecibaşı Kadriğa zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde sim zinciri ile beraber altın bir sandal, 1 adet tepesi sagir elmaslıca altın kaplı sübha, Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde 1 adet kolanla beraber altın kuşak (ortası bir zümrüdlü), 1 adet altın saat, 3 adet köstekli altın saat vardı. Çorlulu Mustafa Paşa'nın Atmeydanı'ndaki hanesinde 1 adet altın kılıç bulunuyordu.

Konutlarından bahsedilmeyen yüksek ricalin mal varlıkları incelendiğinde az sayıda kişinin nesnelerinde altına yer verildiğini görüyoruz. Örneğin Sadaret kethüdası Ruhi Süleyman Ağa 23760 kuruş değerinde 1 adet altın saat, Paris yapımı olan 6 bin kuruş değerinde 1 adet altın saat, 1 adet inci köstekli basma mücevher altın saat, 1 adet altın hamail ve 3120 kuruş değerinde 1 adet altın dizimli çekirdek tespih ile 1 adet altın çuka keseye sahiptir. Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in basma 1 adet altın saati vardır. Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa'nın 500 kuruş değerinde 1 adet altın hançer ve 501 kuruş değerinde 1 adet elmaslı altın kutusu vardır. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa kırmızı yakut ruze? Elmaslı kösteği olan 2 altın bıçak ile 2 köstekli altın saate sahiptir. Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın 3500 kuruş değerinde altın kakmalı şeşhane bir tüfeği, 3300 kuruş değerinde altın kakma tüfeği ve 7800 kuruş değerinde pulat üzerine altın kakma bir nargile ile 41 bin kuruş değerinde altın cübbeli bir nargilesi vardır (Ayrıca 47 bin kuruş değerinde altın sırlı bir nargilesi bulunmaktaysa da bu eşyadan "yaldız" başlığı altında verilmiştir). Kasabbaşı Ahmed Ağa'nın 2 altın rikabı, yeşim altın hançer bıçağı, zincirli altın bir saati vardır. Babüssaade Ağası Mustafa Ağa'nın altından yapılmış 1 hançer ve 3 bıçağa sahipti, bunlar elmas altın bir hançer, derisi hurda elmaslı altın bir bıçak, birinin kabzası yemeni olan 2 altın bir bıçaktı. Mühürdar Mustafa Ağa'nın 17 bin kuruş değerinde 1 adet basma altın saati, yine 12 bin kuruş değerinde sade 1 adet altın saati ve 11600 kuruş değerinde de 1 adet altın saati,

4900 kuruş değerinde beyaz kabzalı ve sim kabzalı 2 altın bıçağı vardır. Ayrıca kapağı altın olan ve değeri 1150 kuruş olan küçük bir sim kutusu da vardır. Cariyeler içinde ise Çerağ Mesrure Hatun'un mine tahtalı kösteği bulunan altın bir saati, Çerağ Zeynep Hatun'un 5400 kuruş değerinde altın bir saati, Çerağ Cilve Hatun'un altın olarak yalnız bir hatemi, Sarayi Hafize Kadın'ın 13200 kuruş değerinde altın köstekli altın bir saati, Sarayi Zekiye Kadın'ın 6 bin kuruş değerinde altın bir saati vardı. Ayrıca Cebecibaşı Kadri Ağa'nın da kabzası, ağızlığı ve dibeği altın olan bir bıçağı, 2 zincirli saati ve 1 adet zinciri altın yaldızlı saat bulunuyordu.

Gümüş

Parlak beyaz renkte, kolay işlenen değerli bir maden olan gümüş İstanbul'un lüks konutlarında nadir olarak görülmektedir. Bunun yerine daha çok sim yani gümüş telin tercih edilmiştir. Gümüş maddesine, incelediğimiz yüksek ricalin yalnız üçünde rastlıyoruz. Bunlardan Cebecibaşı Kadri Ağa'nın tepsisi ile beraber gümüş bir sürmedanı, Cilve hatunun bir miktar gümüş teli, Sarayi Hafize Kadın'ın evinde ise 70 kuruşluk gümüş hurdavacı vardır.

5.2.2 Sedef

Sedef malzemesinin en çok iskemle, çekmece, piştahta gibi mobilyalarda kullanılışı sevilirdi. Bunun yanı sıra feraiş adı verilen yatak takımlarında, rahlelerde, kalemendan (kalemlik olsa gerek), divit, ayna, kutu, sepet ve tüfek kundaklarında kullanıldığı gibi ile tabak ve kaşıklarda da bolca karşımıza çıkmaktadır.

Sadrazam İbrahim Paşa'nın Çırağan yalısında 4 adet sedefkâri feraiş, 1 adet sedefkâri fanus iskemlesi, 1 adet sedefkâri iskemle vardı. Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 2 adet sedef kaşık, 1 adet sedef kutu vardı. Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısında 1 adet sedefkâri firaş, Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Beylerbeyi'ndeki yalısında 1 adet sedefkâri iskemle, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 1 adet sedefkâri rahle, 1 adet sedefli çekmece, 4 adet sedefli iskemle, 1 adet piriş şamdanlı sedefli iskemle vardı. Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 2 adet sedefkâri iskemle, 1 adet sedefkâri gülbangi kaşığı, Seyyid Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki hanesinde altın kakmalı sedefkari kundaklı 1 adet tüfek, Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde

1 adet sedef kaşık, 1 adet sedefkâri piştahta vardı. Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa'nın Hocapaşa'daki hanesinde 1 adet sedeflice çekmece, Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 1 adet sedefkâri çekmece, 1 adet sedef iskemle, Maktul Hazinedar Süleyman Ağa Beşiktaş'taki hanesinde 2 adet altın kakma sim donanmalı sedef kundaklı tüfek vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 1 adet sedefli sagir devat, 1 adet sedefli sagir ayna, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıd'taki hanesinde içi dolu (tehi) siml sedef bir kutu ile 1 adet sedefli iskemle vardı. Cebecibaşı Kadriğa zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 2 adet sedef tatlı kaşığı, Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde 1 adet sagir sedfkâri piştahta, 2 adet sedefkâri müsta'mel iskemle bulunuyordu.

Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın hanesinde sedefli 7 adet kaşık ve 11 adet tabak, Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın 255 kuruş değerinde 2 adet sedef kaşığı, 1400 kuruş değerinde 1 adet sagir sedefkâri piştahta, 2 adet sedef iskemlesi vardı. Cebecibaşı Kadriğa'nın hanesinde ise 1 adet sedefkâri piştahta vardı. Cariye Hatice Hatun'nun Atmeydanı'ndaki hanesinde sedefli çekmece dolabı, Çerağ Mesrure Hatun'un Aksaray'daki hanesinde 1 adet sedefkâri kalemendan, Çerağ Hoşnaz Hatun'un hanesinde 1 adet 360 kuruş değerinde sedef bir sepet vardı.

5.2.3 Pirinç

Altın gibi sarı bir renge sahip olan pirinç, bakıra çinko katılarak elde edilir ve içinde farklı elementleri de barındırır. Kolay ve tok işlenen bir malzemedir. Pirinç malzemelerin genellikle rikab, mangal, matara, tepsi, tas, sini, miskal, şamdan ve makasları, iskemle, tüfeklerin bileziklerinde kullanıldığını görüyoruz. Pirinçlere kimi zaman ham olarak konutlarda rastlayabildiğimiz gibi (kıyyesi 24 kuruştı) bazen de pirinçlerin yaldızlanmış olduğunu görüyoruz. Kırmızı bir malzeme olan bakıra çinko ilave edilerek sarı rengini alması sağlanırdı. Bu nedenle belki de daha parlak olması için yaldızlama usulüne gidilebilmekteydi.

Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 1 adet pirinç mangal, Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki yalısında 1 adet köhne pirinç mangal ve Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısında 1 adet sagir pirinç

mangal vardı. Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinde 1 çift piriñ rikab, 8 adet piriñ şamdan bulunurken Kemeraltı'ndaki hanesinde üç çift piriñ rikab ile nühhas ve piriñ olan 8 çift rikab daha vardı. Tiryaki Hasan Paşa'nın Kızıtaşı'ndaki hanesinde 2 çift piriñ rikab, 11 adet piriñ nemekdan, 2 adet piriñ şamdan vardı. Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde tahtasıyla beraber 5 adet piriñ döğme mangal, 1 adet yine tahtasıyla beraber piriñ mangal, 1 adet piriñ sini ve 3 adet piriñ şamdan bulunuyordu. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde zincir ve tahtasıyla beraber 1 adet piriñ mangal, 2 adet yaldızlı piriñ tas, Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 2 adet piriñ iskemle, 5 adet piriñ şamdan, Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesinde 2 çift piriñ rikab, makası ile beraber 2 adet piriñ şamdan vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıd'taki hanesinde 1 adet yaldızlı piriñ raht, 1 adet piriñ mangal, 2 adet piriñ şamdan ve 1 adet piriñ yaldızlı iskemle bulunurken, Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde 2 adet piriñ şamdan, Cebecibaşı Kadriaga zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 3 adet nühhas ve piriñ tas, biri sagir yedisi kebir toplam 13 piriñ şamdan ile 1 adet piriñ hoşaf iskemlesi, Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde 2 çift piriñ rikab, piriñ bilezikli 6 adet sarma kundaklı timurlu? Kaval tüfek, 1 adet piriñ şamdan bulunuyordu.

Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in muhallefatında 4 kıyye piriñ ile 10 adet piriñ şamdana rastlıyoruz. Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın 1 adet 1020 kuruş değerinde piriñ kaval tüfeği, 1 adet kılıfı ile beraber kebir piriñ sinisi (2840 kuruş), 1 adet piriñ kahve tepsisi, 2 adet piriñ şamdan, 1 adet piriñ iskemlesi vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı'nın İstinye'deki hanesinde 1 adet piriñ miskal, 9 adet piriñ şamdan ayrıca piriñ şamdanlı bir adet sedef iskemle vardı. Girit Defterdarı Musa Efendi'nin Kanlıca'daki hanesinde 1 adet piriñ eğer, 1 adet piriñ kebir hoşaf tası ve kapağı bulunurken, Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 5210 kuruş değerinde tahtasıyla beraber piriñ mangal ile 2400 kuruş değerinde 1 adet piriñ mangalı daha vardı. Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi'nin Sandıkçılar'daki hanesinde 10 adet piriñ şamdan, 2 çift piriñ rikab ve 3 adet sagir piriñ tası, Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa'nın Kılıçalipaşa'daki hanesinde 1

çift piriñ takımlı piştov vardı ve 10 kuruş değerindeydi. Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın 2000 ve 2415 kuruş değerinde 2 adet piriñ mangalı, 320 kuruş değerinde piriñ matarası, Kasabbaşı Ahmed Ağa'nın Sancaktar Hayreddin mahallesindeki hanesinde 250 ve 1140 kuruş değerinde 2 adet piriñ rikabı bulunuyordu. Mühürdar Mustafa Ağa'nın 1800 kuruş değerinde 1 çift rikabı vardı. Çerağ Mesrure Hatun'un Aksaray'daki hanesinde 1 adet piriñ şamdani bulunurken, Çerağ Ülfet Hatun'un Kadiçeşme'deki hanesinde 4200 kuruş değerinde tahtasıyla beraber bir adet piriñ mangalı, Cebecibaşı Kadriağa'nın 2 adet piriñ rikabı, 1 adet piriñ sinebendi, 1 adet piriñ miskali vardı.

Görüldüğü üzere piriñ malzemenin kullanımın en çok rikab, mangal ve şamdanlarda dikkati çeker ve değeri bilinenlerin değişik aralıklara sahip oldukları görülür. Örneğin piriñ rikablar 250 ila 1800 kuruş arasında bir aralığa sahipken, piriñ mangalların değeri 2000 ila 4200 kuruş arasında bir değişmektedir.

5.2.4 Balık dişi

Kemik gibi sert bir malzeme olması balık dişinin kabzalarda, bıçak ve hançerlerde, tüfeklerde, kutularda kullanılmasını sağlamış olmalıdır. Ancak tercih edilen bir malzeme olmamış, incelediğimiz konutların yalnız üçünde görülmüştür.

Seyyid Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki hanesinde 1 adet balık dişi hançer ve bıçak kabzası, Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde 1 adet bıçakla beraber som balık dişi hançer vardı. Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde 1 adet yakutlu balık dişi bıçak, 2 adet simli balık dişi tüfek ve 1 adet balık dişi kutu vardı.

5.2.5 Porselenler

Porselenler seçkin kişilerin konutlarında karşımıza sıklıkla çıkan bir malzeme çeşidi olmuş, devlet ricalinin sofralarında yer almıştır. Örneğin Vezir İbrahim Paşa'nın şeyhülislam ve büyük ağalarla beraber bulunduğu bir ziyafette büyük porselen bir kaseden yemek yedikleri bu pu porselen beyaz üzerine çin bulutları ve şemse motifleri ile süslenmiş olduğu görülmektedir [152]. 18.yüzyılda kullanılan porselenler fağfur, çini, mertebani, Saksonyakâri, Beçkâri gibi isimlerle anılıyordu.

5.2.5.1 Fağfur

Osmanlılar Çin'den ithal ettikleri porselenlere fağfur adını vermişlerdi. Yemek takımlarında kullanılışı sevilen fağfur en çok fincan, tabak ve kaselerde karşımıza çıkar. Bunun yanı sıra taslarda, kavanozlarda, bardaklarda, gülabdan ve buhurdanlarda, hokkalarda, edhan hokkalarında, leğen-ibriklerde, kuzu lengerlerinde, güğümlerde, lale saksılarında, nargilelerde fağfura rastlanılmaktadır.

Sadrazam İbrahim Paşa'nın Çırağan yalısında 2 adet kebir fağfuri lale saksısı, Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 14 nesnede fağfur görülür bunlar: bir miktar fağfur kase, kavanoz, billur kase ve bardak, 3 adet kapaklı fağfur şerbet kasesi, 2 adet maden fağfuri fincan, 1 kutu fağfur fincan, biri sagir 2 adet fağfur şerbet fincanı, 5 adet kebir fağfur tabak, 3 adet kapaklı fağfur şerbet kasesidir. Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısında toplam 8 fağfurun 4'ü kase, 4'ü sagir tabaktı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 67 fağfur vardı, bunlar 23 adet fağfur fincan, biri kütahya olan 3 adet sagir fağfur tabak, 14'ü Beçkari olan 21 adet fağfur tabak, 6 adet kâri fağfur tabaktı. Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 114 (+44/22) objede fağfura rastlanır. 44,22(?) adet fağfur fincan, 10 adet fağfur fincan, 13 adet fağfuri mahlut fincan(?), 11 adet fağfur fincan, 4 adet fağfur fincan zarfı, 1 adet tabağı ile beraber fağfur hoşaf kasesi, 30 adet fağfur sagir tabak, 5 adet fağfur kase tabak, 6 adet vasat fağfur tabak, 6 adet fağfur gülbangi tabağı, 2 adet fağfur .. kase, biri şeritli, biri hoşaf kasesi olan 4 adet fağfur kase, 1 adet fağfur kapaklı kase, 7 adet fağfur şurub kasesi, 5 adet fağfur kebir kase, 4 adet fağfur kase, 3 adet sim fağfur su tası vardı. Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinde 29 adet fağfur fincan, Kemeraltı'ndaki hanesinde ise 75 adet fağfurdan nesne vardı. Bunlar 1 adet taşlıca fağfuri fincan, 30 adet fağfuri fincan, 14 adet fağfur fincan, 1'er adet taşlıca fağfur kase ve tabak, 9 adet Beçkâri fağfur tabak, 14 adet fağfur tabak, 6 adet fağfur kaseydi. Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde toplam 30 fağfur eşyadan 2 adet fağfur hokka, 1 adet fağfuri fincan kutusu, 11 adet fağfur tabak, 3 adet fağfur kase, 13 adet kebir ve sagir fağfur kase idi. Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa'nın Hocapaşa'daki hanesinde 2 adet fağfur fincan vardı. Maktul Hazinesdar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 232 nesnede fağfur vardır. Bunlar 1 adet fağfur bardak, 1 adet Hindkâri fağfur leğen-ibrik, 1 adet fağfur kuzu lengeri, 4 adet

kapaklı fağfur kase, 1 adet yaldızlı sim kapaklı fağfur kontuş(?), 2 adet fağfur kapaklı macun hissesi (?), sim zarflı 16 adet fağfur fincan, 5 adet fağfur fincan, 15 adet fağfur saleb fincanı, 9 adet fağfur kebir tabak, 19 adet fağfur ve beçkâri tabak, 3 adet tabaklarıyla beraber laciverdî fağfur kebir ve sagir kase, 6 adet vasat kebir fağfur tabak, 19 adet vasat fağfur tabak, 8 adet fağfur kebir tabak, 2 adet fağfuri kase, 2 adet fağfuri tabak, 2 adet sagir fağfur tabak, 2 adet fağfur tabak, 9 adet fağfur kase, 2 adet kebir fağfur kase, dördü kapaklı, biri adet kapaksız 5 adet fağfur kase, 2 adet fağfur kase, 2 adet fağfur tabak, 77 adet kebir ve vasat fağfur kase, 1 adet kebir fağfur kase, 40 adet fağfur kase, 25 adet fağfur kase, 6 adet fağfur gülabdandır. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın'nın Beşiktaş'taki hanesinde ise 158 eşyada fağfur görülür. Bunlar 18 adet fağfur fincan, 12 adet fağfur fincan sepeti, 19 adet sagir ve kebir fağfur tabak, 34 adet fağfur tabak, 64 adet sagir ve kebir fağfur tabak, 9 adet sagir ve kebir fağfur kase, 1 adet ağzı simli fağfur buhurdan, 1 adet altın .. fağfur gülabdan vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı'ndaki hanesindeki fağfur eşyalar 50 adettir. Bunlar bir miktar billur ve fağfur bazı edhan hokkaları, 2 adet fağfur hoşaf kasesi, 2 adet fağfur sagir tabak, 28 adet Beçkâri fağfur fincan, 11 adet fağfur tabak, 1 adet kase, 6 adet vasat fağfur tabak vardı. Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesinde 14 adet fağfur fincan vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıd'taki hanesinde 2 adet fağfur ..., 1 kutu içinde Beçkari ve fağfuri fincan, 2 adet kaşığı ile beraber fağfur fincan, ikisi kebir dokuzu vasat 11 adet fağfur tabak, 3 adet kebir fağfur hoşaf kasesi, biri yazılı 5 adet fağfur şerbet kasesi vardı. Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde toplam 223 fağfur eşya vardı. Bunlar 1 adet fağfur değnek(?), 1 adet fağfur hokka, 17, 4, 116 ve 64 adet olmak üzere fağfur fincanlar, 8 adet fağfur tabak, 5 adet vasat fağfur tabak, 2 adet fağfur kase, 4 adet sagir ve kebir fağfur kase, 1 adet fağfur gülabdan vardı. Cebecibaşı Kadriaga zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 3 adet kebir fağfur tabak, 4 adet fağfur kase, 1 adet simli fağfur gülabdan-buhurdandı. Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde 2 adet fağfur sagir kase vardı.

Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın 17 adet fağfur tabağı 6 adet maden tabağı ile beraber 360 kuruş ediyordu. Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in muhallefatında 123 adet kebir maslaklı fağfur küb, 52,5 fağfur leğen-ibrik, 14 adet fağfur kavanoz, 30

kuruş değerinde 7 adet sagir fağfur tabak, 41 kuruş değerinde 4 adet fağfur tabak vardı. Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 1450 kuruş değerinde güğüm, leğen, fağfur kase ve tabaklar bulunuyordu. Ayrıca 8 adet billur ve fağfur kase(1 adet bardak ve sürahi ile beraber 1300 kuruş değerinde), 2 adet fağfur hokka (Beçkâri anberdan, 3 adet kase ve 1 adet tabak ile 1350 kuruş değerindeydi) vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Demirkapı'daki hanesinde 1 adet fağfur kavanoz, 8 adet kebir fağfur tabak vardı. Matbah-ı Amire Emini İbrahim Efendi'nin Nişanca'daki hanesinde 3 adet sagir fağfur tabak vardı. Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın 50 adet 14000 kuruş değerinde Kütahya ve fağfur fincanları, 2060 kuruş değerinde 8 adet fağfur tabağı, 720 kuruş değerinde fağfur nargilesi, 11000 kuruş değerinde 4 adet fağfur nargile şişesi vardı. Kasabbaşı İsmail Ağa'nın hanesinde 2 adet fağfuri fincan, 2 adet kebir fağfuri tabak, 2 adet fağfuri gülabdan vardı. Kasabbaşı Ahmed Ağa'nın Sancaktar Hayreddin mahallesindeki hanesinde 14 sim zarfla beraber 14 fağfur fincan 3000 kuruş değerindeydi. 9 fağfur fincan 900 kuruş, 1'er fağfur kase ve tabak 200 kuruştı. Cebecibaşı Kadriğa'nın hanesinde 69(?) adet fağfur fincan, 104 adet kebir ve sagir fağfur fincan, 7 adet fağfur tabak vardı. Babüssaade Ağası Mustafa Ağa'nın 129 adet fağfur fincan, 20 adet sagir ve kebir fağfur kase ve tabakları vardı. Mühürdar Mustafa Ağa'nın 1 adet fağfur fincanı vardı. Çerağ Emine Hanım'ın 8 adet fağfur tabak (bunlar 5 adet beç tabağı, 1 adet billur tabağı ve 1 adet iskemle ile beraber 1200 kuruş değerindeydi.), Çerağ Emetullah Hatun'un Katip Sinan mahallesindeki hanesinde 7 adet fağfur fincan (1 adet tabak ve 1 adet ayna ile 700 kuruş değerindeydi) bulunuyordu.

Fağfurlar tabak, kase, fincan gibi nesnelerde kullanıldığında bunların adet başına ortalama fiyatının 100 kuruş olduğu ancak bu fiyatın 200, 300 kuruşa kadar çıktığı görölmektedir. Nesnedeki ebat büyüdükçe fiyat da aynı oranda artmaktadır. Bir nargile 720 kuruş, bir nargile şişesi ortalama 2750 kuruş değerindeydi.

5.2.5.2 Mertebani

Hindistan'da bulunan merteban adlı özel bir malzemeden yapıldıkları için bu isimle anılmışlardır. Ali Ufkî Bey [153], padişahın sofrasındaki porselenlerden şu şekilde bahsetmektedir: "Padişahın yemek kapları tümüyle porselendir ve Hindistan'da

bulunan mertebani adlı özel ve değerli bir malzemeden yapılmıştır. Kaşıkları ise tahtadandır. Bunun nedeni, yasaları belirleyen Kuran'da erkeklerin altın veya gümüş tabak, çanak, kaşık gibi eşyaları kullanmaları yasaklanmış olmasıdır. Buna karşın kadınların böyle eşyaları kullanmaları yasak değildir. Bu sebeple kadın sultanların sofralarında gümüş takımlar bulunur ama onlar bazen çatal yerine parmaklarını kullanırlar.”

17.yüzyılda Galland'ın [154] günlüğünde mertebanilerin Osmanlı saray ve konaklarındaki yerine dair özel bir kayıt vardır. “...Hindistan'dan gelme bir çeşit yeşil topraktan bir kase gördüm. Türkler ve bilhasa büyükler buna çok değer verirler ve zehir dokununca kırılmak hassasına sahip bulunmasından dolayı gayet pahalıya satın alırlar. Bu gördüğüm kase, pek kalın ve ağır olmasına rağmen para gibi çınılıyordu ve değeri otuz kuruş takdir olunuyordu. Bu toprağa Merdebani denir. Padişahın daimi surette zehirlenmek korkusu içinde yemek yerler ve bizzat padişahın bu topraktan yapılma ve sekiz bin kuruş değerinde sofrta takımı bulunduğtu temin edilmektedir. Sadrazam da az zaman önce bunlardan üç yüz kuruşluğunu alıp denemiş bulunmaktadır. Velhasıl, bu tabaklardan bir kaç tanesine malik olmayı bir nevi haysiyet meselesi yapmayan büyük yoktur...”. Gerçekten de kırık veya çatlak olanlarının bile metal kenetlerle tamir edilerek kullanılması ve satılabilmesi, mertebanilerin lüks eşyalar arasında bulunduğunu gösterir.

Abdülaziz Bey [155] Osmanlı Adet, Merasim ve Tabirleri adlı eserinde, bir cihaz (çeyiz) takımında kıymetli mertebani ve eski maden büyük tabak (kuzu, börek gibi yemekleri, muhallebi ve diğer tatlıları koyup sofraya getirmek için) bulunduğunu; bir düğünün sabahında büyük ve kıymetli bir mertebani tabakla sofraya kaymak getirildiğini; büyük kilerlerde her türlü kıymetli çini, fağfuri ve mertebani tabakların bulunduğunu ve aşçıbaşının vazifelerinden birinin de bunları muhafaza etmek olduğunu yazar.

Seçkin sınıf mensupları arasında çok sayıda mertebani malzemeden yapılmış eşya bulunmamıştır. Merhume Hanım Sultan'ın hanesinde 20 adet kebir mertebani tabak, Seyyid Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki hanesinde 3 adet mertebani, Maktul Hazineदार Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde biri kebir 2 adet mertebani kase, 14 adet mertebani, Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesinde ise 4 adet mertebani ile 1

adet mertebani kase, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıd'taki hanesinde 1 adet mertebani, Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in hanesinde 34 kuruş değerinde 4 adet, 200 kuruş değerinde 4 adet mertebani, 5 adet kırık (meksur) mertebani ile 30 adet meksur mertebani kasesi vardı. "Mertebani" kelimesinin yanına nesne isminin eklenmemesi, mertebani isminin kendisinin bir çeşit çanak-çömlek olduğunu düşündürmektedir. Buradan hareketle 6 hanede ortalama mertebani kullanımının 14.6 olduğu tespit edilmiştir.

5.3.5.3 Saksonyakâri

Bugün Meissen porselenleri olarak bilinen Saksonya porselenleri kalitesi itibarıyla Osmanlı imparatorluğunda çok sevilmiş ve aranan bir ürün olmuştur. Bu sebepten, belki de diğer porselenlere göre daha erken tarihlerde ithal edilmeye başlanmıştır. Saksonyakâri, Saksonya işi olarak bilinen ve ithal edilen nesneler arasında anberdan, kase, tas, fincan, çay takımı, sandıkçe, gülabdan buhurdan, bardak ve şamdanlar vardır.

Konutların yalnız 5'inde Saksonya işine rastlanmıştır. Bunlardan Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 1 adet Saksonyakâri anberdan, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında tabağı ile beraber 1 adet Saksonya kase ve 1 adet Saksonyakâri kase vardı. Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 1 adet saksonya sürahi, 18 adet tabağı ile beraber Saksonya kase ve 1 sandıkta Saksonya çay takımı vardı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 1 adet fincanı ile beraber Saksonyakâri tabak, tahta bir sandık içinde Saksonyakâri kase, tabak ve fincan, 1 adet tabağı ile beraber Saksonyakâri tas, 4 adet Saksonyakâri Minsk tabak, 3 adet. tabağı ile beraber Saksonyakâri kaplu tas, 30 adet Saksonya işi gülabdan buhurdan, 1 adet Saksonyakâri sagirce sandık vardı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesinde ise 1 adet Saksonyakâri bardak, bir miktar Saksonyakâri tabak ve kase, 2 adet Saksonyakâri şamdan vardı. Sandıklarda bulunan Saksonya işi takımlar dışında ortalama bir konutta 12,6 adet bulunduğu görülmüştür.

5.2.5.4 Beçkâri

Viyana'dan ithal edilen porselenler Osmanlı'da Beçkâri olarak isimlendirilmişlerdir. Viyana fabrikasının, Claudius Innocentius du Paquier ile Meissen'den gelen iki porselen

yapımcısının işbirliğiyle 1717’de kurulduğu ve 1864 yılına kadar faaliyet gösterdiği bilinmektedir. 18. yüzyılın sonlarına kadar imal edilen bu erken dönem porselenler, Viyana porselenlerinin en kaliteli örneklerini oluşturmuştur. Viyana porselenlerinin damgası sıraltı mavi renkte, arı kovanını ya da sepeti andıran bir şekle sahiptir. Meissen porselenleri gibi, Viyana porselenleri de gerek Avrupa pazarı için ürettiği ürünlerle, gerekse Osmanlılar için özel olarak imal ettiği servis takımları, leğen-ibrik takımları ve vazolarla Osmanlı sarayında ve pazarında büyük ilgi görmüştür [156].

18.yüzyılda Osmanlı üst sınıflarının konutlarında Beçkâri tabaklara bolca rastlanmakta, bunun yanı sıra kase, fincan, fanus, maşrapa, çay ibriği, leğen-ibrik, bardaklara rastlanmaktadır. Lecomte [147] 19.yüzyılın sonunda “bir nevi sutaşlarla işlenen Macar nakışları”nın Türkler tarafından ustalıklı ve sanatkarâne icra edildiğini yazsa da 18.yüzyılda yalnız bir yerde (Dergah-ı Âli Kapıcıbaşı Halil Ağa’nın Samatya’da Hatuniye Mahallesi’ndeki Hanesinde, Hazine Odasında) Beçkâri kesmeye (göz çuka klabdanlı müsta’mel beçkâri kesme) rastladık.

Konutların yalnız 15’inde Beçkâri fincan, tabak, kase, lenger, maşrabalar bulunurken, bu haneler içinde Beçkâri porselenlerin en fazla Maktul Hazinedar Süleyman Ağa’nın Soğukçeşme (107 adet) ve Beşiktaş’taki (69 adet) hanelerinde bulunduğu görülmüştür. Ve cariye evleri dışında bir konutta ortalama 27,07 adet bulunduğu hesaplanmıştır. 2 cariyenin konutunda ise ortalama 12,5 Beçkâri porselen yer almıştır.

Bu konutlardan Sadrazam Maktul Ali Paşa’nın Fındıklı’daki yalısında 2 adet Beçkâri tabak, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa’nın İstinye’deki yalısında 36 adet Beçkâri porselen (bunların 9’u fincan, 6’sı kebir ve vasat tabak, 21’i tabaktı), Merhume Hanım Sultan’ın Üsküdar’daki yalısındaki 2 adet Beçkâri porselenin 1’i deruni yıldızlı Beçkâri lenger, 1’i deruni yıldızlı beçkâri kapaklı tas idi. Sadrazam Seyyid Hasan Paşa’nın Kemeraltı’ndaki hanesinde 13 adet Beçkâri porselen rastlanır, bunlar; 1 adet cargel(?) fincan, 2 adet fincan, 1 adet beçkâri leğen-ibrik, 9 adet beçkâri fağfur tabaktır. Tersane-i Amire Emini Selim Ağa’nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 25 adet Beçkâri tabak görülmüştür. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa’nın Soğukçeşme’deki hanesinde 107 adet Beçkâri porseleni vardı, bunlar; 1 adet maşraba, ikisi sagir ikisi kebir 4 adet bardak, 1 adet kulplu kase ma’ kapak, 10 adet fincan, 7 adet fincan, 9 adet fincan, 23

adet fincan, 3 adet tabak, 19 adet fağfur ve beçkâri tabak, 15 adet tabak, 12 tabak, 1 kebir tabak, 1 sandık tabak, 1 adet timur kulplu kase ma' kapak, Beşiktaş'taki hanesinde ise 69 adet Beçkâri porselen arasında 10 tabak, 58 tabak, 1 adet beçkâri çiçekli iskemle bulunuyordu. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı'ndaki hanesinde 28 adet fağfur fincan, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıd Cami kurbundaki hanesinde, kutu derununda 1 adet Beçkâri fincan, Dergah-ı Âli Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Samatya'da Hatuniye Mahallesi'ndeki Hanesinde 1 adet göz çuka klabdanlı müsta'mel Beçkâri kesme, Cebecibaşı Kadriaga zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde, 14 adet Beçkâri fincan vardı. Beçkâri porselenlerinin kıymetlerine dair 4 konut muhallefâtında bilgi bulabiliyoruz. Bunlardan Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in 36 Beçkâri porseleni arasında, 12 fincanı 3 zarf 3 tepsi ile birlikte 20 kuruş, 11 adet tabak 850 kuruş, beçkâri anberdan 2 fağfur hokka, 3 adet kase ve 1 adet tabak ile 1350 kuruş ediyordu. Bu konutta ayrıca 12 Beçkâri fincan (3 zarf ile birlikte) daha vardı. Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 18 adet Beçkâri fincan ve tonbak zarf, 19 tepsi ile birlikte 1600 kuruş değerindeydi. Cariyeler arasında ise yalnız 2 kişinin Beçkâri porseleni vardı. Çerağ Emine Hanım'ın 14 Beçkâri fincanı 9600 kuruş, Çerağ Ülfet Hatun'un Kadıçeşme'deki hanesinde üç kutu derununda billur ve beçkâri tabak 7200 kuruş ederken, 11 adet beçkari fincanı da 18 adet sim zarf ile birlikte kaydedilmişti. Bu değerlerden hareketle bir Beçkâri tabak ortalama 77 kuruş, fincan 685 kuruş hesaplanmakla birlikte bu porselenlerin farklı nesnelerde kıymetlerinin belirlenmesi genelleme yapmayı zorlaştırmaktadır.

5.2.5.5 Çini

III. Mustafa (1757-1774) zamanında İstanbul'daki bütün cam ve şişe imalathaneleri Tekfur Sarayı arsasında toplanmış, ateş fırınlarıyla iş gören atölyeler, kuyumcu potaları, rastık ve süleğenciler, çini ve fağfur imalathaneleri, tuğlacı ve çanak çömlekçilere bu yerler kiraya verilmiştir. Ancak çini isimli porselen 3 yerde karşımıza çıkar ve bulunduğu konutların ikisi 18.yüzyılın başlarına tarihlenir. Buradan çini üretiminin ve çini porselenlerin üst sınıflar arasında sevilmediği, bu nesnelere rağbet olmadığı anlaşılmaktadır.

Bezemeli odalar bölümünde duvar tezyinatında kullanılan bir malzeme olarak karşımıza çıkan çini az sayıda nesnede bulunmuştur. Bunlardan biri İbrahim Paşa'nın Çırağan yalısıdır ve burada 20 adet sagir çini lale bardağı, 3 adet kebir balgami çini lale barağı vardır. Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 1 parça ... çini ve Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 1 adet çini şamdan, 3 adet çini iskemle ve 1 adet çini buhurdan-gülabdan bulunmaktadır. Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın hanesinde ise çini leğen ve maslak/musluk bulunmaktaydı.

5.2.6 Bağa

Kaplumbağa kabuğu anlamına gelen değerli bir malzemedir. Kaşık, tabak, kase gibi mutfak eşyalarında, kutu, sandık, gibi saklama kaplarında, iskemlelerde, çekmecelerde zarflarda, taraklarda, hilallerde bağa malzemesi kullanılmıştır. Ayrıca nasıl altın görünümü vermek için tombak usulü kullanılıyorsa, bağa taklidi ürünlerin de (bağa taklidi tepsi) piyasada bulunduğu anlaşılmaktadır.

Sadrazam İbrahim Paşa'nın Çırağan yalısında 1 adet bağa ayaklı kebir Frenkkâri çekmece ile 1 adet bağa çırağan çiçekli iskemle vardı. Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 43 adet bağa, ceviz ve boynuzdan hoşab ve taam kaşıkları ve 1 adet bağa kaşık ve Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısında da 1 adet bağa kaşık vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 1 adet bağa zarf vardı ve bunun içinde incilice sakal tarağı kesesi bulunuyordu. Ayrıca 123 adet bağa ve ... taam ve hoşaf kaşıkları vardı. Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında bağa ve ağaçtan 6 adet hoşaf ve taam kaşığı bulunuyordu. Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde 1 adet bağa öd kutusu, Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 10 adet bağa hoşaf kaşığı, Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde altın çemberli 1 adet bağa zarf, 1 adet kakma bağa tabak, 1 adet bağa kase, 1 adet bağa öd kutusu vardı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesinde 2 adet bağa kase, 1 adet bağa öd kutusu, Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde sim çemberli 1 adet bağa zarf, Cebecibaşı Kadriğa zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 2 adet bağa hilal, 1 adet bağa tarak vardı.

Şıkk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 9 adet bağa kaşık, Şıkk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi'nin Bağalı sim çukalı piştahta devatı, 3 adet bağa kutu, Kasabbaşı İsmail Ağa'nın 2 Adet bağa tarağı vardı. Cariye Hatice Hatun'un Atmeydanı'ndaki hanesinde sim hamail ve sim tarakla beraber bağa bir tarağı vardı ve üçünün değeri 320 kuruştı. Çerağ Ülfet Hatun'un 600 kuruş değerinde bağa taklidi 2 adet sagir tepsisi, Cebecibaşı Kadriaga'nın ağaç, kemik ve bağadan 60 adet hilal? vardı. Ayrıca Çerağ Emine Hanım'ın hanesinde 3 adet bağa bulunuyordu.

5.2.7 Tombak

Tombak maddesinin %80'i bakır, %20'si çinkodan oluşur, kuyumculukta nesnelere altın görünümünü vermek için kullanılırdı. Kutu, matara, leğen-ibrik, sahan, tas, kaşık, sini, tepsi, zarf, buhurdan, gülabdan, macun hokkası gibi nesneler ile rikab, raht gibi koşum takımlarında tombak kullanıldığı görülmektedir. Bu maddenin yalnız tek cariye hanesinde bulunması, tombak kullanımının lüks bir tüketime işaret ettiğini göstermektedir.

Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 1 adet sagir tombak kutu vardı. Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 1 adet tombak üstunç(taşınabilir cerrah araçları takımı), 3 adet tombak matara, 1 adet tombak leğen-ibrik, 5 adet kapaklı tombak sahan, 3 adet kapaklı tombak tas, 1 adet tombak sini, 9 adet tombak zarf, 21 adet tombak zarf, adet tombak buhurdan ve 1 adet tombak gülabdan bulunuyordu. Cebecibaşı Kadriaga zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 2 adet tombak macun hokkası, 1 çift beyaz tombak(?) sim rikab, 14 adet tombak zarf, 1 adet tombak tatlı kaşığı, 1 adet tombak su tası vardı.

Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın 840 kuruş değerinde 1 çift tombak rahtı, 2 adet tombak enfiye kutusu vardı. Şıkk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 19 adet tombak zarf vardı. Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa'nın Kılıçali Paşa mahallesindeki hanesinde 23 kuruş değerinde 1 çift tombak raht vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Demirkapı'daki hanesinde 2 adet tombak matara, 1 adet tombak tepsi vardı. Çerağ Ülfet Hatun'un

Kadıçeşme'deki hanesinde ise 3600 kuruş değerinde çınar ve tombak harclı musaddef 3 adet çekmece bulunuyordu.

5.2.8 Cam

5.2.8.1 Sırça

Cam nesnelere sırça ismi verilirdi. Bardak, kase, tas ve bıçak kabzalarında sırçaya rastlamakla birlikte yalnız 2 konutta sırça nesneler kullanılmıştır. Sırça yerine billur yani kesme cam veya kristallerin daha çok tercih edilmiştir. Bu da camın 18.yüzyılda sevilmeyen bir malzeme olduğunu düşündürmektedir.

Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 2 adet sırça bardak, 1 adet kapaklı sırça kase ve 6 adet sırça tas vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde ise 1 adet mavi sırça kabızalı bıçak görülmektedir.

5.2.8.2 Billur

Kesme cam veya kristaller için kullanılan tabirdir. Billur nesnelere en çok tabak, kase ve bardaklarda rastlıyoruz. Ayrıca askılarda, şişelerde, kavanozlarda, şamdan, gülabdan, fanus, sahanlar, taslar, tuzluk, kaşık, anberdan arasında da billur olanlar görülmektedir. Ayrıca edhan şişeleri ve hokkalarının yapımında, rigdanlarda dürbünlerde, iskemlelerde hatta saatlerde ve çekmece ve iskemlelerde kullanımına rastlanmaktadır. Billur devlet ricalinin konutlarında sevilen bir malzeme olmuş, 24 konutta karşımıza çıkmıştır. En fazla Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme (302 adet) ve Beşiktaş'taki (138 adet) hanelerinde görülen billurun bir konuttaki ortalamasının 40,7 olduğu hesaplanmıştır. Cariyelerin ise yalnız 3'ünde billur, tabaklarda kullanılmıştır.

Sadrazam İbrahim Paşa'nın Çırağan yalısında 2 adet kapaklı billur tabak, 1 adet billur avihte, 1 adet sim saçaklı ... billur ..., 3 adet ... billur sim saçaklı, 1 adet beyaz sim saçaklı billur ... vardı. Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 1 sandık içinde evani-i billur ve bazı hurdavat, bir miktar billur kase ve bardak, tahta sandıkta 1 takım billur edhan şişeleri, 2 adet billur aynalık(?) bulunuyordu. Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki yalısında 25 adet sagir ve kebir billur bardak, 5 adet billur kapaklı kase, 1 adet billur kebir fanus vardı. Anadoluhisarı'ndaki yalısında ise 2 ader billur

bardak, 3 adet billur kase ve 3 adet billur tabak vardı. Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısında 4 adet billur bardak, Beylerbeyi'ndeki yalısında ise 5 adet billur bardak vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstiny'deki yalısında 1 adet billur kavanoz, 3 adet billur kase kapağı, 11 adet billur tabak, 6 adet billur kase, 51 adet billur şişe ve kase, 4 adet billur kase, 4 adet billur dürbin bulunuyordu. Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 56 adet billur bardak, 1 adet sim billur tuzluk, 1 adet taşlıca billur ... şeker kaşığı, 10 adet Bosnakâri kapağı ile beraber billur ..., 1 adet billur tabak, 3 adet kapaklı billur kase, 1 adet kebir billur kase, 1 adet kapaklı billur kebir kase, 1 adet sagir billur fanus, 3 adet billur şamdan, 3 adet billur gülabdan, 1 adet hurda elmaslı iki tarafı billur altın zincirli saat vardı. Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın kıztaşı'ndaki hanesinde 50 adet gülbeşeker billur kase vardı. Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 25 adet billur bardak vardı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 1 adet münakkaş billur kase, 2 adet sagir billur kase, 1 adet billur kandil fanusu, 4 adet kebir billur kase, 9 adet İngilizkâri billur bardak, 6 adet altın billur kavanoz, 17 adet billur sahan, 30 adet billur kase, 1 adet billur yemeklik taşı, 12 adet billur bardak, 3 adet billur kae, 43 adet billur tabak, 9 adet billur kahvealtı tabağı, tabla içinde bir miktar billur sahan tabak, 1 adet billur şamdanlı sagir ayna, 1 adet ayaklı billur s... , 27 adet içi şekerleme dolu (memlu) billur sagir sahan, 13 adet tatlısı ile beraber billur kase, 13 adet billur tatlı kasesi, 2 adet sagir billur şamdan, 7 adet billur bardak, 1 adet billur kase, 2 adet billur bardak, 17 adet tatlı memlu billur kase, 20 adet billur kase, 30 adet billur kase ve bardak, 30 adet billur sahan ve bardak vardı. Hazinedar Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesinde ise 16 adet billur bardak, 19 adet sagir billur bardak, bir miktar iskemle ve ... vaz' olunan billur bardak ve kase, 20 adet billur bardak, 15 adet sagir ve kebir kapaklı billur sahan, 5 adet sagir kapaklı billur sahan, 1 adet billur zarflı bir elmaslı altın saat, 41 adet billur tabak, 1 adet billur kahvealtı tabağı, üçü kebir toplam 18 adet billur kase, 1 adet billur ... askı ve 1 adet çiçekli frengi billur iskemle vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı'ndaki hanesinde bir miktar billur ve fağfur bazı edhan hokkaları, 5 adet billur kase, 2 adet billur fanus vardı. Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesinde 8 adet billur bardak, 23 adet billur kase vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıd'taki hanesinde 1 adet billur rigdan vardı. Cebehane Halifesi

Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde 1 adet billur anberdan, Cebecibaşı Kadriğa zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 13 adet billur bardak, 4 adet billur kase vardı. Asıtane -i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde bir dolapta billur kase, kutu, bardak vs. hurdavat bulunduğu yazılmıştır. Mahzende ise bir miktar evani-i ibillur vardı.

Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın 480 kuruş değerinde bir kutu içinde 2 adet billur bardak vardı. Yine 240 kuruş değerinde 2 billur bardak, 270 kuruş değerinde 2 billur bardak ve 150 kuruş değerinde billur bardak vardı. Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in 5 adet billur bardağı, 4 sepet billur bardağı, 9 kuruş değerinde 2 adet billur kasesi vardı. Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 1650 kuruş değerinde bir miktar billur kase ve bardak, 2600 kuruş değerinde 14 adet billur kase ve 7 adet bardak ve lüle ..., 1300 kuruş değerinde 8 adet billur ve fağfur kase, 1 adet bardak ve 1 adet sürahisi, 10100 kuruş değerinde 1 adet hamas kavanozu, billur kasesi ve bir miktar tatlı, 850 kuruş değerinde billur kasesi vardı. Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa'nın Kılıçalı Paşa mahallesindeki hanesinde bir miktar billur bardak vardı. Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın 6000 kuruş değerinde billur şişeleri vardı. Ayrıca 610, 300, 1205 kuruş değerlerinde billur bardak ve 755 kuruş değerinde billur kase ve bardak, 1500 kuruş değerinde bilur çekmece ve 500 kuruş değerinde billur iskemlesi vardı. Cariye Hatice Hatun'un Atmeydanı'ndaki hanesinde 31 adet billur tabak, (beç tabağı, 2 adet kase ve 2 adet fincan 900 ile kuruş değerinde), Çerağ Emine Hanım'ın hanesinde 1 adet billur tabak (8 adet fağfur tabak, 5 adet beç tabağı ve 1 adet iskemle ile olan değeri 1200 kuruştı). Çerağ Ülfet Hatun'un Kadiçeşme'deki hanesinde ise üç kutu içinde billur tabaklar vardı (bunların yanı sıra beçkâri tabaklarla beraber 7200 kuruş değerindeydi).

5.2.8.2 Sac

Yassı demir veya çelik bir ürün olan sac çeşitli fonksiyonlarda kullanılıyordu. Saclar dışbükey görünümlü olup pişirme amaçlı kullanıldığı gibi, bu malzemeden "sac tepsi" de üretilmiş, tütün içmeye yarayan çubukların kimi yerlerinde bu malzeme kullanılmıştır. Konutlarda yalnız 2 yerde sac karşımıza çıkar. Bunlardan biri Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesidir ve burada 1 adet timur sac vardır.

Diğeri Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesidir ve burada da 1 adet sac kaydedilmiştir. Bunlar muhtemelen yemek pişirme aygıtı olarak kullanılıyordu. Diğer saclar bezeme maddesi olduğu dikkati çekiyor. Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın hanesinde 5 yerde saca rastlanır; bunlar sac kirazı çubuğu (260 kuruş), 525 ve 505 kuruş değerinde iki sac, ve frenk sacı çuka üzerine sim kabareli haşe'dir. Kasabbaşı İsmail Ağa'nın hanesinde 1 adet sac, Mühürdar Mustafa Ağa'nın hanesinde 1 adet sac tepsisi bulunmaktaydı.

Çizelge 5. 1 Değerli Metaller ve Hammaddelerin Konutlardaki Dağılımı

Ham madde ismi	Görüldüğü Konut Sayısı	Bir konutta kullanım sıklığı (adet)
Altın	24	12,1
Gümüş	1	2
Sedef	18	3,4
Pirinç	24	6,8
Fağfur	28	62,6
Mertebani	6	14,6
Saksonyakâri	5	12,6
Beçkâri	13	27,07
Çini	4	6,5
Bağa	14	19,5
Tombak	6	12,3
Billur	23	40,7
Sac	5	1,8

Sonuç olarak bir konutta ortalama 62,6 adet fağfur, 40,7 adet billur, 27,07 adet Beçkâri, 19,5 adet bağa, 14,6 adet Mertebani, 12 adet altın, Saksonyakâri, tombak, 6,8 adet pirinç, 6,5 adet çini, 3,4 sedef, 2 adet gümüş, 1,8 adet sac kullanıldığı hesaplanmıştır.

KONUT MEKANLARININ TEFRİŞ ELEMANLARI

6.1 Mobilya ve Mefruşat

Kullanıcının istek, ihtiyaç ve estetik kriterleri göz önünde tutularak tasarlandığı düşünüldüğünde kişisel eşyalar arasında mobilyaların önemi bir kez daha ön plana çıkar. Kuşkusuz 18. Yüzyılın üst sınıf konutları da kendilerinin ve dönemin dekoratif zevklerinin sunulduğu mekanlar olma özelliği taşıyordu. Günümüze kıyasla oldukça sade döşenen odaların mobilya ve mefruşatındaki süsleme, işçilik, kumaşların kalitesi nitelik ve nicelik özellikleriyle yüksek kültürün lüks ve konfor anlayışını yansıtıyordu. Muhallefat defterleri bize bir odanın genellikle, oturmak için “mak’ad” adı verilen bir çeşit koltukla döşendiğini, mak’adların yastıklarla desteklendiğini ayrıca oturmak için minderler, iskemleler ve nadiren de olsa sandalyeler kullanıldığını, yerlere halı, şilte, hasır veya kilim gibi sergiler yayıldığını, pencere, cam, kapı bazen de duvarların perdelerle örtülü olduğu göstermektedir.

6.1.1 Mak’adlar

Yüksek ricalin konutlarında oturma elemanları olarak mak’adlarla karşılaşırız. Minderler de aynı görevi görebilmekteyken, mak’adlar yerden yüksekliği ile daha konforlu bir oturma alanı oluştururdu. Vanmour’un tablosu (Şekil 4.9) bu konuda görsel bir malzeme sunmaktadır. Mak’adlar minderlerle, yastıklarla, mak’ad şilteleriyle döşenir, köşe mak’adlarının yardımıyla odanın iki bazen de üç tarafını çevirirdi. Genelde 2-2,5 metre uzunluğunda olan mak’adlar, gerektiğinde sandıklar içine konulabiliyordu. Ayrıca “kebir” (büyük) ve “sagır” (küçük) ibareleri de farklı boylardaki mak’adlara işaret

etmektedir. Bu durum mak'adların boyutları konusunda emin olmamak gerektiğini göstermesi bakımından önemlidir.

M. D'Ohsson [23], mak'adları "sofa" ismiyle anlatmıştır. Belgelerde konut mimarisi olarak karşımıza çıkan T planlı mekanların her bir bölümü için kullanılan "sofa" kelimesi ile karıştırmış olmalıdır. Çünkü sofada yer alan mak'adlarda oturulduğunda "sofada oturmuş" oluyordu. "Müslümanlarda döşeme yapılan yerin başta geleni sofadır. Bir evin her odasında mutlaka bulunur. Hem iskemle, kanepeler, hem koltuk yerini tutar ki, Doğuda bu saydıkların bilinmez. İstanbul'da dahil olmak üzere ülkedeki bütün evlerde nadiren iskemleye rastlanır. Her yerde görülen şey sofadır. Bunlar odayı çepeçevre kuşatır, geniş ve rahat bir oturacak yer teşkil ederler. Sofaya bağdaş kurularak oturulur. Bu oturuş insanı günlük hayatın faaliyetinden uzaklaştıran ve rahatlık veren bir oturuştur. Bilhassa kadınların dairelerinde bulunan sofalar çuha, yollu kadife ve aynı şekilde değerli başka kumaşlarla kaplanır. Açıkça söylemek gerekirse evdeki tek mobilya budur. Komodin, konsol, köşe sehpaları, kollu şamdan, avize, tahta kaplama, halılar, tablolar vs. gibi şeylerin müslüman şehirlerinde belki adı bilinir. Gümüş yahut yaldızlı gümüş şamdanlara ancak büyük zenginlerin evlerinde rastlanır."

Oturacak yer manasında Arapça bir kelime olan mak'ad iki şekilde tarif edilmektedir. Bunlardan biri "minder üzerine örtülen kumaştan yapılmış ön kenarı saçaklı bir örtü", diğeri "sedir gibi boydan boya gitmeyen ve yer minderleri gibi alçak olmayıp biraz yüksekçe olan küçük sedir" olarak tanımlanmıştır [119]. Belgelerde karşımıza çıkan saçaklı mak'adlar her iki tanımı doğrular niteliktedir. Köşe mak'adlarının varlığı da kimi odalarda, özellikle büyük odalarda, mak'adları birleştirici bir işlev görerek, mak'adların U bir şekilde duvar boyunca sıralandıklarını göstermektedir. Örneğin Nevşehirli Damad İbrahim Paşa'nın Çırağan'daki boğaz manzaralı Mabeyn odasının bu şekilde döşenmiş olması mümkündür. Söz konusu odada iki köşe mak'adı ile dört adet mak'ad vardır. Köşe mak'adlarının her iki tarafına (düz) mak'adların getirildiği varsayılırsa odanın oturma grubunun duvarları kapladığına dair bir fikir yürütülebilir. Yine Çırağan yalısında Divanhane'nin yanında yer alan büyük aynalı köşkte bulunan iki köşe mak'adı ile üç mak'adın benzer bir şekilde yerleştirildiği düşünülebilir. Ortasında şadırvanı bulunan Üç sofalı bahçeye nazır "Çırağan Köşkü" ise üç köşe mak'adı ve üç mak'adla dekore edilmişti. Köşe mak'adlarının bulunmadığı odaların ise nisbeten daha küçük olduğu

anlaşıyor. Yine Çırağan örneği üzerinden incelendiğinde, yalının bahçeye bakan Çavuş odası üç mak’adla, Başkadın odası dört mak’adla döşenmişti. Sultan isimlerinin verildiği odalarda köşe mak’adları kullanılmamış; Sultan Süleyman, Sultan Beyazıt, Sultan Mehmed odası olarak anılan mekanlar üçer mak’adla döşenmişti. Darüssaade Ağası odası için iki, Silahdar Ağası odası tek mak’ad uygun görülmüştü. Yalnız odalara değil sofa ve camekanlara da sayıları az olmakla beraber mak’adlar yerleştirilmişti.

Kumaş çeşitlerine, saçaklarına, işlemelerine, desenlerine, yapıldıkları yörenin tarzına göre mak’adların çok sayıda kombinasyonu ile karşılaşmaktayız. Yünlü bir kumaş olan “çuha” ve pamuk ipliğinden dokunan “basma” gibi sağlamlığı ile ön plana çıkan kumaşların mak’adlarda tercih edildiği düşünülse de atlas, kemha, sandsal, diba, kutnu, keremsud, seraser gibi ipekli kumaşların, suzeni, pesend gibi iğne işli, çiçek desenli zarif kumaşların da çoğunlukta olduğu dikkat çeker. Kumaşların arasında Acem kemhası, Hint basması, Leh basması gibi yöresel kumaşlara rastlanmakla beraber Mardin, Sakız, Benaluka, Kıbrıs yöresinin işçiliğini yansıtan mak’adlar da konutlarda yer almıştır.

Mak’adlarda kullanılan kumaşların cinsleri kadar renkleri de ev sahibinin beğenilerini, daha geniş perspektifte moda rengin ipuçlarını yansıtmaktadır. Buradan hareketle mak’adlarda kullanılan hakim rengin kırmızı olduğunu söyleyebiliriz. Kırmızıdan sonra en çok kullanılan renk ise sarı olmuştur. Beyaz, mor, buhurî, şam alacası kullanılan diğer renkler arasındadır. Saçaklarda ise hakim renk yeşil olmakla beraber elvan, alaca, sarı, beyaz, siyah ve mor saçaklarla da karşılaşırız.

Yukarıda örnek verdiğimiz odalara dönecek olursak Çırağan yalısının Boğaz manzaralı Mabeyn odasının mak’adları, kumaş cinsleri ve renkleri açısından incelendiğinde köşe mak’adlarının yeşil saçaklı ve suzeni oldukları, diğerlerinin ise Cezayir şeritli kırmızı çukadan yapıldıkları, Aynalı köşke konulan mak’adların ise ibrişim saçaklı ve suzeni kumaş kullanılan kebir mak’adlar olduğu görülür. Tüm mekan içi bileşenlerinde yahut diğer tüm konutlardaki mak’adları yerlerine göre tek tek sıralamak yerine mak’adların defterlerdeki tariflerini vermek oluşturulan kombinasyonların çeşitliliğini göstermek açısından daha doğru olacaktır:

Mak’adlarda kullanılan hakim renk kırmızı olmakla beraber saçaklı olanların saçaklarında genellikle yeşilin kullanıldığı dikkati çeker. Kırmızı rengin özelliğine

baktığımızda bu rengin Osmanlı hanedanlığına özgü bir renk olarak öne çıkmıştır. Kırmızı rengin ağırlıklı olarak kullanıldığı konutlarda devlet ricalinin hanedana mensubiyeti de sembolik bir şekilde dile getirilmiş oluyordu.

Karşımıza çıkan farklı mak'adlar ise şilte mak'adı, kayıklar ve çekdirilerin içini döşemek için kullanılan mak'adlardı.

İncelediğimiz konutlar içinde üst sınıf konutlarında ortalama mak'ad kullanımının 49,5, cariye konutlarında 7,4 olduğu görülmüştür. En fazla mak'ad ise Sadrazam İbrahim Paşa'nın Çırağan yalısında 205 adet olarak karşımıza çıkmıştır. Bu sayıyı Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın konutu 174 mak'ad'la, Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Beylerbeyi'ndeki yalısı 133 mak'adla takip etmektedir.

Sadrazam İbrahim Paşa'nın Çırağan yalısında 205 mak'adın bulunduğunu söylemiştik. Saçaklı olanların saçakları yeşildir, bir siyah, bir de ibrişim saçaklar az da olsa var. Köşe mak'adlarının hepsi suzeni olup, genelde beyazdırlar. Kırmızı çuka kumaş kullanımı çoğunluktadır.

Gülşenabad yalısında 19 mak'ad vardı. Bunlar 1 adet beyaz suzeni köşe mak'ad, 1 adet yeşil saçaklı yemeni köşe mak'adı, 2 adet suzeni köşe mak'ad olmak üzere 4 adet köşe mak'adı vardı. Diğerleri 3 adet sade hatai üzerine mor kenarlı çiçekli keremsud alaca saçaklı mak'ad, 3 adet alaca saçaklı Kıbriskâri merre(?) basma mak'ad, 3 adet alaca saçaklı Kıbriskâri mak'ad, 1 adet Basma çuka sarı kebir mak'ad, 3 adet kırmızı astarlı leylakî çuka yeşil saçaklı kebir mak'ad ve 2 adet yemeni köşe saçaklı mak'ad idi. Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 105 adet mak'ad vardı. Bunların 9'u suzeni 1'i hatai olmak üzere 10'u köşe mak'adı idi. Diğerleri 3 adet mavi kenarlı kırmızı zemin Mardinkâri, 2'si kahverengi, 3'ü sincabî çuka mak'ad, 1 adet çit, 3 adet basma çuka, biri köhne 22 yemeni, 3 köhne, 3 suzeni, 5 mak'ad, 12 Sakızî, 3 sade çiçekli üstufe, 3 üstufe, 1 bal rengi çuka, 1 havlu mak'ad vardı. Ayrıca Camekân takımının içinde 3 adet mak'ad vardır ve Bahçekapı'da muhterik olan saraydan nakledilen eşyalar arasında 24 çuka, 4 suzeni, 1 işleme havlu ve 2 sade havlu mak'adın hanede bulunduğu belirtilir.

Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki yalısında toplam 99 adet mak'ad vardır. Bunların 6'sı köşe mak'adıdır ve 3'ü suzeni, 2'si beyaz suzeni, 1'i yeşil saçaklı suzenidir. Diğerleri arasında 12 adet yeşil saçaklı kırmızı çuka mak'ad, 1 adet beyaz

üzerine kırmızı basma şayak yeşil saçaklı, 3 adet yeşil saçaklı beyaz üzerine basma şayak, 4 adet beyaz suzeni çiçekli, 1 adet yeşil saçaklı ... çuka, 3 adet yeşil saçaklı köhne basma şayak, 4 adet Benalukakâri kırmızı astarlı yeşil saçaklı, 1 adet köhne şayak saçaklı, 3 adet kırmızı astarlı köhne Kıbriskâri çitari, 2 adet beyaz işleme çul, 3 adet yeşil saçaklı basma ser yemeni, 2 adet yeşil saçaklı köhne yemeni, 17 adet yeşil saçaklı yemeni basma, 5 adet köhne yemeni, 4 adet Kıbriskâri saçaklı çitari, 2 adet çitari saçaklı Mardinkâri ağır telli, 2 adet bene memlu çuka beyaz, 3 adet sim yeşil saçaklı çitari zemin Kıbriskâri, 4 adet kebir yeşil saçaklı kırmızı cedit çuka kebir, 13 adet müsta'mel yemeni basma sarı ve yeşil saçaklı, 1 adet köhne yemeni, 3 adet Beyaz saçaklı Sakız işi mak'ad vardı.

Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Rumelihisarı'ndaki yalısında 50 adet mak'ad vardır. Bunlar arasında 2 köşe mak'adı vardır, biri yeşil saçaklı Mardin işi, diğeri suzeni beyazdır. Diğerleri 6 adet yeşil saçaklı Kıbriskâri, 1 adet yeşil saçaklı kırmızı çuka, 6 adet köhne yemeni, 3 adet yeşil saçaklı basma kırmızı, 2 adet astarlı kebir çitari, 3 adet yeşil saçaklı kırmızı astarlı sarı basma, 2 adet beyaz işleme kebir çuka, 3 adet yeşil şayak beyaz zemin kırmızı basma, 1 adet yeşil saçaklı basma kırmızı şayak, 4 adet yeşil saçaklı sarı çuka basma, 1 adet yeşil saçaklı kırmızı şayak basma kebir, 2 adet yeşil saçaklı yemeni, 3 adet yeşil saçaklı yemeni basma, 3 adet yeşil saçaklı Kıbriskâri sarı kebir mak'ad idi.

Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısında 61 adet mak'ad vardır. Köşe mak'adı bulunmayan yalıda 23 adet Kıbriskâri, 6 adet Benalukakâri, 9 adet çuka, 19 adet yeşil saçaklı, 14 adet yemeni mak'ad vardı. Yalıdaki tüm mak'ad kombinasyonları şu şekildeydi; 3 adet alaca saçaklı Benalukakâri müsta'mel çuka kebir, üçü basma sarı ve ikisi beyaz basma olmak üzere 5 adet alaca saçaklı Kıbriskâri merre(?), 1 adet yemeni, ikisi mor saçaklı, dördü münakkaş saçaklı 6 adet Kıbriskâri çitari mak'ad, 1 adet köhne kırmızı, 3 adet alaca saçaklı Kıbriskâri münakkaş, 2 adet köhne yemeni basma, 1 adet beyaz zemin kırmızı saçaklı basma şayak, 1 adet beyaz saçaklı kebir Kıbriskâri mor, 3 adet yeşil saçaklı kırmızı çuka, 1 adet yeşil saçaklı cedit şayak basma münakkaş, 4 adet alaca saçaklı münakkaş mor Kıbriskâri cedit, 4 adet Kıbriskâri beyaz saçaklı mor, 3 adet köhne yemeni basma, altısı basma 9 adet yeşil saçaklı münakkaş şayak, 1 adet saçaklı yemeni kebir, 1 adet yeşil saçaklı kırmızı basma

şayak, 3 adet müsta'mel Benalukakâri çuka, 3 adet yeşil saçaklı basma yemeni ve 4 adet saçaklı yemeni basma mak'ad vardı.

Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısında 84 adet mak'ad vardır. Bunların 8'i köşe mak'adı olup 1'i kebbar(?) mütella mavi örtüsü kırmızı kebir .. , 2'si yemeni köhne, 1'i kırmızı, 1'i şam alacası, 1'i yemeni .., 2'si suzeni köşe mak'adı idi. Yalıdaki diğer mak'adlar 6 adet kebbare münakkaş basma boğası örtüsü kırmızı bez saçaklı, 14 adet yemeni basma, 3 adet sarı saçaklı yemeni basma, 3 adet ortası kırmızı mavi kenarlı Mardinkâri, 4 adet sarı saçaklı münakkaş basma kırmızı yemeni, 3 adet alaca saçaklı kebbare ... çiçekli yemeni basma ... kırmızı, 3 adet alaca saçaklı beyaz yemeni, 5 adet sarı saçaklı yemeni basma 2 adet köhne Sakızkâri, alaca saçaklı kebbare yeşil basma örtüsü kırmızı bez, 5 adet köhne yemeni, 3 adet Yeşil saçaklı kırmızı çuka, 3 adet alaca saçaklı al basma ... yeşil münakkaş yemeni, 1 adet köhne basma yemeni, 3 adet sarı saçaklı basma çuka, altısı çiçekli 9 adet saçaklı kırmızı münakkaş telli Sakızkâri harir, 3 adet, sarı saçaklı Leh basması yemeni mak'ad idi.

Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Beylerbeyi yalısında 133 mak'ad vardır. Yalıda 2 adet kenarı alaca saçaklı sarı astarlı kırmızı cezayir köşe mak'adı vardı. Mak'adlar içinde 3 adet sarı zemin saçaklı basma sarı şayak, 3 adet Cezayir(?) kenarlı kırmızı şeritli Leh basması, 1 adet buhuri kebir cezayir saçaklı çuka, 2 adet saçaklı kırmızı basma şayak, 1 adet kırmızı basma şayak, 3 adet fuşya rengi saçaklı çuka, 4 adet sarı güllü(?) çuka, 4 adet kırmızı saçaklı buhuri çuka kırmızı astarlı, 3 adet yeşil saçaklı kırmızı çuka, 7 adet alaca saçaklı kırmızı astarlı frenkkâri mütella harir, 6 adet yeşil saçaklı kırmızı astarlı turuncu çuka, 4 adet yeşil saçaklı harir ... çuka, 2 adet yeşil saçaklı ... çuka, 5 adet, saçaklı kebir ve sagir kimyoni çuka mak'ad 5, biri kebir 4 adet kenarı çiçekli diba üzerine kırmızı merre sarı saçaklı, 4 adet yeşil ve sarı saçaklı basma şayak, 1 adet kebir sarı basma şayak, 7 adet beyaz münakkaş suzeni kebir ve sagir, 2 adet sarı saçaklı mavi münakkaş suzeni, 3 adet alaca saaçklı kenarı kırmızı mütella katife ve üzerine kırmızı, 4 adet harir yeşil saçaklı sarı basma kebir çuka, 6 adet sarı astarlı alaca saaçklı sarı basma şayak(?), 4 adet alaca saçaklı leh basması, 28 adet müsta'mel yeşil saçaklı yemeni basma, 3 adet Cezayir kenarlı yeşil saçaklı ankudi çuka, 3 adet yeşil saçaklı basma şayak, 4 adet yemeni basma saçaklı, 1 adet saçaklı yemeni, 4 adet alaca saçaklı çitari

astarlı basma şayak, 3 adet alaca saçaklı basma yemeni, 3 adet kenarı mai kutni ortası sarı .. mak'ad vardı.

Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısında Hazine odasının dışında 79 adet mak'adı vardır. Mak'adlar arasında 10 adet çuka, 7 adet basma çuka, 2 adet sagir basma çuka, 7 adet müsta'mel kırmızı çuka, 1 adet köhne basma, 8 adet leh basması, 4 adet müsta'mel çuka, 4 adet yemeni, 8 adet köhne, 3 adet köhne suzeni, 3 adet müsta'mel suzeni, 3 adet cedid Sakızkâri, 3 adet köhne söreli(?), 2 adet köhne diba, 7 adet çuka, biri müsta'mel 7 adet şayak, 4 adet sagir kumaş, 3 adet köhne çuka mak'ad vardı. Ayrıca yalıda 1 adet söreli(?) çekdiri mak'adı da bulunuyordu.

Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 75 adet mak'ad vardı. Bunların 1'i yemeni köşe, 6'sı Lehkâri, 6'sı Kıbriskâri, 35'i basma, 8'i yemeni, 3'ü al çuka, 6'sı müsta'mel diba, 4'ü göz atlas üzerine sırma işleme mak'ad, 3 de özelliği belirtilmeyen mak'ad vardı. Bunların dışında kayık takımı içinde bir mak'ad vardı (takım 1 minder, 1 yastık ve 1 mak'addan oluşuyordu) ve Koğuştâ Beğlik mak'adı adı altında 2 mak'ad bulunduğunu biliyoruz.

Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 43 adet mak'ad vardı. Bunlar arasında 7'si müsta'mel, 2'si köhne, 2'si köhne kırmızı olmak üzere 8 adet çuka mak'ad vardı. 12 Sandal mak'addan 4'ü müsta'mel atlaslı ve ikisinin kenarı atlas idi. 6 yemeni mak'adın 2'si çit yemeni idi. Ayrıca 1 adet sade hatai, 1 adet Mısırî, 4 adet suzeni, 3 adet .. kadife cedid kenarı telli kutni, 3 adet müsta'mel ... kadife ve 2 adet atlas mak'ad vardı.

Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinde 24 adet mak'ad bulunuyordu. Bunların 18'i çuka, 7'si yemeni idi. Seyyid Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki hanesinde ise 53 adet mak'ad vardı. Bunların içinde sekizi müsta'mel 17 adet çuka mak'ad, dokuzu köhne 14 adet yemeni mak'ad, 7 adet çit mak'ad, altısı müsta'mel 11 adet Kıbriskâri mak'ad, 1 köhne suzeni, 2 beyaz havlu ve 1 adet sagir yemeni mak'ad vardı.

Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde 43 adet mak'ad vardı. Bunlar basma yemeni 2 adet köşe mak'adı ile dokuzu badzehr(?) yedisi mavi, altısı köhne, beşi müsta'mel olmak üzere toplam 31 adet çuka mak'ad, 3 adet yemeni mak'ad ve 3 adet

cedid Kudüskâri mak'ad idi. Ayrıca 2 adet ... mak'adı ile 2 adet köhne .. mak'adı da vardı.

Sadrazam Çorlulu Mustafa Paşa'nın Şehzade'deki hanesinde 81 adet mak'ad vardı. Bunların 2'si köşe mak'adı, dördü sarı, dördü şeritli, üçü çağla rengi olan 62 çuka, 15 mak'ad ve 2 şayak mak'ad idi.

Atmeydanı kurbunda hanesinde 7 adet mak'ad vardı. Bunların 3'ü çift, 3'ü hırka(?) ve 1'i köhne idi. Çatladı kurbundaki hanesinde ise 55 adet mak'adın 4'ü dışında kalanlar çuka idi.

Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 117 adet mak'ad vardı. Bunlar arasında 55 adet çuka mak'ad vardı ve bu çuka mak'adların çeşitleri şu şekildeydi: 3'ü çit, 2'si Mısırî şal, 2'si Hindkâri, 2'si şal olmak üzere 9 adet köşe mak'adı, 3'ü al, 9'u mavi, 3'ü göz, 2'si köhneydi ve 5'i çuka mak'ad söküldüydü. Diğerleri 12 adet üstufe mak'ad, 3 adet kadife mak'ad, 9 adet Sakızî mak'ad, 1 adet Benaluka, 4 adet Kaliçe, 3 adet çit şilte, 4 adet yün şeritli ihram, 5 adet çit mak'ad ve 9 adet mak'addı.

Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 94 adet mak'ad vardı. Bunlardan 1'i yemeni köşe mak'adı vardı. Diğerleri 4'ü kırmızı, 5'i köhne 51 adet çuka mak'ad, 22 adet yemeni mak'ad, 3 adet Benaluka mak'ad, 4 adet kenarı Benaluka çuka mak'ad, 3 adet üstufe mak'ad, 1 adet kenar suzeni şal üzerine işleme mak'ad, 3 adet üstufe mak'ad, 2 adet köhne şayak ve 7 adet mak'ad idi.

Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesinde 69 adet mak'ad vardı. Bunlardan 1 suzeni, 2 hatai, 1 adet telli hatai, 2 adet çiçekli sakızî olmak üzere toplam 6 adet köşe mak'adı vardı. Ayrıca ikisi sarı olmak üzere 11 suzeni mak'ad, biri işleme hamam mak'adı olan 7 adet havlu mak'ad, üçü saçaklı, üçü çiçekli ve dördü mavi olan 10 adet üstufe mak'ad, üçü telli, üçü telli klabdan saçaklı olmak üzere 8 adet kadife mak'ad vardı. 10 adet çuka mak'addan biri mavi, üçü şeritli siyah ve saçaklı, biri şeritli, üçü sincabi şeritli ve saçaklı idi. Ayrıca 2 adet örenşahi, 3 adet telli Sakızî, 1 adet Benaluka, 3 adet beyaz Kıbrıs, 3 adet hind telli ... saçaklı, 1 adet ...şeritli müsta'mel iki yüzlü, 1 adet köhne mavi ... mak'ad vardı. Ayrıca 3 adet de özelliği belirtilmeyen mak'adlar hanede bulunuyordu.

Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 45 adet mak'ad vardı. 4 köşe mak'adından 3'ü Acemkâri, 1'i kırmızı çukadandı. Diğer mak'adlardan dördü kırmızı olmak üzere 28 çuka, 6'sı Kıbrıs basması çit, 3'ü şayak ve 4'ü yemeni mak'addı.

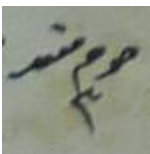
Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadırğa Limanı'ndaki hanesinde 33 mak'ad vardı. Bunlardan 3'ü kırmızı, altısı köhne, dördü köhne kırmızı 13 adet çuka, 4'ü çiçekli sade canfes, biri köhne 4 adet yemeni, 2 adet kaliçe mak'addı.

Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıd Cami kurbundaki hanesinde 46 adet mak'ad vardı. Bunların içinde dördü suzeni, biri beyaz 5 adet köşe mak'adı vardı. Diğerleri 7 adet basma, 1 adet beyaz suzeni, 3 adet saçaklı kutnu, üçü mavi 14 adet çuka, ikisi köhne 5 adet şayak, 1 adet beyaz yemeni, 3 adet köhne, 3 adet mavi, 1 adet havlu, 3 adet som¹(?) mak'ad vardı.

Cebthane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde 10 adet yemeni mak'adı olduğu biliniyor.

Cebecibaşı Kadriağa zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 19 adet mak'ad vardı ve bunların 3'ü çuka, 8'i köhne kırmızı çuka, 4'ü şayak, 4'ü çiçekli atlas idi. Üsküdar'daki hanesinde ise 3 Lehkâri köhne, 1 havlu ve 2 köşe olan 6 mak'adı vardı.

Asıtane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde 90 adet mak'ad vardı. Mak'adların 1'i beyaz, 1'i Suzenikâri müsta'mel ve 2'si beyaz suzeni köşe mak'adı idi. Diğer mak'adlar ise 3 adet Mardinkâri, 5 adet Köhne kutni, 5 adet köhne şayak, 3 adet yemeni şilte mak'adı, on yedisi müsta'mel olmak üzere 29 adet yemeni mak'ad, dördü mor, onikisi köhne, dördü müsta'mel ve yedisi özelliği belirtilmeyen toplam 27 adet çuka mak'ad vardı. Ayrıca hanede siyah bir sepet sandık içinde kebir ve sagir müsta'mel yemeni tire saçaklı 15 adet mak'ad daha vardı.

Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın 1 adet Köhne sakız kârı köşe mak'adı vardı ve 480 kuruş değerindeydi. Sadaret tezkirecisi Ahmed Efendi'nin 2 adet müsta'mel kumaş mak'ad ve 1 adet köhne mak'adı vardı. Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in 4 mak'ad, 3'ü saçaklı 6 adet basma mak'ad, 2 adet şayak mak'ad, 3 adet keçe mak'ad, 2'si otlak memlu olmak üzere 7 adet (iki mak'ad için 2,5 rakamı var kuruş mu adet mi bak) mak'ad vardı. Girit Defterdarı Musa Efendi'nin Kanlıca'daki hanesinde 8 adet köhne yemeni, 2 adet köhne kırmızı çuka mak'ad vardı. Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 83 mak'ad kaydı vardır. Bunların 31'i çuka, 5'i al çuka, 18'i yemeni kumaşından yapılmış olup, 3'ü lehkâri ve 3'ü Kıbrısî idi. Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi'nin Sandıkçılar'daki hanesinde 15 mak'addan 6'si çuka, 6'sı çit idi. Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa'nın Beşiktaş Kılıçali Paşa mahallesindeki hanesinde 16 adet mak'ad vardı ve bunların 9'u çuka, 3'ü basma, 3'ü çit idi. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşısı Musa Ağa'nın Paşa kurbundaki hanesinde 3 adet çit mak'ad, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşısı Mehmed Ağa'nın Demirkapı'daki hanesinde 16 adet çuka mak'ad vardı. Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın 174 " mak'adı vardı. Bunlar arasında 38 adet çuka, 5 adet elvan çuka, 4 adet sincabî çuka, 5 adet kırmızı çuka, 7 adet mavi çuka (toplam çuka 59 adetti), 6 basma, 2 yemeni basma, 9 yemeni, 1 suzeni, 1 şilte mak'ad, 2 adet çiçekli, 1 adet beyaz vardı. Ayrıca ikisi köşe olan toplam 54 Kıbrısî mak'ad, 6 Lehkâri mak'ad, 2 Mardinî mak'adın yanı sıra 3 adet havlu nihali mak'ad, 1 şayak köşe mak'adı, 1 adet sadr mak'adı, 2 adet şilte yüzü mak'ad, 22 adet mak'ad ile 1 adet mak'ad saçağı vardı. Defterdar Atıf Mustafa Efendi'nin hanesinde 71 adet mak'ad, Kasabbaşı İsmail Ağa'nın 8 mak'adı arasında 1 adet köhne suzeni, 1 adet şaşalık(?), 1 adet yemeni, 1 adet müsta'mel kadife, birer adet çuka, alaca çuka ve köhne çuka olmak üzere 3 adet mak'adı vardı. Kasabbaşı Ahmed Ağa'nın Sancaktar Hayreddin mahallesindeki hanesinde 18 mak'ad ve sayısı verilmeyen mak'adlar vardı. Bunlardan 13'ü Kıbriskâri, 1'i köhne suzeni sagir, 4'ü köhne yemeni mak'addı. Ayrıca Küçük odada olduğu bildirilen yastık, minder ve mak'adlar 20 bin kuruş, Büyük odada olduğu söylenen "benzersiz" yastık kılıfı, minder ve mak'adların 21 bin 600 kuruş olduğu söylenmiştir. Cebecibaşı Kadriaga'nın 4 kırmızı çuka, 2 köhne yemeni, 1 köhne suzeni ve 13 müsta'mel çuka olmak üzere 20 adet mak'adı, Mühürdar Mustafa Ağa'nın 1 adet Kırmızı köhne çuka mak'adı vardı. Cariye Hatice Hatun'un 3 adet şilte ve basma, 3 adet

müsta'mel çuka mak'adı, Çerağ Emine Hanım'ın 11 mak'adının içinde 3 köhne çuka, 2 sırma işleme, 3 bene, 2 mardinkâri vardı. Çerağ Rukiye Hatun'un 4 beyaz, 4 de şık mak'adı vardı. Çerağ Mesrure Hatun'un 5 adet beyaz, 3 adet şayak mak'adı, Çerağ Hoşnaz Hatun'un 3'ü çit 6 adet mak'adı, Çerağ Ülfet Hatun'un 1'i kadife, 1'i hatai, 3'ü üstufe ve 3'ü yemeni olan toplam 10 mak'adı vardı. Ayrıca kayıtlarda 3 adet koltuk bulunduğu da kayıtlıdır. Çerağ Zeynep Hatun'un 2'si şeritli çuka 6 mak'adı, Çerağ Emetullah Hatun'un 1'i taraklı sandal, 1'i kadife, 1'i şayak, 2'si zili mak'ad ve 1'i köhne olmak üzere 9 mak'adı, Çerağ Mehpare bint Abdullah'ın çuka ve çit olan 2 mak'adı, Hizmetkar Ümmügülsüm'ün 3 al çuka ve 3 çit olmak üzere 6 mak'adı, Sarayi Hafize Kadın'ın 4 çit, 3 şilte olmak üzere 10 mak'adı ve 1 parça beç basması mak'adı vardı. Sarayi Zekiye Kadın'ın 1 adet şilte ve 3 adet üstufe mak'adı vardı.

Çizelge 6. 1 Konutlarda Mak'ad Sayısı

İsim	Semt	Mak'ad (adet)
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	205
	Gülşenabad	19
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy	99
	Rumelihisarı	50
	Anadoluhisarı	61
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı	84
	Beylerbeyi	133
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	79
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	75
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	43
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi	24
	Kemeraltı	0
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	43
Çorlulu Mustafa Paşa	Şehzade	81
	Atmeydanı	7
	Çatladıkapı	55
Maktul Hazinekar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	94
	Beşiktaş	69
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	45
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadınca Limanı	33
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazid	46
Cebecibaşı Kadri Ağa	Soğukçeşme	10
Cebecibaşı Kadri Ağa	Kabasakal mah.	19
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa	90
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		1
Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi		3
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		22
Defterdar Atıf Mustafa Efendi		71
Girit Defterdarı Musa Efendi	Kanlıca	10
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Ef.	Bahçekapı	83
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi	Sandıkçılar	15
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalipaşa	16
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa	Paşa kurbu	3
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı	16
Matbah-ı Amire Emine Ali Ağa		174
Kasabbaşı İsmail Ağa		8
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin	18
Cebecibaşı Kadri Ağa		20
Mühürdar Mustafa Ağa		1
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı	6
Çerağ Emine Hanım		11
Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapı	8
Çerağ Mesrure Hatun	Aksaray	8
Çerağ Hoşnaz Hatun		6
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme	10
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye	6
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan	9
Çerağ Mehpere bint Abdullah	Kumkapı	2
Hizmetkar Ümmügülüm	Sultantepe	6
Sarayî Hafize Kadın		10
Sarayî Zekiye Kadın	Ahırkapı	4

6.1.2 Minderler

İp (bene) veya yünle doldurularak konforlu bir oturma elemanı olan minderler suzeni, çuka, hind basması, yemeni gibi kumaşlardan yapılmışlardır. Belgelerde çoğunlukla niteliği belirtilmemiş, sayısal olarak defterlere yansımıştır. Mak'adlarda olduğu gibi odaların köşesine yerleştirmek veya köşe mak'adlarının üzerine konmak için köşe minderleri de imal edilmiştir. Kırmızı ve beyaz olmak üzere genellikle iki rengin kullanıldığı görülmekle birlikte alaca minderlere de rastlanmaktadır. Minderler arasında ayrıca taam minder, tennur minder, mumi minder gibi minderler de vardır.

Cariye konutları ayrı tutulduğunda üst sınıf konutlarında ortalama 68 minder kullanıldığı hesaplanmıştır. Bu sayı cariyeye konutlarında ise 7,7 adettir. Konutlar içinde en fazla Çırağan Yalısı'nda 227 minder, ardından Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Beylerbeyi Yalısı'nda 191 minder, Çorlulu Mustafa Paşa'nın Şehzade kurbundaki hanesinde 169 minder, Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanı'ndaki hanesinde 168 minder bulunduğu dikkati çekmiştir.

Sadrazam İbrahim Paşa'nın Çırağan yalısında bulunan 227 minderin 21'i yün, 97'si bene (ip) ile doldurulmuş, 44'ü kırmızı, 141', beyaz minderdi. 2 adet Hind basması yemeni, 5 adet de çukadan yapılmış minder vardı. İbrahim Paşa'nın Gülşenabad yalısında 63 minderden 54'ü yün memlu, 1'i bene memlu idi. 12'si dışında tüm minderler beyaz renkliydi. Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 65 minder vardı. Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki yalısında 143 minder vardı. Bunlardan 39'u yün memlu, 1'i bene memlu şilte minder, 117'si beyaz, 12'si kırmızı ve 1'i alaca yemeni minder idi. Rumelihisarı'ndaki yalısında 57 minder vardı. 30'u yün,

Sadrazam İbrahim Paşa'nın Çırağan yalısında 260, Gülşenabad yalısında 63 minder vardı. Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 69 adet, Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki yalısında 144, Rumelihisarı'ndaki yalısında 46 adet, Anadoluhisarı'ndaki yalısında 124 adet minder vardı. Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısında 115 adet, Beylerbeyi'ndeki yalısında 191 adet minder bulunuyordu. Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısında 62 adet, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 99 adet, Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 96 adet minder vardı. Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi

mahallesindeki hanesinde 55 adet, Kemeraltı'ndaki hanesinde 49 adet, Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde 36 adet minder vardı. Sadrazam Çorlulu Mustafa Paşa'nın Şehzade'deki hanesinde 169 adet, Atmeydanı'ndaki hanesinde 54 adet, Çatladıkapı'daki hanesinde 80 adet minder vardı. Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa'nın Hocapaşa'daki hanesinde 35 adet, Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 168 adet, Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 114 adet, Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı'ndaki hanesinde 52 adet, Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesinde 65 adet, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşısı Mehmed Ağa'nın Beyazıd Cami kurbundaki hanesinde 44 adet, Cebecibaşı Kadriaga zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 18, Üsküdar'daki hanesinde 38 adet, Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde 48 adet minder bulunuyordu.

Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın 2 adet, Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in 24 adet, Defterdar Atıf Mustafa Efendi'nin hanesinde 96 adet kebir ve sagir, Girit Defterdarı Mustafa Efendi'nin Kanlıca'daki hanesinde 26 adet, Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 69 adet, Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi'nin Sandıkçılar'daki hanesinde 16 adet, Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa'nın Kılıçali Paşa mahallesindeki hanesinde 15 adet, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşısı Mehmed Ağa'nın Demirkapı'daki hanesinde 20 adet, Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın hanesinde 5 top ve 63 adet minder vardı. Kasabbaşı İsmail Ağa'nın 3 adet, Kasabbaşı Ahmed Ağa'nın Sancaktar Hayreddin mahallesindeki hanesinde 7 adet, Cebecibaşı Kadriaga'nın 35 adet minder vardı. Cariye Hatice Hatun'un Atmeydanı'ndaki hanesinde 1 adet, Çerağ Emine Hanım'ın 6 adet, Çerağ Rukiye Hatun'un 10 adet, Çerağ Mesrur Hatun'un 11 adet, Çerağ Hoşnaz Hatun'un 5 adet, Çerağ Zeynep Hatun'un 6 adet, Çerağ Emetullah Hatun'un 20 adet, Çerağ Cilve Hatun'un 6 adet, Çerağ Mehpare bint Abdullah'ın 6 adet, Çerağ Zenciye Halime'nin 5 adet, Hizmetkar Ümmügülsüm'ün 10 adet, Sarayı Hafize Kadın'ın 5 adet, Sarayı Zekiye Kadın'ın 10 adet minderi bulunuyordu.

Çizelge 6. 2 Konutlarda Minder Sayısı

İsim	Semt	Minder (adet)
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	227
	Gülşenabad	63
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	69
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy	144
	Rumelihisarı	46
	Anadoluhisarı	124
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı	115
	Beylerbeyi	191
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	62
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	99
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	96
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mah.	55
	Kemeraltı	49
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	36
Çorlulu Mustafa Paşa	Şehzade	169
	Atmeydanı	54
	Çatladıkapi	80
Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	Hocapaşa	35
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	168
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	114
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	52
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı	65
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıd	44
Cebehane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	12
Cebecibaşı Kadri ağazade Mehmed Ağa	Kabasakal mah.	18
	Üsküdar	38
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa	48
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		2
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		24
Girit Defterdarı Musa Efendi	Kanlıca	26
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Ef	Bahçekapı	69
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi	Sandıkçılar	16
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalıpaşa	15
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı	20
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		63
Kasabbaşı İsmail Ağa		3
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin m	7
Cebecibaşı Kadri Ağa		35
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı	1
Çerağ Emine Hanım		6
Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapı	10
Çerağ Mesrure Hatun	Aksaray	11
Çerağ Hoşnaz Hatun		5
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye	6
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan	20
Çerağ Cilve Hatun	Horhor	6
Çerağ Mehpare bint Abdullah	Kumkapı	6
Çerağ Zenciye Halime	Yatağan Çeşmesi	5
Hizmetkar Ümmügülsüm	Sultantepe	10
Sarayî Hafize Kadın		5
Sarayî Zekiye Kadın	Ahırkapı	10

6.1.3 Yastıklar

Odalara otururken, uzanırken veya yatarken rahatı sağlamak amacıyla çok sayıda yastık yerleştirilirdi. Bunlar hem odadaki mefruşatla uygunluk gösterir, hem de kullanıcının varlık düzeyini yansıtan değerli kumaşlar ve işlemelere sahip olurdu. Belgelerde yastıkların ebatlarını yansıtan bir bilgi olmamakla beraber baş yastığı, yüz yastığı, koltuk yastığı, köşe yastığı şeklinde isimlendirilmiş böylece kullanıldıkları alanlara işaret edilmiştir. Koltuk yastıkları otururken koltuk altına getirilerek yaslanmak amacıyla kullanılır, köşe yastıkları duvardaki köşelere yerleştirilerek rahat etmeyi sağlardı. Baş ve yüz yastıklarının bazen birlikte kaydedildikleri dikkati çeker (bu kullanımdan hareketle baş ve yüz yastıkları toplanarak bir konutta ortalama kullanım sayısının 20,75 olduğu hesaplanmıştır.) Bunlar arasındaki ayırım tam olarak anlaşılamamakla birlikte yatak elemanları oldukları, özellikle yüz yastıklarının anbarlarda bulunması göz önüne alındığında yüz yastıklarının yatarken kullanıma ihtimali yükselir. Yastıkların niteliği belirtilmeyen tek bir müsadere belgesi ise Defterdar Atıf Mustafa Efendi'nin olmuştur ve bu kişinin hanesindeki yastıkların adedi 299'dur.

6.1.3.1 Baş yastığı

Pamuk, yemeni, hatai, keremsud, kadife, sandal gibi kumaşlardan yapılan baş yastıklarının işlemeli olarak kullanıldıkları da görülmektedir. Konutlarda kullanım sıklığına bakıldığında üst sınıf konutlarında 10,8, cariye konutlarında 3,3 adet olarak yer almıştır.

Sadrazam İbrahim Paşa'nın Çırağan yalısında 2 adet köhne, Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki yalısında 3 adet yemeni, 2 adet telli köhne hatai, Rumelihisarı'ndaki yalısında 1 adet mavi sandal ve 4 adet elvan kutni, Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısında 3 adet mor, 4 adet taraklı atlas, 1 adet köhne mumi baş yastığı vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 16 adet elvan baş yastığı vardı. Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 59 adet baş yastığı vardı, bunların 9'u kutni, 26'sı yemeni, 1'i memlu kılıf, 4'ü hatai, 3'ü sandal, 2'si kadife, 2'si sade hatai, 1'i keremsud idi. Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinde altısı yemeni 10 adet, Kemeraltı'ndaki hanesinde 1 adet kadife üzerine işleme baş yastığı vardı. Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın

Acemoğlu meydanındaki hanesinde 13 baş yastığından biri işleme idi. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesinde 1 adet kumaş baş yastığı, Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı'ndaki hanesinde 5 adet, Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesinde 16 adet, Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde 7'si yemeni ve kadife toplam 11 baş yastığı vardı. Cebecibaşı Kadriğa zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde ikisi yemeni 17 adet baş yastığı, Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde yedisi yemeni 9 adet baş yastığı vardı.

Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın 4 adet, Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in 3 adet, Defterdar Atıf Mustafa Efendi'nin hanesinde 2 adet yemeni, Girit Defterdarı Mustafa Efendi'nin Kanlıca'daki hanesinde 5 adet yemeni, Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 2 adet, Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi'nin Sandıkçılar'daki hanesinde 2 adet, Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa'nın Kılıçali Paşa mahallesindeki hanesinde 7 adet, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Demirkapı'daki hanesinde 5 adet baş yastığı vardı. Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın hanesinde 42 baş yastığı vardı, bunlar arasında 1'i aba idi. Kasabbaşı Ahmed Ağa'nın Sancaktar Hayreddin mahallesindeki hanesinde 7 adet, Cariye Hatice Hatun'un Atmeydanı'ndaki hanesinde 11 adet baş ve yüz, Çerağ Emine Hanım'ın 4 adet, Çerağ Rukiye Hatun'un 4 adet, Çerağ Emetullah Hatun'un 4 adet köşe ve baş yastığı, Çerağ Cilve Hatun'un 20 adet baş ve yüz yastığı, Çerağ Mehpare bint Abdullah'ın 1 adet, Çerağ Zenciye Halime'nin 2 adet, Hizmetkar Ümmügülsüm'ün beşi yün memlu 6 adet, Sarayı Hafize Kadın'ın 14 adet baş ve yüz, Sarayı Zekiye Kadın'ın 3 adet Örenşahi baş yastığı bulunmaktaydı.

Çizelge 6. 3 Konutlarda Baş Yastığı Sayısı

İsim	Semt	Baş Yastığı (adet)
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	2
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy	5
	Rumelihisarı	5
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı	8
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	16
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	59
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mah.	10
	Kemeraltı	1
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	13
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	1
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	5
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı	16
Cebahane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	11
Cebecibaşı Kadriagaşade Mehmed Ağa	Kabasakal mah.	17
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa	9
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		4
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		3
Defterdar Atıf Mustafa Efendi		2
Girit Defterdarı Musa Efendi	Kanlıca	5
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Ef.	Bahçekapı	2
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi	Sandıkçılar	2
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalıpaşa	7
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı	5
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		42
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin mah.	7
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı	11 (baş ve yüz)
Çerağ Emine Hanım		4
Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapı	4
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan	4 (baş ve köşe)
Çerağ Cilve Hatun	Horhor	20 (baş ve yüz)
Çerağ Mehpare bint Abdullah	Kumkapı	1
Çerağ Zenciye Halime	Yatağan Çeşmesi	2
Hizmetkar Ümmügülüm	Sultantepe	6
Sarayî Hafize Kadın		14 (baş ve yüz)
Sarayî Zekiye Kadın	Ahırkapı	3

6.1.3.2 Yüz yastığı

Odaların henüz işlevsel olarak ayrışmadığı 18.yüzyılda bir odada yer alan yüz yastığının oturma ya da yatma elemanı olarak mı kullanıldığı tam anlaşılamamaktadır. Bir konutta kullanılan ortalama yüz yastığı 18,6, cariye konutlarında ise 6,6 adettir. En fazla Çırağan Yalısı'nda 72 adet yüz yastığı bulunmakta, bunu Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesi 69 adetle, Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın hanesi 43 adetle izlemektedir.

Sadrazam İbrahim Paşa'nın Çırağan yalısında 72 adet yüz yastığının 3'ü bene memlu diğerleri mûmi yüz yastığı idi. Gülşenabad yalısında ise 24 mûmi yüz yastığı vardı. Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 5 adet yemeni yüz yastığı ve 1 adet müsta'mel işleme yüz yastığı vardı. Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki yalısında 10 adet sagir ve kebir mûmi, 2 adet sarı ve beyaz örenşahi, 3 adet alağ(?), 3 adet bene memlu olmak üzere toplam 18 yüz yastığı, Rumelihisarı'ndaki yalısında ise 1 yüz yastığı kılıfı vardı. Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa Anadoluhisarı'ndaki hanesinde ise 7 adet yemeni 5 adet çuka yüz yastığı Beylerbeyi'ndeki yalısında birinin üzerinde sır(?) bulunan 19 adet mûmi yüz yastığı, 10'u yemeni olan 15 adet sagir yüz yastığı vardı. Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısında 2 adet yüz yastığı, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 28 yüz yastığı vardı. Bunların 21'i yemeni, 5'i elvan dikme idi. Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 31 yüz yastığı bulunuyordu. Bunların 4'ü sade işleme idi. Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinde 1'i suzeni olmak üzere 3 işleme yüz yastığı, Kemeraltı mahallesindeki hanesinde ise 9 adet yemeni yüz yastığı vardı. Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde biri işleme 4 yüz yastığı ile içinde cariyeye, misafir yorgan şilte ve yüz yastığının da bulunduğu 3 tahta anbar vardı. Sadrazam Çorlulu Mustafa Paşa'nın Çatladıkapi'daki hanesinde merdiven üzerinde yorgan, çarşaf ve yüz yastığının bulunduğu büyük tahta bir anbar vardı. Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 30 yüz yastığı vardı. Bunların 7'si yemeni, 8'i işleme idi. Ayrıca 3 tahta anbar içinde yorgan, şilte, çarşaf ve yastık yüzleri bulunuyordu. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 31 yüz yastığı vardı. Bunların 4'si suzeni, 13'ü suzeni işleme, 1'i tel çekme, 2'si yemeni idi. Beşiktaş'taki hanesinde ise 69 yüz yastığının 2'si örenşahi diğerleri yemeni yüz yastığı idi. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 3 adet yüz yastığı, Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesinde 17 adet yüz yastığı vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıd Cami kurbundaki hanesinde zevcesinin olan 1 adet yüz yastığı, Cebecibaşı Kadriaga zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 2'si yemeni 7 adet yüz yastığı, Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde de 2'si yemeni 7 adet yüz yastığı vardı.

Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 2 adet yüz yastığı, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Demirkapı'daki hanesinde 7 adet yüz yastığı, Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın hanesinde 43 adet yüz yastığı vardı ve bunların 6'sı yemeni ve canfes, 1'i Frengi bez, 7'si işleme, 1'i sade, 18'i yemeni idi. Mühürdar Mustafa Ağa'nın hanesinde 1 adet yüz yastığı, Cariye Hatice Hatun'un Atmeydanı'ndaki hanesinde 5 adet yüz yastığı, Çerağ Emine Hanım'ın hanesinde işleme yüz ve köşe yastıklarının bulunduğu 18 yastıkla beraber 11 yüz yastığı vardı. Çerağ Rukiye Hatun'un Kumkapı'daki hanesinde 4 adet yüz yastığı, Çerağ Mesrure Hatun'un Aksaray'daki hanesinde 1 adet yüz yastığı, Çerağ Hoşnaz Hatun'un hanesinde 21 adet yüz yastığı, Çerağ Ülfet Hatun'un Kadıçeşme'deki hanesinde 11 yüz yastığı, Çerağ Zeynep Hatun'un Süleymaniye'deki hanesinde 5 adet yüz yastığı, Çerağ Emetullah Hatun'un Katip Sinan mahallesindeki hanesinde 2 yüz yastığı, Çerağ Cilve Hatun'un Horhor'daki hanesinde baş ve yüz yastığının 20 adet olduğu kayıtlıdır. Çerağ Mehpare bint Abdullah'ın Kumkapı'daki hanesinde 2 adet yüz yastığı, Çerağ Zenciye Halime'nin Yatağan Çeşmesi'ndeki hanesinde 2 adet yemeni yüz yastığı, Sarayı Hafize Kadın'ın hanesinde 14 adet baş ve yüz yastığı, Sarayı Zekiye Kadın'ın Ahırkapı'daki hanesinde 5 adet işleme, 4 adet ipekli tülband yüz yastığı, Cebecibaşı Kadriaga'nın hanesinde 2 adet köhne yüz yastığı vardı.

Çizelge 6. 4 Konutlarda Yüz Yastığı Sayısı

İsim	Semt	Yüz Yastığı (adet)
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	72
	Gülşenabad	24
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	6
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy	18
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı	12
	Beylerbeyi	34
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	2
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	28
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	31
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi	3
	Kemeraltı	9
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	4 (3 anbarda)
	Çatladıkapi	1 anbarda
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	30 (3 anbarda)
Maktul Hazinekar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	31
	Beşiktaş	69
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	3
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadınca Limanı	17
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıt	1
Cebecibaşı Kadri Ağa	Kabasakal mahallesi	7
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa	7
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed Avnullah Ef.	Bahçekapı	2
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı	7
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		43
Cebecibaşı Kadri Ağa		2
Mühürdar Mustafa Ağa		1
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı	5
Çerağ Emine Hanım		11
Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapı	4
Çerağ Mesrure Hatun	Aksaray	1
Çerağ Hoşnaz Hatun		21
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme	11
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye	5
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan	2
Çerağ Mehpere bint Abdullah	Kumkapı	2
Çerağ Zenciye Halime	Yatağan Çeşmesi	2
Sarayî Hafize Kadın		9

6.1.3.3 Koltuk yastığı

Lüks bir nesne olarak karşımıza çıkan koltuk yastıkları, üst sınıf ricalinin konutlarında diğer yastıklar kadar yaygın kullanılmamaktadır. 61 konutun yalnız 20'sinde koltuk yastığının kullanıldığı görülmektedir. Koltuk yastıklarında hatalı kumaşların özellikle telli hatalı kumaşların tercih edildiği dikkati çekmektedir.

Sadrazam İbrahim Paşa'nın Çırağan yalısında 84 koltuk yastığı vardı. Bunlar 12'si telli olan 13 adet hatai koltuk yastığı, 1 adet sade hatai, 1 adet diba, 2 adet yeşil ve gülgülü telli hatai, 4 adet beyaz çiçekli diba, 4 adet beyaz sarı diba, 2 adet kırmızı suzeni işleme klabdan, 2 adet kırmızı cedid acem dibası, 2 adet yeşil telli hatai, 2 adet beyaz çiçekli keremsud bene memlu, 6 adet cedid Venedik ağır telli beyaz, 4 adet beyaz diba çiçekli ağır som, 2 adet yeşil telli Venedik, 6 adet beyaz telli ağır hatai, 4 adet ağır yeşil telli hatai, 3 adet mor telli hatai, 2 adet beyaz ağır telli hatai, 1 adet diba, 1 adet taraklı atlas, 1 adet beyaz diba hatai, 3 adet telli hatai, 2 adet kırmızı telli hatai, 1 adet mütella beyaz hatai, 2 adet beyaz telli hatai, 2 adet telli hatai, 1 adet çiçekli diba, 4 adet gürgülü diba, 2 adet beyaz diba, 2 adet sade htaai, 2 güllü telli hatai idi. İbrahim Paşa'nın Gülşenabad yalısındaki koltuk yastıkları 32 adetti. Bunların 2'si hatai, 4'ü beyaz telli hatai, 2'si sade kutni, 4'ü mütella çiçekli beyaz hatai, 2'si yeşil hatai, 6'sı yeşil telli hatai, 4'i mavi telli hatai, 6'si kırmızı ve gülgülü telli hatai, 6'sı sade gülgülü idi. Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 17 koltuk yastığından 3'ü telli hatai, 4'ü telli ve yemeni, 4'ü hatai idi. Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki yalısında 16 koltuk yastığından 2'si yeşil mütella Boğdankâri, 2'si kırmızı çiçekli Boğdankâri ve 1'i kırmızı saçaklı Boğdankâri, 4'ü lehkâri ve 2'si yeşil telli hatai idi. Rumelihisarı'ndaki hanesinde biri telli 3 koltuk yastığı vardı. Anadoluhisarı'ndaki yalısında ise 14 koltuk yastığından 4'ü kırmızı 5'i siyah telli hatai, 2's, beyaz kat' münakkaş ve 2'si mor ve kırmızı atlas idi. Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısında 29 koltuk yastığı vardı. Bunların 2'si atlas, 2'si yeşil taraklı atlas, 1'i kırmızı mütella Sakızkâri, 2'si taraklı sandal, 4'ü alaca sarı ve mor, 2'si mor alaca kadife, 2'si alaca, 5'i elvan hatai, 3'ü telli mor, 4'ü cedid kırmızı astarlı çiçekli Boğdankâri, 2'si beyaz çiçekli kutni idi. Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Beylerbeyi yalısında ise 36 koltuk yastığı vardı, bunların 4'ü kırmızı Acem dibası, 2'si müsta'mel telli diba, 2'si çiçekli elvan kadife, 1'i keremsud, 4'ü turuncu mütella şükufeli, 2'si mor telli hatai, 4'ü mütella çiçekli kadife idi. Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısında 2 kutni, 2 beldar hatai 4 adet koltuk yastığı vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 25 koltuk yastığı vardı. Bunların 2'si yemeni, 2'si hatai, 4'ü elvan hatai, 4'ü lehkâri idi. Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 3'ü sandal 4 koltuk yastığı vardı. Çorlulu Mustafa Paşa'nın Şehzade'deki hanesinde 18 koltuk

yastısından 2'si kumaş, 12'si diba idi. Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa'nın Hocapaşa'daki hanesinde 1 adet koltuk yastığı, Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 2 adet sade üstufe koltuk yastığı vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 7 adet, Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesinde 3 adet, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşısı Mehmed Ağa'nın Beyazıd Cami kurbundaki hanesinde 6 adet ve Cebecibaşı Kadriaga zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 2 adet koltuk yastığı vardı.

Defterdar Atıf Mustafa Efendi'nin hanesinde 8 adet koltuk yastığı, Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi'nin Sandıkçılar'daki hanesinde 2 adet koltuk yastığı vardı.

Çizelge 6. 5 Konutlarda Koltuk Yastığı Sayısı

İsim	Semt	Koltuk Yastığı (adet)
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	84
	Gülşenabad	32
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	17
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy	16
	Rumelihisarı	3
	Anadoluhisarı	14
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı	29
	Beylerbeyi	36
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	4
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşısı Halil Ağa	İstinye	25
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	4
Çorlulu Mustafa Paşa	Şehzade	18
Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	Hocapaşa	1
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	2
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	7
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadirga Limanı	3
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşısı Mehmed Ağa	Beyazıd	6
Cebecibaşı Kadriagazade Mehmed Ağa	Kabasakal mah.	2
Defterdar Atıf Mustafa Efendi		8
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi	Sandıkçılar	2

6.1.3.4 Köşe yastığı

Koltuk yastığında olduğu gibi köşe yastıklarının da kullanımında seyreklik görülmektedir. 61 konutun 27'sinde köşe yastıklarına rastlanmıştır. Boğdan, Leh ve Sakız'dan getirilen köşe yastıkları da dikkati çekmektedir. En fazla Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 28 adet köşe yastığı bulunmakla birlikte bunu 21 adet köşe yastığı ile Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesi, 20 adet köşe yastığı ile Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesi ve 19 adet köşe yastığı Kapıcıbaşı

Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesi takip etmektedir. Ortalamanın ise bir konutta 7,6 adet köşe yastığı olduğu hesaplanmıştır.

Sadrazam İbrahim Paşa'nın Çırağan yalısında 2 cedit sagir ve 2 adet beyaz zemin al kutni köşe yastığı, Gülşenabad yalısında ise 1 adet mütella kadife köşe yastığı bulunuyordu. Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 2 adet beyaz suzeni köşe yastığı, Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Beylerbeyi yalısında 6 adet kırmızı astarlı cedit köşe yastığı, Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısında 2 adet sade hatai köşe yastığı, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 4 adet atlas köşe yastığı, Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinde 5 adet telli hatai köşe yastığı, Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde 3 adet Sakızî köşe yastığı, Sadrazam Çorlulu Mustafa Paşa'nın Şehzade'deki hanesinde 8 adet köşe yastığı, 4 adet hatai ve 4 adet diba köşe yastığı, Tersane-i Amire Emine Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 2 adet Sakızî köşe yastığı, Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 21 adet köşe yastığı arasında 5 adet hatai, 2 adet kadife üzerine .. pesend, 2 adet şeritli beyaz kadife, 1 adet telli hatai, 4 adet diba köşe yastığı, Beşiktaş'taki hanesinde ise 7 köşe yastığından 4'ü şeritli üstufe ve 3'ü müsta'mel kadife şeritli idi. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 3 köşe yastığı, Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesinde 19 adet köşe yastığı vardı. Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde 21 adet köşe yastığı vardı, bunların 2'si çubuklu sandal, 9'u hatai idi.

Rumeli Kazaskeri Hayrullah b. İbrahim'in hanesinde 4 adet köşe yastığı vardı. Şıkk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi'nin hanesinde 28 köşe yastığından 2'si hatai idi. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Demirkapı'daki hanesinde 5 adet köşe yastığı, Matbah-ı Amire Emine Ali Ağa'nın hanesinde 1 adet telli Sakızî köşe yastığı vardı. Cariye Hatice Hatun'un Atmeydanı'ndaki hanesinde 1 adet üstufe köşe yastığı, Çerağ Emine Hanım'ın hanesinde 18 yüz ve köşe yastığı, 2 sırmalı köşe yastığı vardı. Çerağ Mesrur Hatun'un Aksaray'daki hanesinde 6 adet köşe yastığı, Çerağ Ülfet Hatun'un Kadiçeşme'deki hanesinde 4 adet köşe yastığı, Çerağ Emetullah Hatun'un Katip Sinan mahallesindeki hanesinde 1 adet köşe yastığı, Çerağ Cilve Hatun'un Horhor'daki hanesinde 4 adet köşe yastığı ve 1 adet üstufe köşe yastığı, Çerağ Mehpare

bint Abdullah'ın Kumkapı'daki hanesinde 1 adet köşe yastığı, Sarayı Zekiye Kadın'ın Ahırkapı'daki hanesinde 6 adet köşe yastığı 3 adet penbe memlu abakoz(?) köşe yastığı ve 1 adet üstufe köşe yastığı vardı.

Çizelge 6. 6 Konutlarda Köşe Yastığı Sayısı

İsim	Semt	Köşe Yastığı (adet)
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	4
	Gülşenabad	1
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	2
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Beylerbeyi	6
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	2
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	4
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi	5
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	3
Çorlulu Mustafa Paşa	Şehzade	8
Tersane-i Amire Emine Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	2
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	21
	Beşiktaş	7
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	3
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı	19
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa	21
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		4
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi	Bahçekapı	28
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı	5
Matbah-ı Amire Emine Ali Ağa		1
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı	1
Çerağ Emine Hanım		20 (köşe ve yüz)
Çerağ Mesrure Hatun	Aksaray	6
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme	4
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan	1
Çerağ Cilve Hatun	Horhor	5
Çerağ Mehpare bint Abdullah	Kumkapı	1
Sarayî Zekiye Kadın	Ahırkapı	10

6.1.4 Sandalyeler ve İskemleler

Sandalyeler; Avrupa tarzı oturma sitilini yansıtan sandalyeler 18. yüzyılda seçkin sınıfın konutlarında henüz yaygınlık kazanmamıştı. Yalnızca 9 konutta karşımıza çıkan sandalyeler sahibinin Avrupa ile olan ilişkilerini yansıtmaları bakımından düşündürücüdür. Hint işi, kemikli, incir işleme, altın yaldızlı, mor taftaya kaplı, marangozkârî, yaldızlı, kadife minderli, ağaç sandalyelere rastlanmaktadır.

Sadrazam İbrahim Paşa'nın Çırağan Yalısında 2 adet kemikli kebir ve sagir Hint işi sandalye ve 1 adet köhne incir işleme sandalye vardı. Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 1 adet sandalye vardı. Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Beylerbeyi yalısında 1 adet mor taftaya kaplı altın yaldızlı sandalye bulunuyordu.

Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 2 adet sandalye, Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 3 adet marangozkârî yaldızlı kadife minderli sandalye, 1 adet marangozkârî müsta'mel ve 1 adet marangozkârî köhne sandalye vardı. Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesinde 1 adet "sandalye-iskemle" olarak kaydedilen oturma elemanı vardı.

Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in 5,5 kuruş değerinde bir sandalyesi vardı. Şikk-ı Evvel Defterdar Esseyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 520 kuruş değerinde 1 sandalyesi, Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın 150 kuruş değerinde ağaç sandalyesi bulunduğu biliniyor.

Çizelge 6. 7 Konutlarda Sandalye Sayısı

İsim	Semt	Sandalye (adet)
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	3
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	1
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Beylerbeyi	1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	2
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	5
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadirga Limanı	1 sandalye-iskemle
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		1
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed Avnullah Efendi	Bahçekapı	1
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		1

İskemleler; lüks nesneler arasında yer alır, bir tür ayaklık görevi görürdü. Dört veya üç ayaklı bir nevi sehpa gibi kullanılan iskemleler tepsi altına konur, üzerindeki nesneye yükseklik sağlardı. Örneğin : "Münakkaş iskemle üzerinde kebir ayine-i endam ma' sandal puşide" şeklinde kaydedilen ve Çırağan yalısında Kebir Aynalı Köşk'te bulunan bu iskemle muhtemelen dönemi itibariyle sanatsal bir tarzı yansıtıyor ve bulunduğu odanın "Aynalı Köşk" ismiyle anılmasına sebep oluyordu. "Hoşaf iskemlesi" küçük bir ayaklık olarak dönemin tatlıları arasında öne çıkan hoşafın bulunduğu kabı ayakta tutuyor olmalıdır. Bir başka yerde iskemlenin faraş, maşa ve "sair alât" ile beraber zikredilmesi ocak ve mangal başında yemek yaparken oturmak için de iskemleden faydalandığını gösterir. Belgelerdeki Frengî iskemleler ve diğerleri bu dönemde barok çağın çeşitli malzemelerinin ithalini göstermektedir.

Malzemeleri ve işlemeleri ile çok zarif ve değerli malzemelerden yapıldıkları dikkat çeken iskemleler dönemin sanatsal zevkini taşıyordu. Örneğin kimisi oturma yerlerindeki kumaşlara göre (çuha, kadife) tanımlanmıştı. Kimi iskemleler ceviz

ağacından, kimisi demirden, pirinçten, gümüşten (sim), mermerden (mermer oymalı taş iskemle), “bağa”dan yapılmış, kimisi ise Hind işi, Beç, Frengi işi özellikler taşıyordu. Bezemelerde sedefler, çiniler ve çiçekler kullanılmış, şamdanlı yapılanlar olmuş, marangoz tarafından yapılanlar ise özellikle “marangoz kârı” ismi ile belirtilmişlerdi. Üst kısmı iplerle (penbe memlu) doldurulan iskemleler de yapılmıştı. Dikkati çeken diğer iskemleler hoşaf iskemlesi, yağlık iskemle, haremkâri iskemle, rugani iskemlelerdir. Cariye konutlarında 1,5, diğer üst sınıf konutlarında 3,5 adet kullanılması iskemlelerin yaygınlık göstermediğinin işareti olup bu nesnelerdeki lüks unsurlar işleme ve malzemelerinde bulunmaktadır.

Konut detayı bilinenler arasında, Sadrazam İbrahim Paşa’nın Çırağan yalısında, 1 adet sedefkâri iskemle, 1 adet ... işi iskemle, 1 adet sedefkâri fanus(?) iskemlesi, 1 adet kadife kaplı müteaddid oymalı iskemle, 1 adet kırmızı çuka kaplı ceviz iskemle, 1 adet bağa çırağan çiçekli iskemle ve 1 adet çuka kaplı iskemle olmak üzere toplam 7 adet iskemle vardı. Sadrazam Maktul Ali Paşa’nın Fındıklı’daki yalısında 1 adet penbe memlu hatai iskemle ile 1 adet sim sagir hoşaf iskemlesi vardı. Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa’nın Ortaköy’deki yalısında 1 adet Hint işi, 4 adet sedefkâri, 1 adet mavi .. kaplı iskemle, 3 adet sur(?), 1 adet haremkâri (?), 1 adet rugani işleme olmak üzere 11 iskemle vardı. Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa’nın Anadoluhisarı’ndaki yalısında 1 adet ...kâri iskemle ile 3 adet ... sade iskemle, Beylerbeyi yalısında ise 1 adet sedefkâri ve 3 adet ceviz iskemlesi vardı. Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa’nın Tersane’deki yalısında 1 adet iskemle, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa’nın İstinye’deki yalısında 2 adet sedefli, 1 adet hintkâri, 2 adet sedeflice, 1 adet sagir mermer, 3 adet musaddef, 2 adet ceviz ve 1 adet piriñ şamdanlı sedefli bir iskemle vardı. Merhume Hanım Sultan’ın Üsküdar’daki yalısında 2 adet sedefkâri, 2 adet ceviz ve 1 adet Hintkâri iskemle bulunuyordu. Seyyid Hasan Paşa’nın Kemeraltı mahallesindeki hanesinde 1 adet sim iskemle, Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa’nın HocaPaşa’daki hanesinde 1 adet musaddef, Tersane-i Amire Emini Selim Ağa’nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 1 adet ağaç iskemle bulunuyordu. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa’nın Soğukçeşme’deki hanesinde arusek, sedef ve rugani olmak üzere 3 iskemle, Beşiktaş’taki hanesinde ise 11 iskemle vardı, bunlardan 3’ü ... iskemle, 1’i ... iskemle, 1’i çiçekli frengî billur iskemle, 3 adet .. pesend iskemle, 1’i mermer oymalı taş iskemle, 1’i beçkâri çiçekli iskemle ve

1'i marangozkârî iskemle idi. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 2 adet pirinç iskemle, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıd Cami kurbundaki hanesinde 2 adet pirinç yaldızlı, 1 adet kebir yaldızlı ve 1 adet sedefli iskemle vardı. Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde 1 adet iskemle, Cebecibaşı Kadriğa zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 1 adet ceviz, 1 adet pirinç hoşaf iskemlesi ve 2 adet sagir musaddef iskemle vardı. Asıthane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde ise sedefkârî musaddef 2 adet iskemle bulunuyordu.

Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın 1 adet pirinç iskemlesi ile 1 adet 300 kuruş değerinde demir iskemlesi vardı. Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in 1 adet hoşaf iskemlesi ile 1 adet iskemlesi vardı. Defterdar Atıf Mustafa Efendi'nin hanesinde 1 adet sim iskemle vardı. Şikk-ı Evvel Defterdar Esseyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 2 adet 500 kuruş değerinde demir iskemle ve 2 adet iskemle vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Demirkapı'daki hanesinde 1 adet sim iskemle, Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın 1000 kuruş değerinde 2 sedef ve 1 marangozkârî iskemlesi ile 500 kuruş değerinde billur bir iskemlesi vardı. Kasabbaşı İsmail Ağa'nın 2 adet demir iskemlesi, Mühürdar Mustafa Ağa'nın 1 adet demir iskemlesi (sac tepsi ile beraber kaydedilmiştir), Çerağ Emine Hanım'ın 1 adet iskemle ile 2600 kuruş değerinde musaddef bir iskemlesi vardı. Çerağ Rukiye Hatun'un Kumkapı'daki hanesinde 1 sagir iskemle, Çerağ Hoşnaz Hatun'un 2 adet 2400 kuruş değerinde musaddef iskemlesi ile 1080 kuruş değerinde yağlık iskemlesi vardı. Çerağ Ülfet Hatun'un Kadıçeşme'deki hanesinde 2 adet 180 kuruş değerinde çuka kaplı iskemlesi, Çerağ Zeynep Hatun'un Süleymaniye'deki hanesinde 1 adet musaddef iskemlesi, Sarayı Zekiye Kadın'ın Ahırkapı'daki hanesinde 1 adet musaddef iskemlesi ile Cebecibaşı Kadriğa'nın hanesinde 1 adet Hint iskemlesi ve 2 adet demir iskemle vardı.

Çizelge 6. 8 Konutlarda İskemle Sayısı

İsim	Semt	İskemle (adet)
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	7
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	2
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy	11
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı	4
	Beylerbeyi	4
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	12
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	5
Seyyid Hasan Paşa	Kemeraltı	1
Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	Hocapaşa	1
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	1
Maktul Hazinekar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	3
	Beşiktaş	11
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	2
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıd	4
Cebecibası Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	1
Cebecibası Kadriaga Mehmed Ağa	Kabasakal mah.	4
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa	2
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		2
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		2
Defterdar Atıf Mustafa Efendi		1
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Ef.	Bahçekapı	4
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı	1
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		4
Kasabbaşı İsmail Ağa		2
Cebecibası Kadri Ağa		3
Mühürdar Mustafa Ağa		1
Çerağ Emine Hanım		1
Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapı	1
Çerağ Hoşnaz Hatun		3
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme	2
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye	1
Sarayî Zekiye Kadın	Ahırkapı	1

6.1.5 Çekmece ve Piştahtalar

Mobilyalar arasında sayabileceğimiz çekmeceler ve piştahtalar konutların bir başka dekoratif unsuruydu. Paralar, sakal-i şerif gibi kutsal eşyalar, değerli kokular, kıymetli saatlerin bazen bir kutu içinde bazen de öylece içinde saklandığı çekmeceler ile piştahtalar içindeki eşyalar kadar bazen de daha değerli işlemlere sahipti. Özellikle lihye-i şeriflerin bulunduğu evlerde bu emanetin saklanması özen gösterilirdi. Örneğin İsmihan Sultan'ın kızının hanesindeki lihye-i şerif küçük bir çekmecedeki küçük altın bir kutuydu. Müslümanlar tarafından son derece kıymet verilen Hz.

Muhammed'in bu kutsal emaneti kandillerde ve bayramlarda "selât-ü selâm" ile ziyaretçilere açılır, ziyaret bittikten sonra yeniden eski yerine konulurdu.

Pakalın [119] piştahtayı "içinde yazı takımı bulunan çekmece veya üzerinde yazı edevatı duran rahle" olarak tanımlarken Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde "öne konup üzerinde iş görülen, kitap konan küçük masa" şeklinde anlatmıştır. D'Ohhson da [23] bu mobilyayı küçük yazı masası olarak tarif eder ve kalem erbabının yazı malzemelerini ve kağıtlarını koymak için yanlarında bu küçük yazı masasını bulundurduğunu ekler. Sedef işlemeli, bağa, abanos, gümüş, rugani, kehriba gibi taşlarla bezemeli, aynalı çeşitleri mevcut olan çekmece ve piştahtaların Avrupa tarzında (Frengi) bulunanlar da seçkin sınıfın konutlarında yerini almıştı.

Çekmeceler

Çekmecelerin seyrek kullanımı (cariye konutlarında 1,8, diğer üst sınıf konutlarında 3,1 adet) bu nesnelerin lüks mobilyalara işaret ettiğini göstermektedir.

Sadrazam İbrahim Paşa'nın Çırağan yalısında 1 adet üzeri çifte aynalı münakkaş kırmızı kebir çekmece, 1 adet ayaklı bağa kebir Frenkkâri kebir çekmecesini vardı. Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında Hintkâri 1 adet çekmece ile sagir sürmeli 1 adet çekmece vardı. Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısında 1 adet çekmeceli ayna ile 1 adet sırim(?)kâri çekmece vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 1 adet sedefli çekmece ile içinde tahminen 5 dirhem tarçın bulunan 1 adet rugani çekmece vardı. Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında içinde 8 adet edhan şişesi bulunan 1 adet sagir çekmece, 1 adet çekmece ve içinde altın kutuda saklanan lihye-i şerif olan 1 adet sagir çekmece vardı. Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde 1 adet köhne sagir çekmece vardı. Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa'nın Hocapaşa'daki hanesinde 6 çekmece vardı. Bunlardan biri Hintkâri gözlü, bir diğeri Hintkâri gözlü tehi çekmece, bir diğeri musaddef, bir diğeri sagir ve bir diğeri sedeflice idi. Tersane-i Amire Emine Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 1 adet tehi çekmece, 1 adet rugani çekmece vardı. Maktul Hazinekar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde küçük keselerde saklanan zer-i mahbub ve nısfıyye isimlerindeki paraların bulunduğu 1 adet rugani çekmece, 10 çifte(?) simle beraber 1 adet kehriba çekmece, 1 adet

aşāğıkârî abanos çekmece ve dolabı ve 2 adet kehriba sagir çekmece vardı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesinde 1 adet sim hakkalı(?) çekmece, 1 adet frengi çekmece, 2 adet aynalı çekmece, 2 adet sagir çekmece, 5 adet rugani çekmece, 1 adet yıldızlı frengi çekmece, 1 adet çınar ... sagir çekmece ve 3 adet çekmece olmak üzere toplam 16 çekmece vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 1 adet içinde tepesi gök yakutlu yeşim kabzalı bir bıçak olan musaddef çekmece, 1 adet içi evrak dolu olan çekmece ile 1 adet rugani çekmece vardı. Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesinde 1 adet içinde eşya bulunan musaddef köhne bir çekmece vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıd Cami kurbundaki hanesinde ise 3 çekmece bulunuyordu.

Girit Defterdarı Musa Efendi'nin Asıthane'deki hanesinde 1 adet sagir teneke çekmece vardı. Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 1 adet çınar ve 1 adet tehi (dolu) çekmece bulunuyordu. Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın hanesinde 1 adet sagir ve 1 adet billur çekmece vardı. Kasabbaşı Ahmed Ağa'nın Sancaktar Hayreddin mahallesindeki hanesinde 1 adet çekmece vardı. Cariye Hatice Hatun'nun 1 adet çekmece kılıfı ve 1 adet içinde hurdavat olan çınar çekmece ile 1 adet sedefli çekmece dolabı vardı. Çerağ Emine Hanım'ın hanesinde 1 adet musaddef çekmece, Çerağ Ülfet Hatun'un Kadıçeşme'deki hanesinde 3 adet çınar ve tombak harclı musaddef çekmece, Çerağ Zeynep Hatun'un Süleymaniye'deki hanesinde biri köhne 3 adet çınar çekmece, Çerağ Emetullah Hatun'un Katip Sinan mahallesindeki hanesinde 1 adet içinde hurdavat bulunan ceviz çekmece, Çerağ Cilve Hatun'un Horhor'daki hanesinde 1 adet çekmece ve içinde hurdavat, Çerağ Mehpare bint Abdullah'ın Kumkapı'daki hanesinde 1 adet içinde hurdavat bulunan çekmece ile yine içinde hurdavat ve iplik bulunan 1 adet çınar çekmece vardı.

Çizelge 6. 9 Konutlarda Çekmece Sayısı

İsim	Semt	Çekmece (adet)
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	2
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	2
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı	2
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	2
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	3
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	1
Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	Hocapaşa	6
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	2
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	5
	Beşiktaş	16
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	3
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı	1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıd	3
Girit Defterdarı Musa Efendi	Kanlıca	1
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Ef.	Bahçekapı	2
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		2
Kasabbaşı İsmail Ağa		1
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı	2
Çerağ Emine Hanım		1
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme	3
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye	3
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan	1
Çerağ Cilve Hatun	Horhor	1
Çerağ Mehpere bint Abdullah	Kumkapı	2

Piştahtalar

Çekmeceler gibi piştahtaların da konutlarda az sayıda yer aldığı gözlenmiştir. Cariye konutlarında 1,3 adet diğer üst sınıf konutlarında 2,4 adet bulunması ve değerli malzemeler ve işlemler içermesi bu ürünlerin lüks olduğunun bir işareti olarak okunabilir.

Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 1 adet sagir aynalı tehi piştahta vardı. Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde biri musaddef olan 2 adet piştahta vardı. Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa'nın Hocapaşa'daki hanesinde 1 adet rugani piştahta, Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 1 adet piştahta vardı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 1 adet on gözlü çınar piştahta, 1 adet Hintkâri abanos musavver piştahta, 1 adet piştahta, 1 adet kebir aynalı piştahtalı dolap, 1 adet sagir piştahta, 1 adet kehriba piştahta, 1 adet tahta piştahta olmak üzere toplam 7 adet piştahta vardı. Beşiktaş'taki hanesinde ise biri sagirce 4 adet çınar piştahta, 1 adet altın varaklı frengi piştahta ve 1

adet űikest aynalı sagir piűtahta vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaűı mahallesindeki hanesinde 1 adet musaddef tehi sagir piűtahta, 1 adet içinde sade sakal tarağı bulunan rugani bir piűtahta vardı. Kapıcıbaűı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesinde 1 adet rugani ınar piűtahta, 1 adet ceviz piűtahta vardı. Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukeűme'deki hanesinde 1 adet sagir, 3 adet kebir ve 2 adet ınar piűtahta vardı. Cebecibaűı Kadriağa zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 1 adet musaddef piűtahta, Asıtane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde ise 2 adet ınar ve 1 adet sedefkari piűtahta vardı.

Rumeli Kazaskeri Hayrullah b. İbrahim'in hanesindeki 4 adet piűtahta'dan biri ınar idi. űıkk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi'nin Sandıkçılar'daki hanesinde 1 adet piűtahta, Kapıcıbaűı Hafız Mehmed Ağa'nın Kılıalıpaűa'daki hanesinde 1 adet köhne ve 1 adet Hindî piűtahta, Dergah-ı Ali Kapıcıbaűısı Mehmed Ağa'nın Demirkapı kurbundaki hanesinde 1 adet ınar ve 1 adet tehi Hintkâri piűtahta vardı. Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın hanesinde 1 adet sagir sedefkâri piűtahta bulunuyordu. Kasabbaűı İsmail Ağa'nın hanesinde 1 adet sagir piűtahta vardı. Cariye Hatice Hatun'un Atmeydanı'ndaki hanesinde 1 adet piűtahta, çerağ Mesrure Hatun'un Aksaray'daki hanesinde 1 adet içinde kağıt hurdavatı bulunan rugani piűtahta ile 1 adet içinde hurdavat olan sagir piűtahta, çerağ Ülfet Hatun'un Kadıeűme'deki hanesinde 1 adet piűtahta, Cebecibaűı Kadriağa'nın hanesinde 1 adet sedefkâri piűtahta vardı.

Çizelge 6. 10 Konutlarda Piştahta Sayısı

İsim	Semt	Piştahta (adet)
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	1
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	2
Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	Hocapaşa	1
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	1
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	7
	Beşiktaş	6
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	2
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı	2
Cebahane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	6
Cebecibaşı Kadriagazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi	1
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa	3
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		4
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi	Sandıkçılar	1
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalipaşa	2
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşısı Mehmed Ağa	Demirkapı	2
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		1
Kasabbaşı İsmail Ağa		1
Cebecibaşı Kadri Ağa		1
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı	1
Çerağ Mesrure Hatun	Aksaray	2
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme	1

6.1.6 Sandıklar ve Kutular

Dolap, saklama kabı gibi çeşitli amaçlar için kullanılan sandık ve kutuların hemen her alanda kullanıldığı görülmektedir. Form açısından sandıkların daha büyük ve kapaklarının gövdeye bitişik olduğu söylenebilir. Ayrıca kutular daha küçük, ince ve zarif eşyaların saklanması faydalı olmuşlardır. Burada sandık ve kutuların nicelik değerlerinden öte nitelik bakımından öne çıkanları önem arzeder.

Sandıklar; Ceviz, tahta, sepet, cam, çift kâri sim, demir, behi, mücevher, musaddef, çınar gibi farklı malzemelerden yapılan sandıklarda siyah, beyaz, yeşil renklerinin kullanıldığını, saksonyakâri, yanya, Selimî gibi üslupların bulunduğunu görüyoruz. Ayrıca kimi sandıklar aynalı, kemerli, ayaklı olmaları dolayısıyla değişiklik göstermekteydi. Sandıklarda saklanan, muhafaza edilen eşyalar içinde hurdavat, hilye-i şerif, lale, yastık-makad-perde, çamaşır, cariyelerin çamaşırı, bezler, tenekeler içindeki çaylar, sabun, şem'i asel, edhanlar, şişeler, kitaplar, evrak-ı perişanlar, evani-i nühhasiyeler gibi her türlü eşyanın saklanışında kullanılmışlar, mücevher, kürk, değerli koşum takımlarının muhafazasında da sandıklardan yararlanılmışlardır.

“servi tahtasından yapılma sandıklar değerli birer mobilyadır.imalinde ne bir çivi, ne bir takoz kullanılır: levhalar, kırlangıç kuyruğu şeklinde kesilip birbirine geçirilir. İşçilik çok temizdir ve üstü boyandıktan sonra eklemler hiç belli olmaz. Bunlar 1,20 metre uzunluğunda, 80 santim eninde ve boyunda kasalar şeklindedir. İçinde ayrıca mücevher koymaya yarayan ufak bir dolabı vardır... Serviden yapılma sandıkların avantajları büyüktür. Kürkleri ve elbiseleri güvelerden korur ve aynı zamanda çok güzel bir koku yayar [147].”

Kutular; Sedef, altın , sim, kehriba, sim arusek , bağa, sim yaldızlı, taşlı, elmaslı, kapağı altın, balık dişi, kemik, nühhas, billur gibi nesnelerden yapılanlarına rastlanmaktadır. Beçkârî olanları da karşımıza çıkan kutularda frengi aletleri, kitaplar, değerli bardaklar, tabaklar, fincanlar, tespihler saklandığı gibi enfiye, mısır, çay, kahve, öd, yağ, şeker, sabun gibi dönemin önemli gıda maddeleri de kutularda yerini almıştır. Ayrıca rastık¹ ve hurdavatın da kutulara konulduğunu görüyoruz.

6.1.7 Perdeler

Güneşten, soğuktan bazen de gözlerden korunmak amacıyla kullanılan perdeler Osmanlı konutlarında asıldıkları yere göre cam perdesi, pencere perdesi, kapı perdesi, zar perde gibi isimler alıyordu. Kullanım amaçlarına göre perdelerin kumaş özellikleri de çeşitlilik göstermekteydi. Cam perdelerin hangi kumaştan yapıldığı genellikle belirtilmezken birkaç yerde bezden yapıldığı kaydedilmiştir ve cam perdeleri yalnız beyaz renktedir. Pencere perdelerinde ise çeşitli renk ve kumaşlar kullanılmıştır. Kırmızı, beyaz, elvan, sarı renklerini gördüğümüz pencere perdelerinin kumaşları boğasi, keremsud, leh basması, Kıbrıs kârı basma, kalemkârı, aba, basma elvan yemeni, kutnu çiçekli üstufe, sade üstufe, canfesi gibi pek çok türden yapılmıştır. Buradan cam perdelerinin bugün kullandığımız tüllere, pencere perdelerinin ise güneşliklerle benzerlik gösterdiği anlaşılmaktadır. Odalarda kullanılan bir diğer perde türü kapı perdeleriydi. Bunlar odaların kapıları her açılıp kapandığında içerinin sıcaklığını

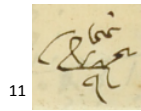
¹ Lecomte rastığın yağimsı ve katıca bir sıvı olduğunu kaydeder ve şöyle devam eder: “Neyle ve nasıl elde edildiğini öğrenemedik. Bununla beraber içinde demir sülfatı yani zaç bulunduğunu sanıyoruz. Bu karışım saçları siyaha, sarıya ve kumrala boyamak için kullanılmaktadır. İstanbul’da pek çok kadın saçını rastıkla kızıl sarıya boyamaktadır. Bu karışım kına içinde satılır. Özü toprak olan kınanın rolü rastığın iltisaklığını gidermeye yarar. Kendisi ise suyla karıştırılarak el ve ayak parmaklarını kırmızıya boyamak için kullanılır.”[147]

muhafaza etmek üzere aba ve çuhadan yani kalın kumaşlardan yapılmışlardı. Ayrıca bu kumaşların odanın renk uyumu ile örtüşen, desenli olanları da vardı. Mesela çuha kapı perdelerinin astarlandığı ve bunlarda kırmızı, yeşil, kahverengi, sarı, beyaz, mor, sade, yeşil sade, beyaz-mor renklerinin kullanıldığı görülmüştür. Örneğin İbrahim Paşa'nın Çırağan yalısında, seki üzerindeki büyük odada al çuhadan yapılan bir kapı perdesi klapdanlı (sırma veya tel ile karışık ipek veya pamuk ipliği) sarı mor astarlıydı. Kapılarda aba kumaşı da çokça kullanılmasına rağmen renkleri hakkında bir bilgiye sahip değiliz, Aba kapı perdelerinin bazıları münakkaş yani altın, gümüş ve iplik ile işlenmişti. Duvarlara asılan zar perdeler ise hem yalıtım işlevi görüyor hem de dekoratif amaçlı kullanılıyordu. Konutlarda Sakızî ve Mardin işi zar perdelerin yanı sıra yemeni, taraklı astarlı, kadife, hatai, atlas, çuha, üstufe kumaşlı zar perdeler kullanılmış, bu kumaşların kimilerinde çiçek motifleri yer almıştı.

6.1.7.1 Pencere Perdeleri

Belgeler pencere perdeleri ile cam perdelerini ayrı zikretmiştir. Pencere perdelerinin cam perdelerinden farklı olmaları, konutların cepheleri ve camın pencerelerde kullanılışı hakkında önemli ipuçları verir ve bize pencerelerde cam yerine tahta kanatların kullanıldığını gösterir. Bu konuya değinen Tanyeli [157] sıvalı dış cephe ile alçı tepe penceresinin İstanbul'da neredeyse eşzamanlı olarak, yük olasılıkla 19. yüzyılın hemen başlangıcında ortadan kalkmakta olduğunu söyler. O'na göre kentin varlıklarının hımsla tepe penceresini hemen hemen birlikte (belki tepe penceresini biraz daha erken, 18. yüzyılın sonlarından başlayarak) unutuşu büyük olasılıkla sanayileşmenin Türkiye'deki bir yansımasıdır. Tepe penceresi, levha camın elle üretildiği ve hem az bulunup, hem de çok pahalı olduğu bir dönemin yapı ögesidir. Dolayısıyla, hiçbir zaman yoksul ve hatta orta hallilerin evlerine girememiştir. Avrupa'dan endüstriyel yöntemlerle üretilmiş levha pencere camı ithal edildiğinde fiyatlar düşmüş, buysa bir zamanlar camsız ve masif kapaklı olan altlık pencerelere camlı kanat takılmasını sağlayarak, tepe penceresini işlevsiz bırakmıştır. Aşağıdaki rakamlardan hareketle Cariye konutlarında ortalama 3,3 adet, diğer üst sınıf konutlarında 41,8 adet pencere perdesi kullanıldığı görülmüştür.

İbrahim Paşa'nın Çırağan Yalısındaki 140 adet pencere perdesi arasında 18 adet cedid leh basması, 9 adet lehkârî, 6 adet basma, 15 adet kalemkârî, 92 adet yemeni pencere perdesi varken, Gülşenabada Yalısında ise 27 pencere perdesi vardı ve bunların 15'i yemeni pencere perdesi, 12'si basma yemeni pencere perdesi idi. Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 17 pencere perdesi, 12 yemeni pencere perdesi ve 35 adet beyaz pencere perdesi vardı. Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki yalısındaki 97 adet pencere perdesinin hepsi yemeni idi. Bunların 6'sı kırmızı, 35'i basma elvan yemeni idi. Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Rumelihisarı'ndaki yalısında 20 adet yemeni pencere perdesi ile Anadoluhisarı'ndaki yalısında pencere perdeleri de 64 adet olup bunların 29'u yemeni pencere perdesi, 11'i Kıbriskârî basma, 9'u Kıbriskârî beyaz, 15'i Kıbriskârî pencere perdesiydi. Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısında 7 yemeni pencere perdesi, 9 adet yemeni basma pencere perdesi, 13 beyaz pencere perdesi ve 26 adet beyaz yer şilte kılıfı pencere perdesi vardı. Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Beylerbeyi yalısında yalnız 4 adet kutni beyaz pencere perdesi, Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısında ise 5 adet yemeni pencere perdesi görülmektedir. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 35 adet beyaz pencere perdesi ile 75 pencere perdesi vardı. Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 9 adet beyaz boğasi, 34 adet yemeni, 9 adet keremsud, 8 adet beyaz olmak üzere toplam 60 adet pencere perdesi bulunuyordu. Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinde 18 Beyaz pencere perdesi Kemeraltı'ndaki hanesinde 17 adet basma pencere perdesi, 7 adet beyaz pencere perdesi ile 11 adet Kıbriskârî pencere perdesi vardı. Sadrazam Çorlulu Mustafa Paşa'nın Şehzade'deki hanesinde 9 .. pencere perdesi¹, 37 adet basma pencere perdesi ve 70 adet pencere perdesi yani toplam 116 pencere perdesi bulunuyordu. Çatladıkapi'daki hanesinde ise 21 pencere perdesi, 18 beyaz pencere perdesi, 5 yemeni pencere perdesi ve 4 adet basma pencere perdesi toplamda 48 pencere perdesi vardı. Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 17 adet çit, 23 adet beyaz ve 18 adet pencere perdesi vardı, ayrıca 1 tahta

sandık içinde çuka kapı ve pencere perdelerinin bulunduğu da kaydedilmiştir. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 26 adet yemeni, 3 adet boğasi, 7 adet beyaz ve 6 adet pencere perdesi olmak üzere toplam 42 adet pencere perdesi vardı. Beşiktaş'taki hanesinde ise 5 adet pencere perdesi, 4 adet sade çiçekli üstufe, 3 adet sarı sade üstufe, 6 adet sarı canfes toplam 18 pencere perdesi vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 15 adet yemeni ve 1 adet pencere perdesi bulunuyordu. Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadırga Limanı'ndaki hanesinde 4 adet yemeni penceresinin 2'si yemeni idi. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa 'nın Beyazıd Cami kurbundaki hanesinde 9 pencere perdesinin 5'i beyaz pencere perdesi idi. Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Kabasakal mahallesindeki hanesinde 4 adet pencere perdesi, Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde 13 adet yemeni, 7 adet köhne yemeni, 10 adet beyaz toplamda 30 adet pencere perdesi vardı.

Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in hanesinde 30 adet pencere perdesi, Şıkk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Sandıkçı'lardaki hanesinde 40 pencere perdesi vardı ve bunun 9'u diba kumaşından yapılmıştı. Ayrıca belgede sayısı belirtilmeyen "pencere perdeleri" de vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Demirkapı'daki hanesinde 13 adet çit pencere perdesi, Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın hanesinde 29 adet beyaz pencere perdesi, 11 adet pencere perdesi ve 2 adet Kıbrısî pencere perdesi bulunuyordu. Çerağ Emetullah Hatun'un Katip Sinan mahallesindeki hanesinde 2 pencere perdesi, Çerağ Cilve Hatun'un Horhor'daki hanesinde 7 pencere perdesi, Sarayı Zekiye Kadın'ın Ahırkapı'daki hanesinde 1 adet beyaz pencere perdesi, Cebecibaşı Kadriğa'nın hanesinde 3 adet yemeni pencere perdesi bulunuyordu.

Defterdar Atıf Mustafa Efendi'nin hanesinde adı geçen 4 adet perdenin pencere veya cam perdesi olup olmadığı belirtilmemişse de bunlardan kumaş türlerinden yola çıkılarak yani biri telli, diğeri kumaş ve ikisinin merre(?) olması, söz konusu perdelerin pencere perdesi olması ihtimalini kuvvetlendirmektedir.

Çizelge 6. 11 Konutlarda Pencere Perde Sayısı

İsim	Semt	Pencere Perdesi (adet)
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	140
	Gülşenabad	27
Maktul Ali Paşa	Findıklı	64
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy	97
	Rumelihisarı	20
	Anadoluhisarı	64
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı	54
	Beylerbeyi	4
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	5
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	110
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	60
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi	18
	Kemeraltı	35
Çorlulu Mustafa Paşa	Şehzade	116
	Çatladıkapi	48
Tersane-i Amire Emine Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	58
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	42
	Beşiktaş	18
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	16
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadınca Limanı	4
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıt	9
Cebecibaşı Kadri Ağa	Kabasakal mahallesi	4
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa	30
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		30
Defterdar Atıf Mustafa Efendi		4 perde
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi	Bahçekapi	40
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapi	13
Matbah-ı Amire Emine Ali Ağa		42
Cebecibaşı Kadri Ağa		3
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan	2
Çerağ Cilve Hatun	Horhor	7
Sarayı Zekiye Kadın	Ahırkapi	1

5.1.7.2 Cam Perdeleri

Pencere perdeleri bölümünde de bahsedildiği üzere pencerelerde cam teknolojisinin henüz yaygınlaşmamış olması cam perdelerinin belgelerde az bulunmasının nedenidir. Beyaz renkli ve bezden yapılan cam perdeleri Sadrazam İbrahim Paşa'nın Çırağan yalısında 211 adet, Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki yalısında 39 adet, Rumelihisarı'ndaki yalısında 26 adet, Anadoluhisarı'ndaki yalısında 75 adet idi. Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısında 30 cam perdesi, Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinde 4 adet cam perdesi, Kemeraltı'ndaki hanesinde 11 adet cam perdesi vardı. Cam perdelerden hareketle incelediğimiz 18.yüzyıl konutlarının yalnız 7'sinin pencerelerinde camın kullanıldığı dikkat çekmektedir.

Konut detayını bilemediğimiz hanelerde ise cam perdeler rastlanmamıştır.

Çizelge 6. 12 Konutlarda Cam Perde Sayısı

İsim	Semt	Cam Perdesi (adet)
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	211
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy	39
	Rumelihisarı	26
	Anadoluhisarı	75
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı	30
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi	4
	Kemeraltı	11

6.1.7.3 Zar perdeler

Beden odaklı ısınmanın yaygın olduğu 18.yüzyılda mekanların ısıtılması oldukça pahalı bir konfordur. Isı kaybının önlenmesi için de zar perdelerin kullanımı dikkat çeker. Kimi odalarda bazen de camekan gibi özel bir alana (Vefa'daki hanenin dahiliye bölümünde) zar perdesinin kurulduğu görülmektedir. Bu perdeler odadaki tüm duvarları kaplayacak büyüklükte olup, kaldırıldığında veya açıldığında kolaylık sağlaması bakımından kanatlar halinde olurdu. Duvara özel çivilerle asılır, odanın içine neredeyse bir çadır kurulmuş gibi zengin bir görünüm verirdi.

Sakız, Leh, Mardin, Acem zar perdelerinin de kullanıldığı konutlarda bu perdelerin kumaşlarının atlas, diba, hatai, harir, kadife, yemeni, çuka, üstufeden yapıldığı gözlemlenmiştir. Konutların yalnız 23'ünde görülen bu perdelerin bir konutta ortalama 2 adet bulunduğu hesaplanmıştır. En fazla zar perdenin bulunduğu konut Çorlulu Mustafa Paşa'nın Şehzade kurbundaki hanesi olup 12 adet zar perdesi vardır ve ortalamanın oldukça üstünde olan bu rakam dikkat çekicidir. Bunu 6'şar adet zar perdeyle Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesi ile Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesi takip etmektedir. Ortalama kullanıma bakıldığında cariye konutlarında 1,1 adet, diğer üst sınıf konutlarında 3,6 adet zar perde kullanıldığı görülmüştür.

Sadrazam İbrahim Paşa'nın Çırağan yalısında 1 adet mütella Mardin işi kırmızı ve yeşil sütunlu zar perdesi vardı. Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısındaki 5 zar perdeden 1 hatai ve 1 köhne Sakızî, 2'si müsta'mel Sakızî idi. Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Beylerbeyi yalısındaki 4 zar perdeden 1'i kebir mütella Acemkâri harir, zar perde, 1'i bir yüzü leh münakkaş ve kebir bir yüzü keşan kadifesi, 1'i kebir alaca çiçekli

Keşan kadifesi idi. Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısında 1 adet müsta'mel Sakızî zar perdesi vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 3 zar perdeden 1'i diba ve 2'si hatai idi. Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 2 adet kebir yemeni zar perde, 1 adet kebir çiçekli cedid taraklı atlas zar perde, 1 adet kebir atlas zar perde vardı. Seyyid Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki hanesinde 1 adet müsta'mel taraklı atlas zar perde vardı. Sadrazam Çorlulu Mustafa Paşa'nın Şehzade'deki hanesinde 12 zar perdeden 5'i diba, 3'ü hatai ve 1'i taraklı atlas zar perde idi. Mustafa Paşa'nın Atmeydanı'ndaki hanesinde ise 2 adet Mardinkâri zar perde vardı. Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 1 adet Sakızî ve 1 adet taraklı zar perde vardı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 3 sakızî, 1 çuka, 1 telli çiçekli kadife tavanlı(?) elvan ve 1 adet müsta'mel hatai zar perde, Beşiktaş'taki hanesinde ise 1 adet cedid üstufe, 1 adet Mardinkâri ve 1 adet kebir üstufe zar perdesi bulunuyordu. Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesinde ise 6 zar perdeden 1'i Sakızî sade hatai, 2'si yemeni ve 3'ü köhne taraklı atlas idi.

Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın hanesinde 2 adet Mardinî, 1 adet taraklı zar perde vardı. Mühürdar Mustafa Ağa'nın hanesinde 1 adet taraklı laciverd ve 1 adet köhne sandal zar perde vardı. Cariye Hatice Hatun'un Atmeydanı'ndaki hanesinde 1 adet zar perde, Çerağ Emine Hanım'ın hanesinde 1 adet üstufe zar perde, Çerağ Mesrur Hatun'un Aksaray'daki hanesinde 1 adet zar perde, Çerağ Hoşnaz Hatun'un hanesinde 1 adet sandal zar perde, Çerağ Ülfet Hatun'un Kadıçeşme'deki hanesinde 1 adet çuka ve 1 adet kat' zar perde, Çerağ Emetullah Hatun'un Katip Sinan mahallesindeki hanesinde 1 adet zar parçası, Çerağ Mehpare bint Abdullah'ın Kumkapı'daki hanesinde 1 adet köhne zar perde ve Sarayı Zekiye Kadın'ın Ahırkapı'daki hanesinde 11 kanat sandal taraklı zar perde bulunuyordu.

Yine iki belgede kanat tabirine rastlıyoruz. Bu kavram Sarayî Zekiye Kadın'ın Ahırkapı'daki hanesinde zar pedeyi anlatmak üzere kullanılmıştır. Bu "sandal taraklı zar perde" 11 kanatlıdır ve değeri 3600 kuruştur. Çerağ Emetullah Hatun'un Katip Sinan mahallesindeki hanesinde ise "Acemkâri zar" olarak bahsedilen ve büyük ihtimalle zar perde olan bu nesnenin 10 kanadı vardır.

Çizelge 6. 13 Konutlarda Zar Perde Sayısı

İsim	Semt	Zar Perde (adet)
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	1
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	5
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Beylerbeyi	4
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	3
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	4
Seyyid Hasan Paşa	Kemeraltı	1
Çorlulu Mustafa Paşa	Şehzade	12
	Atmeydanı	2
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	2
Maktul Hazineदार Süleyman Ağa	Soğukçeşme	6
	Beşiktaş	3
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı	6
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		3
Mühürdar Mustafa Ağa		2
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı	1
Çerağ Emine Hanım		1
Çerağ Mesrure Hatun	Aksaray	1
Çerağ Hoşnaz Hatun		1
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme	2
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan	1 (10 kanat)
Çerağ Mehpare bint Abdullah	Kumkapı	1
Sarayî Zekiye Kadın	Ahırkapı	1(11 kanat)

6.1.7.4 Kapı perdeleri

Isı yalıtımında kullanılan bir başka yöntem kapılara kalın perdelerin asılmasıydı. Genellikle aba ve çuka kumaşından yapılan bu perdelerler arasında astarlı olanlar olduğu gibi desenlerinde sade, klabdanlı, şeritli, şükufeli, gülgülî, Frenkpesend işlemler bulunabiliyordu. Renklerinde ise kırmızı ve yeşil iki hakim renk iken sarı, beyaz ve mor renklere de rastlanılmaktadır.

24 konutta karşımıza çıkan kapı perdesinin bir konutta ortalama 11,4 adet, cariyeler konutlarında ortalama 2 adet kullanıldığı görülmüştür. Bu konutlar içinde 55 kapı perdesi ile İbrahim Paşa'nın Çırağan yalısı önde gelirken bunu 32 kapı perdesi ile Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Beylerbeyi'ndeki yalısı, 31 kapı perdesi ile Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki yalısı takip etmektedir.

Sadrazam İbrahim Paşa'nın Çırağan yalısında 55 kapı perdesi vardı. Bunlar, 7 adet al çuka, 1 adet klabdanlı sarı mor astarlı çuka, 2 adet al sade çuka, 2 adet sade kırmızı çuka, 14 adet kırmızı çuka, 1 adet beyaz şeritli kırmızı, 1 adet şeritli al şükufe, 1 adet köhne kırmızı, 2 adet beyaz basma çuka, 1 adet köhne kırmızı çuka, 5 adet yeşil çuka, 3 adet köhne yeşil çuka, 3 adet sarı basma çuka, 10 adet aba, 1 adet köhne aba kapı perdesi, Gülşenabad yalısında ise 1 adet kırmızı al çuka beyaz şeritli kapı perdesi vardı. Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki yalısında 2 adet kırmızı çuka, 2 adet yeşil çuka, 1 adet çitari çuka, 4 adet aba, 9 adet münakkaş aba, 1 adet kırmızı, 2 adet sade kırmızı çuka, 7 adet kırmızı çuka, 1 adet kebir çuka, 2 sade çuka olmak üzere toplam 31 kapı perdesi vardı. Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Rumelihisarı'ndaki yalısında 10 adet aba, 2 adet kırmızı çuka, 1 adet kare(?) astarlı çuka kırmızı, 1 adet sade kırmızı çuka, 1 adet yeşil çuka olmak üzere toplam 15 kapı perdesi, Anadoluhisarı'ndaki yalısında ise 11 adet aba, 1 adet Kıbriskâri beyaz, 1 adet Kıbriskâri beyaz mor olmak üzere 13 kapı perdesi vardı. Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısında 1 adet kırmızı çuka, 7 adet aba, 3 adet yeşil çuka, 1 adet mor çuka, 1 adet ... çuka, 1 adet sade yeşil çuka toplamda 14 kapı perdesi; Beylerbeyi yalısında ise 30 aba ve 2 gülgülî çuka kapı perdesi vardı. Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısında 5 kapı perdesinden 2'si çuka idi. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 1 adet çuka kapı perdesi vardı. Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 3 adet aba, 5 adet kırmızı çuka, 6 adet çuka, 1 adet kırmızı sade kapı perdesi vardı. Seyyid Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki hanesinde 1 adet kahverengi çuka üzerine işleme kapı perdesi vardı. Sadrazam Çorlulu Mustafa Paşa'nın Şehzade'deki hanesinde 12 kapı perdesinden 7 aba, 2 çuka, 1 adet şeritli çukadan yapılmış, Çatladıkapı'daki hanesinde ise 3 kapı perdesinden 2'si çuka ve 1'i abadan yapılmıştı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 28 kapı perdesi vardı. Bunlar arasında 3 adet Frenkpesend işleme, 1 adet işleme, 10 adet çuka, 1 adet şeritli çuka, 4 adet abadan yapılmış kapı perdeleri vardı. Beşiktaş'taki hanesinde ise 3 adet köhne, 1 adet işleme çuka, 1 adet şeritli çukaya kapılı, 1 adet şeritli çuka, 3 adet çuka kapı perdesi vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıd Cami kurbundaki hanesinde 7 kapı perdesinden 2'si çuka, 2'si hama, 1'i aba

kapı perdesi idi. Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde ise 3 adet kapı perdesi vardı.

Defterdar Atıf Mustafa Efendi'nin hanesinde 7 adet müsta'mel ve köhne çuka kapı perdesi, Girit Defterdarı Musa Efendi'nin Kanlıca'daki hanesinde 3 adet köhne çuka kapı perdesi vardı. Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın hanesinde 4 kapı perdesinden 2'si çuka ve 1'i köhne idi. Kasabbaşı İsmail Ağa'nın hanesinde 2 kapı perdesi vardı. Kasabbaşı Ahmed Ağa'nın Sancaktar Hayreddin mahallesindeki hanesinde 1 adet kapı perdesi, Cebecibaşı Kadri Ağa'nın hanesinde 1 adet müsta'mel ve 1 adet müsta'mel işleme kapı perdesi, Çerağ Mesrure Hatun'un Kumkapı'daki hanesinde 2 adet köhne kapı perdesi vardı.

Çizelge 6. 14 Konutlarda Kapı Perdesi Sayısı

İsim	Semt	Kapı Perdesi (adet)
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	55
	Gülşenabad	1
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy	31
	Rumelihisarı	15
	Anadoluhisarı	13
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı	14
	Beylerbeyi	32
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	5
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	1
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	15
Seyyid Hasan Paşa	Kemeraltı	1
Çorlulu Mustafa Paşa	Şehzade	12
	Çatladıkapı	3
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	28
	Beşiktaş	9
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıt	7
Cebehane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	3
Defterdar Atıf Mustafa Efendi		7
Girit Defterdarı Musa Efendi	Kanlıca	3
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		4
Kasabbaşı İsmail Ağa		2
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin mahalle	1
Cebecibaşı Kadri Ağa		2
Çerağ Mesrure Hatun	Aksaray	2

6.1.7.5 Ocak perdeleri

Belgelerde tek bir belgede Sarayı Zekiye Kadın'ın Ahırkapı'daki hanesinde “ocak perdesi” terimine rastladık. Genellikle ocak yaşmaklarının bulunduğu müsadere

belgelerinde yaşmak örtü manasında kullanılmıştır. Dolayısıyla perdelerin de bir nesneyi örtmek ardını göstermemek üzere kullanıldığını düşünürsek ocak perdesinin bir nevi ocak yaşmağı olduğu düşünülebilir. Ancak aradaki fark ocak perdelerinin yere kadar uzanması ve taşraya özgü bir örtü türü olması iken, ocak yaşmakları küçük bir parça ve süs amaçlı kullanılmasıdır.

6.1.8 Yer Sergileri

Odaların ısı ve ses yalıtımı yer sergileri ile sağlanmış, estetik özelliği ile de konutların dekorasyonunda önemli bir malzeme olmuştur. Odaların mefruşatı arasında bulunan yer sergilerini seccade, keçe, ihram, kilim, kaliçe, kebe, velense, hasır ve şilteler oluşturumuştur. Üst sınıf ricalinin konutlarında incelediğimiz 917 adet yer sergisi arasında en fazla tercih edilenlerin seccadeler (342 adet) ile keçeler (244 adet) olduğu görülmüştür. Bunu ihram ve kilimler takip etmektedir. Belgelerde yer almasını düşündüğümüz “halı”ya ise hiç rastlanmamış, yalnız Hizmetkar Ümmügülsüm’ün Üsküdar Sultantepe’sindeki hanesinde 1 adet halı parçası, seccade ile birlikte kaydedilmiştir. Bu da bize 18.yüzyılda “halı” tabiri altında kullanılan nesnelerin oldukça ucuz yer sergisi olarak karşılandığını, hatta bunların kullanımının aşağılanmaya neden olabilecek kadar değersiz olabileceğini düşündürmektedir.

Seccadelerin Uşak, Benaluka, Selanikkâri, Hamakâri, Aşağıkâri türleri öne çıkan bölgeler arasındadır. Keçeler; orta keçe, yan keçesi gibi türlerinin yanı sıra dehlizde ve minder altına konulmak üzere kullanılıyorlardı.

Kilimler tek başına bir nesne olarak konutlarda yer sergisi olurken, Türkmen kilimi, Tehran kilimi, döşeme kilim, alaca kilim gibi farklılıklar içeren kilimler görülmüştür. Ayrıca kilimin koşum takımında kullanıldığı da dikkat çekmektedir. Konutların 20’sinde bulunan kilimlere 17 adet olmak üzere en fazla Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa’nın konutunda rastlanmıştır. Bunu Cebecibaşı Kadriâğazade Mehmed Ağa’nın Kabasakal mahallesindeki hanesi 10 adet kilimle takip etmekte, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa’nın Beyazıd kurbundaki hanesinde 9, Maktul Hazinedar Süleyman Ağa’nın Soğukçeşme’deki hanesinde 8 adet kilim bulunduğu görülmüştür.

Kaliçelerde de Orta kaliçesi, yan kaliçesi, Acem kaliçesi konutlarda rastladığımız türler arasındadır. Kebeler Yanbolu, tennur kebesi, tiftik kebesi idi.

Çizelge 6. 15 Konutlarda Yer Sergileri ve Sayıları

İsim	Semt	Kilim	Seccade	İhram	Keçe	Kebe	Kaliçe	Hasır	Halı	Şilte
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı			6	18		3			
	Gülşenabad									
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	1	18	31	3					
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy									
	Rumelihisarı		1	3						
	Anadoluhisarı									
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı									
	Beylerbeyi									
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	4	5	3	9		1			
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	1 hatunun	19	13	5				1	
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar		15		29	6	18			
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi		1							
	Kemeraltı		17	5	2	3				
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı									
	Gülşenabad									
Çorlulu Mustafa Paşa	Şehzade		1		25	3				
	Atmeydanı				2					
	Çatladıkapı				16					
Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed	Hocapaşa									
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı		17	3	10		2			
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	8	20	40	18	7	2			1
	Beşiktaş	3	24				3			
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	1	19	2	4					
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı	2	9	19	17	3	2	2		
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıt	8	11	1	16					
Cebecibasi Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	2	8							
Cebecibasi Kadri Ağa	Kabasakal mahallisi	10	12	4	3		1	1		
	Üsküdar	1	3							
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı	Vefa		7	2	9		1			
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		7	4	7						
Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi		2	3	2						
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim			13		7	2				
Defterdar Atif Mustafa Efendi										
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asitane			1						
Girit Defterdarı Musa Efendi	Kanlıca			2						
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed	Bahçekapı		12	15	14	6				1
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hay	Sandıkçılar	6	6	1	5		1			
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalıpaşa	3	1	1	4					
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa	Paşa kurbu			1	1		2			
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı		13	4	2	1				
Matbah-ı Amire Emini İbrahim Efer	Eyüp Nişanca									
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		17	31	14	6		5			1
Kasabbaşı İsmail Ağa			4				14			
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin mahallisi		4	1	1			1		
Cebecibasi Kadri Ağa		3	7	2	3		4			
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa			12	4						
Mühürdar Mustafa Ağa		7	3	2						
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı		1		1					
Çerağ Emine Hanım			3	2	3					
Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapı	4	1							
Çerağ Mesrure Hatun	Aksaray		2		1	1				
Çerağ Hoşnaz Hatun				1						
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme		3	2	1					
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye		2		2	1				
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan	3	2	2						
Çerağ Cılve Hatun	Horhor		2	1	1					
Çerağ Mehpare bint Abdullah	Kumkapı		2		1					
Çerağ Zenciyi Halime	Yatağan Çeşmesi				1					
Hizmetkar Ümmügülsüm	Sultantepe		1		2		1		1 hali parçası	
Sarayî Hafize Kadın			2		1					
Sarayî Zekiye Kadın	Ahırkapı		1	1	1					

6.1.9 Saatler

Mekanik saatlerin yaygınlaşmaya başlamasından önce zaman tayininde kiblenuma ve kum saatleri kullanılıyordu [158]. 18.yüzyıl belgeleri mekanik saatlerin bu yüzyılda yaygınlaşmaya başladığını göstermektedir. Yalnız toplumun üst tabakasının ulaşabildiği saatlerin yaygınlaşması için daha bir yüz yıl beklemek gerekecektir.

Konutlarda karşımıza çıkan saat çeşitleri “asma” tabir edilen duvar saatleri ile “pandül” adı verilen ayaklı saatler, çalar saat, iki tarafı billur saat gibi zarif işçilik barındıran saatler, maden saat, “basma saat” isimli bir tür saat, çekmece ve piştahta saati adında daha küçük boyutlu saatlerdir. “Divanhane saati” de mekanla özdeşleşmiş bir saat olarak karşımıza çıkar ve büyük saatleri ifade etmek için kullanılır. Bunların yanı sıra inci, altın, elmas, mücevher gibi değerli madenlerle süslenmiş kişiye özel saatler, koyun saatleri de dikkati çekmektedir. Bu saatlerin kösteklerindeki değerli altın, sim, sırma gibi madenler ve işçilik de dikkate değer derecededir. Asma saatlerin zarflı olabildiği, küçük saatlerin de keselere konularak muhafaza edildiği görülmüştür. Saatlerin Paris veya İran’dan (Farsî saat) ithal edildiği de olmuştur.

Konutların 41’inde saat bulunduğu ve her bir konutta ortalama 6.8 adet, cariyeler konutlarında ortalama 1,3 adet saat bulunduğu tespit edilmiştir. Bunlar arasında en fazla saat Maktul Hazinedar Süleyman Ağa’nın Beşiktaş’taki hanesinde vardır ve 53 adettir. Bunu 19 saat ile Tersane-i Amire Emine Ali Ağa’nın Acemoğlu meydanındaki hanesi, 16 saat ile yine Maktul Hazinedar Süleyman Ağa’nın Soğukçeşme’deki hanesi takip etmektedir. Merhume Hanım Sultan’ın Üsküdar’daki yalısında 12 saat, Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim’in hanesindeki 11 saat de ortalamanın oldukça üzerinde rakamlar olarak dikkati çekmektedir.

Sadrazam İbrahim Paşa’nın Çırağan yalısında 8 saat vardı ve bunlar 4 adet kalkan? saat, “çalarından” 2 asma saat ve Divanhane’de 2 asma çalar saatti. Sadrazam Maktul Ali Paşa’nın Fındıklı’daki yalısında incilice 1 adet saat, 1 adet asma saat, 3 adet piştahta saati ve asma çalar kebir saat vardı. Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa’nın Ortaköy’deki yalısının Divanhanesinde 2 sagir ve 1 kebir 3 adet asma çalar saat ve Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa’nın Tersane’deki yalısının Divanhanesinde 1 kebir saat vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa’nın İstinye’deki yalısında 4 çalar saat, 2’si altın, 1’i taşlıca ve 1’i

sim olmak üzere 4 adet pandül saat vardı. Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 12 saat vardı. Bunlardan 1'i altın pandül, 1'i hurda elmaslı iki tarafı billur altın zincirli, 1'i sim zincirli altın saat, 1'i altın zincirli hurda elmaslı iki gözlü altın saat, 1'i altın ... sim taraklı? Ve sim zincirli .. saati, 1'i ... işi sim saat, 1'i sim sincirli altın saat, 1'i altın ... kâri .. saat, 1'i sim piştahta saat, 2'si kebir cilalı? Çekmece saati ve 1'i kebir asma çalar saat idi. Seyyid Hasan Paşa'nın hanesinde Fenayi mahallesindeki hanesinin divanhanesinde 1 asma saat, Kemeraltı'ndaki hanesinin divanhanesinde de 1 adet asma çalar saat vardı, ayrıca bu hanede 1 adet çalar piştahta saati ve 1 adet köhne çalar saat bulunuyordu. Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde 1'i divanhanede bulunan 2 çalar saat vardı. Mustafa Paşa'nın Şehzade'deki hanesinde 1 adet çalar piştahta saati, 1 adet çalar saat ve Divanhanede de yine 1 adet çalar saat vardı, Atmeydanı'ndaki hanesinde oğlu Molla Bey'in validesine ait içinde saat de bulunan bir sandık, Çatladıkapı'daki hanesinin Divanhanesinde ise 1 adet çalar saat vardı. Tersane-i Amire Emiri Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 19 saat vardı. Bunlar 1 adet asma kebir saat, 3 adet asma çalar saat, 4 adet piştahta saati, 2 adet köstekli mücevher altın saat, biri köstekli olmak üzere 2 adet Farsî saat, 2 adet elmaslıca Paris saat, 2 adet altın saat, 1 adet kebir yastık? Saati, 1 adet çekmece saati, 1 adet altın köstekli altın saat idi. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 16 saat vardı, bunlar 3 adet asma çalar saat, 1 çalar piştahta saati, 3 piştahta saati, 1 adet kehriba zarflı sagir asma saat, 1 adet asma saat, 1 adet sagir asma saat, 1 adet vasat asma saat, 1 adet sagir simli piştahta saati, 1 adet kebir cedid asma çalar saat ve Divanhanede 1 adet kebir asma saat vardı. Hazinedar Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesinde ise 53 saat bulunduğu görülüyor. Bunlar ikisi altın zincirli, biri billur zarflı 24 adet altın saat, 3 sim saat, üçü kebir 4 adet çekmece saati, 5 adet altın basma saat, 1 adet mukavva zarfı ile beraber altın zarflı basma altın saat, 1 adet bilâ? Zarf altın basma saat, 5 adet asma saat, idi. Ayrıca 1 maden saat zinciri, 1 sim saat zinciri de bulunuyordu. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 3 çalar saat ile 1 adet sagir asma saat vardı. Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesinde 1 adet köstekli sim saat, 1 adet hanımına ait altın saat, yine hanımına ait olduğu söylenen 1 adet çalar asma saat ve Divanhanede 1 adet çalar saat vardır. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıt Cami kurbundaki hanesinde 1

adet sim, 1 adet Paris, 1 adet piştahta ve 1 adet ınar saat(?) vardı. Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde 2 adet asma saat, 1 adet piştahta saati ile 1 adet altın saat kösteği ve 1 adet sırmalı saat kösteği bulunuyordu. Cebecibaşı Kadriağa zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 2 adet asma çalar saat ve Asıtane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde 1 adet altın ve 1 adet sim saat, 3 adet köstekli altın saat, Hariciyyede Orta Katta Divanhanede 2 alar saat ve Divanhanede 1 alar saat vardı.

Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın 8 saati vardı. Bunlar 12840, 11400, 10800 kuruş değerinde 3 kebir saat, 23760 kuruş değerinde 1 adet altın saat, 6000 kuruş değerinde Paris altın saat, 12600 kuruş değerinde elmas taraklı Paris saat, 144000 kuruş değerinde 1 adet mücevher saat ve 1 adet inci köstekli basma mücevher altın saat idi. Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in ... saat (300 kuruş), 1 adet basma altın saat (74 kuruş), 1 adet Mineli Paris saat (70 kuruş), Hilalî saat (72,5 kuruş), Saat rub' (175,5 kuruş), 4 saat (40, 53, ikisi 176 kuruş değerlerinde) 1 adet piştahta saati (119 kuruş) ve çalar saat (182 kuruş) olmak üzere 11 saati vardı. Defterdar Atıf Mustafa Efendi'nin hanesinde 6 adet saat vardı. Bunlardan biri taşlıca altın saat, bir diğeri asma çalar saat, biri basma altın saat, ikisi sim saat, ve bir diğeri de kebir saatti. şıkk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 14000 ve 15300 kuruş değerinde 2 piştahta saati, 3750 kuruş değerinde asma çalar saat ve 1 adet çalar saati vardı. şıkk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi'nin Sandıkçılar'daki hanesinde biri asma 2 çalar saat, 1 piştahta saati, 2 altın saati ile 1 adet incili saat kesesi vardı. Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa'nın Kılıçalı Paşa mahallesindeki hanesinde 50 ve 300 kuruşluk 2 adet ekmece saati vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Demirkapı'daki hanesinde 2 adet köstekli altın saat ile 1 asma çalar saat vardı. Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın 12200, 5150 ve 5500 kuruş değerinde 3 çalar saat ile 36500 kuruş değerinde billur zarflı bir çalar saati vardı. Kasabbaşı Ahmed Ağa'nın Sancaktar Hayreddin mahallesindeki hanesinde 14000 kuruş değerinde zincirli bir altın saat ile 2400 kuruş değerinde 1 adet asma saat vardı. Babüssaade Ağası Mustafa Ağa'nın hanesinde 2 adet altın pandül, 4 adet sim pandül, 1 adet piştahta ve 1 adet asma çalar saat vardı. Mühürdar Mustafa Ağa'nın hanesinde 17000 kuruş değerinde 1 adet basma altın saat, 12000 kuruş değerinde 1 adet sade altın saat ile 11600 kuruş değerinde 1

adet altın saat vardı. Çerağ Emine Hanım'ın 1 adet çalar saati, Çerağ Rukiye Hatun'un Kumkapı'daki hanesinde 1 adet çalar saati, Çerağ Mesrure Hatun'un Aksaray'daki hanesinde mine tahtalı köstekli 1 adet altın saat ile asma köhne çalar saat, Çerağ Ülfet Hatun'un Kadiçeşme'deki hanesinde 6000 kuruş değerinde 1 adet asma çalar saat, Çerağ Zeynep Hatun'un Süleymaniye'deki hanesinde 1 adet 5400 kuruş değerinde altın saat, Çerağ Cilve Hatun 'un Horhor'daki hanesinde 1 adet çalar saat, Hizmetkar Ümmügülsüm'ün Sultantepe'deki hanesinde 3000 kuruş değerinde sim koyun saati, Sarayı Hafize Kadın 1700 kuruş değerinde 1 adet çalar sagir saat ile 13200 kuruş değerinde köstekli bir altın saati, Sarayı Zekiye Kadın'ın Ahırkapı'daki hanesinde 6000 kuruş değerinde altın saat ile 400 kuruş değerinde elmas köstekli elmaslı saati vardı. Cebecibaşı Kadriğa'nın hanesinde ise 1 adet zincirli altın saat, 1 adet altın zincirli saat, 1 adet altın zincirli yaldızlı saat, 1 adet çalar asma saat ve 1 adet çalar kebir saat olmak üzere 5 adet saati vardı.

Çizelge 6.16 Konutlarda Saat Sayıları

İsim	Semt	Saat (adet)	Saat Zarfı (adet)
Sadrzam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	8	
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	6	
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy	6	
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	1	
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	8	
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	12	
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mah.	1	
	Kemeraltı	3	
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	2	
	Şehzade	3	
Çorlulu Mustafa Paşa	Atmeydanı	1	
	Çatladıkapı	1	
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	19	
Maktul Hazinekar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	16	3
	Beşiktaş	53	3
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	4	
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadınca Limanı	4	
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıt	4	1
Cebecibası Kadri Ağazade Mehmed Ağa	Soğukçeşme	3	
Cebecibası Kadri Ağazade Mehmed Ağa	Kabasakal mah.	2	
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa	8	
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		8	
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		11	
Defterdar Atıf Mustafa Efendi		6	
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi	Bahçekapı	3	
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi	Sandıkçılar	5	
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalipaşa	2	
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı	3	
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		4	
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin mah.	2	
Cebecibası Kadri Ağa		5	
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa		8	
Mühürdar Mustafa Ağa		3	
Çerağ Emine Hanım		1	
Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapı	1	
Çerağ Mesrur Hatun	Aksaray	2	
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme	1	
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye	1	
Çerağ Cilve Hatun	Horhor	1	
Hizmetkar Ümmüğülsüm	Sultantepe	1	
Sarayı Hafize Kadın		2	
Sarayı Zekiye Kadın	Ahırkapı	2	

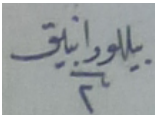
6.1.10 Aynalar

Kimi belgelerde ayine, kimilerinde mîrat olarak yazılan aynalar seçkin sınıf konutlarında değerli eşyalar arasında yer alır, hatta bulundukları odaların aynalı olarak isimlendirilmelerine neden olmuşlar, sandıklarda, dolaplarda, piştahtalarda bezeme unsuru olarak kullanılmışlardır. Bu yüzyılda aynaların özellikle endam (boy) aynalarının açıkta bırakılmadığı gözlemlenir ve puşide denilen örtülerle örtülürlerdi.

Aynalar simli, incili, elmaslı, elmas traşlı, billur, zümrütlü, yakutlu olabildiği gibi; sandıklı, musavver çekmece üzerinde çift olarak, piştahtada, kapaklı dolaplarda aynalar

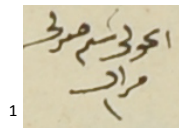
kullanılmıştır. Kırık olanları dahi kayıt altına alındıklarından kırılmalarının değerlerinden çok şey eksiltmediğini düşündürür. Ayrıca şamdanlı aynalar, kadife işlemeli, çiçekli, arma aynalar, beyaz, tavil aynalara da konutlarda rastlanmaktadır. Konutlardaki ortalama kullanımları incelendiğinde 9,3 adet, cariye konutlarında ise 2,3 adet bulunduğu görülmüştür.

Sadrazam İbrahim Paşa'nın Çırağan yalısında çeşitli boylarda 37 ayna bulunmakta, hatta yalının bir odası Kebir Aynalı Köşk olarak anılmaktaydı. Bu aynalar; 1 adet sagir endam aynası, 1 adet pûşende (örtü) ile beraber endam aynası, 1 adet kebir endam aynası, 1 adet münakkaş iskemle üzerinde kebir endam aynası ve sandal pûşidesi (örtüsü), 1 adet sandal pûşendesini ile beraber kebir ayna, 1 adet üzeri çifte aynalı münakkaş kırmızı kebir çekmece, 15 adet pûşideleri ile beraber kebir ve sagir endam aynası, 2 adet pesend? ile beraber endam aynası, 2 adet pûşidesi ile beraber endam ayna, 2 adet sagir musavver ayna, 4'ü pûşideli olmak üzere 6 vasat endam aynası, 2 adet pûşidesi ile beraber kebir endam aynası ve biri puşideli 2 endam aynası vardı. Sadrazam İbrahim Paşa'nın Güşenabad yalısında ise 2 adet kebir endam aynası bulunuyordu. Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 2'si vasatça 3 ayna, küçük aynası bulunan içi dolu 1 adet pištahta ve 2 adet billur aynalık¹ (?) vardı. Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki yalısında 1 endam aynası, 1 adet şamdanlı ayna, kebir ve sagir 2 ayna ile puşidesi ile beraber 1 adet kebir endam aynası bulunuyordu. Rumelihisarı'ndaki yalısında ise 3 sagir, 1 kebir ve 2 endam aynası vardı. Anadoluhisarı'ndaki yalısında ise haremde kafesli kasırda yalnız 1 adet endam aynası vardı. Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısında 1'i çekmeceli olmak üzere 5 sagir ayna, 2 kebir ayna ve 1 kebir endam aynası vardı. Beylerbeyi yalısında ise 3 kebir ayna ve 1 kebir endam aynası bulunuyordu. Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısında 8 aynadan 1'i vasat ve 1'i kebir idi. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 19 ayndadan 1'i sagir, 8'i endam, 1'i sırma işlemeli ve 6'sı Engürüskâri idi. Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında değerli aynaların varlığına rastlıyoruz. Buradaki 9 aynadan 1'i elmaslı, zümrütlü, yakutlu

ve incilerle bezenmiş bir ayna idi. 1'i kadife işleme, 1'i hindkâri, 1'i sagir sim, 2'si sagir ve 1'i kebir endam aynası idi. Ayrıca yalındaki küçük bir sandık da aynalı idi. Seyyid Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki hanesinde 4 adet kebir, 1 adet sagir ve 1 adet endam aynası bulunuyordu. Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde 1 adet vasat, 1 adet rugani, 1 adet kebir ve 1 adet sagir aynanın yanı sıra kılıf içinde cedid 3 kebir ayna daha vardı. Çorlulu Mustafa Paşa'nın Şehzade'deki hanesinde 3 endam aynası, Atmeydanı'ndaki hanesinde de 1 aynası mevcuttu. Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın 23 ayna ve 8 mirat vardı. Aynaların 2'si sagir ve 1'i kebirdi. Mirat olarak kaydı düşünülmüş aynalardan biri de incili sim ...¹ mirattı. Konutlar arasında en çok aynayı Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde görüyoruz. 56 ayna arasında 1 çiçekli ayna, 7 kebir, 11 sagir, 24 vasat, 3 vasat ve sagir, 1 adet kebir aynalı piştahtalı dolap, 2 elmas traş kebir ayna, 1'i kebir 2 arma ayna, 1 adet kebir endam aynası, 1 adet billur şamdanlı sagir ayna ve 1 adet ayna kapaklı dolap vardı. Hazinedar Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesi'nde ise 25 ayna vardı ve bunların 5'i sagir, 8'i vasat, 2'i beyza, 1'i kehriba pervazeli?, 1'i tavi, 1'i sim ayna idi. Ayrıca 1 adet aynalı çekmece ve 2 adet ayna kapaklı köşe dolabı ve 1 adet şikest aynalı sagir piştahtası vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesindeki 4 aynadan 1'i sagir sedefli, 1'i sagir ve 1'i köhne idi. Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesinde 6 aynadan 1'i sagir, 2'si endam ve 1'i köhne olarak kayıtlara geçmiştir. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıd Cami kurbundaki hanesinde bulunan 4 aynadan 1'i sim idi. Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde 1 ayna, Cebecibaşı Kadriğa zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 2 musaddef ayna, 1 kebir ayna ve 2 mirat vardı. Asıthane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde 2 sagir, 3 vasat ayna ile 3 vasat endam ve 1 kebir endam aynası olmak üzere toplam 9 ayna vardı.

Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın hanesinde 540 kuruş değerinde 1 kutu içinde ecza ile bir kırık ayna vardı. Yine Ağa'nın 1 adet kırık aynası daha bulunuyordu. Defterdar Atıf Mustafa Efendi'nin hanesinde 7 adet kebir ayna, Girit Defterdarı Musa

Efendi'nin Asitane'deki hanesinde 1 adet ayna, Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 16 adet aynasının bulunduğu görölüyor. Bunların 4'ü 5200 kuruş değerinde vasat mîrat, 1500 değerinde bir vasat mîrat daha, 2 adet 720 kuruş değerinde sagir mîrat, 1 adet 3700 kuruş değerinde kebir mîrat, 1 adet 370 kuruş değerinde vasat mîrat, billur avize ve donanma ile beraber kaydedilen 1 adet mîrat, 2000 kuruş değerinde donanma mîrat, 1 adet 2400 kuruş değerinde kebir mîrat ile 3 mîrat daha vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Demirkapı'daki hanesinde 2 ayna, Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın hanesinde 360 kuruş değerinde 1 adet sagir mîrat ve 1160, 3650, 6015 ve 6000 kuruş değerlerinde 4 adet kebir mîrat ile hurdavat ile beraber zikredilen 205 kuruş değerinde 1 adet mîrat vardı. Kasabbaşı İsmail Ağa'nın hanesinde 1 adet ayna, Cebecibaşı Kadriağa'nın hanesinde ise 3 adet endam aynası bulunuyordu. Cariye Hatice Hatun'un Atmeydanı'ndaki hanesinde 1805 kuruş değerinde simlice bir ayna ile sandıklı sagir 1 ayna vardı. Çerağ Emine Hanım'ın hanesinde 3600 kuruş değerinde 1 adet ayna, 900 kuruş değerinde bir adet incili elmaslı ayna ve 650 kuruş değerinde 1 adet incili aynası vardı. Çerağ Mesrur Hatun'un Aksaray'daki hanesinde biri küçük 2 aynası vardı. Çerağ Ülfet Hatun'un 3000 kuruş değerinde 2 adet endam aynası ile 2 adet sim aynası vardı. Çerağ Zeynep Hatun'un Süleymaniye'deki hanesinde 1 adet 600 kuruş değerinde sagir ayna ile 3720 kuruş değerinde sim kaplı aynası vardı. Çerağ Emetullah Hatun'un Katip Sinan mahallesindeki hanesinde 1 ayna, Çerağ Cilve Hatun'un Horhor'daki hanesinde kebir ve sagir 2 adet ayna, Çerağ Mehpere bint Abdullah'ın Kumkapı'daki hanesinde 120'şer kuruş değerinde 2 ayna, Sarayı Hafize Kadın'ın hanesinde 2 adet ayna ve Sarayı Zekiye Kadın'ın Ahırkapı'daki hanesinde 1200 kuruş değerinde 1 adet kebir ayna, 350 kuruş değerinde 1 adet sim kaplama ayna ve 1 ayna vardı.

Çizelge 6. 17 Konutlarda Ayna Sayıları

İsim	Semt	Ayna (adet)
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	37
	Gülşenabad	2
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	3
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy	5
	Rumelihisarı	6
	Anadoluhisarı	1
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı	8
	Beylerbeyi	4
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	8
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	19
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	9
Seyyid Hasan Paşa	Kemeraltı	6
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	7
Çorlulu Mustafa Paşa	Şehzade	3
	Atmeydanı	1
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	31
Maktul Hazinekar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	56
	Beşiktaş	25
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	4
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı	6
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıt	4
Cebecibası Kadri Ağa	Soğukçeşme	1
Cebecibası Kadri Ağa	Kabasakal mahallesi	5
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa	9
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		2
Defterdar Atıf Mustafa Efendi		7
Girit Defterdarı Musa Efendi	Kanlıca	1
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi	Bahçekapı	16
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı	2
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		6
Kasabbaşı İsmail Ağa		1
Cebecibası Kadri Ağa		3
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı	2
Çerağ Emine Hanım		3
Çerağ Mesrur Hatun	Aksaray	2
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme	4
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye	2
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan	1
Çerağ Cilve Hatun	Horhor	2
Çerağ Mehpare bint Abdullah	Kumkapı	2
Sarayî Hafize Kadın		2
Sarayî Zekiye Kadın	Ahırkapı	3

6.1.11 Kutsal Eşyalar

İncelediğimiz belgelerde iki tür kutsal eşya ile karşılaşılmıştır. Bunlardan biri Lihye-i Şerif diğeri Kâbe puşidesidir.

Sakal-ı şerif olarak bilinen Lihye-i şerifler ülkenin çeşitli camilerde, mescitlerde, özel olarak şahısların koruması altında da bulunabilirdi. Kadir gecesı gibi özel günlerde ziyarete açılırdı. Üst sınıf ricali arasında Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında küçük bir çekmece içinde altın küçük bir kutuda muhafaza edilmiş bir Lihye-i Şerif (Sakal-ı Şerif) bulunuyordu ve muhtemelen Sultan da bu değerli emaneti özel günlerde verdiği davetlerde sevdiklerine gösteriyordu.

Müslümanların hac ibadetini gerçekleştirdikleri Kâbe için İstanbul'da her sene bir örtü hazırlanır ve bu örtü bugün de olduğu gibi Hac mevsiminden önce değiştirilirdi. Değiştirilen eski kâbe örtüsü ise parçalara ayrılarak önemli kişiler veya yerlere gönderilirdi. Bu kişilerden biri olan Cebecibaşı Kadriağazade Mehmed Ağa'ydı ve Kabasakal Mahallesi'ndeki hanesinde 1 adet Kâbe puşidesi vardı.

6.1.12 Askılar

Belgelerde iki tür "askı" ile karşılaşılıyor. Bunlardan biri odalarda süs unsuru olarak tavana asılmak suretiyle kullanıldığını düşündüğümüz (bu nesnelere günümüzde camilerde rastlamaktayız) askılar, diğeri mutfak eşyaları arasında yer alan "kahve askısı", "kahve ibriği ma' askı", "ibrik askısı"dır.

Bu bölümde ele aldığımız odaların süslenmesi amacıyla kullanılan askıların nadir görülen parçalardan oldukları ortaya çıkmıştır. Sim, nühhas, billur gibi değerli malzemelerden yapıldıkları görülen askılara yalnız 9 konutta rastlanmıştır. Ortalama bir konutta 2,6 adet bulunan askılar; en fazla 7 adetle Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında ve 4'er adet Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme ve Beşiktaş'taki hanelerinde görülmüştür. Niteliklerine bakıldığında askıların konutlarda şu şekilde bir dağılım sergilediği gözlenmektedir:

Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 1 adet yaldızlı nühhas askı .., Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 1 adet nühhas askı,. Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 7 adet askı vardı bunların biri sim, dördü kebir ve sagir askı idi. Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 1 adet sim askı bulunuyordu. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 4 adet askı vardı ve bunların üçü sim, biri nühhas kebir askıydı; Beşiktaş'taki hanesinde ise 3 adet nühhas askı ve 1 adet billur ... askı

vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 1 adet nühhas askı vardı.

Konutu bilinmeyen seçkin sınıf arasında Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim 'in 2 adet askısı, Mühürdar Mustafa Ağa'nın da 1 adet askısı vardı. Cariyelerden Çerağ Ülfet Hatun'un Kadiçeşme'deki hanesinde 1 adet askı bulunuyordu.

Çizelge 6. 18 Konutlarda Askı Sayıları

İsim	Semt	Askı (adet)
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	1
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	7
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	1
Maktul Hazinekar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	4
	Beşiktaş	4
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		2
Mühürdar Mustafa Ağa		1
Çerağ Ülfet Hatun	Kadiçeşme	1

6.1.13 Buhurdan ve Gülabdanlar

Davetlerin vazgeçilmez unsurlarından biri kahve ikramı ise diğeri ziyaretin sonunda ev sahibinin odayı buhurması ve gül suyu takdimiydi. Lady Montagu ziyaret ettiği seçkin sınıf konutlarından “kahve içme ve koku sürme” ile ayrıldığını şu şekilde anlatarak gülabdan ve buhurdanlar hakkında bilgi verir [25]:

“... dört cariye ellerinde gümüş buhurdanlar tutarak gelip odayı amber, sarısabır ve başka başa vuran kokularla parfümlediler. Daha sonra, diz çökmüş olarak, çok güzel Japon porselenleri içerisinde, yakut fincan tabaklarıyla bana kahve getirdiler. Bu arada, güzel Fatma bana “Güzel sultanım..” diyerek benimle hoş olduğu kadar nazik bir konuşma yapıyordu. Gitmek için izin aldığım zaman, iki cariye güzel gümüş bir tepsi içerisinde bana işlemeli mendiller getirdiler. Fatma anı olarak, benden en değerli olanını almamı rica etti ve diğerlerini de yanımdaki kadınla çevirmenime verdi. Geldiğimde olduğu gibi, aynı törenle oradan ayrıldım.”

Konutlarda bulunan buhurdan ve gülabdanlar sıklıkla takım halinde yer alır ve beraber kullanılırdı. Sim, billur, fağfur, gem'iyar, minakâri, çift işi, yanyakari, tombak, saksonyakari, acemî, ağsı sim fağfur, altın, nühhas, nühhas yaldızlı, simli fağfur, çiftkari

epni(?) buhurdan zarfı, eski madenden yapılan çeşitli buhurdan ve glabdanlar belgelerde yer almıştır. Buhurdanların zerine konulduğu düz tepsi tarzında telatinden yapılan buhur tablaları da vardı.

Buhurdan ve glabdanlar tek tek ele alındıkları gibi belgelerde takım olarak da karşımıza çıkar. 1 adet buhurdan ve gülabdan takımı iki nesneyi içerdiğinden 1 takım, 2 adet sayılmıştır. Buradan hareketle konutların 34'nde karşımıza çıkan buhurdan ve glabdanların bir konutta ortalama 10.2 adet bulunduğu hesaplanmıştır. Ortalamanın üzerinde buhurdan ve glabdanlara sahip olan konutlar Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesi (76 adet) ve Beşiktaş'taki hanesi (22 adet), Merhume Hanım Sultan'ın şkdar'daki yalısı (15 adet), Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesidir (11 adet). Bir konuttaki ortalama değeri ise 7,5 adet, cariyeler konutlarında ise 2,5 adettir.

Konutlardaki buhurdan ve glabdanları daha detaylı inceleyecek olursak Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 1 adet sim sagir gülabdan ve buhurdan, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşısı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 1 adet sim buhurdan, 1 adet sim buhurdan ve gülabdan, 1 adet simli buhur tablası ve 12 adet telatin buhur tablası vardı. Merhume Hanım Sultan'ın şkdar'daki yalısında 1 adet çift işi, 1 adet sim, 1 adet minakâri, 1 adet sim sagir gülabdan-buhurdan takımı ile 1 adet sim kebir buhurdan ve sagir gülabdan, 3 adet billur gülabdan, 1 adet sagir gem'iyar? Gülabdan ve 1 adet sagir fağfur gülabdan vardı. Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinde 1 adet sim gülabdan ile buhurdan, Kemeraltı'ndaki hanesinde 3 adet sim gülabdan ile buhurdan ve 1 adet Yanyakâri gülabdan buhurdan vardı. Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde 2 adet sim gülabdan-buhurdan ve Gşenabad yalısında 2 adet sim buhurdan ile gülabdan vardı. Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 1 adet tombak buhurdan, 1 adet sim sagir gülabdan-buhurdan, 3 adet sim gülabdan ile buhurdan, 1 adet sim gülabdan ve 1 adet tombak gülabdan olmak üzere toplam 6 gülabdan ile 5 buhurdan bulunduğunu görüyoruz. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 4 adet sim gülabdan ve buhurdan, 30 adet Saksonya işi gülabdan-buhurdan, 1 adet çiftkâri sim buhurdan, 1 adet sim Acem buhurdan ve 6 adet fağfur gülabdan vardı. Beşiktaş'taki hanesinde ise biri sagir 5 adet sim buhurdan ve gülabdan, 1 adet Yanyakâri gülabdan

ve buhurdan, 3 adet sim buhurdan, 1 adet ağzı sim fağfur buhurdan, 1 adet çiftkâri sim gülâbdan ve buhurdan, 1 adet altın .. fağfur gülâbdan, 1 adet sim gülâbdan ve 2 adet nühhas gülâbdan vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 3 adet sim gülâbdan ve buhurdan, Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesinde 1 adet sim gülâbdan, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşısı Mehmed Ağa'nın Beyazıd Cami kurbundaki hanesinde 1 adet sim buhurdan-gülâbdan ile 1 adet sim gülâbdan, Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde 1 adet sim gülâbdan-buhurdan ile 1 adet fağfur gülâbdan vardı. Cebecibaşı Kadriağa zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 1 adet nühhas yıldızlı gülâbdan ile buhurdan, 1 adet simli fağfur gülâbdan ile buhurdan, Asıthane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde 1 adet çiftkâri çepni? Buhurdan ile 1 adet sim gülâbdan ile buhurdan, 1 adet sim gülâbdan vardı.

Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın Sim gülâbdan ve buhurdan takımı 6180 kuruştı. Sadaret tezkirecisi Ahmed Efendi'nin 1 adet sim buhurdanı 1952 kuruş değerindeydi. Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in 2 adet buhurdan ve 2 adet gülâbdanı vardı. Defterdar Atıf Mustafa Efendi'nin hanesinde oğlu Mehmed Efendi'nin 2 adet sim gülâbdan ma' buhurdanı ile kerimesi hatuna mahsus cihaz (çeyiz) içinde 1 adet sim gülâbdan ma' buhurdan vardı. Defterdarı Musa Efendi'nin Kanlıca'daki hanesinde 1 adet nühhas gülâbdan ve buhurdan bulunuyordu. Şıkk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 2 adet buhurdan zarfı, Şıkk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi'nin Sandıkçılar'daki hanesinde 1 adet eski maden sagir gülâbdan, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşısı Musa Ağa'nın Paşa kurbundaki hanesinde 1 adet sim gülâbdan ile buhurdan, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşısı Mehmed Ağa'nın Demirkapı'daki hanesinde 5 adet sim gülâbdan-buhurdan bulunuyordu. Matbah-ı Amire Emine İbrahim Efendi'nin Eyüp Nişanca'daki hanesinde 1 adet sim gülâbdan-buhurdan, Kasabbaşı İsmail Ağa'nın hanesinde 2 adet fağfurî gülâbdan, Kasabbaşı Ahmed Ağa'nın Sancaktar Hayreddin Mahallesindeki hanesinde 1200 kuruş değerinde Yanyakâri gülâbdan-buhurdan, 10800 kuruş değerinde sim gülâbdan-buhurdan ve 3226 kuruş değerinde sim gülâbdan-buhurdan, Babüssaade Ağası Mustafa Ağa'nın hanesinde 3 adet sim gülâbdan ile buhurdan vardı. Çerağ Ülfet Hatun'un Kadiçeşme'deki hanesinde 1 adet gülâbdan ve 1 adet buhurdan, Çerağ Zeynep

Hatun'un Süleymaniye'deki hanesinde 5125 kuruşluk sim sagir gülabdan ile buhurdan, 6000 kuruş değerinde sim kebir gülabdan ile buhurdan, Çerağ Emetullah Hatun'un Katip Sinan mahallesindeki hanesinde 3600 kuruş değerinde sim gülabdan ile buhurdan, Sarayı Hafize Kadın'ın hanesinde 1 adet gülabdan ve buhurdan, Sarayı Zekiye Kadın'ın Ahırkapı'daki hanesinde 1 çift 141 kuruş değerinde sim gülabdan ile buhurdan vardı. Cebecibaşı Kadriaga'nın hanesinde ise 2 adet sim gülabdan ile buhurdan, 3 adet gem .. Yanyakâri buhurdan ile gülabdan vardı.

Çizelge 6. 19 Konutlarda Buhurdan ve Gülabdan Sayıları

İsim	Semt	Buhurdan(adet)	Gülabdan (adet)	Buhurdan-Gülabdan (takım)	Toplam
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı			1	2
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	1		1	2
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	1	6	4	15
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi			1	2
	Kemeraltı			3	6
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı			2	4
	Gülşenabad			2	4
Tersane-i Amire Emimi Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	1	2	4	11
Maktul Hazinekar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	2	6	34	76
	Beşiktaş	4	4	7	22
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı			3	6
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı		1		1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazid		1	1	3
Cebecibaşı Kadriaga Halil Efendi	Soğukçeşme		1	1	3
Cebecibaşı Kadriaga Halil Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi			2	4
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa	1	1	1	4
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa				1	2
Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi		1			1
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		2	2		4
Defterdar Atıf Mustafa Efendi				3	6
Girit Defterdarı Musa Efendi	Kanlıca			1	2
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Ef.	Bahçekapı	2 (zarf)			
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi	Sandıkçılar		1		1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa	Paşa kurbu			1	2
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı			5	10
Matbah-ı Amire Emimi İbrahim Efendi	Eyüp Nişanca			1	2
Kasabbaşı İsmail Ağa			2		2
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin mahallesi			3	6
Cebecibaşı Kadri Ağa				5	10
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa				3	6
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme	1	1		2
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye			2	4
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan			1	2
Sarayı Hafize Kadın				1	2

6.1.14 Ocak Yaşmakları

Sözlüklerde başla beraber yüzü örten ince örtü veya konik davlumbazlı Osmanlı ocaklarında davlumbazın altından sarkan yarım silindir biçimindeki parçaya yaşmak denildiği yazılır. Ancak belgelerde karşımıza çıkan yaşmaklar çuha kumaşından yapıldığı ve genellikle kapı perdeleri ile beraber yazıldığı için ne giyim eşyası ne de ocakların bir parçasıdır. Pek çok yerde “ocak yaşmağı” olduğu söylenen bu nesnelerin, kapı perdeleri gibi, yakılmadığı zamanlarda ocakların önünü örttüğü düşünülmektedir. Ayrıca Çırağan yalısında bulunan beyaz ağır telli olan koltuk yaşmakları da yaşmağın bir çeşit kalın örtü olduğunu gösterir. Çerağ Mesrur Hatun’un hanesindeki yaşmak ise mor çuka bir ferrace ile kaydedildiğinden veya Çerağ Rukiye Hatun’un yaşmağı yemeni ile beraber yazıldığından bunların giyime mahsus yaşmaklar olduğu düşünülmüştür.

Kalın bir kumaş türü olan çuka ocak yaşmağı yapımında kullanılmış sırma işlemlerle bu nesnelerin görünümüne zenginlik katılmıştır. Benalukakâri, Frenkpesend, Acem işi, atlas, kadife, basma çuka türlerine rastlanan ocak yaşmaklarının beyaz, kırmızı, yeşil, gülkurusu, mor renkleri bulunmaktadır. İşleme ve kumaş türlerindeki kalite ve konutlarda az sayıda bulunması ocak yaşmaklarının lüks nesneler olduğunu göstermektedir. Ayrıca yalnız 25 konutta kullanılan ocak yaşmaklarının bir konutta ortalama 2.5 adet bulunması bu görüşü destekler niteliktedir. Ocak yaşmaklarının en fazla bulunduğu konutlara bakacak olursak, Maktul Hazinedar Süleyman Ağa’nın Soğukçeşme’deki hanesinde 10 adet, Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa’nın Ortaköy’deki yalısında 9 adet, Seyyid Hasan Paşa’nın Fenayi mahallesindeki hanesinde 9 adet, Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa’nın hanesinde 8 adet, İbrahim Paşa’nın Çırağan Yalısı’nda 7 adet ocak yaşmağının bulunduğu görülmüştür.

Sadrazam İbrahim Paşa’nın Çırağan yalısındaki 7 adet ocakların yaşmağı şu şekildeydi; 1 adet kırmızı çuka üzerine som sırma işleme güllü? yaşmak, 1 adet mor çuka üzerine som sırma işleme ağır yaşmak, 1 adet al çuka üzerine som sırma işleme yaşmak, 1 adet zer-düz Frenk pesend acem işi ağır sırma yaşmak, 1 adet atlas üzerine sırma işleme Frenk pesend yaşmak, 1 adet ortası siyah kenarı zer-düz Ağrı işlemeli yaşmak, 1 adet beyaz ... som sırma ve kenarı kırmızı atlas işleme yaşmak olmak üzere toplam 7 adet ocak yaşmağı vardır. Ayrıca 4 adet beyaz ağır telli koltuk yaşmağı da yer almaktadır.

İbrahim Paşa'nın Gülşenabad yalısında ise 1 adet kırmızı al çuka beyaz şeritli ocak yaşmağı vardı.

Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında biri çuka olan 2 adet ocak yaşmağı vardı. Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki yalısında 1 adet Benalukakâri ocak yaşmağı, 1 adet kırmızı çuka ocak yaşmağı, biri müsta'mel 2 adet basma çuka ocak yaşmağı, 2 adet kırmızı çuka ocak yaşmağı, 1 adet kırmızı ocak yaşmağı ve biri kırmızı biri mor 2 adet çuka ocak yaşmağı olmak üzere toplam 9 adet ocak yaşmağı vardı ve Mehmed Ağa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısında ise üçü sade 4 adet kırmızı çuka ocak yaşmağı vardı. Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısında biri çuka olan 3 adet yeşil ocak yaşmağı, 1 adet kırmızı çuka, 1 adet mor çuka ve 1 adet gülkurusu çuka ocak yaşmakları, Beylerbeyi yalısında ise 4 adet çuka ocak yaşmağı bulunuyordu. Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısında 5 adet ocak yaşmağı, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 1 adet çuka ocak yaşmağı vardı. Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 1 adet müsta'mel işleme, biri köhne 2 adet çuka olmak üzere 4 adet ocak yaşmağı vardı. Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinde 1 adet işleme çukadan ocak yaşmağı var iken, Kemeraltı mahallesindeki hanesinde 1 adet kadife üzerine sırma işleme, 1 adet yeşil çuka üzerine işleme, 1 adet turuncu hare üzerine işleme, 1 adet Berenkoş(?), 4 adet çuka, 1 adet işleme olmak üzere toplam 9 adet ocak yaşmağı vardı. Tersane-i Amire Emine Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 2 adet yaşmak vardı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 1 adet Frenkpesend, 1 adet müsta'mel, 1 adet çuka, 1 adet köhne çuka olmak üzere toplam 6 adet ocak yaşmağı vardı. Ayrıca belgede 4 adet Kıbrıs yaşmağından(?) bahsedilmektedir. Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesinde ise 1 adet şeritli Frenkpesend ve 1 adet işleme ocak yaşmağı vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 3 adet ocak yaşmağı, Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesinde biri işleme diğeri köhne 2 adet ocak yaşmağı, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıt'taki hanesinde 2 adet Benalukakâri ocak yaşmağı, Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde 1 adet çuka ocak yaşmağı, Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde 1 adet ocak yaşmağı vardı.

Defterdar Atıf Mustafa Efendi'nin hanesinde 2 adet ocak yaşmağı vardı. Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın 8 adet ocak yaşmağı bulunuyordu ve ocak yaşmaklarından biri 245 diğeri 65 kuruş değerindeydi. Cariyelerden Çerağ Emine Hanım'ın 1 adet ocak yaşmağı, Çerağ Emetullah Hatun'un 1 adet ocak yaşmağı, Çerağ Cilve Hatun'un 1 adet ocak yaşmağı vardı.

Çizelge 6. 20 Konutlarda Ocak Yaşmağı Sayısı

İsim	Semt	Ocak Yaşmağı (adet)
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	7
	Gülşenabad	1
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	2
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy	9
	Anadoluhisarı	4
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı	6
	Beylerbeyi	4
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	5
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	1
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	4
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi	1
	Kemeraltı	9
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	2
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	10
	Beşiktaş	2
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	3
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadrga Limanı	2
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıd	2
Cebthane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	1
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa	1
Defterdar Atıf Mustafa Efendi		2
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		8
Çerağ Emine Hanım		1
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan	1
Çerağ Cilve Hatun	Horhor	1

6.1.15 Vazolar

18.yüzyılda laleye olan ilginin, lale fiyatlarında spekülasyon yaratacak kadar çok olduğı tartışılan bir konudur. Bu tartışmalar bir yana üst sınıf ricali arasında veya orta halli Osmanlılar arasında çiçeğin her daim sevildiğı, yalnız bahçede değıl ev içinde de yetiştirildiğı, hediye amaçlı kullanıldığı anlatılara yansımıştır.

“Çiçek sevenler sadece bahçede değıl, odaların içinde de yılın her mevsiminde çiçek yetiştirirler. Birçok evlerde cevizden mamul, inci vs. ile süslü masalar vardır. Bu

masalarda porselen vazolar yahut uzun boylu şişeler bulunur. İçlerinde de çeşitli çiçekler eksik olmaz. Hatta bazıları evlerinin bir köşesinde yahut camlarla ayrılmış özel bir bölümünde limon, lale, gül, yasemin, karanfil, çuha çiçeği vs. yetiştirir” [29].

“Türkler ebeveynlerine, yakın dostlarına çiçek hediye eder. Devlet büyükleri de yılın muayyen aylarında, birbirlerine karşılıklı olarak çiçek hediye eder. Protokol icabı veziriazam padişaha ve sarayın “harem”ine çiçek yollar. Bu bir hürmet ve bağlılık ifadesidir. Aynı şekilde bir başka adet de veziriazamı yabancı elçilerin gerek gelişlerinde, gerekse huzura kabul merasiminde de aynı vazifeyle görevli kılar.Efkar-ı Umumiyenin büyük önem verdiği bu nezaket görevini onun yerine, merasimlerin büyük ustası yapar. Bu işler için “yemişçi-başı” ve “çiçekçi-başı” diye adlandırılan iki memur görevlendirilmiştir.... Çiçek işleriyle meşgul olan çiçekçi-başı ise aynı zamanda sarayın bahçesinin bakımından da mesuldür” [23].

Yukarıdaki alıntıda da görüldüğü gibi 18.yüzyılda çiçekler uzun boyunlu olması hasebiyle “şişe” ismi verilen vazolara konuluyordu. Belgelerden henüz “vazo” kelimesinin bu yüzyılda kullanılmadığı anlaşıyor. Bunun yerine “şişe” ve “bardak” kelimeleri vazunun yerini alan kelimelerdi ve muhtemelen boynu olmayan vazolar için de bardak kelimesi kullanılmıştı. Bunların yanı sıra “saksı” ve “çanak” da çiçek koymak için kullanılan nesneler arasındaydı. Bu nesnelerin yapımında çini ve fağfurun kullanıldığı görülmektedir.

İncelediğimiz belgelerden Sadrazam İbrahim Paşa’nın Çırağan yalısında 20 adet sagir çini lale bardağı, 3 adet kebir balgami çini lale bardağı, 2 adet kebir fağfuri lale saksısı, 9 adet lale saksısı vardı. Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa’nın Ortaköy’deki yalısında 1 adet mukavva içinde lale su çanağı ve on tanesi sagir olmak üzere toplam 34 adet lale şişesi, içinde bir miktar kırmızı yağ olan şükufe şişeleri vardı. Merhume Hanım Sultan’ın Üsküdar’daki yalısında ise içinde bir miktar ıtrşâhi (çiçek ismi) olan 1 adet sagir şişe vazosu olarak kullanılıyordu. Ayrıca Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa’nın “havlu makreme tabla mai şukufe ve hurdavat” beraber kaydedilmiştir. Beraber kaydedilen bu nesnelerden tabla ile mavi çiçeklerin ilgisi olabileceği ve bunun mavi çiçek tablası olma ihtimali akla geliyor.

Çizelge 6. 21 Konutlarda Vazo Sayıları

İsim	Semt	Vazo (adet)
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	23 lale bardağı, 11 lale saksısı
Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa	Ortaköy	1 lale su çanağı, 34 lale şişesi, şukufe şişeleri
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	1 şişe (içinde itrşâhi var)
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağâ		1 tabla mai şükufe

Yalnız 2 konutta lale bardağı, şişesi ve saksılarının 30’u aşan sayıda bulunması, diğer 2 konutta yalnız bir adet şişe ve tablanın yer alması bize bu nesnenin 18.yüzyılda lüks bir tüketim nesnesi olduğunu düşündürür. Şöyle ki çok sevildiği söylenen çiçeklerin henüz düzenlenerek bir vazoya yerleştirilmesi ve evin bir bölümünde süs unsuru olarak odaya nezafet katması henüz yaygınlık kazanmamıştır. Çok sayıda lale vazosu bulunan konutlar aynı zamanda soğan odasının da bulunduğu Çırağan Yalısı ve Rumelihisarı Yalısı’dır ve bunlar hiyerarşide en üst sırada yer alan üst sınıf ricalinin konutları olduğuna göre çiçeklerin vazolarda ev içinde sergilenmesi oldukça lüks bir kullanımı gösterir.

6.1.16 Levhalar

Bilindiği üzere İslam sanatındaki resim yasağı konutlarda tablolara rastlanmayışının nedenidir. Ancak istisnai durumlarla da karşılaşılıyorsa da bu tablolar açıkça teşhir edilmezlerdi. Sadece son zamanlardaki Gazi Hasan Paşa’nın tablosunun müstesna olduğunu söyleyen D’ohhson [23] bunu şu şekilde anlatır: *“Günümüzde sadrazam olan bu büyük amiral, İspanyollar’ın Cezayirliler’e karşı olan son seferinin tablosunu yaptırmaya cesaret etti. Tablo Cezayir şehrini, kalesini ve limanını temsil eder. İspanyollar hücum etmekte, şehri müdafaa edenler de düşmanı denize dökmektedir. Hasan Paşa bunu konağına koymaya cesaret edememiş, ama Levend çiftliği denen yerdeki kır evine asmıştır. Müslümanlar değil ama Hristiyanlar ve Avrupalılar oraya gidip bu tabloyu görmekten zevk duyarlar. Ben de birçok defa gittim ve tabloyu her görüşümde bu büyük adamın zevkine hayran kaldım. Hasan Paşa, I.Abdülhamid tarafından ziyaret edilmek şerefine bile ermiştir. Ve belki de bütün Osmanlı tarihinde benzeri görülmemiş bir hadisedir: Bu hükümdar bir defasında haremının bir kısmıyla birlikte Hasan Paşa’yı ziyarete gitmiştir.”*

Levhalar ise yalnız üst sınıflara özgü bir pratik olarak karşımıza çıkmaktadır. Saray adabının yaşandığı cariye konutlarında bu türden bir unsurun bulunmaması levhaların, el yazması Kur'an-ı Kerimlerde olduğu gibi hattatlara yüksek bir meblağ karşılığında özel siparişle yaptırılan lüks bir obje olduğunu göstermektedir. Levhaların mahiyetini genellikle besmele, hilye-i şerif ve dört halife ve ashab-ı kehf (yedi uyurlar) oluştururdu. Özellikle Hz. Muhammed'in eşkalinin, yüksek vasıflarının anlatıldığı Hilye-i Şerif'er sülüs, nesih gibi yazı türlerinde kaleme alınmış belirli bir şablona sahip levhalardır.

Yüksek rical arasında Sadrazam İbrahim Paşa'nın Çırağan Yalısında 2 levhadan biri büyük bir besmele levhası ile diğeri elvah-ı çar (dört halife isimleri olabilir), Gülşenabad yalısında ise 6 kıta levha yer alıyordu. Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki yalısında 6 ashab-ı kehf levhası, 1 adet büyük 7 adet küçük parça levha ile yazılı büyük bir levha bulunmaktadır. Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısında 1 adet ashab-ı kehf levhası, Cebecibaşı Kadriağazade'nin Kabasakal mahallesindeki hanesinde 6 adet levha yer almaktaydı. Sarayî Hafize Kadın'ın konutunda ise 1 adet Hilye-i Şerif'e rastladık. Bu objenin adet olarak kayıtlarda yer alması Hilye-i Şerif'in levha olmadığını göstermektedir. Yine Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki Yalısında yer alan Hilye-i Şerif'in sandık içinde bulunması da benzer bir duruma işaretir.

Üst sınıflar arasında yalnız 7 konutta levhanın bulunması, lüks olmasının yanı sıra henüz duvarlara obje asma geleneğinin bulunmamasından kaynaklanmış da olabilir.

Çizelge 6. 22 Konutlarda Levhalar

İsim	Semt	Levha (adet)	Levhaların İçerikleri
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	2	Besmele, Elvah-ı Çar
	Gülşenabad	1 (6 kıta)	
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	1	Hilye-i Şerif
Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa	Ortaköy	15	6'sı Ashab-ı Kehf
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı	1	Ashab-ı Kehf
Cebecibaşı Kadriağazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahal	6	
Sarayî Hafize Kadın		1	Hilye-i Şerif

6.2 Örtüler ve Kullanım Tekstilleri

Osmanlı'nın gündelik yaşam gramerinde örtülerin ve kullanım tekstillerinin nasıl bir zeminde kullanıldığı bu bölümde anlaşılmaya çalışılmış, peşkir, makreme, puşîde, yağlık ve boyamaların çeşitli kullanım alanlarına yer verilmiştir.

6.2.1 Peşkirler

Havlu boyutlarında olup kişinin üzerine su ve benzeri nesnelerin dökülmesini engelleyecek kumaşlar için “peşkir” tabiri kullanılmıştır. Bunlar canfes, şâli, sandal, bürüncük, kutni, bez, yemeni, havlu gibi kumaşlardan yapılmışlardır. Çeşitli alanlarda kullanılan bu nesne kullanımlarına göre isimlendirilmişlerdi. Kahve ikramı yapan kişinin beline yahut omzuna astığı peşkirlere “kahve peşkiri”, evde saç ve sakal traşı olan erkeklerin omzuna asılan yahut yüzlerinin silindiği peşkirlere “beber peşkiri”, yemek öncesi ve sonrası yıkandıktan sonra ellerin kurulması için kullanılan peşkirlere “taam peşkiri” veya “sofra peşkiri”, abdest aldıktan sonra kullanılan peşkirlere “abdest peşkiri”, gece kullanıldığı düşünülen peşkirlere “leylî peşkir” ve dizlerin üzerine konulan peşkirlere “diz peşkiri” denilmiştir.

Kayıtlardan Mardin, Sakız ve Mısır peşkirlerinin çokça tercih edildiğini anlıyoruz. Bunun yanı sıra Tire, Acem, Şam, Hama ve Kıbrıs peşkirleri de yüksek ricalin konutlarında yerini almıştır. Peşkirler kırmızı, leblebi, sim, alaca, mavi renklerde ve işlemeli, satrancî ve hatai desenli olabilirlerdi. Peşkirlere incelenen konutların 22'sinde rastlanılmıştır ve bir konutta ortalama 2.5 adet peşkir kullanıldığı hesaplanmıştır.

Kahve peşkiri: 4 kişinin konutunda vardı. Bunlardan Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 1 Mardin kahve peşkiri ile 1 Sakızî kahve peşkiri vardı. Tersane-i Amire Emîni Selim Ağa'nın Acemoğlu Meydanı'ndaki hanesinde 1 işleme kahve peşkiri ve 8 suzeni sandal kahve peşkiri bulunuyordu. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 3 Sakızî kahve peşkiri ve Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde de 4 adet Mardin kahve peşkiri vardı. Konutu bulunmayanların kayıtlarında ise kahve peşkirine rastlanmamıştır.

Berber peşkiri: 5 kişinin evinde rastlıyoruz. Bunun nedeni 18.yüzyılda bazı önemli kişilere ait berberlerin olması ve bunların haftanın iki-üç günü bu kişilerin evine gidip

traş etmeleri idi [23]. Bunlar arasında 2 kişinin hanesinde berber peşkiri makreme ile beraber kaydedilmişti ve muhtemelen ilki büyük diğeri küçük boyutlarda olan peşkir ve makremeler takım olarak kullanılıyordu. Bunlardan Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 2 Berber peşkiri ve makremesi varken, Cebecibaşı Kadriağazade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 1 Mağrib şâli berber peşkiri ve makremesi vardı. Konutu bilinmeyen 3 kişiden Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa'nın Beşiktaş'taki Kılıçalipaşa'daki hanesindeki berber peşkiri işleme ve sade olup ökselik? ile beraber kaydedilmiştir. Matbah-ı Amire Emîni Ali Ağa'nın hanesindeki berber peşkiri küçük olup işlemeliydi ve makreme ile beraber kaydedilmişlerdi. Çerağ Emetullah Hatun'un da Katip Sinan mahallesindeki hanesinde 1 berber peşkiri vardı.

Sofra ve Taam Peşkiri: sofrada oturanların ortak kullandığı ve siniyi çevirecek şekilde yerleştirilen 4-10m. uzunluğunda peşkirler de vardı. İleri gelenlerin mahiyetlerinde kilerden sorumlu kişi olarak bulunan peşkircibaşlarının kimileri çok uzun sofraya peşkirlerini sofraya etrafında oturanların hepsinin kucağına birden yerleştirmeye marifetliydi. “Peşkir atma” denilen bu olayı Musahibzade Celal şu şekilde anlatır: “Bu peşkirler sekiz, on kişilik sininin etrafını kaplayacak kadar uzun olurdu. Sofraya hizmet edenlerden biri bu peşkiri toplayıp iki eliyle tutar, herkes sofraya oturduktan sonra peşkiri öyle bir maharetle atardı ki peşkir herkesin kucağına firdolayı düşerek yayılırdı” [159].

Kayıtlarda sofralarla beraber kaydedilen peşkirlerin sofraya peşkiri olduklarını anlayabiliyoruz. Konutu bilinenler arasında Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın 1 Şamkâri sofrası ile peşkiri vardı. Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde Mardinkâri köhne peşkiri ve çiçekli bir sofrası bulunuyordu. Konutu olmayanlar arasında ise Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın Sakızî sofraya ile beraber Mardinkâri peşkiri vardı. Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde Hatai sofraya ve sakızî peşkir ayrıca Mısırî peşkir ile basma sofrası, ayrıca 1 sofraya peşkiri vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Demirkapı kurbundaki hanesinde Sofra ile beraber 3 Mardin peşkiri vardı. Matbah-ı Amire Emîni Ali Ağa'nın hanesinde biri Kıbrısı olmak üzere iki adet sofraya ve peşkir bulunuyordu. Babüssaade Ağası Mustafa Ağa'nın Sofra ile beraber 1 Mardin peşkiri

vardı. Mühürdar Mustafa Ağa'nın yemeni sofra peşkiri, Çerağ Emine hanımın 1 adet işleme sofra peşkiri, Çerağ Ülfet Hatun'un 2 adet hatai sofra mardin peşkiri, 2 adet işleme sofrası ve peşkiri bulunmaktadır. Çerağ Zeynep Hatun'un sagir sofra ve peşkiri, 2 adet köhne sofra ve 1 adet peşkiri vardır. Çerağ Mehpare bint-i Abdullah'ın sofra ve peşkiri, Sarayı Hafize kadının işleme sofra ve peşkiri bulunmaktadır.

Konutu bulunanlar arasında taam peşkiri ise 5 hanede karşımıza çıkar. Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 1 müsta'mel işleme taam peşkiri, Sadrazam Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinde 2 taam peşkiri, Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde 1 adet Sakızî cedid taam peşkiri, Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 2 adet Mardinkâri taam peşkiri ve 1 adet Sakızî taam peşkiri ve yine Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesinde 1 adet taam peşkiri vardır.

Abdest peşkiri: Belgelerde çok yerde rastlamadığımız bu peşkirlerle yalnızca iki yerde karşılaşırız. Cebecibaşı Kadriaga'nın hanesinde 1 adet müsta'mel abdest peşkiri, Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında mardini 1 abdest peşkiri ile Mısırî 2 adet abdest peşkiri bulunduğunu biliyoruz.

Defterlerde ayrıca Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde diğer peşkirlerden farklı iki tür peşkire rastlıyoruz. Bunlar 1 adet leyî peşkir ile beyaz ve canfes üzerine frengi .. işleme 2 adet diz peşkiridir. Yine Babüssaade Ağası Mustafa Ağa'nın hanesinde de cedid 2 adet leyî peşkir bulunmuştur.

Mardin, Sakız, Mısır, Tire, Acem, Şam, Hama ve Kıbrıs peşkirlerinin değerleri incelendiğinde en kıymetli olan peşkirlerin Mardin, Sakız ve Kıbrıs peşkirleri olduğu görülür. Şam, Hama ve Acem peşkirlerinin değerlerini bilememekle beraber Tire peşkirleri diğerlerinin yaklaşık beşte bir veya altıda bir değerinin altındadır.

Çizelge 6. 23 Konutlarda Peşkir Çeşitleri ve Sayıları

İsim	Semt	Kahve p.	Berber p.	Sofra p.	Taam p.	Abdest p.	Leyli p.	Diz p.	Toplam
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	2			1	3			6
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi				2				2
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı				1				1
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	9							9
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	3	2		3		1	2	11
	Beşiktaş				1				1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıd			1					1
Cebecibaşı Kadriagaşade Mehmed Ağa	Kabasakal mah.		1			1			2
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa	4		1					5
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa				1					1
Şikk-ı Evvel Deft. Esseyyid Mehmed Avnullah Ef.	Bahçekapı			3					3
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalıpaşa		1						1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı			3					3
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa			1	2					3
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa				1			2		3
Mühürdar Mustafa Ağa				1					1
Çerağ Emine Hanım				1					1
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme			4					4
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye			2					2
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan		1						1
Çerağ Mehpare bint Abdullah	Kumkapı			1					1
Saraylı Hafize Kadın				1					1

6.2.2 Makremeler

Peçete boyutundaki makremeler ikram edilen şeyin sunumunda kullanılan çoğunlukla değerli bir nevi örtüydü ve peçete görevi görürdü. Metin Sözen [160], Geleneksel Türk El Sanatları isimli eserinde en eski tığ işi örmelerin makremeler olduğunu kaydeder. Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğünde de [118] kalın ip kullanılarak örgü yöntemiyle yapılmış süsleyici amacı ağır basan her tür eşya olarak tarif edilir. Lady Montagu'nun eski Padişah'ın gözdesi olan Hafize Sultan'ı ziyaret edişinde kendisi için verilen ziyafette en çok makremelerin yani dantel örtülerle peçetelerin dikkatini çektiğini ve bunların bir mücevher kadar değerli görüldüğünü şu şekilde anlatır [25]:

"... lüksün doruk noktası, ki beni şaşırtan şey buydu, ipek ve sırma ipe işlenmiş çiçekleriyle dantel örtüleri ve peçetelerdi. Hepsi de kusursuz güzellikteydi. Bu değerli peçeteleri istemeye istemeye kullandım. Nakışları bu ülkeden çıkan en güzel mendillerin inceliğine sahipti. Elbette ki yemeğin sonu gelmeden tamamen berbat bir hale geldiler... Yemekten sonra, istemeyerek kullandığım peçetelere benzeyen el silme bezleriyle altın bir leğen içerisinde su getirildi ve altın tabaklı porselen fincanlarla kahve servisi yapıldı... ayrılmak üzere izin isteyince, sadrazamın evinde olduğu gibi, bana güzel

kokular sürüp çok güzel nakışlı bir mendil armağan edildi... Şu dantela peçeteler, bir hindi yumurtası büyüklüğünde bir mücevher!”¹

Sanat Kavramları ve Terimleri Sözlüğünde [118] makrama için yer sofrasında yemek yiyenlerin dizlerine serdikleri ince bezden işlemeli örtü tarifi vardır.

İkramların çeşidine göre farklı isimlerle anılırlardı. Örneğin gülsuyu ikram edilirken gülab makremesi, yemek ikram edilirken aş makremesi, kahve ikram edilirken kahve makremesi kullanıldığı görülmektedir.

Belgelerden anlaşıldığı üzere takdim edildikleri ikramlara göre isimlendirilen makremeler tek bir alanda kullanılmamışlardır. Gülab makremesi, kahve makremesi, aş makremesi, taam makremesi, yemek makremesi, yağ makremesi, şerbet makremesi, ayak makremesi, havlu peşkir makremesi, çamaşır makremesi, abdest makremesi bizim karşılaştığımız makreme çeşitleri olmuştur. Sanat ve Kavramları Sözlüğü’ndeki makrama için yapılan ikinci tanım “yer sofrasında yemek yiyenlerin dizlerine serdikleri ince bezden işlemeli örtü” olsa da dizlere serilen örtüler peşkir adıyla anıldığından, belgelerde doğrudan “makreme” olarak kaydedilenlerin ise sofrada peçete amacıyla kullanıldığı düşünülmektedir Mary Işın [159], makramelerin el yıkarken havlu, büyüklerin bele sararak peştamal, küçüklerin de mendil olarak kullanılan bir dokuma türü olduğunu söylese de, burada asıl öne çıkan unsur, nerede ve nasıl kullanıldığı değil (çünkü çok çeşitli alanlarda kullanılabiliyordu) makremenin dantele benzeyen bir örme şekli olmasıdır.

Ayrıca makreme keseleri de belgelerde dikkati çeken diğer bir tekstil ürünüdür ve Asıtane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa’nın Vefa’daki hanesinde bir makreme kesesinin içinde 1 adet yaldızlı nühhas tas, 1 adet tirşe yelpaze, 1 adet dürbün ve 1 adet nühhas matara ibriği bulunması bize makreme keselerinin genişçe bir saklama torbası olduğunu gösterir.

İncelenen konutların 39’unda makreme ve makreme çeşitlerine rastlanmış ve bir konutta ortalama 20.5 makreme bulunduğu saptanmıştır.

¹ Lady Montagu’nun el yıkamak için getirilen leğenin yanındaki el silme bezleri de muhtemelen yukarıda bahsi geçen peşkirlerdendi [25].

Gülâb makremesi:    hanede karşımıza çıkar. Seyyid Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki hanesinde 5 adet müsta'mel gülâb makremesi, Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 1 adet gülâb makremesi, Rumeli Kazaskeri Hayrullah b. İbrahim'in 4 adet gülâb makremesi vardı.

Kahve makremesi: Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 8 adet Sakızkâri kahve makremesi, 1 adet müsta'mel canfes işleme kahve makremesi, Dergah-ı Ali Kapıcıba ısı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 1 adet  al üzerine işleme kahve makremesi, Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 2 adet cedid ve müsta'mel işleme kahve makremesi, 4 adet Mısrî kahve makremesi vardı. Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinde 5 adet Sakız , 1 adet işleme, 5 adet köhne kahve makremesi, Kemeraltı'ndaki hanesinde ise 2 adet Sakız  kahve makremesi (defterin bu kısmı yırtık) vardı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın So uk   me'deki hanesinde Mardinkâri kahve makremesi, Be ikta 'taki hanesinde ise 2 adet işleme  al, 13 adet canfes, 3 adet işleme,     şeritli 14 adet kahve makremesi olmak üzere toplam 32 adet kahve makremesi vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 2 adet göz ve beyaz Mardinî kahve makremesi, 7 adet sandal işleme kahve makremesi vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıba ısı Mehmed Ağa'nın Beyazıd'taki hanesinde 3 adet işleme, 1 adet işleme   l kahve makremesi, Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin So uk   me'deki hanesinde 4 adet kahve makremesi, Cebecibaşı Kadria a zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 4 adet işleme kahve makremesi, Asıtane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde 8 adet kahve makremesi vardı.

Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın 2 adet işleme, 3 adet işleme  al, 2 adet  al, 6 adet işleme sandal kahve makremesi vardı. Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi'nin 2 adet sade,  ıkk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 3 adet elvan işleme, 10 adet Sakızkâri ve 1 adet kahve makremesi vardı.  ıkk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi'nin Sandıkçılar'daki hanesinde 2 adet Mardinî kahve makremesi, Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa'nın Kılıçalı Paşa mahallesindeki hanesinde 2 adet işleme hare, 1 adet sandal kahve makremesi vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıba ısı Mehmed Ağa'nın Demirkapı'daki hanesinde 6 adet suzeni kahve makremesi, Matbah-ı Amire Emini İbrahim Efendi 'nin Nişanca'daki

hanesinde 7 adet Sakızî kahve makremesi, Çerağ Emine Hanım'ın 2 adet işleme şal, 5 adet işleme kahve makremesi, Çerağ Ülfet Hatun'un Kadıçeşme'deki hanesinde 4 adet kahve makremesi, Çerağ Zeynep Hatun'un Süleymaniye'deki hanesinde 1 adet şal ve 4 adet sandal kahve makremesi Çerağ Hoşnaz Hatun'un 2 adet kahve makremesi vardı.

Aş makremesi: Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 1 adet aş makremesi, Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 13 adet müsta'mel, 7 adet işleme aş makremesi vardı.

Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in 3 adet aş makremesi, Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın 3 adet, Cariye Hatice Hatun 2 adet, Çerağ Emine Hanım'ın 9 adet, Çerağ Emetullah Hatun'un 2 adet aş makremesi, Sarayı Zekiye Kadın'ın 5 adet aş makremesi vardı. Çerağ Rukiye Hatun'un 2 adet aş makremesi vardı.

Taam makremesi: Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 32 adet müsta'mel köhne taam makremesi ile 8 adet işleme taam makremesi, Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 3 adet ... , 91 adet münakkaş cedit, 13 adet münakkaş, 1 adet köhne taam makremesi vardı. Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinde 13 adet işleme, Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 2 adet taam makremesi vardı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 2 adet işleme, 1 adet havlu taam makremesi, Beşiktaş'taki hanesinde ise 31 adet müsta'mel işleme taam makremesi, 3 adet taam makremesi ile 7 adet işleme taam makremesi vardı. Cebecibaşı Kadriğa zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 8 adet, Asıtane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde 10 adet Tire işleme taam makremesi ile 3 adet taam makremesi vardı.

Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın 1 adet işleme tülband taam makremesi, 5 adet işleme bez taam makremesi, 8 adet köhne işleme taam makremesi, 7 adet müsta'mel tülband taam makremesi, 2 adet işleme cedit tülband ve 2 adet cedit tülband taam makremesi vardı. Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 7 adet taam makremesi, Çerağ Zeynep Hatun'un Süleymaniye'deki hanesinde 11 adet taam makremesi vardı.

Yemek makremesi: Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesinde üçü köhne, üçü yemeni olmak üzere toplam 12 yemek makremesi vardı. Girit Defterdarı Musa Efendi'nin Kanlıca'daki hanesinde dördü köhne yemeni olan 6 adet yemek makremesi vardı.

Yağ makremesi: Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde kendi bohçası içinde işleme yağlıkla beraber 1 adet yağ makremesi vardı. Girit Defterdarı Musa Efendi'nin Asitane'deki hanesinde 8 adet yağ makremesi vardı.

Şerbet makremesi: Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinde 1 adet şerbet makremesi, Tersane-i Amire Emine Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 5 adet işleme, 4 adet suzeni olmak üzere 11 adet şerbet makremesi vardı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 6 adet şerbet makremesi, Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadırga Limanı'ndaki hanesinde 4 adet beyaz şerbet makremesi, Cebecibaşı Kadriaga zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde ise 5 adet tülband şerbet makremesi vardı.

Ayak makremesi: Cebecibaşı Kadriaga zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 2 adet ayak makremesi vardı.

Havlu ve peşkir makreme: Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında ... adet havlu makremesi, Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 16 adet havlu makreme, Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesinde yedisi işleme 16 adet havlu makreme vardı.

Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi'nin 2 adet havlu peşkir makremesi, 1 adet havlu makremesi vardı. Rumeli Kazaskeri Hayrullah b. İbrahim'in 20 parça havlu makremesi, Matbah-ı Amire Emine Ali Ağa'nın 1 adet havlu makremesi, Babüssaade Ağası Mustafa Ağa'nın 8 adet havlu makremesi ve Cebecibaşı Kadriaga'nın 2 adet havlu makremesi vardı. Çerağ Emine Hanım'ın 1 adet işleme peşkir makremesi vardı.

Çamaşır makremesi: Girit Defterdarı Musa Efendi'nin Asitane'deki hanesinde 6 adet cedid çamaşır makremesi vardı.

Abdest makremesi: Girit Defterdarı Musa Efendi'nin Asitane'deki hanesinde 2 adet sade havlu abdest makremesi Kanlıca'daki hanesinde de 1 adet ... abdest makremesi ile

2 adet sade abdest makremesi vardı. Kasabbaşı İsmail Ağa'nın biri havlu 2 adet abdest makremesi vardı.

Yukarıdaki tasnife girmeyen diğer makremeleri şu şekilde sıralayabiliriz.

Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 1 adet Mısır makremesi, Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısında 2 adet sim makreme, Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 10 adet mısırî makreme, 1 adet kürdî? .. makremesi ve 1 adet kırmızı ... makremesi vardı. Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinde 4 adet işleme Yemen makremesi, 24 adet elvan işleme şerit yemenisi ve makremesi, 8 adet şeritli işleme elvan makremesi vardı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 1 adet makreme ile beraber şal üzerine suzeni işleme bir bez peşkiri, 4 adet makreme ile beraber suzeni işleme bir bez peşkiri, Beşiktaş'taki hanesinde ise 1 adet Mısırî makreme, 6 adet şerit makremesi, 1 çift makreme, 2 adet makreme ile beraber berber peşkiri, 3 adet sim makreme, 4 adet makreme vardı. Cebecibaşı Kadriaga zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 1 adet çuka makreme kesesi, 1 adet Mağrib şâli berber peşkiri ma' makreme, 7 adet köhne makreme bulunuyordu. Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde bir adet makreme kesesi vardı.

Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın 1 adet tülbind makreme, 1 adet cedid çuka makreme kesesi, 1 adet nühhas makreme?si vardı. Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi'nin 3 adet Tire makremesi, 2 adet Mısırî makreme, 2 adet makremesi, Girit Defterdarı Musa Efendi 'nin Asitane'deki hanesinde 1 adet Mısır makremesi, 1 adet sagir beyaz makreme, Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 15 adet işleme şerit makremesi, 1 adet çuka makreme kesesi, Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa'nın Kılıçali Paşa mahallesindeki hanesinde 5 adet makremesi vardı. Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa 1 adet ... peştamal? makreme , 2 adet makreme, 2 adet çulu? Makremesi, 1 adet sagir işleme berber peşkiri ve makremesine sahipti. Kasabbaşı İsmail Ağa'nın 1 adet cedid makremesi, Babüssaade Ağası Mustafa Ağa 2 adet sim mem? makremesi, 21 adet .. makreme ve 2 adet cedid leyli makremesi, Cebecibaşı Kadriaga'nın 3 adet Mısır makremesi vardı. Cariye Hatice Hatun'un 2 adet makremesi, Çerağ Rukiye Hatun'un 2 adet makremesi, Çerağ Zeynep Hatun'un 5 adet

bohça, yaşmak ve makremesi ile biri köhne 4 adet makremesi, Çerağ Emetullah Hatun'un 20 adet makremesi, Çerağ Cilve Hatun 3 adet yaşmak ve makremesi, Sarayi Hafize Kadın'ın beşi yemeni 7 adet makremesi, Sarayi Zekiye Kadın'ın 1 adet işleme makremesi vardı.

Çizelge 6. 24 Konutlarda Makreme Çeşitleri ve Sayıları

İsim	Semt	Gülâb m.	Kahve m.	Aş m.	Taam m.	Yemek m.	Yağ m.	Şerbet m.	Ayak m.	Havlu m.	Çamaşır m.	Abdest m.	Makreme	Toplam
Maktul Ali Paşa	Fındıklı		9	1						..			1	11
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane												2	2
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye		1		40									41
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar		6		108					16			12	142
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi		5		13			1					36	55
	Kemeraltı	5	2											7
Tersane-i Amire Emîni Selim Ağa	Acemoğlu meydanı				2			11						13
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme		1		3	12	1	6		16			5	44
	Beşiktaş		32		41								17	90
Kethüda-i Bevvabın İbrahim Bey	Bostancıbaşı	1	9	20										30
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı							4						4
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Bevazid		4											4
Cebehane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme		4											4
Cebecibaşı Kadriâgazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi		4		8			5	2				8	27
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa		8		13								1	22
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa			13		25								3	41
Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi			2							1+2 havlu peşkir m.			7	9
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		4		3						20			2	27
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asitane										6	2	2	10
Girit Defterdarı Musa Efendi	Kanlıca					6	8					3		17
Şikk-i Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnî	Bahçekapı		14		7								15	36
Şikk-i Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi	Sandıklılar		2										2	2
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalıpaşa		3										5	8
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı		6											6
Matbah-ı Amire Emîni İbrahim Efendi	Eyüp Nişanca		7											7
Matbah-ı Amire Emîni Ali Ağa				3						1			6	10
Kasabaşı İsmail Ağa												2	1	3
Cebecibaşı Kadri Ağa										2			3	5
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa										8			25	33
Carîye Hatice Hatun	Atmeydanı			2									2	4
Çerağ Emine Hanım			7	9						1 peşkir m.				16
Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapı			2									2	4
Çerağ Hoşnaz Hatun			2											2
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçesme		4											4
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye		5		11								5	21
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan			2									20	22
Çerağ Cilve Hatun	Horhor												3	3
Saray Hafize Kadın													7	7
Saray Zekiye Kadın	Ahırkapı			5									1	6

6.2.3 Puşîdeler

Puşîde kelimesi örtü anlamına gelmekte olup pek çok alanda kullanılmışlardır. Bunlar minder puşidesi, ayna puşidesi, kahve puşidesi, yastık puşidesi, tennur puşidesi, döşek puşidesi, pencere puşidesi, iskemle puşidesi, tülbind ve destar puşidesi, kese puşidesi, yedek ve gömlek puşidesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca bir de kâbe puşidesi vardır ki bu parça diğer puşideler gibi örtü olmayıp kutsal eşyalar arasında yer almaktadır. Bunun için kutsal eşyalar bölümüne bakılabilir. Tülbind ve destar puşideleri ise kıyafetlere yer vermediğimiz için ele alınmayacaktır. İncelenen konutlar arasında 25 konutta puşide türü örtülerle karşılaşmış ve bir konutta ortalama 9,4 puşide bulunduğu görülmüştür.

Mak'ad puşidesi: Yalnız Çerağ Cilve Hatun'un Horhor'daki hanesinde rastladığımız mak'ad puşidesi bu hanede 2 adettir.

Minder puşideleri: Minderlerin üzerine yayılan bu örtülere yalnız 3 kişinin konutunda rastlıyoruz. Bunlardan biri Sadrazam İbrahim Paşa'nın Çırağan yalısındadır. Burada toplam 32 minder puşidesi vardır. Bunlardan biri musul bezinden, 4'ü boğasi kumaşından yapılmıştır. Ayrıca beyaz ve kırmızı olmak üzere yalnız iki renk hakimdir. Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısında 3 kırmızı minder puşidesi, Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde ise 3 beyaz minder puşidesi bulunuyordu. Ayrıca Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın hanesinde 2 adet kırmızı minder puşidesi vardı.

Ayna Puşideleri, pek çok aynanın özellikle endam aynalarının üzerini örtmektedir. Aynaların puşideleri ile beraber kaydedilmesi bu eşyaların evlerin bir köşesinde açık bir şekilde durmasının istenmediğinin bir göstergesidir. Ayna puşideleri arasında kumaş cinsini bildiğimiz yalnızca sandal kumaşından yapılanlar olurken, renk açısından incelendiğinde yalnızca bir yerde de sandalın al renkli olduğu karşımıza çıkmaktadır.

Yüksek rical arasında yalnız iki kişinin ayna puşideleri bulunduğunu görüyoruz. Bunlardan Sadrazam İbrahim Paşa'nın Beşiktaş'taki Çırağan yalısında kebir ve vasat boylarda 26 endam aynası puşidesi vardır. Bu endam aynalarından biri münakkaş bir iskemle üzerinde kebir endam aynası olarak tarif edilir ve üzerindeki puşidenin kumaşı sandaldandır. Yine kebir ve sagir 15 endam aynasının puşideleri de sandaldır. 1 sandal

ayna puşidesinin ise al renkli olduğunu öğreniyoruz. (3 tanesi puşende olarak kaydedilmiştir). Sadaret Kethüdasının Ortaköy'deki yalısında ise 1 kebir endam aynası puşidesi ile beraber kaydedilmiştir.

Kahve puşideleri: Kahve fincanlarının sunum yapıldığında tepsilerin üzerine konulan örtülerdir. Bunlar genellikle atlas, diba, üstufe, kadife, göz kadife gibi değerli kumaşlardan yapılmışlar, sırma, hatai gibi işlemlerle süslenmişlerdir. Defterlerde kahve puşidelerine sıklıkla rastlanmayışı bu puşidelerin de özel bir anlamda lüks nesneler olduğunu düşündürmektedir. Örneğin konutuna dair bilgi sahibi olduğumuz yüksek rical arasında yalnız 9 kişinin mal varlığı arasında kahve puşidesine rastlıyoruz. Konutlarını bilmediğimiz seçkinler arasında da 8 kişide kahve puşidesi bulunmaktadır.

Konut detayı bilinen Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında köhne 1 kahve puşidesi Sadrazam Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinde 1 kadife üzerine sırma işleme, 2 işleme kahve puşidesi, Kemeraltı'ndaki hanesinde ise göz kadife üzerine işleme 2 kahve puşidesi ile 6 adet müsta'mel kahve puşidesi vardır. Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde hatai 1 kahve puşidesi, Maktul Hazinesdar Süleyman Paşa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde biri hatai olmak üzere 2 kahve puşidesi bulunmaktadır. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıd Cami yakınlarındaki hanesinde bulunan müsta'mel 2 adet kahve puşidesi atlastan yapılmıştı. Cebecibaşı Kadriagazade Mehmed Ağa'nın Kabasakal'daki hanesinde ise 3 adet kahve puşidesi bulunduğunu öğreniyoruz.

Konut detayı bilinmeyen Şıkk-ı Evvel Defterdarı Seyyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapıdaki hanesindeki kahve puşidesi işlemeliydi, Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın hanesindeki kahve puşidesi ise dibadan yapılmıştı. Çerağ Emine hanımın hanesinde 3'ü üstufe, 2'si işlemeli olmak üzere 3 kahve puşidesi toplamda 6 kahve puşidesi vardı. Çerağ Ülfet Hatun'un işleme bir kahve puşidesi, Çerağ Emetullah Hatun ile Çerağ Cilve Hatun'un birer, Sarayı Zekiye Kadının 5 kahve puşidesi vardı. Sarayı Hafize Kadının ise kahve puşidesi? asma? olarak zikredilmektedir.

İskemle puşidesi: Minderlerde olduğu gibi iskemlelerin de puşidelerle örtüldüğünü anlıyoruz. Örneğin Cebecibaşı Kadriagazade Mehmed Ağa'nın Kabasakal'daki hanesi ile

Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde olmak üzere yalnız iki yerde böyle bir örtüye rastlıyoruz.

Pencere puşidesi: Pencere perdesi olması muhtemel olmakla beraber pencere perdesi olarak kaydedilmeyişi mahiyetinin işleme veya kumaş cinsinden değişik oluşunu ya da kullanım amacındaki farklılığı akla getirmektedir. Bu tür örtülere yalnız iki yerde tesadüf ediliyor. Bunlardan biri Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadırga Limanı'ndaki hanesindedir ve 2 pencere puşidesi bulunmaktadır. Diğeri Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın hanesidir ve Ağa'nın muhallefât defterinde pencere puşidesi "takçe-pûş" adı ile kaydedilmiştir.

Yastık puşidesi: Yastık puşidesine yalnız bir yerde Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinde rastlıyoruz. Buradaki 4 yastık puşidesinin 3'ünün beyaz olduğu kayıtlıdır.

Döşek puşidesi: Bu nesneye de yalnız bir defa tesadüf edilmiştir. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesinde Şaldan yapılmış bir köhne döşek puşidesi vardır.

Tennur puşidesi: Bir ısınma aracı olan tennur, döşemenin altında bulunur, üzerine ateş parçalarının sıçramasını engellemek için bir nevi iskemle/tabla yerleştirilir ve bunun üzerine serilen örtünün altına girilerek ısınılırdı. Tennur puşidesi bu nedenle kış aylarının vazgeçilmez öğelerinden olarak düşünülebilse de bu örtü türünü de yalnız bir hanede görüyoruz. Sadrazam Seyyid Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki hanesinde 2 adet gösterişli tennur puşidesi vardır. Bunlardan biri fıstıkî çuka üzerine işleme tarzında, diğeri hare üzerine suzeni işleme tarzında yapılmıştır.

Yedek puşidesi: Atların üzerini örtmek için çoğunlukla çuka kumaştan yapılmış örtülerdir ve kimi zaman at gömlekleri ile beraber kaydedilmişlerdir. Örneğin Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 6 adet çuka yedek puşidesi ve at gömleği, 2 yedek puşidesi bulunmaktadır. Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde 1 adet çuka yedek puşidesi vardır. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 8 adet çuka yedek ve eğer puşidesi, Beşiktaş'taki hanesinde 17'si müsta'mel olmak üzere 20 çuka yedek puşidesi ile 2 müsta'mel yedek puşidesi vardır. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 4 adet köhne çuka at

gömleği ile 2 yedek puşidesi bulunur. Cebecibaşı Kadriağazade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 5 yedek puşidesi vardır. Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın da Vefa'daki hanesinde 1 adet kırmızı renkli çuka yedek puşidesi vardır. Konutu hakkında bilgi sahibi olamadığımız Şıkk-ı Evvel Defterdari Esseyid Mehmed Avnullah Efendi'nin mal varlığı arasında da 6 yedek puşidesi görülmektedir. Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında da simlice midilli eğeri ile beraber gömlek puşidesi vardır.

Kese puşidesi: Ne amaçla kullanıldığını anlayamadığımız bu nesne Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında karşımıza çıkmıştır.

Taht-ı revan puşidesi: Taht-ı revan genellikle insanların omuzlarında bazen de hayvanlara yüklenerek götürülen, üstü örtülü, tekerleksiz insan taşımaya yarayan bir araçtır. Ve bu aracın içine serilen örtü Taht-ı Revan puşidesi ismini almıştır. Söz konusu araca ve puşide ise yalnız Rumeli kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in malvarlığı arasında karşımıza çıkar.

Şilte puşidesi: Şilte üzerine serilen bir nevi çarşaf görevi gören bu örtüye Şıkk-ı Sani Defterdari Mehmed Hayri Efendi'nin Sandıkçılar'daki hanesinde rastlıyoruz. Burada 3 adet bene (ip) şilte puşidesi ile beraber kaydedilmiştir.

Puşide: Yalnızca puşide olarak kayıt düşülmüş neyin örtüsü olduğu belirtilmemiş puşideler de kayıtlarda yer almaktadır. Bunlardan İbrahim Paşa'nın Çırağan yalısında yalnız örtü olduğu söylenen 35 puşide yer almaktadır. Bunlardan 9'u kırmızı puşide, 10'u kırmızı bez puşide 7'si beyaz sandal puşidesi, 3'ü beyaz boğasi puşide ve 6'sı beyaz bez puşidedir. İbrahim Paşa'nın Gülşenabad yalısında ise 16 puşide vardır ve bunlardan 13'ü beyaz bez puşide, 3'ü beyaz puşide olarak kaydedilmişlerdir.

Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in 22 parça zarf, tepsi ve puşidenin bir arada olduğu muhtemelen bir takımdı. Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın hanesinde kırmızı bir puşide vardır. Şıkk-ı Evvel Defterdarı'nın Bahçekapı'daki hanesinde 5 horasani? Puşide vardır.

Çizelge 6. 25 Konutlarda Puşide Çeşitleri ve Sayıları

İsim	Semt	Mak'ad p.	Minder p.	Ayna p.	Kahve p.	İskemle p.	Pencere p.	Yastık p.	Döşek p.	Tennur p.	Kese p.	Taht-ı revan p.	Şilte p.	Yedek p.	Puşide	Toplam
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı		32	26											35	93
	Gülşenabad													1	16	17
Maktul Ali Paşa	Fındıklı				1						1			8		10
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy			1												1
	Anadoluhisarı		3													3
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mah.				3			4								7
	Kemeraltı				8					2						10
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kızıtaşı				1									1		2
Maktul Hazinekar Süleyman Ağa	Soğukçeşme		3											8		11
	Beşiktaş							1						22		23
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı													6		6
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadınca Limanı						2									2
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıt				2											2
Cebecibaşı Kadri Ağa	Kabasakal mah.				3	1								5		9
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa													1		1
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa							1									1
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim												1			22	23
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah	Bahçekapı				1	1								6	5	13
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi	Sandıkçılar												3			3
Matbah-ı Amire Emine Ali Ağa			2		1										1	4
Cebecibaşı Kadri Ağa					3											3
Çerağ Emine Hanım					6											6
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan				1											1
Çerağ Cilve Hatun	Horhor		2		1											3
Sarayi Zekiye Kadın	Ahırkapı				5											5

6.2.4 Peşkûn

Sofra bezi anlamına gelen peşkûna yalnız Maktul Hazinekar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde rastlıyoruz ve burada 2 top "beyaz peşkûni" vardır.

6.2.5 Yağlıklar

El ve ağız silmek için kullanılan bir nevi mendil olduğu düşünülmektedir. Işın [159] yağlıkların peşkir ile aynı olduğunu söylese de peşkirlerin kullanım alanı incelendiğinde (kahve peşkiri, berber peşkiri, abdest peşkiri, taam peşkiri, diz peşkiri) yağlıktan daha büyük boyutlarda olduğu ve muhtemel kirlenmelere karşı muhafaza amaçlı kullanılmaktadır. Belgelerde yağlıkların farklı kullanımına işaret eden kelimelere de rastlanılmamıştır. Yağlıkların bez, yemeni gibi kumaşlardan yapılmış ve genellikle gergef ve kasnaklarda [161] bir veya iki köşesi sırma (tel yağlık) ile işlenmiş oldukları düşünüldüğünde makremelerle daha yakın bir kullanım alanına sahip olduğu da göze çarpar. Hatta makremeler arasında "yağ makremesi" bulunması da bunun bir göstergesidir. Yağlıklarla makremeler arasındaki farkın işlemeler (münakkaş)

hususunda olduğu, makremelerin bu konuda daha değerli bir görünüme sahip olduğu göze çarpmaktadır. Şunu da belirtmemiz gerekir ki, kimi kelimelerin anlamları coğrafyalara göre farklılık göstermekte, yağlıklar bazen yazma olarak bazen örtü olarak karşımıza çıkmaktadır. Belgelerdeki yağlıkların da yemeni ve çevrelerle birlikte kullanılması, yemeninin ayakkabı, çevrenin yazma olduğu düşünüldüğünde, yağlıkların yazma olabileceği düşüncesini doğurmaktadır. Ancak yemeni ve çevrenin bir nevi örtü olma ihtimali de gözönüne alındığında yağlık kelimesi mendil olarak belgelerde yer almış olabilir. Yağlık ve yemenilerin konutlarda ortalama kullanımı ise 23,7 adet kullanıldığı hesaplanmıştır.

Sadrizam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında biri cedit, beşi köhne toplam 8 yağlık vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 9 adet cedit, 24 adet işleme, 18 adet pesend yemeni olmak üzere toplam 51 adet yağlık vardı. Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 13 adet yağlıklık bez, 13 adet cedit, 14 adet cedit kaba yağlık, 9 adet Tire yağlık vardı. Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinde 97 adet cedit işleme ve yemeni yağlık, 4 adet yemeni yağlık, Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde 4 adet tel yağlık, 7 adet Frenkpesend yağlık, Tersane-i Amire Emine Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 40 adet yağlık vardı. Maktul Hazinekar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde bir bohça içinde olduğunu düşündüğümüz yağlık, nemi ve boyama, 1 adet yağlık ve yemeni bohça, yine bir bohça içinde olması muhtemel (işleme yağlık ma' yağ makremesi bohça 1) yağ makremesi ile beraber işleme yağlık, 5 adet işleme ve oya yağlık, Beşiktaş'taki hanesinde 3 adet oya yemeni ve yağlık, 5 adet işleme ve yemeni yağlık, 2 adet, işleme yağlık, 30 adet işleme yağlık ve yemeni, 23 adet işleme yağlık, yemeni ve uçkur, 104 adet işleme yemeni ve yağlık, 6 adet yağlık sade yemeni, 17 adet işleme yağlık olmak üzere toplam 190 adet yağlık ve yemeni vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 4 adet yağlık, Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesinde bir miktar yağlık, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıd'taki hanesinde 2 adet köhne yağlık ve 1 adet yağlık, Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde 1 adet yağlık, bir bohça içinde yemeni ile beraber çamaşır, yemeni, havlu, bohça, köhne suzeni seccade, bir bohça içinde 12 adet klabdanlı yağlık, 28 adet yağlık vardı.

Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın beşi işleme 8 adet yağlık, Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in 1 adet işleme yağlık, Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa'nın Kılıçali Paşa kurbundaki hanesinde 1 adet yağlık, Matbah-ı Amire Emine Ali Ağa'nın 2 adet yağlık, 3 adet işleme yağlık, Kasabbaşı Ahmed Ağa 'nın Sancaktar Hayreddin mahallesindeki hanesinde 2 adet yağlık bez ve 2 adet yağlık, Babüssaade Ağası Mustafa Ağa'nın 38 adet işleme yemeni ve yağlık, Mühürdar Mustafa Ağa'nın 8 adet işleme yağlık ve yemeni, Çerağ Emine Hanım'ın 1 adet yağlık, 6 adet çevre ve yağlık, Çerağ Hoşnaz Hatun'ın yağlık iskemle, Çerağ Ülfet Hatun'un 12 adet müsta'mel çevre ve yağlık, Çerağ Zeynep Hatun'un 10 adet işleme yağlık, 5 adet yağlık, 1 adet yağlık, Çerağ Emetullah Hatun'un 4 adet yağlık, 1 adet telli yağlık, Çerağ Cilve Hatun'un 2 adet yağlık, Çerağ Mehpere bint Abdullah'ın 1 adet yağlık, Sarayı Hafize Kadın'ın 1 adet yağlık sahibi olduğunu biliyoruz.

Konutların 27'sinde yağlık ve yemeni bulunduğu görülmüş ve bir konutta ortalama 29,09 yağlık ve yemeni kullanıldığı hesaplanmıştır.

Çizelge 6. 26 Konutlarda Yağlık Sayıları

İsim	Semt	Yağlık ve Yemeni (adet)
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	8
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	51
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	49
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mah.	101
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	11
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	40
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	8
	Beşiktaş	190
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	4
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı	bir miktar
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıd	3
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa	42
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		8
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		1
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalipaşa	1
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		5
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin mah.	4
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa		38
Mühürdar Mustafa Ağa		8
Çerağ Emine Hanım		7
Çerağ Hoşnaz Hatun		1
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme	12
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye	16
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan	5
Çerağ Cilve Hatun	Horhor	2
Çerağ Mehpare bint Abdullah	Kumkapı	1
Sarayî Hafize Kadın		1

5.2.6 Boyamalar

Yağlık, yemeni ve çevrelerle birarada bahsedildiği için boyamaların bir nevi el bezi olduğu düşünülmektedir. Elvan boyamalara rastlandığı gibi boyama olan şerbet makremeleri de bulunmaktadır. (Sözen [118] boyamalardan yazma olarak bahsetmişse de ne olduğu tam olarak anlaşılamamıştır.) 15 hanede rastladığımız boyamaların bir hanede ortalama 10,5 adet kullanıldığı hesaplanmıştır.

Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 1 adet boyama, 10 adet köhne elvan boyama, 1 adet havlu takımı boyama vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 21 adet köhne boyama, Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinde 26 adet elvan boyama, Kemeraltı'ndaki hanesinde ise sekizi elvan, üçü müsta'mel toplam 12 adet boyama vardı. Maktul Hazinedar Süleyman

Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 3 adet boyama, Sakızkâri kutu içinde bir miktar boyama ve kırmızı kese içinde boyama vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde on dördü müsta'mel, ikisi köhne 16 adet elvan boyama, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıd'taki hanesinde 2 adet boyama, Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde 4 adet boyama, Asıtane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde 7 adet boyama vardı.

Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın 1 adet boyama, Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın 9 adet boyama, 31 adet elvan boyama, Çerağ Emine Hanım'ın 1 adet boyama, Çerağ Emetullah Hatun'un 3 adet boyama, Çerağ Cilve Hatun'un 2 adet boyama, Cebecibaşı Kadri Ağa'nın 1 adet müsta'mel boyama, 7 adet boyama şerbet makremesi vardı.

Çizelge 6. 27 Konutlarda Boyama Sayısı

İsim	Semt	Boyama (adet)
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	12
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	21
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mah.	26
	Kemeraltı	12
Maktul Hazinekar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	4+ bir miktar
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	16
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıd	2
Cebehane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	4
Asıtane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa	7
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		1
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		40
Cebecibaşı Kadri Ağa		1
Çerağ Emine Hanım		1
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan	3
Çerağ Cilve Hatun	Horhor	2

6.3 Yatak Takımları

Odaların bugünkü anlamda işlevsel olarak ayrışmadığı 18.yüzyılda odaların yatma mekanı olarak kullanıldığı bilinmektedir. Yatak takımları yani döşek, yatak, çarşaf ve yastıklar aynı odadaki dolaptan, yüklükten veya sandıkta dururdu. Aşağıda daha detaylı görüleceği üzere döşek, yorgan ve yastıklar kirlendiğinde değiştirilmek üzere döşek

yüzü, çarşaf, yorgan yüzü, yastık yüzü gibi kılıflarla kaplanırdı. D’ohhson yatakların özel durumlar dışında sabit olmadığını şu şekilde aktarır:

“Müslümanların yatmasında da Doğu an’anelerinin eski sadeliğine rastlanır. Henüz ne karyola, ne de Avrupalılarınki gibi süslü yatakları biliyorla... Yataklar gündüz toplandığı için evlerde gündüzün yatak göremezsiniz; şüphesiz hastalık hali hariç. Bu durumda hasta sofaya serili yatağında kalır. Seçkin ailelerde hanım hamile olduğu zaman, doğumdan birkaç hafta önce bilhassa ilklerde, oda şam halısı, saten yahut başka kumaşlarla döşenir ve yine aynı kumaştan bir yatak hazırlanır. Doğum burada yapılır, yakınların ve samimi dostların tebrikleri burada kabul edilir. Doğumdan kırk gün sonra bütün bunlar kaldırılır ve yeni bir doğuma kadar bir daha kullanılmaz [23].”

6.3.1 Döşek ve Firaşlar

Döşekler, sabit olmayan, gerektiğinde çarşaf veya yorganlarla beraber katlanıp kaldırılabilen, içi ip, yün gibi malzemelerle doldurulan (bene memlu) yataklardır. Konutlarda “yatak”ların bulunması ve bir belgede “yer döşegi”nden bahsedilmesi döşeklerin genellikle yerden yüksekte bir nesnenin üzerine konulduğunu gösterir. D’ohhson’un [23] ifadelerinde de “yerden bir ayak yüksekliğindeki bir peykenin üzerine yatak” yapıldığı kayıtlıdır. Döşeklerin altına kimi zaman özel nihaliler konulur (döşek nihalisi), döşek yüzü, döşek kılıfı, döşek şiltesi, döşek puşidesi gibi örtülerle üstü örtülürdü. Genellikle boğasi, sandal, yemeni, kutni, şal, havlu, beledi kumaşlardan yapılmışlardır. Döşekler işlenebildiği gibi, döşek kılıfları veya yüzleri yaldızlı, alaca renklerde olabiliyordu. Alaca, kırmızı, kalemkâri olabilen döşekler yorgan veya çarşafarla kaydedildiklerinden bunların nevresimlerle beraber takım olarak yapıldıklarını düşünebiliriz. Değer bakımından ise döşekler 400 ile 1000 kuruş arasında değişen bir aralığa sahipti.

Sözlüklerde yatak, döşek manasına geldiği belirtilen “firaş”ların ise nasıl kullanım sergilediğini bilmiyoruz. Sadaret kethüdası Mehmed Paşa’nın Anadoluhisarı’ndaki hanesinde sedefkâri olarak bulunan 1 adet firaş muhtemelen mobilya türünden bir eşyayı temsil ediyordu.

Üst sınıf konutlarında döşek kullanımının ortalama 3,7 adet cariyeye konutlarında ise 2,5 adet olduğu dikkati gözlenmiştir. Daha detaylı incelendiğinde konutlardaki döşeklerin özellikleri şu şekildedir:

Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki yalısında 1 adet bene memlu kırmızı döşek ile 1 adet yıldızlı döşek kılıfı; Rumelihisarı'ndaki yalısında 4 adet taraklı kırmızı sandal döşek ile 1 adet bene memlu kırmızı döşek; Anadoluhisarı'ndaki yalısında ise sedefkâri firaş (döşek) vardı. Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısında biri boğasi olan 2 adet bene memlu kırmızı döşek ve 1 adet yünden kırmızı yer? Döşegi; Beylerbeyi Yalısı'nda 1 adet bene memlu alaca kalemkâri yemeni döşek ile 1 adet bene memlu kırmızı döşek vardı. Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısında 1 adet kadife döşek kılıfı bulunuyordu. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 1 adet sagir beledi döşek, 2 adet beledi döşek, 2 adet kutni döşek ve bunların üzerine örtülmek üzere 5 adet döşek çarşafı vardı. Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında biri kebir 5 adet döşek şiltesi, 3 adet işleme döşek nihalisi? Vardı. Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinde 4 adet beledi döşek ve 2 adet beyaz döşek; Kemeraltı'ndaki hanesinde ise 3 adet beledi döşek bulunuyordu. Çorlulu Mustafa Paşa'nın Atmeydanı'ndaki hanesinde 1 adet kırmızı döşek ve Çatladıkapi'daki hanesinde 1 beyaz ve 3 kırmızı döşek ayrıca Camekanda havlu döşek vardı. Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 2 adet çit döşek bulunuyordu. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 1 döşek ve 4 boğasi yemeni döşek; Beşiktaş'taki hanesinde ise 21 döşek vardı ve bunların 1'i kutni, 3'ü işleme, 14'ü adet beledi döşek idi. Ayrıca 1 adet köhne şal döşek puşidesi ve 1 adet alaca döşek yüzü bulunuyordu. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 1 adet kırmızı döşek ve 1 adet Uşak döşemesi vardı. Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadırga Limanı'ndaki hanesinde 3 döşek yer alıyordu. Cebecibaşı Kadriaga zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesinde 2 adet beledi döşek, Üsküdar'daki hanesinde biri halilesinin (nikahlı eşinin) olan 2 beledi döşek vardı. Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde her biri yük derununda (yükükte) olan 3 kırmızı döşek, ayrıca başka bir yük derununda cariyelere ait yorgan ve köhne bir döşek vardı.

Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in hanesinde 2 adet kırmızı döşek ve bir miktar yün vardı. Girit Defterdarı Musa Efendi'nin Kanlıca'daki hanesinde 2 şilte döşek bulunuyordu. Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 6 döşek vardı ve bunlardan dördü beledi döşek ve biri yorganlıydı. Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi'nin Sandıkçılar'daki hanesinde 1 kırmızı döşek vardı. Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa'nın Kılıçali Paşa Mahallesi kurbundaki hanesinde 2 döşek, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Demirkapı'daki hanesinde 1 adet beledi döşek, Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın hanesinde 3 adet çarşaf döşek ve 5 adet merre döşek vardı. Kasabbaşı İsmail Ağa'nın hanesinde 1 adet döşek, Kasabbaşı Ahmed Ağa'nın Sancaktar Hayreddin mahallesindeki hanesinde 4 adet beledi döşek, Cariye Hatice Hatun'un Atmeydanı'ndaki hanesinde 1 adet kırmızı döşek, Çerağ Mesrure Hatun'un Aksaray'daki hanesinde 1 adet beledi köhne döşek, Çerağ Hoşnaz Hatun'un hanesinde 1 adet döşek, Çerağ Ülfet Hatun'un Kadiçeşme'sindeki hanesinde 2 adet şilte döşek, Çerağ Cilve Hatun'un Horhor'daki hanesinde 1 adet kırmızı döşek ve Hizmetkar Ümmügülsüm'ün Sultantepe'deki hanesinde 5 adet beledi döşek vardı. Sarayı Zekiye Kadın'nın Ahırkapı'daki hanesinde ise 1 adet işleme döşek yüzü vardı.

Çizelge 6. 28 Konutlarda Döşek Sayıları

İsim	Semt	Döşek (adet)	İsim	Semt	Döşek (adet)
Maktul Ali Paşa	Findıklı	5	Cebecibaşı Kadriâğazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi	2
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy	1		Üsküdar	2
	Rumelihisarı	5	Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa	4
	Anadoluhisarı	fıraş 1	Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		2
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı	3	Girit Defterdarı Musa Efendi	Asitane	2
	Beylerbeyi	2	Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed Avnullah	Bahçekapı	6
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane		Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi	Sandıkçılar	1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	5	Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalıpaşa	2
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	5 döşek şiltesi, 3 döşek nihalisi	Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı	1
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi	6	Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		8
	Kemeraltı	3	Kasabbaşı İsmail Ağa		1
	Atmeydanı	1	Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin mah.	4
	Çatladıkapı	5	Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı	1
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	2	Çerağ Mesrure Hatun	Aksaray	1
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	5	Çerağ Ülfet Hatun	Kadiçeşme	2
	Beşiktaş	21	Hizmetkar Ümmügülsüm	Sultantepe	5
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	1	Sarayı Zekiye Kadın	Ahırkapı	1 döşek yüzü
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadınca Limanı	3			

6.3.2 Yataklar

Döşek kelimesinden sonra yatak kelimesi batılı anlamda bir mobilyayı çağrışırsa da belgelerdeki “şilte yatak”, “beyaz yatak”, “yükçükte yatak” gibi ifadelerden döşeğe benzer bir eşyadan bahsedildiği anlaşılır. Ayrıca yalnız üst sınıf ricalinin değil

konutlardaki uşak ve cariyelerin yataklarının bulunmasından, batılı bir mobilya gibi tasavvur edemeyiz, dolayısıyla bu eşyaların lüks bir kullanıma işaret etmediğini söyleyebiliriz. Aşağıda daha detaylı görüleceği üzere yataklar cariyeye konutlarında bulunmamakla birlikte, döşeğe kısayla üst sınıf konutlarında 5,8 adet gibi yüksek bir ortalamada yer almıştır.

Defterdar Atıf Mustafa Efendi'nin hanesinde 2 takım yatak, Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 1 adet yatağı, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 1'i cariyenin toplam 7 yatak vardı. Mustafa Paşa'nın Şehzade'deki hanesinde yüklükte 3 yatak, Atmeydanı'ndaki hanesinde 1 adet yatak ve Çatladıkapı'daki hanesinde 1'i beyaz 9'u kırmızı şilte olmak üzere 10 yatağı vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı'ndaki hanesinde 17 yatak vardı ve bunların 6'sı uşakların ve cariyelerindi. Asıtane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde ise yük derununda 1 Hasan Ağa'nın kendi yatağı ve 1 adet misafir yatağı vardı.

Çizelge 6.29 Konutlarda Yatak Sayıları

İsim	Semt	Yatak (adet)
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	7
Çorlulu Mustafa Paşa	Şehzade	3
	Atmeydanı	1
	Çatladıkapı	10
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	17
Asıtane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa	2
Defterdar Atıf Mustafa Efendi		2 takım
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Ef.	Bahçekapı	1

6.3.3 Yorganlar

Konutlarda yaşayan aile bireylerinin yorganları, misafir yorganları ve cariyeye yorganlarından ayrı tutulduğu, birbirine karıştırılmadığı gözlemlenmektedir. Uyurken beden üzerine serilen yorganların yanı sıra diz yorgani, tennur yorgani, kundak yorgani yüz? Yorgani gibi çeşitleri de bulunmaktadır. Döşeklerde olduğu gibi yorganların temizliğinin kolay yapılması amacıyla yorgan şiltesi ve yorgan yüzü kullanılırdı. Yastık, şilte ve çarşafarla takım halinde de bulunan yorganlar tahta anbarlarda, sandıklarda, dolap ve yüklüklere kaldırılarak toplanırlardı. Sakızkâri, Kıbriskâri, kalemkâri,

yorganların konutlarda yer aldığı gibi yorganlar yemeni, saçaklı atlas, sandal, keremsud, murassa' beyaz üzerine çiçekli, işleme, şal, dülbent üzerine işleme, elvan, diba, hatai kumaşlardan yapılırlardı. Muhtemelen bebekler için küçük boyutlarda üretilen "kundak yorganları" da defterlerde dikkati çeken eşyalardan olmuştur. Üst sınıf konutlarında 21,7 adet cariye konutlarında ortalama 8,8 adet bulunduğu tespit edilmiştir. En fazla Merhume Hanım Sultan'ın evinde yorgana rastladık, burada 104 adet yorgan varken bunu Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesindeki 89 adet yorgan takip etmektedir.

Sadrazam İbrahim Paşa'nın Çırağan yalısında 7 adet köhne yorganı ile beraber çarşaf vardı. Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 13 yemeni yorgan vardı. Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki yalısında 1 adet kırmızı saçaklı atlas yorgan, 1 adet saçaklı sandal yorgan, 1 adet saçaklı al keremsud yorgan vardı. Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısında kebir tahta sandık içinde 25 yemeni yorgan, 6 köhne murassa' yorgan, Beylerbeyi yalısında 1 adet sade beyaz kebir yorgan ile 1 adet beyaz üzerine çiçekli kebir yorgan vardı. Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısında 8'i köhne 23 adet yemeni yorgan, 2 adet işleme atlas yorgan ve 4 adet köhne yorgan vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 65 yorgan vardı. Bunlardan 20'si elvan kibriskâri, 23'ü kalemkâri, 2'si hatai, 9'u elvan, 3'ü atlas dikme, 1'i şal dikme, 1'i atlas klabdanlı, 1'i işleme kundak yorganı, 1'i sagir kundak yorganı idi. Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 104 yorgan ve 4 yorgan şiltesi bulunduğu görülüyor. Yorganlar şu şekildeydi: 1 adet işleme yemeni, 2 keremsud, 8 adet çarşafıyla beraber elvan yemeni yorgan, 9 yemeni, 11 sandal, 1 çekme? Yorgan, 1 çiçekli keremsud, 2 şal yorgan, 2 dülbent üzerine işleme yorgan, 35 müsta'mel yemeni yorgan, 14 müsta'mel sandal yorgan, 8 kutni ve keremsud müsta'mel yorgan, 2 sandal yorgan, 2 cedit yemeni yorgan, 1 cedit keremsud yorgan, 1 beyaz sandal işleme diz yorganı, 1 adet keremsud yorgan, 1 yorgan, 1 cedit yemeni yorgan, 1 adet cedit keremsud yorgan, 1 adet cedit sandal yorgan, 1 adet yemeni yorgan, 2 yemeni vasat yorgan, 2 çift yorgan, 1 sandal yorgan ve 2 adet keremsud yorgandı. Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinde 26 yorgan vardı ve bunların 13'ü yemeni yorgan, 2'si cariye yorganıydı. Kemeraltı'ndaki hanesinde ise 56 yorgan ve 5 yorgan yüzü vardı. Yorganlar diba, yemeni, hatai ve sakız

yorganı idi. Yorgan yüzleri ise şu şekilde yapılmışlardı; göz atlas üzerine işleme, yeşil atlas üzerine işleme, atlas üzerine suzeni işleme ve mor atlas üzerine işleme kundak yorganı yüzü. Çorlulu Mustafa Paşa'nın Şehzade'deki hanesinde yüklükte 3 yatakla beraber biri diba 2 yorgan bulunduğu kaydedilir. Atmeydanı'ndaki hanesinde 3 adet cariyeye ve misafir yorganı, şilte ve yüz yastığı tahta anbarda muhafaza edilmektedir. Çatladıkapı'daki hanesinde ise merdiven üzerindeki tahta anbarda memlu (dolu) yorgan, yüz yastığı ve çarşaf ile beraber durmaktadır. Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 3 telli yorgan, 9 yorgan, 11 çarşaf ile beraber yorgan, 23 yemeni yorgan ve şilte, yastık, yüz yastığı ve çarşafın içinde bulunduğu 3 tahta anbar vardı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 42 yorgan ve 1 yorgan yüzü vardı. Yorganlar içinde 8 adet diz yorganı vardı, bunların 2'si elvan bürüncük, 1'i tel diba, 3'ü işleme, 2'si suzeni tülbentten yapılmıştı. Yorganlar ise 8'i yemeni, 1'i keremsud, 2'si suzeni beyaz keremsud işleme, 1'i tel çekme, 10'u kalemkâri yemeni, 1'i suzeni, 4'ü elvan kumaş, 2'si köhne, 1'i suzeni işleme, 1'i üstufe, 1'i örenşahi kumaşlarından yapılmıştı. Hazinedar Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesinde 89 yorgan ile 3 diz yorganı ve 2 yorgan kılıfı vardı. Yorganları 1 adet işleme, 3 adet çiçekli keremsud, 1 adet diba, 8 adet elvan yemeni, 1 adet şal, 5 adet elvan telli, 2 adet şal, 15 adet yemeni, 10 adet altın yemeni ve kıbriskâri, 3 adet köhne yemeni, 3 adet suzeni, 36 adet elvan yorganlar oluşturuyordu. Diz yorganlarından biri sarı şal üzerine işleme, ikisi yeşil işlemeliydi. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde yorganlarıyla beraber 3 yatak, ehlinin olduğu söylenen 22 çit ve yemeni yorgan vardı. Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesinde 45 yorgan, 1 yemeni yorgan yüzü ve 1 diz yorganı vardı. Yorganlardan 4'ünün yapağı ile dolu olduğunu biliyoruz. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıd Cami kurbundaki hanesinde 1 köhne yorgan yüzü, 1 diz yorgan ve 1 yorgan vardı. Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde çarşaf ile beraber 4 yorgan, 2 adet kontuş yorgan karsak kürk(?) vardı. Cebecibaşı Kadriağa zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 1 adet leh çiti yorgan, 1 sandal yorgan, 2 adet çarşaf ile beraber yorgan ve 1 diz yorganı vardı, Üsküdar'daki hanesinde ise 2 adet köhne yorgan bulunuyordu. Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde Kebir tahta anbar derununda

hareme müteallik yorgan ve yüz yastığının yanı sıra 3 adet yemeni yorgan, 7 adet çarşafı ile beraber misafir yorgani, 1 adet kutni yorgan, 1 adet köhne yemeni yorgan, 2 yorgan, 4 köhne yorgan ve ikisi sagir köhne 3 yemeni yorgan vardı. Cariyelere mahsus yorgan ve köhne döşekler ise bir yük derununda bulunuyordu. Ayrıca hanede 1 adet kalemkâri yorgan yüzü vardı.

Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın çarşafı ile beraber 2 adet basma yorgan, Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in 1 yorgan şiltesi, 2 yorgani ve 12'si basma olan toplam 19 yorgan yüzü vardı. Girit Defterdarı Musa Efendi'nin Kanlıca'daki hanesinde 14 adet köhne yemeni yorgan vardı. Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 4'ü yemeni elvan olan toplam 7 yorgan vardır. Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi'nin 6 yorgani ve bir yüz yorgani (yorgan yüzü olmalı) vardır. Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa'nın Kılıçali Paşa mahallesindeki hanesinde 16 yorgan vardı ve bunların 2'si çit, 4'si köhne, 6'sı kalemkâri, 1'i kutni, 1'i basma idi. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa'nın Paşa kurbundaki hanesinde 2 Kıbrısî yorgan kayıtlara geçmiştir. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Demirkapı'daki hanesinde 3'ü çit toplam 5 yorgan vardır. Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın hanesinde 56 yorgan vardı. Bunlar 2 adet sakızî telli, 1 adet sakızî, 2 adet sandal ve Kıbrısî, 13 adet yemeni, 2 adet telli hatai, 1 adet acemâni, 2 adet telli Sakızkâri, 1 adet basma, 1 adet benedari? Ve kalemkari, 11 adet yorgan, 2 adet Kıbrısî, 2 adet yüz yorgani, 1 kırmızı ve 4 Kıbrısî, 1 adet mor, 1 adet çit, 1 adet hindî, 2 adet çiçekli keremsud ve sandal, 1 adet kumaş, 5 adet elvan, 1 adet yemeni ve sertab?, 2 adet çiçekli, 1 adet suzeni şal yorgandı. Kasabbaşı İsmail Ağa'nın hanesindeki 3 yorgandan biri Kalemkâri, diğeri cedid yüzlüydü. 1 adet de cedid kalemkâri yorgan yüzü vardı. Kasabbaşı Ahmed Ağa'nın Sancaktar Hayreddin mahallesindeki hanesinde 20 yorgan vardı ve bunların 18'ini yemeni, 2'sini döğme yorgan oluşturunuyordu. Cariye Hatice Hatun'un Atmeydanı'ndaki hanesinde 10 adet yemeni basma yorgan vardı. Çerağ Emine Hanım'ın hanesinde 25 yorgan vardı, bunlar 12 adet yemeni ve çiçekli ve basma yorgan, 2 adet şal yorgani, 3 adet suzeni ve yemeni yorgan, 8 adet yemeni yorgandı. Çerağ Rukiye Hatun'un Kumkapı'daki hanesinde 11 yorgandan 4'ü basma 1'i diz yorgani idi. Çerağ Mesrure Hatun'un hanesindeki 11 yorgandan 1'i şal, 1'i beldar idi. Çerağ Ülfet Hatun'un Kadiçeşme'deki hanesinde 7 yorgandan biri sim kabareli, biri

sagir suzeni ve yemeni, beşi yemeni ve kumaş idi. 1 de diz yorganı vardı. Çerağ Zeynep Hatun'un Süleymaniye'deki hanesinde 11 yorgan vardı. Bunlardan 1'i işleme şal, 1'i köhne yemeni, 1'i köhne, 2'si tandır, 3'ü çarşafıyla beraber, 1'i kalemkâri tülband yorganı, 1'i yemeni ve 1'i tahta(?) yorganıydı. Çerağ Emetullah Hatun'un Katip Sinan mahallesindeki hanesinde 1 adet çit yorgan vardı. Çerağ Cilve Hatun'un Horhor'daki hanesinde 14 yorgan vardı ve bunların 2'si basma ve yemeni, 2'si işleme şal, 10'u çarşafıyla beraber yemeni yorgandı. Ayrıca hanede bir de yorgan şiltesi vardı. Çerağ Mehpare bint Abdullah'ın Kumkapı'daki hanesinde 1'i sagir 3 yorgan vardı. Çerağ Zenciye Halime'nin Yatağan Çeşmesi'ndeki hanesindeki 5 yorgandan 1'i çarşafıyla beraber yemeni, 2'si çit, 2'si köhne yemeni idi. Hizmetkar Ümmügülsüm'ün Sultantepe'sindeki hanesinde 2 adet çarşafı ile beraber köhne çit yorgan, 1 çit yorgan, 1 köhne yorgan ve 2 adet çarşafı ile beraber yorgan toplamda 8 adet yorgan vardı. Sarayı Hafize Kadın'ın 1 adet sarı şâli ve işleme sagir yorganı, 6 adet yemeni yorganı ve 1 adet yorgan yüzü bulunuyordu. Sarayı Zekiye Kadın'ın Ahırkapı'daki hanesinde çarşafı ile beraber 1 adet yemeni ve telli yorgan, 1 adet işleme şâli yorgan vardı. Cebecibaşı Kadriaga'nın hanesinde ise 2 kalemkâri köhne yorgan ve 11 adet yemeni yorgan vardı.

Çizelge 6.310 Konutlarda Yorgan Sayıları

İsim	Semt	Yorgan (adet)	İsim	Semt	Yorgan (adet)
Sadr-ı Ali Paşa	Çırağan Yalısı	7	Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi	Asitane	2
Maktul Ali Paşa	Findıklı	13	Girit Defterdarı Musa Efendi	Asitane	14
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy	3	Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Ağa	Bahçekapı	7
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı	31	Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi	Sandıkçılar	6
	Beylerbeyi	2	Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalıpaşa	16
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	29	Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa	Paşa kurbu	2
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	65	Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı	5
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	104	Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		56
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi	26	Kasabbaşı İsmail Ağa		3
	Kemeraltı	56	Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hay	20
Çorlulu Mustafa Paşa	Şehzade	2	Cebecibaşı Kadri Ağa		13
	Atmeydanı	3	Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı	10
	Çatladıkapı	1	Çerağ Emine Hanım		25
Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	Hocapaşa	46	Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapı	11
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	42	Çerağ Mesrure Hatun	Aksaray	11
	Beşiktaş	89	Çerağ Ülfet Hatun	Kadiçeşme	7
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	25	Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye	11
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı	45	Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan	1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıt	1	Çerağ Cilve Hatun	Horhor	14
Cebehane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	6	Çerağ Mehpare bint Abdullah	Kumkapı	3
Cebecibaşı Kadriagazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi	4	Çerağ Zenciye Halime	Yatağan Çeşm	5
	Üsküdar	2	Hizmetkar Ümmügülsüm	Sultantepe	8
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan	Vefa	21+cariyelerin	Sarayı Hafize Kadın		7
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		2	Sarayı Zekiye Kadın	Ahırkapı	2

6.3.4 Çarşaf lar

Yatakların üzerine serilirler, yorgan ve yastıklarla takım halinde bulunurlardı. Gerektiğinde yenisi dikilmek üzere top kumaş halinde de konutlarda bulunurdu. Bez, bürüncük ve tülbent kumaşlardan yapıldığı gibi Mısır çarşaf larının revaçta olduğu görülür. Ayrıca Trabzon bezi, ağabani, Kütahya bezi çarşaf lar da kullanılmıştır. Ayrıca Döşek çarşaf ı ve abdest çarşaf ı olan nesnelere de rastlanmaktadır. Üst sınıf konutlarında ortalama 12,9, cariy e konutlarında ise 6,6 adet bulunduğ u hesaplanmıştır. Konutlardaki çarşaf dağılım ı ve nitelikleri ise ş u şekildedir:

Sadrazam İbrahim Paşa'nın Çırağan'daki yalısında 7 adet çarşafıyla beraber köhne yemeni yorgan, Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısında 7 adet çarşaf, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 2 adet yorgan, yastık ve sargısı ile beraber çarşaf, 17 adet çarşaf la beraber ş ilte, 5 adet tülbend çarşaf, 16 adet çarşaf ve 5 adet döşek çarşaf ı vardı. Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 4 top çarşaf, 1 adet bürüncük çarşaf, 3 adet Trabzon bezi çarşaf, 3 adet ağabani çarşaf, 5 adet Mısırî çarşaf, 25 adet müsta'mel çarşaf, 7 adet Kütahya bezi çarşaf, 6 adet çarşaf ve 1 adet tülbend çarşaf vardı. Çorlulu Mustafa Paşa'nın Çatladıkapı'daki hanesinde merdiven üzerindeki büyük tahta bir anbarda 1'er yorgan, yüz yastığı ve çarşaf bulunuyordu. Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 6 adet bez çarşaf, 9 adet çarşaf, 5 adet tülbend çarşaf, 11 adet yorganla beraber çarşaf, 3 tahta anbarda yorgan, ş ilte, yastık ve yüz yastıkları ile beraber çarşaf ile 1 sandık çarşaf lık bez vardı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 3 adet beyaz bez çarşaf, 1 adet çarşaf, 1 adet Mısırî çarşaf, 3 adet ş ilte çarşaf ı, 1 adet bürüncük çarşaf vardı, Beşiktaş'taki hanesinde ise 9 adet çarşaf, 9 adet beyaz çarşaf, 1 adet müsta'mel buhurî çarşaf, 2 köhne Mısırî çarşaf ve 4 adet beyaz kaplı çarşaf vardı. Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadırga Limanı'ndaki hanesinde 21 adet çarşaf, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıd'taki hanesinde 1 adet çarşaf bulunduğ unu biliyoruz. Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde 4 adet çarşaf ı ile beraber yorgan, Cebecibaşı Kadriğa zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 1 adet abdest çarşaf ı, 1 adet çarşaf, 2 adet çarşaf ı ile beraber yorgan, 1 adet köhne Mısır çarşaf ı vardı. Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde Anbar derununda 7 adet çarşaf larıyla beraber yorganlar, 1

Mısır çarşafı, 6 adet beyaz müsta'mel çarşaf ile siyah bir sepet sandıkta "müteveffa-yı mumaleihin zevcesinin ve oğlu Mehmed Sadık Efendi'nin zevcesinin yemeni, çarşaf, gömlek ve sair hurdavat"ı vardı.

Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın 2 adet çarşafı ile beraber basma yorgan, Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in 5 çarşafı, 2 adet rub' çarşaf ve 1 adet Mısır çarşafı vardı. Girit Defterdarı Musa Efendi'nin Asitane'deki hanesinde 1 adet köhne çarşaf, Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 1 çarşaf ve 4 adet şilte çarşafı bulunuyordu. Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi'nin Sandıkçılar'daki hanesinde 1 adet çarşaf, Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa'nın Beşiktaş Kılıçalıpaşa kurbundaki hanesinde 1 adet çarşaf vardı. Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın 1 top çarşafı yanında 1 adet mavi çarşaf, 2 adet beyaz çarşafı, 13 adet çarşafı, 11 adet şilte çarşafı, 3 adet döşek çarşafı olmak üzere toplam 30 adet çarşaf vardı. Cebecibaşı Kadriaga'nın 1 adet beyaz çarşafı vardı. Cariye Hatice Hatun'un 7 adet çarşafı, Çerağ Emine hanımın 4 adet çarşafı, Çerağ Rukiye Hatun'un Kumkapı'daki hanesinde ikisi köhne 3 adet çarşafı, Çerağ Mesrure Hatun'un Aksaray'daki hanesinde 1 adet müsta'mel çarşafı, Çerağ Zeynep Hatun'un Süleymani'yedeki hanesinde 17 çarşafın yanı sıra 3 adet kalemkâri yorganla beraber çarşaf ve 1 adet kalemkâri tülbind çarşafı vardı. Çerağ Emetullah Hatun'un Katip Sinan mahallesindeki hanesinde biri köhne 16 adet çarşaf vardı. Çerağ Cilve Hatun'un Horhor'daki hanesinde 10 adet yemeni yorganla beraber çarşaf ve 3 adet çarşaf vardı. Çerağ Mehpare bint Abdullah'ın Kumkapı'daki hanesinde 1 adet çarşaf, Çerağ Zenciye Halime'nin Yatağan Çeşmesi'ndeki hanesinde 1 adet çuka çarşaf, Hizmetkar Ümmügülsüm'ün Sultantepe'sindeki hanesinde 2 adet köhne çit yorganla beraber çarşaf ve 2 adet yorganla beraber çarşaf vardı. Sarayı Hafize Kadın'ın 3 adet beyaz şilte çarşafı ve 3 adet çarşafı vardı. Sarayı Zekiye Kadın'ın Ahırkapı'daki hanesinde 1 adet yatak çarşafı, 1 adet yemeni ve telli yorganla beraber çarşaf ve 1 adet çarşafı vardı.

Çizelge 6. 31 Konutlarda Çarşaf Sayıları

İsim	Semt	Çarşaf (adet)	İsim	Semt	Çarşaf (adet)
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	7	Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi	Sandıkçılar	1
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	7	Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalıpaşa	1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	45	Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		1 top+30
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	51+4 top	Cebecibaşı Kadri Ağa		1
	Çatladıkapı	1	Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı	7
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	31+ çarşaflık bez	Çerağ Emine Hanım		4
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	8	Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapı	3
	Beşiktaş	25	Çerağ Mesrure Hatun	Aksaray	1
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı	21	Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye	21
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıt	1	Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan	16
Cebehane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	4	Çerağ Cılve Hatun	Horhor	13
Cebecibaşı Kadriagazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi	5	Çerağ Mehpare bint Abdullah	Kumkapı	1
	Üsküdar	15	Çerağ Zenciye Halime	Yatağan Çeşm	1
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		2	Hizmetkar Ümmügülsüm	Sultantepe	4
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		8	Sarayı Hafize Kadın		6
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asitane	1	Sarayı Zekiye Kadın	Ahırkapı	3
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnu	Bahçekapı	5			

6.3.5 Yastık Yüzleri

Belgelerde geçen yastık türlerinin hangilerinin yatmak amacıyla kullanıldığı bilinemediğinden baş yastığı, yüz yastığı, köşe yastığı ismiyle anılan yastıklar Mobilyalar bölümünde ele alınmıştır. Bugünkü anlamda nevresim takımlarının işlevini gören yorgan ve yastık yüzleri ise yatak takımları arasında yer almışlardır.

Sadrazam İbrahim Paşa'nın Çırağan yalısında 22 yastık yüzü vardı. Bunların 10'u .. zemin yeşil Acemkâri zer-düz .. astarlı, 7'si Şam kesmesi, 5'i ... astarlı .. kadife idi. Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 83 adet yastık yüzü vardı. Bunların 'si müsta'mel klabdanlıca, 2'si mütella Sakızî, 4'i müsta'mel kadife, 22'si köhne kadife, 2'si hatai, 33'ü çatma yastık yüzü idi. Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısında 10'u yemeni olmak üzere 17 adet köhne yastık yüzü vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 115 yastık yüzü vardı. Bunların 3'ü köhne işleme, 88'i çatma, 12'si pesend işleme döşeme, 12'si laciverdî kadife üzerine sırma işleme idi. Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısındaki 21 adet yastık yüzünün 5'i leh çuka basma, 4'ü müsta'mel Sakızî, 10'u müsta'mel ..., 1'i diba ve 1'i hatai yastık yüzü idi. Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinde 12 yastık yüzünden 4'ü frenkpesend mütella, 8'i yemeni idi. Kemeraltı'ndaki hanesinde ise 18 yastık yüzünden 16'sı müsta'mek kadife, 2'si müsta'mel çuka basma idi. . Çorlulu Mustafa Paşa'nın Şehzade'deki hanesinde 9 adet üstufe yastık yüzü, Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 4'ü telli 16 adet çatma yastık yüzü vardı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 20 yastık yüzünden 5'i Acem dibası, 19'u Cedid döşeme Bursa, 6'sı telli cedid kadife Frenkpesend

idi. Beşiktaş'taki hanesinde ise 143 adet yastık yüzü vardı. Bunların 12'si mahlut sedir(?), 4'ü müsta'mel kadife, 4'ü sade kadife köşe, 6'sı sarı suzeni, 14'ü Benaluka, 15'i beyaz Frenkpesend, 3'ü şeritli kadife, 14'ü telli kadife frenkpesend, 4'ü müsta'mel havlu, 37'si Müsta'mel Frenkpesend beyaz şâli, 2'si telli üstufe, 14'ü şeritli beyaz kadife, 12'si müsta'mel beyaz üstufe, 1'i üstufe, 5'i ağır üstufe, 12'si İstanbul mücessemi(?) Frenkpesend, 2'si havlu yastık yüzü idi. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 5 çift Kıbrıs basması yastık yüzü vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıd Cami kurbundaki hanesinde 8 adet basma, 7 adet Sakızkâri yastık yüzü, Cebecibaşı Kadriğa zade Mehmed Ağa'nın Üsküdar'daki hanesinde 29 adet Lehkâri köhne yastık yüzü vardı.

Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın 3 adet yastık yüzü, Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in 9 adet köhne mahlut yastık yüzü, Defterdar Atıf Mustafa Efendi'nin hanesinde 15 adet cedid kadife yastık yüzü, Girit Defterdarı Mustafa Efendi'nin Kanlıca'daki hanesinde 6 adet cedid beledi yastık yüzü, Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa'nın Kılıçalipaşa mahallesindeki hanesinde 15 adet yastık yüzü, Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın 5 adet kadife yastık yüzü, Kasabbaşı İsmail Ağa'nın biri işleme 2 adet yastık yüzü, Cariye Hatice Hatun'un Atmeydanı'ndaki hanesinde 3 adet yastık yüzü, Çerağ Mesrure Hatun'un Aksaray'daki hanesinde 1 adet yastık yüzü, Çerağ Ülfet Hatun'un Kadıçeşme'sindeki hanesinde beşi sade toplam 14 adet üstufe, 6'sı hatai yastık yüzü, Çerağ Cilve Hatun'un Horhor'daki hanesinde 2 adet yastık yüzü, Çerağ Mehpare bint Abdullah'ın Kumkapı'daki hanesinde 2 adet yastık yüzü ve Sarayı Hafize Kadın'ın hanesinde 4'ü hatai, beldar ve atlas olan 6 yastık yüzü vardı.

Çizelge 6.32 Konutlarda Yastık Yüzü Sayısı

İsim	Semt	Yastık Yüzü (adet)	İsim	Semt	Yastık Yüzü (adet)
Sadrâzam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	22	Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıd	15
Maktul Ali Paşa	Findıklı	83		Üsküdar	29
	Rumelihisarı	1 (kılıfı)	Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		3
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	17	Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		9
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	115	Girit Defterdarı Musa Efendi	Kanlıca	6
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	21	Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalipaşa	15
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesini	12	Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		5
	Kemeraltı	18	Kasabbaşı İsmail Ağa		2
Çorlulu Mustafa Paşa	Şehzade	9	Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı	3
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	16	Çerağ Mesrure Hatun	Aksaray	1
Maktul Hazinekar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	20	Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme	20
	Beşiktaş	143	Çerağ Mehpare bint Abdullah	Kumkapı	2
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	5 çift	Sarayı Hafize Kadın		6

6.3.6 Yatak Bağı/Döşek Bağı

Belgelerde yalnız kadınlar tarafından kullanıldığı görülen yatak/döşek bağı ya da sargısının ne olduğu tam olarak anlaşılamamakla beraber bu nesnenin yatak ve döşeklerin bağlamak suretiyle dolaba kaldırılması için kullanılan bir tür ip olduğu düşünülmektedir. Çerağ olarak saraydan ayrılmış cariyelerin konutlarında rastladığımız yatak bağlarının II.Abdülhamid döneminde hala kullanıldığı dikkati çeker. Kızların çeyizlerine konulan bu ürünün, 18.yüzyılda da simgesel olarak önemli bir yeri olmalıdır.

Cariye Hatice Hatun'un Atmeydanı'ndaki hanesinde 1 adet döşek bağı, Çerağ Emine Hanım'ın hanesinde 1 adet yatak bağı, Çerağ Emetullah Hatun'un Katip Sinan mahallesinde 2 adet yatak bağı, Çerağ Cilve Hatun'un Horhor'daki hanesinde 3 adet yatak bağı, Çerağ Zenciye Halime'nin Yatağan Çeşmesindeki hanesinde 1 adet yatak bağı, Sarayî Zekiye Kadın'ın Ahırkapı'daki hanesinde 2 adet yatak bağı bulunuyordu.

Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında Halil Ağa'nın zevcesinin olduğu belirtilen Haremde Fevkani Divanhanede biri Mardinî, onbiri müsta'mel olan 12 adet "yatak sargusu" vardı.

Çizelge 6.33 Konutlarda Yatak Bağı Sayısı

İsim	Semt	Yatak Bağı (adet)
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	12
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı	1
Çerağ Emine Hanım		1
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan	2
Çerağ Cilve Hatun	Horhor	3
Çerağ Zenciye Halime	Yatağan Çeşmesi	1
Sarayî Zekiye Kadın	Ahırkapı	2

6.3.7 Cibinlikler

Yatakların ve beşiklerin üzerini örten yazlık ve kışlık türleri bulunan bir tür koruyucudur. Doğum gibi özel günler için yataklar inci ve sırmalarla süslenir yatak takımları ile yatağın üzerine asılan cibinlik işlenmiş kırmızı atlastan olurdu ve yakut, zümrüt, incilerle işlenirdi Yatağın yanı sıra beşik üzerindeki cibinlik de aynı şekilde süslenirdi [162].

Julia Pardoe yeni doğum yapmış bir annenin odasından bahsederken yatağın cibinlikle döşendiğini şu şekilde anlatır [163]: "*Oda kapısının tam karşısında hanımın perdeleri*

açılmış yatağı duruyordu. Ayrıca kaşmir şallardan yapılma fistolu bir cibinlik de hazırlanmış, gümüş ve altın renginde tellerle dokunmuş örtülerle tutturulmuştu.” Hatice Sultan’ın da Padişah’ın kendi sarayına geleceğini öğrendiğinde Melling Kalfa’ya bir cibinlik ısmarlattığı bilinir [164].

D’ohhson da sabit ve süslü yatakların nadiren konutlarda yer aldığını şu şekilde anlatır [23]:*“Bütün imparatorlukta sadece hanedan mensuplarının sabit ve süslü yatakları vardır. Yine onların konakları şam halıları ve zengin kumaşlarla döşeli olur. Bu bir bakıma hükümdara, şehzadelere, sultanlara ve padişahın haremdeki kadınlarına mahsus bir imtiyazdır. Hatta eski bir adete göre bir kadın hamile kaldığı zaman padişah onun odası için yeni döşeme eşyası emreder. Bu eşya bir halı, bir yatak; yakut, inci ve zümrüt işlemeli satenden bir sofadan ibarettir.”*

Cibinlikler bürüncük, kemha, çuka kumaşlardan olmak üzere yazlık ve kışlık olarak hazırlanır, kışın soğuktan korumak için kullanılırdı. 18.yüzyılda Sakız ve Kıbrıs cibinliklerinin de öne çıktığı görülmektedir.

Merhume Hanım Sultan’ın Üsküdar’daki yalısında 1 adet Kıbrısî ve 1 adet bürüncük Kıbrıs cibinlik vardı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa’nın Soğukçeşme’deki hanesinde kemha, kumaş, çuka, Sakızî ve bürüncük olmak üzere toplam 5 cibinlik, Beşiktaş’taki hanesinde ise 1 adet köhne bürüncük cibinlik bulunuyordu.

Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa’nın hanesinde 1 adet bürüncük cibinlik, Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa’nın hanesinde 1 adet cibinlik, Çerağ Zeynep Hatun’un Süleymaniye’deki hanesinde sagir cibinlik vardı. Cibinliklerin konutlarda az sayıda bulunması, sabit yatakların az sayıda olmasıyla doğru orantılı olarak düşünülebilir.

Çizelge 6.34 Konutlarda Cibinlik Sayısı

İsim	Semt	Cibinlik (adet)
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	2
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	5
	Beşiktaş	1
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		1
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		1
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye	1

6.4 Aydınlatma Unsurları

Konutlardaki aydınlatma unsurları, kent aydınlatmasının olmadığı bu yüzyılda öncelikli nesneler arasında yer aldığı muhakkaktır. Seyahatnamelerde yılın her mevsiminde, güneşin batmasından bir saat sonra, hükümet merkezinde bile sokaklarda bekçiler ve zaruri bazı işler için elinde fenerle sokağa çıkan uşaklar dışarıda kimsenin görülmediği kaydedilir. Anca caddeler, meydanlar, konaklar ve saray genellikle “ramazan” ayında daha aydınlık olurdu [23]. IV.Murad döneminden beri yatsı namazından sonra sokaklarda fenersiz dolaşmak yasaktı. Bu dönemde artık yavaş yavaş gecenin gündüze eklemlenmeye başladığı görülecek, üst sınıf insanları gece oturmaları yapmaya başlayacaktır. 19.yüzyıla kadar konutlar fener, kandil, şamdan ve balmumuyla aydınlatılmışlardır.

6.4.1 Fenerler

Fenerler genellikle konutun dışında kullanılmak üzere tasarlanmış aydınlatma aracıdır. Bazen uzun demir bir sırıgın üzerine metal bir kap konur, içinde çıra yahut katranlı bezlerin yakılması ile kullanılırdı [23]. Ahmet Refik fener ve kandillerin tavana asılma özelliğinden de bahsederek [1] bu nesnelerin konut içinde ve dışında kullanıldığını göstermektedir. 18.yüzyıl konutlarında karşılaştığımız fenerler yaldızlı, nühhas, cam olabildiği gibi balık kursağından yapılanları da vardı. Asma fenerler, yelpaze fener ve bosnakâri fenerlere de belgelerde rastlanmaktadır. 22 konutta karşımıza çıkan fenerlerin bir konutta ortalama 2,5 adet olduğu dikkat çeker. En fazla fener sayısı ise Maktul Hazinedar Süleyman Ağa’nın Soğukçeşme’deki hanesinde ve Cebehane Halifesi Abdullah Efendi’nin Soğukçeşme’deki hanesinde 8’er adet olarak görülmüştür.

Diğer fenerlere gelince; Sadrazam Maktul Ali Paşa’nın Fındıklı’daki yalısında 2 adet yaldızlı nühhas fener, Merhume Hanım Sultan’ın Üsküdar’daki yalısında 2 fener ile 1 adet balık kursağı kebir asma fener vardı. Tiryaki Hacı Mehmed Paşa’nın Kıztaşı’ndaki hanesinde 4 adet nühhas fener, Maktul Hazinedar Süleyman Ağa’nın Soğukçeşme’deki hanesinde 7 adet fenariyye ... , 1 köhne fener ve Beşiktaş’taki hanesinde 1 adet K.. kandil vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey’nin Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 1 adet yaldızlı Bosnakâri fener vardı. Kapıcıbaşı Halil Ağa’nın Kadırga Limanı’ndaki hanesinde 1 adet beyaz fener? Yelpaze vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı

Mehmed Ağa Beyazıd Cami kurbundaki hanesinde 2 yıldızlı fener vardı. Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde 8 adet nühhas fener; Cebecibaşı Kadriaga zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 2 adet beyaz nühhas kebir fener ve yıldızlı ve sade nühhas 2 adet fener ve Üsküdar'daki hanesinde 4 adet cam fener vardı. Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde ise 1 nühhas fener vardı.

Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın 600 kuruş değerinde 1 adet yıldızlı kebir fener ve 630 kuruş değerinde 1 adet kebir nühhas feneri vardı. Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in hanesinde 36,5 kuruş değerinde 1 adet yıldızlı kebir fener, 9 kuruş değerinde 1 adet vasat Bosna feneri, 8 kuruş değerinde 1 adet yıldızlı fener ve 15,5 kuruş değerinde fenariye? dolabı vardı. Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 1300 kuruş değerinde bir yıldızlı feneri ile 540 kuruş değerinde 2 nühhas feneri bulunuyordu. Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi'nin Sandıkçılar'daki hanesinde 1 adet teber? Kandil vardı. Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa'nın Kılıçalipaşa'daki hanesinde 1 kebir fener, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Demirkapı kurbunda 2 fener, Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın hanesinde 2300 kuruş değerinde yıldızlı kebir fener, 1450 kuruş değerinde yıldızlı fener vardı. Kasabbaşı İsmail Ağa'nın hanesinde 1 kebir fener, Babüssaade Ağası Mustafa Ağa'nın hanesinde kebir ve yıldızlı 2 fener, Mühürdar Mustafa Ağa'nın hanesinde 3 fener vardı.

Çizelge 6.35 Konutlarda Fener Sayısı

İsim	Semt	Fener (Adet)	İsim	Semt	Fener (Adet)
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	2	Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa	1
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	3	Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		2
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	4	Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		3
Maktul Hazinekar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	8	Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnu	Bahçekapı	3
	Beşiktaş	1	Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi	Sandıkçılar	1
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	1	Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalipaşa	1
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı	1	Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa	Paşa kurbu	2
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıd	2	Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		2
Cebahane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	8	Kasabbaşı İsmail Ağa		1
Cebecibaşı Kadriagazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi	2	Babüssaade Ağası Mustafa Ağa		2
	Üsküdar	4	Mühürdar Mustafa Ağa		3

6.4.2 Kandiller

Konut aydınlatmasında kullanılan kandiller kandil leğeni, kandil şişesi adı verilen yağ haznesi ve fitilden ibaret olur, fitilin bulunduğu kısım billur fanusla muhafaza edilirdi.

Nühhasan yapılan kandillerin duvarlara asılan ve birden fazla kanadı bulunan çeşitlerine de rastlanırdı. Üst sınıf ricalinin konutlarında çok fazla kandile rastlanmaz. İncelediğimiz konutların yalnız 5'in kandille ilgili nesneler bulunmuştur. Bunlardan en ilgi çekici olanı Sadrazam İbrahim Paşa'nın Çırağan yalısında Deryaya nazır Divanhane sofasında yer alan 1 adet dört kanatlı kebir avihte(asılmış) kandildir. Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki hanesinde 1 adet kandil, Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesinde 6 adet nühhas kandil leğeni, Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde kırmızı kebir ... derununda 12 adet kandille beraber bir teber olduğu kayıtlıdır. Ayrıca burada 1 adet billur kandil fanusu da bulunuyordu. Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın hanesinde ise 3 kandil şişesi vardı ve 110 kuruş değerindeydi.

Çizelge 6. 36 Konutlarda Kandil Sayısı

İsim	Semt	Kandil (Adet)
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	1
Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa	Ortaköy	1
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi	6 kandil leğeni
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	12
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		3 kandil şişesi

6.4.3 Şamdanlar

Aydınlatma unsurları arasında şamdanlar sık kullanım alanına sahipti. Bir nevi mumluk diyebileceğimiz bu aletlerin yan elemanlarına da çok rastlanmıştır: şamdan sofrası, şamdan makası, şamdan tepsisi, şamdan tablası, şamdan dibi, şamdan boğazı gibi. Bazen şamdanlara rüzgardan etkilenmesini önlemek için fanus yerleştirildiği de olmuştur: "fanuslu şamdan". Çeşitli boylarda yapılır ve genellikle pirinçten imal edilirdi. Bununla beraber sim, maden, tunç, billur, kehribar, sedefli çeşitleri de yapılmıştır. Ayrıca şamdanlı iskemle, şamdanlı ayna, tabak şamdan gibi farklı türlerine de rastlanması mumların evin hemen her yerinde kullanıldığının göstergesidir. Bu dönemde Kıbrıs, Saksonya, Beç ve Efrencârî şamdanlarının da tercih edildiği anlaşılmaktadır.

İncelediğimiz konutların 39’unda şamdan yer almıştır ve bir konutta ortalama 10 adet, cariye konutlarında 1,1 adet şamdan olduğu tespit edilmiştir. İlk sırayı 91 şamdanla Mühürdar Mustafa Ağa almakla birlikte onu 22 şamdanla Merhume Hanım Sultan takip etmektedir.

Sadrizam İbrahim Paşa’nın Çırağan yalısında 1’i kebir 3’ü sagir şamdan ile 1 adet şamdanlı kıbrısî elmaslı çerağan şamdanı vardı. Sadrizam Maktul Ali Paşa’nın Fındıklı’daki yalısında 2 vasat ve 1 kebir sim şamdan, 1 maden şamdan boğazı, 2 adet efrenckâri maden şamdan, 1 adet maden şamdan dibi ve 1 adet maden şamdan vardı. Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa’nın Ortaköy’deki yalısında 1 adet şamdanlı ayna, 1 kebir şamdan, 2 kebir şamdan ma’ ... ve 9 adet sagir şamdan; Rumelihisarı’ndaki yalısında 3 kebir sagir şamdan ve 1’i sagir ve 1’i kebir şamdan; Anadoluhisarı’ndaki yalısında ise sagir ve vasat 2 şamdan vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa’nın İstinye’deki yalısında 9 pirinç şamdan, 1 adet pirinç şamdanlı sedefli bir iskemle, 2 adet sim vasat şamdan vardı. Merhume Hanım Sultan’ın Üsküdar’daki yalısında 5 adet sagir şamdan, 3 adet billur şamdan, 1 adet çini şamdan, 1 adet sim sagir şamdan, 1 adet Beş işi yıldızlı sagir şamdan, 5 adet kebir ve sagir tunç şamdan, 6 adet pirinç şamdan olmak üzere toplam 22 idi. Seyyid Hasan Paşa’nın Fenayi mahallesindeki hanesinde 1’i sagir 2 sim şamdan ile 8 pirinç şamdan vardı. Tiryaki Hacı Mehmed Paşa’nın Kıztaşı’ndaki hanesinde yanında makası bulunan 1 adet sim sagir şamdan vardı. Tersane-i Amire Emini Selim Ağa’nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 2’si kebir 3 adet sim kollu kebir sim şamdan, 6 adet sim şamdan, 1 adet sim kabareli sofrası olan sim şamdan, 1 adet sim kabareli şamdan sofrası ve tepsisi, 3 pirinç şamdan vardı. Maktul Hazine-dar Süleyman Ağa’nın Soğukçeşme’deki hanesinde 2 kebir ve 2 sagir 4 adet köhne şamdan, 1 sim şamdan, 1 billur şamdanlı sagir ayna, 2 adet sagir billur şamdan ve 1 adet kehriba şamdan olmak üzere toplam 9 şamdan Beşiktaş’taki hanesinde ise 1 adet kebir sim şamdan, 2 adet Saksonyakâri şamdan, 2 adet sagir ve vasat sim şamdan, 3 adet sim şamdan, 4 adet kebir sim şamdan, 1 adet vasat sim şamdan, 2 adet sagir sim şamdan, 2 adet kebir fanuslu şamdan ve 1 adet pirinç şamdan olmak üzere toplam 18 şamdan vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey’in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 3 vasat ve 1 sagir sim şamdan ile 5 pirinç şamdan vardı. Kapıcıbaşı Halil Ağa’nın Kadirga Limanı’ndaki hanesinde 1 adet köhne şamdan sofrası

ve makası ile beraber 1 adet piriñ şamdan bulunuyordu. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıd Cami kurbundaki hanesinde 1 kebir, 1 sagir olan 3 şamdan, 2 piriñ şamdan vardı. Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde 2 adet piriñ şamdan ve 1 adet maden şamdan vardı. Cebecibaşı Kadriğa zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 1'i sagir 2 piriñ şamdan ile 7 adet kebir piriñ şamdan; Üsküdar'daki hanesinde ise 4 adet piriñ şamdan vardı. Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde de 1 adet piriñ şamdan bulunuyordu.

Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın hanesinde 2 piriñ şamdan vardı. Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in hanesinde 2 fanus şamdan, 10 piriñ şamdan, 1 adet kebir tabak şamdan ve sofraya ile 2 adet vasat tabak şamdan vardı ve bu vasat şamdanlar da 2 adet sofraya, 2 adet gülabdan, 2 adet buhurdan ve 2 adet tepsi ile beraber kaydedildiğinden söz konusu şamdanların söz konusu eşyalarla takım oluşturduğu düşünülebilir. Defterdar Atıf Mustafa Efendi'nin hanesinde 1 adet sim şamdan ve 3 adet kebir ve sagir şamdan vardı. Girit Defterdarı Musa Efendi'nin Asitane'deki hanesinde 4 sagir şamdan ve Kanlıca'daki hanesinde 7 vasat 4 kebir piriñ şamdan vardı. Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde yıldızlı sim şamdan vardı. Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi'nin Sandıkçılar'daki hanesinde 10 adet piriñ şamdan, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Demirkapı'daki hanesinde 1'i küçük 5 sim şamdan vardı. Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın hanesinde 12 şamdan, 800 ve 2105 kuruş değerlerinde 2 şamdan, 30 adet kahve kutusu ve şikest şamdan ve 65 kuruş değerinde 2 şamdan daha vardı. Kasabbaşı İsmail Ağa'nın hanesinde 1'i sim, 2'si nühhas 8 şamdan vardı. Kasabbaşı Ahmed Ağa'nın Sancaktar Hayreddin mahallesindeki hanesinde 1 şamdan vardı. Babüssaade Ağası Mustafa Ağa'nın hanesinde 1 sim şamdan ile 4 sagir sim şamdan vardı. Mühürdar Mustafa Ağa'nın hanesinde tanesi 25 kuruştan hesaplanan 90 adet sim şamdan ve 1 şamdan vardı. Çerağ Mesrure Hatun'un Aksaray'daki hanesinde 1 adet piriñ şamdan, Çerağ Hoşnaz Hatun'un hanesinde tablası ile beraber musaddef 1 şamdan, Çerağ Ülfet Hatun'un Kadıçeşmesi'ndeki hanesinde 2 şamdan, Çerağ Zeynep Hatun'un Süleymaniye'deki hanesinde değeri 5000 kuruş eden 1 adet sim şamdan, Çerağ Emetullah Hatun'un Katip Sinan mahallesindeki hanesinde 1890 kuruş değerinde 1 sim

şamdan, Çerağ Cilve Hatun'un Horhor'daki hanesinde sim ve vasat 1 adet şamdan, Hizmetkar Ümmügülsüm'ün Sultantepe'sindeki hanesinde 1 şamdan ve Sarayı Zekiye Kadın'ın Ahırkapı'daki hanesinde 1 adet 57 kuruş değerinde sim şamdan vardı.

Çizelge 6. 37 Konutlarda Şamdan Sayısı

İsim	Semt	Şamdan (adet)	İsim	Semt	Şamdan (adet)
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	5	Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		13
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	8	Defterdar Atıf Mustafa Efendi		4
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy	13	Girit Defterdarı Musa Efendi	Asitane	4
	Rumelihisarı	5	Girit Defterdarı Musa Efendi	Kanlıca	11
	Anadoluhisarı	2	Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnu	Bahçekapı	1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	12	Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi	Sandıkçılar	10
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	22	Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa	Paşa kurbu	5
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi	10	Matbah-ı Amire Emini İbrahim Efendi	Eyüp Nişanca	17
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	1	Kasabbaşı İsmail Ağa		8
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	13	Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Ha	1
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	9	Babüssaade Ağası Mustafa Ağa		5
	Beşiktaş	18	Mühürdar Mustafa Ağa		91
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	9	Çerağ Mesrure Hatun	Aksaray	1
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı	2	Çerağ Hoşnaz Hatun		1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıt	5	Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme	2
Cebahane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	3	Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye	1
Cebecibaşı Kadriğazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi	9	Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan	1
	Üsküdar	4	Çerağ Cilve Hatun	Horhor	1
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazım Hasar	Vefa	1	Hizmetkar Ümmügülsüm	Sultantepe	1
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		2	Sarayı Hafize Kadın		1

6.4.4 Fanuslar

Işığın sönmesini engellemek üzere kandil, şamdan gibi aydınlatma aracının üzerine konulurdu. Nitelikleri hakkında pek bilgi verilmeyen fanusların billur olanları dikkate değer özellikteydi.

Sadrazam İbrahim Paşa'nın Çırağan yalısında 3 adet fanus(?) lenger ve 1 adet sedefkârî fanus? iskemlesi vardı. Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki yalısında 1 adet kebir billur fanus vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 2 fanus, Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 1 adet sagir billur fanus vardı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 1 adet billur kandil fanusu; Beşiktaş'taki hanesinde 1 adet kebir fanus ve 2 adet kebir fanuslu şamdan vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 2 billur fanus ve Cebahane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde 1 adet fanus bulunuyordu.

Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in hanesinde 2 adet fanus şamdan ve rub' 6 olan fanus? Vardı. Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın hanesinde 2 adet 125 kuruş değerinde fanus ve 1250 kuruş değerinde 4 adet sagir fanus vardı.

Çizelge 6. 38 Konutlarda Fanus Sayısı

İsim	Semt	Fanus (adet)
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	4
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy	1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	2
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	1
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	1 kandil fanusu
	Beşiktaş	1+(2 fanuslu şamdan, şamdan kısmında verilmiştir)
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	2
Cebahane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	1
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		1+2 şamdan fanusu
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		6

6.4.5 Şem'-i Asel (Balmumu)

Aydınlatmada kullanılan balmumları konutlarda çokça bulundurulur ve sandıklarda saklanırdı. İncelediğimiz konutlarda mumlar 30 kıyye ile 130 kıyye arasında değişen bir aralığa sahiptir.

Çizelge 6. 39 Konutlarda Şem'-i Asel (Balmumu) Miktarı

İsim	Semt	Şem'-i Asel
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	30 kıyye
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi	70 kıyye beyaz bal mumu
	Kemeraltı	2 adet beyaz mum
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	60 kıyye, 1 adet köhne şem'
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	40 kıyye
	Beşiktaş	1 adet şem'
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	Sandıkta bir miktar
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asıthane	105 kıyye
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi	Bahçekapı	Bir miktar
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		130 kıyye+kayık şem'i
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı	61 kıyye

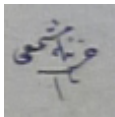
6.4.6 Sofra-i Şem (Mum Sofrası)

Bir çeşit tepsi olan “sofra-i şem” yani mum sofrası telatin (yumuşak öküz veya dana derisi) gibi ateşe dayanıklı malzemeden yapılır, sim, sırma veya tellerle işlenirdi. Şamdan, fener kadar yaygınlığı bulunmasa da çoğu konutta (17 konut) karşımıza çıkar, konutlardaki ortalama mum sofrasının sayısı 3,5'dir. Sarayî Zekiye Kadın'ın hanesinde 20 mum sofrasının bulunması bu hanede şamdan, fenerin yerine ağırlıklı olarak mum kullanıldığını gösterir.

Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında biri sagir 3 sim kabareli mum sofrası vardı. Ayrıca 30 kıyye şem'-i asel (balmumu) de bulunuyordu. Sadaret Kethüdası

Mehmed Paşa'nın Rumelihisarı'ndaki hanesinde 2 adet mütella telatin (yumuşak öküz veya dana derisi) mum sofrası vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 1 adet hazine şem'i¹, Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 5 adet mum sofrası, 1 adet kürdi işleme mum sofrası, 2 adet mütella mum sofrası vardı. Yalıda ayrıca 70 kıyye? Beyaz bal mumu da vardı. Seyyid Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki hanesinde 2 adet beyaz şem' vardı. Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kızıtaşı'ndaki hanesinde tahminen 60 kıyye şem'-i asel ve 1 adet köhne şem' vardı. Çorlulu Mustafa Paşa'nın Atmeydanı'ndaki hanesinde 1 adet sim kabareli mum sofrası vardı. Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 3 adet sim kaplama mum sofrası ve 3 adet sim kabareli mum sofrası vardı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 40 kıyye şem'-i asel, Beşiktaş'taki hanesinde ise 1 adet sagir sim ... şem', şem'... saksı ile beraber düzme çiçek, 5 adet sim kabareli mum sofrası vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde sandıkta bir miktar şem'-i asel ile 2 adet sim kabareli mum sofrası vardı. Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadırga Limanı'ndaki hanesinde köhne 1 şamdan sofrası bulunuyordu. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıd Cami kurbundaki hanesinde 2 adet sim kabareli mum sofrası, kebir ve sagir 2 adet kabareli mum sofrası vardı. Cebecibaşı Kadriğa zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesinde 1 adet sırma işleme mum sofrası, 1 adet .. mum sofrası ve 1 adet sırmalı köhne mum sofrası vardı. Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde 1 adet sim kabareli mum sofrası bulunuyordu.

Defterdar Atıf Mustafa Efendi'nin hanesinde 2 adet sim kabareli mum sofrası, Girit Defterdarı Musa Efendi'nin Asitane'deki hanesinde frengi kırmızı mum .. (105 kıyye?)vardı. Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 4600 kuruş değerinde bir miktar şem'-i asel, 1090 kuruş değerinde bir miktar şem'-i asel ve mum sofrası, 120 kuruş değerinde yine bir miktar şem'-i asel vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Demirkapı'daki hanesinde 2'si sim olan 3 adet kabareli mum sofrası vardı. Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın

hanesinde 13560 kuruş değerinde kayık şem'i, 130 kıyye şem'-i asel ve 8 adet mum sofrası bulunuyordu. Babüssaade Ağası Mustafa Ağa'nın hanesinde 2 adet sim kabzalı mum sa'resi? Vardı. Cariye Hatice Hatun'nun Atmeydanı'ndaki hanesinde tahta sandık içinde bulunduğu tahmin edilen (çünkü sandıkla beraber kayda geçmiştir) 61 kıyye şem'-i asel vardı. Çerağ Emine Hanım'ın 2 adet 9000 kuruş değerinde mum sofrası, Çerağ Ülfet Hatun'un Kadıçeşme'deki hanesinde 4920 kuruş değerinde 1 adet sim kabareli mum sofrası, Sarayı Zekiye Kadın'ın Ahırkapı'daki hanesinde 20 adet sim mum sofrası vardı.

Çizelge 6. 40 Konutlarda Sofra-i Şem' (Mum Sofrası) Sayısı

İsim	Semt	Sofra-i Şem' (adet)
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	3
	Rumelihisarı	2
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	1 hazne-i muşamma'
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	8
	Atmeydanı	1
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	6
	Beşiktaş	5
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	2
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı	1 Şamdan sofrası
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıd	4
Cebecibaşı Kadri ağazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi	3
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa	1
Defterdar Atif Mustafa Efendi		2
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed Avnullah Efendi	Bahçekapı	1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı	3
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		8
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa		2 mum sa'resi
Çerağ Emine Hanım		2
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme	1
Sarayî Zekiye Kadın	Ahırkapı	20

6.5 Kişisel Bakım Eşyaları

“Türk kadını, Avrupalı kadınların zihnine bir kabus gibi yerleşen modanın esiri değildir. Türkiye’de hemen daima aynı çeşit başlık, aynı kumaşlardan yapılma, aynı biçim elbiseler kullanılır... Gerçi müslüman kadınların, Avrupalı kadınlarda ilk bakışta dikkati çeken zerafet ve cazibe yoktur. Evet, böyle bir şeyle iftihar edemezler, ama onlar, giydiklerindeki sadelik ve asaletle öylesine iftihar edebilirler ki.. Güzel şekiller, siyah parlak gözler, taptaze, sedef gibi bir ten, bu ülkenin kadınlarını Avrupalılar’dan ayırır” [23].

6.5.1 Sürmedan

Sürme kirpikleri yumuşatmak ve parlatmak için kullanılan bir çeşit tozdur. Sürmedan adı verilen ufak bir şişenin içine konurdu. Tıpasında şişenin içine giren ufacık bir sopa vardır ve bu sopa karışıma batar, çıkarılıp kalem gibi kullanılarak gözlere sürme çekilirdi [147]. Sürmelerin muhafaza edildiği sim, gergedan, altın, gümüş gibi malzemelerden yapılan sürmedan kutularına çok rastlanmamıştır. Bunlar arasında Merhume Hanım Sultan'ın yalısında 1 adet sim sürmedanı ve 1 adet gergedan boz/sürmedan? Ma' tarak vardır. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 1 adet altın sürmedan, Defterdar Atıf Mustafa Efendi'nin hanesinde demir sandık içinde 1 adet inci sürmedan, Cebecibaşı Kadri Ağa'nın hanesinde 1 gümüş sürmedan bulunuyordu.

Çizelge 6. 41 Konutlarda Sürmedan Sayısı

İsim	Semt	Sürmedan (adet)
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	2
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	1
Defterdar Atıf Mustafa Efendi		1
Cebecibaşı Kadri Ağa		1

6.5.2 Gözlük

Kelebek adı verilen, gözlerin önüne burun üstüne oturtulan gözlükler, 1730'lu yıllarda Londra'da Edward Scarlett'in gözlük sapını bulmasıyla bugünkü şekline kavuşmuştur [165]. Bu yeni modelin Osmanlı'ya ne zaman geldiği bilinmemekle birlikte, gözlüklerin bulunduğu müsadere belgeleri 18.yüzyılın ortalarına rastladığından, gözlüklerin yeni tarzda olmaları mümkündür. Ancak bir yenilik mevzubahis olduğunda belgelerin bu durum hakkında bilgi vermemiş olması da henüz eski tarz gözlük kullanıldığını gösterebilir. 6 kişinin gözlüğü bulunduğu görülmektedir. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 1 adet arusek gözlük, Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde 1 gözlük vardı. Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın 1 gözlüğü, Girit Defterdarı Musa Efendi'nin Asıtane'deki hanesinde 3 gözlüğü, Şıkk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi'nin Sandıkçılar'daki hanesinde 3 gözlüğü vardı.

Çizelge 6. 42 Konutlarda Gözlük Sayısı

İsim	Semt	Gözlük (adet)
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	1
Cebahane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	1
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		1
Defterdar Atıf Mustafa Efendi		1
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asıthane	3
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi	Sandıkçılar	3

6.5.3 Mendil

Makremelerin, peşkirlerin mendil gibi görevleri bulunduğu söylene de 18. yüzyılda günümüzdeki mendil kullanımına benzer yeni bir ürün ortaya çıkmış gözükmeğedir. Acem mendili olarak karşımıza çıkan bu nesnelerin değeri de yüksek olduğu görülür.

Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme ve Beşiktaş'taki hanelerinde 1'er adet Acem mendili vardı. Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın da 7250 kuruş değeri de bir Acemâni mendili ve 3110 kuruş değeri de bir Acem mendili vardı.

Çizelge 6. 43 Konutlarda Mendil Sayısı

İsim	Semt	Mendil (adet)
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	1
	Beşiktaş	1
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		2

6.5.4 Tarak

Osmanlılar sakalda bir vakar ifadesi bulurlar, bu nedenle, uzun olmasa da sakal ve bıyık sevilir. Vezirlerin, devlet büyüklerinin yahut ulemanın sakalı vardır ve bu dini bir prensiptir, ancak uşaklar, küçük memurlar, büyük şahsiyetlerin hizmetçileri ve bazı sınıf subayları için yasaktır. Aynı şekilde has odalılar ile bostancıbaşı dışında kalan saray memurları da bu yasağa dahildir. Öyle ki hanedandan olan şehzadelerin bile sakal bırakmadığı, padişahın da tahta geçtikten sonra sakal uzattığı bilinir [23].

Sakallar için her sabah birkaç dakika ayrılır, sakal tarağı ile taranır, makasla düzeltilir, yuvarlak bir şekil verilir, sarısabır ve gülsuyu sürülür. Gün içinde de taraklar sık sık kullanılırdı [23].

Sakal tarakları sıradan bir nesne değildi. Bunlar 19.yüzyılın ortasında bile hediye olarak verilebilirdi. Örneğin Sultan Abdülmecid kız kardeşi Atiye Sultan'ı 1840 yılında evlendirirken, Damad Ahmed Fethi Paşa'ya altın üzerine elmaslı, süslü mine tuğralı ve “muzıka çalar” sakal tarağı hediye etmişti [166]. 18.yüzyılda da devlet ricaline ait tarakların süslü incili, zümrütlü keseler içinde altın, bağa, kemik, som gibi değerli madenlerden yapıldıkları, zümrüt, elmas, inci gibi değerli taşlarla da işledikleri görülür. Ayrıca Biga tarak ve Trakya kesesi gibi nesneler de bu yörelerin tarak konusunda öne çıktığını düşündürür.

İncelediğimiz konutların 16'sında tarak ve tarak kesesi bulunduğu tespit edilmiştir. Genellikle 1 veya 2 adet bulunan taraklar, Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 7 adet olarak karşımıza çıkmaktadır. Cebecibaşı Kadriaga'nın hanesinde de 3 adet tarak bulunmuştur. Tarakların detaylarına bakıldığında Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında bağa zarfı ile beraber incilice 1 adet sakal tarağı kesesi vardı. Seyyid Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki hanesinde 2 adet elmaslıca altın tarak, Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde kesesi ile beraber 6 adet işleme sakal tarağı, 1 adet incili kesesi ile beraber tarak vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde Rugani piştahhada 1 adet sade sakal tarağı vardı. Cebecibaşı Kadriaga zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 1 adet Bağa tarak, 1 adet Şirmâhi tarak ve 1 adet incili zümrütlü sakal tarağı kesesi vardı.

Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın 420 kuruş değerinde 1 adet som tarağı vardı. Sadaret tezkirecisi Ahmed Efendi'nin 300 kuruşluk 1 adet sakal tarağı ile 130 kuruşluk 1 adet tarağı vardı. Defterdar Atıf Mustafa Efendi'nin hanesinde fağfur fincanla beraber zikredilen 1 adet bağa tarak bulunuyordu. Girit Defterdarı Musa Efendi'nin Asıthane'deki hanesinde 2 adet kemikli tarağı vardı. Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi'nin Sandıkçılar'daki hanesinde 2 adet tarağı ile beraber incili Trakya kesesi vardı. Kasabbaşı İsmail Ağa'nın hanesinde 2 adet bağa tarak, Kasabbaşı Ahmed Ağa'nın Sancaktar Hayreddin Mahallesindeki hanesinde 160 kuruş değerinde kese ile beraber Biga tarak, Cariye Hatice Hatun'un Atmeydanı'ndaki hanesinde 320 kuruş değerinde sim hamail, sim sagir tarak ve bağa tarak 320, Çerağ Ülfet Hatun'un Kadıçeşme'deki hanesinde 1 tarak, Çerağ Zeynep Hatun'un Süleymaniye'deki hanesinde 120 kuruş değerinde 1

tarak kesesi, Cebecibaşı Kadriaga'nın hanesinde kesesi ile beraber 3 adet sakal tarağı vardı.

Çizelge 6. 44 Konutlarda Tarak Sayısı

İsim	Semt	Tarak (adet)	Tarak kesesi (adet)
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye		1
Seyyid Hasan Paşa	Kemeraltı	2	
Maktul Hazine Dar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	7	7
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	1	
Cebecibaşı Kadriaga Mehmed Ağa	Kabasakal mah.	2	1
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		1	
Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi		2	
Defterdar Atıf Mustafa Efendi		1	
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asitane	2	
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi	Sandıkçılar	2	2
Kasabbaşı İsmail Ağa		2	
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin mah.	1	1
Cebecibaşı Kadri Ağa		3	3
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı	2	
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme	1	
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye		1

6.5.5 Yelpaze

Erkek ve kadınların sıcak havalarda serinlemek için kullandığı yelpazeler ev dışında nadiren kullanılırdı. D'ohhson [23] dinlenme ya da yemek yeme saatlerinde erkekleri uşaklar, kadınları cariyelerin yelpazelediğini, yelpazelerin tavus tüyünden yahut parşömen denilen deriden yapıldığı, altın çiçeklerle süslendiği, tutacak yerinin de abanoz veya fildişi olduğunu kaydeder". Müsadere belgelerinden ise yelpazede beyaz rengin çok sevildiğini, bazen de tirşe rengin kullanıldığını öğreniyoruz. Yelpaze çeşitleri içinde tavus tüyünden yapılanlar dışında okumakta zorlandığımız, anlayamadığımız tok(?) yelpaze, tuluk(?) yelpaze, yelek(?) yelpaze, fener yelpazeler bulunuyordu. Konutların 10'unda yelpazeye rastlanmış, bir konutta en fazla 4 adet yelpaze bulunduğu görülmüştür. Bunlar Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında ve Cebecibaşı Kadriaga Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesindedir. Bir konutta 3, bir konutta 2 ve beş konutta 1 yelpaze bulunduğu görülmüştür.

Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Rumelihisarı'ndaki yalısında 3 adet beyaz yelpaze, Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 1 adet tavus yelpaze ve 3 adet beyaz yelpaze vardı. Seyyid Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki hanesinde 1 adet tavusi yelpaze, Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde 1 adet tirşe yelpaze, Kapıcıbaşı

Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesinde 1 adet beyaz fenar(?) yelpaze, Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde 2 adet yekek(?) yelpaze, Cebecibaşı Kadriaga zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 1 adet tok(?)¹ yelpaze ile 3 adet tuluk(?)² yelpaze vardı. Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde makreme kesesi derununda 1 adet tirşe yelpaze bulunuyordu.

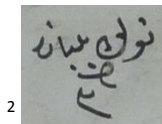
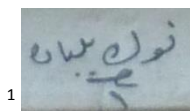
Girit Defterdarı Musa Efendi'nin Asitane'deki hanesinde 1 yelpaze ve Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 140 kuruş değerinde 2 yelpaze vardı.

Çizelge 6. 45 Konutlarda Yelpaze Sayısı

İsim	Semt	Yelpaze (adet)
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Rumelihisarı	3
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	4
Seyyid Hasan Paşa	Kemeraltı	1
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	1
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadirga Limanı	1
Cebehane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	2
Cebecibaşı Kadriaga zade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi	4
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa	1
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asitane	1
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi	Bahçekapı	2

6.5.6 Ustura

Kimi önde gelen devlet adamlarının özel berberleri bulunduğu daha önce söylenmişti. Bu devlet adamları belirlenemese de evde traş olmak ustura ve onun yan elemanları olan kayış, tas gibi nesneler de kullanılıyordu. Örneğin Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde dolab içinde takım olduğu anlaşılan 7 adet ustura, 1 adet kayış ve 1 adet tas birlikte duruyordu. Girit Defterdarı Musa Efendi'nin Asitane'deki hanesinde 20 adet ustura ve Kasabbaşı İsmail Ağa'nın hanesinde 11 adet ustura vardı.

Çizelge 6. 46 Konutlarda Ustura Sayısı

İsim	Semt	Ustura (adet)
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa	7
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asitane	20
Kasabbaşı İsmail Ağa		11

6.5.7 Tespih-sübha

Erkek ve kadınların kullandıkları tespih veya sübha özellikler erkeklerde bir gösteriş vesilesidir. Tespih taneleri ustalıkla işlenmiş mercan, naka ve yüsrüden yapılırdı. Mercanlar sudan çıkıp kuruyunca katılaştı, denizde yaşayan bir çeşit omurgasız bitki gibi bir hayvandır. Mercanların kırmızı, yeşil, turuncu, beyaz renkleri bulunmaktadır. Kıymetli bir taş olan mercandan yapılan bir tespihin 18.yüzyıldaki değeri 3000 kuruştı. Yüsrü ise siyah mercan aynı zamanda işleme tekniğinin adıdır.

İmameleri sim, kehriba yasemin veya kirazdan olurdu. Kehriba olarak belgelerde yer alan kehribar, çam türünün okyanus tabanında fosilleşmiş reçinesidir ve ısıtıldığında elektriksel ve manyetik özellikleri açığa çıkan bir maddedir. Tespihin yanı sıra çekmece, kutu, şamdan, piştahta gibi eşyalarda da karşımıza çıkar. Hollanda, Belçika, Lüksemburg, Fransa ve Almanya'nın bir bölümünü kapsayan Felemenk krallığından gelen tespihler de kullanılmıştır. Tepesine elmaslar serpiştirilebilir, altın harçlı, sırma harçlı, sim harçlı tespihler yapılırdı.

Konutların 22'sinde bulunan tespihlerin bir konutta ortalama 11.7 adet bulunduğu hesaplanmıştır. Bu ortalamanın çok üstünde Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin. İbrahim'in hanesinde 83 adet tespih bulunduğu dikkati çekmektedir. Bunu Çerağ Zeynep Hatun'un Süleymaniye'deki hanesi 30 tespihle, Cebecibaşı Kadriagağazade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesi 22 adet tespihle, Babüssaade Ağası Mustafa Ağa'nın hanesi 18 adet tespihle, Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesi 12 adet tespihle takip etmekte diğerlerinde 11 ve altında tespih vardır.

Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında içinde harci tespih ve beraberinde hurdavat bulunan 1 kutu vardı. Yine bir miktar harci? Tespih ile kese içinde 2 mercan tespih bulunmaktadır. Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısında 3 adet

tahta ... mercan tespih bulunuyordu. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 1 adet altın harclı felemenk tespihi vardı. Seyyid Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki hanesinde 1 adet sırma tespih harcı vardı. Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde 1 adet mercan tespih ve 4 adet felemenk tespihi vardı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesinde 3 mercani 2 naka, 2 felemenk, 2 yüsür, 1 kehriba ve 1 beşer? Tespihi vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 1 tespih ile Rugani bir çekmece içinde bazı hurdavat ile beraber 1 adet tespih vardı. Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadırga Limanı'ndaki hanesinde 1 adet sim harclı mercan tespih, 4 adet felemenk sade tespih, 1 adet köhne harcı yüsürü tespih, 2 adet sim harclı mercan tespih ve 4 adet sade ... tespih vardı. Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde 2 adet felemenk tespih ve 1 naka tespih vardı. Cebecibaşı Kadriğa zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 16 adet kehriba imameli yasemin ve kiras sübha, 1 adet tepesi sagir elmaslıca altın kaplı sübha, 4 adet servi felemenk sübha ve 1 adet sim imameli sübha vardı. Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde ise 1 adet mercan tespih vardı.

Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in hanesinde 83 adet tespih, Şıkk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi'nin hanesinde 9 sübha, Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa'nın Kılıçali Paşa mahallesindeki hanesinde 1 tespih, Matbah-ı Amire Emmini Ali Ağa'nın hanesinde 1000 kuruş değerinde Kehriba imameli sübhası ve 1360 kuruş değerinde zerefşanlı sübhası vardı. Kasabbaşı İsmail Ağa'nın 1 adet kehriba tespihi, Kasabbaşı Ahmed Ağa'nın Sancaktar Hayreddin mahallesindeki hanesinde 220 kuruş değerinde 1 tespih ve 3000 kuruş değerinde 1 adet mercan tespihi vardı. Babüssaade Ağası Mustafa Ağa'nın 1 adet mercan tespihi ile 17 adet felemenk ve ... tespihi vardı. Çerağ Mesrure Hatun'un Aksaray'daki 1 adet naka tespih, Çerağ Ülfet Hatun'un Kadiçeşme'deki hanesinde 600 kuruş değerinde sandal tepih ve hurdavatı, Çerağ Zeynep Hatun'un Süleymaniye'deki hanesinde 30 adet ... tespihi, Cebecibaşı Kadriğa'nın hanesinde 1 adet sagir mercan sübhası vardı.

Çizelge 6. 47 Konutlarda Tespih Sayısı

İsim	Semt	Tespih (adet)
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	2
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	3
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	1
	Kemeraltı	1
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	5
	Beşiktaş	11
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	2
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadrga Limanı	12
Cebthane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	3
Cebecibaşı Kadriagaade Mehmed Ağa	Kabasakal mah.	22 (sübha)
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa	1
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		83
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi	Sandıkçılar	9 (sübha)
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalıpaşa	1
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		2 (sübha)
Kasabbaşı İsmail Ağa		1
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin mah.	2
Cebecibaşı Kadri Ağa		1 (sübha)
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa		18
Çerağ Mesrure Hatun	Aksaray	1
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme	1
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye	30

6.5.8 Dürbin

Dür (uzak) ve bin (gören) sözcüklerinin birleşiminden türeyen bu sözcük Farsça'dan Osmanlı Türkçesine geçmiştir. Uzağı görme aygıtı demek olan “dürbin” 17.yüzyıldan bu yana kullanılan bir kelimeydi [167]. İncelediğimiz belgelerde geçen simlice ve billur dürbünler kibar dürbünlerdi. Kaval ve kabza dürbünleri ise ateşli silahların üzerine yerleştirilmişlerdi.

Konutların 19'unda bulunan dürbünler bir konutta ortalama 1.6 adet bulunurdu. En fazla dürbün bulunan konutlar 9 dürbünle Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesi, 7 dürbünle Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısı, 4 tespihle yine Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesidir.

Sadrazam İbrahim Paşa'nın Çırağan Yalısında 1 kebir dürbün, Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki hanesinde 2 adet şikest (kırık) dürbün, Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısında 1 adet dürbün vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı

Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 7 adet dürbünden ikisi kaval dürbünü, dördü billur dürbündür. Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 1 adet dürbün vardı. Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde 3 adet dürbün, Tersane-i Amire Emine Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 2 adet sagir dürbün vardı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 4 adet, Beşiktaş'taki hanesinde 6 dürbün, 1 simlice dürbün, 1 kabza dürbünü ve 1 adet sagir kabza Dürbünü olmak üzere toplam 9 dürbünü vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazid Cami kurbundaki hanesinde 1 adet dürbün, Cebecibaşı Kadriaga zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 1 adet dürbün ve Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde makreme kesesi içinde 1 adet dürbün vardı.

Defterdar Atıf Mustafa Efendi'nin hanesinde 2 adet kaval dürbün, Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi'nin Sandıkçılar'daki hanesinde 3 adet dürbün, Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa'nın Kılıçali Paşa mahallesindeki hanesinde 2 adet dürbün, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Demirkapı'daki hanesinde 1 adet dürbün vardı. Matbah-ı Amire Emine Ali Ağa'nın 2 adet kaval dürbününün her biri 3000 kuruş değerindeydi. Kırılmış olan (şikest) dürbüne ise 105 kuruş değer biçilmişti. Mühürdar Mustafa Ağa'nın 1 dürbünü ve Çerağ Zeynep Hatun'un Süleymaniye'deki hanesinde 1 adet köhne dürbün vardı.

Çizelge 6.48 Konutlarda Dürbün Sayısı

İsim	Semt	Dürbün (adet)
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	1
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy	2
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	7
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	1
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	3
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	2
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	4
	Beşiktaş	9
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıd	1
Cebecibaşı Kadriagazade Mehmed Ağa	Kabasakal mah.	1
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa	1
Defterdar Atıf Mustafa Efendi		2
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi	Sandıkçılar	3
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalıpaşa	2
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı	1
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		2
Mühürdar Mustafa Ağa		1
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye	1

6.5.9 Makas

İki çelik parçasının birbirine ortadan çapraz bir şekilde birleştirildiği aletler olan makaslar da kullanıldığı yere göre isimlendirilirdi. Böylece normal makasın yanı sıra kağıt makaslar yazı takımlarının içinde yer alır, mikras-ı şem' yani mum makaslar da aydınlatma unsurlarının yanı sıra bulunurdu. İncelediğimiz konutların 9'unda karşımıza çıkan makaslar en fazla 6 adet ile Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın hanesinde, 3'er adet Girit Defterdarı Musa Efendi ile Kasabbaşı İsmail Efendi'nin hanesinde görülmüştür.

Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesindeki 1 adet makası sagir şamdan ile kaydedilmiş, Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesindeki 1 adet makası da piriç şamdanla birlikte yazıldığından söz konusu makasların mumları kesmek için kullanıldığını anlıyoruz. Cebthane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde 2 adet makas vardı.

Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in 19 adet olan pištahta devat, hokka ve kalemtraş takımı içinde yer alan makasın yanı sıra yine 2 adet taşlı kutu, 2 adet

kalemtraş ve 10 adet hurdavatın yanında bir de makas bulunuyordu. Dolayısıyla bu evde en az 2 adet makas bulunduğunu söyleyebiliriz. Girit Defterdarı Musa Efendi'nin Kanlıca'daki hanesinde bulunan 3 adet makasın ikisi kağıt makasıydı. Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed Avnullah Efendi'nin 1800 kuruş değerindeki yazı takımının içinde yıldızlı macun hokkası, makas ve tabak vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Demirkapı'daki hanesinde 2 adet sim makas vardı. Matbah-ı Amire Emine Ali Ağa'nın hanesindeki 6 adet makastan biri mum makasıydı (mikras-ı şem') ve bu makasın tütün (duhan) bıçağı ile beraber değeri 200 kuruştı. Kasabbaşı İsmail Ağa'nın da 3 adet makası bulunduğunu biliyoruz.

Çizelge 6.49 Konutlarda Makas Sayısı

İsim	Semt	Makas (adet)
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	1
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı	1
Cebahane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	2
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		2
Girit Defterdarı Musa Efendi		3
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed Avnullah Efendi		1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı	2
Matbah-ı Amire Emine Ali Ağa		6
Kasabbaşı İsmail Ağa		3

6.5.10 Kiblenuma

Mekanik saatlerden önce kullanılan aynı zamanda kible yönünü gösteren özel bir saattir [158]. Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde ve Cebecibaşı Kadriaga zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 1'er adet kiblenuma vardır.

Çizelge 6. 50 Konutlarda Kiblenuma Sayısı

İsim	Semt	Kiblenuma (adet)
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	1
Cebecibaşı Kadriaga zade Mehmed Ağa	Kabasakal mah.	1

6.5.11 Sineklikler

Kişiler kendilerini sineklerden korumak için sineklik kullanırlardı. Uzunca bir süre bulunan sineklikler çok ince saz filizinden yapıldı¹. Üst sınıf ricalinin konutlarında da özel sineklikler görülmüştür. Bunlar arasında Mısır sineklikleri, sim saplı sineklikler ve yünden yapılmış sineklikler vardı. Diba kumaşından yapılmış bir at sinekliği de belgelerde görülmüştür.

Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 1 adet diba at sinekliği ve 5 adet Mısır sineklik vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıd Cami kurbundaki hanesinde 4 adet sineklik, Cebecibaşı Kadriaga zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde ise 1 adet sineklik vardı. Sadaret tezkirecisi Ahmed Efendi'nin hanesinde 1 adet sineklik, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa'nın Paşa kurbundaki hanesinde 2 adet Mısır sineklik, Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın hanesinde 1 adet sineklik bulunduğu bilinmektedir.

Çizelge 6.51 Konutlarda Sineklik Sayısı

İsim	Semt	sineklik (adet)
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	5+ 1 at sinekliği
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıd	4
Cebecibaşı Kadriagazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi	1
Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi		1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa	Paşa kurbu	2
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		1

6.6 Kokular

Kokuların gündelik yaşamda önemli yer tuttuğu gözlemlenir. Kokular Avrupa'daki gibi farklı maddelerin karışımı neticesinde oluşturulmaz, doğrudan elde edilirdi [147]. Örneğin kahve fincanlarının dibinin sarısabırla kokulandırıldığı, tütüne daha güzel bir koku vermesi için çubuk lülesinin dibine sarısabır konduğu bilinmektedir [23]. Muhallefat defterlerinde karşımıza çıkan amber, misk, öd de doğrudan kullanılan

¹ “... Bunu bilhassa mühim mevkide olanlar, birlikte yemek yedikleri yahut yazı yazdıkları zaman çok kullanır. Bu hal padişah ve veziriazamı için adeta protokol gereğidir. Padişah, hiçbir zaman elinde bir sineklik ile arkasında duran bir iç ağası olmadan yemek yemez. Aynı şekilde veziriazam da sarayında divan toplantısı yaptığı zaman arkasında, elindeki sinekliği durmadan sallayan bir memur bulundurur.” [23]

maddelerdi. Evlerin çoğunda yer alan gülabdandan dökülen gülsuyu ile saç ve sakallar ferahlandırılır, buhurdan içinde yakılan tütsü ile de mekanların havası değiştirilirdi.

6.6.1 Amber

Bazı çam ağacı çeşitlerinin reçinesinin fosilleşmiş hali olan amber kendisine has kokusu ve görüntüsü ile sevilen bir maddeydi. İri, ince ve lekesizleri makbul olan amberler belli bir hacmin altında soluk ve fakir görüldüğü için tercih edilmezdi. Suda, alkolde, eterde erimez buna rağmen belli bir sıcaklıkta yumuşayan bu madde kokusu ve kendine has tatı nedeniyle tütün tiryakileri tarafından tercih edilirdi. Lecomte [147] istihsal merkezinin jeolojik devirlerde ormanlarla kaplı olan Baltık Denizi olduğunu ve İstanbul'da 3-3,5 santimetre çapında amberler kullanıldığını kaydeder". İncelediğimiz konutlarda da santimetre cinsinden olmasa da miskal (1 miskal:4,8gr) cinsinden veya parça olarak karşımıza çıkar ve bu aralık 0,5 miskal ile 435 miskal arasında değişmektedir. İki farklı amber ismiyle de karşılaşırız. Bunlardan biri Beçkâri anber, diğeri portakala benzeyen güzel kokulu yenmeyen bitki olan Şemam amberidir. Değerli bir madde olduğu için amberdan isimli kutularda muhafaza edilirdi. Karşımıza çıkan amber kutularından biri kaz resimli, diğeri billur amberdandır.

Konutu bilinen seçkinler arasında en fazla amber Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesi olmuştur. Burada 17, 39 ve 435 miskal olmak üzere toplam 481 miskal ambere rastladık. Birazdan görüleceği üzere diğer hanelere kıyasla bu hanedeki amberlerin ağır olması ilgi çekicidir. Merhume Hanım Sultan'ın yalısındaki amber ise 13,5 miskaldi. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısındaki amber tahminen 2 miskal, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa Beyazıd Cami kurbundaki hanesinde 0,5 miskal değerinde amber vardı, ayrıca burada bir miktar hurda öd ve amber bulunduğu da kaydedilmiştir. Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 1 amberdan, Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde kaz resimli bir amberdan ile bir miktar amber, Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 1 adet amber-i şemam, Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde ise bir miktar amber, 1 billur amberdan ve 2 anber(?) mangal bulunuyordu.

Konut detayı bilinmeyenler üst sınıf ricali içinde ise sadece üç kişinin hanesinde bu kokuya rastlanmaktadır. Biri Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesi, ki burada beçkârî bir amberdan yeralıyordu. Diğer Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi'nin Sandıkçılar'daki hanesidir ve tahminen 2 miskal amber bulunuyordu. Babüssaade Ağası Mustafa Ağa'nın hanesinde ise 3 parça amber bulunduğunu biliyoruz.

Çizelge 6. 52 Konutlarda Amber Miktarı ve Amberdan

İsim	Semt	Amber	Amberdan (adet)
Maktul Ali Paşa	Fındıklı		1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	1 (2 miskal)	
İsim	Semt	Amber	
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	13.5 miskal	
Tersane-i Amire Emine Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	bir miktar	1
Maktul Hazinekar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	1	
	Beşiktaş	3 (39,17,435 miskal)	
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıt	0,5 miskal ve bir miktar	
Cebahane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	bir miktar	
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi	Sandıkçılar	2 miskal	
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa		3 parça	

6.6.2 Misk

Güzel koku veren bir madde. Bir cins erkek ceylanın karın derisi altındaki bezden çıkarılan bu madde misk kedisi veya Orta Asya'da bir tür keçiden de elde edilebilirdi. Bu madde saçlara, sakallara sürüldüğü gibi sabunların içine de konularak kullanılırdı: "miskî sabun". Kaynaklarda miskle beraber nafe teriminin de kullanıldığını görüyoruz. Nafe kelimesi için Devellioğlu [117]; "misk âhusu denilen hayvanın göbeğinden çıkarılan bir çeşit misktir" dese de, kürk çeşitlerinde nafenin kullanılması bunun bir çeşit misk olmadığını, postu kullanılan hayvanların karnı altından çıkarılan deri olduğu anlaşıyor. Nafe ve miskin isimli maddelerin her ikisinin de hayvanın alt tarafından çıkarılması kaynakta geçen "misk-i nafe"nin güzel kokulu bir deri olduğunu akla getirmektedir. Misk'in bir başka kullanımı "deva-yı misk"tir. Bu ise bir tür macun olup osmanlı hekimlerinin havası nemli yerlerde yaşayanlar için tavsiye ettiği kurutucu etkili bir macundur [168].

Misk ile kokulandırılmış sabunların az miktarda bulunduğu dikkat çekmektedir. Bununla beraber incelediğimiz yüksek rical arasında Maktul Hazinekar Süleyman Ağa'nın

Soğukçeşme'deki hanesinde 1 sandık köhne mikî sabun ile Beşiktaş'taki hanesinde 1 adet miskî sabun ve 2,5 adet miskî sabun bulunuyordu. Cebecibaşı Kadriağa zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 1 adet misk-i nafe, Girit Defterdarı Musa Efendi'nin Asitane'deki hanesinde 3 deva-yı misk bulunuyordu. Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde bir miktar miskî sabun kahve ile beraber kaydedilmişti ve değeri 600 kuruştı. Kasabbası Ahmed Ağa'nın Sancaktar Hayreddin Mahallesi'ndeki hanesinde de 30 adet miskî sabun vardı. Cebecibaşı Kadriağa'nın hanesinde ise 1 misk vardı.

Miskin tek hanede, misk ile beraber kullanılan nesnelerin de sadece 7 hanede karşımıza çıkması bu nesnenin nadir kullanıldığı, miskin tek başına değil, sabunlarda koku maddesi olarak tercih edildiği anlaşılmaktadır.

Çizelge 6. 53 Konutlarda Misk ve Miskle İlgili Nesneler

İsim	Semt	Misk
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	1 sandık miskî sabun
	Beşiktaş	1 adet ve 2,5 adet miskî sabun
Cebecibaşı Kadriağazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi	1 adet misk-i nafe
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asitane	3 deva-yı misk
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi	Bahçekapı	Bir miktar miskî sabun
Kasabbası Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin mahallesi	30 adet miskî sabun
Cebecibaşı Kadri Ağa		1

6.6.3 Öd

Öd Pasifik denizindeki adalarda yetişen bir ağacın kabuğu olup, yakıldığında güzel bir koku verir [143]. Değerli bir madde olan ödün konutlarda dirhem, kıyye ve parça halinde yer aldıkları; mücevher, musaddef, elmaslıca, süleymanî, maden, arusek, bağa, yaldızlı ve sim kutularda muhafaza edildikleri görülmektedir. Kimi ödlerin de mühürlendikleri dikkati çeker. “Öd-i maverdi” olarak kayıtlara geçen öd ise cennetül baki de türbedarların ziyaretçiler için yaktıkları bir koku olup, bu kokunun Rumeli Kazaskeri'nin konutunda bulunması da ilginçtir. Bazı ödlerin de hurda olarak bulundukları dikkati çeker. Muhtemelen bunlar eskimiş kokusu azalmış ödlerdi ya da parça olarak değerlendirecek olursak oldukça ufak parçalar halinde bulunuyorlardı. Verilen rakamlar 18.yüzyılda 1 kıyye ödün yaklaşık değerinin 150 kuruş olduğunu göstermektedir.

Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında tahminen 30 dirhem öd ağacı vardı. Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 90 öd, Seyyid Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki hanesinde beyaz torbada? bir miktar öd ile memhurlu (mühürlenmiş) bir miktar öd vardı. Tiryaki Hacı Mehmed Paşa Kıztaşı'ndaki hanesinde tahminen 5 öd vardı. Ayrıca bu hanede 1 simli arusek öd kutusu, 1 bağa öd kutusu ve 1 de sim yaldızlı öd kutusu vardı. Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde, bir miktar öd, tahminen 1 kıyye? Öd ve 5 kuruşluk? Öd'e rastlanmaktadır. Maktul Hazinekar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 1 mücevher öd kutusu, elmaslıca süleymanî 1 öd kutusu ve 1 maden öd kutusu olmak üzere toplamda 3 öd kutusu vardı. Ayrıca 65 öd, 380 kebir parça öd, 2 parça öd, 700 kırmızı ... içinde öd, yine 520 kırmızı ... öd ve 2 öd parçası vardı. Maktul Hazinekar Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesinde ise 5 öd..., 45 öd ve 1100 ödün yanı sıra bağadan 1 öd kutusu vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı Mahallesindeki hanesinde tahminen 150 öd vardı. Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesinde 10 Rum ödü bulunuyordu. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıd Cami yakınlarındaki hanesinde bir miktar hurda öd, bir miktar amberle beraber hurda öd, yine kutusuyla beraber bir miktar hurda öd ve tahminen 10.. öd vardı. Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde 1 musaddef öd kutusu ile tahminen 30 kıyye öd bulunuyordu.

Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın 60 kıyye öd ve 1 öd ile beraber işleme dülbend taam makremesi vardı. Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in yarım kıyyelik ödları 80 kuruş civarındaydı ve bunlar 11 defa kaydedilmiştir yani toplamda 5,5 kıyye yapar ayrıca, 2 maverdi öd ve 4 kıyye öd daha bulunuyordu. Defterdar Atıf Mustafa Efendi'nin hanesinde bir miktar öd ağacı, Girit Defterdarı Musa Efendi'nin Asıthane'deki hanesinde bir miktar ham öd ağacı vardı. Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi'nin Sandıkçılar'daki hanesinde tahminen 30 kıyye öd vardı. Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa'nın Kılıçalıpaşa mahallesindeki hanesinde bir miktar öd, Mathab-ı Amire Emini Ali Ağa'nın hanesinde bir parça öd, Kasabbaşı İsmail Ağa'nın hanesinde tahminen 30 kıyye bir miktar öd vardı. Kasabbaşı Ahmed Ağa'nın Sancaktar Hayreddin mahallesindeki hanesinde 1 öd kutusu ve 500 kuruş değerinde bir miktar öd vardı. Babüssaade Ağası Mustafa Ağa'nın hanesinde 300 kuruş değerinde bir miktar ödden

bahsedilmekte ve Çerağ Zeynep Hatun'un Süleymaniye'deki hanesinde de 2400 kuruşluk bir miktar öd bulunduğu kayıtlara geçmiştir.

Çizelge 6.54 Konutlarda Öd Miktarı ve Öd Kutusu

İsim	Semt	Öd	Öd kutusu (adet)
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	30 dirhem öd ağacı	
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	90	
Seyyid Hasan Paşa	Kemeraltı	bir miktar, memhurlu bir miktar	
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	5	3 (simli arusek, bağa, sim yaldızlı)
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	bir miktar, 1 kıyye(?), 5 kuruşluk(?) öd	
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	449 parça öd (.. kırmızı ... öd)	3 (mücevher, elmaslıca, maden)
	Beşiktaş	1150 (?)	1 (Bağa)
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	150	
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadınca Limanı	10 (rum ödü)	
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazid	bir miktar, bir miktar hurda öd (2 defa), 10 .. Öd	1
Cebbehane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	30 kıyye	1 musaddef
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		60 kıyye, 1	
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		9,5 kıyye ve 2 maverdi öd	
Defterdar Atıf Mustafa Efendi		bir miktar öd ağacı	
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asıthane	bir miktar ham	
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efen	Sandıkçılar	30 kıyye	
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalıpaşa	bir miktar	
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		bir parça	
Kasabbaşı İsmail Ağa		30 kıyye	
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddi	bir miktar 500 kuruş	1
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa		bir miktar 300 kuruş	
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye	bir miktar 2400 kuruş	

6.6.4 Yağ

Kavanoz, şişe, kutu gibi saklama kaplarında farklı türlerde yağlar bulunmaktadır. Bunlar “şükufe şişeleri” içinde renkli bir şekilde görsel amaçlı bulunabildiği gibi zeytinyağı, “kehriba yağı” da olabiliyordu. Renkli yağların ayrıca koku verip vermediği bilinmemekle birlikte, kehribarın güzel koku verdiği bilinmekte, içindeki az miktarda uçucu yağ da şifa amaçlı (doğumu çabuklaştırıcı, diş ağrısı, yılan ısırması, romatizmaya çare olduğu bilinmekteydi) kullanılmaktaydı. Zeytinyağının da bugün olduğu gibi pek çok amaç için kullanıldığı düşünülebilir. Yağların konutlarda kavanozlarda ve sim veya altından yapılan yağ kutuları içinde muhafaza edildikleri görülmüştür. Örneğin Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki yalısında şükufe şişeleri içinde bir miktar kırmızı yağ bulunur. Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 1'i sim, 1'i altın 2 yağ kutusu vardır. Ayrıca Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesinde kehriba yağı memlu 4 ... ile, 1 sagir sim yağ kutusu, 1 altın yağ kutusu ve 14 kavanoz zeytinyağı bulunuyordu.

Çizelge 6.55 Konutlarda Yağ ve Yağ Kutusu

İsim	Semt	Yağ	Yağ Kutusu (Adet)
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy	bir miktar kırmızı	şukufe şişeleri içinde
	Rumelihisarı		2 (sim, altın)
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Beşiktaş	14 kavanoz zeytinyağı, 4 .. Kehribar yağı	2 (sim, altın)

6.6.5 Edhan-ı Mütenevvia

Dehn sözcüğünün çoğulu “edhan”dır ve kokular anlamına gelmektedir. Bir nevi parfüm görevi gören ve ismi verilmeyen bu kokular şişe, hokka veya kutu içinde muhafaza ediliyordu. Bu şişeler ve hokkalar billur, fağfur gibi narin malzemelerden yapılmış, zarif nesnelerdi. Bunlar da kimi zaman bir sandık içinde saklanırdı.

İncelediğimiz konutların 7’sinde “edhan-ı mütenevvia” adı altında kokulara rastlanılmıştır. 25 adet olmak üzere en fazla Tiryaki Hacı Mehmed Paşa’nın Kıztaşı’ndaki hanesinde “edhan-ı mütenevvia” şişeleri vardı. Sadrazam Maktul Ali Paşa’nın Fındıklı’daki yalısında her birinde bir miktar edhan olduğu bildirilen 6 şişe ile tahta sandıkta 1 takım billur edhan şişeleri bulunuyordu. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa’nın İstinye’deki yalısında içinde bir miktar edhan ile beraber 2 sagir edhan şişesi vardı. Merhume Hanım Sultan’ın Üsküdar’daki yalısında da 8 edhan şişesi küçük bir çekmece içindeydi. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey’in Bostancıbaşı Mahallesiindeki hanesinde ise bir miktar billur ve fağfur bazı edhan hokkaları mevcuttu.

Konut detayı bilinmeyen rical arasında ise Defterdar Atıf Mustafa Efendi’nin hanesinde biri elmaslıca 2 adet dehn kutusu ile 1 adet sim kutu vardı. Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed Avnullah Efendi’nin Bahçekapı’daki hanesinde şişelerin bulunduğu 1030 kuruş değerinde bir edhan sandığı vardı. Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa’nın Kılıçalı Paşa mahallesiindeki hanesinde de içi edhan dolu 1 sandık vardı ve bunun değeri de 50,5 kuruştı.

Çizelge 6.56 Konutlarda Edhan-ı Mütenevvia ve Edhan Şişesi/Hokkası

İsim	Semt	Edhan-ı Mütenevvia	Edhan Şişesi/Hokkası
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	bir miktar	6 şişe ve tahta sandıkta 1 takım billur edhan şişesi
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	bir miktar	2 sagir şişe
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar		8 şişe
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı		25 edhan-ı mütenevvia şişeleri
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı		bir miktar billur ve fağfur edhan hokkaları
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed A	Bahçekapı		1 edhan sandığı (içinde şişeler var) 1030 kuruş
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalıpaşa		1 sandık (içi edhan dolu) 50,5 kuruş

6.7 Keyif Verici Maddeler ve Donatıları

18.yüzyılda keyif verici maddeler arasında tütünün yaygın olduğu görülüyor. Üst sınıf ricali arasında da tütün içmenin yaygın olduğu, tütün içmeye ayrılan mekanın bile önem kazandığı Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in hanesinde bir duhan odasından anlaşılmaktadır. Keyif verici bu maddeyi içmek için kullanılan donatılar arasında nargile, marpuç, çubuk ve lüle öne çıkmaktadır.

6.7.1 Duhan

Tütün anlamına gelen duhan, çubuk veya nargile vasıtasıyla içilirdi. Tütün içilmeye hazır olarak bulunmaz, özel duhan bıçağı ile bir tablanın üzerinde ince ince doğranarak kullanılırdı. Duhan bir kesede, bohçada, gararda (çuvalda) muhafaza edilir, içileceği zaman duhan sofrası getirilirdi. madde kültürle özdeşleşmiş beraberinde duhan kesesi, duhan sofrası, duhan bohçası, duhan tablası, duhan bıçağı gibi pek çok nesne ile kullanılır olmuştur. Evlerde kıyye cinsinden veya kuruş cinsinden miktarları verilmiştir. Matbah-ı Amire Emine Ali Ağa'nın 16 kıyye duhanı 2896 kuruş olduğu ise bu dönemde 1 kıyye duhanın ortalama 181 kuruş olduğu anlaşılmaktadır.

Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 1 adet duhan kesesi vardı. Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde Sim kabareli 1 duhan sofrası vardı. Maktul Hazinekar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 17 adet duhan bohçası ile Beşiktaş'taki hanesinde işleme 1 adet duhan kesesi vardı. Cebahane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde 2'si simli olmak üzere 21 duhan sofrası, Cebecibaşı Kadriaga zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde ise 8 adet nühhas duhan tablası bulunuyordu.

Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın hanesinde muşamma' (muşamba) içinde 1125 kuruş değerinde bir miktar duhan vardı. Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in hanesinde ise yüklü miktarda duhan bulunmakla beraber buna özel bir odası dahi vardı. 5 yastık ve 1 minderle döşenen bu odanın fazla döşemesi gözükmemektedir. Duhan miktarı toplam 493 ... idi. Ayrıca 15 adet duhan tablası da vardı. Girit Defterdarı Musa Efendi'nin Asitane'deki hanesinde 5 duhan çubuğu ve 2 duhan ... vardı. Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde pek çok duhan çubuğunun yanı sıra 3 duhan bohçası, 2 simli duhan tablası, 2400 kuruş

değerinde bir miktar duhan vardı. Şıkk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi'nin Sandıkçılar'daki hanesinde 2 adet suzeni duhan kesesine rastlıyoruz. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Demirkapı'daki hanesinde 3 sim, 4 kabareli duhan tablası ile 1 duhan bohçası vardı. Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın hanesinde bir duhan bıçağı, 1400 ve 1010 kuruş değerinde 2 duhan kesesi, garar ile beraber 1 duhan, 1000 kuruş değerinde duhan ile 16 kıyye duhana daha rastlıyoruz. Kasabbaşı Ahmed Ağa'nın Sancaktar Hayreddin mahallesindeki hanesinde de 3 adet duhan kesesi vardı.

Çizelge 6.57 Konutlarda Duhan ve Duhan Mahfazaları

İsim	Semt	Duhan	Duhan kesesi/sofrası/bohçası/tablası
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye		1 duhan kesesi
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı		1 duhan sofrası
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme		17 duhan bohçası
	Beşiktaş		1 duhan kesesi
Cebahane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme		21 duhan sofrası
Cebecibaşı Kadriagaşade Mehmed Ağa	Kabasakal mah.		8 duhan tablası
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		bir miktar (1125 kuruş)	
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		493 kıyye(?)	15 duhan tablası
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asitane	2 duhan ..	
Şıkk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi	Bahçekapı	2400 kuruşluk duhan	3 duhan bohçası, 2 simli duhan tablası
Şıkk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi	Sandıkçılar		2 suzeni duhan kesesi
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı		7 duhan tablası, 1 duhan bohçası
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		garar ile beraber 1 duhan, 1000 kuruş değerinde duhan, 16 kıyye duhan (2896 kuruş)	1 duhan bıçağı, 2 duhan kesesi (1400 ve 1010 kuruş)
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin mah.		3 duhan kesesi

6.7.2 Nargile

Nargile hortum aracılığı ile sudan geçerek süzülen dumanı bir düzenekle içmeye yarayan alettir. Nargil, lüle, marpuç, şişe gibi bölümleri bulunurdu. Nargil yani ser olarak bilinen nargilenin uzun gövdesidir. Bu kısım sürahiye beneyen parçadır ve cam, metal gibi değişik madenlerden yapılabilirdi. Lüle en üstte tütün konulan delikli bir yuvadır. Marpuç, tütün dumanını şişeden alan ve ağza ulaştıran hortumlu bölümdür. Hortumların uzunluğu bilinmemekle birlikte Lecomte [147] 19.yüzyılda hortumların uzunluğunun 2,5 metreye kadar vardığını söyler. Şişe ise dumanı filtre eden suyun olduğu bölümdür. Nargile sofrası ise nargilenin altına konarak düşmesi muhmelen közlerden zemini korurdu.

En değerli nargileler kristal yani fağfur, simli ve altın olanlarıydı. Simli, mineli, yekpare simli, çiftkâri, fağfur, altın kakma, altın cübbeli?, pulat yani çelikten de yapılan farklı nargile türleri vardı. Yalnız 10 konutta karşımıza çıkan nargile en fazla yani 25 adetle

Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın hanesinde karşımıza çıkar. Konutlardaki nargile dağılımı ise şu şekildedir.

Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 1 adet mineli nargile vardı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 2 şirazi? Nargile şişesi ile Beşiktaş'taki hanesinde 1 adet simli nargile bulunuyordu. Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde ise 1 simli nargile vardı.

Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın hanesinde marpuçu ile beraber 1 adet yekpare sim nargile (12060 kuruş) ile bir meşin kese içinde bir miktar enfiye vardı. Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in hanesinde 65 kuruşluk Sim nargile marpuç şişe ile sagir nargil marpuç (rub' 25) vardı. Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi'nin Sandıkçılar'daki hanesinde 1 adet sim nargil, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Demirkapı kurbundaki hanesinde şişe ve marpuçu ile beraber 5 adet sim nargilesi vardı. En çok Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın hanesinde değerli nargilelere rastlıyoruz. 28 adet nargile şişesinin bilinen işlemleri ve kuruş cinsinden değerleri şu şekildeydi: Nargile şişesi 805 kuruş, Nargile şişesi 8300 kuruş, sim nargile 11200 kuruş, nargile seri ve marpuç 6750 kuruş, nargile ve marpuç 5030 kuruş, nargile şişesi 1360 kuruş, nargile şişesi 1940 kuruş, simli nargile 6000 kuruş, nargile ve marpuç 2360 kuruş, altın serli/sırlı? nargile 47000 kuruş, nargile 5200 kuruş, minakârî nargile seri ve marpuç 4400 kuruş, nargile şişesi 510 kuruş, nargile şişesi 5310 kuruş, sim nargile ve marpuç 5035 kuruş, nargile şişesi 120 kuruş, çiftkârî nargile 9250 kuruş, nargile şişesi 1800 kuruş, pulat üzerine altın kakma nargile 7800 kuruş, Fağfur nargile 720 kuruş, altun cübbeli? Nargile 41000 kuruş, sim nargile şişesi ve marpuç 6005 kuruş, nargile şişesi 8655 kuruş, simli nargile 6755 kuruş, 4 adet fağfur nargile şişesi 11000 kuruş değerindeydi. Kasabbaşı İsmail Ağa'nın hanesinde ise sim kabareli 1 nargile sofrasına rastlıyoruz.

Çizelge 6.58 Konutlarda Nargile Sayısı

İsim	Semt	Nargile (adet)
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	Minalı nargil 1
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	Şirazi(?) nargile şişesi 2
	Beşiktaş	Simli nargile 1
Cebahane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	Sim nargile 1
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		sim nargile ma' marpuç 1 (12060 kuruş)
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		Sim nargile marpuç şişe 65
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi	Sandıkçılar	Simli nargil ... 1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı	Sim nargile ma' şişe ve marpuç 5
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		25
Kasabbaşı İsmail Ağa		Nargile sofrası

6.7.3 Çubuk

Nargilenin aksine çubuk hafif ve taşınabilir bir tütün içme aygıtıydı. Çubukların 30-40cm'den 2-2,5 metreye kadar ulaşan uzunluklara sahip çubuklar ağız kısmına imame denir, burası kehriba, gezi kehriba maddelerinden yapılırdı. Çubuğun ucuna takılan lüleye tütün konur, bu lülenin altına da lüle tablası oturtulurdu, böylece kül bu madeni tablaya toplanırdı. Çubuklar kendilerine has keselere veya kubur adı verilen kutulara konurdu. Atlas veya ipek gibi değerli kumaşlardan yapılan bu keselere sığması için çubuklar ikiye hatta üçe bölünebilecek şekilde tasarlanırdı [23]. Çubuklar kullanılırken de çubukluk gibi bir nesneye dayandırılırdı. Yasemin, kiraz hatta gül ve fındık ağacından yapıldığı söylene de üst sınıf ricalinin konutlarında yalnız yasemin ve kiraz ağacından yapılmış çubuklara rastlanılmıştır.

18.yüzyılda çubuk tüketiminin arttığını Tophane ve Galata'da faaliyet gösteren çubukçuların 1723 yılında loncala kurmalarından anlaşılmaktadır [169]. Yine de 18.yüzyıl üst sınıf ricalinin konutlarının yalnız 8'inde çubuk bulunması ve bunların da yalnız 3'ünde 20'nin üzerinde çubuğun görülmesi bu yüzyılda çubuğun lüks bir nesne olduğunu göstermektedir. Dikkati çeken bir diğer husus nargile bulunan 5 konutta aynı zamanda çubuk da vardır. (Bu konutlar Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesi, Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Beşiktaş ve Soğukçeşme'deki haneleri, Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa ve Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın haneleridir)

Konutlardaki çubuklar yasemin ve kirazdan yapılmış, kimisinin imamesi kehriba, kimisi mercan toplu, kimisi sargulu, kimisi yasemin, kimisi geçme çubuk olarak karşımıza

çıkılmıştır. Konutlarda Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 5'i yasemin olmak üzere 7 çubuğu vardı. Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde 1 adet simli geçme/kemha? Çubuk, Tersane-i Amire Emine Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde Kehriba imameli 1 adet çubuk vardı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde simli ... 42 adet çubuğu ile Marangozkârî bir çubukluğu bulunmakla beraber Beşiktaş'taki hanesinde 3 adet yasemin çubuk ve 1 adet geçme çubuk vardı. Girit Defterdarı Musa Efendi'nin Asitane'deki hanesinde 5 duhan çubuğuna rastlıyoruz. Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın hanesinde kehriba imameli 4 adet kiras çubuk (8100 kuruş), kehriba imameli 1 adet kiras çubuk, 2 adet sargulu çubuk ve 1 adet başmak çubuk yani toplamda 4 adet çubuk (6000 kuruş), kiras ... bilâ imameli 1 adet yasemin çubuk (960 kuruş), kehriba imameli 5 adet kiras çubuk (2160 kuruş) ve 1 adet çubuk kuburu vardı. Aşağıdaki tabloda da görüleceği üzere Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in 130 adet çubuğu vardı ve fiyatlarının 180 kuruşa kadar çıktığı görülmektedir. Matbah-ı Amire Emine Ali Ağa'nın da 26 adet çubuğu bulunmuş yasemin ve kirazdan yapılmış olan bu çubuklar arasında kehriba imameli olanların değerli oldukları görülmüştür.

Çizelge 6.59 Üç Konut Örneğinde Çubuk Çeşitleri

Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa	Rumeli Kazaskeri Hayrullah b. İbrahim	Matbah-ı Amire Emine Ali Ağa
Kehriba imameli kiras çubuk 4 8100	Çubuk kisesi	Kehriba imameli yasemen çubuk 1405
Kehriba imameli kiras çubuk 1, sargulu 2, başmak 1: 4 6000	Kehribalı yasemen ... çubuk 126	Kehriba imameli yasemen çubuk 2405
Kiras ... bila imameli başmak(?) çubuk 1 960	Kehriba imameli yeşim ve .. yasemen çubuk 180	Mercan toplu yasemen çubuğu 2705
Kehriba imameli kiras çubuk 5 2160	Yeşim imameli kiras çubuk 219	Sac kirası çubuğu 260
Çubuk kuburu 1, sanduk 2 180	Kehriba yasemen çubuk 141	Köhne ... çubuk 1355
	Kehriba imameli yasemen çubuk 101	Şam yasemen çubuk 805
	Kehribalı kiras çubuk 110	Çubuk ... 90
	Kehriba yasemen çubuk 70	Kehribalı kiras çubuk 1200
	Yeşim imameli kiras çubuk 160	Kehriba imameli yasemen çubuğu 6100
	Kehriba imameli kiras çubuk 83	Sade yasemen çubuğu 410
	Kehribalı yasemen çubuk 2 100	Mus(?) çubuğu ve parça öd 360
	Kehribalı yasemen 2 137	Kehriba imameli küras çubuğu 1300
	Kehribalı yasemen çubuk 4 70	Sade yasemin çubuğu 720
	Yeşim ve laciverdli kiras çubuk 2 60	Kehriba imameli kiras çubuğu 675
	Kehribalı kiras yeşim imameli çubuk 43 91,5	Sade kiras çubuğu 240
	Kehribalı yasemen çubuk 72	Sade yasemen çubuğu 410
	Kehriba yasemen çubuk 70	Kehriba imameli kiras çubuğu 2100
	Laciverdi yasemen çubuk 33	Kehriba imameli çubuk 760
	Gezi(?) kehriba çubuk 30 30	Kehriba imameli kiras çubuğu 3005
	Gezi(?) kehriba çubuk 7 20,5	Sade yasemen çubuğu 720
	Gezi kehriba çubuk 6 11,5	Simli yasemen çubuğu 1200
	Çubuk 3 3	Kehriba imame yasemen çubuğu 1710
	Sade çubuk 11 4,5	Kehriba imameli yasemen çubuğu 1900
	Kehribalı çubuk 100	Kehriba ve laciverdli kiras çubuğu 1080
	Kehribalı çubuk 2 50	Sade yasemen çubuğu 535
	Kehribalı çubuk 2 39	Kehriba imameli yasemen çubuğu 2700
	Kehribalı kiras çubuk 3 71	

6.7.3 Lüle

Nargile ve çubuk içiminde tütünün konulduğu mahfazaya lüle ismi verilir, çubuklar için üretilen lülelerde işçilik ön plana çıkardı. Metalden yapılan lüle tablası ve lüle sofrası lüleden düşebilecek korların yere gelmesine engel olurdu.

Girit Defterdarı Musa Efendi'nin Asıtane'deki hanesinde lüle sofrası, Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde bir lüle, Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın hanesinde küçük bir çekmecedeki 36 adet lüle ve 4 adet lüle tablası vardı.

Çizelge 6.60 Konutlarda Lüle/Lüle Sofrası/Lüle Tablası

İsim	Semt	Lüle (adet)
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asıtane	lüle? sofrası
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi	Bahçekapı	1
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		36 ve 4 lüle tablası

6.8 Mutfak Eşyaları

Lüks unsurlar sofralarda ve mutfak eşyalarında da kendini göstermektedir. Üst sınıfların konuklarına verdikleri ziyafetler ev sahibinin toplumsal statüsünü sergilemesinde, zevk ve organizasyon becerisini yansıtmasında önemli rol oynardı. Özenle hazırlanmış sofralarda ikram edilen yemeklerin ardından sunulan müzik ve edebiyat gösterileri de üst sınıf ricalinin inceliğini yansıtan entelektüel bir faaliyetti [170]. Ancak bu bölümde söz konusu yemek yemedeki inceliklere değinilmeyecek, eşyaların kullanımındaki nicelik ve nitelik değerlerin lüks unsurlara işaret edip etmediği anlaşılmaya çalışılacaktır.

6.8.1 Siniler ve Tepsiler

Siniler yemek masası görevini görürken, tepsiler fincan, kase, bardak gibi çeşitli nesneleri sunulduğu, bazen de tatlı veya börek pişirmek üzere kullanılan düz derinliği olmayan kaplardı. Ziyafetler dışında üst sınıf konutlarında yemek yemenin bireysel olarak gerçekleştirildiği görülmektedir. Yemek vaktinde herkesin bulunduğu odada sofra kurulur. Evdeki cariye veya gulamlar başlarında taşıdıkları sinilerde sıralanmış

yemekleri getirir ve odanın kapısına bırakırlardı. Erkek, kadın ve çocuklar ayrı yemek yerdi [23].

Siniler

Konutlarda kebir, vasat, sagir gibi çeşitli boylarda bulunan sinilerin en büyüğü “meydan sinisi”ydi. Orta boydaki bir sini dört beş kişilik olurdu [23]. Yuvarlak olan sinilerin kenarsız oldukları bazen de kenarlı yapıldıkları anlaşıyor, ayrıca pirinç, yıldız, sim, nühhas, tombak, gibi farklı madenlerden olabiliyor, murassa’ sinilerde olduğu gibi değerli malzemelerle süslenebiliyordu. Konutlarda sinilerin ortalama 4.5 adet olduğu tespit edilmiş ve sinilerin nitelikleri ile sayısı aşağıda verilmiştir:

Sadrazam İbrahim Paşa’nın Çırağan Yalısı’ndaki hanesinde Bekçi odasında 1 adet kebir sini, Sadrazam Maktul Ali Paşa’nın Fındıklı’daki yalısında 1 adet kebir yıldızlı nühhas sini, Sadaret Kethüdası Mehmed (Ağa)’nın Ortaköy’deki yalısında 2 adet vasat sini, Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa’nın Beylerbeyi’ndeki yalısında 2 adet kebir vasat sini, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa’nın İstinye’deki yalısında 8 adet sini vardı, bunların biri sagir, ikisi nühhas, dördü kebir ve biri yıldızlı nühhas siniydi. Merhume Hanım Sultan’ın Üsküdar’daki yalısında 7 sini vardı, bunların ikisi vasat nühhas, biri sim sagir, ikisi yıldızlı vasat, biri yıldızlı kebir ve biri kenarlı siniydi. Sadrazam Seyyid Hasan Paşa’nın Fenayi mahallesindeki hanesinde 3 adet sini ve 1 adet kebir nühhas sini, Kemeraltı’ndaki hanesinde ise 1 adet yıldızlı sini vardı. Tiryaki Hacı Mehmed Paşa’nın Gülşenabad yalısında 16 siniden ikisi nühhas, biri sagir sim, biri taam sinisi, biri yeni diba kaşığı ve sini (?) idi. Tersane-i Amire Eminî Selim Ağa’nın Acemoğlu meydanı kurbundaki hanesinde 3 adet taam sinisi, 1 adet tombak sini, 1 adet pirinç sini, 2 adet sim sini ve ikisi yıldızlı 5 adet nühhas sini vardı. Maktul Hazinekar Süleyman Ağa’nın Soğukçeşme kurbundaki hanesinde 3 adet nühhas sini, Beşiktaş’taki hanesinde ise 2 sini vardı. Kethüda-i Bevvabın İbrahim Bey’in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 6 adet taam sinisi, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa’nın Beyazıd cami kurbundaki hanesinde 2 adet vasat, 1 adet yıldızlı sini, Cebecibaşı Kadriaga zade Mehmed Ağa’nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 1 adet nühhas kebir sini, 1 adet murassa’ sini ve 4 adet kebir sini vardı.

Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın hanesinde iki sininin kılıflı olduğunu görüyoruz. Bunlardan biri kebir pirinç bir siniydi ve 3840 kuruştı, diğeri 600 kuruş olup sagir nühhas bir siniydi. Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi'nin 300 kuruş değerinde 1 adet sagir sinisi, Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in hanesinde 2 adet yıldızlı sini (biri 172, diğeri 203 kuruş değerinde), 1 adet sagir yıldızlı sini (32 kuruş), 1 adet kebir sini (92 kuruş) ve 2 adet sini olmak üzere toplam 6 sini vardı. Defterdar Atıf Mustafa Efendi'nin hanesinde 1 adet kebir sini, Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 2 adet yıldızlı nühhas sini, Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın hanesinde 2310 kuruş değerinde 1 adet yıldızlı sini ile 1 adet nühhas sini vardı ve bunun değeri dört seccade ile birlikte 480 kuruş ediyordu. Kasabbaşı İsmail Ağa'nın 1 adet kebir ve 1 adet sagir sinisi vardı. Mühürdar Mustafa Ağa'nın 720 kuruş değerinde 1 adet nühhas sinisi ile 1 adet sinisi vardı. Cariye Hatice Hatun'un 840 kuruş değerinde 1 adet nühhas sinisi, Çerağ Ülfet Hatun'un Kadiçeşme'deki hanesinde biri vasat diğeri sagir 2 adet sini, Cebecibaşı Kadriaga'nın hanesinde 16 adet kebir vasat sini vardı.

Çizelge 6.61 Konutlarda Sini Sayısı

İsim	Semt	Sini (adet)
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	1
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	1
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy	2
	Beylerbeyi	2
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	8
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	7
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi	4
	Kemeraltı	1
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Gülşenabad	16
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	12
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	3
	Beşiktaş	2
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	6
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıd	3
Cebecibaşı Kadri Ağazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi	6
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		2
Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi		1
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		6
Defterdar Atıf Mustafa Efendi		1
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi	Bahçekapı	2
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		2
Kasabbaşı İsmail Ağa		2
Cebecibaşı Kadri Ağa		16
Mühürdar Mustafa Ağa		2
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı	1
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme	2

Tepsiler

Sunum ve pişirmede kullanıldığı anlaşılan tepsiler konutlarda çeşitlilik göstermekteydi. Bunların taam tepsisi, hoşab tepsisi, kenarlı hoşab tepsisi, kahve tepsisi, kataif tepsisi, badzehri düz tepsisi, altın, nühhas, kapaklı kataif tepsisi, maden tepsisi, revgani nühhas tepsisi, sim tepsisi, baklava tepsisi adı altında kayıtlara yansıdığı görülmüştür. Cariye konutlarında ortalama 2 adet, diğer üst sınıf konutlarında ortalama 8 adet bulunduğu anlaşılan tepsilerin sayıları ve niteliklerine daha detaylı bakıldığında aşağıdaki veriler ortaya çıkmıştır:

Sadrazam İbrahim Paşa'nın Çırağan yalısında yalnız çavuş odasına muttası orta katta vaki bekçi odasında 1 adet sagir tepsie rastlanır. Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 14 adet tepsisi vardı, bunların ikisi nühhas sagir, ikisi revgani nühhas, biri sim kahve tepsisi ve dokuzu vasat ve sagir tepsilerdi. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 1 adet nühhas kahve tepsisi, 2 adet

kahve tepsisi, 1 adet maden tepsisi, 4 adet sagir tepsisi, 4 takım tepsisi vardı. Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 64 adet tepsie rastlanır, bunlar 6 adet hoşab tepsisi, 1 adet altın sagir bâdzehri düz tepsisi, 1 adet vasat sim kahve tepsisi, 2 adet sim kahve tepsisi, 2 adet kahve tepsisi, 1 adet Bosnakâri kahve ibriği ma' tepsisi, 1 adet yıldızlı hoşab tepsisi, 11 adet tepsisi, 11 adet kataif tepsisi, 13 adet sagir ve kebir kahve tepsisi, 1 adet kapaklı kataif tepsisi, 3 adet kenarlı hoşab tepsisi, 3 adet kebir taam tepsisi, 3 adet sagir kataif tepsisi, 4 adet kahve tepsisi, 1 adet sim hoşab tepsisiydi. Sadrazam Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesindeki 9 adet tepsinin beşi nühhas, ikisi sagir, ikisi sim sagirdi, Kemeraltı'ndaki hanesinde ise 1 adet nühhas tepsisi vardı. Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'nda Dülgeroğlu Mahallesi'ndeki hanesinde 3 adet nühhas kahve tepsisi vardı, Gülşenabad yalısında ise 2 adet sim kahve tepsisi ve 4 adet nühhas tepsisi vardı. Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanı kurbundaki hanesinde 6 adet tepside birisi sagir, birisi sim, üçü nühhas ve birisi sim kabareli şamdan sofrası tepsisi (?) idi. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme kurbundaki hanesinde 7 adet tepsisi vardı, bunların üçü sim kahve, birisi sim, ikisi sim sagir tepsisi, birisi de sim tasla beraber bir tepsisi idi. Beşiktaş'taki hanesinde ise 1 adet Yanyakâri kahve tepsisi, 1 adet sim vasat tepsisi ve 1 adet yıldızlı hoşab tepsisi vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 3 adet kahve tepsisi, 2 adet baklava tepsisi, 4 adet tepsisi, 3 adet nühhas tepsisi, 9 adet kebir ve sagir nühhas tepsisi olmak üzere toplam 21 tepsisi vardı. Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesinde 4 adet kahve tepsisi, Cebahane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme kurbundaki hanesinde 1 adet sagir tepsisi, 1 adet kahve tepsisi, 5 adet sagir ve kebir tepsisi vardı. Cebecibaşı Kadriğa zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 2 adet nühhas kenarlı tepsisi, 2 adet kahve tepsisi, 2 adet nühhas tepsisi ve 4 adet tepsisi vardı, Üsküdar'daki hanesinde ise 2 adet sagir tepsisi vardı. Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde 1 adet sim tepsisi vardı.

Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın hanesinde 1 adet piring kahve tepsisi, 2 adet tepsisi ve 1 adet 285 kuruş değerinde sagir nühhas tepsisi vardı. Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in hanesinde 7 adet tepsisi, 51 kuruş değerinde 1 adet tepsisi, 20 kuruş değerinde 12 adet beçkâri fincan, 3 adet zarf ve 3 adet tepsisi, 60 kuruş değerinde

yaldızlı tepsi, 1 adet polad tepsi vardı. Defterdar Atıf Mustafa Efendi'nin hanesinde 1 adet kenarlı tepsi, Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 1600 kuruş değerinde 18 adet beçkâri fincan ve tombak zarf, 19 adet tepsi vardı. Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa'nın Beşiktaş Kılıçalipaşa mahallesinde 1 adet tepsi (5 adet kahve ibriği, 4 adet fincan ma' zarf ile birlikte zikredilmiş hepsi 3 kuruş), Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Demirkapı kurbundaki hanesinde 1 adet tombak tepsi, Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın hanesinde 1010 kuruş değerinde 1 adet yaldızlı tepsi, Kasabbaşı İsmail Ağa'nın hanesinde 1 adet sim kahve tepsisi, 2 adet sagir tepsi, Babüssaade Ağası Mustafa Ağa'nın hanesinde 2 adet sim kahve tepsisi, Mühürdar Mustafa Ağa'nın hanesinde 1500 kuruş değerinde 10 adet tepsi katifesi(?), 1 adet sac tepsi vardı. Çerağ Emine Hanım'ın hanesinde 550 kuruş değerinde 1 adet mineli tepsi, Çerağ Rukiye Hatun'un Kumkapı'daki hanesinde 2 adet tepsi, Çerağ Mesrure Hatun'un Aksaray'daki hanesinde 2 adet tepsi, Çerağ Ülfet Hatun'un Kadiçeşme'deki hanesinde 600 kuruş değerinde 2 adet bağa taklidi sagir tepsi, 1 adet vasat tepsi vardı. Çerağ Zeynep Hatun'un Süleymaniye'deki hanesinde 1850 kuruş değerinde 1 adet sagir sim tepsi ve 200 kuruş değerinde 1 adet pulat tepsi vardı. Sarayı Zekiye Kadın'ın Ahırkapı'daki hanesinde 1000 kuruş değerinde fağfur fincan ma' tepsi, 66 kuruş değerinde 1 adet sim sagir tepsi vardı. Cebecibaşı Kadriaga'nın hanesinde gümüş sürmedan ve tepsi, 5 adet kadaif tepsisi vardı.

Çizelge 6.62 Konutlarda Tepsi Sayısı

İsim	Semt	Tepsi (adet)
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	1
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	14
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	8+4 takım
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	64
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi	9
	Kemeraltı	1
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	3
	Gülşenabad	2
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	6
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	7
	Beşiktaş	3
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	21
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı	4
Cebehane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	7
Cebecibaşı Kadriagaşade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi	10
	Üsküdar	2
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa	1
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		4
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		13
Defterdar Atıf Mustafa Efendi		1
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi	Bahçekapı	19
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalipaşa	1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı	1
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		1
Kasabbaşı İsmail Ağa		3
Cebecibaşı Kadri Ağa		6
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa		2
Mühürdar Mustafa Ağa		11
Çerağ Emine Hanım		1
Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapı	2
Çerağ Mesrur Hatun	Aksaray	2
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme	3
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye	2
Sarayî Zekiye Kadın	Ahırkapı	2

6.8.2 Leğen ve İbrikler

Konutlarda sıklıkla karşımıza çıkan nesneler arasında leğen ve ibrikler de yer almaktadır. Bu iki nesne bir takım olarak kullanıldığı gibi ayrı ve çok farklı amaçlara hizmet ettiği de gözlenmiştir. Bu nedenle belgelerde kullanıldıkları alana göre isimlendirilmişlerdir. Leğen-ibrikler takım olarak kullanıldıklarında yemeklerden önce elleri yıkamak için veya abdest almak üzere kullanılırlardı. İbrikten bir yardımcı vasıtasıyla aktarılan su altta tutulan leğene dolardı. İbrik ve leğenler takım olarak kullanılabildikleri gibi ayrı nesneler olarak da yer alıyordu ve bunlar kullanıldıkları alana

göre isimlendiriliyorlardı. Abdest leğeni, el leğeni, çamaşır leğeni, hamam leğeni, kandil leğeni gibi. İbrikler de içine suyun yanı sıra farklı sıvılar doldurulmak üzere farklı boylarda üretilir, ısıya dayanıklı olurlardı. Bunlar da kahve ibriği, çay ibriği, şerbet ibriği, matara ibriği gibi çeşitlerde üretilmişlerdir. Yıldızlı, nühhas, sim, sade, tombak, fağfur gibi çeşitli madenlerden yapılan leğen ve ibriklerin Beçkâri, Bosnakâri, Hindkâri tarzında yapılanları da seçkinlerin konutlarında yerini almıştır. Ayrıca hanelerde günümüze ulaşmayan leğenlerle ilgili nesneler arasında muhtemelen ıslanmayı engellemek üzere çuka leğen sofrasına, kandil leğeni ve sofra ibriklerine de rastlanmaktadır.

Üst sınıf konutlarında ortalama 18,4 adet, cariyе konutlarında ortalama 3,8 adet leğen ve ibrik bulunduğu tespit edilmiştir. Bu nesneler en fazla 70 adet ile Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında ve 59 adetle Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in konutunda rastlanmıştır. Nitelik ve nicelik değerlerine bakıldığında konutlarda leğen ve ibriklerin şu şekilde bulundukları görülmektedir.

Sadrazam İbrahim Paşa'nın Çırağan yalısında 2 adet ibrik-leğen, 1 adet çamaşır leğeni ile beraber kebir bir ocak güğümü ve 1 adet el ibriği bulunuyordu. Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 1 adet yıldızlı abdest leğeni, 4 adet yıldızlı leğen-ibrik, 1 adet çuka leğen sofrası, 1 adet abdest leğeni, 1 adet yıldızlı leğen ve 2 adet ibrik, 1 adet nühhas matara ibriği, 1 adet sim matara ibriği ve kebir kahve ibriği vardı. Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki yalısında 1 adet kebir leğen, 3 adet leğen-ibrik, Rumelihisarı'ndaki yalısında 1 adet leğen-ibrik, 1 adet el leğen-ibriği, 1 adet yıldızlı leğen-ibrik, 1 adet el ibriği, 1 adet kebir askıyla beraber kahve ibriği, 1 adet sagir kahve ibriği bulunuyordu. Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısında 6 adet ... leğen, 3 adet ... vasat leğen, 1 adet leğen-ibrik, 1 adet leğen, 10 adet el ibriği vardı, Beylerbeyi'ndeki yalısında ise 1 adet leğen-ibrik, 3 adet kapaksız kebir leğen, 3 adet leğen-ibrik, 2 adet sade ibrik vardı. Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Beylerbeyi'ndeki yalısında da 2 adet sade ibrik vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 2 adet yıldızlı leğen-ibrik, 3 adet abdest leğeni, 2 adet leğen-ibrik, 1 adet ibrik, 5 adet nühhas kahve ibriği ve 2 adet tepsi, 4 adet kahve ibriği, 2 adet şerbet ibriği, 6 adet nühhas kahve ibriği bulunuyordu. Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 1 adet vasat abdest leğeni, 2 adet nühhas yıldızlı leğen-ibrik, 2 adet el leğeni, 2 adet sagir abdest leğen, 1 adet ... sagir leğen, 1 adet birer

ayak ikişer kırada elmaslı abdest leğeni, 3 adet nühhas yıldızlı leğen-ibrik, 1 adet Bosna işi yıldızlı leğen-ibrik, 1 adet Bosnakâri leğen-ibrik, 1 adet Yanyakâri sim leğen-ibrik, 4 adet abdest leğeni, 1 adet hamam leğeni, 3 adet leğen, 4 adet ibrik, 1 adet abdest leğeni, 1 adet leğen-ibrik, 1 adet kebir çamaşır leğeni, 2 adet leğen-ibrik, 1 adet sade ibrik ve 1 adet leğen, 9 adet vasat leğen, 1 adet abdest leğeni, 6 adet kebir cameşuy leğeni, 5 adet kahve ibriği, 1 adet askısıyla beraber sagir sim kahve ibriği, 1 adet Yanyakâri kahve ibriği, 1 adet ibrikle beraber sim kebir askı, 1 adet ... kahve ibriği, 1 adet Yanyakâri sim kahve ibriği, 1 adet tepsisi ile beraber Bosnakâri kahve ibriği, 2 adet Beş işi yıldızlı kahve ibriği, 2 adet sade ibrik vardı. Böylece toplamda 11 adet leğen-ibrik, 17 adet ibrik ve 34 adet leğen vardı.

Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinde 1 adet leğen-ibrik, 1 adet sim leğen-ibrik, 2 adet nühhas leğen, 3 adet leğen-ibrik, 6 adet nühhas kandil leğeni, 3 adet nühhas ibriği, 1 adet sim kahve ibriği, 17 adet nühhas kahve ibriği bulunuyordu. Kemeraltı'ndaki hanesinde ise 1 adet Beçkâri leğen-ibrik, 1 adet yıldızlı Bosnakâri leğen, beşi Yanyakâri biri sim olan 6 adet kahve ibriği vardı. Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde 2 adet yıldızlı leğen-ibrik, 1 adet leğen, 2 adet sim köhne ibrik ve sabunluk, 1 adet nühhas sofrası ibriği, 1 adet nühhas matara ibriği, 1 adet nühhas ibrik, 2 adet yıldızlı nühhas ibrik, 2 adet köhne ibrik, 1 adet sim ibrik, 6 adet nühhas kahve ibriği, 6 adet nühhas sofrası ibriği, 1 adet sim sagir kahve ibriği, 3 adet sim kahve ibriği, 1 adet nühhas ibrik vardı. Çorlulu Mustafa Paşa'nın Atmeydanı'ndaki hanesinde 1 adet sim köhne ibrik vardı. Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 2 adet sim leğen-ibrik, 1 adet çuka leğen sofrası, 1 adet sim leğen-ibrik, 2 adet tombak leğen-ibrik, 1 adet sim leğen ... , 2 adet sim ibrik vardı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 1 adet sim leğen-ibrik, 1 adet Hindî mina kâri leğen-ibrik, 4 adet sim leğen-ibrik, 1 adet Hindkâri fağfur leğen-ibrik, Beşiktaş'taki hanesinde ise 7 adet leğen-ibrik, 2 adet nühhas abdest leğeni ve ibrik, 1 adet leğen-ibrik, 1 adet yıldızlı nühhas leğen-ibrik, 1 adet nühhas leğen, 2 adet ibrik, 2 adet sim leğen-ibrik, 1 adet yıldızlı abdest leğeni, 2 adet nühhas leğen, 2 adet nühhas leğen-ibrik, 1 adet abdest leğeni, 2 adet sim matara ibriği, tahta sandık içinde fincan ve tabaklarla beraber çay ibriği de bulunuyordu. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 3 adet yıldızlı leğen, 3 adet

leğen, 1 adet yıldızlı leğen, 1 adet abdest leğeni, 1 adet yıldızlı leğen, 3 adet abdest leğeni, 1 adet yıldızlı abdest leğeni, 1 adet nühhas matara ibriği, 12 adet kebir ve sagir kahve ibriği, 1 adet şerbet ibriği, 2 adet yıldızlı ibrik, sagir dolapta 7 adet kahve ibriği, 2 adet kahve ibriği ve ehlinin olduğu belirtilen 1 adet sim kebir ibrik ile 1 adet yıldızlı ibrik vardı.

Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesinde 9 adet kahve ibriği vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıt'taki hanesinde 3 adet nühhas leğen, 2 adet sim leğen, 1 adet abdesthanede leğen-ibrik, 1 adet yıldızlı abdest leğeni, 2 adet yıldızlı leğen, 3 kahve ibriği, 1 adet ... ibrik, 1 adet köhne ibrik, 2 adet ... ibrik bulunuyordu. Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde biri sagir 6 adet abdest leğeni, 11 adet sagir ve kebir kahve ibriği, 1 adet sim kahve ibriği, 2 adet nühhas kahve ibriği, 5 adet abdest ibriği, 20 adet kebir kahve ibriği vardı. Cebecibaşı Kadriaga zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 1 adet El leğeni (leğen-i dest)-ibrik, 1 adet abdest leğeni-ibrik, 2 adet leğen, 1 adet çamaşır leğeni, 1 adet leğen, 2 adet nühhas matara ibriği, 8 adet kahve ibriği, 4 adet yıldızlı ibrik, 2 adet sim kahve ibriği yer alıyordu Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde 1 adet nühhas yıldızlı leğen vardı. Makreme kisesi derununda: 1 adet Yıldızlı nühhas tas, 1 adet Tirşe yelpaze, 1 adet dürbin ile beraber 1 adet de nühhas matara ibriği zuhur etmişti.

Konutlarının detayları konusunda bilgi bulunmayan üst sınıf ricali arasında Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın 1 adet köhne yedek örtüsü, çuka-i leğen(?), 3 adet ibrikli el leğeni (bunların her birine 720, 690 ve 660 kuruş değer biçilmiştir), 1 adet kahve ibriği ve 1 adet askı (120 kuruş), 4 adet kahve ibriği (2 adet cezve ile beraber 660 kuruş), 1 adet kebir şerbet ibriği (570 kuruş), 2 adet kahve ibriği vardı. Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi'nin 1 adet leğen-ibriği (210 kuruş) vardı. Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in yıldızlı leğen-ibrik, 1 adet sim leğen-ibrik, 3 adet sarı leğen, 3 adet ibrik, 4 adet leğen, 3 adet ibrik, 1 adet abdest leğeni, 1 adet leğen çukası, 2 adet leğen-ibrik, 1 adet fağfur leğen-ibrik, 2 adet leğen, 5 ibrik (fincan zarfı ve taşıyla beraber kaydedilmiş), 2 adet ibrik (kase, kaşık ve fincanlarla kaydedilmiş), 9 adet ibrik, 12 adet kahve ibriği ve 5 adet ibrik vardı. Defterdar Atıf Mustafa Efendi'nin hanesinde 3 adet nühhas leğen ile 7 adet ibrik vardı, bu ibriklerin biri matara ibriği, ikisi sim kahve

ibriği, ikisi nühhas ibrik, ikisi yıldızlı nühhas leğen-ibrikti. Girit Defterdarı Musa Efendi'nin Asıthane'deki hanesinde 11 adet ibrik ve leğen, 2 adet kebir kahve ibriği, vasat ve sagir 4 adet kahve ibriği, 3 adet el ibriği, 5 adet sagir kahve ibriği bulunuyordu. Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 1 adet yıldızlı leğen-ibrik (1405 kuruş), güğüm, fağfur kase ve tabaklarla beraber bulunan bir leğen (1450 kuruş), nühhas abdest leğeni ve sabun vardı (1000 kuruş). Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa'nın Paşakapı kurbundaki hanesinde 1 adet abdest leğeni, 1 adet kahve ibriği, Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa'nın Kılıçalı Paşa'daki hanesinde de 5 adet kahve ibriği yer alıyordu. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Demirkapı'daki hanesinde 1 adet sim el leğen-ibriği, 1 adet kafesli sim leğen, 1 adet sim kahve ibriği, 1 adet çay ibriği, 1 adet sim ibrik vardı. Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın minalı leğen ve ibrik (2750 kuruş), yıldızlı leğen ve ibrik (3100 kuruş), 1 adet yıldızlı abdest leğeni ve ibrik (1900 kuruş), yıldızlı leğen ve ibrik (2700 kuruş), 1 adet leğen sofrası (225 kuruş), yıldızlı leğen ve ibrik (1715 kuruş), 2 adet leğen sofrası (biri 800 diğeri 105 kuruş), çini leğen ve musluk (500 kuruş), köhne leğen sofrası ve hurdavat (300 kuruş), çuka leğen sofrası (1205 kuruş), kırmızı çuka leğen sofrası (300 kuruş), 1 adet matara ibriği (180 kuruş), matara ibriği, kahve ibriği (445 kuruş), 2 adet yıldızlı ibrik (biri 1605 ve diğeri 1000 kuruş) vardı. Kasabbaşı İsmail Ağa'nın 2 adet leğen ibrik, 1 adet çuka leğen sofrası, 2 adet kebir leğen, 3 adet kahve ibriği bulunurken, Babüssaade Ağası Mustafa Ağa'nın 1 adet sim kahve ibriği, Mühürdar Mustafa Ağa'nın 460 kuruş değerinde 1 adet leğen-ibriği, Çerağ Emine Hanım'ın 3600 kuruş değerinde yıldızlı ibriği, Çerağ Rukiye Hatun'un Kumkapı'daki hanesinde 1 adet leğen ve ibrik vardı. Çerağ Mesrure Hatun'un 1 adet ibriği, Çerağ Ülfet Hatun'un Kadıçeşme'deki hanesinde 1 adet leğen-ibrik, Çerağ Zeynep Hatun'un Süleymaniye'deki hanesinde musluklu abdest leğeni, sim leğen-ibrik, sim askısıyla beraber 1 adet sagir kahve ibriği (11160 kuruş), Çerağ Cilve Hatun'un Horhor'daki hanesinde 3 adet çamaşır leğeni, Hizmetkar Ümmügülsüm'ün Üsküdar Sultantepe'deki hanesinde mangal, kahve ibriği ve şamdan (240 kuruş), Sarayı Zekiye Kadın'ın Ahırkapı'daki hanesinde 1 adet yıldızlı leğen-ibrik, Cebecibaşı Kadriğa'nın 20 adet leğeni ile birlikte el ibriği, 2 adet Bosnakâri leğen-ibrik, 2 adet çamaşır leğeni, 2 adet Yanyakâri ibrik, 8 adet sagir ve kebir kahve ibriği bulunuyordu.

Kahve askısı, ibrik askısı olarak karşımıza çıkan nesneler de, konutlardaki önemli unsurlar arasında görülmektedir. Bunların billur, nühhas, sim gibi malzemelerden yapılması dikkate değer. Hatta Çerağ Zeynep Hatun'un Süleymaniye'deki hanesinde sagir kahve ibriği ile beraber kaydedilen sim askının değerinin 11160 kuruş olması da bu nesnelerin kıymeti hakkında bilgi vermektedir. Aşağıda konutlardaki kahve ve ibrik askılarının nicelik ve nitelik değerleri, askıların dağılımı hakkında bilgi vermektedir.

Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 1 adet yaldızlı nühhas askı .. ile 1 adet kahve askısı vardı. Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki yalısında 1 adet kahve ibriği ile beraber kebir askı, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 1 adet nühhas askı, 2 adet zinciri ile beraber sim kahve askısı, Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde 1 adet sim kahve askısı vardı. Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 1 adet askısı ile beraber sagir sim kahve ibriği, 2 adet askı, 1 adet sim askı, 1 adet ibrikle beraber sim kebir askı ve 4 adet kebir ve sagir askı, Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinde 1 adet sim kahve askısı, Tersane-i Amire Emine Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 1 adet sim askı bulunuyordu. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 3 adet sim askı, 1 adet kahve ibriği ile beraber sim askı, 1 adet nühhas kebir askı vardı. Beşiktaş'taki hanesinde ise 1 adet ibrikle beraber sim askı, 3 adet nühhas askı ve 1 adet billur ... askı vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 1 adet nühhas askı vardı.

Konutu bilinmeyen seçkin sınıf arasında Rumeli Kazaskeri Hayrullah b. İbrahim 'in 2 adet askısı, Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın 120 kuruş değerinde askısı ile beraber 1 adet kahve ibriği, Mühürdar Mustafa Ağa'nın da 1 adet askısı vardı. Cariyelerden Çerağ Ülfet Hatun'un Kadiçeşme'deki hanesinde 1 adet askı, Çerağ Zeynep Hatun'un Süleymaniye'deki hanesinde 11160 kuruş değerinde bir adet sagir kahve ibriği ile beraber sim askı ve Sarayi Zekiye Kadın'ın Ahırkapı'daki hanesinde 1(?) adet sim kahve askısı bulunuyordu.

Çizelge 6.63 Konutlarda Leğen ve İbrik Sayısı

İsim	Semt	İbrik-Leğen (takımı)	İbrik (adet)	Leğen (adet)	Leğen-İbrik Toplam	Leğen Sofrası (adet)
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	2	1	1	6	
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	4	5	4	17	
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy	3		1	7	
	Rumelihisarı	3	3		9	
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı	1	10	10	22	
	Beylerbeyi	4	2	3	13	
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	4	18	3	29	
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	11	17	34	72	
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mah.	5	21	8	39	
	Kemeraltı	1	6	1	9	
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	2	27	1	32	
Çorlulu Mustafa Paşa	Atmeydanı		1		1	
Tersane-i Amire Eminî Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	5	2	1	13	1 çuka leğen sofrası
Maktul Hazinekar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	7			14	
	Beşiktaş	15	5	5	40	
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı		27	13	40	
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadınca Limanı		9		9	
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıt	1	7	8	17	
Cebecibaşı Kadrişade Mehmed Ağa	Soğukçeşme		39	6	45	
Cebecibaşı Kadrişade Mehmed Ağa	Kabasakal mah.	2	16	4	24	
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazım Hasan Ağa	Vefa		1	1	2	
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		3	8		14	1 leğen çukası
Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi		1			2	
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		5	39	10	59	1 leğen çukası
Defterdar Atıf Mustafa Efendi		1	6	3	11	
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asitane	11	14		36	
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi	Bahçekapı	1		2	4	
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıcalıpaşa		5		5	
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa	Paşa kurbu		1	1	2	
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı	1	3	1	6	
Matbah-ı Amire Eminî Ali Ağa		4	5	3	16	5 leğen sofrası
Kasabbaşı İsmail Ağa		2	3	2	9	1 çuka leğen sofrası
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa			1		1	
Mühürdar Mustafa Ağa		1			2	
Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapı	1			2	
Çerağ Mesrur Hatun	Aksaray		1		1	
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme	1			2	
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye	1	1	1	4	
Çerağ Cilve Hatun	Horhor			3	3	
Hizmetkar Ümmügülüm	Sultantepe		1		1	
Sarayî Zekiye Kadın	Ahırkapı	1	10	2	14	

6.8.3 Tabak, Kase ve Taslar

Tabak, kase ve taslar birbiriyle benzer alanlarda kullanıldıklarından işlevsel bir tasnif yapmak mümkün gözüküyor. Örneğin hoşaf kasesi, tası ve tabaklarına rastlayabiliyoruz. Ya da berber takımı içinde bir tas olabilirken, sakal tarağı ile bir kaseden de takım yapılabiliyordu. Malzeme açısından bakıldığında benzer madenlere rastlamakla beraber tabak ve kaselerin fağfur billur gibi daha narin malzemelerden tasların ise aynı incelikteki malzemelerden nadiren yapıldığını görüyoruz. Belgelerden

yola çıkarak genel bir tanım yapmak gerekirse tabaklar düz veya düze yakın bir form sergiliyorlardı ve kaseler ile tasların altına yerleştirilerek ikili bir takım oluştuyorlardı. Boyutlarına bakıldığında ise kaselerin taslardan daha küçük veya büyük olduğunu düşünmek için elimizde veri bulunmamaktadır.

Tabaklar; incelediğimiz konutlarda sunum için kullanılan tabaklara önem verildiği gözlenmektedir. Konutlarda ortalama 32.6 adet bulunan bu tabaklar arasında Kütahya, Boğazhisar, Biga, Saksonya, Saksonya Minsk, Beç (18.yüzyılda Viyana ve Saksonya’da porselen lüks bir nesne olarak üretimdeydi [17]) gibi bölgelerden getirilmiş/ihraç edilenler bulunduğu gibi elmas traşlanmış, yakutluca, fağfur, hatai, billur, mertebani, maden ve nühhas olanlarına rastlıyoruz. Kullanıldıkları alanlar ise kayıtlara şu şekilde yansımıştır; Kahvaltı tabağı¹, reçel tabağı, kahve tabağı, sahanların, hoşaf kaselerinin altına yerleştirilen tabaklar, gülbangi tabağı, gülbeşeker tabağı, macun hokkası tabağı. Çok fazla çeşitlilik içerdiği anlaşılan tabakların konutlardaki ortalama kullanımı 37,5 adet olarak hesaplanmıştır, dağılımı ise şu şekildedir:

Sadrazam İbrahim Paşa’nın Çırağan yalısında kapaklı 2 billur tabak, Sadrazam Maktul Ali Paşa’nın Fındıklı’daki yalısında 5 kebir fağfur tabak ve 2 adet beçkâri tabak vardı. Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa’nın Ortaköy’deki yalısında 5 elmas traşlı tabak, 15 kuşhane sahanı ile beraber tabak, 4 sagir tabak; Anadoluhisarı’ndaki yalısında ise 3 billur tabak vardı. Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa’nın Anadoluhisarı’ndaki yalısında 4 billur tabak bulunuyordu. Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa’nın Tersane’deki yalısında 4 fağfur sagir tabak ile 4 kebir tabak vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa’nın İstinye’deki yalısında Beçkâri kebir ve vasat boylarda 6 tabak, 2 fağfur sagir tabak, 1 sagir kütahya tabağı, 3 billur kase tabağı, 21 Beçkâri tabak, 7 fağfur tabak, 1 sim tabak, 6 fağfur ...kâri tabak, 5 tabaklı kase olmak üzere toplam 52 tabak bulunuyordu. Merhume Hanım Sultan’ın Üsküdar’daki yalısında 1 billur tabak, yakutluca sagir 1 tabak, 2 kebir tabak, 11 tabak, vasat 2 tabak, sagir 17 tabak, tabaklı 1 fağfur hoşaf

¹ Kahvealtı: II. Bayezid sarayında sabah namazından sonra bal, kaymak ve peynir yenirdi. 17. yy’da yaygınlaşan kahvaltı terimi, kahve ve özellikle sabah kahvesinin 16. yüzyıl ortasından sonra Osmanlı kültüründe ne kadar önem kazandığını gösterir. Kahvaltı’dan sonra hemen kahve içilmesi “kahve altı” sözüne yol açtı. Osmanlı döneminin halkın kahvaltısı, mevsimine göre içine ekmek doğranan çorba, yoğurt, kavun veya hiyardan oluşurken, zenginlerin zeytin, bal, kaymak, peynir, reçeller, çörek, börek, kavun gibi şeyler yerlerdi. İstanbul’da kış sabahları sokakta satılan sıcak palude içilirdi [159].

kasesi, 30 fağfur sagir tabak, 5 fağfur kase tabak, 6 vasat fağfur tabak, 6 fağfur gülbangi tabağı, 20 kebir mertebani tabağı olmak üzere toplam 102 tabak bulunuyordu. Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinde kaşığı ile beraber 1 sim gülbeşeker tabağı Kemeraltı'ndaki hanesinde ise 3 beçkari tabak, 9 beçkari fağfur tabak, 14 fağfur tabak vardı. Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde 11 fağfur tabak bulunmaktaydı. Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 25 Beçkâri tabak ve 10 sagir tabakla karşılaşıyoruz. Maktul Hazineदार Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 3 Beçkâri tabak, tahta bir sandık derununda çay ibriği, fincan ile tabak, 1 hatai tabak, 1 tabakla beraber saksonyakâri tas, yine 4 Saksonya Minsk tabak, fincanla beraber 1 saksonyakâri tabak, 1 sarı tabak, 9 kebir fağfur tabak, 19 fağfur ve Beçkâri tabak, 15 beçkari tabak, 43 billur tabak, tabakları ile beraber 3 adet laciverdi fağfur kebir ve vasat kase, 9 billur kahvaltı tabağı, tabla içinde bir miktar billur sahan tabak, 6 vasat kebir fağfur tabak, 12 Beçkari tabak, 19 Fağfur vasat tabak, 8 fağfur kebir tabak, 2 fağfur tabak, 51 sagir tabak, 99 vasat ve kebir tabak, Tahta sandık içinde saksonyakari kase ve tabak ve fincan, tabağı ile beraber içi altın üstü biga kase, 2 sagir fağfur tabak, 1 beçkari kebir tabak, 11 vasat ve kebir tabak, 1 sandık tabak olmak üzere Paşa'nın toplam 320 tabağı ile tabla ve sandıklarda sayısını bilemediğimiz bir miktar tabağı daha vardı. Yine Hazineदार Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesinde bir miktar Saksonyakâri tabak, 19 sagir ve kebir fağfur tabak, 12 fağfur tabak, 1 tabak, 1 kakma bağa tabak, 21 fağfur tabak, sagir ve kebir 64 fağfur tabak, 2 billur tabak, 5 beçkari tabak, 10 billur tabak, 1 billur kahvaltı tabağı, 29 billur tabak ve 58 Beçkari tabağı ile toplamda 133 tabağı vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 11 fağfur tabak, 6 vasat fağfur tabak ve 2 sagir fağfur tabak vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıd Cami kurbundaki hanesinde fağfur kebir 2 ve fağfur vasat 9 tabak, 6 sagir tabak vardı. Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde 8 fağfur tabak, 5 vasat fağfur tabak vardı. Cebecibaşı Kadriâğa zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 10 Kütahya tabağı, 20 nühhas sagir tabak, 7 tabak, 3 kebir fağfur tabak, 80 tabakla beraber sahan vardı.

Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın hanesinde 6'sı maden, 17'si fağfur olmak üzere toplam 38 tabak vardı. Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in hanesinde 10

adet eski maden tabak, 7 adet sagir fağfur tabak, 13 adet maden tabak, 4 adet fağfur tabak, 16 adet reçel tabağı, vasat tabak, 5 adet tabak, ve 7 adet meksur (kırık) tabak vardı. Girit Defterdarı Musa Efendi'nin Kanlıca'daki hanesinde 15 adet sagir kahvaltı tabağı vardı. Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde bir tabak yazı takımının içindeydi ve 1800 kuruşluk bu takım yaldızlı macun hokkası, makas ve tabaktan oluşuyordu Bir diğer tabak güğüm leğen ve fağfur kase ile beraber 1450 kuruş değerindeydi. Ayrıca hanede 850 kuruşluk 11 adet Beçkâri tabak da vardı. Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa'nın Kılıçalipaşa mahallesindeki hanesinde kebir ve sagir 50 adet tabak vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşısı Mehmed Ağa'nın Demirkapı kurbundaki hanesinde 8 adet fağfur kebir tabak bulunuyordu. Matbah-ı Amire Emine İbrahim Efendi'nin Nişanca'daki hanesinde 3 fağfur sagir tabak vardı. Matbah-ı Amire Emine Ali Ağa'nın hanesinde 8 fağfur tabak ve tabaklar olduğunu biliyoruz. Kasabbaşı İsmail Ağa'nın Hanesinde 2 kebir fağfuri tabak, 1 kahve tabağı; Kasabbaşı Ahmed Ağa'nın Sancaktar Hayreddin mahallesindeki hanesinde fağfur 1 tabak vardı. Babüssaade Ağası Mustafa Ağa'nın hanesinde sagir ve kebir fağfur kase ve tabakların toplamı 20 adetti. Mühürdar Mustafa Ağa'nın 2'si sagir 3 tabağı vardı. Cariye Hatice Hatun'un Atmeydanı'ndaki hanesinde beç tabağı .. ve billur tabakları 31 adetti. Çerağ Emine Hanım'ın 8 fağfur, 5 beç ve 1 billur tabağı vardı. Çerağ Rukiye Hatun'un Kumkapı'daki hanesinde 3 Boğazkâri tabağı vardı. Çerağ Hoşnaz Hatun'un 20 tabağı olduğunu biliyoruz. Çerağ Ülfet Hatun'un Kadıçeşme'sindeki hanesinde üç kutu içinde billur ve beçkâri tabaklar vardı ve 7200 kuruş değerindeydi. Çerağ Emetullah Hatun'un Katip Sinan mahallesindeki hanesinde 1 tabak fağfur 7 fincan ve 1 ayna ile beraber değerlendirilmiş, 700 kuruş değer biçilmişti. Sarayı Hafize kadının hanesinde de 1 tabak kaydı bulunmaktadır. Cebecibaşı Kadriaga'nın 4 fağfur tabak, 7 boğazhisar tabağı olduğunu biliyoruz.

Görüldüğü üzere Beçkâri ve fağfur tabaklarına yüksek sınıf ricali arasında çokça rağbet gösteriliyordu. Tabakların genellikle fağfur, billur gibi maddelerden yapılışı, tabakların gündelik kullanımdan uzak, değer verilen lüks kullanım alanı olduğunu gösterir.

Çizelge 6.64 Konutlarda Tabak Sayısı

İsim	Semt	Tabak (adet)
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	2
Maktul Ali Paşa	Findıklı	7
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy	5+15 tabaklı kuşhane sahanı
	Anadoluhisarı	3
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	8
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	52
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	102
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi	3
	Kemeraltı	26
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	11
Tersane-i Amire Emine Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	35
Maktul Hazinekar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	320
	Beşiktaş	133
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	19
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıt	17
Cebecibaşı Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	13
Cebecibaşı Kadri Ağa	Kabasakal mah.	120
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		38
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		62
Girit Defterdarı Musa Efendi	Kanlıca	15
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi	Bahçekapı	13
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalıpaşa	50
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı	8
Matbah-ı Amire Emine İbrahim Efendi	Eyüp Nişanca	3
Matbah-ı Amire Emine Ali Ağa		8+
Kasabbaşı İsmail Ağa		3
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin mah.	1
Cebecibaşı Kadri Ağa		11
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa		20
Mühürdar Mustafa Ağa		3
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı	31
Çerağ Emine Hanım		14
Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapı	3
Çerağ Hoşnaz Hatun		20
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme	3 kutu içinde 7200 kuruş
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan	1
Sarayı Hafize Kadın		1

Taslar

Tabaklara kıyasla tasların konutlarda daha seyrek bulunduğu dikkati çekmektedir. Üst sınıf konutlarında ortalama 8,6 adet, cariye konutlarında ise 1,6 adet bulunduğu görülmüştür. Çeşitli maksatlarla sıvı doldurulan taslar sofraya, hamam, berber takımları arasında sıkça kullanılan malzemeler olmuşlardır. Kullanıldıkları alana göre isimler alan ve kimileri kapaklı olan taslar; sofraya taşı, burun taşı, hoşaf taşı, su taşı, yelpaze su taşı, çorba taşı, berber takımı hilali tas, fincan taşı, şorba taşı, şerbet taşı, yoğurt taşı, yemeklik taşı, hamam taşı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu taslar nühhas, pirinç, sim, yıldızlı, tonbak, somaki mermer siyah alaca tas, sırça tas, cam tas, yemen taşı, sırma işleme telatin gibi maddelerden yapılmışlardır. Ayrıca Bosnakari, Beçkari, Yanyakari,

Saksonyakari taslar bunların Avrupa'dan ithal edildiklerini göstermektedir. Konutlarda yer alan taslar hakkında aşağıdaki veriler daha detaylı bilgiler sunmaktadır.

Sadrazam İbrahim Paşa'nın Çırağan'daki yalısında ikisi yıldızlı, biri simli, üçü somaki mermer siyah alacalı olmak üzere 6 adet tas vardı. Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 2 adet cedid nühhas tas vardı. Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki yalısında 1 adet hamam tası ile Mutfakta 1 adet tas; Rumelihisarı'ndaki yalısında 1 adet sagir ... tası ile 1 adet nühhas hamam tası bulunuyordu. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 1 adet burun tası, 1 adet kapaklı tas, 1 adet sim tas ve tahtani camekanda 2 takımla beraber su tası (Su tası ma' takım 2) bulunuyordu. Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında toplam 62 tas vardı. Bunlar 2 adet kapaklı tas, 1 adet burun tası, 6 adet sırça tas, 1 adet nühhas yıldızlı tas, 3 adet sim fağfur su tası, 1 adet derunî yıldızlı Beçkâri kapaklı tas, 1 adet Bosnakâri kapaklı hoşaf tası, 5 adet Bosnakâri tas, 4 adet Bosnakâri kapaklı yalızlı tas, 21 adet sagir ve kebir tas ve hamam tası, 1 adet yemeklik tas, 2 adet cam tas, 2 adet hamam tası, 2 adet kapaklı yemen tası, 2 adet kapaklı tas, 3 adet hamam tası, 2 adet kebir tas ve 3 adet sagir tas vardı. Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi Mahallesiindeki hanesinde 5 adet kapaklı tas, mutfakta da yine 5 adet kapaklı tas vardı, Kemeraltı'ndaki hanesinde de 1 adet yanyakâri yas ile 2 adet yıldızlı nühhas tas vardı. Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu Meydanı kurbundaki hanesinde 11 tas vardı ve bunlardan 1'i nühhas burun tası, 1'i yıldızlı kapaklı nühhas tas, 1'i kapaklı sim tas, 2'si kapaklı minalı tas, 1'i yıldızlı nühhas su tası, 1'i sim tas, 3'ü kapaklı tombak tas ve 1'i kapaklı mavi tastı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde toplam 26 tas bulunuyordu, bunlardan 1'i Saksonyakâri tabaklı tas, 3'ü Saksonyakâri kaplu tabaklı tas, 4'ü sim tas, 1'i billur yemeklik tası, 1'i Yanyakâri tas, 1'ihamam tası, 1'i Yanyakâri sim su tası, 2'si yıldızlı pirinç tas, 3'ü yıldızlı nühhas hamam tası, 3'ü kapaklı sim tas, 3'ü kapaklı kebir ve sagir tas, 1'i tepsili sim tas ve 2'si tastı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesinde 19 tas vardı, bunlar 1 tas, 1 nühhas burun tası, 2 Yanyakâri su tası, 1 sırma işleme telatin tas, 2 yıldızlı hamam tası, 1 sim su tası, 2 tas, 3 yıldızlı nühhas hamam tası, 4 nühhas tas, 1 sırma işleme telatin(?) tas, 1 yıldızlı hamam tasıydı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşındaki hanesinde 8 tastan 1'i berber takımı içinde hilali bir tas, 1'i fincan tası, 1'i Yanyakâri su tası, 3'ü

şorba (çorba) tası, 1'i .. tas, 1'i yıldızlı nühhas tastı. Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesinde 5 adet hamam tası ve 1 adet nühhas burun tası vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıd Cami kurbundaki hanesinde 2 adet yıldızlı nühhas yemeklik tas ile 2 adet yıldızlı tas vardı. Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme kurbundaki hanesinde 3 adet nühhas tas, 1 adet şerbet tası ve 1 adet nühhas yıldızlı tas bulunuyordu. Cebecibaşı Kadriaga zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesindeki 29 tasın 1'i tombak su tası, 4'ü nühhas yoğurt tası, 8'i nühhas tas, 1'i nühhas burun tası, 3'ü nühhas ve piriñ tas, 7'si kapaklı tas ve 5'i yıldızlı yoğurt tasıydı. Cebecibaşı Kadriaga zade'nin Üsküdar'daki hanesinde ise kapaklı 2 nühhas tas vardı. Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa kurbundaki hanesinde berber takımı olduğu anlaşılan "dolap derununda 7 ustura, 1 kayış, 1 tas" beraber bulunuyordu. Bir başka "yıldızlı ve nühhas tas" makreme kesesinin içindeydi ve yanında 1 tirşe yelpaze, 1 adet dürbin ve 1 adet nühhas matara ibriği vardı. Yine bu hanede 1 adet yıldızlı nühhas tas, 1 adet sim su tası ve 2 adet nühhas burun tası vardı.

Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın hanesinde ikisi sagir 3 adet sofras tası(900 kuruş), 1 adet burun tası(600 kuruş) ve 2 adet nühhas hoşaf tası(600 kuruş) vardı. Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in 4 tas, Defterdar Atıf Mustafa Efendi'nin hanesinde 1 adet sim su tası, Girit Defterdarı Musa Efendi'nin Asitane'deki hanesinde 1 adet kapaklı sagir tas, Kanlıca'daki hanesinde ise 18 adet kebir ve sagir tas kapağı bulunuyordu. Şıkk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 1 adet 910 kuruş değerinde yelpaze su tası vardı. Şıkk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi'nin Sandıkçılar'daki hanesinde 1 adet sim tas ve 3 adet sagir piriñ tas vardı. Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın 90 kuruşluk 1 adet tas, 410 kuruşluk en'am-ı kise(?) ve tas, 215 kuruşluk yıldızlı tas ve sagir güğüm vardı. Kasabbaşı İsmail Ağa'nın üçü sagir 4 adet tas ve 1 adet mükemmel yemeklik tası vardı. Babüssaade Ağası Mustafa Ağa'nın 1 adet sim su tası, 2 adet yıldızlı su tası vardı. Mühürdar Mustafa Ağa'nın biri sim sagir olan 2 adet tası vardı. Çerağ Emine Hanım'ın hanesinde 1 adet tombak tas, Çerağ Ülfet Hatun'un hanesinde 1 adet tas, Çerağ Zeynep Hatun'un Süleymaniye'deki hanesinde 60 kuruşluk 1 adet hilali sagir tas ile 2 adet sim tas vardı ve bunlar 5742 kuruştı.

Çizelge 6.65 Konutlarda Tas Sayısı

İsim	Semt	Tas (adet)
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	6
Maktul Ali Paşa	Findıklı	2
Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa	Ortaköy	1
	Rumelihisarı	1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	5
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	57
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mah.	10
	Kemeraltı	3
Tersane-i Amire Emine Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	11
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	23
	Beşiktaş	13
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	8
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadrga Limanı	1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıd	4
Cebchane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	5
Cebcibaşı Kadriagazade Mehmed Ağa	Kabasakal mah.	29
	Üsküdar	2
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa	6
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		6
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		4
Defterdar Atıf Mustafa Efendi		1
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asitane	1
Girit Defterdarı Musa Efendi	Kanlıca	18
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi	Bahçekapı	1
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi	Sandıkçılar	5
Mühürdar Mustafa Ağa		2
Çerağ Emine Hanım		1
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme	1
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye	3

Kaseler

Kapaklı olarak tasarlanabilen kaselerin, taslar gibi çeşitlerine rastlamak mümkündür. Bunların şerbet kasesi, tatlı kasesi, hoşaf kasesi, gülbeşeker kasesi, takım sofrası kasesi, su kasesi, şişe kasesi gibi pek çok çeşidi bulunuyordu. Bunlar telatin, billur, gergedan boynuzu, fağfur, revgan, meşin, maden, timur (demir) kaplı, hatai(?), mertebani, bağa, nühhas gibi farklı madenlerden yapılmış, kimileri yakut gibi değerli taşlarla süslenmişlerdi. Hindkari, Saksonya, Kütahyakari, Beçkâri 18.yüzyılda öne çıkan porselenlerin özelliklerini taşıyan kaseler bulunuyordu. Kapaklı ve kulplu çeşitleri de bulunan kaselerin kapakları da billur, aştın sim gibi değerli madenlerle işlenmişti. Belgelerde “şişe-i kase” kavramına da rastlanmıştır. Bir konutta ortalama 30,7 adet, cariye konutlarında ortalama 1,6 adet bulunabilen kaselerin, konutlarda şu şekilde bir dağılım gösterdiği tespit edilmiştir:

Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında toplam 8 kase ve 50 kase kapağı bulunduğunu görüyoruz. Kaselerden biri gergedan boynuzu, bir diğeri revgan gergedan boynuzundan yapılmıştır, üçü kapaklı fağfur şerbet kasesi, biri yakutluca Hindkâri sagir kase, biri fağfur ve bir diğeri billur kaselerdir. Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki yalısında mutfak içinde beşi billur kapaklı toplam 14 adet kase vardı, Rumelihisarı'ndaki yalısında 1 adet kase, Anadoluhisarı'ndaki hanesinde 3 adet billur kase vardı. Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısında 4 adet cam, 1 adet beyaz, 1 adet kebir elmas kase vardı. Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısında 1 adet revgan kase, 4 adet fağfur kase vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 4 adet billur kase kapağı, 6 adet billur kase, 1 adet tatlı kasesi, 1 adet tehi şişe-i kase, 1 adet Saksonyakâri kase, 51 adet billur şişe ve kase, 4 adet billur kase ve 3 adet sagir kase olmak üzere şişe ve kapaklarla beraber toplam 71 kase, kapak ve şişe vardı. Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 1 adet Hoşab fağfur kâse ma' tabak, 5 adet fağfur kâse tabak, 2 adet fağfur kase, 3 adet hoşab kasesi, 6 adet kapaklı billur kâse, 1 adet kapaklı sırça kâse, 22 adet billur kâse, 2 adet fağfur kâse, 1 adet kebir hoşab kâsesi ve 1 adet şerit(?) kase, 1 adet fağfur kapaklı kâse, 2 adet sim kâse kapağı, 7 adet fağfur şurub kâsesi, 5 adet fağfur kebir kâse, 1 adet sim kâse kapağı, 1 adet kebir billur kâse, 5 adet sagir billur kâse, 4 adet fağfur kâse, biri sagir ikisi kebir 3 adet mertebani kâse, 1 adet billur kebir kapaklı kâse vardı. Seyyid Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki hanesinde 4 adet Beçkâri kase, 1 adet taşlıca fağfur kâse, 2 adet sim su kâsesi, 7 adet meşin kâse kapağı, 6 adet fağfur kâse vardı. Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'nda Dülgeroğlu Mahallesindeki hanesinde 3 adet fağfur kâse, tahminen 3000 kuruşluk kitabhâne içinde Kütahyakâri kâse, yine kitabhane içinde 1000 kuruşluk 11 adet ... kâri kâse, 50 adet gülbeşeker billur kâse, 5 takım sofrâ kâsesi, 13 adet kebir ve sagir fağfur kâse ve 1 adet fağfur kâse vardı. Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanı kurbundaki hanesinde 2 adet maden hoşab kâsesi, 15 adet kâse, 7 adet eski maden kâse ve 18 adet Saksonyakâri kâse ve bardak vardı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme kurbundaki hanesinde 1 adet sim kapaklı hatayî kâse, 4 adet kebir billur kâse, 30 adet billur kâse, 9 adet fağfur kâse, 3 adet billur kâse, 1 adet kebir mertebani kâse, 3 adet laciverdî fağfur kebir ve vasat kâse ma' tabak, 1 adet mertebani kebir kâse, 2 adet kebir fağfur kâse, 13

adet billur kâse ma' tatlu, 4 adet kapaklı fağfur kâse, 1 adet kapaksız fağfur kâse, 1 adet kebir kâse, 2 adet fağfurî kâse, 77 adet kebir ve vasat fağfur kâse, 70 adet sagir kâse, tahta sandık derununda Saksonyakârî kase, tabak ve fincan, 1 adet derunî altun üstü Biga kâse ma' tabak, 2 adet kulplu vasat kâse, 1 adet kapaklı ve kulplu kâse, 1 adet Beçkârî timur kulplu kâse ma' kapak, 13 adet billur tatlı kâsesi, 1 adet billur kâse, 1 adet fağfur kebir kâse, 40 adet fağfur kâse, 25 adet fağfur kâse, 17 adet tatlu memlu billur kâse, 20 adet billur kâse, 30 adet billur kâse ve bardak vardı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesinde 15 adet billur kâse, 9 adet sagir ve kebir fağfur kâse, 1 adet altın kâse kapağı, 3 adet sim kâse kapağı, 1 adet kâse, 1 adet mertebani kâse, 3 adet billur kebir kâse, 2 adet bağa kâse, bir miktar kâse vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde bir miktar dolapta mevzu' aşire ve tatlu kaseleri, 2 adet fağfur hoşaf kâsesi ve 5 adet billur kâse vardı. Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesinde 23 adet billur kâse vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıd cami kurbundaki hanesinde 3 adet kebir fağfur hoşab kâsesi, biri yazılı 5 adet fağfur şerbet kâsesi, 1 adet kâse, 1 adet gergedan kâse, 1 adet kâse ma' kapak, 2 adet sagir kâse vardı. Cebehane halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme kurbundaki hanesinde 1 adet nühhas şerbet kâsesi, 2 adet fağfur kâse, 4 adet sagir ve kebir fağfur kâse, 6 adet timur kâse, 12 adet şerbet kâsesi, 3 adet hoşab kâsesi vardı. Cebecibaşı Kadriağazade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 4 adet billur kâse ile 4 adet fağfur kâse vardı. Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa kurbunda Molla Gürani mahallesindeki hanesinde 2 adet fağfur sagir kâse vardı.

Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in hanesinde 2 adet kâse, 2 adet billur kâse, 2 adet kâse şişesi, 1 adet meksur mertebani kâse, 1 adet mertebani kâse, 5 adet sagir kâse vardı. Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 1450 kuruş değerinde güğüm, leğen, fağfur kase ve tabak, 1650 kuruş değerinde bir miktar billur kâse ve bardak, 850 kuruş değerinde billur kâse, 6588 kuruş değerinde yaldızlı sim şamdan ve sim kâse, 3 adet kâse, 1010 kuruş değerinde hamas kabanos, billur kâse ve bir miktar tatlu vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Demirkapı kurbundaki hanesinde 7 adet kâse, Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın hanesinde 400 kuruş değerinde tas, sakal tıraşı ve kâse, 1000 kuruş

değerinde 5 adet şerbet ma' kâse, 445 kuruş değerinde kâse, kahve ibriği ve erzak, 755 kuruş değerinde billur kâse ve bardak vardı. Kasabbaşı Ahmed Ağa'nın Sancaktar Hayreddin Mahallesindeki hanesinde 1 adet fağfur kâse (bu kasenin 1 adet tabakla beraber değeri 200 kuruştı). Babüssaade Ağası Mustafa Ağa'nın hanesinde 20 adet sagir ve kebir fağfur kase ve tabak, Mühürdar Mustafa Ağa'nın hanesinde 3 adet kâse, Cariye Hatice Hatun'nun Atmeydanı'ndaki hanesinde 2 adet kâse, Çerağ Hoşnaz Hatun'un hanesinde 120 kuruş değerinde kâse, Cebecibaşı Kadriaga'nın hanesinde 9 adet sagir kâse vardı.

Çizelge 6.66 Konutlarda Kase Sayısı

İsim	Semt	Kase (adet)	Kase kapağı (adet)
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	8	50
Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa	Ortaköy	14	5
	Rumelihisarı	1	
	Anadoluhisarı	3	
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı	6	
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	5	
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	15+51 kase ve şişe+1 şişe-i kase	4
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	73	2
Seyyid Hasan Paşa	Kemeraltı	13	7
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	84	
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	24+18 Saksonyakâri kase ve bardak	
Maktul Hazinekar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	334	4
	Beşiktaş	31+bir miktar	4
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	7+ bir mikar tatlı ve aşure kasesi	
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı	23	
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıt	13	1
Cebthane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	28	
Cebecibaşı Kadriaga Mehmed Ağa	Kabasakal mah.	8	
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa	2	
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		11+1 kase şişesi	
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed Avnullah Efe	Bahçekapı	7+ bir miktar	
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı	7	
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		8	
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin m	1	
Cebecibaşı Kadri Ağa		9	
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa		20 (tabaklarla beraber)	
Mühürdar Mustafa Ağa		3	
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı	2	
Çerağ Hoşnaz Hatun		1	

6.8.4 Kaşıklar

Çatalların henüz yaygınlaşmadığı 18.yüzyılda bıçaklar da sofralarda yerini almazdı. (İşin bunların sadece meyve yeneceği zaman verildiğini söyler [159]) Sofraların asıl yemek aracı kaşıklardı. Yemek yemek için ileri gelen seçkinlerin konutlarında çok zarif ve değerli kaşıklar misafirlere sunuluyordu. Kaşıklar desteler halinde takım olarak bulunabildikleri gibi işlenişi ve üzerindeki değerli taş veya madenlere göre tek tek de bulunabiliyor, bazen debir şeker kutusu veya tabağının yan unsuru olabiliyordu.

Kaşıklar som altından olabildiği gibi mercan tepeli, doğrama saplı, yeşim, tombak, kemik, billur, elvan, gergedan boynuzu, taşlıca ve sedeften yapılmışlardı. Ayrıca bağa, ceviz, ağaç ve tahta olanlarına da bu evlerde rastlanmaktadır. Ayrıca çeşitli boylarda ve formlarda olduğu tahmin ettiğimiz kaşıklar yenilen gıdanın cinsine göre de isim almaktaydı. Hoşaf kaşığı, taam kaşığı, yemek kaşığı tatlı kaşığı, şeker kaşığı, gülbeşeker kaşığı, sakız kaşığı kaşık türleri arasında yer almaktadır. Tatlılar için ayrı kaşıklar kullanılıyordu. Bunlar bazıları “tatlı kaşığı” adı altında genellenirken, kimileri hoşaf kaşığı, gülbeşeker kaşığı, şeker kaşığı gibi özel isimlerle anılıyordu. Bir konutta ortalama 35,5 adet, cariye konutlarının ise yalnız 3’ünde karşılaşılmıştır ve buradaki adetleri 10, 11 ve 30’dur.

Konutu bilinen üst rical arasında Sadrazam Maktul Ali Paşa’nın Fındıklı’daki yalısında bağa, ceviz, boynuz hoşaf ve taam olmak üzere 43 kaşığı, 2 sedef kaşık, 1 som kaşık, 1 ilik?kaşık, 5 taam kaşığı, 7 ... kaşığı, 5 sim tatlı kaşığı, 1 sim kaşık, 1 bağa kaşık ve 2 yeni dünya? Kaşığı vardı. Dolayısıyla bu yalıda bilinen 68 kaşık vardı. Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa’nın Tersane’deki yalısında 1 bağa kaşıktan bahsedilir. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa’nın İstinye’deki yalısında 123 adet bağa ve ... taam ve hoşaf kaşıkları vardı. Ayrıca 1 kaşık, 1 mercan tepeli kaşık ve bir kutu içinde bir miktar mütenevvia kaşık vardı. Merhume Hanım Sultan’ın Üsküdar’daki yalısında ise 2 sim şeker kutusu ile beraber 2 sim kaşık, 5 yeni diba taam kaşığı, 5 taam kaşığı, 2 hoşaf kaşığı, 1 sedefkâri gülbangi kaşığı, 3 sim şeker kaşığı, 2 ... kaşık, 1 taşlıca billur ... şeker kaşığı, 9 yeni diba taam kaşığı, 7 şeker kaşığı, 4 hoşaf kaşığı ve 6 bağa ve ağaç hoşaf ve taam kaşığı yer alıyordu. Bu durumda Sultan’ın yalısında bilinen 47 kaşık vardı. Seyyid Hasan Paşa’nın Fenayi Mahallesi’ndeki hanesinde 2 deste hoşaf kaşığı, 16 adet doğrama saplı taam kaşığı, 2 deste taam kaşığı, 1 adet sim gülbeşeker tabağı ve kaşığı vardı. Tiryaki Hacı Mehmed Paşa’nın Kıztaşı’ndaki hanesinde 19 tahta kaşık, 11 siyah? Kaşık, 1 yeni diba kaşığı, 1 sedef kaşık, 1 gülbeşeker kaşığı olmak üzere 33 kaşık vardı. Tersane-i Amire Emine Selim Ağa’nın Acemoğlu Meydanı’ndaki hanesinde 10 bağa hoşaf kaşığı, 15 deste elvan kaşık ve 1 yeşim kaşığı? Vardı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa’nın Soğukçeşme’deki hanesinde Mercan saplı gergedan boynuzlu taşlıca 2 adet kaşık ile 1 yemeni kaşığı vardı. Yine Maktul Hazinedar Süleyman Ağa’nın Beşiktaş’taki hanesinde 4 hoşaf ve taam kaşığı, bir sim şeker kutusunun yanında 2 kaşık, 1 sim şeker

kaşığı, 4 hoşaf ve yemek kaşığı, 2 bağa hoşaf kaşığı, 9 hoşaf kaşığı ve 3 yeni ... kaşığı vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde sim sagir 1 adet tatlı kaşığı, Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesinde sim kabzalı billur bir kaşık bulunuyordu. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşısı Mehmed Ağa'nın Beyazıd Cami kurbundaki hanesinde 1 som kaşık, 7 kemik kaşık, 1 sim kaşık, altısı boynuz 26 kaşık, 2 fağfur ma' kaşık(?) vardı. Cebehane halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde Musaddef (sedefli) 5 gülbeşeker kaşığı, 11 deste kemik kaşık vardı. Cebecibaşı Kadriağazade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde ise 18 boynuz hoşaf kaşığı, 2 sedef tatlı kaşığı, 1 tombak kaşık, 10 boynuz taam kaşığı ve 12 sakız kaşığı bulunuyordu.

Sadaret Kethüdası'nın Ruhi Süleyman Ağa'nın konutunda 7 sedefli kaşık ile dokuzu hoşaf olmak üzere 18 kaşığı daha vardı. Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in 6 adet hoşaf ve taam kaşığı ile 2 kaşığı vardı. Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 9 bağa kaşık ile 2 som kaşık vardı. Dergah-ı Ali kapıcıbaşısı Mehmed Ağa'nın Demirkapı'daki hanesinde "bir miktar" kaşık vardı. Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın hanesinde "Mütenevvi" yani çeşitli 26 adet kaşık, taam ve hoşaf kaşığı, kemik hoşaf kaşığı, 2 adet sedef kaşık ve 70 adet yine taam ve hoşaf kaşığı karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla evde bilinen kaşıkların sayısı 98 idi. Kasabbaşı İsmail Ağa'nın hanesinde 1 kaşık ile 2 gülbeşeker kaşığından bahsedilir. Babüssaade Ağası Mustafa Ağa'nın hanesinde 4 deste yemek kaşığı ile 5 deste sakız kaşığı vardır. Cariye Hatice Hatun'un Atmeydanı'ndaki hanesinde 10 adet taam kaşığı ve sim tabakla beraber bir kaşık (takım olmaları muhtemel) vardı. Çerağ Ülfet Hatun'un Kadiçeşme'sindeki hanesinde sayısı verilmeyen hoşaf ve taam kaşıkları vardı. Çerağ Zeynep Hatun'un Süleymaniye'deki hanesinde 13 hoşaf ve 17 taam kaşığı ile karşılaşıyoruz. Çerağ Cilve Hatun'un Horhor'daki hanesinde ise 1 deste kaşık yer alıyordu.

Görüldüğü üzere konutlarda taam ve hoşaf kaşıkları ön plana çıkmakta, gümüş(sim), boynuz ve bağa'nın sıkça kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca çoğunlukla değerli kaşıkların kaydedilmiş olması ve örneğin Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısında olduğu gibi (yalnızca 1 bağa kaşık vardır) kimi konutlarda oldukça az sayıda kaşığın veriler arasında yer alışı tüm kaşıkların defterlere yansımadığını gösterir.

18.yüzyılda yaygın kullanıma sahip olduğunu bildiğimiz tahta kaşıkların tek bir konutta (Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın hanesinde 19 adet) yer alması da düşündürücüdür. Bunların değersiz olması muhallefat defterlerine kaydedilmesini engellemiş olabilir)

Çizelge 6.67 Konutlarda Kaşık Sayısı

İsim	Semt	Kaşık (adet)
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	68
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	125+bir miktar mütenavvia
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	47
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi	21
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	33
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	26
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	3
	Beşiktaş	25
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	1
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı	1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıd	37
Cebthane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	116
Cebciabaşı Kadriagaazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi	43
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		25
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		8
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed	Bahçekapı	11
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı	bir miktar
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		98
Kasabbaşı İsmail Ağa		3
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa		9
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı	11
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme	bir miktar
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye	30
Çerağ Cilve Hatun	Horhor	10

6.8.5 Bardaklar

18.yüzyıl üst sınıf konutlarında tercih edilen bardakların çoğunu billur bardaklar oluşturuyordu. Bunların yanı sıra fağfur, mermer, sırça, gergedan boynuzundan yapılmış bardaklara da rastlanmaktadır. Yine bardaklar arasında Saksonya, Sakız, İngiliz, Beç bardakları dikkati çekmekte, bardakların çoğunlukla kutularda ve sepetlerde muhafaza edildiği görülmektedir.

Bardaklar arasında yalnız bir yerde kahve bardağının bulunması da ilginç bir kayıt olarak karşımıza çıkmıştır. Bu bardağın fincan olarak tanımlanmayışı boyutlarının büyük olduğunu düşündürmektedir. Bardak olarak kayıtlara geçen bir başka nesne vazolardır. Çiniden yapılan bu vazolar “lale bardağı” adıyla anılmakla beraber sık rastlanan bir eşya

değildir. Zaman zaman bardak ağızlarının “bardak kapak”larıyla kapatıldığını da öğreniyoruz. Bardakların üst sınıf konutlarındaki kullanımının ortalama değeri 20,5 adet, carie konutlarında ise 6,5 adet olduğu görülmüştür.

Konutlarını bildiğimiz yüksek ricalin bardakları şu şekilde kayıtlara geçmiştir: Sadrazam İbrahim Paşa’nın Çırağan yalısında sagir çini 20 adet lale bardağı ve 3 adet kebir balgamî çini lale bardağı, Sadrazam Maktul Ali Paşa’nın Fındıklı’daki yalısında gergedan boynuzu 1 adet bardak, billur bir miktar bardak vardı. Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa’nın Ortaköy’deki yalısında sagir ve kebir 25 adet billur bardak, Anadoluhisarı’ndaki yalısında ise 2 adet billur bardak vardı. Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa’nın Beylerbeyi yalısındaki bardakların camekanda bulunduğu yazılmıştır. Buna göre camekanda 5 billur bardak ve 1 adet beyaz mermer bardak bulunuyordu. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa’nın İstinye’deki yalısında Tehi (içi dolu) 3 adet Sakız bardağı ile 4 adet Sakızî bardak vardı. Merhume Hanım Sultan’ın Üsküdar’daki yalısında ise 56 billur bardak, 2 sırça bardak ve sagir ve kebir 12 adet kahve bardağı yer alıyordu. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa’nın Soğukçeşme’deki hanesinde 9 adet billur İngilizkâri bardak, 2 adet kebir Beçkâri bardak, 2 adet sagir Beçkâri bardak, 12 Billur bardak ve 2 adet çeşm-i bülbül, 1 adet zarfiyla beraber...kâri bardak, 1 adet fağfur bardak, 9 adet billur bardak, 30 adet billur kase ve bardak, yine 30 adet billur sahan ve bardak ile sagir 1 sandık içinde ingiliz bardakları yine tahta kebir 1 sandık içinde İngiliz tabakları bulunuyordu. Hazinedar Süleyman Ağa’nın Beşiktaş’taki hanesinde ise 1 Saksonyakâri bardak, 36 billur bardak, 1 sim bardak kapağı, 19 sagir billur bardak, bir miktar bardak, ve 4 sakız bardağı vardı. Kapıcıbaşı Halil Ağa’nın Kadirga Limanı’ndaki hanesinde 8 billur bardak, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa’nın Beyazıd Cami kurbundaki hanesinde 2 fağfur bardak, Cebecibaşı Kadriagazade Mehmed Ağa’nın Kabasakal mahallesinde 13 billur bardak, Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa’nın Vefa’daki hanesinde ise bir dolab içinde billur kase, kutu ve bardaklar bir arada durmaktaydı.

Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa’nın hanesinde 8 adet billur bardak vardı. Bu bardakların ikisi bir kutu derunundaydı ve 480 kuruş ediyordu. İkişer ikişer ele alınan bardaklar 270, 240, 150 kuruş değerindeydi. Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim’in 4 sepet billur bardak ile rub’u 8 kuruş eden 5 billur bardağı vardı. Şıkk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi’nin Bahçekapı’daki hanesinde 8 bardak, 1650 kuruş

değerinde bir miktar billur kase ve bardak vardı. Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa'nın Beşiktaş Kılıçalipaşa mahallesindeki hanesinde bir miktar billur (2 rakamı da var) bardak vardı. Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın hanesinde 3 billur bardak (her biri 1205, 610, 300 kuruş değerinde), 755 kuruş değerinde billur kase ve bardak, 2600 kuruş değerinde billur bardak vesair vardı. Çerağ Hoşnaz Hatun'un hanesinde 8 bardak, Çerağ Ülfet Hatun'un Kadıçeşme'deki hanesinde bir miktar şerit ve bardak 1800 kuruş değerinde, 4 adet Saksonya bardak ve 1 adet bardak 3000 kuruş değerindeydi.

Çizelge 6.69 Konutlarda Bardak Sayısı

İsim	Semt	Bardak (adet)
Sadrızam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	23 lale bardağı
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	1+bir miktar
Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa	Ortaköy	25
	Anadoluhisarı	2
	Beylerbeyi	6
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	9
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	70
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	38+30 billur kase-bardak+30 billur sahan-bardak+1 sandık ingiliz bardağı
	Beşiktaş	61
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı	8
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıd	2
Cebecibaşı Kadriagaşade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi	13
Asıthane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasar	Vefa	dolapta kase+kutu+bardaklar
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		8
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		5+4 sepet
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed	Bahçekapı	8+bir miktar
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalipaşa	2/bir miktar
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		5
Çerağ Hoşnaz Hatun		8
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme	5+bir miktar

6.8.6 Fincan ve Zarflar

İstanbul'da 17.yüzyıldan itibaren kullanılmaya başlanan kahve tüketiminin 18.yüzyıl üst sınıf konutlarında gündelik yaşam pratikleri arasında yer aldığı ve önemli bir yeri işgal ettiği dönemin kaynaklarında yer almaktadır.

“ Türkler ve bilhassa vezirler ile sarayın ileri gelenleri buna büyük bir ehemmiyet atfeder. Ve bütün bunlar basit tabaka arasında rastgele tatbik edildiği halde diğerleri nezdinde çok belirli kaidelere tabidir. Uşakları yahut oda hizmetçisi olan içâğaları

günün yahut gecenin hangi saatinde olursa olsun, efendilerinin evine gelen misafirlere, onların şanına uygun ne gibi adet varsa hepsini bütün kaideleriyle yerine getirirler. Biri çubuğu getiri, bir an sonra bir başkası işlemeli bir peşkir getirip dizine koyar, bir üçüncüsü katı yahut sıvı şekerlemeleri getirir ve nihayet bir dördüncüsü kahveyi ikram eder. Kahve cezvesi altın yahut gümüş işlemeleri zengin bir örtüyle örtülü, üzerinde birçok fincan bulunan bir tepsi ile gelir. Kahveci dairenin kapısına yakın bir yerde durur; diğer uşaklar kahveyi fincanlara koyarlar. Ziyaretin sonuna doğru yine bir içağası gelir; bir elinde içinde sarısabır yanan bir buhurdan diğerinde gülâbdan olduğu halde içeri girer. Gülâbdan'dan misafirin mendiline biraz gülsuyu damlatır. Eğer sakalı varsa bir eliyle kaldırarak sakalına da gül suyu sürer. Kaliteli hanımların evinde de hemen hemen aynı merasim tatbik edilir. Ama diğer sınıflarda bu merasim fevkalâde hallerde yapılır. Türklerin misafirlerine yaptığı başlıca ikram çubuk, kahve ve şekerlemedir [23].

“Memleketin her yerinde Moka kahvesi tercih edilir. Çünkü hazırlanması daha kolaydır. Taneler kavrulduktan sonra mermer, tunç yahut tahta bir havanda dövülerek pudra haline getirilir. Bu dövülmüş kahveyi pişirmek için kalaylı bakırdan yapılmış cezvedeki su kaynamaya başlarken, küçük bir kahve kaşığıyla beş yahut altı kaşık konur. Bundan sonra köpürük kabardıkça ateşten almaya dikkat edilir. Köpürüp kabarmalar sonunda su ile kahve tamamen meczolunca kahve pişmiş demektir. Kavrulmuş yahut dövülmüş kahveler deriden mamul torba veya kutularda saklanır. Bunların ağzı da kahvenin kokusunun kaçmasını önlemek için sıkı sıkıya kapatılır. Kahve ne kadar tazeyse o kadar lezzetli olur; öyle ki büyük evlerde her gün taze kahve kavrulur” [23].

Küçük bardak anlamına gelen fincanlar 19. yy'a kadar kulpsuz ve zarflar içine konarak kullanılırdı ve bunlarla çay, sahlep, şerbet gibi çeşitli içecekler, en ziyade de kahve içilirdi. D'ohhson [23] kahve içiminin sıklığına şaşırır: “Doğu'nun bu içeceğe karşı olan ihtirası her türlü tahminlerin fevkindedir. Devletin bütün kademelerinde erkekler, kadınlar, çocuklar, sadece kahvaltıda değil, öğle yemeğinden sonra, akşam yemeğinden sonra değil, günün her saatinde hiç tereddütsüz kahve içerler. Nerede olursa olsun, ister bir devlet büyüğü, ister bir şehirli, ister müslüman, ister hristiyan olsun, ister evde, ister dükkanda, ister dairedede, ister mağazada bulunsun; ister köyde, ister şehirde bir ziyarete gittiğiniz zaman ev sahibi size mutlaka kahve ikram eder. Eğer ziyaret uzun sürerse, bir müddet sonra bir kahve daha, hatta biraz sonra bir üçüncü kahve daha

gelir... Kahve fincanları el yakmasın diye daima bir tabak içinde sunulur. Buna “zarf” denir. Zarflar umumiyetle bakırdan, yahut gümüşten yapılır. İleri gelenlerinki altındandır ve çok defa kıymetli taşlarla süslenmiştir.”

Kahvenin salt malzeme olarak değil, konutlarda mekan bağlamında da yer tuttuğu, bu tüketim nesnesinin önemine işarettir. Gerçekten de o kadar mühim bir yer tutuyordu ki konutların çoğunda kahve için özel bir oda “kahve odası” tahsis edilmişti. Buralarda kahve takımlarını fincanlar ve zarflar oluşturur, takımlar tahta sandık veya kutular içinde muhafaza edilirdi. Hatta kutulara da fincanlar kadar önem verilir fağfur gibi değerli malzemelerden yapıldıkları olurdu. Bu kutular arasında tabak, kase ve fincanların bulunduğu özel takımlara rastlanırdı. Örneğin Maktul Hazinedar Süleyman Ağa’nın Soğukçeşme’deki hanesinde tahta bir sandık içinde Saksonyakârî kâse, tabak ve fincanlar bir takım oluşturunuyordu. Kimi takımlar da yalnız fincan ve fincan zarfından ibaretti.

Farklı büyüklük ve tarzda üretildiği anlaşılan fincanlar arasında en çok fağfur malzemedan yapılan kahve fincanları ön plana çıkıyordu, bunun dışında madenden yapılanlara ve Kütahya fincanlarına da rastlanmıştır. Bezemelerinde kimisinin taşlar kullanılmış, kimisi yeşim, kimisi laciverdî, kimisi simle bezenmiş, kimisinin üzerine de yazı yazılmıştır. Konutlarda yerli fincanların yanı sıra Beçkârî ve Saksonya fincanlarına da sıklıkla rastlanır. Ayrıca çift işi, badzehri madeni fincan, cargel fincanlar da karşımıza çıkmıştır. Pek çok alanda kullanıldığı gibi fincanlar için de örtü yapıldığı görülmektedir. Fincan örtülerinde destar ve işleme örtüler, olabiliyordu.

Konutlarda kahve bardaklarının el yakmasını engellemek üzere zarf yani nevi muhafaza kapları da kullanılmıştır. Muhallefat defterlerinde fincan zarfları belirtilirken pek çok zarfın ne amaçla kullanıldıkları yazılmamıştır. Bu nedenle fincan zarfı olma olasılığı göz önünde tutularak diğer zarflar da bu bölümde yer almıştır. Zarfların yapımında çeşitli malzemeler kullanılmıştır. Bunlar sim, mine, tombak, yaldız, toprak, mukavva’, mücevher, nühhas, ağaç, çeşitli taşlar, elmas, meşin, bağa, gergedan, altın olup Yanyakârî, Trabzonkârî, Boğdankârî, çifkârî, fincanlar az da olsa konutlarda yerini almıştır. Kafesli zarf, hilâlî zarf çeşitleri de görülmüştür. Yine fincan zarflarının yanı sıra buhurdan zarfı, saat zarfı, sakal tarağı kesesi için bağa zarf, farklı zarf türleridir. Ayrıca

zarflar için de keseler üretildiği görülmektedir, incili zarf kesesi, sırmalı zarf kesesi karşılaştığımız zarf keselerindendir.

Üst sınıf konutlarında 42,1 adet, cariye konutlarında 13,6 adet kahve fincanına rastlanmıştır. Bunların değişen nitelikleri ve nicelikleri kayıtlara şu şekilde yansımıştır:

Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 2 adet maden fağfurî fincan, 1 kutu fağfur fincan (içinde 24 adet olduğu düşünülüyor), biri sagir 2 adet fağfur şerbet fincanı ile 2 adet hilalî fincan zarfı, 13 adet yıldızlı sim fincan zarfı ve bir miktar harcı fincan zarfı vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 9 adet Beçkâri fincan, 23 adet fağfur fincan ile 8 adet sim zarf ma' fincan, 9 adet sim fincan zarfı, 1 adet taşlıca fincan zarfı, 1 adet elmaslıca altun fincan zarfı, 10 adet sim fincan zarfı, 20 adet yıldızlı minakâri sim zarf ve 3 adet tombak zarf olmak üzere toplam 52 zarf vardı. Ayrıca 1 adet incilice sakal kesesinin bağa zarfı da vardı. Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 77 adet fağfur fincan, 13 adet fağfurî mahlut fincan(?) ve 49 adet fincan zarfı vardı, bu zarfların ondördü sim, dokuzu minakâri cilalı, onu meşin sim, ikisi minalı cilalı, dördü fağfur, dördü cilalı, altısı simdi. Ayrıca kahve fincanı zarfı olduğu söylenmeyen 11 adet sim zarf daha vardı. Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinde 1 adet yazılı fincan ve 29 adet fağfur fincan vardı, bu hanede harem tahtani kahve odasında ise 1 adet altın zarf ve 13 adet sim zarf bulunuyordu. Seyyid Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki hanesinde ise 1 adet taşlıca fağfuri fincan, 30 adet fağfuri fincan, 1 adet Beçkâri cargel(?) fincan, 2 adet Beçkâri fincan, 14 adet fağfur fincan ile 4 adet sim fincan zarfı, 21 adet Yanyakâri zarf ve 1 adet sade sagir altın zarf vardı. Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'nda Dülgeroğlu Mahallesindeki hanesinde 1 adet fağfurî fincan kutusu, 8 adet sim zarf ma' fincan ve 11 adet sim zarf vardı. Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanı kurbundaki hanesinde 20 adet fincan, 9 adet tombak zarf ma' fincan, üçü sim ikisi mücevher altın 5 adet zarf, 11 adet tombak zarf, 34 adet sim zarf, 2 adet sim sagir zarf, 10 adet sim zarf ve 10 adet tombak zarf vardı. Yani fincan zafları dışında hanedeki zarf sayısı 72 idi. Maktul Hazinesdar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 1 adet badzehr fincan, 33 adet Beçkâri fincan, çay ibriği, fincan ve tabakların olduğu tahta bir sandık, 1 adet Soksonyakâri tabak ma' fincan, 16 adet sim zarf ma' fağfur fincan, 16 adet fağfur fincan, 16 adet Beçkâri fincan, 15 adet fağfur sa'leb fincanı, 1 adet çay takımı (bir fincanı noksandır), 10

adet fincan, tahta sandık derununda Saksonyakâri kase, tabak ve fincan, 1 adet laciverdî fincan vardı ayrıca 7 adet sim zarf, 1 adet sagir asma saatin kehriba zarfı, 2 adet saat zarfı, 5 adet sim zarf, 40 adet çiftkâri sim zarf, 2 adet yıldızlı sim zarf, 1 adet bardak ma' zarf, 9 adet Hilalî zarf, 1 adet altın zarf olmak üzere toplam 68 zarf vardı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesinde 16 adet fağfur fincan, 2 adet fağfurî fincan, 8 adet sagir ve kebir fincan, 14 adet sim fincan zarfı ve 12 adet fağfur fincan sepeti vardı. Zarflar arasında da 12 adet yıldızlı sim zarf, 2 adet minakâri sim zarf, 1 adet billur zarflı bir saat, 17 adet sim zarf, 1 adet altın çemberli bağa zarf, 1 adet minalı sim zarf, 1 adet basma altın saatin zarfı, 1 adet altın zarflı basma altın saat ma' mukavva zarf olmak üzere toplam 36 zarf vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 28 adet Beçkâri fağfur fincan, 33 adet çiftkâri sim fincan zarfı, 1 adet sim fincan zarfı, 1 adet fincan tası, 1 adet sim çenberli bağa zarf, 1 adet gergedan zarf, 3 adet tombak zarf vardı. Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesinde 14 adet fağfur fincan, 10 adet nühhas minakâri zarf, 9 adet nühhas mineli zarf vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıd Cami kurbundaki hanesinde kutu derununda Beçkâri ve fağfur fincan, 7 adet sim fincan zarfı ve 1 adet Boğdankâri zarf, 1 adet saat zarfı vardı. Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme kurbundaki hanesinde 1 adet nühhas fincan kutusu, 201 adet fağfur fincan, 1 adet sırmalı zarf kisesi ma' zarf, 1 adet sırmalı zarf kisesi, 41 adet sim zarf ve 4 adet simli zarf vardı. Cebecibaşı Kadriğa zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 14 adet Beçkâri fincan, sekizi sim, ondördü tombak toplam 22 adet zarf vardı. Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde kutu derununda 4 adet fincan, hariciyede kahve odasında 9 adet fincan ve 9 adet tombak zarf olan kahve takımı, 5 adet sim zarf vardı.

Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın 22 adet fincan, 20 adet sim zarfı vardı. Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in hanesinde 1 adet fincan, 12 adet Beçkâri fincan ve 3 adet zarf, 1 adet 60 kuruş değerinde yeşim fincan mineli zarf, 2 adet 55 kuruş değerinde fincan zarf, 32 adet yeşim fincan zarf, 13 adet fincan zarfı, 1 adet fincan puşidesi, toplamı 22 adet yapan zarf, puşide ve tepsiler vardı. Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 18 adet Beçkâri fincan ve 19 adet tombak zarf (bunlar tepsi ile beraber 1600 kuruş

değerindeydi), 2 adet 220 kuruş değerinde fağfur fincan, 2 adet buhurdan zarfı, 120 kuruş değerinde yaldızlı toprak zarf ve 6 adet sim zarf vardı. Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi'nin Sandıkçılar'daki hanesinde 3 adet fincan, 2 adet Yanyakâri sim zarf ve 12 adet sim zarf vardı. Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa'nın Beşiktaş Kılıçalipaşa mahallesindeki hanesinde 4 adet fincan ma' zarf vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Demirkapı kurbundaki hanesinde 8 adet Saksonya fincan ma' zarf, 10 adet çiftkâri zarf ma' fincan, 1 adet mücevher zarf ma' fincan ve 2 adet mücevherli zarf vardı. Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın 14000 değerinde 50 adet fağfur kütahya fincanları vardı. Kasabbaşı İsmail Ağa'nın hanesinde ikisi fağfuri 4 adet fincan ve yedisi nühhas, ikisi sim, onbiri ağaç olmak üzere toplam 21 zarf vardı. Kasabbaşı Ahmed Ağa'nın Sancaktar Hayreddin mahallesindeki hanesinde 3000 kuruş değerinde 14 adet fağfur fincan ve 14 adet sim zarf, 400 kuruş değerinde 9 adet fağfur fincan, 350 kuruş değerinde 4 adet fincan ve 3000 kuruş değerinde 12 adet sim zarf vardı. Babüssaade Ağası Mustafa Ağa'nın hanesinde 129 adet fağfur fincan ile 31 adet sim fincan zarfı bulunuyordu. Mühürdar Mustafa Ağa'nın hanesinde 3 adet zarf, 1 adet fağfur fincan, 1 adet incili zarf kisesi ma' zarf (4300 kuruş değerindeydi) vardı. Cariye Hatice Hatun'un Atmeydanı'ndaki hanesinde 1 şikest fincan, 2 adet fincan ve 1 adet sim zarf vardı. Çerağ Emine Hanım'ın 14 adet 9600 kuruş değerinde Beçkâri fincanı ve 31 adet 1800 kuruş değerinde fincanı vardı. Çerağ Mesrur Hatun'un Aksaray'daki hanesinde 7 adet fincan, Çerağ Ülfet Hatun'un Kadiçeşme'deki hanesinde 11 adet Beçkâri fincan ve 18 adet sim zarf, Çerağ Zeynep Hatun'un Süleymaniye'deki hanesinde 11 adet fincan ve 17 adet sim zarf (5204 kuruş), Çerağ Emetullah Hatun'un Katipsinan mahallesindeki hanesinde 7 adet fağfur fincan, Sarayı Hafize Kadın'ın 9 adet Beçkâri fincanı ve 4800 kuruş değerinde 16 adet sim zarfı vardı. Sarayı Zekiye Kadın'ın Ahırkapı'daki hanesinde 1000 kuruş değerinde 1 adet fağfur fincan ma' tepsi ve 14 adet sim zarf vardı. Cebecibaşı Kadriaga'nın hanesinde 69 adet fağfur fincan, 104 adet kebir ve sagir fağfur fincan, 3 adet taş ve ... fincan, 4 adet sim fincan zarfı, 12 adet Yanya ve Trabzonkâri fincan zarfı, 16 adet çiftişi fincan ve kafesli zarf, 14 adet çift işi zarf vardı.

Şekil 6. 1 Jean Baptiste Vanmour, Fenerli Rum Kadınlar [171]

Yukarıda "fenerli rum kadınlar" isimli eserinde kahve ibriği, fincan ve fincan zarfları 18. Yüzyıldaki bu nesnelerin tarzı hakkında bilgi verir.

Çizelge 6.70 Konutlarda Fincan Sayısı

İsim	Semt	Fincan (adet)	Fincan Zarfı (adet)	Zarf (adet)
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	4	15+1 fincan kutusu	
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	40	29	23+1 sakal kesesi bağa zarf
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	90	49	11
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi	30		14
	Kemeraltı	48	4	22
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	8	8+1 fincan kutusu	11
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	29	9	72
Maktul Hazinekar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	77+1 çay takımı, 1 tahta sandık derununda Saksonyakârî fincan		65
	Beşiktaş	26	14	33
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	28	34+1 fincan tası	5
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı	14		19
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıt	1 kutu beçkari ve fağfur	7	1
Cebecibâşî Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	201	1 fincan kutusu	47
Cebecibâşî Kadriâğazade Mehmed Ağa	Kabasakal mah.	14		22
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa	13	9	5
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		22		20
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		13	47+1 fincan puşidesi	5
Defterdar Atıf Mustafa Efendi		1		
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah	Bahçekapı	20		26+2 buhurdan zarfı
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi	Sandıkçılar	3		14
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalipaşa	4	4	
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı	19	15	2
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		50		
Kasabbaşı İsmail Ağa		4		21
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin	27		26
Cebecibâşî Kadri Ağa		192	32	15
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa		160		
Mühürdar Mustafa Ağa		1		4
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı	3		1
Çerağ Emine Hanım		45		
Çerağ Mesrure Hatun	Aksaray	7		
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme	11		17
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan	7		
Sarayî Hafize Kadın		9		16

6.8.7 Maşrabalar

Su, şerbet, süt gibi içecekleri içmek veya daha büyük bir kaptan almak için kullanılan kulplu veya saplı bir tür bardak olan maşrabalar bakır, teneke, gümüş, ağaç, billûr, seramik gibi çeşitli malzemeden yapılmıştır. Küpten su çıkarmak için uzun saplıları, emzikli ve kapaklı olanları vardı. 1640 tarihli bir narh defterinde “saraya mahsus çekme ayaklı maşraba” olarak tarif edilen ilginç bir tür kayıtlıdır. Günümüzde halen kimi çeşme ve sebillerde zincirle bağlı kalaylı bakır maşrabalar bulunmaktadır [159].

Genellikle bakır malzemeden üretilen maşrabaların daha değerli malzemeden yapılanlarına yüksek ricalin konutlarında rastlamak mümkündür. Bunlar kimi zaman

gümüş kimi zaman da yıldızla kaplanmışlardır. Ayrıca Beçkâri maşrabalar ile kapaklı maşrabalar da görülmüş, bir konutta ortalama 4,4 adet bulunduğ u tespit edilmiştir.

Konutların 13'ünde karşımıza çıkan maşrabalar 34 adet olmak üzere en fazla Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında görülmüştür. Bunun dışında Cebecibaşı Kadriâğ a'nın hanesinde 5 adet, Maktul Hazinedar Süleyman Ağ a'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 3 adet, diğ er 6 hanede 2 adet, 4 hanede 1'er adet bulunmuştur.

Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağ a'nın İstinye'deki yalısında 1'i sim ve vasat olmak üzere 2 maşraba, Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 34 maşraba vardır. Bunlar 22 kebir ve sagir kapaklı maşraba, 10 kebir maşraba ve 2 de maşrabadır. Sadrazam Seyyid Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki hanesindeki 2 maşrabanın biri yıldızlı nühhas maşraba ile diğ eri sim maşrabadır. Tiryaki Hacı Mustafa Paşa'nın Gülşenabad yalısında sim 1 maşraba vardı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağ a'nın Soğukçeşme'deki hanesinde sade yıldızlı nühhas 2 maşraba ile 1 beçkâri maşraba yer alıyordu. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde nühhas 2 maşraba, Kapıcıbaşı Halil Ağ a'nın Kadırga limanındaki hanesinde biri nühhas 2 maşraba, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağ a'nın Beyazıd Cami kurbundaki hanesinde 2 maşraba, Cebecibaşı Kadriâğ azade Mehmed Ağ a'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde ise 2 maşraba yer alıyordu.

Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in hanesinde 1 maşraba, Kasabbaşı İsmail Ağ a'nın hanesinde 1 adet sagir sim maşraba, Çerağ Ülfet Hatun'un Kadıçeşme'deki hanesinde 1 adet maşraba ve Cebecibaşı Kadri Ağ a'nın hanesinde 5 adet nühhas maşraba yer alıyordu.

Çizelge 6.71. Konutlarda Maşraba Sayısı

İsim	Semt	Maşraba (adet)
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	2
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	34
Seyyid Hasan Paşa	Kemeraltı	2
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Gülşenabad	1
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	3
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	2
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı	2
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıd	2
Cebecibaşı Kadri Ağazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi	2
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		1
Kasabbaşı İsmail Ağa		1
Cebecibaşı Kadri Ağa		5
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme	1

6.8.8 Sürahi

Belgelerde yalnız 3 konutta sürahinin birer adet kullanıldığı görülmüştür. Bunların da birisi altın kapaklı diğeri Saksonyakârî'dir. D'ohhson [23] özellikle seçkin şahıslar arasında *"Su kristal sürahiler içinde sofraya getirilir. Yazın sürahinin içine buz atarlar; bazıları birkaç damla gül suyu damlatır... İster sofrada olsun ister olmasın, içenin yanındakiler sağ ellerini göğüslerine veya başlarına götürerek içene "afiyet ola" veya "ab-ı hayat ola" demenin yaygın bir adet olduğunu söyler"*. Bu yaygın adetin yanı sıra sürahilerin az sayıda kullanılması, henüz zarif bir şekilde üretilen sürahilerin henüz kullanımının lüks bir tüketime işaret ettiği, sofralarda yaygınlaşmadığını göstermektedir. Sürahilerin yerini ibriklerin ve güğümlerin tuttuğu sanılmaktadır.

Konutlar arasında, Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu Meydanı'ndaki hanesinde 1 adet Saksonya sürahisi vardı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesinde ise altın kapaklı bir sürahi bulunuyordu. Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 1 sürahi, billur ve fağfur 8 kase ve 1 bardakla kaydedilmişti ve hepsinin değeri 1300 kuruş olarak hesaplanmıştı.

Çizelge 6.72 Konutlarda Sürahi Sayısı

İsim	Semt	Sürahi (adet)
Tersane-i Amire Emine Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	1
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Beşiktaş	1
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed	Bahçekapı	1

6.8.9 Karlıklar

Özel kar bölmesi olan ve böylece suyla karışmadan soğutmayı sağlayan saklama kaplarına karlık adı veriliyordu. Bu iki bölmeli karlıklar için özel olarak hazırlanmış sepetler de kullanılmıştır. Muhallefat defterlerinde nühhas karlıklara rastlanmaktaysa da gümüş, cam ve tenekeden yapılanları da vardı [172].

Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıd cami kurbundaki hanesinde 2 adet karlık, Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme kurbundaki hanesinde 1 adet karlık, Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesinde 2 adet karlık kab, Defterdar Atıf Mustafa Efendi'nin hanesinde 1 adet karlık, Matbah-ı Amire Emine Ali Ağa'nın hanesinde de sayısı verilmeyen karlık vardı, bunlar sandık, karlık ve tabaklarla beraber sayılmış 410 kuruş değerinde olduğu kaydedilmiştir.

Çizelge 6.73 Konutlarda Karlık Sayısı

İsim	Semt	Karlık (adet)
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadirga Limanı	2
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıd	2
Cebheane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	1
Defterdar Atıf Mustafa Efendi		1
Matbah-ı Amire Emine Ali Ağa		var

6.8.10 Lengerler

Geniş kenarlı, yayvan kaplara lenger ismi verilirdi. Kuzu yemekleri için özel yapılan lengerler ile yaldızlı, sim, fağfur malzemelerinden yapılan zarif lengerler sofralarda yerini alırdı. Mary Işın [159] pilav gibi pişmiş yemeklerin lenger içinde sofraya getirilerek, içinden yendiğini anlatır. Kaymak da lengere konur, Yemeklerin son pişirme aşaması bazen lengerde yapılırdı. Bazen de abdest almak için kullanılan lengerler vardı. Kapaklı ve kapaksızları bulunan lengerler nühhas, maden ve sade olarak da karşımıza çıkmakta Beçkâri, Frengi gibi ithal edildiği/ya da getirildiği görülmektedir. Konutların

14'ünde lenger görülmüş, bir konutta ortalama 7,7 adet kullanıldığı hesaplanmış, 52 adet ile en fazla Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında bulunmuştur.

Diğer lengerlere daha detaylı bakacak olursak; Sadrazam İbrahim Paşa'nın Çırağan yalısında 3 fanus lenger vardı. Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında nühhâs 1 sagir lenger, kapağı ile beraber 4 sim sagir lenger vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 5 lenger, Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında kapaklı bir kebir kuzu lengeri, biri kapaklı olmak üzere 42 sagir lenger, 7 vasat lenger, 1 köhne harir? Abdest lengeri, 1 adet deruni yıldızlı Beçkâri lenger vardı. Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinde 2 lenger, Kemeraltı'ndaki hanesinde ise 1 adet Frengi kebir sim lenger vardı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde biri kebir 2 adet fağfur kuzu lengeri, 1 lenger ve 1 adet kapaklı sim kebir lenger ile Beşiktaş'taki hanesinde 2 lenger vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 1 sepet yaldızlı ve sade sagir lenger bulunuyordu. Cebthane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde ikisi maden olan 3 lenger vardı.

Sadrazam Tezkirecisi Ahmed Efendi'nin hanesinde kepeyle beraber 3 sagir lenger vardı ve değeri 150 kuruş olarak belirlenmişti. Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in dokuzu maden olmak üzere 11 lengeri vardı. Kasabbaşı İsmail Ağa'nın hanesinde altısı kebir 8 lenger bulunuyordu. Mühürdar Mustafa Ağa'nın hanesinde 2 lenger, Cebecibaşı Kadriğa'nın hanesinde sagir ve kebir 11 lenger vardı.

Çizelge 6.74 Konutlarda Lenger Sayısı

İsim	Semt	Lenger (adet)
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	3
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	5
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	52
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi	2
	Kemeraltı	1
Maktul Hazinekar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	4
	Beşiktaş	2
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	1
Cebthane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	3
Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi		3
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		11
Kasabbaşı İsmail Ağa		8
Cebecibaşı Kadri Ağa		11
Mühürdar Mustafa Ağa		2

6.8.11 Sahanlar

Nühhas, tombak, billur, maden, sim, minalı, yıldızlı, gergedan boynuzundan yapılan yuvarlak veya elips şeklinde çukur yemek kaplarına sahan ismi verilirdi. Genellikle kapaklı, bazen de ayaklı olurdu. Pişirilen yemekler sofraya sahanda getirilirdi. Külbastı, yahni gibi bazı yemeklerin son pişirme aşaması bakır sahanda yapılır, ayrıca sahanda yemekler ısıtılırdı [159]. Kuşhane sahanı, tabaklı sahan gibi çeşitleri vardı. Billur sahanların bardaklar ve tabaklarla beraber kaydedildiğini görüyoruz. Billur sahanlarda sunuma hazır edilen yemekler, aynı takımın tabak ve bardaklarıyla sofraya getirildiğini düşünebiliriz.

Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında sahan ve tencerelerin bulunduğu 100 kıyyelik evani-i nühhasiyye, kapaklı 10 adet yıldızlı nühhas sahan ve 10 adet kapaklı yıldızlı nühhas kuşhane sahanı vardı. Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki hanesinde tabağı ile beraber 15 kuşhane sahanı ve 2 kapaklı sahan, Rumelihisarı'ndaki yalısında ise 5 adet kapaklı nühhas sahan vardı. Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısında 11 adet kapaklı nühhas yıldızlı kuşhane sahanı vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 45 adet kapaklı sahan bulunuyordu. (40-30:10). Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 18'i kapaklı toplam 32 vasat sahan, Bosnakâri 15 adet yıldızlı vasat sahan ma' kapak, 2 adet

münakkaş fincanlık/sahanlık(?) Torbası, 11 adet kapaklı sagir sahan, 6 adet şeşhane? Kapaklı sahan, 20 adet vasat sahan ve 6 adet kapaklı kuşhane sahanı vardı. Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinde 57 adet kapaklı sahan ve Kemeraltı'ndaki hanesinde 8 adet kapaklı yıldızlı nühhhas kuşhane sahanı vardı. Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde 10 adet kapaklı nühhhas sahan bulunuyordu. Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 20 adet kapaklı yıldızlı nühhhas sahan, 6'sı sagir 16 adet kapaklı minalı sahan, 5 adet kapaklı tombak sahan vardı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 17 adet billur sahan, tabla derununda bir miktar billur sahan tabak, 12 adet kapaklı sim sagir sahan, 5 adet kapaklı sagir sahan, 20 adet kapaklı sagir kuşhane sahanı, 30 adet billur sahan ve bardak, 15 adet kapaklı nühhhas sahan ve 16 adet sahan kapağı vardı. Beşiktaş'taki hanesinde ise 10 adet kapaklı maden sagir sahan, 15 adet kapaklı sagir ve kebir billur sahan, 16'sı kapaklı toplam 28 adet nühhhas sahan, 40 adet kapaklı sagir ve kebir sahan ve 5 adet kapaklı sagir billur sahan vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 2 sahan, 19 adet kapaklı ... sahanı, 19 adet kapaklı kuşhane sahanı vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıd Cami kurbundaki hanesinde 2 gergedan sahan, 6 kapaklı yıldızlı sahan vardı. Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde 3 kapaklı sagir sahan, 2 sahan ve 3 sahan kapağı vardı. Cebecibaşı Kadriağa zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 7 adet kapaklı sagir sahan, 80 adet tabaklı sahan vardı.

Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in hanesinde 17 adet yıldızlı sahan, 26 sahan, kuşhane sahanı ve 3 adet sagirce sahan bulunuyordu. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Demirkapı'daki hanesinde 16 adet kapaklı yıldızlı sahan vardı. Kasabbaşı İsmail Ağa'nın hanesinde 1 sahan kapağı kayıtlara geçmiştir. Mühürdar Mustafa Ağa'nın hanesinde 11 sahan, 7 adet kuşhane sahanı vardı. Cebecibaşı Kadriağa'nın hanesinde 18,5 kebir ve sagir kapaklı sahan ile 153 adet tencere kapağı, sahan ve sahan kapaklarının bulunduğu biliniyor.

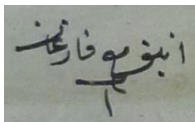
Çizelge 6.75 Konutlarda Sahan Sayısı

İsim	Semt	Sahan (adet)
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	20+evani-i nühhasiye
Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa	Ortaköy	17
	Rumelihisarı	5
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	11
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	45
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	90+ sahanlık/ficnanlık(?) torbası
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mah.	57
	Kemeraltı	8
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	10
Tersane-i Amire Emine Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	41
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	69+30 sahan bardak+16 sahan kapağı
	Beşiktaş	98
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	40
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıt	8
Cebecibaşı Kadriğazade Mehmed Ağa	Kabasakal mah.	5+3 sahan kapağı
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		46
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı	16
Kasabbaşı İsmail Ağa		1 sahan kapağı
Cebecibaşı Kadri Ağa		18,5?+153 sahan, sahan kapağı ve tencere kapağı
Mühürdar Mustafa Ağa		18

6.8.12 Kazganlar

Dibi düz iki kulplu, büyük ve yüksek bakır tencerelere kazgan (kazan) ismi verilirdi. Evlerde salça, bulgur, tarhana gibi büyük miktarda hazırlanan yiyecekleri pişirmek, ayrıca çamaşır için su kaynatmak gibi işlerde kullanılırdı [159]. Nühhas, sim gibi madenlerden yapılanları da vardı. Konutlardaki ortalama kullanım sayısı ise 2,1 adetti.

Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 2 kazan, Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 2 kebir nühhas kazan ile 1 kebir kazan, Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinde 2 kazan (bunlardan biri cameşuyhane matbahındaydı), Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde 2 nühhas kazan vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 1 kebir kazan, Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadırga Limanı'ndaki hanesinde 3 çift sim bir kab kazgan(?), Cebecibaşı Kadriğazade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 1 adet kazan ile 1 adet A¹... ma' kazgan vardı.

Kasabbaşı İsmail Ağa'nın hanesinde 1 kebir kazan, Çerağ Rukiye Hatun'un Kumkapı'daki hanesinde 1 adet kazan, Çerağ Mesrure Hatun'un Aksaray'daki hanesinde 1 adet kebir kazan vardır.

Çizelge 6.76 Konutlarda Kazan Sayısı

İsim	Semt	Kazgan (adet)
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	2
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	3
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi	2
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	2
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	1
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı	3 çift
Cebecibaşı Kadriagaşade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi	2
Kasabbaşı İsmail Ağa		1
Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapı	1
Çerağ Mesrure Hatun	Aksaray	1

6.8.13 Tencereler

Kapaklı ve kapaksızları bulunan tencereler genellikle bakırdan olur yemek pişirmede kullanılırdı. Üst sınıfın kalabalık konutlarında yemeklerin bolca pişirildiği düşünüldüğünde tencerelerin yüksek sayıda bulunması anlaşılır. 17 konutta karşımıza çıkan tencereler 43 adet ile en fazla Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı'ndaki hanesinde karşımıza çıkmıştır. Bunu 26 adet ile Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısı takip etmektedir. Üç hanede 25'er adet, bir hanede de 24 adet tencere olduğu görülmüştür. Bir hanede ortalama tencere kullanımının da 13,6 olduğu hesaplanmıştır.

Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında kapaklı 4 tencere ve içinde tencerelerin bulunduğu 100 kıyye evani-i nühhasiyye vardı. Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Rumelihisarı'ndaki hanesinde kapaklı 5 tencere, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 4 tencere ve kapaklı 21 tencere vardı. Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 5 sagir kapaklı tencere, 1 kebir tencere, 15 kapaklı vasat ve sagir tencere, 3 kapaklı sagir tencere ve 2 ... kapaklı tencere vardı. Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinde 11 sagir tencere, kapaklı 1 kebir tencere, 13 kapaklı tencere vardı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesinde 8'i nühhas olmak üzere toplam 24 tencere vardı. Kethüda-i

Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde sagir ve kebir 39 adet kapaklı tencere ve 4 tencere vardı. Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesinde 1 sagir nühhas tencere, Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde 6 tencere kapağı ve kapaklı 6 adet kebir tencere vardı. Cebecibaşı Kadriağa zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde ikisi nühhas olan 3 tencere ve kapaklı 22 sagir tencere ile Üsküdar'daki hanesinde 3 nühhas tencere bulunuyordu.

Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in hanesinde 6 tencere vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Demirkapı'daki hanesinde 1 adet sim şatır kuşağı ma' tencere vardı. Kasabbaşı İsmail Ağa'nın hanesinde 4'ü büyük, 1'i küçük 7 tencere vardı. Mühürdar Mustafa Ağa'nın hanesinde kapaklı 8 tencere vardı. Çerağ Rukiye Hatun'un kumkapı'daki hanesinde kapaklı 8 tencere, Cebecibaşı Kadriağa'nın hanesinde kebir ve sagir kapaklı 9 tencere vardı. Ayrıca 153 parça tencere kapağı, sahan ve sahan kapakları vardır.

Çizelge 6.77 Konutlarda Tencere Sayısı

İsim	Semt	Tencere (adet)
Maktul Ali Paşa	Findıklı	4+100 kıyye evani-i nühhasiyye
	Rumelihisarı	5
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	25
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	26
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi	25
	Beşiktaş	24
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	43
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadirga Limanı	1
Cebehane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	12
Cebecibaşı Kadriagazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi	25
	Üsküdar	3
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		6
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı	1
Kasabbaşı İsmail Ağa		7
Cebecibaşı Kadri Ağa		9+153 sahan, sahan kapağı ve tencere kapağı
Mühürdar Mustafa Ağa		8
Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapı	8

6.8.14 Tâbeler

Tava anlamına gelen “tâbe”ler bakırdan yapılırdı. Değerli madenden yapılmayışı ve tek başına bir kayda değer bir nesne olmayışı nedeniyle çoğu konutta evani-i nühhas adı altında toplu olarak diğer kap-kacak arasında anılırdı. Bir konutta ortalama 2 adet bulunan tavaların ele alındığı konutlar şu şekildedir:

Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 2 tava, Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinde 2 tava ve Cebecibaşı Kadriaga zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde biri nühhas 2 tava ile Üsküdar'daki hanesinde 1 nühhas tava bulunduğu bilinmektedir.

Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in hanesinde 1 tava, Kasabbaşı İsmail Ağa'nın hanesinde 1 tava, Çerağ Rukiye Hatun'un Kumkapı'daki hanesinde 1 tava ve Cebecibaşı Kadriaga'nın hanesinde 6 adet kebir ve sagir tavalar bulunmaktaydı.

Çizelge 6.78 Konutlarda Tâbe (Tava) Sayısı

İsim	Semt	Tâbe
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	2
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi	2
Cebecibaşı Kadriagazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi	2
	Üsküdar	1
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		1
Kasabbaşı İsmail Ağa		1
Cebecibaşı Kadri Ağa		6
Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapı	1

6.8.15 Güğümler

Miktarı yüksek sınırları taşımaya yarayan kulplu, boynu uzun kaplara güğüm adı veriliyordu. Şerbet güğümü, su güğümü, abdest güğümü gibi içindeki sıvıya göre isimlendirilmekteydiler. Çamaşır yıkarken de çamaşırlar için gerekli olan sıcak suyun ısıtılması için ocak güğümleri kullanılırdı. Ayrıca musluklu güğümlere de rastlanıyordu. Büyük (kebir), küçük (sagır) ve orta (vasat) boyları bulunan güğümlerin bakır (nühhas) olanları defterlere yansımıştır.

24 konutta görülen güğümlerin bir konuttaki ortalama sayısı 3,4 adetti. Güğümler 19 adet ile en fazla Merhume Hanım Sultan'ın yalısında, 11 adet ile Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde, 10 adet ile Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinde karşımıza çıkmıştır. Ayrıca 1 hanede beş adet, 4 hanede üçer adet, 10 hanede ikişer adet, 6 hanede birer adet güğüm vardı.

Mekan bileşenleri bilinen seçkin sınıfın konutları incelendiğinde Sadrazam İbrahim Paşa'nın Çırağan yalısında bir çamaşır leğeni ile beraber kebir bir ocak güğümüne, Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında kahve ibriği ve bazı evani-i nühhas

ile beraber bir güğüm kaydına rastlanmaktadır. Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki yalısında Kebir 1 güğüm, Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısında 3 vasat güğüm, yine Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Beylerbeyi'ndaki yalısında biri büyük olmak üzere 3 güğüm vardı. Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında ise 1'i musluklu, 6'sı nühhas ve 1'i küçük olmak üzere toplam 19 güğüm vardı. Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinde 10 güğüm, Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde 2 ve gülşenabad yalısında 2 nühhas güğüm, Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 2'si nühhas 3 güğüm ve Beşiktaş'taki hanesinde 1'i su güğümü olmak üzere 3 güğüm vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 1 su güğümü ve 1 nühhas güğüm, Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga limanındaki hanesinde 1 nühhas güğüm, 1 ocak güğümü, 1 sagir su güğümü ve 2 güğüm olmak üzere 5 güğüm vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıd Cami kurbundaki hanesinde 1'i abdest güğümü olmak üzere 2 güğüm, Cebahane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde 1 küçük, 8 büyük, 2 de ocak güğümü bulunuyordu. Cebecibaşı Kadriagazade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde ise 1'i nühhas ve küçük olmak üzere 2 güğüm ve Üsküdar'daki hanesinde de 1'i ocak güğümü olmak üzere 2 güğümü vardı.

Konut detayı bilinmeyen yüksek ricalden Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın 1'i ufak olan 2 nühhas güğümü vardı. Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in 1'i şerbet güğümü olan 2 güğümü, Şıkk-ı evvel defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 1 güğüm, Şıkk-ı Sani defterdarı Mehmed Hayri Efendi'nin hanesinde 1 güğüm, Matbah-ı Amire Emine Ali ağa'nın 1 nühhas ve 1 sagir 2 güğümü vardı. Mühürdar Mustafa Ağa'nın 1 güğümü ve Çerağ Rukiye Hatun'un Kumkapı'daki hanesinde 2 güğümü bulunuyordu.

Çizelge 6.79 Konutlarda Güğüm Sayısı

İsim	Semt	Güğüm (adet)
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	1
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	1
Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa	Ortaköy	1
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı	3
	Beylerbeyi	3
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	19
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi	10
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	2
	Gülşenabad	2
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	3
	Beşiktaş	3
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	2
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı	5
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşısı Mehmed Ağa	Beyazıd	2
Cebehane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	11
Cebecibaşı Kadriagazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi	2
	Üsküdar	2
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		2
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		2
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi	Bahçekapı	1
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi	Sandıkçılar	1
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		2
Mühürdar Mustafa Ağa		1
Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapı	2

6.8.16 Bakraçlar

Genellikle bakırdan yapılan küçük kovalar bakraç adıyla anılıyordu. Bu nesnelere çok az sayıda yani 5 konutta rastlanmıştır. 10 adet olmak üzere en fazla Merhume Hanım Sultan'ın Yalısında bakraç bulunurken diğerlerinde birer adet görülmüştür.

Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 10 adet bakraç, Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesinde 1 adet nühhaz bakraç ve Cebecibaşı Kadriagazade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 1 adet bakraç, Kasabbaşı İsmail Ağa'nın hanesinde 1 bakraç ile Cebecibaşı Kadriaga'nın hanesinde de kebir 1 adet bakraç vardı.

Çizelge 6.80 Konutlarda Bakraç Sayısı

İsim	Semt	Bakraç (adet)
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	10
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Beşiktaş	1
Cebecibaşı Kadriâğazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi	1
Kasabbaşı İsmail Ağa		1
Cebecibaşı Kadri Ağa		1

6.8.17 Kumkuma

Küçük testi, çömlek anlamına gelen kumkuma yalnız Cebecibaşı Kadriâğa 'nın muhalefatında karşımıza 1 adet çıkmaktadır.

6.8.18 Matara

Yolda su taşımak için kullanılan yassı kaplara matara denilirdi. Omuza, bele veya at eğerine asılır, daha çok deriden ama bazen de ağaç, teneke, bakır veya çiniden yapılırdı [159]. Kayıtlarda mataranın yanı sıra matara ibriklerine de rastlanmaktadır. Bunlar sim, yaldız, tombak, nühhas, pirinç gibi malzemelerden yapılır, kimi zaman da zincir takılarak taşınması kolay hale getirilirdi.

7 konutta ortalama kullanımı 2,1 olan mataralar en fazla 4 adet ile Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde görülmüş, diğerlerinde 2'şer adet ve bir hanede de 1 adet bulunmuştur. Bunlar Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 1 nühhas matara ibriği ile 1 sim matara ibriği, Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 3 tombak matara ve 1 simlice ... matara, Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 2 sim matara ibriği ve Beşiktaş'taki hanesinde de 2 sim matara ibriği idi. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 1 nühhas matara ibriği, Cebahane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde 2 nühhas matara, Cebecibaşı Kadriâğazade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 2 nühhas matara ibriği ve Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde 1 nühhas matara ibriği bulunuyordu.

Konut detayı bilinmeyenler arasında Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde sim zincirli sim 1 matarası vardı ve değeri 16100

kuruş idi. Ayrıca nühhas ..., 1 buhurdan zarfı ve matarasının hepsi için 200 kuruş değer biçilmişti. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Demirkapı kurbundaki hanesinde 2 tombak matarası vardı. Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın hanesinde matara ibriği, yıldızlı matara ve bir de piriç matara bulunuyordu. Kasabbaşı İsmail Ağa'nın hanesinde 1 matara, Mühürdar Mustafa Ağa'nın hanesinde ise 2 sim matara vardı.

Çizelge 6.81 Konutlarda Matara Sayısı

İsim	Semt	Matara (adet)
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	4
Cebahane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	2
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed Avnullah Efendi	Bahçekapı	2
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı	2
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		2
Kasabbaşı İsmail Ağa		1
Mühürdar Mustafa Ağa		2

6.8.19 Kepçe ve Kevgirler

Belgelerde “kefçe” yazımı ile karşımıza çıkan kepçelerin şekilleri hakkında bilgi bulunmamaktadır. Bununla birlikte kepçelerin çukur ve düz türleri bulunduğu bilinmektedir. Çukur olanlar sıvı yiyecekleri boşaltmak için, düz olanlar yemekleri karıştırmak için kullanılırdı. Bunların uzun sapları olur, derin kazanlarda pişirilen yemekleri çıkarmak veya karıştırmakta kolaylık sağlardı [159].

Kevgirler de belgelerde “kefgir” olarak yazılmıştır. Bu mutfak aleti de uzun saplı olur ve yuvarlak olan uç kısmındaki delikler yemeğin üzerinde biriken köpüğü almak için yahut yağda kızaran veya suda haşlanan şeyleri süzerek çıkarmak için kullanılırdı [159].

Kepçe ve kevgirlerin konutlardaki ortalamasının yüksek olmadığı görülür. Kepçeler ortalama 2 adet, kevgirler ortalama 1,6 adettir ve konutlarda aşağıdaki gibi bir dağılım gösteriyordu:

Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Rumelihisarı'ndaki yalısında 1 kevgir ve kepçe; Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 3 kepçe, 2 kevgir; Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesinde 1 kepçe, 2 kevgir; Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı Mahallesi'ndeki hanesinde 2 kevgir ve kepçe; Cebahane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde kebir (büyük) 1 çift

kevgir ve kepçe; Cebecibaşı Kadriağazade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde ise 3 kevgir, Üsküdar'daki hanesinde 1 kevgir ve kepçe bulunuyordu.

Konutu bilinmeyenler arasında Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi'nin 3 kepçesi, Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in birer kevgir ve kepçesi, Kasabbaşı İsmail Ağa'nın 6 kepçe ve 2 kevgiri, Mühürdar Mustafa Ağa'nın 1 kepçesi bulunduğu bilinmektedir.

Çizelge 6.82 Konutlarda Kevgir ve Kepçe Sayıları

İsim	Semt	Kevgir (adet)	Kepçe (adet)
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Rumelihisarı	1	1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	2	3
	Beşiktaş	2	1
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	2	2
Cebehane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	1	1
Cebecibaşı Kadriağazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi	3	
	Üsküdar	1	1
Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi			3
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		1	1
Kasabbaşı İsmail Ağa		2	6
Mühürdar Mustafa Ağa			1

6.8.20 Süzgeçler

Belgelerde “süzegi” ismiyle karşımıza çıkan süzgeçler sim ve nühhasan yapılmışlardır. Yıkanan sebze, meyve veya yemekleri süzmek için kullanılan süzgeçler içinde süt süzgeci ve kahve süzgeçleri de mevcuttur.

10 konutta ortalama 2,9 adet bulunan süzgeçler içinde Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 17 adet, Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 3 adet, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 2 adet, diğerlerinde de birer adet bulunmuştur.

Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 1 sim süzgeç, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında biri sim olan 2 süzgeç, Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 2 süzgeç, 1 süt süzgeci, 2 vasat süzgeç ve 11 küçük kahve süzgeci ile ile takım olan bir süzgeci vardı. Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinde kebir 1 süzgeci, Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 3 nühhas süzgeç ve Beşiktaş'taki hanesinde 1 kebir süzgeci vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı Mahallesi'ndeki hanesinde 1 süzgeç ve Cebecibaşı Kadriağazade'nin Kabasakal mahallesinde 1 süzgeci vardı.

Mühürdar Mustafa Ağa'nın hanesinde 1 süzgeç, Cebecibaşı Kadri Ağa'nın hanesinde büyük 1 süzgeç vardı.

Çizelge 6.83 Konutlarda Süzgeği (Süzgeç) Sayısı

İsim	Semt	Süzgeği (adet)
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	2
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	17
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi	1
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	3
	Beşiktaş	1
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	1
Cebecibaşı Kadri Ağa	Kabasakal mahallesi	1
Cebecibaşı Kadri Ağa		1
Mühürdar Mustafa Ağa		1

6.8.21 Satılar

Bakraç, kova anlamına gelir. Tava gibi satıların da konutlarda az bulunması, evani-nühhas adı altında ele alındıklarını düşündürmektedir. Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında (ikisi kebir nühhas olmak üzere) 4 adet vardır. Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi Mahallesi'ndeki hanesinin cameşuy matbahında/çamaşır mutfağında 1 adet et satılı, Cebecibaşı Kadri Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 1 adet satıl ve Kasabbaşı İsmail Ağa'nın hanesinde 1 adet satıl bulunmaktaydı.

Çizelge 6.84 Konutlarda Satıl Sayısı

İsim	Semt	Satıl (adet)
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	4
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi	1
Cebecibaşı Kadri Ağa	Kabasakal mahallesi	1
Kasabbaşı İsmail Ağa		1

6.8.22 Havan

Yemek malzemelerini döverek ezmek için sert malzemelerden yapılan ve farklı büyüklüklerde yapılan bir kaptır. Kullandığımız belgelerde havanların en çok tunc malzemedan üretildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra mermer, pirinç, somaki (kızıl veya yeşil renkli, damarlı sert bir mermer) ve somaki taklidi havanlara da rastlanmıştır.

Rugani pištahta havanı da dikkat çekici bir havandır. Toplam 10 konutta karşımıza çıkan havanlar 4 adet ile en fazla Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki konutunda görülmüş, bir konuttaki ortalama kullanımının 1,6 adet olduğu hesaplanmıştır.

Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında mermer 2 havan ve 1 pirinç miskal, 1 somaki taklidi havan ile 1 adet tunç havan vardı. Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 1 tunç havan, Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde kebir 1 tunç havan, Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde sagir 1 tunç havan ile Beşiktaş'taki hanesinde 2 tunç havan vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 1 havan ve 1 adet sagir somaki havan ve dest (havanın eli) vardı.

Şikk-ı evvel defterdarı Esseyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde Rugani pištahta havanı vardı ve değeri 4500 kuruş olarak belirlenmişti. Kasabbaşı İsmail Ağa'nın hanesinde 1 havan vardı. Mühürdar Mustafa Ağa'nın hanesindeki 1 tunç havan 150 kuruş değerindeydi. Çerağ Mesrure Hatun'un Aksaray'daki hanesinde de 1 adet tunç havan vardı.

Çizelge 6.85 Konutlarda Havan Sayısı

İsim	Semt	Havan (adet)
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	4
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	1
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	1
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	1
	Beşiktaş	2
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	2+dest-i havan
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed Avnullah Efendi	Bahçekapı	1
Kasabbaşı İsmail Ağa		1
Mühürdar Mustafa Ağa		1
Çerağ Mesrure Hatun	Aksaray	1

6.8.23 Kavanozlar

Porselen (fağfur), kristal (billur), sim ağızlı gibi zarif kavanozlar olduğu gibi bakırdan (nühhas) yapılanları, şişe formunda bulunanları da (şişe-i kavanoz) vardı. Çeşitli amaçlar için kullanılan kavanozlarda en çok tatlı türü besinler saklanırdı ve kavanoz bu isimle anılırdı. Bal kavanozu, tatlı kavanozu, şerbet kavanozu, vişne şerbeti kavanozu, zeytinyağı kavanozu, tiryak (bir çeşit macun) kavanozu bu çeşitler arasındaydı. Hamas

olarak okuduğumuz kavanozların ise nasıl bir çeşit kavanoza işaret ettiği anlaşılamamıştır. Aşağıdaki rakamlar kavanozların konutlardaki niceliği hakkında bilgi verirken, bir konutta ortalama 12,8 adet kavanoz bulunduğu tespit edilmiştir.

Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında bir miktar fağfur kavanoz ile 6 adet dehn-ıtlak(?) kavanoz vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında billur bir kavanoz, Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 1 adet ... kavanoz, Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki yalısında 23 adet kavanoz, Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde ikisi hamas toplam 7 adet kavanoz, Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 6 adet altın billur kavanoz, 2 adet nısf kavanoz hamas, 10 adet sagir hamas kavanozu, Beşiktaş'taki hanesinde ise 2 adet hamas kavanoz, 1 adet sim ağızlı kavanoz, 35 adet eşrebe ... kavanozu, 68 adet tatlı kavanozu, 14 adet yağ-ı zeytuni kavanozu ve 3 adet asel kavanozu vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıt'taki hanesinde 3 adet hamas kavanoz bulunuyordu. Cebthane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde 3 adet kapaklı nühhas kavanoz vardı.

Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın 2 adet nühhas kavanozu, Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in 14 adet fağfur kavanozu, içinde tiryak bulunan bir kavanoz, tiryak kavanozu, 1 adet kavanoz, rub'u 6,5 kuruş olan tiryak kavanozu ve duhan odasında bulunan geçme(?) kavanozu vardı. Girit Defterdarı Musa Efendi'nin Asitane'deki hanesinde 3 adet şerbetli sagir kavanozu, biri vişne şerbetine has 2 adet sagir kavanozu vardı. Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 2 adet hamas kavanoz, Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa'nın Kılıçali Paşa'da 3 adet şişe-i kavanoz, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Demirkapı'daki hanesinde 1 adet fağfur kavanoz vardı.

Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın şerbet hamas ma' kavanoz, hamas ve kavanoz, 1 adet hamas kavanoz, sagir hamas kavanoz, hamas kavanoz, 2 adet kavanoz-ı tatlı (kunuz diye okunuyor), hamas kavanoz, hamas kavanoz, hamas kavanoz, hamas kavanoz, hamas kavanoz.

Mühürdar Mustafa Ağa'nın 2 adet kavanozu ile Cebecibaşı Kadriaga'nın 3 adet nühhas kavanozu vardı.

Çizelge 6.86 Konutlarda Kavanoz Sayısı

İsim	Semt	Kavanoz (adet)
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	6+bir miktar
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	1
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	1
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	23
Tersane-i Amire Emine Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	7
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	18
	Beşiktaş	123
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıt	3
Cebecibasi Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	3
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		2
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		19
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asıtane	5
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed Avnullah Efendi	Bahçekapı	2
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalıpaşa	şişe-i kavanoz
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı	1
Matbah-ı Amire Emine Ali Ağa		12
Cebecibasi Kadri Ağa		3
Mühürdar Mustafa Ağa		2

6.8.24 Şeker ve Şeker Nesneleri

18.yüzyılda tatlandırıcı olarak pekmez ve bal gibi doğal maddeler kullanılırken, şeker lüks maddeler arasında yer alıyordu. İşlenmiş bir tüketim nesnesi olan şeker ikramlarda önemli yer tutar ve ikram edildiği tabak, kaşık ve kutular da değerli malzemelerden üretilirdi. “.. ziyarette gidildiği zaman, kahveden önce sulu yahut katı şekerlemeler ikram etmek adettir. Ancak yemeklerden sonra şekerleme verilmez. Sıhhati hassas olanlar sabahları bir iki kaşık reçel yedikten sonra üstüne bir bardak su içer, ondan sonra kahvelerini alırlar. Daha esaslı kahvaltı edenler, kahvaltıdan sonra daima bir fincan kahve içerler” D’ohhson şekerin önemini bu sözlerle vurgularken[23], Lecomte’nin ifadeleri yüzyılın sonuna doğru şekerin ikram unsuru olarak önde gelen yerini koruduğunu gösterir: “şarkta şekerleme çok sevilir, bu sözcük Türkiye’de şekerle imal edilen her türlü yiyeceği içine alır. Şarkta adet şudur: eve misafir gelir gelmez reçel çıkarılır; misafir bir kaşık yer; üzerinden bir bardak serin su içer. Bu sebepten dolayı bütün evlerde çeşit çeşit reçel bulunur. Bunlar çilek, frenk üzümü, portakal veya vanilyadan yapılır” [147].

Lüks bir nesne olan şeker konutlarda bulunduğu zaman muhalefat kayıtlarına alınır. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa’nın İstinye’deki yalısında kerimesi Hatice hanımın odasındaki 2 kıyve Gömeç balının da kayıt altına adındığı görülmüştür. Muhtemelen bu

bal dönemi içinde özel bir değere sahipti. Kayıtlardan konutlarda ikram edilmek üzere kullanılan şekerlerin gülbeşeker, beyaz şeker, frengi kelle şekeri olduğu bunlar için özel üretilen gülbeşeker kaşığı, gülbeşeker kasesi, musaddef gülbeşeker kaşığı, sim şeker kutusu gibi kutu ve kaşıkları bulunduğu görülmüştür. Yalnız 12 konutta şeker ve şekerle ilgili nesnelere rastlamamız ve aşağıdaki rakamlar şekerin nadiren konutlarda bulunduğunu ve bir lüks nesnesine işaret ettiğini anlatmaktadır.

Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 1 sim şeker kutusu ile bir miktar şeker kaydedilmişti. Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısında 1 şeker kutusu, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 1 sim sagir şeker kutusu ile bir kutu içinde tahminen 10 kıyye miktarında beyaz şeker, Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 2 sim kaşığı ile beraber 2 şeker kutusu, 1 sim şeker kaşığı, taşlıca billur ... 1 şeker kaşığı ile 7 şeker kaşığı ile beraber tahmini 10 kıyye beyaz şeker bulunuyordu. Sadrazam Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi Mahallesindeki hanesinde sim gülbeşeker tabağı 1 adet kaşığı ile beraber takım oluşturunuyordu. Yine Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde 50 adet Gülbeşeker billur kasesi ile 1 gülbeşeker kaşığı vardı. Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde içi şeker dolu 1 innab? Vardı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde içi şekerleme dolu 27 adet billur sagir sahana rastlanmış, Beşiktaş'taki hanesinde ise 2 kaşığı ile beraber 1 sim şeker kutusu ve sim ... 1 şeker kaşığı bulunmuştur. Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde Musaddef bir gülbeşeker kaşığı ile 20 adet Frengi kelle şekeri vardı. Asıtane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde ise bir kutu içinde şeker bulunduğu kayıtlıdır.

Babüssaade Ağası Mustafa Ağa'nın hanesinde kapaklı 1 sim şeker kutusu ile Sarayi Zekiye Kadın'ın Ahırkapı'daki hanesinde ise 27 adet kaşıklı sim şeker kutusu vardı.

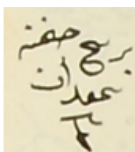
Çizelge 6.87 Konutlarda Şeker ve Şekerle İlgili Nesneler

İsim	Semt	Şeker Tabakası- Kasesi (adet)	Şeker Kaşığı (adet)	Şeker Kutusu (adet)	Şeker
Maktul Ali Paşa	Fındıklı			1	bir miktar
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane			1	
					Bir kutu içinde 10 kıyye beyaz şeker
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye			1	
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar		10	2	10 kıyye
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi	1 gülbeşeker tabağı	1		
		50 gülbeşeker kasesi	1		
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı				
Tersane-i Amire Emine Selim Ağa	Acemoğlu meydanı			1 innab (içi şeker dolu)	
		27 billur sagir sahan (içi şekerleme dolu)			
Maktul Hazinekar Süleyman Ağa	Soğukçeşme Beşiktaş		3	1	
					20 adet Frengi kelle şekeri
Cebahane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme		1		
				1 (içinde şeker var)	
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa			1	
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa				1	
Sarayi Zekiye Kadın	Ahırkapı			27 (kaşıklı)	

6.8.25 Nemekdan/Tuzluklar

Nemekdan ve tuzluk kelimelerinin her ikisinin de belgelerde kullanıldığı görülmektedir. Bunlar simli, billur, pirinç gibi değerli malzemelerden yapılmışlardır.

Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında Çiftkârî 1 sim nemekdan, Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında simli billur 1 tuzluk, Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi Mahallesi'ndeki hanesinde 1 sim nemekdan, Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde 9 küçük ve 2 büyük pirinç nemekdan ve 2 adet pirinç ... nemekdan¹, Maktul Hazinekar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 1 sagir sim nemekdan, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıd Cami kurbundaki hanesinde Yıldızlı nühhas yemeklik/nemeklik(?) tas 2 bulunuyordu.

Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın 1 tuzluğu, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Demirkapı'daki hanesinde sim 1 nemekdan, Babüssaade Ağası Mustafa Ağa'nın hanesinde sim 1 tuzluk, Çerağ Ülfet Hatun Kadıçeşme'deki hanesinde 1 tuzluk bulunduğu bilinmektedir.

Çizelge 6.88 Konutlarda Nemekdan (Tuzluk) Sayısı

İsim	Semt	Nemekdan (adet)
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	1
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	1
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi	1
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	13
Maktul Hazinekar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıd	2
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı	1
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa		1
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme	1

6.8.26 Evani

18.yüzyıl terminolojisinde her türlü kap-kacak için “evâni” tabiri kullanılmaktadır. Söz konusu kap-kacaklar bakır malzemeden yapılmış ise “evani-i nühhas”, gümüş malzemeden yapılmış ise “evani-i sim”, kristal iseler “evani-i billur”, yaldızlı ise yaldızlı evani adı altında anılıyorlardı. Özellikle bakır malzemenin ucuz oluşu nedeniyle bu tür nesnelerin kendilerinden ziyade bakırın ağırlığı tespit edilerek kayıtlara “kıyye” cinsinden geçilmiştir. Bu nedenle evani-i nühhas adı altında hangi nesnelerin tartıldığını çoğu belgede bulamasak da kimi belgelerde aşağıdaki tabloda olduğu gibi ayrıntılı bilgilere rastlayabiliyoruz. Sim yani gümüş nesneler ise malzemeleri değerli olduğundan defterlerde toplu olarak kaydedilmemişse de bunun tek örneğini Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın sadrazamlığı sırasında kendisine tahsis edilen Gülşenabad yalısında görebiliyoruz.

Aşağıdaki tablodan anlaşılacağı üzere evani-i nühhas genel başlığı altına giren eşyaları tencere, sahan, tas ve kapakları, lenger, havan, tava, kevgir, kepçe, şiş, süzgeç, satır, ateş körüğü, fanus, dolab bargiri, sini, sac, üsküre, kürek, tepsi, kantarlar oluşturuyordu. Dikkati çeken hatab (odun) ve carıye yorganı ise evani-i nühhas içinde bulunmamakla beraber mutfakta yer aldıkları için kayda geçirilmiş olmalıdır.

Çizelge 6.89 Evani-i Nühhas Örnekleri

Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	Seyyid Hasan Paşa	Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Tiryaki Hacı Mehmed Paşa
12732 İstinye'de Yalı	12572 fenayi mahallesindeki hanesi	12628 Bostancıbaşı Mahallesinde hanesi	12578 Kızıtaşında Hanesi
Matbahda mevcut evani-i nühhas	Matbahda mevcut evani-i nühhas	Hariciyede matbahda mevcut evani-i nühhas	Gülşenabad yalısında bulunan evani-i sim
Tencere ma' kapak 21-15:06	Sahan ma' kapak 57	... sahanı ma' kapak 19	Sim kahve tepsisi 2
Sahan ma' kapak 40-30:10	Lenger 2	Kuşhane sahanı ma' kapak 19	Sim köhne ibrik ve sabunluk 2
Tas ma' kapak 4-3: 1	Tencere ma' kapak 13	Sagır ve kebir tencere ma' kapak 39	Sim maşraba 1
Lenger 5	Sini 3	Sac 1	Sim kahve ibriği 3
Tunç havan 1	Tas ma' kapak 5	Süzegi 1	Sim kahve askısı1
Taba 1	Kebir süzegi 1	Kefgir ve keçe 2	Sim buhurdan ma' gülâbdan 2
Kefgir 2	Taba 2	Kebab şişi 4	
Kefçe 2	Cariye yorgani 2	Üsküre? (tas)	Sim fincan zarfı 13
Şiş 4-3:1		Ahen kürek 1 (ahen : demir)	Sim ... 2
Süzegi 1		Baklava tepsisi 2	
Satır 1		Havan 1	
Ateş körüğü 1		Kantar 1	
Hatab tahminen çeki 60		Şorba tası 3	
Fanus 2			
Dolab bargiri 1			

Aşağıdaki tablodan anlaşılacağı üzere evani-i nühhas genel başlığı altına giren eşyaları tencere, sahan, tas ve kapakları, lenger, havan, tava, kevgir, kepçe, şiş, süzgeç, satır, ateş körüğü, fanus, dolab bargiri, sini, sac, üsküre, kürek, tepsi, kantarlar oluşturuyordu. Dikkati çeken hatab (odun) ve cariyeye yorgani ise evani-i nühhas içinde bulunmamakla beraber mutfakta yer aldıkları için kayda geçirilmiş olmalıdır. Bu nesneler tek tek ele alındıklarında muhtemelen değersiz nesnelerdi ve ancak toplu halde bulunduklarında ağırlıkları ölçüsünde bir değere sahip olabiliyorlardı. Bu nedenle kayıtlarda evâni-i nühhaslar “kıyye” cinsinden değerlendirilerek kayıt altına alınmıştır.

Üst sınıf konutlarındaki evâni-i nühhaslar şu şekilde yer almıştır: Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında kebir kahve ibriği, güğüm ve bazı evani-i nühhas, 1 sandık evani-i billur ve bazı hurdavat, evani ve ... (defterde silinmiş), 100 kıyye sahan ve tencere ve evani-i nühhasiyye ve saire bulunuyordu. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında, Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinde yer alan evani-i nühhasiyyenin tabloda görüldüğü üzere kıyye cinsinden değerleri verilmemiştir. Seyyid Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki hanesinde ise mutfakta bulunan evani-i nühhası tahminen 250 kıyye idi. Mustafa Paşa'nın Şehzade kurbundaki hanesinin tahtani mahallinde cedid evani-i nühhas 200 kıyye yine başka bir odadaki evani-i nühhasların toplamı tahminen 200 kıyye ediyordu. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesindeki evani-i nühhas tabloda görüldüğü üzere olmakla beraber hanede 3 sepet evani-i nühhas ve bir miktar evani de kaydedilmiştir. Asıthane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde

ise kutu için bir miktar yaldızlı evanisi, mutfakta bir miktar evani-i nühhası, dahiliyede mahzende bir miktar evani-i nühhası ve yine bu mahzen içinde bir miktar evani-i billuru vardı.

Konut detayı bilinmeyen rical arasında Defterdar Atıf Mustafa Efendi'nin hanesinde 15 adet evani-i nühhas, Şıkk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde Bir miktar evani-i nühhas 1220 kuruş, bir miktar evani-i nühhas 2500 kuruş ve 330? kıyye evani-i nühhası ise 80300 kuruş değerindeydi. Şıkk-ı Sani defterdarı Mehmed Hayri Efendi'nin Sandıkçılardaki hanesinde tahminen 100 kıyyelik bir evani-i nühhas vardı. Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa'nın Beşiktaş Kılıçalipaşa'daki hanesindeki bir miktar evani-i nühhas 100 kıyye idi. Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın hanesinde 660 kıyyelik evani-i nühhası 89100 kuruş, 55 kıyyelik evani-i nühhası 5250 kuruştı. Kasabbaşı Ahmed Ağa'nın 80 kıyyelik evani-i nühhasiyesi 8000 kuruş ediyordu. Cariye Hatice Hatun'un Atmeydanı'ndaki hanesinde 28 kıyye evani-i nühhasiye 3750 kuruş, Çerağ Emine Hanım'ın 46? kıyyelik evani-i nühhasiyyesi 19600 kuruş değerindeydi. Çerağ Rukiye Hatun'un Kumkapı'daki hanesinde 44 kıyye evani-i nühhasiyye, Çerağ Mesrure Hatun'un Aksaray'daki hanesinde 43 kıyye evani-i nühhasiyyesi vardı. Çerağ Hoşnaz Hatun'un 45 kıyye evani-i nühhası 3240 kuruş, Çerağ Ülfet Hatun'un Kadiçeşme'sindeki hanesinde 25 kıyyelik evani-i nühhasiyyesi 3000 kuruş, Çerağ Zeynep Hatun'un Süleymaniye'deki hanesinde 6000 kuruşluk evani-i nühhasiyyesi vardır. Çerağ Emetullah Hatun'un Katip Sinan Mahallesi'ndeki evani-i nühhasiyyesi adet cinsinden verilmiştir. Bu hanede 92 adet evani-i nühhasiyye 7990 kuruştur ve yine bu hanede bir sepet sandık içinde 76 kıyye evani-i nühhasiyye 3300 kuruştur. Çerağ Cilve Hatun'un Horhor'daki hanesinde 35 kıyye? evani-i nühhas vardı. Çerağ Zenciye Halime'nin Yatağan Çeşmesi'ndeki hanesindeki bir miktar evani-i nühhasiyye 1520 kuruş değerindeydi. Sarayı Hafize Kadın'ın hanesinde 24 kıyye evani-i nühhasiyyesi 3000 kuruş, Sarayı Zekiye Kadının Ahırkapı'daki hanesindeki 21 parçalık evani-i nühhasiyyesi de yine 3000 kuruş idi.

Görüldüğü üzere bakır eşyaların çoğunun ağırlığı tahmini olarak değerlendirilmiş ve 1 kıyye için takdir edilen miktar her konutta değiştiği gibi aynı konut içinde de değişiklik göstermişse de ortalama 30 kıyye için 3000 kuruş alınmış olduğu görülmüştür.

6.9 Isınma Araç Gereçleri

6.9.1 Tennur

Tandır anlamına gelmektedir. Hem tandır hem tennur kelimelerine belgelerde rastlıyoruz. “tandır” kelimesine ise yalnız bir yerde Çerağ Zeynep Hatun’un Süleymaniye’deki hanesinde rastlanmaktadır. (Buradaki ifade “tandır yorganı”dır ve bu isimden hareketle hanede tandır kullanıldığı anlaşılmaktadır.)

“Tandır altında mangal bulunan bir çeşit masadan ibarettir. Masanın üstüne bir veya iki büyük örtü konur. Böylece içinde latif bir sıcaklık sağlanır. Tandır sofanın köşelerinden birinde bulunur. Tandırın etrafına oturan kadınlar, örtüyü dizlerine alır bu şekilde rahatça ısınırlar. Eğer Avrupalılar bunu bilseler herhalde tatbik etmekten çekinmezlerdi. Çünkü tandırın verdiği sıcaklık çok tatlı bir sıcaklıktır ve şöminelerin harlı sıcaklığından çok daha az tehlikelidir. Müslüman kadınları günlerini tandırın başında geçirirler. Orada çalışır, orada yer, akrabalarını, misafirlerini orada kabul eder, kış sohbetlerini orada yaparlar. Hemen hemen bütün evlerde tandır mühim bir mobilyadır. Örtüleri saten, yahut sim veya sırmalı kumaştan veya zengin işlenmiş bir kumaştan olur. Tandır Osmanlı İmparatorluğunun bütün halkları tarafından kullanılır” [23].

Tandırlarla ilgili nesneler, konuttaki tandırlara işaret ettiğinden burada tandır ve tandır nesnelerinin neler olduğuna yer verilmiştir. Merhume Hanım Sultan’ın Üsküdar’daki yalısında 4 adet tennur minderi, Seyyid Hasan Paşa’nın Kemeraltı’ndaki hanesinde 1 adet Fıstıki çuka üzerine işleme tennur puşidesi, Maktul Hazinedar Süleyman Ağa’nın Soğukçeşme’deki hanesinde 11 adet tennur, Kapıcıbaşı Halil Ağa’nın Kadırga Limanı’ndaki hanesinde 2 adet tennur, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa’nın Beyazıd Cami kurbundaki hanesinde 2 adet tennur minderi vardı.

Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa’nın hanesinde 2400 kuruş değerinde 1 adet tennure ?hatai vardı. Çerağ Mesrure Hatun’un Aksaray’daki hanesinde 1 adet köhne tennur kebesi vardı. Çerağ Hoşnaz Hatun’un 560 kuruş değerinde 1 tennur, Çerağ Ülfet Hatun’un Kadıçeşme’deki hanesinde 600 kuruş değerinde çuka kaplı 1 adet tennur, Çerağ Zeynep Hatun’un Süleymaniye’deki hanesinde 900 kuruşluk tennur kebesi ve yorganı, Kalemkâri tennur yorganı vardır.

Çizelge 6.90 Konutlarda Tennur Sayısı

İsim	Semt	Tennur (adet)
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	4 tennur minderi
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi	1 tennur puşidesi
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	11
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı	2
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıt	2 tennur minderi
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		1 tennure hatai(?)
Çerağ Mesrure Hatun	Aksaray	1 tennur kebesi
Çerağ Hoşnaz Hatun		1
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme	1
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye	1 tennur kebesi ve yorganı, 1 kalemkari tennur yorganı

6.9.2 Mangal

İçine kor ateş konulan ısınma ve ısıtma aracıdır. Pirinçten yapılanlarının tercih edildiği bununla birlikte nühhas mangalların da kullanıldığı görülmektedir. Yine pirinç döğme ve yalnız döğme olduğu belirtilen mangallar da konutlarda işlemleriyle öne çıkan mangallar olmuştur. 26 konutta karşımıza çıkmış, üst sınıf konutlarında 2,8 adet, cariyeler konutlarında ise 1 adet kullanıldığı anlaşılmıştır.

Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 1 adet pirinç mangal, Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa'nın Ortaköy'deki yalısında köhne 1 adet pirinç mangal, Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki yalısında biri sagir pirinç olmak üzere 2 mangal, Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısında tahtası ile beraber 1 adet kebir mangal, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında mutfakta olmak üzere 1 adet mangal bulunuyordu. Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 2 adet demir mangal, 1 adet kebir mangal, 1 adet tenekeli? Mangal tahtası ve 2 adet ateş siperi yer alıyordu. Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinde 1 adet mangal ve Kemeraltı'ndaki hanesinde 3 adet mangal vardı. Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde 2 adet nühhas mangal, Çorlulu Mustafa Paşa'nın Atmeydanı'ndaki hanesinde 2 adet nühhas mangal kapağı ve 1 adet mangal vardı. Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 8 mangal vardı. Bunlar tahtası ile beraber 5 adet pirinç döğme mangal, yine tahtası ile beraber 1 adet pirinç mangal ve tahtası ile beraber 2 adet döğme mangal idi. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde tahta ve zincirle beraber ...kâri 1 adet pirinç mangal, Beşiktaş'taki hanesinde 3 adet klabdan ... mangal vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde biri

küçük olan 6 adet nühhaz mangal vardı. Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesinde 2 nühhaz mangal, 1 demir mangal, 1 pirinç mangal ile 3 adet mangal tahtası ayrıca 1 adet ocak demiri bulunuyordu. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıt Cami kurbundaki hanesinde biri pirinç diğeri nühhaz olan 3 mangal vardı. Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde 2 nühhaz ve 2 demir mangal vardı. Cebecibaşı Kadriaga zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 4 nühhaz, 3 döğme mangal ile Üsküdar'daki hanesinde 1 adet nühhaz mangal vardı.

Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in hanesinde 8 mangal ve mangal tahtası vardı. Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 5210 kuruş değerinde tahtası bulunan pirinç bir mangal vardı ve ... tarafından yapılmıştı (Amel-i ...). Hanedeki diğeri pirinç mangal ise 2400 kuruş değerindeydi. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Demirkapı kurbundaki hanesinde tahtası ile beraber 1 adet döğme mangal vardı. Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın hanesinde 2 adet pirinç mangal (biri 2000 diğeri 2415 kuruş), sim şerbet mangalı vardı. Ayrıca 200 kuruş değerinde mangal tahtası ile 180 kuruş değerinde tenekeli mangal tahtası da hanede bulunuyordu. Çerağ Rukiye Hatun'un Kumkapı'daki hanesinde 1 mangal, Çerağ Ülfet Hatun'un Kadıçeşme'deki hanesinde 4200 kuruş değerinde pirinç mangal ve tahta, Çerağ Zenciye Halime'nin Yatağan Çeşmesi'ndeki hanesinde 360 kuruş değerinde bakır bir mangal vardı.

Çizelge 6.91 Konutlarda Mangal Sayısı

İsim	Semt	Mangal (adet)
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	1
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy	1
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı	2
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	1
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	4
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi	1
	Kemeraltı	3
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	2
	Atmeydanı	1
Tersane-i Amire Emine Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	8
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	1
	Beşiktaş	3
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	6
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı	4
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıd	3
Cebahane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	4
Cebecibaşı Kadriagazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi	7
	Üsküdar	1
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		8
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed A	Bahçekapı	1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı	1
Matbah-ı Amire Emine Ali Ağa		2
Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapı	1
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme	1
Çerağ Zenciye Halime	Yatağan Çeşmesi	1

6.9.3 Ocak Demiri, Maşa, Hatab, Kömür, Tahta

Tennur, mangal, ocak, çubuk, nargile gibi ısınmak, yemek pişirmek veya tütün içmek amacıyla kullanılan nesnelerin ateşlerini yakmak veya ateşi karıştırmak için maşa, ocak demiri, tahta, hatab (odun) ve kömürler de hanelerde karşımıza çıkar.

Ocak Demiri ve Maşa: İbrahim Paşa'nın Çırağa'n yalısında biri müsenna' olan 4 adet ocak demiri ma' maşe ile 3 adet ocak timuru ma' maşe vardı. Sadaret Kethüdası Mehmed (Ağa)'nın Rumelihisarı'ndaki yalısında 1 adet maşa(?), Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısında 1 takım ocak demiri, Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadırga Limanı'ndaki hanesinde 1 adet ocak timuru, Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 1 adet ocak timuru ma' kozluk ve maşa, Asitane-i

Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde 1 takım ocak timuru vardı.

Hatab: Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında tahmini 60 çeki hatab vardı. Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısının çamaşırhanesinde 1000 (kıyye/çeki?) hatab bulunuyordu. Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in 150 çeki hatabı 300 kuruştı. Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa'nın Beşiktaş Kılıçalipaşa mahallesindeki hanesinde de hatab ve kömürler beraber kaydedilmişti ve bir miktar olan bu hatab ve kömürün değeri 30 kuruştı. Kasabbaşı Ahmed Ağa'nın Sancaktar Hayreddin Mahallesindeki hanesinde bir miktar hatabın değeri 2000 kuruştı. Çerağ Zeynep Hatun'un Süleymaniye'deki hanesinde bulunan bir miktar hatabın değeri de 4400 kuruş ediyordu.

Kömür: Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in hanesinde 1000 kıyye kömür vardı ve 25 kuruştı. Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa'nın Beşiktaş Kılıçalipaşa mahallesindeki hanesinde de hatab ve kömürler beraber kaydedilmişti ve bir miktar olan bu hatab ve kömürün değeri 30 kuruştı.

Tahta: Sadrazam İbrahim Paşa'nın Çırağa'n yalısında 7 adet isimli lale arş? Olmuş kuru tahta ve arş? Olmuş 6 adet yaş ve kuru tahta vardı. Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa'nın Anadoluhisarı'ndaki hanesinde 13 adet tahta, Seyyid Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki hanesinde 2 samur parçası tahta ve 250 kıyye bakır tahta vardı. Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde 4 adet mücessem tahta bulunduğunu biliyoruz.

Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 9 adet tahta, Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde pirinç mangal ma' tahta ve zincir, 2 adet su samuru tahta(?), 3 adet mücessem tahta(?), 166 kuruş değerinde düğme miskal ve askının yanı sıra tahta vardı. Şikk-ı Sani Defterdarı Hayri Efendi'nin Sandıkçılar'daki hanesinde 5 dirhem(?) tahta, Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesinde 3 adet mangal tahtası vardı.

6.10 Banyo ve Temizlik Eşyaları

18.yüzyıl İstanbul'unun şartlarının iyi olmadığına dair çalışmalara rastlamakla birlikte [173] ev hijyeni ile ilgili pek bir şey bilinmediği dikkati çekmektedir. Bu yüzyılda evlere

su bağlattırmak çok masraflı bir işlem olduğu gibi konutların çoğu su ihtiyacını kuyulardan, veya evlerinin yakınındaki umumi çeşmelerden sağlardı [23]. Orta halli Osmanlılar genellikle kişisel hijyen için mahalle hamamlarından faydalanırken hamam bulunan konutların kıymetleri oldukça yüksekti ve lüks bir konforun işaretiydi.

Üst sınıf ricalinin ev içi mekan bileşenlerini incelediğimiz bölümde yalı tipi konutların ikisi dışında tamamında, hane tipi konutların ise 6'sında camekan bulunduğu, 4 konutta da (2 yalı, 2 hane) abdesthane görölmüştü. Hamam ve abdesthanenin yanı sıra çamaşırhane gibi ayrıca temizlik mekanlarının bulunması üst sınıf ricalinin konutlarında hijyen şartlarının iyi olduğunun bir göstergesidir. Dolayısıyla ev ve kişisel hijyen mekan içi bileşimi bağlamında ele alındığında orta üst sınıf ricalinin konutlarında normalleşmeye başlamış, orta halli kişilerin konutlarında ise yeni yayılmaya başlayan bir lüks unsur olarak karşımıza çıkar.

Hijyenle ilgili tekstil ürünleri ve kişisel eşyalara dikkat edildiğinde banyo eşyaları arasında camekan döşemeleri ve takımları, banyo öncesi ve sırasında giyilen hamam takımları önde gelmektedir.

6.10.1 Camekan Takımı-Döşemesi/Hamam Döşemesi

Belgelerde “camekan döşemesi”, “camekan takımı”, “hamam döşemesi”, “hamam takımı”, tabirleri ile karşılaşılmaktadır. Biraz detaylı incelendiğinde bu tabirlerin üçünün benzer anlamda kullanıldığı anlaşılmış bu nedenle hamam takımı ayrı bir başlık altında ele alınmıştır.

Belgelerde 2 yerde takım ve döşeme kelimelerinin ne olduğuna dair ipucu vardır. Bunlardan biri Biri Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalıdır. Buradaki camekan takımını 1 döşeme, 3 mak'ad ve 1 seccade oluştuyordu. Cebecibaşı Kadriaga'nın da 1 camekan döşemesi içinde ise 8 yastık ve 2 seccade vardır. İlk örnekte “döşeme” takımın bir alt unsuru olarak anlaşılmakta, takım içinde döşemenin yanı sıra seccade ve mak'adın bulunduğu görölmektedir. İkinci örnekte ise seccade ve yastığın döşemenin bir elemanı olduğu anlaşılır. Seccadenin belgelerde hem camekan takımı, hem de camekan döşemesi olarak kaydedilmesi bizi camekan döşemesi ve takımının aynı şey olduğu kanaatine götürmüştür. Kısacası Camekan takımı-döşemesi, hamam

döşemesinin bu mekanlarda kullanılan her türlü oturma elemanı olduğu düşünülebilir. Döşeme ve takımlarının bulunduğu diğer konutlar şu şekildedir:

Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 2 hamam döşemesi ve 1 takım mükemmel camekan döşemesi vardır. Seyyid Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki hanesinde 1 takım köhne hamam döşemesi vardı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 2 camekân takımı, 2 camekan döşemesi vardı. Çerağ Emine Hanım'ın hanesinde 1 adet camekan döşemesi bulunuyordu.

Çizelge 6.92 Konutlarda Camekan Döşemesi Sayısı

İsim	Semt	Camekan Takımı-Döşemesi/Hamam Döşemesi (adet)
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	1
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	3
Seyyid Hasan Paşa	Kemeraltı	1
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	4
Cebecibaşı Kadri Ağa		1
Çerağ Emine Hanım		1

6.10.2 Hamam Takımı

Bohçada muhafaza edilen hamam takımlarının içinde ne olduğu belgelerde geçmemekle birlikte takımı oluşturan nesnelerin peştamal, futa, hamam tası, sabun gibi yıkanma unsurları olduğu tahmin edilmektedir. Bu takımların fiyat aralığının ise 240 kuruş ile 2100 kuruş arasında değiştiği görülür.

Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 7 bohça cedid hamam takımı ile 1 adet boyama hamam takımı bulunuyordu. Tersane-i Amire Emine Selim Ağa'nın Tersane'deki yalısında biri bohça içinde 2 takım hamam takımı, Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 4'ü sade 9 hamam takımı ve Beşiktaş'taki hanesinde 1 takım hamam eşyası ile 1 adet köhne hamam takımı vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 1 adet sade hamam takımı, Cebecibaşı Kadri Ağa zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 1 bohça içinde hamam takımı vardı. Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde de bir dolap içinde hareme müteallik hamam takımı bulunuyordu.

Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın 1 adet hamam takımı, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Demirkapı'daki hanesinde 1 bohça içinde hamam takımı, Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın hanesinde 1 adet hamam takımı, Mühürdar Mustafa Ağa'nın hanesinde de bohçada 1 hamam takımı vardı. Çerağ Emine Hanım'ın 1 hamam takımı ve Çerağ Hoşnaz Hatun'un hanesinde de 2 hamam takımı, Çerağ Mehpare bint Abdullah'ın hanesinde ve Sarayî Hafize Kadın'ın hanesinde birer hamam takımı bulunuyordu.

Çizelge 6.93 Konutlarda Hamam Takımı Sayısı

İsim	Semt	Hamam Takımı
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	7 bohça +1
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	2
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	9
	Beşiktaş	1
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	1
Cebecibaşı Kadriagazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi	1
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasar	Vefa	1
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı	1
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		1
Mühürdar Mustafa Ağa		1
Çerağ Emine Hanım		1
Çerağ Hoşnaz Hatun		2
Çerağ Mehpare bint Abdullah	Kumkapı	1
Sarayî Hafize Kadın		1

6.10.3 Hamam Rahtı

Hülya Tezcan [174] hamam rahtını bir bohça içindeki bir bohça içinde taşınan sedir örtüleri, yastık ve yer yaygıları olarak tanımlasa da Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında karşımıza çıkan 1 top mükemmel hamam rahtı, hamam rahtlarının kumaş türü olduğunu bize açıklar. Muhtemelen bu kumaş türünden hamamda dinlenirken kullanmaya yarayan döşemelikler yapılıyordu. Hamamda yıkanırken kullanılan futa, peştamal türü giysiler de, ilgili bölümlerde görüleceği üzere, farklı kumaştan yapılıyor, hamam rahtı içinde bulunmuyorlardı.

Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısında müsta'mel 1 adet hamam rahtı, Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 1 top mükemmel hamam rahtı,

Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 4 adet hamam rahtı, Beşiktaş'taki hanesinde 1 adet hamam rahtı vardı.

Sadaret tezkirecisi Ahmed Efendi'nin hanesinde 500 kuruş değerinde 1 adet hamam rahtı ve 300 kuruş değerinde müsta'mel 1 hamam rahtı vardı. Mühürdar Mustafa Ağa'nın hanesinde bohça takımı ile beraber 1 adet hamam rahtı vardı ve 1850 kuruş değerindeydiler. Burada bohça takımının değerinin ne olduğunu tahmin edememekle birlikte bir hamam rahtının 300 ila 500 kuruş arasında bir değere sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Çizelge 6.94 Konutlarda Hamam Rahtı Sayısı

İsim	Semt	Hamam Rahtı (adet)
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	1
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	1
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	4
	Beşiktaş	1
Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi		2
Mühürdar Mustafa Ağa		1

6.10.4 Hamam Tası

Hamamlarda kurnada biriken suyun alıp dökünmeye yarayan bir çeşit kap olan hamam tasları bakır madeninden yapılır kimi zamanda yaldızlanırdı. Konutların yalnız 6'sında hamam tasının bulunması bu nesnenin lüks eşyalar arasında bulunduğu ihtimalini kuvvetlendirir.

Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki yalısında 1 adet yaldızlı hamam tası, Rumelihisarı'ndaki yalısında da 1 adet nühhas hamam tası vardı. Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 5 adet hamam tası, Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Gülşenabad yalısında 1 adet nühhas hamam tası yer alıyordu. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 3 adet yaldızlı nühhas hamam tası, Beşiktaş'taki hanesinde 3 adet yaldızlı hamam tası, 3 adet yaldızlı nühhas hamam tası vardı.

Çizelge 6.95 Konutlarda Hamam Tası Sayısı

İsim	Semt	Hamam Tası (adet)
Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa	Ortaköy	1
	Rumelihisarı	1
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	5
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Gülşenabad	1
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	3
	Beşiktaş	6

6.10.5 Hamam Gömleği/Peştamal

Peştamaller, hamamda edep yerlerinin kapatılmasını sağlayan geniş örtüdür. mavi, beyaz renklerde oldukları gibi Selanik işi peştemallere de rastlanmaktadır. Hamam gömlekleri de kollu olup bornoz gibi kullanılmaktaydı. Bir konutta ortalama 2,4 adet bulunan hamam gömleklerinin konutlardaki dağılımı şu şekildeydi:

Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki hanesinde 3 adet mavi ve 2 adet beyaz peştamal, Seyyid Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki hanesinde 3 adet köhne peştamal, Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 4 adet peştamal, Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesinde 1 adet hamam peştemali gömleği, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıd Cami kurbunda 1 peştamal vardı. Girit Defterdarı Musa Efendi'nin Asıthane'deki hanesinde 1 adet köhne hamam gömleği ile 2 adet köhne hamam peştemali vardı. Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa'nın Kılıçali Paşa mahallesindeki hanesinde 2 adet beyaz peştamal vardı. Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın hanesinde toplam 6 peştamal ve hamam gömleği vardı, bunlar içinde 1 adet S... peştamal? Makreme 900 kuruş, hamam gömleği, silecek?, peştamal ve makreme 1310 kuruş değerindeydi. Hanede ayrıca 700 kuruş değerinde yemeni ve peştamal, 610 kuruş değerinde köhne peştamal vesair, 1800 kuruş değerinde mavi havlu peştamaldi. Kasabbaşı İsmail Ağa'nın hanesinde biri mavi olmak üzere 2 peştamal vardı. Çerağ Emine Hanım'ın hanesinde 1 peştamal, Çerağ Rukiye Hatun'un Kumkapı'daki hanesinde 3 peştamal, Çerağ Zeynep Hatun'un Süleymaniye'deki hanesinde biri köhne 2 adet peştamal vardı. Çerağ Cilve Hatun'un Horhor'daki hanesinde 1 adet beyaz peştamal, Çerağ Zenciye Halime'nin Yatağan Çeşmesi'ndeki hanesinde 1 adet peştamal, Cebecibaşı Kadriaga'nın hanesinde 2 adet Selanik peştemali bulunuyordu.

Çizelge 6.96 Konutlarda Peştamal/Hamam Gömleği Sayısı

İsim	Semt	Peştamal-Hamam Gömleği (adet)
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	5
Seyyid Hasan Paşa	Kemeraltı	3
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	4
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Beşiktaş	1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıd	1
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asıthane	3
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalıpaşa	2
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		6
Kasabbaşı İsmail Ağa		2
Cebecibaşı Kadri Ağa		2
Çerağ Emine Hanım		1
Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapı	3
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye	2
Çerağ Cilve Hatun	Horhor	1
Çerağ Zenciye Halime	Yatağan Çeşmesi	1

6.10.6 Futa

Kurulamaya yarayan ipekli bir çeşit kumaştır. Kullanım alanları futaların isimlerinden anlaşılmaktadır: Abdest futası, kahveci futası, peşkir futası. 18. Yüzyıl konutlarında Mardin, Sakız, mahallekâri, Hamakari, Mağribi futalarının meşhur olduğu gözlemlenir. Gelibolulu Mustafa Ali de [143] futa kelimesini hamam peştimali ile karşılasa da bunun doğru olmadığı Osmanlı Kanunnamelerinden anlaşılmaktadır. Berberlere yönelik çıkarılan bir kanuna göre “Kâfir yüzün sildikleri futa ile ve müslüman yüzün silmeyeler. Usturaları keskin ola” ibaresi bize futanın peştemalden daha küçük bir tekstil ürünü olduğunu göstermektedir [175].

İncelediğimiz konutların 22’sinde karşımıza çıkan futaların bir konutta ortalama 3.9 adet kullanıldığı hesaplanmıştır. Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa’nın 12 adet, Cebecibaşı Kadri Ağa’nın 11 adet futa ile en fazla futaya sahip olan kişiler olduğu dikkati çekmiştir. Daha detaylı inceleyecek olursak;

Sadrazam Maktul Ali Paşa’nın Fındıklı’daki yalısında 3 futa, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa’nın İstinye’deki yalısında mardinî 2 futa, Seyyid Hasan Paşa’nın Fenayi mahallesindeki hanesinde 1 adet Mardinkâri futa vev Kemeraltı’ndaki hanesinde 6 adet Beyaz Mısırî futa vardı. Tiryaki Hacı Mehmed Paşa’nın Kıztaşı’ndaki hanesinde 1 adet Mahalle?kâri futa ile 1 adet Sakız abdest futası bulunuyordu. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa’nın Soğukçeşme’deki hanesinde 1 adet Mısırî futa ve Beşiktaş’taki

hanesinde 2 adet Sakızî, 1 adet Mısırî ve 1 adet abdest futası vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 1 adet köhne abdest futası, Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesinde 1 adet Sakızkâri orta futa, 1 adet peşkir futası ve 2 adet K...kâri kırmızı futa vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşısı Mehmed Ağa'nın Beyazıd Cami kurbundaki hanesinde 1 Mısır futası ve 2 adet hamakâri futa ve 1 parça futa ile 1 adet köhne futa vardı. Cebecibaşı Kadriaga zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 1 adet futa?, 1 adet Mısırî futa, 1 adet Sakızî abdest futası, 1 sagir .. futa, 1 adet Sakızî futa, 4 adet Sakızî kahve futası, 1 kahveci futası ve 1 adet Mağribî futa yeralıyordu. Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde 2 Mardinkâri futa ile 2 adet müsta'mel Mısır futası vardı.

Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 1 adet Sakızkâri futa, iki adet 1000'er kuruşluk 1 adet 620 kuruşluk toplam 3 telli futa ve 2400 kuruşluk abdest futası vardı. Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi'nin 2 adet başlığı ile beraber saye futa vardı. Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa'nın Kılıçali Paşa mahallesindeki hanesinde 1 futa, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşısı Musa Ağa'nın Paşa kurbundaki hanesinde 1 adet Sakızî futa, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşısı Mehmed Ağa'nın Demirkapı kurbundaki hanesinde biri Mardin futası olmak üzere toplam 3 futası vardı. Matbah-ı Amire Emine Ali Ağa'nın hanesinde 2'si telli olmak üzere 11 adet Mardin futası ve 1 adet Sakızî abdest futası vardı. Bu hanedeki kayıtlara göre Mardin futalarının fiyatları 400 kuruş ila 3000 kuruş arasında değişiyordu. Telli Mardin futaları ise 3250 kuruştan değerlendiriliyordu. Cariye Hatice Hatun'un Atmeydanı'ndaki hanesinde çarşaf, gömlek, bohça ve hurdavatın içinde futanın da adı geçiyor ve hepsine 900 kuruş değer biçiliyordu. Çerağ Hoşnaz Hatun'un hanesinde 1 adet futa, Çerağ Ülfet Hatun'un Kadiçeşme'deki hanesinde 1 futa, Çerağ Zeynep Hatun'un Süleymaniye'deki hanesinde 1 adet köhne abdest futası vardı. Çerağ Cilve Hatun'un Horhor'daki hanesinde 1 beyaz Mısır ve 1 adet abdest futası vardı. Sarayı Hafize Kadın'ın 2 adet Mardin ve ezrak/erzak? Futa vardı.

Çizelge 6.97 Konutlarda Futa Sayısı

İsim	Semt	Futa (adet)
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	3
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	2
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi	1
	Kemeraltı	6
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	2
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	1
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı	4
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıd	5
Cebecibaşı Kadriagazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi	11
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa	4
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi	Bahçekapı	5
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi	Sandıkçılar	2
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalipaşa	1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa	Paşa kurbu	1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı	3
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		12
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı	1
Çerağ Hoşnaz Hatun		1
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme	1
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye	1
Çerağ Cilve Hatun	Horhor	2
Sarayî Hafize Kadın		2

6.10.7 Havlu

Havlu bir kumaş çeşidi olarak çeşitli mefruşatın yani yastık, mak'ad, peştamal, futa, makreme gibi eşyaların kaplamasında ve yapımında kullanılırken, havlu kelimesi başlı başında bir nesneyi de yansıtmaktadır. Havluların konutlarda ortalama 14,2 adet bulunduğu hesaplanırken her bir konuttaki sayısı şöyleydi:

Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında biri işleme diğeri sade 2 adet havlu, Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 11 adet müsta'mel havlu, 2 adet havlu, 2 adet işleme çuka havlu, Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde 3 çift beyaz havlu, 3 adet tel işleme havlu, 16 adet beyaz havlu, Maktul Hazinekar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 1 adet havlu, 7 adet işleme havlu, 1 adet havlu, 20 adet sade havlu, Beşiktaş'taki hanesinde ise 8 top kırmızı Frengi havlu çuka, 4 adet işleme havlu, 5 adet müsta'mel havlu, 10 adet müsta'mel sade havlu, 1 adet köhne havlu, 1 adet havlu silecek, 6 adet müsta'mel havlu ve silecek, 3 adet havlu, 1 adet işleme havlu, 3 adet beyaz havlu olmak üzere toplam 34 havlu vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 2 adet işleme havlu, 22 adet sade havlu,

1 adet köhne havlu, 11 adet beyaz havlu, 6 adet işleme havlu, 1 adet havlu, 10 adet köhne havlu olmak üzere toplam 53 havlu vardı. Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinde 2 adet havlu, Kemeraltı'ndaki hanesinde 2 adet havlu 1 adet işleme havlu, 1 adet havlu vardı. Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 1 parça telli havlu vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde biri sade 3 adet abdest havlusu vardı. Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde bohça derununda kendisine müteallik 1 adet havlu, 2 adet havlu, 1 adet işleme havlu, 1 adet işleme müsta'mel havlu, 11 adet havlu vardı.

Konut planları konusunda bilgi sahibi olmadığımız üst sınıf ricalinden Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in 1 adet 40 kuruş değerinde işleme havlu , 2 çift 17,5 kuruş değerinde sade havlu, 1 adet havlu (3 aş makremesi ve 1 bohça ile beraber) 16,5 kuruş, 1 adet havlu (peştamal, gömlek ve hurdavat çarşaf ile beraber çeyreği 13 kuruş), 1 adet havlu (1 adet çarşaf ile beraber) 3 kuruştur. Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 15 adet havlu, Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa'nın Kılıçalipaşa mahallesindeki hanesinde 1 adet başlığı ile beraber saye havlu, Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın ikisi işleme, ikisi müsta'mel işleme olan 11 adet havlu, 1 adet müsta'mel havlu, 10 adet işleme havlu ve camekan yastığı, 1 çift havlu ve silecek, 1 adet silecek havlu, 1 adet işleme abdest havlusu vardı. Babüssaade Ağası Mustafa Ağa'nın 4 adet cedid yüz havlusu, Mühürdar Mustafa Ağa'nın 1 adet havlusu, Cariye Hatice Hatun'un işleme ve sade havlusu (işleme peşkir ve bohça ile 7 adet, 2550 kuruş), Çerağ Emine Hanım'ın 2 adet havlusu (6 adet aş makremesi ve 1 adet sofraya ile beraber 400 kuruş), 6 adet işleme havlu (1 adet aş makremesi ve 1 adet sofraya-i peşkir ile 7100 kuruş), 5 adet işleme havlu (4800 kuruş), 2 adet havlu (2 adet aş makremesi ve 1 bez parçası ile 1350 kuruş) vardı. Çerağ Rukiye Hatun'un Kumkapı'daki hanesinde 5 adet havlu, Çerağ Mesrure Hatun'un Aksaray'daki hanesinde biri köhne üçü müsta'mel 5 adet havlusu, Çerağ Hoşnaz Hatun'un 870 kuruş değerinde 4 adet, 720 kuruş değerinde 3 adet, 240 kuruş değerinde 3 adet olmak üzere toplam 10 adet havlusu vardı. Çerağ Ülfet Hatun'un Kadıçeşme'deki hanesinde 7 adet sade havlusu 1260 kuruş, 4 adet müsta'mel havlusu 1600 kuruş değerindeydi. Çerağ Zeynep Hatun'un Süleymaniye'deki hanesinde 5 adet işleme havlu 6000 kuruş, köhne abdest futasıyla

beraber bir havlu 1000 kuruş, 1 adet havlu (2 peştamal ve bohça ile beraber) 1000 kuruş, 7 adet müsta'mel havlu 1000 kuruş, 2 adet köhne havlu 300 kuruş, 1 adet köhne havlu (1 köhne makreme ve 1 çarşaf ile beraber) 840 kuruştur. Çerağ Emetullah Hatun'un Katip Sinan mahallesindeki hanesinde havlular astar, yatakbağı ve sofrayla beraber 65 adetti ve değerleri 400 kuruştur. Ayrıca burada ikisi işleme, biri sade 5 adet havlu daha vardı. Çerağ Cilve Hatun'un Horhor'daki hanesinde üçü işleme, ikisi köhne 7 adet havlu, Çerağ Zenciye Halime'nin Yatağan çeşmesi'ndeki hanesinde 2 adet sade havlu, Sarayı Hafize Kadın'ın 1 adet havlusu vardı. Sarayı Zekiye Kadın'ın Ahırkapı'daki hanesinde 1 adet işleme havlu 600 kuruş, 1 adet sade havlu 700 kuruş değerindeydi.

Çizelge 6.98 Konutlarda Havlu Sayısı

İsim	Semt	Havlu (adet)
Maktul Ali Paşa	Findıklı	2
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	53
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	15
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi	2
	Kemeraltı	4
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	25
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	1 parça
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	29
	Beşiktaş	8 top+34
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	3
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa	16
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		8
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi	Bahçekapı	15
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalipaşa	1
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		16+ 10 havlu ve camekan yastığı
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa		4
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı	1
Çerağ Emine Hanım		15
Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapı	5
Çerağ Mesrure Hatun	Aksaray	5
Çerağ Hoşnaz Hatun		10
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme	11
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye	17
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan	5+65(astar, yatakbağı ve sofrayla beraber)
Çerağ Cilve Hatun	Horhor	7
Çerağ Zenciye Halime	Yatağan Çeşmesi	2
Sarayı Hafize Kadın		1
Sarayı Zekiye Kadın	Ahırkapı	2

6.10.8 Sabun

Temel temizlik maddesi olarak kullanılan sabun 18.yüzyılda özellikle Girit'te imal edilenleri meşhurdu. Özellikle zeytin ve zeytinyağının bol bulunduğu yerlerde Batı

Anadolu, Adalar, Şam, Halep ve Namlus'ta sabunhaneler vardı. En fazla sabun üreten merkezler ise Midilli ve Girit Adaları, Ayvalık, Edremit, Kemer Edremit, İzmir, Kızılcatauzla, Yunda Acası ve Urla'ydı. Buralarda imal edilen sabunun büyük bir bölümü, saray, ordu ve İstanbul halkının ihtiyacını karşılamak üzere 'Dersaadet tahsisatı' olarak ayrılırdı. Bunun dışında Saray ve üst sınıf ricali tarafından tercih edilen Misk sabunlar ise Edirne'den getiriliyordu [176].

Konutlarda rutubetten korumak için tahta sandık, kutu, sepet içinde muhafaza edilen sabunlar için sabunluklar da mevcuttu. Kıyye miktarı veya adet cinsinden de kayıtlara düşülen sabunlardan miski sabun önem arz ediyordu. Yine bu dönemde helvehane sabunu denen saray helvehanesinde yapılan bir tür sabun da konutlarda bulunabiliyordu.

Sabunların çuvallarda, sandıklarda, 50 civarında kutuda bulunması gibi konutlarda çokça yer aldığı görölse de konutların yalnız 11'inde sabun, 1'inde de sabunluk bulunması ve kilosunun tahminen 4000 kuruş olması sabun tüketimindeki lükse işaret eder.

Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 1 kutu helvahane sabunu ve kutu içinde bir miktar sabun bulunmuştur. Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde hariciyede kilerde 2 çuval sabun, Gülşenabad yalısında köhne ibriğin yanında 2 sabunluk kaydı düşülmüştür. Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 2 sepet sabun vardı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde köhne 1 sandık miskî sabun ile 53 tahta sandık sabun vardı. Beşiktaş'taki hanesinde ise 1 ve 2,5 miskî sabun vardı. Bununla beraber Hazinedar Süleyman Ağa'nın bakkal esnafına sattığı 496 kıyye 33 kuruş sabunu bulunduğu bilinmektedir. Asıthane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde ise bir parça sabun bulunuyordu.

Rumeli Kazaskeri Hayrullah b. İbrahim'in hanesinde 1 kebir tahta sandık içinde 100 kıyye sabun vardı ve 60 kuruş ediyordu. Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın 434 kıyye sabunu 16926 kuruştı. Kasabbaşı Ahmed Ağa'nın Sancaktar Hayreddin mahallesindeki hanesinde 30 miskî sabun vardı. Çerağ Zeynep Hatun'un Süleymaniye'deki yalısında tahta sandık içinde 70 kıyye (3600 kuruş) sabun bulunuyordu.

Çizelge 6.99 Konutlarda Sabun ve Nesneleri

İsim	Semt	Sabun (adet)
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	2 kutu
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	2 çuval
	Gülşenabad	2 sabunluk
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	2 sepet
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	1 sandık miskî sabun, 53 tahta sandık
	Beşiktaş	1 ve 2,5 , 496 kıyye
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa	Bir parça
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		100 kıyye
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		434 kıyye
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin mah.	30 adet miskî
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye	70 kıyye

6.10.9 Çamaşır Leğeni/Kabı

Konutların cameşuyhane veya cameşuy matbahı olarak isimlendirilen çamaşırhanelerinde yıkama unsuru olarak çamaşır leğeni ve çamaşır kapları kullanılırdı. İncelediğimiz konutların 7'sinde çamaşır leğeni ve çamaşır kabına rastlanmıştır. Bunların yanı sıra çamaşır takımlarının bulunduğu göze çarpsa da bunların giysilerden oluştuğu dikkati çeker. Örneğin Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın 7440 kuruşluk cameşuy takımını makreme, uçkur, yağlık vev gömlekler oluşturunuyordu.

Üst sınıf konutlarında ortalama 2,5 adet bulunan bu nesnelerin konutlardaki dağılımı şu şekildeydi: Sadrazam İbrahim Paşa'nın Çırağan yalısında 1 adet çamaşır leğeni ile beraber büyük bir ocak güğümü vardı. Merhume Hanım Sultan'ın yalısında da 1 büyük çamaşır leğeni bulunmakla beraber daha önce de bahsedildiği gibi çamaşırhanesinde kazan, güğüm, odun, künk ve beyaz balmumunun yanı sıra 6 adet büyük çamaşır leğeni vardı. Seyyid Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki hanesinde 1 adet çamaşır takımı vardı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 1 adet çamaşır takımı, 34 adet çamaşır takımı ve 8 adet boğçasıyla beraber çamaşır ile mükemmel cedit olarak tanımlanan 1 çamaşır döşemesi vardı. Hazinedar Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesinde ise 8 çamaşır takımı bulunuyordu. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 3 çamaşır kabı vardı. Cebecibaşı Kadriağa zade Mehmed Ağa'nın Üsküdar'daki hanesinde 1 adet çamaşır leğenine rastlanmaktadır.

Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın hanesinde 3 çamaşır leğeni, 1 işlemeli cameşuy takımı vardı. Mühürdar Mustafa Ağa'nın hanesinde 1 adet kerrake çamaşır (3000 kuruş değerinde), Cebecibaşı Kadri Ağa'nın hanesinde 2 adet çamaşır leğeni vardı.

Çizelge 6.100 Konutlarda Çamaşır Leğeni ve Kabı

İsim	Semt	Çamaşır Leğeni-Kabı	Çamaşır Takımı
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	1 ç.leğeni	
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	7 ç.leğeni	
Seyyid Hasan Paşa	Kemeraltı		1
Maktul Hazinesdar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	1 ç.döşemesi	35
	Beşiktaş		8
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	3 ç.kabı	
Cebecibaşı Kadri Ağa	Üsküdar	1 ç.leğeni	
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		3 ç.leğeni	1
Cebecibaşı Kadri Ağa		2 ç.leğeni	

6.11 Yazı Takımları

Yazı takımları devat, hilal, rigdan, hokka , kamemendan, kalemtraş, makas, rahle gibi çeşitli eşyalardan oluşuyordu. Hokkadaki mürekkebe batırılarak yazması sağlanan devatlar kişinin üzerinde taşınması için kubur denilen borulara konur veya dikdörtgen, daire kesitli kalemliklerde (kalemendan) muhafaza edilirdi. Konutlarda da bir tepsi üzerinde rigdan, hokka, devat, kalemtraş, makas gibi yazı takımının aletleri sıralanırdı. Yazının çabuk kurumas için kullanılan rigdanların içinde bir tür toz bulunurdu.

6.11.1 Devat

Hokkalardaki mürekkebe batırılarak yazı yazmakta kullanılan bir tür kalem olan devat çeşitlerine göre isimlendirilirlerdi. Bunlar çekmece devatı, pıştahta devatı gibi sabit durdukları yere göre isimlendirilirken, üzerlerindeki işleme ve maddeye göre de mukavva devat, kutni devat, rugani devat, sim yaldızlı mükemmel devat, sedefli devat, sim devat gibi farklı tarzlarda üretilmişlerdi. Bir konuttaki ortalaması 3 adet olan devatlar şu şekilde dağılım gösteriyordu.

Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 1 adet sim hokkalı devat, 1 adet Rugani devat-ı divan vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 1 adet kutni devat, Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde 2 adet cedid mukavva devat, 1 adet pıştahta devatı ve 1 adet Hindkâri sagir çekmece devatı, 6 adet

rugani sagir devat kuburu, Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu Meydanı'ndaki hanesinde 1 adet sim yıldızlı mükemmel devat takımı, Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 1 adet sedefli sagir devat, Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesinde 1 adet köhne pištahta devatı, 1 adet sim hokkalı devat mukavva kesme ve 1 adet sagir musaddef devat, Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde 1 adet sim devat vardı.

Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın 1 adet 2580 kuruş değerinde sim hokkalı rugani devat ile 2 adet devatı vardı. Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in 1 adet pištahta devatı, 19 adet devat, hokka, makas ve kalemtraşı vardı. Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 2700 kuruş değerinde Rugani pištahta devatı, Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi'nin 1 adet bağalı sim çukalı pištahta devatı ve 1 adet zincir köstekli sim devat vardı. Mühürdar Mustafa Ağa'nın hanesinde 6000 kuruş değerinde 1 adet sim devat, Cariye Hatice Hatun'un Atmeydanı'ndaki hanesinde 120 kuruş değerinde 1 adet kalemtraşı, Çerağ Mesrure Hatun'un Aksaray'daki hanesinde 1 adet sedefli kalemendan, Çerağ Ülfet Hatun'un Kadiçeşme'deki hanesinde 1 adet zincirli sim yıldızlı devat vardı ve değeri 20400 kuruştı.

Çizelge 6. 101 Konutlarda Devat Sayısı

İsim	Semt	Devat (adet)
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	2
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	1
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	4 + 6 devat kuburu
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	1 takım
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	1
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadirga Limanı	3
Cebahane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	1
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		3
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		1 + 19 devat, hokka, kalemtraş, makas
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed Avnullah Efendi	Bahçekapı	1
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi	Sandıkçılar	2
Mühürdar Mustafa Ağa		1
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı	1 kalemendan
Çerağ Ülfet Hatun	Kadiçeşme	1

6.11.2 Kalemendan-Kalemtraş-Makas

Yazı takımları arasında yer alan kalemendan kalemtraş ve makaslar yedi yerde karşımıza çıkar. Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 2 adet kılıflı

Efrenckârî kalemtraş, Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde 13 adet kalemtraş, 2 makas ve 2 adet kalemendan, Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in 19 adet devat, hokka, makas ve kalemtraşı bir arada sayılmıştır ayrıca 2 adet kalemtraş ve 1 adet makası da vardır. Girit Defterdarı Musa Efendi'nin Asıtane'deki hanesinde 3 kalemtraş ve 1 kağıt makası, Şıkk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 1800 yaldızlı macun hokkası, makas ve tabak vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Demirkapı kurbunda 2 sim makas, Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın hanesinde 5 adet makas vardı.

Çizelge 6. 102 Konutlarda Kalemtraş ve Makas Sayıları

İsim	Semt	Kalamtraş (adet)	Makas (adet)
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	2	
Cebahane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	13+2 kalemendan	2
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		19 (devat, hokka, makas, kalemtraş)	2
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asıtane	3	1 kağıt makası
Şıkk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed Avnullah Ef.	Bahçekapı		1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı	2 makas	2
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		5 makas	5

6.11.3 Rigdan

Kubur-divitlerde ve yazı takımlarında bulunan ve günümüz tuzluklarına benzeyen silindir biçimindeki üstü delikli rigdanların içinde rig vardır. Farsça'da kum ve toz anlamına gelen "rîg" sözcüğünden dilimize geçmiştir. Altın, sim, pirinç, yanyakari, billur, zincirli türleri bulunur.

Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 1 adet sim rigdan, Seyyid Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki hanesinde 1 adet Yanyakârî rigdan, Maktul Hazinekar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde altın ve sim olmak üzere 2 rigdan, Beşiktaş'taki hanesinde 1 adet sim rigdan, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıd Cami kurbundaki hanesinde 1 adet billur ve 1 adet zincirli sim rigdan bulunuyordu.

Defterdar Atıf Mustafa Efendi'nin Hanesinde 1 adet sagir ve altın rigdan, Girit Defterdarı Musa Efendi'nin Asıtane'deki hanesinde 1 adet pirinç rigdan, Şıkk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi'nin Sandıkçılar'daki hanesinde 1 adet sim rigdan, Cebecibaşı Kadriaga'nın hanesinde 1 adet rigdan şişesi vardı.

Çizelge 6. 103 Konutlarda Rikdan Sayısı

İsim	Semt	Rikdan (adet)
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	1
Seyyid Hasan Paşa	Kemeraltı	1
Maktul Hazinesdar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	2
	Beşiktaş	1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıd	2
Defterdar Atıf Mustafa Efendi		1
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asıtane	1
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi	Sandıkçılar	1
Cebecibaşı Kadri Ağa		1

6.11.4 Hokka

Bugün mürekkep konan kaplara hokka denilse de aslında küçük kutu anlamına gelir [143]. Hokkalar divitlerin bir parçası olabildikleri gibi macun¹, edhan, tiryak gibi güzel kokuların, tütünlerin, ilaç yapımında kullanılan veya ilaç niyetine içilen macunların muhafazasında da kullanılıyordu. Billur, yıldızlı, sim, fağfur, tombak gibi zarif ve süslü hokkaların yanı sıra hokkalı kuburlar da 18. Yüzyıl konutlarında karşımıza çıkmaktadır. Üst sınıf konutlarında ortalama 2,1 adet kullanıldığı görülmüştür.

Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında yıldızlı sim macun hokkası, ve 1 adet sim hokkalı devat, Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Rumelihisarı yalısında 2 hokka, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 1 adet tiryak hokkası, Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kızaşı'ndaki hanesinde 2 adet fağfur hokka, Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı'ndaki hanesinde bir miktar billur ve fağfur bazı edhan hokkaları ve 7 parça elvan hokka, Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesinde 1 adet sim hokkalı devat ma' kesme, Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme mahallesindeki hanesinde 1 adet fağfur hokka, Cebecibaşı Kadri Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 2 adet tombak macun hokkası vardı.

Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın 2580 kuruş değerinde 1 adet sim hokkalı rugani devatı, Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in 1 adet hokkası ile berabre

¹ Gelibolulu Mustafa Ali [143] macunu şu şekilde tarif eder: "haşhaş sütü denilen afyonun şeker ya da balla karıştırılarak koyultup katılaştırılması yoluyla ağda haline getirilmiş ve keyif veren uyuşturucu nesne; sade, kokulu, ya da ilaçlı suya şeker, ve bal ve sakızlı madde karıştırılarak yapılan koyu hamur kıvamında ilaç".

piştahta devat hokka mikras kalemtraşının adedi 19’u buluyordu. şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed Avnullah Efendi’nin Bahçekapı’daki hanesinde 1800 kuruş değerinde yaldızlı macun hokkası, makas ve tabağı, şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi’nin Sandıkçılar’daki hanesinde 2719 kuruş değerinde Edirnekâri hokkalı kubur, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşısı Mehmed Ağa’nın Demirkapı’daki hanesinde 1 adet sim hokka, Çerağ Ülfet Hatun’un Kadıçeşme’deki hanesinde 2 hokka, Sarayı Hafize Kadın’ın hanesinde 1 adet hokka, Sarayı Zekiye Kadın’ın Ahırkapı’daki hanesinde 1 adet 11,5 kuruşluk sim macun hokkası vardı.

Çizelge 6. 104 Konutlarda Hokka Sayısı

İsim	Semt	Hokka (adet)
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	2
Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa	Rumelihisarı	2
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşısı Halil Ağa	İstinye	1
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	2
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	7 parça + bir miktar
Cebehane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	1
Cebecibaşı Kadriağazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi	2
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		1
şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed	Bahçekapı	1 macun hokkası

6.11.5 Hilal

Ağaç, kemik, bağa gibi maddelerden yapılan hilâller ince uzun ve keskin bir nesne olup zarf gibi kağıtları kesmekte kullanılırdı. Çocuklar arasında ise yeni okuma yazmayı öğrenenler her harfin altına getirerek okumanın takibini hilallerle sağlardı. Konutlardaki ortalama sayısı 3,9 olan hillaler aşağıdaki gibi bir dağılım sergiliyordu.

Maktul Hazineदार Süleyman Ağa’nın Soğukçeşme’deki hanesinde 9 adet hilâlî zarf, Cebecibaşı Kadriağa zade Mehmed Ağa’nın kabasakal mahallesinde 2 adet bağa hilal vardı. Sadaret tezkirecisi Ahmed Efendi’nin hanesinde 1 adet 380 kuruş değerinde mavi hilâlî, Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim’in hanesinde 3 adet hilâli ve bürüncük (buradaki hilâlî kumaş türüne ait olabilir), Cebecibaşı Kadriağa’nın hanesinde 60 kuruş değerinde ağaç, kemik ve bağa hilaller vardı.

Çizelge 6. 105 Konutlarda Hilla Sayısı

İsim	Semt	Hilal (adet)
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	9 hilali zarf
Cebecibaşı Kadri Ağa	Kabasakal mahallesi	2
Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi		1
Cebecibaşı Kadri Ağa		Ağaç, kemik ve bağa hilaller

6.11.6 Rahle

Okumak için kimisi açılır kapanır küçük masalara rahle denir. Sedef ve elmas gibi değerli malzemelerle bezenmişlerine rastlanmıştır. Sadraam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 1 adet musaddef rahle, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 1 adet sedefkâri rahle, Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde ise bir adet elmaslı rahle vardır.

Çizelge 6. 106 Konutlarda Rahle Sayısı

İsim	Semt	Rahle (adet)
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	1
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	1

6.11.7 Hatem

Bir nevi imza yerine kullanılan hatemler parmakta veya cepte taşınırlardı. Bu hatemler sim, zümrüt, altın, elmaslıca, Kıbrısî elmas, elvan, beyaz tepeli, açık beyaz, yemeni, sim yemeni taş, sim tılsım, ak yakut, beyaz hurda gibi değerli ve sert madenlerden yapılır, yazı bu madenlerin üzerine hakkedilirdi. Hatemler birbirine benzemezdi. Hatemin simgesel önemi padişahın sadarete getirmek istediği kişiye kendi mührünün bir benzerini vermesinde de öne çıkardı. "Müht'ü hümayun" diye anılan bu mühür, bir yandan padişahın itimadının ve ona verdiği vazifesinin bir sembolü, öte yandan sadrazamının kendi adına temsil ettiği mutlak otoritenin ifadesidir. Sadrazam bu mührü ancak padişaha hitaben yazdığı şeylerde kullanırdı [23]. Üst sınıf ricalinde birden fazla hatem bulunabilirdi.

Hatemlerin üzerinde yalnız simge, isim bulunmaz, arzu eden cümle de yazdırırdı. Müsaderesi yapılan hatemler hazineye alındıktan yenisi yapılmak üzere üstleri silinirdi. Örneğin III. Ahmed'in kızlarından Fatma Sultan'a (1704-1733) ait olan mühür yüzük siyaha yakın yeşim taşındandı ve üzerinde "Hakk'a tefviz eyledi cümle umurunu Fatma

1139" (Fatma bütün işlerini Allah'a havale etti) yazılıydı, ayrıca hatemin hakkâkı Azmi kendi ismini yüzüğün bir köşesine yazmıştı [177].

Bir kişide ortalama 2,7 adet bulunduğu görülmüştür. Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında 1 adet zümrüt altın hatem, 1 adet elvan hatem bulunurken, Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde 2 adet beyaz tepeli hatem(?), 8 adet açık beyaz hatem(?), Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 1 adet hatem(?), Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesinde sim yemeni hatem yüzük, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıd'taki hanesinde 1 adet sim hatem ve Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 1 adet sim tılsım hatem ve 1 adet Kıbrısî elmas hatem bulunuyordu.

Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi'nin Sandıkçılar'daki hanesinde 2 adet sim hatem, Kasabbaşı İsmail Ağa'nın 2 adet yemeni taş hatem, Çerağ Emetullah Hatun'un Katip Sinan mahallesindeki hanesinde 1 adet 400 kuruş değerinde hatem yüzük, Çerağ Cilve Hatun'un Horhor'daki hanesinde 1 adet zümrüt hatem, 1 adet elmaslıca hatem, 1 adet altın hatem olmak üzere 3 adet hatemi, Cebecibaşı Kadri Ağa'nın 2 adet ... hatem, 1 adet ak yakut hatem, 2 adet beyaz hurda hatemi vardı.

Çizelge 6. 107 Konutlarda Hatem Sayısı

İsim	Semt	Hatem (adet)
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	2
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	10
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	1
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadirga Limanı	1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıd	1
Cebecibaşı Kadri Ağa	Kabasakal mahallesi	2
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi	Sandıkçılar	2
Kasabbaşı İsmail Ağa		2
Cebecibaşı Kadri Ağa		5
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan	1
Çerağ Cilve Hatun	Horhor	3

6.12 Ölçme Araçları

Nüfusun kalabalık olduğu büyük konutlara yiyecek, yakacak gibi maddelerin toptan alındığı 18. yy'da bu maddelerin tartılması gereği ölçme araçlarının bulunmasını gerekli

kılmıştır. Kantar, velence (el kantarı) gibi tartı aletleri ile miskal ve vezne adı verilen ağırlık birimleri konutların depolarında yer alıyordu.

6.12.1 Kantar

Uzun bir kol üzerinde ileri-geri hareket edecek surette o kola geçirilmiş ve asılı bir topla, tartılan nesneyi kaldırmak için ucu çengelli bir zincirden ibarettir. Bir yere asılmak yada bir sıraya geçirilmek suretiyle iki kişi tarafından kaldırılır. El kantarı, kol kantarı, kefeli kantar gibi çeşitleri vardır. Kantarın anlattığı ağırlık ölçüsü, yerine ve zamanına göre değişmekle birlikte genel olarak kantar kırkdört okka (56 kilo)dan ibaret bir ağırlığı verir [143].

Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 1 adet kantar vardı. Cebecibaşı Kadriğa'nın hanesinde topu ile beraber 1 adet kebir kantar vardı.

Çizelge 6. 108 Konutlarda Kantar Sayısı

İsim	Semt	Kantar (adet)
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	1
Cebecibaşı Kadri Ağa		1

6.12.2 Velence (El kantarı)

Bir tür el kantarı olan velence incelediğimiz konutların yalnız birinde Cebecibaşı Kadriğa'nın hanesinde karşımıza çıkmıştır ve bu hanede 1 adet bulunmaktadır.

Çizelge 6. 109 Konutlarda Velence Sayısı

İsim	Semt	Velence (adet)
Cebecibaşı Kadri Ağa		1

6.12.3 Terazü

Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 1 adet terazü-yi heva vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazid Cami kurbundaki hanesinde 1 adet terazü bulunuyordu.

Çizelge 6. 110 Konutlarda Terazî

İsim	Semt	Terazü (adet)
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıd	1

6.12.4 Vezne

Ölçü anlamına gelen vezne hassas ağırlıkları tartmak üzere kullanılan bir tür teraziydi. Rüştü Büngül [153] vezneyi “demir üzerine gümüş işlemeli 15 cm kadar uzun, ağız oluklu ve arkası kapalı, önü eğri olarak kesilmiş borudur. Kapalı tarafında sapı olup silindir gibi içeriye girip çıkarak dirhem hesabına göre azaltıp çoğaltarak, ağızdan dolma tüfeklere, atacağı mesafeye göre barut koymaya yarardı. Bunların yapılıp satıldığı semt hala Vezneciler diye anılır” diye tarif etse kayıtlarda bulunan “vezne-i terazü”, “vezne-i altın” “palaska vezne” terkibi bize bu nesnenin özellikle altın ve gümüşlerin tartmak suretiyle hesaplandığı ölçme aracı olduğunu göstermektedir. Acar [169] ise bu nesnenin 11.545 kilogramlık bir ağırlık birimi olduğunu kaydeder.

Vezneler 18 konutta karşımıza çıkar ve bir konutta ortalama 3,1 adet yer alır. Bunlar arasında özellikle Sadrazam Maktul Ali Paşa’nın Fındıklı’daki yalısında çokça veznenin varlığı dikkati çeker. Bunlardan üçü “Vezne terazü” olarak kaydedilmiş, 11’i ise “Simli Vezne” olarak kaşımıza çıkar. Yüksek ricalden bir diğer kişi İstinye’de ikamet eden Dergah-ı Âli Kapıcıbaşı Halil Ağa’dır. Halil Ağa’nın evindeki bir adet vezne-i terazü maddi açıdan güçlü olduğunun kanıtı olarak görülebilir. Sadrazam Seyyid Hasan Paşa’nın Fenayi Mahallesi’ndeki hanesinde 3 vezne elvan ve zenne(?) olarak ifade ediliyor. Yine Seyyid Hasan Paşa’nın Kemeraltı’ndaki hanesinde de simli tılsım(?) vezneden bir adet bulunmaktadır. Tiryaki Hacı Mehmed Paşa’nın Kıztaşı’ndaki hanesinde Mühürdarın olduğu haber verilen bir vezne bulunuyor. Bu vezne de simli palaska veznedir. Maktul Hazine Dar Süleyman Ağa’nın Soğukçeşme’de 2 veznesi vardır. Bunlardan biri simli vezne? 1, diğeri altın kakmalı bir veznedir. Kethüda-i bevabin İbrahim Bey’in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 1 vezne-i terazü, 3 de simlice veznesi vardır. Cebehane Halifesi Abdullah Efendi’nin Soğukçeşme’deki hanesinde 1 simli vezne, 5 adet çarhı ile beraber yine 5 adet simli palaska vezne, 1 adet de palaska

çarh veznesi bulunmaktadır. Cebecibaşı Kadriagazade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 2 adet sade palaska veznesi ve çarhı vardır. Asıtane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefadaki hanesinde 1 adet simli vezne vardır ve bu veznenin zevcesinin olduğu söylenmektedir. Konut detayı bilinmeyen yüksek rical arasında yalnız iki kişinin veznesi bulunduğunu görüyoruz. Bunlardan Sandıkçılarda ikamet eden Şikk-ı Sani Defterdarı'nın sim bir veznesi ile Kasabbaşı İsmail Ağa'nın altın veznesi (vezne-i altın) bulunuyordu.

Çizelge 6. 111 Konutlarda Vezne Sayısı

İsim	Semt	Vezne (adet)
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	14
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	1
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi	3
	Kemeraltı	1
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	1
Maktul Hazinekar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	2
Kethüda-i Bevvabın İbrahim Bey	Bostancıbaşı	4
Cebehane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	7
Cebecibaşı Kadriagazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi	2
Asıtane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa	1
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi	Sandıkçılar	1
Kasabbaşı İsmail Ağa		1

6.12.5 Miskal

1,5 dirhemlik ağırlık ölçüsü olan miskal 4,8 gramdır. Miskal anber gibi güzel kokuların, altın bilezik, inci gibi değerli takıların, pirinç, nühhas, gibi kimi madenlerin tartılmasında kullanıldığı görülmektedir. Miskal hafif ağırlıkların ölçülmesinde hassas bir birimdir ve düğme gibi hafif malzemelerden yapılırdı.

Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında yaklaşık 2 miskal anber ile 1 miskal pirinç vardır. Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in hanesinde iki adet düğme miskal vardır. Yine 100 miskal anber, 17 miskal ağırlığında altın bilezik, 29 miskal ağırlığında 1 çift altın bilezik bulunduğu da kayıtlara geçmiştir. Cebecibaşı Kadriaga'nın hanesinde de 3 miskal inci, 2 miskal kebir nühhas bulunmaktaydı.

6.13 Silah Takımları

Lüksün en önemli göstergelerinden biri de silah takımlarıydı. Yönetici tabakanın aynı zamanda askeri tabakanın da bir parçası olması silahların konutlardaki yansımasının nedenidir. Ateşli ve ateşsiz silahlar olarak ikiye ayırdığımız bu nesnelerin en göze çarpan unsurları kabzalarındaki işlemeleridir. Konutların özellikle hazine odaları, mabeyn odaları, taş odalarında bulunan silahlar, desenlerindeki incelikleri ve nicelikleriyle sahibinin gücünü ve zerafetini göstermekteydi. Doğu ile Batıdaki eski ve yeni silahları karşılaştıran Lecomte [147] “avrupa’da silahların ağır olmasına karşılık, Şarkta hafifti ve akıllamaz bir zenginlikte” süslendiğini “savatlama ve telkâri kakmayla(domasquinage) kaprisli tekrarlarından doğan son derece ince desenler elde” edildiğini kaydederek, doğudaki silahların sanatsal yönüne dair fikir verir.

6.13.1 Ateşli Silahlar

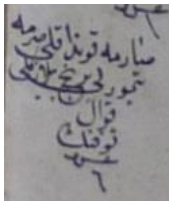
6.13.1.1 Tüfek

Ağızdan doldurulan, yivsiz bir silahtır. 18.yüzyılda kullanılan tüfek çeşitleri arasında şeşhane, kaval, sade, fitilli, tokmak tüfekler bulunurken kundakları, kaplamaları açısından da çeşitlilik arz ediyordu. Öyle ki Lecomte [147] lüks silahları bir şark endüstrisi olarak görmüştür. Abanos kundaklı, som kundaklı, sırma kundaklı, şirmahi kundaklı, altın kakma, sedefli, sim donanmalı, sim balık dişi, sim bilezikli, mercanlı simlice, sim yaldızlı, kaval, pirinç tüfekler bu yüzyılda kullanılan silahlar arasındaydı. Tüfekler el yapımı özel üretimler olduğundan bunların üzerinde zanaatçısının ismi de yazılı olurdu. Barutla ateşlenen bu silahlar için konutlarda Asıtane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa’nın Vefa’daki hanesinde iki meşin torba içinde numunelik güherçile vardı) güherçile (barut yapımında kullanılan bir madde) bulunduğu da dikkati çeker. Ayrıca Hasan Ağa’nın kırmızı sagir meşin sepet(?) derununda bir miktar barut vardı.Yine Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa’nın İstinye’deki yalısında 1 kutu barut, Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa’nın 1 tuğ barutu, Cebecibaşı Kadriaga’nın 1 adet gayet kebir barut ... vardı. Ateşli silahlar arasında en çok tüfeklerin üst sınıf konutlarında yer aldığı görülmüştür. Bir konutta ortalama 10,4 adet bulunan tüfekler şöyle bir dağılıma sahipti:

Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında Taşra Mabeyn odasında 21 adet el yapımı farklı tüfek türlerine rastlanmaktadır. Bunlardan 1'i Musakâri tokmak tüfek, 1'i Musakâri şeşhane tüfek, 1'i Hasankâri tokmak tüfek, 1'i Abanos kundaklı ...kâri kaval tüfek, 1'i mütellakâri sırma kundaklı şeşhane tüfek, 2'si Galatalı Ahmedkâri sırma kundaklı altın kakma şeşhane tüfek, 1'i Kara Mehmedkâri Abanos kundaklı altın kakmalı kaval tüfek, biri şeşhane olmak üzere 2'si Tüfenkçibaşı Mehmedkâri sırma kundaklı tüfek, ikisi abanos şeşhane olmak üzere 3'ü Hasankâri sırma kundaklı kaval tüfek, 1'i Abanos kundaklı şeşhane tüfek, 2'si abanos kundaklı Hasankâri şeşhane tüfek, 1'i (yazı silinmiş) tüfek, 1'i Hacı Mustafakâri abanos kundaklı şeşhane tüfek, 1'i Hasankâri şeşhane tüfek, 1'i Hacı Alikâri sırma kundaklı kaval tüfek ve 1'i Küçük Alikâri sim donanmalı şeşhane kundaklı şeşhane tüfek idi. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 7 tüfek vardı. Bunlardan 1'i Küçük Ali kâri simli tüfek, 1'i Monla Hasankâri tüfek, 3'ü Hazerfen İbrahimkâri tüfek, 1'i Musakâri şeşhane tüfek ve 1'i ... tüfek idi. Seyyid Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki hanesinde 2 tüfeğe rastlıyoruz. Bunlardan biri altın kakmalı sedefkâri kundaklı diğeri köhne kabare(?) tüfektir. Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde 10 adet simli tüfek ve 25 adet sade ... tüfek vardı. Tersane-i Amir Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 2 adet simli sarım(?) tüfek bulunuyordu. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 18 tüfek ve 1 adet tüfek namlusu vardı. Tüfeklerin biri aşığıkâri, biri sırma kundaklı Kara Mahmudkâri, (altısı tüfenk kebe?) idi. Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesinde ise 2'si altın kakma sim donanmalı sedef kundaklı, 9'u abanos kundaklı sim donanmalı ve 1'i Mehmedkâri altın kakmalı olmak üzere toplam 13 tüfek vardı. Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadırga Limanı'ndaki hanesinde 7 adet tüfek harcı(?) vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıd Cami yakınlarındaki hanesinde 1 adet simli şeşhane tüfek, 1 adet sarma(?) kundaklı kaval tüfek ve 3 adet tüfek olmak üzere toplam 5 tüfek vardı. Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde toplam 14 adet tüfek vardı. Bunların 11'i sade tüfek, 2'si

simli balık dişi tüfek ve 1'i sade simli tüfek idi. Cebecibaşı Kadriagazade Mehmed Ağa'nın Kabasakal Mahallesi'ndeki hanesinde 1'i sim bilezikli, 6'sı sade olmak üzere 7 adet tüfek vardı. Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde 6 adet sarma(?) kundaklı sırma timurlu pirinç bilezikli kaval tüfek¹ vardı.

Konut detayı bilinmeyen üst sınıf ricali arasında ise Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın 1 adet 5640 kuruş değerinde sim kaplama kaval tüfek, 1 adet 7200 kuruş değerinde mercanlı simlice şeshane tüfek, 1 adet 1140 kuruş değerinde sim yaldızlı kaval tüfek ve 1 adet 1020 kuruş değerinde pirinç ... kaval tüfeği olmak üzere toplam 3 tüfeği vardı. Defterdar Atıf Mustafa Efendi'nin hanesinde 11 tüfek vardı ve bunların ikisi kebir, ikisi filinta idi. Şıkk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 2 adet 3200 kuruş değerinde simli .. tüfeği, 21000 kuruş değerinde abanos kundaklı tüfeği, 2 adet 18000 kuruş değerinde som kundaklı tüfeği ve 6 adet 7750 kuruş değerinde ... tüfeği yani toplam 11 adet tüfeği vardı. Şıkk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi'nin Sandıkçılar'daki hanesinde 4 adet kaval tüfeği vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa'nın Paşa kurbundaki hanesinde 1 adet sade silah bulunuyordu. Matbah-ı Amire Emine Ali Ağa'nın değeri 10 bin kuruşa varan 20 adet tüfeği vardı. Bunlar 6000 kuruş değerinde şeshane tüfek, 3500 kuruş değerinde altın kakma şeshane tüfek, yine 3600 kuruş değerinde tüfek, 4075 kuruş değerinde kaval tüfek, 1800 kuruş değerinde kaval tüfek, 2'si 125 kuruş değerinde kaval tüfek, biri 2410 diğeri 2215 kuruş değerinde 2 adet fitilli tüfek, 4200 kuruş değerinde tüfek, 5620 kuruş değerinde siyah kundaklı tüfek, 2600 kuruş değerinde simli tüfek, 5000 kuruş değerinde siyah kundaklı tüfek, yine 1550 kuruş değerinde kaval tüfek, ikisi 20200 kuruş değerinde şirmai kundaklı tüfek, 5000 kuruş değerinde şeshane tüfek, 4050 kuruş değerinde mercanlı tüfek, 3300 kuruş değerinde altın kakmalı tüfek ve 2300 kuruş değerinde Ahmedkâri tüfek vardı. Kasabbaşı İsmail Ağa'nın 5 adet tüfeği vardı. Kasabbaşı Ahmed Ağa'nın Sancaktar Hayreddin Mahallesi'ndeki hanesinde 3 adet

şeshane tüfek vardı ve bunlar 2760, 2000 ve 5000 kuruş değerlerindeydi. Ayrıca bir tüfek de 4400 kuruş değerindeydi. Mühürdar Mustafa Ağa'nın hanesinde 2050, 1070 ve 3100 kuruş değerlerinde 3 adet tüfek vardı. Cebecibaşı Kadri Ağa'nın ise 22 adet tüfek lie 1 adet sagir tabanca vardı. Tüfeklerin 15'i kara/kürre(?) tüfek, 1'i abanos kundaklı mercanlı sim tüfek ve 6'sı donanmış tüfek idi.

Çizelge 6. 112 Konutlarda Tüfek Sayısı

İsim	Semt	Tüfek (adet)
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	21
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	7
Seyyid Hasan Paşa	Kemeraltı	2
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	35
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	2
Maktul Hazinekar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	18
	Beşiktaş	13
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı	7 tüfek harcı
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıd	5
Cebane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	14
Cebecibaşı Kadri Ağa	Kabasakal mah.	7
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa	6
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		3
Defterdar Atıf Mustafa Efendi		11
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Ef.	Bahçekapı	11
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi	Sandıkçılar	4
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa	Paşa kurbu	1
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		20
Kasabbaşı İsmail Ağa		4
Cebecibaşı Kadri Ağa		22
Mühürdar Mustafa Ağa		3

6.13.1.2 Piştov

Misket tüfeğinin kısaltılmış şekli olan piştovlar misket atar, horozludur ve yivsizdir. İspanyol yapımı ilk ateşli silah olan piştovlarla nişan alınması zordur. Namlusunun ucundan barut doldurulduktan sonra paçavra ile sıkıştırılıp misket atılır ve tekrar sıkıştırılır. Horozun bulunduğu yerdeki zehire horoz vurunca namluya açılan kanaldan kıvılcım gider ve barutu ateşler.

18. yüzyılda tek ve çift namlulu olarak iki türü bulunan piştovlar belgelerde çift piştov ve tek piştov olarak kaşımıza çıkar. Kılıf ve kubur saklama kaplarında muhafaza edilen piştovlar arasında İngiliz piştovu, Venedik piştovu, Daniska (daniska/danzig:Almanya'da şehir) piştovu da dikkati çeker. Sim, sim kabareli, sim kaplama, kundaklı, sade,

yakutluca, altın kakma, telatin, saye çuka, sırma işleme, yaldızlı, hançer kabzalı, menevişli, pirinç piştovlar kullanılmıştır.

Piştovlar, tüfekten sonra en çok kullanılan ateşli silah olmuştur. Bir konutta ortalama 5,7 adet bulunurken konut detayı bilinen üst sınıflar arasında Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 9 çift piştov vardı. Bunlar 1 çift sim kaplama kundaklı piştov, 3 çift kılıfı ile beraber sim takımlı piştov, 5 çift ... piştov, 1 çift Cezayirkâri piştov ayrıca 3 çift de sim kabareli piştov kuburu bulunuyordu. Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısında 2 çift piştov, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 2 çift piştov ve sim kabareli piştov kuburu, 2 çift sim takımlı piştov, 2 çift sade piştov ile toplam 6 çift piştov vardı. Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinde 20 çift, 2 tek ve 2 adet piştov bulunuyordu. Bunlar 1 adet piştov, 8 çift Daniska piştov 1 çift altın kakma piştov, 2 sim piştov kuburu, 8 çift sim piştov kuburu, 1 çift piştov, 1 adet yakutluca tek piştov, 1 çift altın kakma piştov, 1 adet tek piştov, 1 adet piştov, 7 köhne telatin piştov kuburuydu. Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde 1 çift Ala? Piştov, 2 sade piştov(şekerciler hanındaki odada), Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 3 sade piştov, 1 simli arap kuşak ile beraber sim piştov, 2 çift simli piştov kuburu, 3 çift simli piştov, Maktul Hazinekar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 1 sim kaplama piştov, 1 saye çuka piştov, 6 elvan çuka piştov, 10 saye çuka piştov, 1 saye çuka piştov, 2 nevzuhur elvan çuka piştov, 0,5 saye çuka piştov vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı Mahallesindeki hanesinde 2 çift kuburu ile beraber piştov, 1 tek piştovla beraber 2 çift sim kabareli piştov kuburu vardı. Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesinde 2 çift piştovla beraber sim kabareli kubur, 1 çift sırma işleme piştov kuburu, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıt'taki hanesinde 1 piştov, 1 çift simli piştov kuburu, Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde 1 piştovla beraber simli piştov kuburu, Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde sim kabareli kubur içinde 1 çift piştov vardı.

Konut detayı bilinmeyen üst sınıf ricali arasında Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın 12360 kuruş değerinde 1 çift yaldızlı yekpare simli piştov, 16800 kuruş değerinde 1 çift yaldızlı yekpare simli piştov, 8400 kuruş değerinde kılıfı ile beraber

yekpare simli piştov, 3855 kuruş değerinde 1 tek sim hançer kabızalı piştov, 1050 kuruş değerinde 1 tek sim kabareli piştov, 13740 kuruş değerinde 1 çift yıldızlı sim kaplama kubur ile beraber menevişli piştov, 7200 kuruş değerinde yıldızlı sim kaplama kubur ile beraber 1 çift Venedik piştovu, 9840 kuruş değerinde yıldızlı sim kaplama kuburu ile beraber 1 çift İngiliz piştovu vardı. Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 9250 kuruş değerinde 3 çift piştov, Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi'nin simlice piştov kuburu ile beraber 3 çift piştov, biri sagir 2 adet tek sade piştovu, Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa'nın Beşiktaş Kılıçalı Paşa mahallesindeki hanesinde 10 kuruş değerinde 1 çift pirinç takımlı piştov, 70 kuruş değerinde 1 çift simli piştov, Kasabbaşı İsmail Ağa'nın 1 piştov, 1 piştov kuburu (tehi), Mühürdar Mustafa Ağa'nın 5150 kuruş değerine 1 çift piştov, 10350 kuruş değerinde 1 çift sim ... piştov, 3500 kuruş değerinde 1 piştov, Cebecibaşı Kadri Ağa'nın 1 sim kabareli piştov... , 4 piştovu vardı.

Çizelge 6. 113 Konutlarda Piştov Sayısı

İsim	Semt	Piştov (adet)
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	9
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	2
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	6
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi	24
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	3
Tersane-i Amire Emine Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	9
Maktul Hazinekar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	21,5
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	3
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı	2
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıd	1
Cebehane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	1
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa	1
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		8
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed Avnullah Ef.	Bahçekapı	3
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi	Sandıkçılar	5
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalipaşa	2
Kasabbaşı İsmail Ağa		1
Cebecibaşı Kadri Ağa		5
Mühürdar Mustafa Ağa		3

6.13.1.3 Tabanca

Tabancalara 18.yüzyılda henüz çok rastlanmaz. Araştırdığımız konutlar içinde yalnız Cebecibaşı Kadri Ağa'nın sahip olduğu bir tabancaya rastlanmıştır.

6.13.1.4 Filinta

Namlusu kısa, kurşun atan küçük tüfeklere filinta ismi veriliyordu. Filinta isimli silahlara çok az konutta rastlanmaktadır. Bunlar Tersane-i Amire Emine Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 3 adet filintası ve Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın 4230 kuruş değerinde 1 adet sade filintasıdır.

6.13.2 Ateşsiz Silahlar

Ateşsiz silahlar arasında bıçak, hançer, satır, çakı, topuz-debbos, kılıç, gaddare, teberların (balta) kullanıldığı görülür. Bir nevi varlık belirtisi olan ateşsiz silahlar da üstte taşınır ve ateşli silahlarda olduğu gibi kıymetli taşlarla bezenirdi. D'ohhson'ın [23] gözlemleri de bu yönde olmuştur: "... millet olarak kemerlerinde taşıdıkları "hançer" yahut "bıçak"larını kıymetli taşlarla süslemeyi daha çok tercih ederler. Sıradan insanlarınkiler çok basittir, ama biraz hali vakti yerinde olanlar gümüş saplı hançer kullanır. Varlıklı kimselerin, bilhassa sarayda ileri gelen memurlarınkiler ise altındandır ve elmas taşlarla süslüdür. Bu silahları bir bakıma Avrupalıların kılıçlarına benzetebiliriz. Mühim kimseler hançer yahut bıçağı daima kemerlerinin sağ tarafında taşır. Küçük rütbeli memurlar ve sıradan vatandaşlar ise rasgele, sağ veya sol tarafa takar."

6.13.2.1 Bıçak ve Hançer

Yüksek ricalin konutlarında bıçak ve hançerlerin bir prestij göstergesi olacak kadar değerli malzemelerden yapıldıkları dikkati çekmektedir. 18.yüzyılın sonunda bu prestiji koruduğunu Hatice Sultan'ın; emirlerini, yalnız konut mimarisinde değil aydınlatmalarda, sandalye gibi döşemelerde, örtü ve makremelerde kısacası dekorasyonla ilgili her türlü ayrıntıda, maiyetinde çalışan işçileriyle beraber yerine getirmeye çalışan Melling Kalfa'ya verdiği bıçak siparişinden anlamaktayız: [164].

"Melling Kalfa,

Pek tuhaf bir bıçak resmi. Yazasın(?) elmas ile yapılacaktır. Pek güzel resim olan elmas bıçak resmi, lakin Efendiye söylemeyesin, pek gizlidir. Boyu bu ghagia (?) kadar olsun."

Bıçaklar yapıldıkları madenlere, üzerindeki değerli taşlara, renklerine ve kullanıldıkları alanlara göre farklı isimlerle kayıtlara yansımıştır. Bıçaklar asker mensubu üst sınıf ricali arasında bir nevi takı gibi kullanılan gösteriş malzemeleri arasındaydı ve özel günlerde

taşımak adettendi. Bıçaklar arasında çerkes bıçağı, yatağan bıçağı, balık dişi bıçak, boynuz bıçak, acem bıçağı, tütün bıçağı, sim, som, sade, altın, yeşim altın, minalı mücevher, derisi hurda elmaslı altın, elvan köstekli, yağlı simli bıçaklar ile yemeni kabzalı, tepesi elmaslı siyah kabzalı, tepesi gök yakutlu yeşim kabzalı, simli yeşim kabzalı, laciverd kabzalı, elmaslı lacivert kabzalı, balgami kabzalı, mavi sırçalı kabzalı bıçaklar vardı. Yine bıçak kılıfı, sim bıçak kını ve kinsız bıçaklar da defterlere yansıyan bıçaklar arasındadır.

Üst sınıf konutlarında ortalama 4,2 adet bıçak kullanıldığı hesaplanmıştır. Bunlar arasında Sadrazam Maktul Ali Paşa Fındıklı'daki yalısında 1 adet şeritle beraber Boynuz? Çerkes bıçağı, 1 adet simli yatağan bıçağı, 1 adet sade yatağan bıçağı bulunuyordu. Emetullah Sultan Üsküdar'daki yalısında 1 adet balgamî kabzalı sim .. bıçak, 1 adet sim bıçak ... kabza, Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi Mahallesi'ndeki hanesinde 1 adet bıçakla beraber sim hançer, Kemeraltı'ndaki hanesinde ise 1 adet sırma bıçak kösteği, 3 adet simli yatağan bıçağı, 1 adet balık dişi hançer ve bıçak kabzası vardı. Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı Mahallesi'ndeki hanesinde 1 adet bıçakla beraber som balık dişi hançer, 2 adet sim bıçak kılıfı, 1 adet simli yeşim kabzalı bıçak vardı. Tersane-i Amire Emiri Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 1 adet elvan kösteği ile beraber minalı mücevher bıçak bulunuyordu. Maktul Hazinekar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 1 adet laciverd kabzalı sade bıçak, 2 adet sırma bıçak ..., 1 adet simli ... bıçak, 1 adet sim kaplama bıçak, 3 adet sade ... bıçağı, 1 adet tütün bıçağı, Beşiktaş'taki hanesinde ise 1 adet yağlı kabzalı simli bıçak, 1 adet kabzası som yakutluca çerkes altın bıçak, 1 adet sim bıçak kılıfı vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 1 adet tartak? Bıçağı, musaddef çekmece içinde 1 adet tepesi gök yakutlu yeşim kabzalı bıçak, 1 adet kinsız simli bıçak, 1 adet sim acem bıçağı, 1 adet mavi sırça kabzalı bıçak vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıt'taki hanesinde 1 adet sırma bıçak kösteği, 1 adet tartak? Bıçağı, Cebahane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde 1 adet simli bıçak, 1 adet elmaslı laciverd kabzalı altın bıçak, 1 adet elmaslı ... kabzalı bıçak, 1 adet sagir balgami kabzalı altın bıçak vardı. Cebecibaşı Kadriğa zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 3 adet tartak(?) bıçağı vardı.

Konut detayı bilinmeyen üst sınıf ricali arasında Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in 42 adet bıçak, Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 1 adet çakı ve bıçak, Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa'nın Beşiktaş Kılıçali Paşa mahallesinde 1 adet tepesi elmaslı siyah kabzalı bıçak (369 kuruş) vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşısı Musa Ağa'nın Paşa kurbundaki hanesinde simli ormid(?) bıçağı vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşısı Mehmed Ağa'nın Demirkapı'daki hanesinde 2 adet köstekli, kırmızı yakut rûze? Elmaslı altın bıçak, Kasabbaşı İsmail Ağa'nın 1 adet sim bıçak kını, Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın 220 kuruş değerinde 1 adet duhan bıçağı vardı. Kasabbaşı Ahmed Ağa'nın Sancaktar Hayreddin Mahallesi'ndeki hanesinde 190000 kuruş değerinde 1 adet yeşim altın bıçak hançer, Babüssaade Ağası Mustafa Ağa'nın 1 adet derisi? Hurda elmaslı altın bıçak, 1 adet altın bıçak, 1 adet yemeni kabzalı altın bıçağı, Mühürdar Mustafa Ağa'nın 4900 kuruş değerinde 1 adet beyaz kabzalı altunî bıçak, 3600 kuruş değerinde 1 adet sim kabzalı altunî bıçağı, Cebecibaşı Kadriaga'nın 1 adet kabza ve ağızlığı ve dibeği? Altın bıçak, 1 adet sim bıçak, 1 adet et çerkes bıçağı bulunuyordu.

Çizelge 6. 114 Konutlarda Bıçak Sayısı

İsim	Semt	Bıçak (adet)
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	3
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	2
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi	1
	Kemeraltı	3
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	2
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	1
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	9
	Beşiktaş	2
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	5
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıd	1
Cebehane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	4
Cebecibaşı Kadri Ağazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi	3
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		42
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi	Bahçekapı	1
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalipaşa	1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa	Paşa kurbu	1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı	2
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		1
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin	1
Cebecibaşı Kadri Ağa		3
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa		3
Mühürdar Mustafa Ağa		2

Hançer

Yüksek rütbeli kişilerin devamlı olarak üzerlerinde taşıdıkları hançerler bıçaklardan daha makbul sayılıyordu. Bazen biri bazen de ikisi birarada kullanılan bıçak ve hançerlerde D’ohhson [23] şu şekilde bahseder: “Bıçaktan daha makbul olan hançer vezirlerin, paşaların, yüksek rütbeli askerlerin mutad silahıdır. Bıçağı nazırların kalem adamları ve saray memurları kullanır. Bazıları ise aynı zamanda her ikisini birden takar. Bu durumda hançer kemerin sağında, bıçak solunda olur. Padişahlar, kadınlar ve mühim şahısların karıları da erkekler gibi pırlantalarla süslü bir bıçak veya küçük bir hançer taşır.”

İncelediğimiz defterlerde şatır kuşaklarının yanı sıra zikredilen hançerler bize tören ve alaylarda şatır olarak bulunan kişileri de haber vermektedir. Şatır, törenlerde gösterişi artırmak için padişahın, vezirin yanlarında yürüyen görevlilerdi ve bu kişiler bellerinde şatır kuşakları ve hançerler olduğu halde törene katılırlardı. Genelde bıçakla beraber

ele alınan hançerlere konutlarda sim, balıkdışı, som balık dışından yapılanlara rastlanmaktadır.

Le Comte de [147] hançerlerin işlemelerine dikkati çeker: “hançer meyanında türklerin yatağan’a benzer hançerini, çerkeslerin kamasını, İranlıların hançer ve kriss’ini görüyoruz. Bu silahların kabza ve kınları çok ince bir zevkle çekiş işi veya oymayla işlenmiştir. Çok ince işlenmiş siyah desenlere de rastlanmaktadır”

Bıçaklara kıyasla daha seyrek bulunan hançerler bir konutta ortalama 1,5 adet bulunuyordu. Seyyid Hasan Paşa’nın Fenayi mahallesindeki hanesinde 1 adet bıçakla beraber sim hançer, Tavaşi Ağa’ya ait olan 1 sandık sim hançerle beraber müsta’mel melbusat, Kemeraltı mahallesindeki hanesinde ise 1 adet Balık dışı hançer ve bıçak kabzası vardı. Tiryaki Hacı Mehmed Paşa’nın Kıztaşı’ndaki mahallesinde 1 adet bıçakla beraber som balık dışı hançer, Oğlu monla beyin validesinin olan 1 küçük sandık hançer, saat ve bazı mücevherat vardı. Tersane-i Amire Emini Selim Ağa’nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 1 adet altın köstekle beraber tepesi zümrütlü etrafı elmaslı altın hançer ve 1 adet hançerle beraber sim şatır kuşağı, Maktul Hazinedar Süleyman Ağa’nın Soğukçeşme’deki hanesinde 1 adet ... hançer, 1 adet som kabzalı ve ... sagir altın hançer, 1 adet siyah sağı kaplı som kabzalı hançer, Beşiktaş’taki hanesinde ise 1 adet edna yakut ve zümrütlü altın hançer vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey’in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 1 adet hilali hançerle beraber sim şatır kuşağı, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa’nın Beyazıd’taki hanesinde 1 adet hançerle beraber sim vasat ..., Cebecibaşı Kadriğa zade Mehmed Ağa’nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 1 adet hançerli bir sim şatır kuşağı vardı.

Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa’nın 1 adet 19800 kuruş değerinde hançerle beraber yıldızlı sim şatır kuşağı, 3855 kuruş değerinde 1 adet sim hançer kabzalı piştov (tek), 18000 kuruş değerinde 1 adet tepesi yakutlu ve zümrüdlü ... yıldızlı hançer vardı. Defterdar Atıf Mustafa Efendi’nin demir bir sandık içinde altın bilezik, yüzük, küpe, hatem, kutu, sürmedan gibi değerli eşyalarının arasında 1 adet de elmaslı altın hançer vardı. Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa’nın Kılıçalı Paşa mahallesindeki hanesinde 430 kuruş değerinde 1 adet tepesi elmaslı sim hançer, 500 kuruş değerinde 1 adet altın hançer, 32 kuruş değerinde hançerle beraber 1 adet yıldızlı nühhas şatır kuşağı

gaddaresi vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Demirkapı'daki hanesinde 1 adet Minakârı ruze? elmaslı hançer, Kasabbaşı Ahmed Ağa'nın Sancaktar Hayreddin mahallesindeki hanesinde 19000 kuruş değerinde 1 adet yeşim altın hançer bıçak, Cebecibaşı Kadri Ağa'nın 1 adet yeşim kabzalı sim hançeri vardı.

Çizelge 6. 115 Konutlarda Hançer Sayısı

İsim	Semt	Hançer (adet)
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mah.	2
	Kemeraltı	1
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	1
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	2
Maktul Hazinekar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	3
	Beşiktaş	1
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıd	1
Cebecibaşı Kadri Ağa	Kabasakal mah.	1
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		3
Defterdar Atıf Mustafa Efendi		1
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalıpaşa	3
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı	1
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin mah.	1
Cebecibaşı Kadri Ağa		1

6.13.2.2 Satır ve Çakı

Satır ağır ve geniş yüzlü kesici bir araç, çakı ise tam tersi bıçağın da küçük bir versiyonudur. Böyle olmasına rağmen bir belgede ikisinin beraber zikredilmesi, aynı başlık altında almamıza neden olmuştur. Çok sık rastlamadığımız bu nesnelerden satır iki konutta, çakı ise tek konutta karşımıza çıkar. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki hanesinde 1 adet satır ile 1 adet çakı, Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 1 adet çakı ve bıçak vardır.

Çizelge 6. 116 Konutlarda Satır ve Çakı Sayıları

İsim	Semt	Satır-Çakı (adet)
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	1 satır ve çakı
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi	Bahçekapı	1 çakı

6.13.2.3 Topuz (Debbos)

Gürz, topuz veya bozdoğan, düşmanı yaralamak ve zırhını parçalamak amacıyla yakın çatışmada kullanılan, üzerinde boğumlar olan ve bir ucu öbüründen çok daha kalın bir silahtır ve genellikle divan rahtlarının¹ bir parçası olarak kullanılırlardı.

Konutlarda ortalama 3,3 adet topuz bulunduğu görülmüştür. Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 1 takım divan rahtı, ayna, zincir ve debbos, 1 çift rikab ve 2 adet ayali(?) vardı. Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde 1 adet yaldızlı cedidi .. raht rişme ve debbos vardı. Maktul Hazinekar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 1 adet rişme, garare ve debbosla beraber peçeli yaldızlı sim kemer raht, 8 adet sim debbos, 3 adet sim kabareli debbosluk, 1 adet gergedan debbos, Beşiktaş'taki hanesinde ise 2 adet debbos, 6 adet sim debbos ve debbosluk, 8 adet müsta'mel elvan ve beyaz çiçekli entari ve debbos vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 2 adet simli debbos, Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesinde 1 adet rikab, debbos, abai ile beraber sim yaldızlı mükemmel divan rahtı, 4 adet sim debbos, Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 1 adet debbosla beraber yaldızlı simli gaddare, 1 adet kabareli debbosluk, 2 adet debbos, 1 adet debbos, Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde 1 adet sim debbos, Cebecibaşı Kadriağa zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 4 adet debbosla beraber yaldızlı simli gaddare, 2 adet debbosla beraber beyaz simli gaddare, 1 adet simli gaddare ve debbos, 1 adet sim kabareli debbosluk, Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde oğlunun olduğu haber verilen 1 adet topuzla beraber düz sim yaldızlı ince kemer peçeli raht, gaddare, rişme ve müsta'mel saye çuka kesme, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıt'taki hanesinde 2 adet rikab ... topuz, 1 adet simlice topuzluk, 1 adet ... ile beraber simli topuz, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın istinye'deki yalısında 4 adet armalı topuzlukla beraber simli topuz, Seyyid Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki hanesinde 7 adet sim debbos, 2 adet sim debbos, 1 adet sim debbos, Çorlulu Mustafa Paşa'nın Şehzade'deki hanesinde 1 sepet sandık sim rikab, simli gaddareler ve topuzlar vardı.

¹ Divan rahtı:divana gidilirken kullanılan gümüş eğer takımıdır.

Konut detayı bilinmeyen üst sınıf ricali arasında Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın 1800 kuruş değerinde 1 adet yıldızlı sim debbos, Sadaret tezkirecisi Ahmed Efendi'nin 12555 kuruş değerinde 2 adet sim gaddare ve topuz, Defterdar Atıf Mustafa Efendi'nin hanesinde 1 adet sim topuz, 1 adet sim divan rahtı, topuz ve rişme, Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 1055 kuruş değerinde şilte, debbos, dürbün, yüz yastığı ve hurdavat, Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi'nin Sandıkçılar'daki hanesinde 4 adet debbos ile beraber simli gaddare, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa'nın Paşa'daki hanesinde 2 adet kemîyar simli debbos, Kasabbaşı İsmail Ağa'nın 1 adet topuz, Kasabbaşı Ahmed Ağa'nın Sancaktar Hayreddin mahallesindeki hanesinde 2300 kuruş değerinde topuzla beraber sim haydarî raht ve garare .., Cebecibaşı Kadri Ağa'nın 1 adet topuzlukla beraber sim topuz, 1 adet Acemkâri taşıca sim topuz, 1 adet sim topuzu vardı.

Çizelge 6. 117 Konutlarda Topuz Sayısı

İsim	Semt	Topuz (Debbos) adet
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	4
Seyyid Hasan Paşa	Kemeraltı	10
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kızıtaşı	1
Çorlulu Mustafa Paşa	Şehzade	topuzlar
Tersane-i Amire Emîni Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	4
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	10+3 debbosluk
	Beşiktaş	9
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	2
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadınca Limanı	5
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıd	3
Cebecibaşı Kadri Ağa	Kabasakal mah.	7
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa	1
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		1
Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi		2
Defterdar Atıf Mustafa Efendi		2
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Ef.	Bahçekapı	1
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi	Sandıkçılar	4
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa	Paşa kurbu	2
Kasabbaşı İsmail Ağa		1
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin mah.	1
Cebecibaşı Kadri Ağa		2

6.13.2.4 Kılıç

Türk kılıçlarının özelliği hakkında Lecomte'nin gözlemi dikkat çekicidir: "Türk kılıcı pala gibi kıvrıktır, fakat sırt birden kesilir ve uca onbeş santimetre kala sert bir hat kesici tarafla birleşir... Hint ve müslüman-hint kılıçları da kıvrıktır ve kabzası muhafazalıdır; bu

muhafaza ince işlemelerle süslüdür. İstanbul'da, çarşıda bunlardan bol miktarda bulunmaktadır" [147].

Demir, sim, altın bendli, simli altın kakma, som, abanoz kabzalı, tûti burnu kabzalı, som elmaslı kılıçlar, bıçaklarda olduğu gibi kılıçlarda da gösterişli ve değerli malzemeler kullanıldığını göstermektedir. Kılıçlar imal edildikten sonra üzerine ustanın ismi yazılırdı. Bu da malzeme kadar, ustanın da kılıçlarda önemli bir unsur olduğunu hatırlatmaktadır. Bir konutta ortalama 5,3 adet bulunduğu hesaplanan kılıçların konutlardaki sayısı ve özelliği şu şekildeydi:

Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 20 adet kılıç vardı. Bunlar; 1 adet Amel-i Esed yıldızlı sim takımlı kılıç, 3 adet yıldızlı sim takımla Dimaşkî kılıç, 2 adet altın bendli altın takımlı taban? Demiri kılıç, 1 adet sim takımlı Elif? İstanbul kılıç, 1 adet Cerhli/harchi? horasanî kılıç, 1 adet Fevella(?) ve takımlı amel-i Esed kılıç, 1 adet sim takımlı taban(?) kılıç, 7 adet simli Dimaşkî kılıç, altın .. kılıç .., 2 adet simli kılıç, 1 adet simli kılıçtır. Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısında 1 adet altın kılıç, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 1 adet som kabza simli altın kakma kılıç, Seyyid Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki hanesinde 1 adet sim kılıç, 4 adet kılıç, 1 adet yeşim kabzalı fular üzerine altın kakma kılıç bend, 1 adet beyaz kabzalı sim bendli simlice kılıç, 1 adet Balgamî kabzalı sim bendli sim kılıç, 18 adet Selanik kara? Kılıç, Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kızıtaşı'ndaki hanesinde 1 adet köhne sim bendli simli kılıç, 1 adet simli kılıç, Çorlulu Mustafa Paşa'nın Atmeydanı'ndaki hanesinde 1 adet altın kılıç, Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde biri kabare biri simlice 2 adet kılıç, Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 1 adet Çerkesî sim kılıç bendi, 10 adet kılıç garrare/gaddare demiri ve 21 adet kılıç vardı. Bunlar; 1 adet Dimaşkî donanmalı kılıç, 1 adet altın donanmalı altın bendli kılıç, 1 adet sim tel som kabareli simli kılıç, 1 adet abanos kabzalı altın bendli simli kılıç, 1 adet yeşil sağrı kabzalı altın kılıç, 1 adet tutî burnu abanos kabzalı simli kılıç, 1 adet abanos kabzalı tutî burnu simli kılıç, 1 adet abanos üzerine altın kakma tutî burnu kabzalı altın donanmalı sim bendli kılıç, 1 adet som kabzalı altın donanmalı kılıç, 1 adet Dimaşkî üzerine altın kakma tutî burnu kabzalı Dimaşkî kılıç, 1 adet Dimaşkî donanmalı siyah tutîburnu kabzalı kılıç, 1 adet tel som kabzalı Dimaşkî üzerine altın kakmalı donanmalı kılıç, 1 adet Tutî burnu kabzalı altın

donanmalı ve altın bendli kılıç, 1 adet tutîburnu tel som kabzalı ters ... demirli simli kılıç, 1 adet Dimaşkî üzerine kakma donanmalı altın bendli tutîburnu kılıç, 1 adet som kabzalı Dimaşkî üzerine altın kakmalı ve hurda elmas ile ... la'li ve altın bendli kılıç, 1 adet abanos kabzalı altın donanmalı kabzalı kılıç, 1 adet tel som tutîburnu kabzalı sim donanmalı kılıç, 2 adet sade kılıç, 1 adet kınında ve ... siyah kabzalı ... kılıç demiri, Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 1 adet simli kılıç, 2 adet simli kılıç, 1 adet simli Şam demiri¹ kılıç, Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadırga Limanı'ndaki hanesinde 1 adet sim yaldızlı kılıç altın kakmalı, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşısı Mehmed Ağa'nın Beyazıd'taki hanesinde 1 adet kılıç kesesi keman, Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde 3 adet simli kılıç, 1 adet sim kabzalı kılıç, Cebecibaşı Kadriağa zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 1 adet sim bendli simli kılıç vardı.

Konut detayı bilinmeyen üst sınıf ricali arasında Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın 6 kılıcı vardı, bunlar 13440 kuruş değerinde 1 adet simli kabareli Horasan kılıç, 13800 kuruş değerinde 1 adet Yemenî kabare Horasan kılıç, 9240 kuruş değerinde 1 adet polad takımlı taban kılıç?, 1440 kuruş değerinde 1 adet simlice kılıç, 8400 kuruş değerinde 1 adet simli kılıç, 4920 kuruş değerinde 1 adet simli kılıçtır. Defterdar Atıf Mustafa Efendi'nin hanesinde 1 adet sim kılıç, Girit Defterdarı Musa Efendi'nin Kanlıca'daki hanesinde Sim kemer bendli kılıç, Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 6400 kuruş değerinde sim bendli simli kılıç, Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi'nin Sandıkçılar'daki hanesinde 2 simlice kılıç, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşısı Musa Ağa'nın Paşa'daki hanesinde 2 simli kılıç, Kasabbaşı İsmail Ağa'nın 1 kılıç, 1 sim kılıç, Kasabbaşı Ahmed Ağa'nın Sancaktar Hayreddin mahallesindeki hanesinde 4400 kuruş değerinde 1 adet sim bendli kılıç,

¹ "... ateşsiz silahların namlularının genellikle Şam'da imal edildiğini ve orda imal edilen namluların makbul ve namlı olduğunu birkaç yerde tekrarlamıştık. Gerçekten çelik sanatiinde özellikle İngiltere'de gerçekleştirilen gelişmelere rağmen Şam'daki zanaatkârlarınkiyle rekabet edebilecek bir çelik elde etmek mümkün olmamıştır. Çünkü el işi, bazı sanayi dallarında en mükemmel makinanın bile yerini dolduramayacağı kadar elzemdır.

Çelik, kömürle karmalanmış demirdir. Şam'da bir kılıç namlusu yapmak için yaklaşık 10-12 kilo demir gerekliydi. Bu demir muhtelif madenlerden imal edilirdi. Zanaatkâr bu madeni kömür dozuyla karıştırır, tekrar tekrar eritir ve kendi görüşünce kıvamına gelinceye kadar çalışırdı. Şimdi ona istenen sertliği kazandırmak için su vermek gerekir; işte ameliyenin ilginç noktası burasıdır: Zira Avrupa'da demire su, nebati yağ veya sığır yağı verilmesine karşılık Şark'ta hava verilirdi." [138].

4400 kuruş değerinde 1 adet sim kılıç, 5100 kuruş değerinde 1 adet sim bendli kılıç, Babüssaade Ağası Mustafa Ağa'nın 1 adet Koyunbaba kâri kabzalı hoşkadem sim kılıç bendi ile beraber, 3 adet (biri pulattır) İstanbul demiri sim kılıç, 1 adet Şam demiri sim kılıç, Cebecibaşı Kadri Ağa'nın 1 adet kara/kurre? Kılıç, 3 adet sim bendli kılıç, 3 adet sade sim kılıç, 1 adet yeşim kabzalı sim kılıç vardı.

Çizelge 6. 118 Konutlarda Kılıç Sayısı

İsim	Semt	Kılıç (adet)
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	20
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	1
Seyyid Hasan Paşa	Kemeraltı	26
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	2
Çorlulu Mustafa Paşa	Atmeydanı	1
Maktul Hazine Dar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	21
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	4
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı	1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıd	1
Cebehane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	4
Cebecibaşı Kadri Ağa	Kabasakal mah.	1
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		6
Girit Defterdarı Musa Efendi	Kanlıca	1
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Ef.	Bahçekapı	1
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi	Sandıkçılar	2
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa	Paşa kurbu	2
Kasabbaşı İsmail Ağa		2
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin mah.	3
Cebecibaşı Kadri Ağa		8
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa		5

6.13.2.5 Gaddare

Her iki yanı keskin ve ağır bir tür kılıç olan gaddarelere 15 konutta rastlanır. Tüfekten sonra en çok gaddare isimli silahların konutlarda bulunduğu görülür ve bir konutta ortalama 7 adet yer alır. Bunlar Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 10 adet kemerle beraber simli şatır gaddaresi, 5 adet Balgamî kabzalı simli at gaddaresi, Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısında 4 adet sim gaddare, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 3 adet simli at gaddaresi, 1 adet simli gaddare, 1 adet şatır gaddaresi, 5 adet yıldızlı simli bel gaddaresi, Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinde 1 adet Balgamî kabzalı simli gaddare, 2 adet simli at gaddaresi, 3 adet sim gaddare, 2 adet balgamî kabzalı sim gaddare, 1 adet simli

çukadar gaddaresi, 1 adet simli gaddare, 3 adet nühhas gaddare kemeri, 1 adet simli gaddare, 5 adet simli gaddare, 1 adet Balgamî kabzalı sim gaddare, 5 adet simli gaddare, Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kızıtaşı'ndaki hanesinde 1 adet topuz ve gaddaresi vardı. Çorlulu Mustafa Paşa'nın Şehzade'deki hanesinde 1 adet Musa beyin olduğu haber verilen sim gaddare, 1 sepet sandık sim rikab ve simli gaddareler ve topuzlar, Çorlulu Mustafa Paşa'nın Atmeydanı'ndaki hanesinde 3 adet gaddare, Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 1 adet debbosla beraber yıldızlı simli gaddare, 2 adet simli gaddare, 1 adet simli gaddare, Beşiktaş'taki hanesinde 24 adet simli gaddare, 3 adet simli gaddare vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 3 adet simli gaddare, 1 adet kemerle beraber sim şatır gaddaresi, Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesinde 1 adet kadife kılıflı simli gaddare, 1 adet yeşim gaddare kadifesi, 8 adet simli at gaddaresi, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıd'taki hanesinde 1 adet simlice gaddare, Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde 3 adet Gaddare, 3 adet gaddare, 1 adet sim gaddare, 1 adet çukadar gaddaresi, Cebecibaşı Kadriaga zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 4 adet debbosla beraber yıldızlı simli gaddare, 2 adet beyaz simli gaddare ve debbos, 1 adet sim şatır kuşağı ile bera ber hançer ve sim ... gaddare, 1 adet simli gaddare ve debbos, 8 adet sade gaddare, 1 adet sade gaddare, Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde 1 adet Düz sim yıldızlı ince kemer peçeli raht ma' topuz ve gaddare ve rişme ve müsta'mel saye çuka kesme (Müteveffanın oğlundur deyü haber verirler) vardı.

Konut detayı bilinmeyen üst sınıf ricali arasında ise 7 kişinin gaddaresine rastlanır. Bunlar Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın 8760 kuruş değerinde 1 adet sim şatır gaddaresi, 3000 kuruş değerinde 1 adet yıldızlı simli gaddare, 27730 kuruş değerinde 1 adet yıldızlı üç peçeli gaddare köpek? Sim raht ma' rişme, Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi'nin 2050 kuruş değerinde 1 adet sim gaddare, 1255 kuruş değerinde sim gaddare ve topuz, Defterdar Atıf Mustafa Efendi'nin hanesinde 1 adet yeşil kabzalı sim gaddare, Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi'nin 4 adet debbosla beraber simli gaddare, Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa'nın Beşiktaş Kılıçali Paşa'daki hanesinde 32 kuruş değerinde 1 adet yıldızlı sim şatır kuşağı ile beraber hançer ve gaddare, 40 kuruş

değerinde 1 adet simli gaddare, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa'nın Paşa yakınlarındaki hanesinde 1 adet simli taban gaddare, 1 adet sim bendli simli satır gaddaresi Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Demirkapı'daki hanesinde 2 adet sim gaddare ma' .., 1 adet sim bendli şatır gaddaresi, 4 adet köhne simli gaddare, Mühürdar Mustafa Ağa'nın 1 adet simli gaddare ma' ... , 3850 kuruş değerinde 1 adet külünk?le beraber simli gaddare, 940 kuruş değerinde 1 çift mütella .. gaddaresi vardı.

Çizelge 6. 119 Konutlarda Gaddare Sayısı

İsim	Semt	Gaddare (adet)
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	15
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	4
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	10
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mah.	25
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	1
Çorlulu Mustafa Paşa	Şehzade	1+1 sepette simli gaddareler
	Atmeydanı	3
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	4
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Beşiktaş	27
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	4
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı	10
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıd	1
Cebecibası Kadriğazade Mehmed Ağa	Soğukçeşme	8
Cebecibası Kadriğazade Mehmed Ağa	Kabasakal mah.	17
Asıthane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa	1
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		3
Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi		2
Defterdar Atif Mustafa Efendi		1
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi	Sandıkçılar	1
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalipaşa	2
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı	7
Mühürdar Mustafa Ağa		3

6.13.2.6 Teber (balta)

Cezayir, Acem, Dimaşkî Acem baltaları ile sim, cevherdar altın kakma ve demirden yapılmış baltaların konutlarda bulunduğu görülmüştür ve bir konutta ortalama 4,2 adet yer almıştır. Üst sınıflar arasında Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısında 3 adet simli köhne Cezayir baltası, 1 adet altın balta, 1 adet sim balta, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 1 adet cevherdar (elmaslı) altın kakma simli balta, 1 adet bila kabza yalnız balta vardı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde kırmızı kebir ... derununda teber ma' kandil 12 adet, biri simli 2 adet Dimaşkî acem baltası, 1 adet ... üzerine altın kakma balta, Beşiktaş'taki hanesinde ise 1 adet simli balta vardı. Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadırga

Limanı'ndaki hanesinde 1 adet teber, Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde 4 adet kubur teber(?),Cebecibaşı Kadri ağa zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 1 deste teber vardı. Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın 600 kuruş değerinde 1 adet teber ..., 2520 kuruş değerinde Acemkâri simli baltası, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa'nın Paşa yakınlarındaki hanesinde 1 adet baltası, Cebecibaşı Kadri ağa'nın 1 adet sagir demir baltası vardı.

Çizelge 6. 120 Konutlarda Teber (Balta) Sayısı

İsim	Semt	Teber (adet)
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	5
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	2
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	15
	Beşiktaş	1
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadınca Limanı	1
Cebehane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	4
Cebecibaşı Kadri ağazade Mehmed Ağa	Kabasakal mah.	10
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		2
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa	Paşa kurbu	1
Cebecibaşı Kadri Ağa		1

6.13.2.7 Mızrak

Tahta saplı sivri uçlu ateşsiz bir tür silah olan mızrak 3 konutta görülür. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 2 adet kargı mızrağı, Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın 6360 kuruş değerinde 1 adet simli karga mızrağı, 3720 kuruş değerinde simli karga mızrak, Matbah-ı Amire Emine Ali Ağa'nın 1205 kuruş değerinde mızrağı vardı.

Çizelge 6. 121 Konutlarda Mızrak Sayısı

İsim	Semt	Mızrak (adet)
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	2
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		2
Matbah-ı Amire Emine Ali Ağa		1

6.14 Koşum Takımları

Atın üzerine oturmak için kullanılan eğrilerin takılıp çıkarılabilir çeşitli aksesuarları vardı. Bunlardan atın iki yanında eğere sımla bağlı olarak üzengiler sallanırdı. Binici buraya ayağını koyardı ve böylece binici dengesini sağlardı. Yine eğeri sabitlemek için

kolan, sinebend de kullanılırdı. Oturmak için eğerin üzerine raht konulur, rişme denilen zincirden at yuları tutulurdu.

Türklerin en büyük lükslerinden biri at koşumlarıdır ve ata binmek yalnız müslümanlara has bir ayrıcalıktır. En küçük rütbede bir subayın yahut biraz hali vakti yerinde bir vatandaşın bir veya iki atı vardır. Büyük konaklarda ise herbiri diğerinden güzel otuz, kırk at beslenir. D'ohhson at koşumları ile ilgili gözlemlerini şu şekilde aktarmaktadır: "Eyer örtüleri umumiyetle güzel kumaşlardan yahut işlemeli çuhadan olurdu. Gayet zengin ve boldur, yerlere kadar iner. Dizginler, üzengi, koşumun göğüs kısmı daima gümüş levhalarla süslü olur. Asilzâdeler bu maksatla altın veya mine kullanırlar. Yüksek rütbeli subayların atlarında ayrıca eyerin sağında bir "topuz" solunda bir kılıç "gaddare" bulunur. Bu da altın ve gümüşle süslüdür. Paşaların çoğu da koşum takımlarını değerli taşlarla süsler. En küçük rütbeli bir subay bile atla çıktığı zaman, isterse evinden on adım öteye gitsin, yanlarında daima bir, iki uşak yürür. Daha yüksek rütbede olanların dört, yahut altı; asilzadelerin de kendi rütbelerine göre oniki, onbeş, yirmi uşağı bulunur. Nazırlar ve sarayın yüksek rütbeli subayları dışarı çıktıkları zaman ayrıca arkalarından bir at daha götürülür. Ancak bütün bu imtiyazların Türklere ait olduğunu belirtmek lazımdır[23]".

6.14.1 Kolan ve Kuşak

Genellikle yün ipinden 6-10 cm. eninde, üzeri desenli şeritli bağlar için kolan ismi kullanılırdı. Bu bağlar eyeri sabitlerdi. El tezgahlarında kolanlar dokunurken, renkli ipliklerle kilime bezer biçimde desenlerle süslenirdi [161]. Kolan ve kuşakların konutlarda ortalama 4 adet bulunduğu tespit edilirken, konutlardaki dağılımı şu şekildeydi:

Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 1 adet mütella kuşak kolanı, Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 6 adet pesend işleme kolan ve 4 adet şerit kolan vardır. Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesinde ise 15 adet misli tobkur kolanı bulunuyordu. Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa Vefa'daki hanesinde 1 adet ortası bir zümrütlü altın kuşak ve kolan, 2 adet tehi kolan ile bir miktar kuskun kolan vesair hurdavat kaydedilmiştir.

Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın bir miktar kolan ile 39 kuruş değerinde 1 adet köhne kolanı vardı. Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 3 adet sagir altın kuşakla beraber kolan, 2 adet sade sagir kuşak kolan vardı. Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın 5520 kuruş değerinde altın kuşakla beraber kolan vardı. Kasabbaşı İsmail Ağa'nın 2 adet cedid tobkur kolanı vardır. Babüssaade Ağası Mustafa Ağa'nın 5 adet sim kuşakla beraber kolanı vardır. Mühürdar Mustafa Ağa'nın 1 adet 2450 kuruş değerinde yıldızlı sim kuşak ile kolan vardı. Çerağ Emetullah Hatun'un Katip Sinan mahallesindeki hanesinde 7000 kuruş değerinde dokuz paftalı inci kuşak ve beraberinde kolan vardı.

Çizelge 6. 122 Konutlarda Kolan ve Kuşak Sayısı

İsim	Semt	Kolan-Kuşak (adet)
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	1
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	10
	Beşiktaş	15
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa	3+bir miktar
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		1+bir miktar
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah E	Bahçekapı	5
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		1
Kasabbaşı İsmail Ağa		2
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa		5
Mühürdar Mustafa Ağa		1
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan	1

6.14.2 Rişme

Gümüştan yapılan at yularına rişme adı verilirdi. Atın başına göre kayış üzerine başlık yapılırdı [161]. At koşumlarının vazgeçilmez öğelerinden olan nitelikli rişmelerin kıymetlerinin de yüksek olduğu gözlenmiş, bir konutta ortalama 3,2 adet rişme bulunmuştur.

Sadrazam İbrahim Paşa'nın Beşiktaş'taki Çırağan yalısında 1 adet benaluka işi çuka ile beraber vasat rişme vardı. Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 1 adet rişme, 1 adet zede(?) .. yıldızlı peçeli sim kısarak rahtı ile beraber rişme, 1 adet yıldızlı sim sagir midilli rahtı ile beraber rişme vardı. Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısında 5 adet sim rişme vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 3 adet bez ve şâli sim rişme vardı. Seyyid Hasan Paşa'nın

Kemeraltı'ndaki hanesinde 16 adet rişme bulunduğunu görüyoruz. Bunların çoğu rahtlarla beraber kaydedilmiştir; 1 adet Mısır hariri sim raht ile beraber rişme, 1 adet kemer raht ile beraber rişme, 1 adet yıldızlı sim kemer raht ile beraber rişme, 1 adet yıldızlı vasat raht ile beraber rişme, 2 adet yıldızlı kebir kemer raht ile beraber rişme, 1 adet yıldızlı düz kemer raht ile beraber rişme, 6 adet yıldızlı sim rişme, 2 adet sim rişme, 1 adet sim rişme vardı. Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde 1 adet yıldızlı peçeli sim kemer raht ile beraber rişme bulunmaktadır.

Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın 36000 kuruş değerinde 1 adet Yıldızlı zere kiselikli sim kemer raht ile beraber rişme ve dizgin vardı. 1 adet 30000 kuruş değerinde yıldızlı iki peçeli sim raht ile beraber rişme, 27720 kuruş değerinde 1 adet yıldızlı üç peçeli gaddare köpek? Sim raht ile beraber rişmesi vardı. Girit Defterdarı Musa Efendi'nin Kanlıca'daki hanesinde 1 adet beyaz sim kemer raht ile beraber rişme bulunuyordu. Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 1 adet sim başlık, sinebend ve rişmesi vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Demirkapı'daki hanesinde yıldızlı sim kebir kemer raht ile beraber başlık ve rişme, 4 adet sim kemer raht ile beraber başlık ve rişme vardı. Kasabbaşı İsmail Ağa'nın 1 adet rişmesi vardı. Babüssaade Ağası Mustafa Ağa'nın 1 adet sim kemer kısırak rahtı ile beraber rişme, 1 adet sim ince kemer raht ile beraber rişme, 1 adet sim kemer raht ile beraber rişme, 1 adet sim kebir kemer raht ile beraber rişme vardı. Mühürdar Mustafa Ağa'nın 20100 kuruş değerinde 1 adet yıldızlı sim raht ile beraber rişmesi vardı.

Çizelge 6. 123 Konutlarda Rişme Sayısı

İsim	Semt	Rişme (adet)
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	1
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	3
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	5
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	3
Seyyid Hasan Paşa	Kemeraltı	16
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	1
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		3
Defterdar Atıf Mustafa Efendi		1
Girit Defterdarı Musa Efendi	Kanlıca	1
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Efendi	Bahçekapı	1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı	5
Kasabbaşı İsmail Ağa		1
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa		4
Mühürdar Mustafa Ağa		1

6.14.3 Sinebend

Eğeri sabitleştirmek için kullanılan nesnelerden bir diğeri sinebend yani göğüsbağıydı. Yıldızlı, sim, piring gibi madenlerden yapılırlardı. Üst sınıf ricali arasında Seyyid Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki hanesinde 1 adet yıldızlı kemer raht sinebend, 1 adet yıldızlı raht sinebendi, Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 1 adet beyaz sinebend, Beşiktaş'taki hanesinde 2 adet Sinca .. sinebendi, 5 adet yıldızlı sim sinebend, Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesinde 3 adet sim yıldızlı divan rahtı sade sinebend ve başlık, Cebecibaşı Kadriaga zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 1 adet sinebend ile beraber maden başlık, 1 adet sim sinebend vardı. Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi'nin Sandıkçılar'daki hanesinde 1 adet sim başlık, sinebend ve rişme vardı. Kasabbaşı İsmail Ağa'nın 2 adet sim sinebend halkası, Cebecibaşı Kadriaga'nın 1 adet beyaz sim cedid raht ve sine ..., 1 adet piring sinebend'i vardı.

Çizelge 6. 124 Konutlarda Sinebend Sayısı

İsim	Semt	Sinebend (adet)
Seyyid Hasan Paşa	Kemeraltı	2
Maktul Hazinekar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	1
	Beşiktaş	7
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı	3
Cebecibaşı Kadriagaade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi	2
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efen	Sandıkçılar	1
Kasabbaşı İsmail Ağa		2
Cebecibaşı Kadri Ağa		2

6.14.4 Raht

At takımlarına raht adı verilir, önemli merasimlerde, karşılama törenlerinde atlara kemer rahtlar vurulurdu. Konutlarda ortalama raht sayısının 25 olduğu, simli, simli meşin, yıldızlı rahtların bazen rişme, gaddare, sinebendlerle takım oluşturduğu görülmüştür. Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 1 adet yıldızlı zihli sim peçeli raht, üçü rişmesiz (bilâ rişme) biri rişmeli 4 adet yıldızlı peçeli sim kebir raht, 1 adet yıldızlı peçeli ince sim kemer raht, Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısında 6 adet yıldızlı kemer raht, Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 1 adet yıldızlı raht paftası?, 2 adet yıldızlı sim ceditî raht, Seyyid Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki hanesinde 1 adet sim peçeli kemer raht ma' bilan?, rişme ile beraber 1 adet Mısır hariri sim raht, 1 adet rişme ile beraber sim kemer raht, 1 adet rişme ile beraber yıldızlı sim kemer raht, 1 adet yıldızlı sim meşin raht, 3 adet yıldızlı kebir kemer raht, 2 adet yıldızlı sade kebir kemer raht, 1 adet rişme ile beraber yıldızlı vasat raht, 1 adet yıldızlı kemer raht sinebend, 2 adet yıldızlı kebir kemer raht , 2 adet vasat sim kemer raht, 2 adet vasat sim kemer raht, 8 adet yıldızlı kebir sim raht, 1 adet yıldızlı sim kemer raht, 1 adet sim raht başlığı, 1 adet nühhas raht, 10 adet sim rath baftası(?), 1 adet yıldızlı kebir peçeli sim kemer raht, 1 adet yıldızlı kebir sim kemer raht, 1 adet yıldızlı peçeli Mısır haydarî raht ma' belan?, 1 adet yıldızlı kemer raht, 2 adet rişme ile beraber adet yıldızlı kebir kemer raht, 1 adet rişme ile beraber yıldızlı düz kemer raht, 1 adet yıldızlı kebir sim raht, 3 adet yıldızlı kebir kemer raht Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde 1 adet rişme ile beraber yıldızlı peçeli sim kemer raht, 1 adet rişme ve debbos ile beraber yıldızlı Cedit raht, 1 adet beyaz sim ... raht, 1 adet beyaz sim kemer raht, Çorlulu Mustafa Paşa'nın

Atmeydanı'ndaki hanesinde 2 adet sim peçeli raht, Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu Meydanı'ndaki hanesinde 4 adet başlık ve rişme ile beraber ... sim kebir raht, 1 adet yıldızlı raht, Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 49 adet raht vardı, bunlar; 1 adet gaddare ve ... ile beraber peçeli yıldızlı sim kemer raht, 1 adet rişme, garare ve debbos ile beraber ince peçeli yıldızlı sim kemer raht, rişme ile beraber 1 adet peçeli ve eksikli? Sim yıldızlı kemer raht, 26 adet peçeli ve sade yıldızlı sim kemer raht, rişme puşşu hamail ile beraber 1 adet yıldızlı etrafı pullu sim kemer raht, 1 adet mercanlı ince peçeli ince kemer raht ve hamail, 2 adet sim raht peçesi, 2 adet garare ve rişme ile beraber ince sim kemer raht, 1 adet sim peçeli kemer raht ma' bilan?, 1 adet Frengî raht, garare ve rişme ile beraber 2 adet üç peçeli sim raht, rişme ve garare ile beraber 1 adet yıldızlı kemer raht, rişme garare ve debbos ile beraber 1 adet peçeli yıldızlı sim kemer raht, 1 adet rişme ile beraber peçeli ve eksikli? Sim yıldızlı kemer raht, 1 adet rişme ile beraber iki peçeli yıldızlı mercanlı sim kemer raht, 1 adet rişme pullu hamail ile beraber yıldızlı etrafı pullu sim kemer raht, 2 adet gaddare ve rişme ile beraber 2 adet üç peçeli sim raht, 1 adet rişme ve gaddare ile beraber yıldızlı kemer rahttır. Beşiktaş'taki hanesinde ise 2 adet yıldızlı ince kemer raht rişme, 2 adet rişme ile beraber yıldızlı peçeli kemer raht, 1 adet bilan? Ve hamail ile beraber yıldızlı Mısırî sim kemer raht, 4 adet yıldızlı sim mercanlı kemer raht, 1 adet yıldızlı sim kebir raht, 7 adet yıldızlı ve sade sim kemer raht, 18 adet yıldızlı sim kemer raht, 1 adet Meşin sim ince kemer raht, 1 adet rişme ile beraber mercanlı kemer raht, 3 adet gömlekle beraber yıldızlı sim kemer raht ma' belan? Ve garare ve ... pesend iskemle kesme, 1çift beyaz sim yapılmamış? raht, 2 adet yıldızlı ince kemer raht rişme, 2 adet rişme ile beraber yıldızlı peçeli kemer raht, 1 adet rişme ile beraber Mercanlı kemer raht, 32 adet rişme ile beraber sim kemer raht, 9 adet rişme ile beraber sim kemer raht, Şadırvan ahırında ise 32 adet rişme ile beraber sim kemer raht, 8 adet rişme ile beraber sim kemer raht, 1 adet peçeli sim tatlı kemer raht, 14 adet sim ... rahtı vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 1 adet çakmak resmî? Yıldızlı sim peçeli raht, 1 adet rişmesiz yıldızlı peçeli sim raht, 1 adet iki peçeli köhne sim kır at rahtı, 1 adet beyaz sade cabgun rahtı, 1 adet rişme ile beraber yıldızlı peçeli armalı sim raht, 2 biri suzeni iki adet köhne sim raht .. , 1 adet yanyakâri gemîyar ...raht vardı.

Cabgun rahtı: Konutlarda cabgun rahtlarının ayrı kaydedildikleri görülmektedir ve 11 konutta cabgun ismi geçer. Bunlardan Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Tersane'deki hanesinde 1 takım Yıldızlı sim cabkun rahtı ve garar ve ... vardır. Seyyid Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki hanesinde 2 adet sim cabgun rahtı bulunur. Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde 1 adet beyaz sim cabgun rahtı bulunur (bu raht ile beraber bir adet topuz ve gaddare de kaydedilmiştir.) Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 1 adet yıldızlı sim cabgun rahtı başlıkla beraberdir. Ayrıca 1 adet Emin Efendi'nin .. sim cabgun rahtı ma' başlık ve sim rikab ve çuka .. sim kabareli gaşiyesi vardır. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 1 baş (re's) kır cabgunu, 2 adet yıldızlı sim cabgun rahtı vardır. Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesinde 1 adet sim yıldızlı cabgun rahtı başlığı ile beraber bulunmaktadır. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıt'taki hanesinde 1 ade yıldızlı sim cabgun rahtı vardır. Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde 1 adet beyaz sim cabgun rahtı bulunur. Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi'nin 1900 kuruş değerinde 1 adet sim cabgun rahtı gemiyarı vardır. Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi'nin Sandıkçılar'daki hanesinde 1 adet beyaz cabgun rahtı ve başlığı vardır. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Demirkapı'daki hanesinde de 2 adet cabgun ve 2 adet yıldızlı sim kebir kemer raht başlığı ile beraber bulunmaktadır.

Çizelge 6. 125 Konutlarda Raht Sayısı

İsim	Semt	Raht (adet)
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	6
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	6
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	3
	Kemeraltı	50+10 raht baftası
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	4
	Atmeydanı	2
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	5
Maktul Hazinekar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	49
	Beşiktaş	141
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	9
Defterdar Atıf Mustafa Efendi		1 divan rahtı

6.14.5 Gaşıye

Gaşıye, at eyerlerinin üzerine konulan bir çeşit değerli örtüdür [178]. Atlas, canfes gibi değerli kumaşların üzerine sim ve yıldızların şeritler halinde işlenenleri ile çukadan yapılanları da vardır. Belgelerden Mısır, Leh, Frenk, Benaluka ve Şam gaşıyelerinin rağbet gördüğü anlaşıyor. Ayrıca frenkpesend işleme, pesend işleme, sim kabareli, sim pullu, yıldızlı sim kabareli tarzında gaşıyeler üzerine işlemler yapılmıştır. Sevilen bir nesne olan gaşıyeler konutlarda ortalama 16,4 adet bulunurdu.

Konut detayı bilinen üst sınıflar arasında Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 1 adet mavi atlas üzerine sim kabare gaşıye, 1 adet sim kabareli gaşıye, 1 adet mavi çuka üzerine sim kabareli gaşıye, 1 adet Canfes Lehkâri gaşıye, 1 adet Lehkâri çuka ... gaşıye ve 1 adet Mavi çuka üzerine sim ... gaşıye olmak üzere toplam 6 gaşıye vardı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 1 adet cedid canfesi üzerine işleme keremsud kesme ile beraber gaşıye, 1 adet kyuniz(?) üzerine sim kabareli gaşıye, 5 adet elvan çuka üzerine sim kabareli gaşıye(?), 3 adet köhne ve müsta'mel kadife gaşıye, 2 adet köhne ... işleme gaşıye, 1 adet çuka pesend işleme cedid kesme ile beraber gaşıye, 9 adet frenkpesend işleme gaşıye, 2 adet sim kabareli kesme ile beraber gaşıye, 1 adet sarı çuka üzerine suzeni işleme zarifâne kesme ma' gaşıye, 1 adet etrafı sim pullu sim kabareli gaşıye, 1 adet sim kabareli Mısırî gaşıye olmak üzere toplam 27 gaşıye vardı. Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesinde ise 38 adet gaşıye vardı. Bunlardan 7'si Frengi gaşıye, 4'ü Şam gaşıyesi, 1'i yıldızlı sim kabare saçaksız kesme ile beraber gaşıye, 2'si sim kabareli gaşıye, 2'si Benaluka gaşıye, 4'ü pesend işleme müsta'mel gaşıye, 1 takım yıldızlı sim kabareli gaşıye, 1'i kemha üzerine sim kabareli kesme ve gaşıye, 2'si pesend işleme gaşıye, 3'ü sim kabareli gaşıye, 4'ü işleme gaşıye ve 7'si Frenkpesend kesme ve gaşıye idi.

Konut detayı bilinmeyen üst sınıf ricali arasında Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın en değerlisi 23120 kuruş olan 8 gaşıyesi vardı. Bunlardan 1'i 13920 kuruş değerinde Morakâri sim kabareli kadife gaşıye, 1'i 23120 kuruş değerinde Kahverengi ceviz sim kabareli gaşıye, 1'i 14400 kuruş değerinde sim kabareli gaşıye, 1'i 4320 kuruş değerinde Lehkâri köhne klabdanlı gaşıye, 1'i 18000 kuruş değerinde Göz çuka üzerine

yaldızlı sim kabareli gaşiye, 1'i 6270 kuruş değerinde Lacivert kadife üzerine klabdan işleme gaşiye, 1'i 22200 kuruş değerinde yaldızlı iki peçeli zere(?) kiselikli sim raht ma' gaşiye yılan(?), 1'i 3120 kuruş değerinde Lehkâri müsta'mel kadife klabdan işleme gaşiye idi. Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa'nın Kılıçalı Paşa mahallesindeki hanesinde 1 adet 6,5 kuruş değerinde çuka, biri 80 kuruş, diğeri 151 kuruş değerinde 2 adet sırmalı çuka, 1 adet 29 kuruş değerinde sim kabareli çift gaşiyesi vardı.

Çizelge 6. 126 Konutlarda Gaşiye Sayısı

İsim	Semt	Gaşiye (adet)
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	6
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	27
	Beşiktaş	38
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		8
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalıpaşa	3

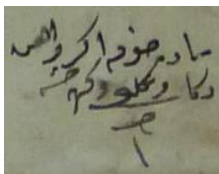
6.14.6 Rikab ve Üzengi

Üzengi anlamına gelen rikab eyerin iki yanında asılı bulunan ve hayvana binildiğinde ayakların basılmasına yarayan, altı düz demir halkadır. İşlendiği madene göre sim, sim kaplama pirinç, nühhas, yaldızlı, altın ... rikab, mercan ... rikab, sim çukalı rugani rikab, yaldızlı nühhas rikab, timur rikab gibi isimler alırken, üzerine oturtulan hayvana göre de rikab türleri değişebiliyordu; midilli rikabı, cabgun rikabı, bargir rikabı, dolab rikabı gibi. Ayrıca yöresel olarak Mısır ve Şam rikablarının öne çıktığı, dolayısıyla burada üretilen rikabların rağbet gördüğü anlaşılmaktadır. (Divan rahtı ve debbos ile kaydedilen rikablar da karşımıza çıkmaktadır.) Rikabların konutlarda ortalama 36,7 adet, üzengilerin ise 2,5 adet kullanıldığı hesaplanmıştır.

Konut detayı bilinen üst sınıf ricali arasında; Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında kuskun ve rikabla beraber 2 adet sim şimari(?) eğer, 1 çift sim rikab ve 2 adet ayalı(?), 1 çift sim sagir midilli rikabı, 1 çift yaldızlı sim rikab ve 1 çift sim rikabı vardı. Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısında 4 adet sim rikab bulunuyordu. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın İstinye'deki yalısında 1 çift yaldızlı sim rikab, 3 adet simli rikab vardı. Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinde 1 çift pirinç rikab, yine Hasan Paşa'nın Kemeraltı'ndaki hanesinde 8 çift sim rikab, 7 çift yaldızlı külli(?) sim rikab, 3 çift pirinç rikab, 1 çift yaldızlı rikab, 8 çift nühhas ve pirinç rikab olmak üzere toplam 27 çift rikab vardı. Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın

Kızıtaşı'ndaki hanesinde 2 çift pirinç rikab vardı. Çorlulu Mustafa Paşa'nın Şehzade'deki hanesinde 1 adet rikab ve ile beraber sim dolab(?) rahtı, 3 çift sim rikab vardı. Mustafa Paşa'nın Atmeydanı'ndaki hanesinde de 2 çift sim rikab vardı. Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 2 çift nühhas rikab ve 1 çift sim rikab vardı. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 17 çift sim rikab, 2 adet sim rikab, 1 çift yıldızlı nühhas rikab, 1 adet ... rikab, 1 adet ... rikab vardı. Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesinde ise 4 çift yıldızlı sim rikab, 1 çift yıldızlı ... rikab, 21 çift yıldızlı ve sade sim rikab, 35 çift sim rikab, 15 çift çaykon(?) rikab ve 2 çift Mısırî rikab olmak üzere bu hanede toplam 88 çift rikab vardı. Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 1'i sade 2 çifti yıldızlı sim rikab, 3 çift sim cabgun rikabı, 1 çift köhne Mısırî rikab, 1 çift sim rikab (bu rikab divan rahtı ve simli zıbınla beraber kaydedilmiştir) vardı. Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki hanesinde 1 rikab (sim yıldızlı mükemmel divan rahtı, debbos ve abai ile beraber kaydedilmiştir), 1 çift mercan ... rikab, 4 adet müsta'mel altın ... rikab, 2 çift pirinç rikab vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıt'taki hanesinde 1 adet yıldızlı sim rikab, 1 bargir rikabı olan 3 çift sim rikab, 1 çift yıldızlı bakır bargir rikabı vardı. Cebehane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde 1 çift altın ... rikab ve 2 adet nühhas rikab vardı. Cebecibaşı Kadriaga zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 1 çift yıldızlı sim rikab, 1 adet sade çuka eğer ... rikab ve tekli? Ve köhne haşe¹ vardı. Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde 1 çift sim rikab, 2 çift pirinç rikab, 1 çift köhne Mısır rikabı ve 1 çift sim kaplama bargir rikabı vardı.

Konut detayı bilinmeyen üst sınıf ricali arasında Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın 1 çift 1320 kuruş değerinde Şamkâri rikab, 1 çift 840 kuruş değerinde tombak rikab, 1 çift yıldızlı Şamkâri rikabı vardı. Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in 20 adet Kalemkâri rikabı, 25 adet tonbak rikabı, 7,5 rub' Merre (?) hisar rikabı, 7,5 rub' tonbak rikabı vardı. Defterdar Atıf Mustafa Efendi'nin hanesinde 2 adet rikab vardı,

bunlardan biri sim yaldızlı diğeri sagir ve piriñten yapılmıştı. şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 2 hissesi 4400 kuruş olan yaldızlı nühhaz rikabı vardı. şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi'nin Sandıkçılar'daki hanesinde 2 çift piriñ rikab, 1 çift sim kilim(?) rikab vardı. Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa'nın Beşiktaş Kılıçali Paşa mahallesindeki hanesinde 1 adet 11 kuruş değerinde sim çukalı rugani rikabı vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Demirkapı'daki hanesinde ikisi bargir, ikisi esb olmak üzere 4 çift sim rikabı vardır. Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın 2 adet 655 kuruş değerinde timur (demir) rikabı, 3 adet 1005 kuruş değerinde timur rikabı ve 6 çift (tanesi 240 kuruş olan) 1440 kuruş değerinde timur rikabı vardır. Kasabbaşı İsmail Ağa'nın 5 adet rikabı vardır. Kasabbaşı Ahmed Ağa'nın Sancaktar Hayreddin Mahallesi'ndeki hanesinde 1 çift sim güllü(?) yaldızlı rikab, 1 çift yaldızlı sim rikab, 1 adet sim ... rikab, 1 çift sim rikab ve 1 çift yaldızlı nühhaz rikab vardı. Mühürdar Mustafa Ağa'nın tanesi 20,5 kuruştan 770 çift (toplam 15785 kuruş ediyordu) sim rikabı, 1 çift 800 kuruş değerinde piriñ rikab, 1 çift 2400 kuruş değerinde sagir rikabı vardı. Cebecibaşı Kadriağa'nın 4 adet müsta'mel timur rikabı, 2 adet piriñ rikabı ve 1 adet altın ... Mısır rikabı vardı¹.

Üzengiye ise (eğerlerle beraber kaydedilmiştir) yalnız iki yerde rastlıyoruz. Biri Girit Defterdarı Musa Efendi'nin Kanlıca'daki hanesindedir ve bunlar 2 adet cedid tunç üzengidir. Diğeri Kasabbaşı İsmail Ağa'nındır ve köhne eğer ile beraber 3 adet üzengisi vardır.

¹ Kayıtlarda çift rikablar belirtilmiş, belirtilmeyenler adet olarak alınmıştır.

Çizelge 6. 127 Konutlarda Rikab ve Üzengi Sayısı

İsim	Semt	Rikab (adet)	Üzengi (adet)
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	5	
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	4	
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	4	
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mah.	1	
	Kemeraltı	27	
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	2	
Çorlulu Mustafa Paşa	Şehzade	4	
	Atmeydanı	2	
Tersane-i Amire Eminî Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	3	
Maktul Hazinekar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	22	
	Beşiktaş	88	
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	7	
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı	8	
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazid	6	
Cebahane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	3	
Cebecibaşı Kadri Ağa	Kabasakal mah.	2	
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa	5	
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		3	
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		60	
Defterdar Atıf Mustafa Efendi		2	
Girit Defterdarı Musa Efendi	Kanlıca		2
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Ef.	Bahçekapı	1	
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi	Sandıkçılar	3	
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalıpaşa	1	
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı	4	
Matbah-ı Amire Eminî Ali Ağa		11	
Kasabbaşı İsmail Ağa		5	3
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin mah.	5	
Cebecibaşı Kadri Ağa		7	
Mühürdar Mustafa Ağa		772	

6.14.7 Eyer, Kaltak, Yedek örtüsü/At Gömleği

Eyer (eğer), hayvanların sırtına kolayca binebilmek ve oturabilmek için kullanılan nesnelerdir. Eyerler simli, kadife, sim kabareli, sırmalı, sade, yıldızlı sim, sim kaplama, işleme, sırma işleme, sırmalı olarak çeşitli şekillerde bezenmişlerdir. Kaltak da at eyerine benzeyen bir tür oturaktır. Kaltak ve eyerin yanı sıra hayvanların sırtlarına çeşitli kumaşlardan örtüler serilir bunlar yedek [147] puşidesi, yedekkeş, eyer şiltesi, at gömleği adıyla anılırdı. Yine eyer minderleri de dikkati çeken nesneler arasındadır.

Konut detayı bilinen üst sınıf ricali arasında Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'daki yalısında 22 adet simli eğer (bazılarının simleri ihraktan/yangından kararmıştır), 2 adet sim şimari(?) eğer kuskun ve ma' rikab, 8 adet simli eğer, 5 adet eğer şiltesi, 1 adet simlice midilli egeri gömlek puşidesi ile beraber, 8 adet yedekkeş, 1 adet çuka yedek puşidesi, 6 adet çuka yedek puşidesi ve at gömleği, 2 adet yedek puşidesi vardır. Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa'nın Tersane'deki yalısında 2 adet simli eğer vardır.

Seyyid Hasan Paşa'nın Fenayi mahallesindeki hanesinde 1 adet köhne kadife eğer, Kemeraltı'ndaki hanesinde ise 8 adet simli eğer vardır. Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'ndaki hanesinde 1 adet simli eğer ve 1 adet çuka yedek puşidesi vardır. Çorlulu Mustafa Paşa'nın Atmeydanı'ndaki hanesinde 3 adet simli eğer vardır. Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 2 adet simli eğer ve 1 adet yedek puşidesi vardır. Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki hanesinde 8 adet çuka yedek ve eğer puşidesi, 1 adet ... eğer, 27 adet simli eğer, 2 adet sırmalı eğer, 2 adet simli ... eğer, 1 adet sim eğer ve 1 adet sade eğeri vardı. Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesinde 2 adet yıldızlı sim eğer takımı, 45 adet simli eğer, 1 adet sim kabareli eğer, 8 adet kadife eğer, 2 adet çuka eğer puşidesi, 3 adet çuka yedek puşidesi, 2 adet müsta'mel yedek puşidesi ve 17 adet müsta'mel çuka yedek puşidesi vardı.

Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı mahallesindeki hanesinde 2 adet simli eğer ve 1 adet eğer şiltesi vardı. Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Kadırga Limanı'ndaki hanesinde 3 adet müsta'mel sim kaplama eğer, 1 adet köhne sim kabareli eğer, 2 adet sim kabareli kadife eğer, 1 adet köhne sırma işleme kadife eğer, 1 adet köhne işleme kadife eğer, 1 adet kırmızı çuka yedek örtüsü ve 1 adet köhne yedek örtüsü vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Beyazıd'taki hanesinde 4 adet simli eğer, 1 adet köhne eğer şiltesi vardı. Cebthane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinde 2 adet simli eğer ve 1 adet sırmalı eğer vardı. Cebecibaşı Kadriağa zade Mehmed Ağa'nın Kabasakal mahallesindeki hanesinde 3 adet simli eğer, 1 adet çuka eğer puşidesi, 2 adet eğer şiltesi, 1 adet sade çuka eğer, 5 adet yedek puşidesi, köhne yedekkeş ve kalkandış, vardı. Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa'daki hanesinde 1 adet müsta'mel simli eğer, 1 adet kırmızı kadifeli müsta'mel simlice eğer, 1 adet bilâ sim (simsiz) kırmızı kadifeli eğer, 1 adet kırmızı çuka yedek puşidesi vardı.

Konut detayı bilinmeyen üst sınıf ricali arasında ise Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın biri köhne 3 yedek örtüsü, 1 eğer, 1 gömlek ve bir miktar yedekkeşi vardı. (1 adet yedek örtüsü, 1 adet eğer ve 1 bohça 1080 kuruş, 1 yedek örtüsü ve 1 gömlek 840 kuruş, 1 köhne yedek örtüsü ile bir çuka-i leğen(?) 585 kuruş değerindeydi). Defterdar Atıf Mustafa Efendi'nin hanesinde 1 adet sim eğer, Girit Defterdarı Musa Efendi'nin Asitane'deki hanesinde 2 adet cedid sırmalı eğer, 1 tatar eğeri vardı. Şıkk-ı Evvel

Defterdarı Esseyid Mehmed Avnullah Efendi'nin Bahçekapı'daki hanesinde 700 kuruş değerinde 3 adet sade eğer, 2110 kuruş değerinde 4 adet yedek puşidesi ve 600 kuruş değerinde 2 adet yedek puşidesi vardı. Şıkk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi'nin Sandıkçılar'daki hanesinde 1 adet uka eğer minder, 1 adet simli eğer ve 1 adet sim eğer vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa'nın Paşa kurbundaki hanesinde 2 adet eğer şiltesi vardı. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Demirkapı'daki hanesinde 3 adet simli eğer ve 1 adet yedek puşidesi vardı. Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın 5200, 6600, 4100, 4600, 5705, 2205, 3500, 3605 kuruş değerlerinde 8 adet simli eğeri, 500 kuruş değerinde eğer... , 2225 kuruş değerinde simli eğer ve tekli(?)i, 2200 kuruş değerinde sim güllü eğeri vardı. Ali Ağa'nın yedek örtüleri de 320 kuruş ila 1805 kuruş arasında değişıyordu. Bunlar 320, 385, 660, 900, 905, 1800, 1805 kuruş değerlerindeki yedek rtleriydi. Ayrıca ikisi 905 ve bir başıka ikisi 1315 kuruş değerinde olan 4 yedek örtüsü daha vardı ve toplamda sayıları 15 idi. Kasabbaşı İsmail Ağa'nın 3 adet köhne eğer ... zengi, 2 adet yedek örtüsü vardı. Kasabbaşı Ahmed Ağa'nın Sancaktar Hayreddin mahallesindeki hanesinde 3000 kuruş değerinde bir simli eğeri, 2030 kuruş değerinde 1 adet simli eğeri vardı. Babüssaade Ağası Mustafa Ağa'nın 3 adet sim kaleme(?) eğer, 1 adet sim güllü(?) eğer ve 1 adet sırmalı eğeri vardı. Mühürdar Mustafa Ağa'nın 1100 kuruş değerinde 2 adet köhne yedek örtüsü vardı. Cebecibaşı Kadriağa'nın 2 adet müsta'mel kırmızı yedek örtüsü, 1 adet yedek , 2 adet sim kabareli kadife eğeri vardı.

Kaltak ise yalnız Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa'nın vardır ve adedi 11'dir.

Çizelge 6. 128 Konutlarda Eyer, Kaltak ve At Örtüleri Sayısı

İsim	Semt	Eyer (adet)	Kaltak (adet)	At Örtüleri (adet)
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	32		23
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	2		
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi	1		
	Kemeraltı	8		
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	1		1
Çorlulu Mustafa Paşa	Atmeydanı	3		
Tersane-i Amire Emine Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	2		1
	Soğukçeşme	34		8
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Beşiktaş	54+2 eğer takımı		24
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	2		1
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı	8		2
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıt	4		1
Cebecibaşı Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	3		
Cebecibaşı Kadri Ağa	Kabasakal mahallesi	4		10
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa	3		1
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		1		4+bir miktar yedekkeş
Defterdar Atıf Mustafa Efendi		1		
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asitane	3		
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnullah Ef.	Bahçekapı	3		6
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi	Sandıkçılar	2		1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa	Paşa kurbu			2
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı	3		1
Matbah-ı Amire Emine Ali Ağa		11	11	15
Kasabbaşı İsmail Ağa		3		2
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin mah.	2		
Cebecibaşı Kadri Ağa		2		3
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa		5		
Mühürdar Mustafa Ağa				2

6.14.8 Gem

Atı yönetmek için ağzına takılan demir araca gem adı verilirdi. Gem karşımıza yalnız Cebecibaşı Kadri Ağa'ın hanesinde çıkar ve 2 adettir.

6.14.9 Katır takımı

İki yerde karşımıza çıkar. Biri Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın bir hurç derununda katır takımı diğeri Matbah-ı Amire Emine Ali Ağa'nın da 5 takım 1500 kuruş değerinde katır çanlarıdır.

6.15. Kitaplar

18.yüzyılın önemli gelişmelerinden biri de kitapla olan ilişkideki değişimdir. Bu dönemde önceki dönemlerden farklı olarak sistemli tercüme ve telif faaliyetleri başlatılmış [179] matbaa kurulmuş [180], III.Ahmed Saray'da dört bini aşkın kitabı

bulunan bir kütüphane yaptırırken [1], sadrazamlar da şehrin çeşitli yerlerinde kütüphaneler açmışlardır.

Kitapların konutlardaki yerine gelince, yazma kitabın oluşum süreci ve nadirliği, genel içerikteki kutsallık modern öncesi dönemde kitaba verilen değerin başlıca sebeplerinden biridir. Bu nedenle konutlardaki kişisel kitapların daima değerli eşyaların bulunduğu odalarda muhafaza edildiği dikkati çekmektedir.

Mekan bileşenlerini takip edebildiğimiz konutlarda odaların işlevsellik kazanmadığı anlaşılmış, pek çok nesnede olduğu gibi kitapların da farklı odalarda yer aldığı görülmüştü. Kitaplar konut bağlamında incelendiğinde yalı tipi konutların üçünde kitaba rastlanmıştır. Bunlar arasında ilmi faaliyetlerde öne çıkan Sadrazam İbrahim Paşa'nın Çırağan yalısında kitap bulunmaması dikkat çekicidir. Bu noktada Paşa'nın kitaplarını inşa ettirdiği Vezneciler'deki külliye'nin kütüphanesine vakfetmiş olabileceği akla gelmektedir.

Bu bölümde kitapların her birinin muhtevasını incelemek tezin kapsamını açacak bir girişim olacağından, ayrıca kitap tahlili özel bir uzmanlık alanı istediğinden bu değerlendirmenin daha geniş bir çalışma alanında yer alması anlamlı olacaktır. Burada ise sıklıkla karşımıza çıkan kitapların neler olduğuna kabaca bakmak, konutlarda yer alan başlıca kitap konuları hakkında ön bilgi sağlaması ve sahibinin ilgi alanlarını öğrenmek açısından önemlidir. Kitapların başında Kur'an-ı Kerim/Mushaf-ı Şerif gelmektedir. Bunun yanı sıra En'am- Şerif, En'am suresi gibi en çok okunan kısa surelerin bulunduğu kitap konutlarda sıklıkla yer almıştır. Yine en çok karşımıza çıkan kitaplardan biri de Dürer-i Gurerdir. Bu kitap islamiyetin nasıl yaşanacağı, hayata nasıl yansıtılacağına ilişkin bilgileri içerir. Örneğin temizlik, namaz, zekat, kurban, cihat, veli ve küfüv, boşanma, kölelik, yemin, kısas, ceza, diyet, ticaret, peşin para veya emanet para ile alışveriş, ölüm, vasiyet gibi bölümleri içerir. Bir başka yaygınlık kazanan kitap Delail-i Şerif'tir. Bu kitap Delail-i Hayrat, Delail olarak da kayıtlara geçmiştir. Salavat-ı şerifeler mecmuası olan bu kitabın içinde Mekke ve Medine'nin çizimleri, tarihçe, Allah'ın 99 ismi, Hz.Muhammed'in isimleri, Ravza-i Mutahhara'nın tarihi, dualar ve salavat kısımları yer alırdı. Kitapta bu dua ve salavatlar her gün okunmak üzere parçalara bölünürdü.

Sadrazam Maktul Ali Paşa'nın Fındıklı'da bulunan yalısındaki kitapların, Paşa'nın yangın geçiren hanesinden nakledildiği kayıtlıdır. Yalının hariciyesinde fevkani bir odada bulunan bu kitaplar 63 cilt olup, risale ve mecmualar da 14 cilttir. Kitaplar konu bakımından ele alındığında 1, 2 bazen de 3 ciltten oluşan 53 kitaptan oluşur. Toplamda ise 77 cilt kitap, risale ve mecmua vardır.

Kitapların basma mı yoksa yazma mı olduklarına dair bilgi bulunmasa da kitaplar arasında yer alan 1 cilt Vankulu, matbaada basılan ilk eserler arasında yer aldığı bilindiğinden basma eser olması ihtimali yüksektir. Sözlük olan Vankulunun yanı sıra Farsça-Türkçe bir başka sözlük olan Fehreng-i Şu'uri evvel ve sani isimli 2 ciltlik bir kitaba daha rastlanmaktadır. Kitaplar arasında En'am-ı Şerif, Delail-i Şerif, Hasan Hüseyin, Tefsir, Yusuf ile Züleyha gibi dini içerikli kitapların yanı sıra Tercümeler, Divanlar dikkati çeker.

Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Ortaköy'deki yalısında bulunan kitapları hareme girecek mahalde mabeyn odasında bulunmaktadır. Birer ciltten oluşan kitapların sayısı 15'tir. Bunlar içinde tarih kitaplarının yoğunluğu dikkati çeker. Yine Paşa'nın divan edebiyatıyla ve şiirle de ilgilendiği görülmüyor. Bunlardan Münşeât isimli kitab da Divan edebiyatında nesir yazıların yazıldığı ve toplandığı mecmualardır. Mecmua'-i Eş'ar ise şiir mecmualarının toplandığı bir kitaptır.

Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki yalısında Liman üzerinde bulunan odada 22 eser bulunduğu görülmüştür. Bunlar arasında En'am Şerhi 3 cilt, Delail-i Hayrat 2 cilttir. Toplamda 24 cilt kitap ve 23 cilt risale ile toplamda 47 cilt kitap bulunmaktadır.

Sadrazam Seyyid Hasan Paşa'nın Kemeraltı kurbundaki hanesinde kitapları taş odanın içinde muhafaza edildiği görülmüştür. Bilindiği üzere taş odalar bir yangın vukuunda kurtarılması elzem olan eşyaların bulunduğu odalardır. 6 eserin toplam 9 cilt olduğu kitaplar dini içeriklidir. 5'i Mushaf-ı Şerif ve Kelam-ı Kadim adıyla yazılan Kur'an-ı Kerimkerdir ve bu kitapların biri Hafız Mustafa hattıyla, diğeri Mustafa Efendi hattıyla yazılmıştır. Diğer eserler ise yine en çok okunan kitaplar arasında yer alan En'am-ı Şerif ve Delail'ül Hayrat isimli kitaplardır.

Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kıztaşı'nda Dülgeroğlu Mahallesindeki Hanesi'nde 126 cilt kitap bulunmaktadır. Bunların 71'i camlı köşkte, 1'i (şecere-i nebeviyye) kendi

odasında, 10'u kitabhane odasında tahta sandık içinde, 32'si Hariciyede odada (bu kitapların oğulluğu Hüseyin Ağa'ya ait olduğu belirtilmiştir). Ayrıca 22 sandık içinde de konularına göre ayrılmış kitaplar bulunur. Dini içerikli kitaplar, divanlar, tarihler, basma kitaplar, risalelerin yanı sıra tıpla ilgili bulunanlar da dikkat çekmektedir. Bunlar Nisa tıbbı ve nüzhet'ül ebdan'dır.

Sadaret Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa'nın Hocapaşa kurbunda Elvan mahallesindeki hanesi incelenen konutlar arasında kütüphanesi en zengin olanıdır. Konuttaki 209 cilt kitabın 82'si Divanhane'de sofa ittisalindeki kebir odadaydı ve sözlük, coğrafya, tarih, divan gibi çeşitli içeriklere sahipti. Mabeyn odasında tahta sandık içinde ise 32 cilt kitap (bunların kimisi kıt'a olarak kaydedilmişti) ve 1 mecmua yer alıyordu. Haremde oğlu Mehmed Baki Ağa'nın odasında 40 kitap vardı, tarih kitaplarının ağırlıklı olduğu kitaplar arasında Basma olan Tarih-i Raşid dikkati çeker. Delâil-i Şerif ise sedeflice bir çekmecenin içinde bir mecmua ile birlikte duruyordu. Yine bu hanede Ağa'nın Başkadını olan Şah kadının dini içerikli 22 cilt kitabı ve ikinci kadınının Mushaf-ı Şerif ve Deâli olmak üzere 2 cilt kitabı vardı.

Tersane-i Amire Emine Selim Ağa'nın Acemoğlu meydanındaki hanesinde 42 cilt kitap bulunduğu bilinmektedir. Bunlar arasında yer alan 1 cilt Şerh-i Birgivi hazine odasından sonra yer alan odada yer alır. 2 cilt basma kitap ile 30 cilt "kütüb-i mütenevvia" adıyla kaydedilen ve isimleri verilmeyen çeşitli kitaplar ulyadaki odadadır. Emin Efendi'nin diğer hazine odasında da yine isimleri bildirilmeyen 9 cilt "kütüb-i mütenevvia" vardır.

Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme kurbundaki hanesinde toplam 86 eser yer alır. Bunlar içinde 17 cilt mecmua, 35 cilt Kütüb-i Ali(?) isimli kitaplar bulunur. Bu hanede de kitapların farklı odalarda bulunduğu dikkati çeker. Bunlardan "hariciyesinde vaki kâtibi mehmedin sakin olduğu odada" 32 cilt kitap vardır ve içerikleri divanlar, Duaname-i Kebir, Delail-i Hayrat, Tercüme, Şeyh Sa'di Külliyyatı, Türk ibadat-ı bedeniyye ve 17 cilt mecmua-i resail gibi kitaplar oluşturur. Hariciye ve dahiliyesi mabeyninde vaki hazine odasında 1 cilt kitap vardır ve bu Hamdullah .. hattıyla en'am-ı şeriftir. Hariciyede kış odasında 5 cilt kitap bulunmuştur. Bunların 3'ü Mushaf-i Şerif, 1'i basma Tarih-i Raşid, diğeri Tarih-i Cevadzâde'dir. Divanhane'de 1 cilt

kitap vardır. Hariciyede Rukiye'nin odasından sonra yer alan odadaki 47 cilt kitabın 12 cildi kitap ve 35 cildi Kütüb-i Ali(?)dir.

Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki hanesinde 13 cilt kitap vardır ve bu kitapların çoğunu hattatlara yazdırılmış Mushaf-ı Şerifler ve En'am-ı Şerifler oluşturur. Kitaplar ağırlıklı olarak dini içerikli olup 1 cilt saatname karşımıza çıkar ve bu kitap zamanın özelliklerini ve hikmetlerini 7 yıldız, 12 burca dayalı olarak anlatır.

Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı Mahallesi'ndeki hanesinde 14 cilt kitap bulunmuştur. Bunların 8'i hariciyede kış odasında, 2'si hazine odasında, 3'ü kahve odasından sonra gelen ikinci odada dolapta ve 1'i vasatada bucaktaki odadadır. Belgeye göre Kelam-ı Kadim imam seyyid ahmed'e, Delail-i Şerif hazinedara aittir. Bunlar arasında yer alan Ahteri Arapça-Türkçe sözlüktür.

Başkapıcı el-hac Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'nda sakin olduğu hanede 81 cilt kitap bulunmaktadır. Bu kitapların 55'i mabeyn odasında, 1'i Dahiliyede sofada, 11'i haremde hanımın küçük odasında, 12'i haremde hanımın sagir odasında bulunmaktadır.

Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa'nın Samatya'daki hanesi'nde 9 cilt kitap bulunmuştur. Bunlardan ikisi yani Altıparmak ve Muhammediye isimli kitaplar kendi odasında diğerleri taşra hazinesi odasıdır.

Cebthane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesinin Mabeyn odasında 50 eser bulunduğu görülmüştür. Cebcibaşı Kadriagazade'nin Kabasakal Mahallesi'ndeki hanesinde ise dahiliyedeki odada 11 cilt resail yani risaleler ile tahta anbar derununda 2 mecmuadan başka kitap kaydına rastlanmamıştır.

Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa Kurbunda Molla Gürani Mahallesi'ndeki Hanesi'nde Hariciye'de oğlu Mehmed Sadık Efendi'nin odasında bazı risaleler vardır. Toplam 10 ciltten oluşan bu risalelerin ne olduklarına dair bir bilgi yoktur.

Konut mekanına dair bilgi sahibi olmadığımız üst sınıflar arasında 8 kişi ve 6 cariyeye bulunmaktadır. Bu ricalin kayıtlarındaki kıymetler, yazma eserlerin değerleri hakkında da bilgi vermektedir. Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa'nın 7 cilt kitabının dördü

kese içinde muhafaza ediliyordu. Bunlardan yadızlı sim kaplama kese içinde En'am-ı Şerif ve Delâil-i Hayrat 21600 kuruş, yine yaldızlı sim kaplama kese içinde Mushaf-ı Şerif 8520 kuruş değerindeydi. Kadife kese içindeki Delâil-i Hayrat ve risale ise 9600 kuruştı. 3 kıt'a olduğu belirtilen risale ve ...nâmenin değerinin de 1000 kuruş olduğu kaydedilmiştir.

Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim'in sahip olduğu kitaplar Kadılık mertebesine kadar yükselmiş biri için çok da kabarık bir yekun değildir. 58 cilt kitabı içinde yer alan Mushaf-ı Şerif'in 42000 kuruş oluşu oldukça dikkat çekicidir. Diğer kitaplar arasında bu derece yüksek bir meblag bulunmamaktadır.

Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi'nin 8 cilt kitabı vardır. Bunları tarihler, delail ve duaname isimli kitaplar oluşturmaktadır.

Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa'nın Beşiktaş Kılıçalıpaşa'daki Hanesi'nde 1 cilt Mushaf-ı Şerif vardır ve değeri 75 kuruştur. Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Demirkapı kurbundaki hanesi'nde 4 cilt Tarih-i Naima ve Raşid bulunmaktadır. Bunların değerleri belirtilmemiştir.

Matbah-ı Amire Emini İbrahim Efendi'nin Eyüp Nişanca'daki hanesinde 63 cilt kitap dikkati çeker. Kasabbaşı İsmail Ağa'nın 2 cilt kitabı Kelâm-ı Kadim ve En'am-ı Şerif'tir. Babüssaade Ağası Mustafa Ağa'nın 12 cilt kitabı içinde 7 cilt Mesâhif-i Şerif (biri duanamedir), 2 cilt bir külli(?) risalesi, 1 En'am-ı Şerif, 1 cild Delâil-i Şerif ve 1 cilt Silsile-i Saadet bulunmaktadır.

Sarayîlerin kitapları incelendiğinde ise 8 cariyenin kitabı bulunduğu görülmüştür. Bu kişilerdeki kitap sayısı 2'yi geçmemektedir. Ağırıklı olarak Mushaf-ı Şerif bulunmakla birlikte Delâil-i Şerif, Kitab-ı Şeri'at'ül İslam gibi dini içerikli kitaplar da yer almaktadır.

Çizelge 6. 129 Üst Sınıf Konutlarında Kitap Sayısı

Adı ve Semti	Kitap Sayısı
Maktul Ali Paşa Fındıklı'daki yalısı	77
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa'nın Ortaköy'deki Yalısı	15
Merhume Hanım Sultan'ın Üsküdar'daki Yalısı	47
Sadrazam Seyyid Hasan Paşa Kemeraltı'ndaki Hanesi	9
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa'nın Kızıtaşı'nda Dülgeroğlu Mahallesi'ndeki Hanesi	126
Kethüda Yeğen Mehmed Ağa'nın Hocapaşa'daki Hanesi	209
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa'nın Acemoğlu Meydanı'ndaki Hanesi	41
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme kurbundaki Hanesi	86
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa'nın Beşiktaş'taki Hanesi	13
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey'in Bostancıbaşı Mahallesi'ndeki hanesi	14
Başkapıcıbaşı el-hac Halil Ağa'nın Kadirga Limanı'ndaki Hanesi	81
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşısı Halil Ağa'nın Samatya'daki Hanesi	9
Cebthane Halifesi Abdullah Efendi'nin Soğukçeşme'deki hanesi	50
Cebeci başı Kadri ağazade'nin Kabasakal Mahallesi'ndeki hanesi	13
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa'nın Vefa Kurbunda Molla Gürani	10
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa	7
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim	58
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi'nin Sandıkçılar'daki Hanesi	8
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa'nın Beşiktaş Kılıçalıpaşa'daki Hanesi	1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşısı Mehmed Ağa'nın Demirkapı'daki Hanesi	4
Matbah-ı Amire Emini İbrahim Efendi'nin Eyüp Nişanca'daki Hanesi	63
Kasabbaşı İsmail Ağa	2
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa	12
Ortalama	41,52173913

Çizelge 6.130 Cariyelerin Konutlarında Kitap Sayısı

İsmi	Semti	Kitap Sayısı
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı	2
Çerağ Mesrur Hatun	Katip Muslihiddin Mah.	2
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme	2
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye	1
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan	1
Sarayî Hafize Kadın		2

Toparlamak gerekirse hane ve yalı tipi konutların 29'unda kitap, mecmua veya risalelerin bulunduğu görülmüştür. Matbaaya rağmen basma kitapların azlığı da dikkati çeker. Sayısı 10'u geçmeyen bu kitapların içeriğinden çok basma oldukları kayıtlara yansımıştır. Tarih-i Raşid, Vankulu, Frenk gibi basma kitapların konutlarda bulunduğu

görülmüştür. Bu durum matbaanın bir dönem sekteye uğramasıyla da açıklanabileceği gibi değerli kitapların sanatsal değeri yüksek yazma kitaplar olmasıyla da ilgili olabilir. Kitapların sayısal değerleri göz önüne alındığında nicelik bakımından en zengin kütüphanenin Kethüda Yeğen Mehmed Ağa'nın Hocapaşa'daki Hanesi'nde olduğu (209 cilt) dikkati çeker. Yine kitapların sayısal değeri incelendiğinde bir konutta ortalama 41,5 cilt kitap bulunduğu hesaplanmıştır. Kitaplar izleyebildiğimiz kadarıyla mabeyn odası, liman üzerindeki oda, taş oda, hariciyede odada, kafesli köşkte, hazine odasında, kış odasında divanhane ve divanhane sofasında, kişisel kullanıma tahsis edilen odalarda yer almışlar, kimi zaman dolapta, çoğunlukla da sandıklarda muhafaza edilmişlerdir. Kitap değerlerinin 20 hatta 40 binin üzerindeki rakamlarla ifade edecek kadar yükseldiği durumlarla karşılaşılması da yazma eserlerdeki değeri bir kez daha gözler önüne sermiştir.

Daha mütevazı bir hayat yaşayan çerağ olmuş sarayîlerin evlerindeki kitap sayısı ise 2'yi geçmemektedir ve bunların mahiyetini de Kur'an-ı Kerim ve Kur'an-ı Kerim'den ayetler içeren kitaplar oluşturmuştur.

SONUÇ

Çalışmada, Osmanlı toplumunun lüks ve konfor karşısındaki tutumunu değerlendirmek amacıyla, lüks maddelere ulaşma imkanına sahip üst sınıfın konutları, muhallefat defterleri üzerinden incelenmiştir. Bu defterlerin günümüze ulaşmayan konutların kent içi konumları, fiziksel yapıları ve kullanıcının olanaklarını yansıtan mobilyalar ve kişisel eşyaları içeren verileri sayesinde 18. yüzyılda yüksek ricalin yaşam pratiklerine dair genel bir izlenim elde edilmeye çalışılmıştır. Bu çalışma muhallefat defterlerinden elde edilen verilerin, lüks ve konfor bağlamında ve konut mekanı çerçevesinde değerlendirmesi olmuştur. Değerlendirme sırasında ortaya çıkan sonuçlar tablolara yansıtılarak çalışmanın içinde yer almıştır. Ekler bölümünde ise 18. yüzyıl yaşam grameri bir sözlük şekline getirilmiş ve incelediğimiz tüm nesneler tek bir tablo halinde verilerek, bütünsel bir bakış yakalamak öngörmüştür. İzlenen bu yöntemlerle, bugüne kıyasla tarzı ve şekli değişmiş konutlar ile nesnelerin 18. yüzyılda içinde yer aldıkları yaşam pratiklerine dair ilginç veriler elde edilmiştir.

Tezin ana konusu olan lüks ve konfor kelimelerinin öncelikle kavramsal bir analizi yapılmaya çalışılmıştır. Bu kelimelerin toplum şartlarına göre değiştiği ve dinamik bir yapıya sahip olduğu, Osmanlı'da ise 18. yüzyılda yalnız üst sınıfların erişebildiği yaşam pratikleriyle ilişkili olduğu anlaşılmıştır. Bu pratiklerin zamanla alt sınıflar arasında yayılmasıyla lüks ve konfor olarak algılanan unsurlar, lüks olmaktan çıkmıştır. Lüksün bu doğal seyri hemen hemen tüm toplumlarda benzer şekilde görülürken, modern dönemlerde lüks algısı değişmiş, her sınıftan kesimin algılayışına göre ulaşılabilir olmuştur. Buradan hareketle günümüzdeki lüks algısının Osmanlı toplumunun gramerinde yer almayan bir kavram olduğu ortaya çıkarılmıştır.

Tezin teorik altyapısını oluşturan giriş ve 2. bölümde lüks kavramının yanı sıra müsadere sisteminin işlevi ve muhallefat defterlerinin yapısı da konut bağlamında değerlendirilmiştir. Önceki yüzyıllarla kıyaslandığında yaygınlık kazandığı görülen müsadere sisteminin bu yüzyılda bir nevi kurumsallık kazanmış olduğu, bu sistem sayesinde devlet hazinesinden çıkan lüks ve konfor nesnelerinin yeniden hazineye aktarıldığı bir döngü görülmüştür. Müsadere işlemi sırasında hazırlanan muhallefat defterlerinin yalnız 18. yüzyılda kullanılan lüks ve konfor nesnelerini içermekle kalmadığı, konutlara dair tipolojik bir analiz yapma olanağı da sağladığı da anlaşılmış, böylece elde edilen veriler ışığında konutların büyüklükleri, mekan organizasyonları, mekan bileşenlerinin isimleri, kat sayıları gibi pek çok bilgi elde edilmiştir.

Üçüncü bölümde mekan bileşenleri defterlere yansıyan konutlar ile sahipleri değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmede; Osmanlı bürokrasisinde hiyerarşinin en üst kademesine ulaşabilmek için tanımlanmış tek bir yol olmadığı, bugünkü anlamda maaş sisteminin de bulunmadığı, bu durumun her bir ricalin gelirindeki farklılığın sebebi olduğu, statünün harcama kalemlerinden biri olan konutlardaki mekan organizasyonunu etkileyen tek etmen olmadığı anlaşılmıştır.

Dördüncü Bölüm’de konutlardaki mimari organizasyon öncelikle 18. yüzyıldaki konut terminolojisine açıklık getirilmeye çalışılarak ele alınmıştır. Bunlar; saray, konak, yalı ve hane terimleridir. **Saray** kelimesi etrafında karşımıza çıkan “saray-ı sadr-ı âli”, “paşa kapısı”, “kapı sarayı”, “kapı konağı sarayı”, “paşakapısı”, “bab-ı asafi” kelimelerinin sadrazamın sarayına işaret ettiği ve sadrazam dışında saray tipi konut kullananın bulunmadığı tespit edilmiştir. Kısacası bir konutun saray olduğu; kullanıcısının sadaret görevinde bulunması, sarayın çevresine kendi ismini vermesi, ardından kapı halkı olarak altında bulunan yönetici kesim ve hizmetliler için bir çeşit eğitim odağı olmasından anlaşıyordu.

Konak terimi incelendiğinde **Konak** teriminin, sık sık saray terimi yerine kullanılabilen bir kelime olduğu, konakların da tıpkı saray gibi kalabalık bir maiyete sahip, büyük bir kompleks olduğu anlaşılmıştır. Bununla birlikte teze konu olan konakların mekan bileşenleri ile ilgili bilgilerinin eksikliği, bu konuda kesin hüküm vermeyi engellemiştir.

Su kenarında inşa edilen konutları ifade eden **yalı** terimi 18. yüzyılda ortalama 25-30 mekan bileşenine sahip konutlar için kullanılmıştır. Yalılarda ana bölümleri harem ve hariciyenin oluşturduğu, kat sayılarının 3'e kadar yükseldiği görülmekle birlikte, 2 katlı binaların tercih edildiği anlaşılmıştır.

Hane ise belgelerde en çok karşılaşılan terim olarak karşımıza çıkmıştır. 18. yüzyılda üst sınıf konutlarını temsil eden bu yapılar büyük yapı kompleksleri oluşturmaktaydı. Muhallefat defteri incelenen 44 kişinin toplamda 50 hanesi bulunduğu görülmüş, bunların kent merkezindeki dağılımlarının, merkezi bölgelerde Divanyolu'nu takip eden hatta ve Topkapı Sarayı civarında bulundukları tespit edilmiştir. Diğer yerleşim yerleri ise Beşiktaş, Bostancı, Üsküdar Sultantepe, Eyüp idi. Ortalama 18,6 mekan bileşenine sahip olduğu görülen hanelerde 3 katlı binalar tercih edilmişti. Cihannüma isimli mekan bileşenleri hane tipi konutlara has mekanlar olarak karşımıza çıkmış, bu konut türlerinde kasır diye nitelenen mekan bileşenleri yer almamıştır.

Konutların ana mekan bileşenlerini hariciye, harem ve dahiliye birimleri oluşturunuyordu ve bu bölümler Osmanlı'daki yaşam pratiklerini yansıtan mekanlar olma özelliğini taşıyordu. Tezde hariciye bölümlerinin yalnız erkeklerin kullandığı bir birim değil, kapı halkının eğitim gördüğü, kamusal alanla ilişkisinde oldukça geçirgen bir bölgeyi temsil ettiği görülmüştür. Hariciye bölümleri yalı ve haneler olmak üzere iki başlık altında incelenmiş, ortalama bir yalıda hariciye bölümünün %45'lik bir alanı kapsadığı görülmüştür. Hariciyelerin %57'sinde kat yüksekliklerinin 2 olduğu hesaplanmıştır. Bunu %29'la tek katlı binalar takip etmekte, 3 katlı hariciye binaları ise %14'lük bir dilimi kapsamaktaydı. Hanelerdeki hariciye bölümlerinin katları ise daha farklı bir seyir takip etmektedir. Yüksek katın tercih edildiği hanelerde üç katlı binalar %54, iki katlı binalar %38, tek katlı binalar %8 oranındadır. Hanelerdeki hariciye bölümlerinin toplam mekan bileşenleri içinde %54,4 olduğu görülmüş, yalı ve hane tipi konutların hariciye ve harem bölümlerinin eşit oranda dağılım gösterdikleri anlaşılmış, kamusal alana yakın olması hariciye bölümlerine bu anlamda bir öncelik tanımamıştır.

Harem bölümlerinin ise üst sınıfların yalnız aile üyelerinin özel mekanını oluşturmadığı, özellikle kadınların izole edildiği bir alan olarak düşünülmeyeceği görülmüştür. Nasıl ki Osmanlı saray teşkilatında harem-i hümayun tabiri hem haremi hem de enderunu içine

alır, enderun'un padişah, saray ve devlet hizmetinde bulunacak erkeklerin, haremde ise kadınların yetiştirilmesi için eğitim kurumu vazifesi görürse, 18. yüzyıl ricalinin konutlarını da benzer bir şekilde eğitim kurumu olarak görmek mümkündür. Haremdeki mekan bileşenlerinin hariciye ile benzerlik göstermesi kadınlara ayrılan harem bölümlerini hariciye bölümlerinin bir izdüşümü olarak görmemizi sağlamıştır.

Hariciyede olduğu gibi harem bölümleri de yalı ve hane tipi konutlar özelinde incelenmiştir. Yalı haremlerinin ortalama 13 mekan bileşenine sahip olduğu, %40'ının 2 katlı binalardan oluştuğu, %30'unun 3 ve %30'unun tek katlı binalar olduğu görülmüştür. Dolayısıyla yalı tipi konutlarda hariciye gibi harem binalarının da yüksek olması tercih edilmiyordu. Hane tipi konutlarda ise farklı bir görünümle karşılaşılmış, %87'si 3 katlı, %13'ü 2 katlı binalar olarak karşımıza çıkmıştır.

Hane tipi konutlardaki bir diğer ana bölüm dahiliyelerdir. Bu bölümün az sayıdaki konutta bulunmasından terimin üst sınıf konutlarında yavaş yavaş kullanımdan kalkmaya başladığı anlaşılmıştır. Nitekim terim 19. yüzyıl içinde adım adım kullanımdan kalkacaktır. Orta sınıf konutlarında dahiliye kelimesinin yaygın olarak kullanımına karşın, üst sınıf ricalinin yeni inşa edilen yalılarında görülmemesi bu durumla ilgilidir. Eldeki az sayıdaki örnek üzerinden hanelerdeki dahiliye bölümlerinin, harem gibi yüksek ve 3 katlı yapıldığı yargısına varılmıştır.

Saray ve konak, harem ve dahiliye gibi köşk ve kasır kelimelerinin de birbiri yerine kullanılan terimler olduğu ortaya çıkmıştır. Konutların %48,2'sinde karşımıza çıkan **köşkler** kimi zaman bahçede, kimi zaman bir bina içinde odaların yanında yer almıştır. Bu yapılar kubbeli olabildiği gibi, bir, iki, üç hatta dört sofalı yapılabiliyordu. Bahçede bulunan köşkların tek veya iki katlı olduğu, camekan veya ayrı bir odaya sahip olabildiği görülmüştür. Köşkte öne çıkan unsurun, köşke adını verdiği gözlemlenmiştir: Sersebilli köşk, havuzlu köşk, fıskiye köşk, kafesli köşk, camlı köşk, uzun köşk, hünkar köşkü. Köşk veya kasırların sultan için inşa edildiği söylene de bu durumun şahıslara ait konutlarda yaygın bir uygulama olmadığı anlaşılmıştır. Köşkların bir diğer özelliği de kişiselleştirilebilir olmaları olmuştur. Örneğin Çırağan sarayının haremde bulunan köşk "deryaya nazır sagir başkadın köşkü" olarak anılmaktaydı. Köşkların mobilya ve mefruşatı da Osmanlı elitinin köşklardeki yaşamının bir kesitini simgeleyen eşyalardı.

Kaliteli ve değerli malzemelerden yapılan mefruşatın yanı sıra lüks kullanıma işaret eden Hilye-i şerif, Besmele-i Şerif ve levhalar köşklerde yerini almıştır. Hane tipi konutların köşklerinde mobilya ve mefruşatın yanı sıra gündelik yaşam pratiklerini yansıtan hanelerde taam sofrası, abdest futası, buhurdan gülabdan, fağfur fincan gibi nesneler de görülmüştür.

Kasır terimi konutlarda daha seyrek (%20,6) kullanılmıştır. Köşkler gibi kasır olarak adlandırılan mekan bileşenleri harem ve hariciye bölümlerinde, birden fazla bulunabiliyor, birden fazla sofalı ve giriş katlarda sayfiyeli olarak inşa edilebiliyordu. Köşklerle kıyaslandığında daha az kullanılan bir kelime olsa da Rumelihisarı ve Anadoluhisarı'ndaki yalılarda köşk yerine yalnız kasırların bulunması bizi yeniden köşk ve kasırların aynı bileşen olması konusundaki fikri kuvvetlendirmiştir. Dikkati çeken bir diğer nokta ise tezyinatta süs unsuru olarak kullanılan levha ve mobilyaların kasırlarda daha az kullanılması olmuştur.

Konutun en yüksek kesiminde genellikle çatının tepe noktasında yer alan ve dört yönden görünüme açık olarak seyirlik bir mekanı temsil eden **Cihannüma** adlı mekan bileşenleri ederdi yalnız hane tipi konutlarda %10,3 oranında görülmüştür.

Divan toplantılarının yapıldığı yer anlamındaki divanhane kelimesi, üst sınıf konutlarındaki geniş salonu temsil etmekteydi. Konutların %58,6'sında yer alan hariciye ve harem bölümlerinde ve taşrada bulunabilen divanhaneler köşk, kasır, kış odası, kebir oda gibi önemli odalara yakınlığı ile dikkati çekmiştir. Divanhanelerdeki sofalar 3'e kadar yükselmiş, bunlar T planlı bir görünüm sergilemişlerdir. Bu odalar içindeki eşya bakımından da çeşitlilik gösterebiliyordu. Örneğin yatak, yazı, mutfak takımları, banyo eşyaları, kitaplar, çubuk, defter, kağıt gibi gündelik yaşam pratiklerini sunan kişisel eşyaları da barındırıyordu.

Mabeyn odalarının yalı ve hane tipi konutların %75,8'inde, konutların giriş-çıkış noktalarına en yakın yerlerde konumlandırılmışlardır. Yalılarda 3, hanelerde en fazla 2 mabeyn odası görülmüştür. Bu odalar geçiş mahallinde yer almakla birlikte gösterişli odaları da temsil ederdi. Kimi zaman eşyaların lüks nitelikler göstermesi ve sayıca çokluğu, ocakla bazen de tennurla ısıtılmaları, dolapların, sandıkların varlığı, yatak ve mutfak eşyalarına rastlamamız mabeyn odalarında insan eylemlerinin uzun soluklu

olduğu izlenimi vermiştir. Odaların geçiş noktasında bulunması, bu odalardaki mefruşatın daha az dikkate alınmasına neden olmamış, aksine ayna, levha, kitaplar, hilye-i şerif şiltesi gibi lüks ve değerli nesnelere yer verilerek bu mekanların önemine vurgu yapılmıştır. Çeşitli mefruşatın yanı sıra pahalı mobilyalar, giysiler, yemek takımları, silah takımları ve at koşumlarının da bu odalarda bulunması mabeyn odalarına bir nevi hazine odası görünümü vermiştir¹. Bu amaçla değerlendirildiğinde hazine odalarının bulunmadığı konutlarda mabeyn odalarının öne çıktığı ve bu amaçla kullanıldığı görülmüştür.

Sofalar konutların önde gelen mekan bileşenleri arasında yer alsa da, Eldem'in [5] tanımladığı sofanın merkezde olduğu plan tipleri bu çalışmada görülememiştir. Konutlarda %65 oranında bulunan sofalar arasında pencerelerle aydınlatılmış olanlar ile kapalı olanların varlığı dikkati çekmektedir. Sofalar içindeki mefruşat ve mobilyalar üzerinden genellemeler yapmayı mümkün kılmıştır. Sofalar bazen odaların arasında küçük alanların birkaç minder yastık ve mak'adla değerlendirildiği alanlar olurken bazen cariyelerin veya misafirlerin yatak takımlarının, elbiselerin, kullanılan fincan tabak gibi küçük mutfak eşyalarının tahta anbarlarda muhafaza edildiği alanlar olarak karşımıza çıkmış, bazen bir döşek veya yatak cariyenin burada gecelediğini düşündürmüştür. Bazen de hane sahiplerinin biraraya geldiklerinde oturmak için tasarlanan bir mekan olmuş ve burada yer yaygılarına, iskemle mangal gibi mobilyalara, ayna, çalar saat gibi objelere rastlanmıştır. Yalılarla hane sofalarını karşılaştırdığımızda ise yalı sofalarında kullanılan mefruşatların daha lüks kumaşlardan seçildiği dikkati çekerken, hane sofalarında nispeten mütevazı ama yine de orta tabaka halkına kıyasla hiç de küçümsenmeyecek kalitede kadife, çuka gibi kumaşların kullanıldığı görülmüştür.

Üst sınıf konutlarındaki **odalar** belirli işlevlere özgülenebiliyorsa bile 18.yüzyılda odalar kişisel yaşamın ayrıştırılması temelinde ayrıldığından, çoğunun tanımı temel işlevlerle bağlantılı görülmemiştir. Baş oda, misafir odası, hazine odası, taş oda, kış odası, yaz odası, hurda odası, kişisel kullanıma tahsis edilmiş odalar işlevsel görünmekle beraber, aslında çoğu sahibinin kültürel statüsüne işaret etmekteydi.

¹ Özellikle Sadr-ı Âli Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa'nın, Cebahane Halifesi Abdullah Efendi'nin ve Cebecibaşı Kadriâğazade Mehmed Efendi'nin hanelerindeki mabeyn odaları bu bakımdan dikkat çekicidir.

Konutlardaki kişisel servetin esas mekanı **hazine odaları**ydı. Konutların %27,5'inde bulunan bu odalar statünün de önemli bir göstergesiydi. Para ve değerli eşyalarının muhafaza edildiği, bu servetin idaresi için hazinedar isimli bir görevlinin çalıştırıldığı gözlemlenmiştir. Onlarca kalemdeki eşya, bu mekanların oturmak için tasarlanmamış, bir nevi malvarlığının saklandığı, hazinenin muhafaza edildiği depolar gibi gözüke de içindeki oturma elemanları bu odaların aynı zamanda kullanıldığını anlaşılmıştır. Bu sayede ev sahibi statüsünün göstergesi olan nesneleri başkalarına sergileme fırsatı yakalıyordu. Değerli maden ve el işçiliğine sahip koşum takımları, silahlar, kürk gibi önemli giyim nesneleri, kitaplar, zarif yemek takımları, yer sergileri, kumaşlar, hamam takımları gibi akla gelebilecek değerli her türlü eşya bulunabiliyordu.

Değerli eşyaların muhafaza edildiği bir diğer oda **taş odaları**dı. Yangın ihtimaline karşı taş malzemeden yapılır ve bu isimle anılırdı. Konutların Konutların %13,7'sinde görülen taş odaların bahçede ve bina içinde camekanlara yakın konumlandıkları dikkati çekmiştir. Yine bu odalar bağımsız oldukları gibi bir başka odanın içinde bulunan ufak bir oda şeklinde de konumlandırılabilirlerdi. Bir konutta taş oda sayısının en fazla 3'e kadar çıktığı görülmüştür.

Konutlardaki odaların tezyinatı da odaların isimlendirilmesinde etkili olmuştur. Bir odanın değerli metaryallerle bezenmesi oldukça lüks bir duruma işaret ettiğinden **Bezemeli odalar** "Çinili Oda", "Kaşili Oda" ve "Yaldızlı oda" olarak yalnız 2 yalıda karşımıza çıkmıştır.

Kış odası yalı ve hane tipi konutların %17,2'sinde karşımıza çıkmıştır. Genellikle mekan organizasyonlarında çok tercih edilen bir yapı bileşeni olmadığı görülmüştür. Kış odaları konut sahibinin kitaplar, resmi evraklar, yazı takımları, sofra takımları ve güzel kokular gibi nesneleri barındırırdı. **Yaz odası** da mevsime göre konutun içinde hareket edildiğinin bir göstergesi olmuşsa da yalnız tek hanede (Hazinedar Süleyman Ağa'nın Soğukçeşme'deki Hanesi'ndeydi ve bu oda hariciye bölümünün ikinci katında kış odasıyla aynı kattaydı) görülmüştür.

İsimsiz odalar olarak adlandırdığım odaların da genellikle kaliteli malzemelerle döşenen ferah ve geniş mekanları temsil ettikleri anlaşılmıştır. Yine Divanhane gibi önemli odaların yakınında bulunmaları da bu görüşü destekler nitelikte olmuştur.

Özel işlevlere yönelik mekanlar arasında **Kahve odaları** konutların %48,2'sinde yer almış ve sık kullanılan odalara yakın bölümlere yerleştirilmişlerdi. Konumlarına göre mefruşatının ve kahve takımlarının değerli kumaş ve madenlerden yapıldıkları dikkati çekmiştir. Kahve odaları yalı ve hane bazında değerlendirildiğinde; yalılardaki kahve odalarının mefruşatına önem verildiği, hanelerdeki kahve odalarının ise servis mekanlarına daha yakın olduğu ve daha fazla pişirme ve sunma araç-gereçlerini içerdikleri görülmüştür.

Mutfakların konutların %41,3'ünde bulunduğu tespit edilmiştir. Mutfaklar çoğunlukla harem bölümünde bulunsa da hariciye bölümlerinde de yer almakta hatta kimi konutlarda birden fazla bulunabilmekteydi. Hizmet mekanı olduğu için mutfaklar daha çok bölümlerin giriş katlarında ve diğer önemsiz bölümlerle beraber veya bahçenin uzak bir köşesinde yer almıştır. Mutfaklardaki eşyaların ise kazan, tencere, lenger, tava gibi pişirme kapları, süzgeç, kepçe, kevgir gibi pek değerli olmayan araç-gereçler olduğu görülmüştür.

Kilerci ustalarının bulunduğu konutlar, **kiler** bulunan evlere dahil edildiğinde incelediğimiz konutların %41'3'ünde kiler odasının bulunduğu görülmüştür. Harem ve hariciye bölümlerinde bulunabilen kilerlerin sayısı yalılarda 1, hanelerde ise 3'e kadar çıkabilmektedir. Kilerlerin mutfaklara yakın olduğu düşünülse de ortaya çıkan tablo bunu doğrulamamış, kilerlerin camekanlarla olan yakın bulunduğu dikkati çekmiştir. Asıl işlevinin erzak deposu olduğu düşünülen **kiler** odalarında da tek tip eşya görülmemiştir. tatlı kavanozları ve erzakların yanı sıra az miktardaki döşeme bu alanlarda oturma alanları oluşturulduğunu göstermiştir. Kilerlerin bir diğer özelliği sandıklar içinde çeşitli eşyaların muhafaza edildiği mekanlar olmasıydı. Aydınlatma unsurları, viyana işi tabaklar, İngiliz tabak ve bardakları, hatta yatak takımlarının bulunduğu sandıklar kilere konulabiliyordu. Bu bakımdan mutfaklarla kıyaslandığında kilerdeki eşyaların daha kaliteli nesneler olduğu görülmüştür.

18. yüzyılda hamam ve hamam **camekan**larının üst sınıf konutlarında lüks yaşam pratiklerini yansıtan mekan bileşenleri olduğu görülmüştür. Yıkanma eylemlerinin gerçekleştirildiği hamamlar eşya bulunmadığı için muhallefat defterlerinde yer almamıştır. Bununla birlikte devlet ricalinin konutlarındaki hamamların halk

hamamlarındaki organizasyon mantığıyla örtüştüğü görülmüştür. Camekanlar hamamların girişinde yıkanmaya hazırlık bölümü olarak kullanılmış ve bu bölümler itina ile döşenmişti. Yine camekandan sonra girilen soğukluk camekanları da hamamda yıkanırken buhardan bunaldığında dinlenmek için çıkıp oturulan ayrı bir oda tarzında genelde havlu kumaşlarla döşenirdi. Harem ve hariciye bölümlerinde bulunabilen camekanlar, konutların %51,7'sinde karşımıza çıkmıştır. Genellikle önemli odaların bulunduğu yerlerde konumlandırıldıkları dikkati çekmekteyse de servis mekanlarına yakın yerlerde de bulunmuşlardır.

Üst sınıfların konutlarına özgü bir diğer mekan bileşeni **abdesthaneler**di. Bunlar yalnızca abdest almak için yapılan küçük odalardı. Camekan ve hamamdan farklı bir mekan bileşeni olarak sadece abdest almak için yapılmışlardı. Konutların yalnız %13,7'sinde görülen bu mekanlarda yalnızca ibrik ve leğenler bulunmuştur.

Büyüdükçe konforu artan konutların mekan bileşenlerinden biri de “**cameşuyhane**”lerdi. Bunlara konutların %10,3'ünde rastlanmıştır ve genellikle camekan, mutfak gibi yine hizmet alanlarına yakın yerlerde bulundukları dikkati çekmiştir. Kazanlarda ve büyük leğenlerde yıkanan çamaşırlar için sular yine buradaki mangal üzerinde güğümlerde ısıtılır, ateş yakmak için odun ve künkler de bu mekanlarda bir köşede bulundurulurdu. Leğen-ibrik, balmumu, künk, çamaşırhane tenceresi ve leğen bu mekanlarda bulunan eşyalar arasındaydı.

18. yüzyılın simgesi haline gelen laleler ve bunların soğanları, üst sınıf kesiminin laleye olan merakı bu çiçeklerin soğanlarına olan talebi arttırmış, bunun neticesinde konutlarda soğanlara ayrı odalar tahsis edilmiştir. Oldukça lüks bir mekan bileşeni olarak karşımıza çıkan **soğan odaları** yalnız 2 yerde görülmüştür. Bunlardan biri Çırağan yalısı, diğeri Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Rumelihisarı'ndaki yalısıdır.

Depolama ve saklama amaçlı kullanıldığı düşünülen **mahzen**ler konutların %24,1'inde (11 adet) mahzenle karşılaşmıştır. Harem, hariciye ve dahiliye bölümlerinde bahçede veya tahtanide yer alabilir; bahçede, kapı girişlerinde, haremde, hariciyede, dahiliyede, hatta yapının içinde farklı bölümlerde, bazen de “zir-i zemin”de olabilirdi. Belgeler mahzenlerin içinde ne olduğuna dair fikir vermemekle birlikte yüklü miktarda paralar müsadere sırasında mahzenlerden çıkarılmıştır.

Dördüncü bölümde **bahçeler** de değerlendirilmiş köşk, kasır, havuzları bulunan bahçeler çiçek tarhları, fıskiye ve sersebillerle canlandırıldıkları gözlenmiştir. Dağ ve deniz manzaralı cepheler, artık “bahçeye nazır” olarak da konumlandırılmışlardır. Bahçeler harem, hariciye ve dahiliye bölümlerini olduğu gibi ve mabeyn odası, divanhane, taş oda gibi bağımsız birimleri de barındırmışlardır.

Beşinci bölümde konutlardaki kumaşlar, metaller ve değerli hammaddeler başlıkları altında incelenmiştir. Oldukça masraflı bir sektör olan tekstil ürünleri ipekli, pamuklu ve yünlü kumaşlar başlıkları altında incelenmiş ne oldukları hakkında kısa bilgiler verilmiştir. ipekli kumaşlarda bürümcük, tafta, canfes, kutnu, çitari, atlas, diba, hare, gezi, kadife, çatma, kemha, seraser, sereng, ağabani, hatai öne çıkarken; pamuklu kumaşların boğasi, bez, alaca, mendil, beledî, dimi, yemeni, çit, tülbent, basma ve yazmalar; yünlü kumaşların çuha, aba, keçe, sof, şal oldukları görülmüştür. Kumaşlarla ilgili malzemenin çeşitliliği ve nicelik değerlerindeki çokluk tasnif yapmayı olanaksız kıldığından kumaşlar bahsine bu kadar değinilmiştir. Bu bölümde ayrıca mobilyalarda ve nesnelere kullanılan değerli hammaddelerin, neler olduğu ne kadar kullanıldığına bakılmıştır. Değerli hammaddelerin kullanımında cariyeler konutları arka planda kaldıkları için değerlendirme dışında tutularak daha sağlıklı bir ortalama ulaşmak istenmiştir. Buna göre en çok tercih edilen malzemenin fağfur olduğu hesaplanmıştır. 30 konutta karşımıza çıkan bu nesnenin bir konuttaki ortalama kullanımı 62,6 adettir. Bunu billur (40,7), beçkâri (27), bağa (19,5), mertebani (14,6), saksonyakârî(12,6), pirinç (6,8), çini(6,5), sedef (3,4), gümüş(2) ve sac(1,8) izlemiştir.

Altıncı bölümde konut mekanlarının tefriş elemanları 15 ana başlık altında ele alınarak bunların üst sınıf konutlarındaki kullanım sıklığı hesaplanmış ve lüks nesnelere işaret edip etmediği anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu değerlendirmede büyük yapı komplekslerini oluşturan üst sınıf konutları ile daha küçük boyutlardaki cariyelerin konutların arasındaki farklılık göz önüne alınmıştır.

Mobilya ve mefruşatlar kategorisinde incelenen eşyalar arasında mak’adlar önde gelen konfor nesneleri olmuştur. Bunlar sedir gibi boydan boya gitmeyen ve minder gibi alçak olmayıp biraz yüksekçe olan küçük sedirlerdir. “Kebir”, “sagir” ve “vasat” boyları bulunmaktadır. Üst sınıf konutlarının mekan bileşenlerinin neredeyse tamamında

karşımıza çıkmıştır. Üst sınıf konutlarında mak'adların bir konuttaki kullanım sıklığının ortalama 49,5, cariyе konutlarında ise 7,4 adet olduğu görölmüştür.

Minderler de mekan bileşenlerinin karşımıza en sık çıkan elemanı olmuştur. Nitelikleri mak'adlar kadar belgelere yansımaya da taam minderi, tennur minderi gibi çeşitleri bulunmaktadır. Bene ve yünle doldurularak kullanılan minderlerde suzeni, çuka, Hint basması, yemeni gibi pamuklu ve yünlük kumşarlar tercih edilmiştir. Üst sınıf konutlarında ortalama 68, cariyelerin konutlarında 7,7 adet kullanıldığı görölmüştür.

Konfor nesnelerinden biri olan yastıklar da okuma, uzanma, yatma eylemlerinin her biri için ayrı tasarlanmıştır. Bunlar da mak'ad ve minderler gibi odadaki mefruşata uygunluk gösterir, kullanıcının varlık düzeyin yansıtan değerli kumaş ve işlemelerden yapılır, baş, yüz, koltuk, köşe yastıkları gibi çeşitleri bulunurdu. Baş yastıkları yüz yastıkları ile birlikte kaydediliği ve sayıca az bulunması, yemeni ve kutni gibi pamuklu kumaşlardan yapılması, baş yastıklarının yüz yastığı olarak kullanıldığını düşündürmüştür. Bunlar cariyе konutlarında 3,3 adet diğer konutlarda 10,8 adet olarak karşımıza çıkmıştır. Yüz yastıkları genellikle yemeni, çuka gibi pamuklu kumaşlardan yapılmış, suzeni adıyla anılan bir tür kasnak işi bu yastıklarda kullanılmıştır. Yüz yastıkları diğerlerine kıyasla yaygınlık göstermiştir. Cariyе konutlarında ortalama 6,6 adet, diğerlerinde 18,6 adet bulunmuştur. Oturma eylemi sırasında kol yaslamak, koltuk altına alarak dayanmak için kullanılan yastıklar "koltuk yastıkları" adıyla anılmışlardır. Cariyе konutlarında bulunmaması bunların lüks nesneler olarak kullanıldıklarına işarettir. Hatai kumaşların gözle görülür derecede öne çıktığı koltuk yastıklarında diba, atlas, keremsud, sandal kumaşlar da kullanılmıştır. Yine Boğdankâri, Lehkâri, Acem dibası, Venedik koltuk yastıkları da ithal edilen yastıklar arasında sayılmıştır. Bir diğer yastık çeşidi "köşe yastığı" idi. Bunlar köşe mak'adı, köşe minderi gibii oturma gruplarında işlevsel olarak kullanılmışlardır. Atlas, hatai, kadife, üstufe, sandal kumaşlarında işleme, suzeni, tel, sırma gibi değerli maddeler ve işlemeler kullanılmıştır. Tıpkı koltuk yastıkları gibi köşe yastıklarının da cariyе konutlarında bulunmaması, az rastlanılan bir yastık çeşidi olduğunu göstermektedir ve konutlarda ortalama 7,6 adet bulunduğu tespit edilmiştir.

Avrupa oturma sitilini yansıtan sandalyeler, konut mobilyaları arasında yaygınlık kazanmasa da, 9 konuttaki varlığı üst sınıflar arasında yaşam alışkanlıklarında önemli

dönemeci ifade eder. Avrupa ile ilişkilerin 18.yüzyılda mesafeli ve yargısız oluşu, tıpkı Frenkkâri, Hintkâri, Boğdankâri, Lehkâri, Engürüskâri nesnelerde görüldüğü gibi, sandalyelerin kullanımında da olağan bir değişimi ifade eder. Öyle ki marangozkâri sandalyelerin bulunması, Avrupa sitilindeki oturma elemanlarının, siparişe yerli işçilere yaptırıldığı anlaşılmıştır.

İskeleler ise bugünkü anlamlarının aksine, her zaman oturma elemanı değillerdir. Belgelerde görülen “hoşaf iskemlesi”, “münakkaş iskemle üzerinde kebir ayine-i endam” iskemlelerin aynı zamanda üç veya dört ayaklı bir nevi sehpa vazifesi gördüğünü göstermiştir. Sandalyeler gibi döşemeleri bulunmayan iskemlelerin sedef, çini, bağa gibi değerli hammaddelerde bezendikleri görülmüştür. Cariye konutlarında 1,5, diğer üst sınıf konutlarında 3,5 oranında kullanılması, iskemlelerin de yaygınlık göstermediğinin işareti olup, bu nesnelerdeki lüks unsurlar yapım ve işleme malzemelerinde görülmüştür.

Çekmece ve piştahtalar konutlardaki dekoratif unsurlar olarak karşımıza çıkmıştır. Çekmeceler evrak, değerli küçük silahlar, kutsal eşyalar, para, iplik, hurdavat, tarçın gibi baharatların saklandığı gözlü dolaplardır ve Frengi ve Hintkâri gözlü, sürmeli, aynalı gibi farklı tarzlarda bulunurdu. Ayrıca rengine ve cinsine işaret ettiğini düşündüğümüz şu özellikler haizlerdi: Çınar, Tombak harçlı, ceviz, rugani, kırmızı. Piştahtalar ise bir nevi çalışma masası veya tuvalet masası (kebir aynalı piştahtalı dolap, içinde sakal tarağı bulunan rugani piştahta) görevi görmüşlerdir. Bazen gözleri, çekmeceleri bulunan bu masa türündeki mobilyalar sedefli, varaklı, ceviz, rugani, tahta, abanos özellikler gösteriyordu. Çekmece ve piştahtaların seyrek kullanımı ve bezemelerindeki görsel sunum bunların lüks mobilyalar olduğunu göstermiştir. Cariye konutlarında çekmeceler 1,8, piştahtalar 1,3; diğer üst sınıf konutlarında ise çekmeceler ortalama 3,1; piştahtalar 2,4 adet olarak yer almıştır.

Mefruşat arasında yer alan perdelerin odalara zengin bir görünüm verdiği gözlenmiştir. Tekstil ürünlerinin değerli olduğu bu yüzyılda perdelerin üst sınıf konutlarındaki nicelik değerlerinin yüksekliği ile birlikte tek tip perdenin bulunmaması dikkate değer bir durumdur. Perdeler pencere perdesi, cam perdesi, zar perdeler, kapı perdesi, ocak perdesi olmak üzere çeşitlilik gösterirdi. Pencere perdeleri yaygınlık gösterirken, (üst

sınıf konutlarında ortalama 41,8, cariye konutlarında 3,3) cam perdeleri yalnız Boğaz'da yeni inşa edilen yalılarda ve Seyyid Hasan Paşa'nın 2 hanesinde bulunmuştur. Bunun, camların yapı malzemesi olarak kullanılmaya başlanmasıyla ilgisi vardır. Ayna gibi camın da ebatlarının büyütülebileceği bir teknolojinin gelişmesiyle, pencerelerin üzerine camla kapatılan tepe pencereleri yapılmaya başlanmıştır. Dolayısıyla cam perdeleri, konutlardaki bu yeniliği temsil ettiğinden lüks bir malzeme olarak değerlendirilmiştir. Zar perdeler ise beden odaklı ısınmanın yaygın olduğu 18. yüzyılda odadaki mevcut ısının kaybını önlemek amacıyla bir nevi yalıtım unsuru olarak kullanılıyordu. Bu perdeler katlanıp kaldırılması veya asılmasında kolaylık olması içinde çok kanatlı olur, özel çivilerle duvarı boydan boya kaplardı. Cariye ve diğer üst sınıf konutlarının çoğunda görülmekle birlikte cariye konutlarında ortalama 1,1, diğer üst sınıf konutlarında 3,6 adettir. Kapı perdeleri de zar perdeleri ile aynı mantık çerçevesinde yapılmış, aba gibi kalın kumaşlardan üretilmiştir. Cariye konutlarında ortalama 2, diğer üst sınıf konutlarında 11, 4 adet görülmüştür. Ocak perdesi ise tek bir konutta, Sarayî Zekiye Kadın'ın Ahırkapı'daki hanesinde görülmüştür. Ocak yaşmağı ile aynı vazifeyi gören ocak perdelerinin farkı yere kadar uzanması ve taşraya özgü bir nitelik taşımasıdır.

Belgelerde yer yaygılarıyla ilgili çeşitli terimlere rastlanmış, konutlarda en çok seccade (10,3) ve keçe (9,6) kullanıldığı görülmüştür. Seccadeler bu yüzyılda yalnız namaz kılmak için değil, yer yaygısı vazifesi de görüyordu. Namaz için üretilenlerin kimileri "saf seccadesi"dir ve birden fazla kişinin namaza kılması için büyükçe yapılmıştır, kimileri ise mihraplıdır. Keçeler ise yaygınlık gösteren diğer yaygılardır. Orta keçesi, yan keçesi gibi terimler kullanım yerlerini tanımlıyor. Bu yaygıları ihram (7), kilim (5) ve kaliçeler (4,2) takip ederdi. Bugün evlerde yaygınlık gösteren hasır yalnız 4 konutta ve şilte 3 konutta karşımıza çıkmıştır. Halı ise sevilmeyen bir ürün olsa gerek, çünkü sadece Hizmetkar Ümmügülsüm'ün Sultantepe'deki hanesinde görülmüştür.

18. yüzyıl öncesinde kiblenuma ve kum saatleri kullanılırken, bu yüzyılda üst sınıf konutlarında mekanik saatlerin yaygın olarak kullanıldığı dikkati çekmiştir. Cariye konutlarında ortalama 1,3, diğer üst sınıf konutlarında 6,8 adettir. Toplumun üst tabakasının ulaşabildiği saatlerin konutlarda karşımıza çıkan saat çeşitleri "asma" tabir edilen duvar saatleri ile "pandül" adı verilen ayaklı saatler, çalar saat, iki tarafı billur

saat gibi zarif işçilik barındıran saatler, maden saat, “basma saat” isimli bir tür saat, çekmece ve piştahta saati adında daha küçük boyutlu saatlerdir. “Divanhane saati” de mekanla özdeşleşmiş bir saat olarak karşımıza çıkmıştır ve belki ayaklı büyük saatleri ifade etmek için kullanılırdı. Saatlerde lüks unsurun göstergesi olan inci, altın, elmas, mücevher gibi değerli madenler yer almıştır. Kişiye özel koyun saatleri ve bu saatlerin kösteklerindeki değerli altın, sim, sırma gibi madenler ve işçilik de dikkate değer derecededir. Asma saatlerin zarfta, küçük saatlerin de keselere konularak muhafaza edildiği anlaşılmıştır.

Tıpkı cam gibi ayna teknolojisindeki gelişim, aynaların arzu edilir nesneler olarak konutlarda kullanımını beraberinde getirmiştir. Önceleri görüntüsü net olmayan küçük el aynaları kullanılırken, ayna kalitesindeki iyileşme, ayna boyutlarının büyümesini sağlamıştır. Böylece endam aynaları üretilmiş, üst sınıf arasında talep gören bir nesne olmuştur. Nadir görülen bu aynalar, bulundukları odanın isimlendirilmesini etkileyecek derecede değerliydi. Genel itibariyle belgelere yansıyan aynalar sandıklarda, dolaplarda, şamdan, piştahta, musavver çekmece, kapaklı dolaplar üzerinde görülmüş; simli, incili, elmaslı, elmas traşlı, billur, zümrütlü, yakutlu, kadife işlemeli, armalı, çeşitlerine rastlanmıştır. Cariye konutlarında 2,3, diğer üst sınıf konutlarında ortalama 9,3 adet kullanılmışlardır.

Kutsal eşyalar, lihye-i şerif (sakal-ı şerif) ve kabe puşidesi olmuştur. Bu nesnelerin ulaşılabilirliği ender rastlanan bir durumdu. Bu nedenle yalnız 2 konutta görülmüştür.

Konutların oturma mekanlarında askılarla da karşılaşmıştır. Belgelerde 2 çeşit askı ile karşılaşmıştır. Bunlardan biri oda süsleme elemanı olarak kullanılan askılar, diğeri kavhe, ibrik askısı gibi askılardır. Bu bölümde ele alınan askılar ilkidir ve 9 konutta karşımıza çıkmıştır. Bu nesnelerin bir cariyenin konutunda yer alması ve üst sınıfların konutlarda 2,6 oranında kullanılması levhalar gibi lüks olduklarını göstermektedir.

18. yüzyıl Osmanlı toplumunda misafir ağırlamanın adabı arasında odanın buhurlanması ve ziyaretçinin gül suyu ile serinletilmesi esastır. Bu çerçeveden bakıldığında 33 konut içinde cariyе konutlarında ortalama 2,5, üst sınıf konutlarında 7,5 adet bulunması gülabdan ve buhurdanların yaygın kullanımına işaret etmiştir.

Vazo terimi henüz Osmanlı gündelik yaşam gramerine girmemiş, bunun yerine kullanılan şişe ve bardaklar da çok az konutta yer almıştır. Lüks bir kullanıma işaret eden bu nesneler 3 yalıda, lale bardağı, lale saksısı, lale su çanağı, lale şişesi, şükufe şişesi olarak karşımıza çıkar. Başka bir konutta görülen mavi şükufe tablası, çiçeklerin sapsız olarak da görsel bir sunumla konutlarda bulunabileceğini göstermiştir.

Mekan bileşenlerindeki levhalar, Osmanlı konutlarında duvara asma geleneğinin yeni ortaya çıktığını göstermesi bakımından önemlidir. Tablo geleneğinin olmayışı besmele, elvah-ı çar, hilye-i şerif, ashab-ı kehf içerikli levhaları öne çıkarmıştır. Siparişler üzerine oluşturulan bu levhaların yalnız 7 konutta bulunması da (Ortaköy'deki yalıda sayısı 16'yı buluyordu) levhaların lüks nesneler arasında gösterilmesini sağlamıştır.

Tekstil ürünlerinin isimleri ve mahiyetlerinin zamana ve coğrafyaya bağlı değişimi, bu ürünler hakkında net yargılara varmamızı zorlaştırmıştır. Örtüler içinde peşkirler, makremeler, puşideler, peşkunlar, yağlıklar, boyamalar yer alır ve ilk üçü kullanıldığı alanlara göre isimlendirilmişlerdir. İşlemelerindeki zerafet ve malzemelerindeki değerli maddeler lüks tekstil ürünlerle karşı karşıya olduğumuzu göstermektedir. Peşkirler kahve peşkiri, berber peşkiri, sofrta ve taam peşkiri, abdest peşkiri; makremeler gülâb makremesi, kahve makremesi, aş makremesi, taam makremesi, yemek makremesi, yağ makremesi, şerbet makremesi, çamaşır makremesi, abdest makremesi; puşîdeler mak'ad puşîdesi, minder puşîdesi, kahve puşîdesi, yastık puşîdesi, döşek puşîdesi, tennur puşîdesi, yedek puşîdesi, kese puşîdesi, taht-ı revan puşîdesi, şilte puşîdesi başlıkları altında incelenmişlerdir. Burada kahve peşkiri, kahve makremesi ve kahve puşîdesi örneğinden yola çıkarak anlatacak olursak kahve peşkirleri kahve sunumunu yapan kişinin üzerine taktığı bir çeşit örtüdür. Kahve makremesi kahve fincanı veya zarfının yanında içecek şahısa takdim edilen dantelli olduğunu düşündüğümüz bir nevi mendil, kahve puşidesi ise kahvenin soğumasını engellemek üzere kahve cezvesinin ya da fincanın üzerini örten örtüdür. Sofra bezi anlamına gelen peşkûnların nasıl bir kullanıma hizmet ettiği anlaşılamamıştır. Yağlıklar da üzerinde ihtilaflı olunan bir konu olmuş, peşkire benzer bir kullanımı olduğu düşünülmüştür. Yağlık, çevre ve yemenilerle birlikte anılan boyamaların da bir çeşit el bezi olduğu sanılmaktadır. Bu ürünlerin konutlardaki kullanımına bakıldığında kahve peşkirlerinin ortalama 4,5 kullanıldığı, toplamda peşkir kullanım ortalaması incelendiğinde 2,5 adet olduğu hesaplanmıştır.

Makremelerde de kahve makremeleri öne çıkmış, toplamda bir konutta makreme sayısının ortalama 20,5 olduğu görülmüştür. Puşideler arasında da yine kahve puşideleri yaygınlık gösterir, toplamda ise bir konutta ortalama 9,4 adet puşide kullanıldığı tespit edilmiştir. Peşkun yalnız bir yerde 2 top halinde bulunmuştur. Yağlık ve yemenilerin konutlardaki ortalama sayısı 23,7, boyamaların ise 10,5 adet olduğu anlaşılmıştır.

Osmanlı gramerinde tekstil ürünleri ile ilgili kelimelerin birbiri yerine kullanılabilen bir esnekliğe sahip olduğu yatak takımları arasında yer alan döşekler mevzusunda anlaşılmıştır. Belgelerde yer alan “döşek kılıfı”, “döşek çarşafı”, “döşek puşidesi”, “döşek yüzü” birbirine yakın kelimelerdir. Osmanlı konutunda odaların işlevsel kullanımdan uzak olduğu görülmüştü ve yatak takımlarının çoğu mekanda bulunması bu durumla ilişkilendirilmişti. Konutlarda döşek kullanımının ortalaması 3,7, yatakların ise 5,8 olduğu görülürken cariyeye konutlarında ise yatak bulunmazken ortalama 2,5 adet döşek kullanılmıştır. Yatak ve döşek bağı olarak belgelere yansıyan ve döşeklerin katlanıp bağlanarak kaldırılmasına yaradığı düşünülen bu nesne cariyeye konutlarında yaygın olarak kullanılmıştır. Cibinliğin de konutlarda çok tercih edilmediği anlaşılmıştır. Biri cariyeye hanesi olmak üzere 7 konutta karşımıza çıkmıştır. Yorganlar cariyeye konutlarında ortalama 8,8, diğer üst sınıf konutlarında 21,7; çarşafların cariyeye konutlarında 6,6 adet, diğer üst sınıf konutlarında 12,9 adet bulunduğu görülmüştür.

Aydınlatma unsurları arasında yer alan fener ve kandillerin lüks bir nesneye işaret ettikleri anlaşılmış, şamdanların ise yaygın olarak kullanıldığı görülmüştür. Bir konutta ortalama 10 adet, cariyeye konutlarında ise 1,1 adet şamdan bulunduğu hesaplanmıştır. Fanuslar ise ışığın sönmesini engellemek üzere şamdanlarda kullanılmıştır. Billur fanus gibi belgelere yansıyan diğer fanus çeşitlerinin ise içinde örneğin saat konulmak üzere kullanıldığı düşünülmekle birlikte bu konuda yeterli bilgi belgelere yansımamıştır. Aydınlatma unsurları arasında yer alan “sofra-i şem” yani mum sofraları da konutların çoğunda bulunmaktadır. Mumların altına akmalarını engellemek için yerleştirilen bu nesneler ortalama bir konutta 3,5 adet bulunmaktaydı. Şem’-i Asel yani Balmumu aydınlatmada kullanılan asıl unsur olarak karşımıza çıkar ve konutlardaki miktarı genellikle kıyye cinsinden, bazen de sandık cinsinden ifade edilirdi ve 30, 40, 60, 105, 130 kıyye şem’-i asel bulunan konutlarla karşılaşılmıştır.

Kişisel bakım eşyaları arasında sürmedan, gözlük, mendil, yelpaze, ustura az sayıdaki konutta görülen nesneler olmuş, tarak, yelpaze, tespih, dürbün ise daha sık karşılaşılan nesneler arasında yer almışlardır. Bu nesnelerin kendilerinden ziyade üretiminde kullanılan malzemeler ve üzerindeki değerli maddeler lüks kullanımlarına işaret etmiştir. Makaslara da yalnız 9 konutta rastlanmış, içlerinde mum makası, kağıt makası gibi işlevsel kullanılanlar görülmüştür. Zaman ve kible tayinine yarayan kiblenuma 2 konutta birer tane görülmüştür. 6 konutta yer alan sineklik, yelpazeler gibi seyrek kullanılan konfor içerikli nesneler olarak kullanılmıştır.

Kokular edhan-ı mütenevvia adı altında genellenirken, özelde amber, misk, öd ve yağların kullanıldığı anlaşılmıştır. Tütün veya kahve içiminde güzel koku vermesi amacıyla amber kullanılmış miskal ve parça cinsinden konutlarda bulunan kıymetli bir nesnedir. 11 konutta kullanılırken cariye konutlarında görülmemiştir. Miskin 7 konutta sabunlarda ve macunlarda şifa vermesi amacıyla kullanıldığı, 22 konutta öd parçalarının yakılmak suretiyle güzel koku elde edildiği görülmüştür.

Keyif verici maddeler ve donatılarının, kahve gibi yaygın olarak kullanıldığı görülmüştür. Bu kullanım duhan kesesi, duhan tablası, duhan bohçası gibi tütün saklama ürünlerinin de yaygınlığını açıklamaktadır; Nargile, çubuk ve lüle vasıtasıyla içilen tütünün yan ürünleri de belgelere yansımıştır. Tütüne 14, nargileye 10, çubuğa 8, lüleye 3 konutta rastlanmış, en çok çubuk kullanımının (bir konutta ortalama 30,1 adet) olduğu görülmüştür. Çubuklarda güzel kokusu nedeniyle kehribar sıklıkla kullanılmış, yasemin ve kiraz çubuklar tercih edilmiştir.

Mutfak eşyaları da yemek kültürüne ilişkin veriler sunmuştur. Toplu olarak yemek yenmeyen bu evlerde çocukların, kadınların ve erkeklerin sofraları ayrı kurulduğundan sini adı verilen tablaların birden fazla olduğu görülmüştür. 24 konutta bulunan sinlerin bir konuttaki ortalama kullanımı 4,5 olarak hesaplanmıştır. Cariye konutlarında ise 2 yerde görülür ve birinde 1 diğesinde 2 adet bulunmuştur. Tepsiler ise sunum ve pişirmede kullanılan öğeler olmuş, hoşaf, kahve, kadayıf, baklava tepsisi, kapaklı tepsi gibi çeşitlerine rastlanmıştır. Altın, sim, nühhas, maden, revgani malzemelerden yapılan tepsiler Konutların 30'unda, cariye konutlarının 6'sında karşımıza çıkmış bir konuttaki ortalama kullanımı 8 adet olarak, cariyelerde ise 2 olarak görülmüştür. Leğen ve ibrikler

takım olarak kullanıldıkları gibi, isimlerinden çok çeşitli alanlarda kullanılan nesnelerin aynı isimle nitelendiği anlaşılmıştır. Abdest leğeni, çamaşır leğeni, hamam leğeni, kandil leğeni bunlardan bazılarıdır. İbriklerde de benzer durum olup kahve ibriği, çay ibriği, şerbet ibriği, matara ibriği çeşitleri vardır. Leğen ve ibrikler toplu olarak ele alındığında bir konutta ortalama 18,4 adet kullanılmış, cariyе konutlarında 3,8 adet yer almıştır.

Tabak, tas ve kaseler kullanıldıkları alan, yapıldıkları malzeme ve üretildikleri yere dair bilgiler tasnif edilip değerlendirilmiş bu değerlendirme sonucunda bir konutta ortalama 37,5 adet tabak (cariye konutunda 11,6 adet), 8,6 adet tas (cariye konutunda 1,6), 30,7 adet kase (cariye konutunda 1,6) bulunduğu görülmüştür.

18. yüzyıl sofralarında yemek yeme aracı olarak kullanılan kaşıkların işlevselleştiği dikkati çekmiştir. Şeker kaşığı, taam kaşığı, hoşaf kaşığı gibi isimlerle anılan bu nesneler yapıldıkları malzemelerle de değerli nesneler arasında yer alıyordu. Bir konutta ortalama 35,5 adet kullanıldığı anlaşılmıştır. Cariye konutları arasında ise yalnız 3 yerde karşılaşılmış bunlardaki adetlerinin ise 10, 11 ve 30 olduğu görülmüştür. Sofralarda bıçak kullanımı 19. yüzyıla kadar nezakete aykırı görülmüş, belgelerde yer alan bıçaklar statüye işaret eden silah türünden objeler olmuştur.

18. yüzyıl üst sınıf konutlarında tercih edilen bardakların çoğunu billur bardaklar oluşturuyordu. Bunların yanı sıra fağfur, mermer, sırça, gergedan boynuzundan yapılmış bardaklara da rastlanmıştır. Yine bardaklar arasında saksonya, sakız, ingiliz, beç bardakları dikkati çekmiş bardakların çoğunlukla kutularda ve sepetlerde muhafaza edildiği görülmüştür. Bardak kullanımının da bir konutta 20,5, cariyе konutunda 6,5 adet olduğu hesaplanmıştır.

Kimi konutlarda sayısı 200'ü bulan fincanların bir konutta ortalama 42,1 adet cariyе konutlarında ise ortalama 13,6 adet bulunması kahveye düşkün bir toplumla karşı karşıya olduğumuzu göstermiştir. Su gibi içeceklerin konulduğu karlık ve sürahiler 18.yüzyılda seyrek kullanılan ve lüks nesneler olmuş, karlık 5, sürahi 3 konutta bulunmuştur.

Yemek kapları lenger ve sahan adlarıyla anılmış, pişirme araç-gereçlerini tencere (ortalama 13,6 adet), kazan (ortalama 2,1 adet) ve tavalar(ortalama 2 adet) oluşturmuştur. Güğüm(ortalama 3,4 adet), bakraç(ortalama 2,8 adet), kumkuma,

mataralar(ortalama 2,1 adet) suyun taşınması, ısıtılması gibi işleve sahip malzemeler olarak karşımıza çıkmıştır. Kepçe (ortalama 2 adet) ve kevgirler(ortalama 1,6 adet), süzgeçler (ortalama 2,9 adet), satıllar(ortalama 1,7 adet), havanlar(ortalama 1,6 adet) yemeğin hazırlanması aşamasında kullanılır, kavanozlar (ortalama 12,8 adet) saklama nesneleri olmuştur. Adı geçen malzemelerin tamamı tanımlanmaya çalışılarak, konutlardaki kullanım sıklığı değerlendirilmiştir. Bu kısımda son olarak belgelerde “evânî” adıyla kaydedilen mutfak araç-gereçlerinin neler olduğu ve bunların tek başlık altında değerlendirilerek kıyye cinsinden kaydının tutulmasının malzeme ve nitelik açısından değerli görülmeşi anlatılmaya çalışılmıştır.

Konutlardaki ısınmanın ocak, tandır ve mangallarla sağlandığı anlaşılmıştır. Mekanların başta gelen ısıtma sistemi ocaklar olmuştur. Tandır anlamına gelen tennur ısınmak için kullanılan ancak konforlu olmayan bir ısınma aracıdır. 10 konutta karşımıza çıkmış, bunlarının 3’ünü cariyeye konutları oluşturmuştur. Mangalların ise hem pişirme, hem de ısınma aracı olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Yaygın olarak 18. yüzyıl konutlarında görülen mangalların bir konutta ortalama 2,8 adet kullanıldığı, cariyeye konutlarında ise 1 adet kullanıldığı tespit edilmiştir. Mangallarda maşa ve tahtalar ile hatab ve kömürler yakma malzemesi olarak kullanılmıştır.

Banyo ve temizlik eşyaları hijyen şartlarını, dolayısıyla konutlardaki konforu göstermiştir. Lüks nesneler arasında yer alan bu eşyalar içinde hamam döşemesi, camekan döşemesi veya camekan takımlarının ortalama 1,8 adet kullanıldığı hesaplanmıştır ve bunların camekan bölümlerinde genellikle havludan üretilen mak’ad, minder, seccade gibi oturma elemanları olduğu anlaşılmıştır. Hamam takımı (bir konutta ortalama 2,1 adet) ise bohçalarda yer alan yıkanmak için gerekli esas nesnelerdir. Hamam gömleği ortalama 2,4 adet, Futa ortalama 3,9 adet, cariyeye konutlarında 1,3adet, hamam taşı 2,8 adet, havlu 14,2 adet, cariyeye konutlarında 12,1 adet kullanılmıştır. Sabunlar ise 11 konutta bulunmuş kutu, çuval, sepetlerle üst sınıf konutlarında yer almıştır. Kıyye cinsinden de belgelere yansıyan sabunların 496 kıyyeye varan ağırlıklara sahip oldukları anlaşılmıştır. Konut hijyeni ile ilgili 7 konutta çamaşır leğenleri bulunmuş, ebatlarının çok büyük olduğu düşünülen bu çamaşır leğenleri bir konutta ortalama 2,5 adet yer almıştır.

Kitaplar gibi yazı takımlarının seyrek kullanımı da bu nesnelerin lüks olduğunu göstermiştir. Bunların konutlardaki oranları şu şekilde görülmüştür: Devat 3 adet, makas 2,1 adet, rigdan 1,2 adet, hokka 2,1 adet, hilal 3,2 adet, rahle 1 adet, hatem 2,7 adettir.

Kantar, velence, terazi gibi ölçme araçları arasında hassas ağırlıkları tartan vezneler dikkati çekmiştir. Değerli nesnelerin tartıldığı bu aletlere üst sınıfların ihtiyacı olduğu, 12 hanede ortalama 3,1 oranında bulunmasından anlaşılmıştır.

Statü simgesi olarak kullanılan ve çoğunun hazine odası gibi değerli eşyaların bulunduğu yerlerde muhafaza edilen silah takımlarının da lüks nesneler arasında yer aldığı üstlerindeki işleme ve değerli malzeme ve mücevherlerden anlaşılmıştır. Ateşli ve ateşsiz olarak iki çeşidi bulunan silahlar arasında ateşli silahları tüfek (bir konutta ortalama 10,4 adet), piştov (5,7 adet), tabanca ve filintalar (2 adet) oluştururken ateşsiz silahları bıçak (4,2 adet), hançer (1,5 adet), satır-çakı (1 adet), tobuz (3,3 adet), kılıç (5,3 adet), gaddare (7 adet), teber (4,2 adet) ve mızrak (1,6 adet) oluşturduğu tespit edilmiştir.

Koşum takımlarının da bir paşanın statüsünü gösteren lükse dair eşyaları yansıttığı görülmüştür. Bu nesneler arasında rikab (36,7 adet) ve rahtlar (25 adet) önde gelen koşum takımları arasındadır. Diğerleri arasında gaşiyeler 16,4 adet, üzengi 2,5 adet, eyer 7,5 adet, at örtüleri 5,6 adet, kolan-kuşak 4 adet, rişme 3,2 adet olarak bir konuttaki ortalama sayısı olarak tespit edilmiştir.

Üst sınıfların entelektüel tarafını ortaya çıkaran kitapların belgelerde ortaya konan değerleri çoğu yazma olan bu eserlerin sanatsal yönüne işaret etmektedir. İsimlerini okumakta güçlendiğimiz kitapların içerikleriyle ilgilenilmeyerek kabaca bir tasnifle genellikle fıkıh, tarih, edebiyat gibi alanlara dair kitapların öncelikte olduğu coğrafya, tıp gibi kitapların da bulunduğu görülmüştür. Sözlükler ve basma kitapların da az sayıda olsa da konutlarda bulunması farklı dillerle ve basımdaki yeniliklerle olan münasebeti göstermiştir. Kitaplarla ilgili nicelik değerlerin üst sınıf konutlarında ortalama 41,5 adet, cariyelerin konutlarında ise 1 veya 2 adet olduğu tespit edilmiştir.

KAYNAKLAR

-
- [1] Altınay, A.R., (1973). Lale Devri, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Kültür Yayınları, Ankara.
- [2] Gölpınarlı, A., (1951), Nedim Divanı, İnkılâp Kitabevi, İstanbul.
- [3] Kozanoğlu, A., (1966). Patronalılar, Atlas Kitapevi, İstanbul.
- [4] Özakpınar, Y., (1997). Batılılaşma Meselesi ve Mümtaz Turhan, Kubbealtı Neşriyat, 16, 173, İstanbul.
- [5] Küçükömer, İ., (1994). Düzenin Yabancılaşması, Bağlam yayıncılık, İstanbul.
- [6] Mardin, Ş., (1994). “Türk Siyaseti’nin Açıklayabilecek Bir Anahtar: Merkez-Çevre İlişkileri”, Makaleler 1, Türkiye’de Toplum ve Siyaset, İletişim Yay, 47, İstanbul.
- [7] Bilge, A., (1966). Nevşehir ve Lale Devri Tarihi, 115, Konya.
- [8] Levis, B., (2000). Modern Türkiye’nin Doğuşu, Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- [9] Berkes, N., (2002). Batıcılık, Ulusçuluk ve Toplumsal Devrimler, İstanbul.
- [10] Karahasanoğlu, S., (2009). A Tulip Age Legend: Consumer Behavior And Material Culture In The Ottoman Empire (1718-1730).
- [11] Pamuk, Ş. (2000). İstanbul ve Diğer Kentlerde 500 Yıllık Fiyatlar ve Ücretler, 1469-1998, Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, Ankara.
- [12] Hamadeh, S. (2010), Şehr-i Sefa. İletişim Yayınları, 55-75, İstanbul.
- [13] Karahasanoğlu, S. (2010). “İstanbul’un Lale Devri mi? Tarih ve Tarih Yazımı”, Tarih İçinde İstanbul Uluslararası Sempozyumu, 14-17, Türkiye. http://www.fatih.edu.tr/~ayasar/HIST236/S_Karahasanoglu_Istanbulun_Lale_Devri_mi.pdf Erişim tarihi: 10.01.2015
- [14] T.C. Online Etymology Dictionary, Luxury, http://www.etymonline.com/index.php?allowed_in_frame=0&search=luxury&searchmode=none, 20.04.2015.
- [15] Berry, C. (1994). The Idea of Luxury, A Conceptual and Historical Investigation, Cambridge University Press, Cambridge.
- [16] Dinç, Z., (2010). Luxury And Design: Luxury As A Historical And Cultural Design Phenomenon, İzmir Ekonomi Üniversitesi, İzmir, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- [17] Sombart, W. (1994). Aşk, Lüks ve Kapitalizm, Pharmakon Yayınları, 166,167, İstanbul.

- [18] Mouzafereddin, A., (1882). Redhouse's Turkish Dictionary, Londra.
- [19] Mallouf, N., (1856). Dictionnaire Français-Turc, Paris.
- [20] Tanyeli, U., (2006). "Lüks ve Konfor Normları", Soframız Nur Hanemiz Mamur, (ed) Suraiya Faroqhi & Christoph Neumann, KitapYayınevi, İstanbul.
- [21] Tanyeli, U., (2013). İstanbul'da Mekan Mahremiyeti'nin İhlali ve Teşhiri, Gerilimli Bir Yüzyıl, Metis Yayıncılık, 41, İstanbul,
- [22] Samancı, Ö., (2006). "19. Yüzyılın Birinci Yarısında Osmanlı Elitinin Yeme-İçme Alışkanlıkları", Soframız Nur Hanemiz Mamur, (ed) Suraiya Faroqhi & Christoph Neumann, KitapYayınevi, 185-208, İstanbul.
- [23] D'Ohsson, M., (t.y) XVIII.Yüzyıl Türkiye'sinde Örf ve Adetler, Tercüman Yayınları, İstanbul.
- [24] Veblen, T. The Theory of the Leisure Class, <http://moglen.law.columbia.edu/LCS/theoryleisureclass.pdf>, Erişim tarihi: 10.4.2015.
- [25] Montagu L., (2004). Doğu Mektupları, çev. Murat Aykaç Eringöz, Ark Yayınları, İstanbul.
- [26] TDK Sözlüğü, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts, 20.04.2015
- [27] T.C. Webster Dictionary, luxury, <http://www.merriam-webster.com/dictionary/luxury>, Erişim tarihi: 15.04. 2015.
- [28] T.C Oxford Dictionaries, luxury, <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/luxury>, Erişim tarihi: 15.04.1015.
- [29] Paquot,T., Lükse Övgü https://canyayinlari.com/book_data/9789750712128.1_preview.pdf, Erişim tarihi: 06.04.2015
- [30] Seyidoğlu, H. (1992). Ekonomik Terimler Sözlüğü, Güzem Can Yayınları, İstanbul.
- [31] Hümeriç, P ve Baban, E. Simmel, Veblen Ve Sombart'ın Penceresinden Hedonik Tüketim: Ütopyada Negotium Ve Otium, <http://globalmediajournaltr>.
- [32] Maslow, A., <http://www.afirstlook.com/docs/hierarchy.pdf>. Erişim tarihi: 06.04.2015
- [33] Carty, B., (2003). "The Great Pretenders: The Magic of Luxury Goods", 14 (3):10-17 <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1467-8616.00267/abstract>, Erişim tarihi: 01.04.2015.
- [34] Orlandi, A.C., (2009). 21.Yy.Da Türkiye Mücevher Endüstrisinde Katma-Değer Dinamiği Olarak Endüstri Tasarımı Ve Küresel Rekabet. `Made In Italy' Örneği Üzerinden Bir Model Önerisi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Endüstri Ürünleri Tasarımı Anabilim Dalı, s.16.
- [35] Paquot,T., Lükse Övgü https://canyayinlari.com/book_data/9789750712128.1_preview.pdf, Erişim tarihi: 06.04.2015

- [36] Kıyan, Ş., (2013). “Kimlik ve Tüketim İlişkisini Tersinden Düşünmek: Lüks Ürünlerin Taklitleri ile Kimlik Oluşturma”, Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi, 5-1: 53-78.
- [37] Kıray, M., (2005). Tüketim Normları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma, Bağlam Yayıncılık, İstanbul, s.15.
- [38] Tomar, C.i (2006). “Müsadere”, DİA, 36:65-67.
- [39] Kanar, M., Osmanlı Türkçesi Sözlüğü, <http://www.sevde.de/OsmanliTurkcesiSozlugu.pdf>, Erişim tarihi: 15.05.2015.
- [40] Telci, C., (2007). “Osmanlı Devletinde 18.Yüzyılda Muhallefat Defterleri ve Müsadere Süreci”, Tarih İncelemeleri Dergisi, İzmir, 22 (2): 145-160.
- [41] Sertoğlu, M., (1986). Osmanlı Tarih Lûgatı, Enderun Kitabevi, İstanbul.
- [42] Emecen, F.M., (1995). “Başbakikulu Defterlerine Dair”, Osmanlı Türk Diplomatîği Semineri 30-31 Mayıs 1994 Bildiriler, İstanbul, 168.
- [43] BOA. D.BŞM.MHF. 12887
- [44] BOA. D.BŞM.MHF. 12885
- [45] BOA. D.BŞM.MHF. 12939
- [46] BOA. D.BŞM.MHF. 12629
- [47] BOA. D.BŞM.MHF. 12494
- [48] BOA. D.BŞM.MHF. 12467
- [49] BOA. D.BŞM.MHF. 12557
- [50] BOA. D.BŞM.MHF. 12365
- [51] BOA. D.BŞM.MHF. 12784
- [52] Kınalızâde Ali Efendi (2007). Ahlâk-ı Alâ’i, Klasik Yayınları,
- [53] Yılmaz, C., (1999) “Siyasetnameler ve Osmanlılarda Sosyal Tabakalaşma”, Osmanlı IV: 69-81.
- [54] İnalçık, H. (2011). Kuruluş ve İmparatorluk Sürecinde Osmanlı, 88-89, İstanbul.
- [55] BOA. D.BŞM.MHF. 12457
- [56] BOA. D.BŞM.MHF. 12459
- [57] Süreyya, M. (1996). Sicill-i Osmanî .III, haz. Nuri Akbayan-Seyit Ali Kahraman, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- [58] BOA. D.BŞM.MHF. 12580
- [59] BOA. D.BŞM.MHF. 12582
- [60] Yılmaz, M. (2008). “Mehmed Paşa (Tiryaki, Hacı)”, Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi, İstanbul, YKY, 2: 173.
- [61] Sakaoğlu, N., (1990). Bu Mülkün Sultanları, Oğlak yayınları, İstanbul.

- [62] Süreyya, M. (1996). Sicill-i Osmanî IV, haz. Nuri Akbayer-Seyit Ali Kahraman, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- [63] BOA. D.BŞM.MHF. 12578
- [64] BOA. D.BŞM.MHF. 12876
- [65] Tektaş, N., (2002). Sadrazamlar, Osmanlıda İkinci Adam Saltanatı, İstanbul.
- [66] BOA. D.BŞM.MHF. 12650
- [67] BOA. D.BŞM.MHF. 12659
- [68] YVOA, (2008). “Hekimoğlu Ali Paşa”, YVOA,
- [69] Özen, Ş., (2008). “Abdullah Paşa (Muhsinzade)”, YVOA, 1: 20.
- [70] Çağatay, N., (1992). Mustafa Nuri Paşa, Netayic’ül vukuat, Ankara.
- [71] Tanman, B., (1993). “İstanbul’un Ortadan Kalkan Tarihi Eserlerinden Fındıklı’da Hatuniye Külliyesi”, Prof. Dr. Yılmaz Önge Armağanı, 139-161, Konya.
- [72] Aktepe, M., (1976). Fındıklılı Şem’danizade, Şem’danizade Fındıklılı Süleyman Efendi Tarihi, Mürî’t-Tevarih, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 900, İstanbul.
- [73] Nagata, Y., (2006). “Muhsinzade Mehmed Paşa”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, İstanbul, 31: 48-50.
- [74] Topaloğlu, A., (2008). “Ahmed Paşa (Hacı, Foçalı)”, Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi, İstanbul 1:145.
- [75] BOA. D.BŞM.MHF. 12538
- [76] BOA. D.BŞM.MHF. 12542
- [77] Kavas, A., (2008). “Hasan Paşa (Cezayirli Gazi)”, Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi, İstanbul, 1:542-543.
- [78] Uzunçarşılı, İ.H., (1940-1942). “Cezayirli Gazi Hasan Paşa’ya Dair, İstanbul Üniversitesi, Türkiyat Mecmuası, 7-8:38.
- [79] BOA. D.BŞM.MHF. 12425.
- [80] Artan, T., (1999-2000). 18.Yüzyıl Başlarında Yönetici Elitin Saltanatın Meşruiyet Arayışına Katılımı, Toplum ve Bilim, 83: 292-321.
- [81] Özkaya, H.G., (2011), 18.Yüzyıl İstanbul’unda Barınma Kültürü ve Yaşam Koşulları, Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- [82] Eldem, S.H., (1984,1986,1987). Türk Evi Osmanlı Dönemi, TAÇ Vakfı Yayınları, İstanbul.
- [83] BOA. D.BŞM.MHF. 12424.
- [84] Aktepe, M. (2006). “XVIII.Yüzyıl Vezirlerinden Kaymak Mustafa Paşa’ya ait vakfiyeler”, Ankara, Vakıflar Dergisi, 8:18.
- [85] Doğan, M., (1995). Sadaret Kethüdalığı: 1730-1826, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeniçağ Tarih, İstanbul.

- [86] Işın, E. ve Kara, İ., (2008). “Kaymak Mustafa Paşa”, YVOA, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- [87] Süreyya, M. (1996). Sicill-i Osmanî. V, haz. Nuri Akbayan-Seyit Ali Kahraman, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- [88] BOA. D.BŞM.MHF. 12522
- [89] BOA. D.BŞM.MHF. 12527
- [90] BOA. D.BŞM.MHF. 12732.
- [91] Tanman, B., (1991). “Aziz Mahmud Hüdâyî Külliyesi”, Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 4: 340-343.
- [92] BOA. D.BŞM.MHF. 12412
- [93] YVOA, (2008). “Hasan Paşa (Seyyid)”, YVOA, 545.
- [94] BOA. D.BŞM.MHF. 12572
- [95] BOA. D.BŞM.MHF. 12573
- [96] BOA. D.BŞM.MHF. 12710
- [97] İlgürel, M. (2006). “Mustafa Paşa,Köse” DİA, 31: 345-346.
- [98] BOA. D.BŞM.MHF. 12623
- [99] Erünsal, İ.E., (2008). “Hacı Selim Ağa Kütüphanesi”, Eyyüb Beyhan, Selim Ağa Kütüphanesindeki Arapça Nahiv ve Sarfla İlgili Yazma Eserlerin Tanıtımı, Marmara Üniv, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 14: 498.
- [100] BOA. D.BŞM.MHF. 12939.
- [101] BOA. D.BŞM.MHF. 12597
- [102] BOA. D.BŞM.MHF. 12628
- [103] BOA. D.BŞM.MHF. 12652
- [104] BOA. D.BŞM.MHF. 12722
- [105] BOA. D.BŞM.MHF. 12732
- [106] BOA. D.BŞM.MHF. 12557
- [107] BOA. D.BŞM.MHF. 12822
- [108] Süreyya, M. (1996). Sicill-i Osmanî II, haz. Nuri Akbayan-Seyit Ali Kahraman, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- [109] BOA. D.BŞM.MHF. 12784
- [110] Eldem, S. H. (1954). Türk Evi Plan Tipleri. İstanbul: İTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları
- [111] Küçükerman, Ö. (1973). Anadolu’daki Geleneksel Türk Evinde Mekan Organizasyonu Açısından Odalar. İstanbul: T.T.O.K. Yayını.
- [112] Küçükerman, Ö. (2007). Türk Evi/ Turkish House- Kendi Mekanının Arayışı İçinde.

- [113] Kuban, D. (1995). Türk Hayat'lı Evi, Eren Yayıncılık, İstanbul.
- [114] Sözen, M., Erüz, C., (1992). Anadolu' da Ev ve İnsan. İstanbul: Emlak Bankası.
- [115] Tuztaşı, U., (2013). "İdealleştirilmiş "Türk Evi" Fikrinin Historiyografik Çözümlemesi", ICONARP, International Journal of Architecture and Planning, 1: 66-91.
- [116] Tanyeli, U., (2014). "Yerötesilik Pratikleri ve Mimarlığın İcadı", Dosya, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, 33: 8-21.
- [117] Devellioğlu, F., (1997). Osmanlıca-Türkçe Sözlük, Ankara.
- [118] Sözen, M.-Tanyeli, U., (1996). Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü, İstanbul.
- [119] Pakalın, M.Z., (1993). Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, MEB, İstanbul.
- [120] Tanyeli, U., (1995). "Babîâli-Mimari", DBİA, 1: 520-523.
- [121] Toprak, Z. (1995). "Babîâli", DBİA, 1: 519.
- [122] Artan, T. "The Kadırga Palace:An Architectural Reconstruction" <http://archnet.org/system/publications/contents/3036/original/dpt0838.pdf?1384770335> Erişim tarihi: 2..4.2015.
- [123] Kuban, D., (2001). Ahşap Saraylar, Yapı Endüstri Yayınları (YEM), İstanbul.
- [124] Orman, İ. (2002). , "Konak" DİA, 26: 159-161.
- [125] Huart, C.L., (1986). "Konak", İA, 6:835.
- [126] Erüz, A.E., (2008). "Sahilsaray", DİA, 35: 530-532.
- [127] Nedim Divanı, haz. Muhsin Macit, T. C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler Ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2012, s.164-165. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10635,nedim-divanipdf.pdf>, Erişim tarihi: 01.02.1015
- [128] Erdenen, O., (1993). Boğaziçi Sahilhaneleri, Kültür A.Ş.
- [129] Yazıcıoğlu, L., (1980). Boğaziçi Kıyı Yapıları, Doktora Tezi, İstanbul Devlet Mühendislik Mimarlık Akademisi, İstanbul.
- [130] Yazıcıoğlu, L., (1987). Boğaziçi Yalı Yaşamı, TAÇ 2-5:15-32.
- [131] Koç, Y., (2013). "Ömer Lütfi Barkan'ın Tarihsel Demografi Çalışmalarına Katkısı ve Klasik Dönem Osmanlı Nüfus Tarihinin Sorunları", Bilig, 65: 177-202.
- [132] Göyünç, N., (1997). "Hane", Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 15:553.
- [133] İnalçık, H., (1990). "Köy, Köylü ve İmparatorluk", Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırma ve Uygulama Merkezi, İstanbul 21-25 Ağustos 1989, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, XXVI. Dizi-Sa. 4, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1990. V. Milletlerarası Türkiye Sosyal ve İktisat Tarihi Kongresi'nde 1989'da sunulmuştur. Tebliğ 1990 yılında "Türk Tarih Kurumu" tarafından V. Milletlerarası Türkiye Sosyal ve İktisat Tarihi Kongresi.Tebliğler. içinde yayınlanmıştır.

- [134] Öztürk, S., (2005). İstanbul Tereke Defterleri, OSAV, İstanbul.
- [135] Yüksel, İ., (2005). Risâle-i Mi'mariyye, Ca'fer Efendi, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul, 95.
- [136] Eldem, E. (2000). "İstanbul İmparatorluk Payitahtından Periferileşmiş bir Başkente", Doğu ile Batı Arasında Osmanlı Kenti Halep, İzmir ve İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 170-171.
- [137] Koç, Ü., (2001). "XVI.Yüzyılda Osmanlı Devleti'nde Çavuşluk Teşkilatı, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,Elazığ 2002, 12-2: 295-420.
- [138] Mutçalı, S. (2012). Arapça-Türkçe Sözlük, Dağarcık yay, İstanbul.
- [139] Özaydın, A.ve Bozkurt N.,(1997) "Harem", DİA, 16: 132-135.
- [140] İpşirli, M., (1997). "Harem",Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, İstanbul, 16: 135-138.
- [141] Yerasimos, S., (2006). Soframız Nur Hanemiz Mamur, (ed) Suraiya Faroqhi & Christoph Neumann, KitapYayınevi, İstanbul.
- [142] Denkinalbant, A., (2002). "Köşk", DİA, 26:279-282.
- [143] Gelibolulu Mustafa Ali, (1978). Görgü ve Toplum Kuralları Üzerinde Ziyafet Sofraları (Mevâdü'n-nefais fî kavâidi'l-mecâlis), haz, Orhan Şaik Gökyay, Tercüman 1001 Temel Eser, İstanbul.
- [144] Vanmour, http://commons.wikimedia.org/wiki/File:The_Vanmour_School_-_The_Conversation_-_Google_Art_Project.jpg, Erişim tarihi: 02.04.2015.
- [145] Tanman, B., (1994). "Divanhane", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 9:437-444.
- [146] Akyıldız, A. (2003). "Mâbeyn-i Humâyun", DİA, İstanbul, 27:284.
- [147] Eldem, S.H., (1969). Köşkler ve Kasırlar, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi, İstanbul.
- [147] Lecomte, P. (ty).Türkiyede Sanatlar ve Zeneatlar, Ondokuzuncu Yüzyılın Sonu, haz: Ayda Düz, Tercüman yayınları.
- [148] Arseven, C.E., (1993). Sanat Ansiklopedisi, MEB, İstanbul.
- [149] Tezcan, H., (1993). Atlaslar Atlası: Pamuklu, Yün ve İpek Kumaş Koleksiyonu, Yapı Kredi Bankası yayınları, İstanbul.
- [150] Koçu. R., (1967). Türk Giyim, Kuşam ve Süslenme Sözlüğü, Sümerbank Yayınları, İstanbul.
- [151] Hovhannesyan, S.,(1997). Payitaht İstanbul'un Tarihçesi, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- [152] İrepoğlu, G., (1999). Levni: Nakış, Şiir, Renk, Kültür Bakanlığı, Ankara. (85b-86a numaralı minyatür)
- [153] Ali Ufkî Bey ve Bobovius Alobertus, (2013). Topkapı Sarayı'nda Yaşam, çev. Türkis Noyan, Kitap Yayınevi, 57, İstanbul.

- [154] Galland, A.,(1987). İstanbul'a Alt Günlük Hatıralar (1672-1673), Çeviri: Nahid Sırrı Örik, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- [155] Abdülaziz Bey, (1995). Osmanlı Adet, Merasim ve Tabirleri, Toplum Hayatı, Yay. Haz. Prof.Dr.Kazım Arısan-Duygu Arısan Günay, İstanbul. (bakılacak)
- [156] Sonat, G.-Tufan, Ö., (2005). Osmanlı Sarayı'nda Avrupa Porselenleri, Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi, 25, İstanbul.
- [157] Tanyeli, U., (2007). "İstanbul'un Ahşabı: Doğumu ve Ölümü", Arkitera, <http://v3.arkitera.com/spotlight.php?action=displaySpotlight&ID=60&year=&alD=600>, Erişim tarihi: 14.03.2015.
- [158] Kumbasar, Z., (2008). Osmanlı Dönemi İstanbul Muvakkithaneleri, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- [159] Işın, P.M., (2010). Osmanlı Mutfak Sözlüğü, Kitabevi Yayınevi, İstanbul.
- [160] Sözen, M., (1998). Geleneksel Türk El Sanatları, Golden Horn.
- [161] Bingül, N.R., (t.y). Eski Eserler Ansiklopedisi, Antika ve Eski Eserler klavuzu, İstanbul, Tercüman Yayınları.
- [162] Uzunçarşılı, İ.H., (1988). Osmanlı Devleti'nin Sarayı Teşkilatı, Ankara.
- [163] Sancar, A., (2009). Osmanlı Kadını Efsane ve Gerçek, Kaynak Kültür Yayınları, İstanbul.
- [164] Perot J. Hitzel,F. Anhegger R., (2001). Hatice Sultan ile Melling Kalfa Mektuplar, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- [165] T.C. The College of Optometrists, Eighteenth century spectacles, http://www.college-optometrists.org/en/college/museum/online_exhibitions/spectacles/eighteen.cfm, Erişim tarihi: 15.05. 2015.
- [166] Emiroğlu, K., (2012). Gündelik Hayatımızın Tarihi, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- [167] Kâtip Çelebi, (H.1141-M.1648). Tuhfet-ül Kibar fi Esfar-ül Bihar, İstanbul.
- [168] Altıntaş, A., (2012). Osmanlı Hekimlerinin Sağlık Kuralları, Maestro Yayıncılık, İstanbul.
- [169] Yılmaz, F., Bağımlılığın Tarihi: Osmanlı İmparatorluğunda Tütün, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi, s.6 <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:J4beg1hrD6YJ:www.medeniyet.edu.tr/content/userfiles/BA%25C4%259EIMLILI%25C4%259EIN%2520TAR%25C4%25B0H%25C4%25B0%2520OSMANLI%2520%25C4%25B0M%2520PARATORLU%25C4%259EUNDA%2520T%25C3%259CT%25C3%259CN%2520Fehmi%2520Y%25C4%25B1lmaz.doc+&cd=9&hl=tr&ct=clnk&gl=tr>, Erişim tarihi: 26.4.2015.
- [170] Faroqhi, S., (2005). Osmanlı Kültürü ve Gündelik Yaşam, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.

- [171] T.C. Beneath The Ground, Vanmour, Fenerli Rum Kadınlar, <http://beneaththeground.org/2009/08/14/dusler-kenti-istanbul>, Erişim tarihi: 03.03. 2015.
- [172] Gözcü, A.-Akçiçek, E., (2010). “Osmanlı Mutfağında Kar ve Buz”, I.Türk Mutfak Kültürü Sempozyumu (Osmanlı Mutfak Kültürü), Bilecik. Yayına haz. Arif Bilgin, Özge Samancı, 268-298.
- [173] İsis, N., “18. ve 19. Yüzyıllarda Osmanlı’da Salgın Hastalıklar ve Sağlık Politikaları Üzerine Değerlendirmeler”, [http://www.academia.edu/5802324/18. ve 19. Y%C3%BCzy%C4%B1llarda Osmanlı%C4%B1 da Salg%C4%B1n Hastal%C4%B1klar ve Sa%C4%9Flı%C4%B1k Politiklar%C4%B1 %C3%9Czerine De%C4%9Ferlendirmeler](http://www.academia.edu/5802324/18._ve_19._Y%C3%BCzy%C4%B1llarda_Osmanlı%C4%B1_da_Salg%C4%B1n_Hastal%C4%B1klar_ve_Sa%C4%9Flı%C4%B1k_Politiklar%C4%B1_%C3%9Czerine_De%C4%9Ferlendirmeler), Erişim tarihi: 10.05.2015.
- [174] Tezcan, H., (2014). “Osmanlılarda Hamam Kültürü ve Havlu”, 15 Mart-15 Mayıs 28-30. [http://mhgf.org.tr/pdf/rnd_5922359 ADRES-SAYI-09-WEB.pdf](http://mhgf.org.tr/pdf/rnd_5922359_ADRES-SAYI-09-WEB.pdf), Erişim tarihi: 12.04. 2015.
- [175] Akgündüz, A., (1991). Osmanlı Kanunnâmeleri ve Hukukî Tahlilleri, III, İstanbul 115.
- [176] Sarıyıldız, G., (1999). İstanbul’da Sanayi Sabunla Başladı. <http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=-108196>, Erişim tarihi: 13.04.2015.
- [177] Tezcan, H. (2011). Tılsımlı Gömlekler, Timaş Yayınları, İstanbul.
- [178] Merçil, E. (1996). “Gâşiye”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 13:398-399.
- [179] Aydüz, S., (2000). “Bilimsel Faaliyetler Açısından Lâle Devri”, İstanbul Armağanı, Lale Devri, 4: 159-194.
- [180] Kazancıgil, A. (2000). “Lale Devrinde Bilim Hayatı”, İstanbul Armağanı, Lale Devri 4: 195-210.

SÖZLÜK

ABA	Yünün dövülmesiyle yapılmış, kalın ve kaba kumaş. Özellikle kapı perdelerinde aba kumaş tercih edilmiştir.
ABDEST LEĞENİ	Abdest alırken pis suyun içinde toplandığı leğen.
ABDESTHANE	Abdest alınan yer.
ALTIN	Parlak sarı renkli, havadan ve sudan etkilenmeyen doğada serbest bulunan değerli bir element.
AMBER	Amber ağacının reçinesinden elde edilen bu madde altın renkli görünümündedir ve kendine has bir kokusu ve tadı vardır. Tütün içerken kullanıldığı bilinmektedir.
ARUSEK	Bir tür sedef.
ASKI	İbrik gibi nesnelerin üzerine eklenen bir tür taşıma nesnesi
ASMA ÇALAR SAAT	Asılmak üzere yapılmış çalar saat.
AVİZE	Tavana asılan aydınlatma aracı.
AYNA	Varlıkların görüntüsünü yansıtan cilalı ve sırlı cam.
BAĞA	Kaplumbağa kabuğu. Bu malzemenin yemek takımlarında, saklama kaplarında, iskemle gibi mobilyalarda kullanıldığı görülmektedir.
BAĞA TARAK	Kaplumbağa kabuğundan yapılmış tarak. Bkz. Tarak.
BAKRAÇ	Küçük kova.
BALIK DIŞI	Kabza, kaşık, kutu ve tüfeklerin süslemelerinde kullanılırdı.
BARDAK	Su, şerbet gibi sıvıları içmeye yarayan bardaklar billur, fağfur, mermer, sırça, gergedan boynuzundan yapılabilmekteydi. Ayrıca bu dönemde saksonya, sakız, ingiliz, beç bardakları dikkati çekmektedir.
BARDAK ŞİŞE	18.yüzyılda vazolara verilen isim. Lale bardağı, lale şişesi.
BASMA	Üzerinde bası ile yapılmış renkli desenler bulunan pamuklu bir kumaş.
BAŞ ODA	Yalnız yalıtı tipi konutlarda karşımıza çıkan bol pencerelerle ışıklandırılmış, kimi zaman çinilerle bezenmiş oturma mekanı.
BEÇKÂRİ	Viyana porseleni
BENALUKAKÂRİ	Banyaluka işi. Banyaluka bugünkü Bosna-Hersek'te bir şehirdir.
BENE	Minder, şilte gibi nesnelerin doldurulmasında kullanılan ip.
BEZ	Pamuk veya keten ipliğinden dokunan kumaş.
BİÇAK	18.yüzyılda hançer gibi gösteriş amaçlı taşınan el silahı veya mutfakta kullanılan kesici alet.
BİLLUR	Kesme cam, kristal.
BOĞASI	En basit dokuma tekniği olan “bez ayak”la dokunmuş, bir cins pamuklu kumaş.
BOĞDANKÂRİ	Boğdan işi.

BOHÇA	Genellikle kumaş türünden nesnelerin sarılarak kaldırıldığı dört köşe kumaş.
BOYAMA	Değerli bir tür el bezi.
BOYNUZ	Bazı hayvanların başında bulunan, tırnağı bir maddeden, uzun, kıvrık veya çatallı korunma organı. Osmanlı'da gergedan boynuzu kullanılmış ve kase, kaşık, bıçak, sahan ve bardaklar yapılmıştır.
BUHURDAN	Gülsuyu gibi misafirlere ikram edilen güzel kokuların konulduğu kap.
CAMEKAN DÖŞEMESİ	Camekana serilen yer yaygısı olduğu düşünülmektedir.
CAMEŞJY LEĞENİ	Çamaşır yıkamakta kullanılan leğen.
CAMEŞUY	Çamaşır.
CAMEŞUY TENCERESİ	Çamaşır yıkamak için kullanılan tencere.
CAMEŞUYHANE	Çamaşır yıkanan yer.
CİBİNLİK	Yatakların üzerine örtülen ince örtü. Özellikle doğum gibi özel zamanlarda yatakların süslenmesinde kullanılırdı.
CİHANNÜMA	Hane tipi konutlarda manzara seyretmek için kullanılan, konutun en yüksek kesiminde genellikle çatının tepe noktasında dört tarafı görünüme açık mekan.
ÇAKI	Küçük cep bıçağı.
ÇARŞAF	Döşegün üzerine serilir; bez, bürüncük, tülbent gibi ince kumaşlardan yapılırdı.
ÇATMA	Kadifenin desenleri zeminden kabartmalı olanıdır.
ÇAY İBRIĞİ	Bkz. İbrik.
ÇEKMECE	Üzerinde sürgülü bömeleri bulunan bir tür saklama mobilyası.
ÇEVRE	İşlemeli mendil.
ÇİNİ	Eşyaların süslemesinde kullanılan bir yüzü sırlı, renkli dekor ve motiflerle işlenmiş kaplama malzemesi.
ÇİTARİ	İpek ve pamukla dokunan bir tür çizgili kumaş.
ÇİTLİK	Pamuktan dokunmuş basma.
ÇUBUK	Lüleye takılarak bütün içmeye yarayan kiraz ve yasemin ağaçlarından uzun ağızlık.
ÇUKA	Çuha. Sık dokunmuş, ince havlı kumaş.
DAHİLİYYE	Konutların harem ve hariciye bölümlerinin yanı sıra bulunan bir bölümü.
DEBBOS	Bkz. Topuz
DEĞNEK	Elde taşınan ince düz sopa. Fağfurdan yapılanları da vardır.
DEHN	Koku. Belgelerde bu kelimenin çoğulu olan edhan kullanılmıştır. Çeşitli kokular yani "Edhan-ı Mütenevvia" şişeler ve hokkalar içinde muhafaza edilirdi.
DEVAT	Divit. Mürekkebe batırılarak kullanılan bir tür kalem. Rugani, sim yaldızlı, sedefli, simli, mukavva, kutni divitlere rastlanmaktadır.
DİBA	İyi cins atlas. Atlas ile kemha arasında, zemini atlas dokuma, telli ve desenli bir kumaştır.
DİVAN RAHTI	Gümüş eyer takımı.
DİVANHANE	Yüksek ricalin konutlarındaki en geniş mekan.
DİVANHANE SAATİ	Divanhanede bulunan saat.
DEVAT KUBURU	Yazı takımında bulunan içine kalem koymaya yarayan boru biçiminde kap. Bkz. Devat.
DİZGİN	Gemin uçlarına bağlanarak hayvanı yönetmeye yarayan kayış.
DOLAP	Tahtadan yapılmış, bölme veya çekmelerine eşya konulan mobilya.

DÖŞEK	Sabit olmayan, gerektiğinde çarşaf veya yorganlarla beraber katlanıp kaldırılabilen, içi ip, yün gibi malzemelerle doldurulan yatak.
DUHAN	Tütün.
DUHAN SOFRASI	Tütün konulan bir tür tepsi(?).
DÜRBÜN	Uzağı yakınlaştırmak için kullanılan alet.
EĞER	Eyer. Binek hayvanlarının sırtına konularak oturmaya yarayan nesne.
EJDER AĞZI	18.yüzyılda havuz ve şadırvanlarında su fışkırtan muslukların ejderağı biçiminde yapılanları da vardır.
ENDÜLÜSKÂRİ	Endülüs, bugünkü İspanya bölgesinin işi.
EVÂNİ	Her türlü kap-kacak. 18.yüzyıl mutfaklarında evâni-i nühas, evâni-i sim, evâni-i billur, yıldızlı evâni şeklinde karşımıza çıkar.
EVRAK	Kağıt. Evrak-ı perişan, mukavva evrak,
FAĞFUR	Çin'den ithal edilen porselen
FANUS	Mumum sönmelerini engellemek için şamdanlara takılan cam.
FENER	Nühhas, cam gibi malzemelerden yapılan, asma, yelpaze, bosnakâri gibi çeşitleri bulunan aydınlatma aleti.
FEVKÂNİ	Üst kat.
FEVVARE	Fıskiye.
FİSKİYE	Suyu yukarıya doğru türlü biçimlerde fırlatan ağızlık.
FİLİNTA	Namlusu kısa, kurşun atan küçük tüfek.
FİNCAN	Küçük bardak anlamına gelen kahve içmeye yarayan fincanlar kulpsuz olur, zarflar içine konarak kullanılırdı.
FRENKPESEND	Avrupa'dan getirilen bir tür iğne işi.
FUTA	İpekli peştamal. Bkz. Peştamal.
GADDARE	Her iki yanı keskin ağır bir tür kılıç.
GARAR	Çuval.
GAŞİYE	At eyerlerinin üzerine konulan bir çeşit değerli örtü. Atlas, canfes gibi değerli kumaşların üzerine sim ve yıldızların şeritler halinde işlenenleri ve çukadan yapılanları vardır
GEM	Atı yönetmek için ağzına takılan demir araç
GILAF	Kılıf.
GÖZLÜK	Arusek gibi malzemeden yapıldığı bilinmektedir.
GÜĞÜM	Miktarı yüksek sıvıları taşımaya yarayan kulplu, boynu uzun kap. Musluklu olabildikleri gibi Şerbet güğümü, su güğümü, abdest güğümü gibi çeşitleri vardır.
GÜHERÇİLE	Barut yapmaya yarayan madde.
GÜLABDAN	Gülsuyu kabı.
GÜMÜŞ	Parlak beyaz metal.
HALI	Havlı yer yaygısı.
HAMAM CAMEKANI	Hamama girmeden önce soyunulan ve dinlenme bölümü.
HAMAM GÖMLEĞİ	Hamam bornozu.
HAMAM RAHTI	Yastık, sedir örtüsü, yer yaygısı gibi hamamın dinlenme vev soyunma bölümünde kullanılan yaygıların genel adı.
HAMAM TAKIMI	18.yüzyılda bohçada muhafaza edilen hamam takımının içinde neler olduğu tam olarak bilinemese de nalın, tas, sabun, kese, peştamal gibi eşyaların olduğu düşünülmektedir.
HAMAM TASI	Hamamda yıkanırken suyu kurnadan alarak dökmeye yarayan nesne.
HANÇER	Bıçaktan daha makbul olan hançer yüksek rütbeli kişilerin kuşaklarına

	taktıkları bir silahtır. Bazen de kuşaklara bıçak ve hançerin her ikisi de takılır. Bu durumda hançer kemerin sağında, bıçak solunda olur.
HANE	Osmanlı terminolojisinde ev terimi yerine kullanılır.
HAREM	Konutların kadınlara has bölümü.
HARİCİYYE	Konutların dışarıyla ilişki ağının kapalı olmadığı bölüm.
HASIR	Bitki sapıyla örülmüş yer yaygısı.
HATAİ	İpek ve klaptanla dokunan sert bir kumaş.
HATEM	Mühür.
HAVAN	Yemek malzemelerini döverek ezmek için sert malzemelerden yapılan kap.
HAVLI	Avlu
HAVLU	Havlı bir kumaş.
HAZİNE ODASI	Konutların hariciye ve dahiliye bölümlerinde para ve değerli eşyaların muhafaza edildiği oda.
HELVEHANE SABUNU	Saray helvehanesinde yapılan bir tür sabun.
HEYKE	Derince kap, kâse
HİLAL	Ağaç, kemik, bağa gibi maddelerden yapılan hilâller ince uzun ve keskin bir nesne olup zarf gibi kağıtları kesmekte kullanılır.
HİLYE-İ ŞERİF	Hız. Muhammed'in dış görünüşünü ve niteliklerini anlatan bir levha.
HİNTKÂRİ	Hint işi.
HOKKA	Divitlerin bir parçası olabildiği gibi bağımsız da bulunan hokkalar küçük kutu anlamına gelir. Billur, yıldızlı, sim, fağfur, tombak gibi zarif ve süslü hokkalar yalnız yazı takımı için değil, macun, edhan, tiryak gibi güzel kokuların, tütünlerin, ilaç yapımında kullanılan veya ilaç niyetine içilen macunların muhafazasında da kullanılırdı.
İBRİK	İçine sıvı konulan, bazıları ısıya dayanıklı, kulplu, emzikli kap. kahve ibriği, çay ibriği, şerbet ibriği, matara ibriği gibi çeşitleri bulunur.
İBRİŞİM	Bükülmüş ipek teli. Mak'ad saçaklarında, kalıçe ve seccadelerin kumaşlarında kullanılırdı.
İHRAM	Yün yaygı.
İSKEMLE	Oturmak veya kimi nesnelere ayak görevi gören nesne.
KABANOS	Kavanoz. Saklama kabı olan kavanozlar fağfur, billur, sim ağızlı, nühhâs (bakır) gibi malzemelerden yapılmışlardır. Şişe formunda bulunanlarına "şişe-i kavanoz" denirdi. Çeşitli amaçlar için kullanılan kavanozlarda en çok tatlı türü besinler saklanırdı ve kavanoz bu isimle anılırdı. Bal kavanozu, tatlı kavanozu, şerbet kavanozu, vişne şerbeti kavanozu, zeytinyağı kavanozu, tiryak (bir çeşit macun) kavanozu bu çeşitler arasındaydı.
KABZA	Bıçak, hançer veya kılıçların tutacak yeri.
KADİFE	Yüzeyi havlı, parlak, yumuşak kumaş.
KAĞIT MAKASI	Kağıt kesmek için özel bir makas.
KAHVE ODASI	Konutlarda sık kullanılan odalara yakın yerlere yerleştirildiği düşünülen oda.
KALEMKÂRİ	Kalem işi
KALİÇE	Küçük halı.
KALTAK	Üzeri kaplanmamış eyerin tahta bölümü.
KANAT	Duvarları boydan boya kaplayan zar perdelerin katlanmasında kullanılan her bir bölüm.

KANDİL	İçindeki fitil ve yağ vasıtasıyla uzun süre yanan aydınlatma aleti.
KANTAR	Uzun bir kol üzerinde ileri-geri hareket edecek surette o kola geçirilmiş ve asılı bir topla, tartılan nesneyi kaldırmak için ucu çengelli tartı aleti.
KARLIK	Özel kar bölmesi olan ve böylece suyla karışmadan soğutmayı sağlayan kap.
KASE	Taslar gibi kaselerin de şerbet kasesi, tatlı kasesi, hoşaf kasesi, gülbeşeker kasesi, takım sofrası kasesi, su kasesi, şişe kasesi gibi pek çok çeşidi bulunuyordu. Bunlar telatin, billur, gergedan boynuzu, fağfur, revgan, meşin, maden, timur (demir) kaplı, hatai(?), mertebani, bağa, nühhas gibi farklı madenlerden yapılmış, kimileri yakut gibi değerli taşlarla süslenmişlerdi.
KASIR	Konutların içinde veya bahçede bağımsız olarak bulunabilen kasırlar birden fazla sofalı olabilirlerdi. Fıskiyeli kasır, camlı kasır, kafesli kasır gibi isimlendirildikleri görülür.
KAŞIK	Sofraların asıl yemek aracı kaşıklardı. Yemek yemek için ileri gelen seçkinlerin konutlarında çok zarif ve değerli kaşıklar misafirlere sunuluyordu. Kaşıklar desteler halinde takım olarak bulunabildikleri gibi işleniş ve üzerindeki değerli taş veya madenlere göre tek tek de bulunabiliyor, bazen debir şeker kutusu veya tabağının yan unsuru olabiliyordu.
KAZGAN	Kazan. Büyük miktardaki yiyecekleri pişirmekte kullanılan dibi düz iki kulplu, büyük ve yüksek bakır tencere.
KEÇE	Yapağı veya keçi kılının dokunmadan yalnızca dövülmesiyle elde edilen kaba kumaş
KEÇE-İ ORTA	Ortaya yayılan keçe. İki tür keçe ile karşılaşılır. Orta keçe ve yan keçe.
KEFÇE	Kepçe. Çukur olanlar sıvı yiyecekleri boşaltmak için, düz olanlar yemekleri karıştırmak için kullanılırdı. Bunların uzun sapları olur, derin kazanlarda pişirilen yemekleri çıkarmak veya karıştırmakta kolaylık sağlardı.
KEFGİR	Kevgir. Bu mutfak aleti de uzun saplı olur ve yuvarlak olan uç kısmındaki delikler yemeğin üzerinde biriken köpüğü almak için yahut yağda kızaran veya suda haşlanan şeyleri süzerek çıkarmak için kullanılırdı.
KEMİK	Bu nesne pek çok eşya yapımında örneğin kemikli sandalye, divit, kaşık, tüfek, kutu, hilal, taraklarda kullanılmıştır.
KEREMSUD	İpekli bir tür kumaş.
KESME	Bir çeşit nakış.
KEŞKÜL	Keşkül İki ucuna zincir geçirilen geniş çanak.
KIBLENÛMA	Kible yönünü gösteren özel bir pusula.
KIBRISKÂRİ	Kıbrıs işi.
KILIÇ	Uzun, ucu sivri, çelikten yapılan ateşsiz silah.
KIŞ ODASI	Konutların güney cephesinde soğuğa karşı muhafazalı bir şekilde yapılmış olması muhtemel oda.
KİLER	Erzak odası.
KİLİM	Havsız, kalın yer yaygısı.
KİSE	Kese. Altın ve gümüş paraları muhafaza eden torba. Bu terim aynı zamanda belli bir miktar parayı belirtmek için de kullanılmıştır. 1668'den sonra 1 kese 50.000 akçeyi ifade ediyordu.
KLABDAN	Metal telli iplik. Mak'ad, yorgan, abdest havlusu, kesme, nihali, yağlık, kahve puşidesi, gâşiye gibi çeşitli tekstil ürünlerinde kullanılırdı.

KOLAN	Genellikle yün ipinden 6-10 cm. eninde, üzeri desenli şeritli bağ.
KOLTUK YASTIĞI	Kolun yaslanması için yapılan yastık türü.
KONAK	Konut terminolojisinde saray yerine de kullanılabilen bir terim.
KÖSTEK	Bir eşyayı belde veya cepte taşımak için kullanılan zincir. Bunlar saat, hançer, divit, bıçak olabiliyordu.
KÖŞK	Konut içinde veya bahçede yer alan manzaralı oda.
KUMKUMA	Küçük testi.
KUŞAK	Bele bağlanan bir tür kemer.
KUŞHANE SAHANI	Dibi dar olup gittikçe genişleyen bir tür sahan.
KUTNİ	Pamuk.
KUTU	Sandıktan küçük saklama kabı.
LEĞEN	El yıkarken veya abdest alırken kirli suyun toplandığı, ya da çamaşır vs. yıkamak için kullanılan genişçe kap. Abdest leğeni, el leğeni, çamaşır leğeni, hamam leğeni, kandil leğeni gibi çeşitleri vardır.
LEHKÂRİ	Leh işi. Lehistan yani bugünkü Polonya.
LENGER	Geniş kenarlı, yayvan kap. Kapaklı ve kapaksızları bulunan lengerler nühhas, maden, yıldızlı, sim, fağfur ve sade olurdu. Yemek kabı olsa da abdest lengerlerine de rastlanılmaktadır. Nühhas, maden, yıldızlı, sim, fağfur ve sade olarak bulunanların yanı sıra Beçkâri ve Frengî lengerlere de rastlanılmaktadır.
LEVHA	Bir yere asılmak için yapılmış yazı.
MABEYN	Konutlarda geçiş noktalarına yerleştirilmiş oda.
MACUN HOKKASI	Hamur kıvamına getirilmiş bir tür ilaç olan macunun konulduğu kutu.
MAHZEN	Soğuk depo.
MAK'AD	Yerden yaklaşık bir ayak yüksekliğindeki oturma elemanı, küçük sedir.
MAKREME	İkram edilen şeyin sunumunda kullanılan örtü veya peçete. Gülab makremesi, kahve makremesi, aş makremesi, taam makremesi, yemek makremesi, şerbet makremesi, ayak makremesi, havlu makremesi, peşkir makremesi, çamaşır makremesi, abdest makremesi gibi çeşitleri vardır.
MANGAL	İçine kor ateş konulan ısınma ve ısıtma aracı.
MARDİNKÂRİ	Mardin işi.
MAŞA	Ateş veya kızgın bir şey tutmaya, korları karıştırmaya yarayan iki kollu metal araç.
MAŞRABA	Su, şerbet, süt gibi içecekleri içmek veya daha büyük bir kaptan almak için kullanılan kulplu veya saplı bir tür bardak. bakır, teneke, gümüş, ağaç, billûr, seramik gibi çeşitli malzemeden yapılmıştır.
MATARA	Yolda su taşımak için kullanılan yassı kap. Omuza, bele veya at eğerine asılırdı. Sim, yıldız, tombak, nühhas, pirinç gibi malzemelerden yapılır, kimi zaman da zincir takılarak taşınması kolay hale getirilirdi.
MATBAH	Mutfak
MECMUA	Kitapçık.
MEMLU	Dolu.
MENDİL	Makreme, peşkir gibi kullanıldığı düşünülse de yeni bir ürün olarak çıkmış olabileceği düşünülmektedir. 18.yüzyılda Acem mendili ile karşılaşılır.
MERMER	Doğada bulunan metamorfizma geçişmiş kireç taşı. Havan, kase, kase kapağı, ocak taşı, tekne, bardak, iskemle, tas yapımlarında kullanılmıştır.
MERTEBANİ	Hindistan'dan ithal edilen porselen

MEYDAN SİNİSİ	Bkz. Sini
MIZRAK	Tahta saplı, sivri uçlu ateşsiz bir tür silah.
MİKRAŞ	Makas. Kumaş, kağıt, mum gibi maddeleri kesmek için kullanılan makaslar iki çelik parçasının birbirine ortadan çapraz bir şekilde birleştirildiği aletlerdir.
MİNDER	İçi yumuşak bir malzeme ile doldurulmuş (ip veya yün) oturmak, yaslanmak için kullanılan bir tür şilte.
MİSK	Saça, sakala güzel koku verir. Erkek ceylanın karın derisinin altından çıkarılan bu güzel koku özellikle sabunların yapımında kullanılmıştır. Bkz. Miskî Sabun.
MİSKAL	1,5 dirhemlik ağırlık ölçüsü olan miskal 4,8 gramdır.
MİSKÎ SABUN	İçinde misk adı verilen güzel kokulu maddenin bulunduğu sabun. Bkz. Sabun.
MUKAVVA	Kalın karton. Mukavva zarf, mukavva devat, mukavva kesme bu yüzyılda görülen ürünlerdir.
MUM AYNASI	Üzerinde mum koymaya yarayan uzantısı olan ayna olmalı.
MURASSA'	Değerli taşlarla bezenmiş.
MÜNAKKAŞ	Nakışlı, işlemeli.
MÜTELLA	Telli.
NARGİLE	Kullanıcının bir hortum vasıtasıyla sudan süzülerek geçen dumanı içine çektiği bir tür tütün içme aracı. Simli, mineli, yekpare simli, çiftkâri, fağfur, altın kakmalı, altın cübbeli? Gibi farklı süslemelere sahip nargileler vardır.
NEMEKDAN	Tuzluk.
NİHALİ	Örtü. Halıların, bazen de döşeklerin üzerine serilen bir örtü.
OCAK YAŞMAĞI	Kullanılmadığında ocakların önünü örten kalın bir örtü. Benalukakâri, Frenkpesend, Acem işi, atlas, kadife, basma çuka türlerine rastlanan ocak yaşmaklarının beyaz, kırmızı, yeşil, gülkurusu, mor renkleri bulunmaktadır.
ÖD	Hindistan'da yetişen bir ağacın kabuğu. Güzel kokan bu değerli madde mücevher, musaddef, elmaslıca, süleymanî, maden, arusek, bağa, yaldızlı ve sim kutularda muhafaza edilmektedir.
PANDÜL SAAT	Sarkaçlı saat.
PENBE	Pamuk.
PERDE	Görüşü, ışığı ve sesi engelleyen, ısıyı muhafaza eden örtü.
PESEND	Bir tür kum iğnesi. Bkz. Frenkpesend
PEŞKİR	Havlü boyutlarında olup su vb. sıvıların dökülmesini önlemek amacıyla üzerine serilen, takılan bir kumaş. 18.yüzyılda berber peşkiri, taam peşkiri, sofrâ peşkiri, abdest peşkiri, leylî peşkir türlerine rastlanır.
PEŞKUN	Sofra bezi.
PEŞTAMAL	Hamamda edep yerlerinin örtüldüğü örtü.
PİRİNÇ	Nesnelerin altın gibi görünmesini temin etmek için kullanılan bakıra çinko eklenerek oluşturulan sarı renkli alaşım.
PİŞTAHTA	Küçük yazı masası.
PİŞTAHTA SAATİ	Bkz. Pištahta.
PİŞTOV	Misket tüfeğinin kısaltılmışıdır. Misket atan, horozlu ve yivsiz bir tür silah.
PULAT	Çelik.
PUŞİDE	Örtü. Mak'ad puşidesi, minder puşidesi, ayna puşidesi, kahve puşidesi,

	yastık puşidesi, tennur puşidesi, döşek puşidesi, pencere puşidesi, iskemle puşidesi, tülband ve destar puşidesi, kese puşidesi, yedek ve gömlek puşidesi gibi türleri vardır.
RAHLE	Okumak için kimisi açılır kapanır, küçük masa.
RAHT	At takımı.
RİKAB	Üzengi
RİKDAN	Mürekkebin çabuk kuruması için kullanılan tozun konulduğu üzeri delikli, silindirik kab.
RİŞME	Gümüşten mamul at yuları.
RUB'-İ DAİRE	Namaz vakitlerinin hesaplanmasında, yükseklik ölçülmesinde ve bazı trigonometrik hesapların yapılmasında kullanılan el aleti. Geometrik şekillerden ibaret olup, dörtte bir daire şeklinde tahta üzerine işlendiği için buna rubutahtası (rub'-ı daire tahtası) da denir.
RUGANİ	Parlak deri.
SAAT	Alaturka saat biriminin kullanıldığı 18.yüzyılda saat dilimini gösteren alet.
SAAT KÖSTEĞİ	Bkz. Köstek.
SABUN	Temizlik malzemesi. Tahta sandık, kutu, sepet içinde muhafaza edilirlerdi. Helvahane sabunu, miskî sabun.
SAC	Levha haline getirilmiş metal
SAF SECCADE	Birden fazla kişinin namaza durabilmesi için tasarlanmış seccade.
SAHAN	Nühhas, tombak, billur, maden, sim, minalı, gergedan boynuzundan yapılan yuvarlak veya elips şeklinde çukur yemek kabı.
SAKAL TARAĞI	Bkz. Tarak.
SAKIZÎ	Sakız adasından gelen, Sakız adası işi.
SAKSONYAKÂRİ	Saksonya porseleni (bugün Meissen porseleni olarak bilinir)
SANDALYE	Avrupa tarzını yansıtan bir kişilik oturma eşyası
SANDIK	Dolap gibi kullanılan saklama ögesi.
SARAY	Padişah'ın konutu dışında, kimi yüksek rütbelilerin konutları için de saray terimi kullanılmıştır.
SATIL	Bakraç, kova.
SATIR	Ağır ve geniş yüzlü kesici araç.
SECCADE	Bir kişinin namaz kılacağı büyüklükteki havlı veya havsız yer yaygısı.
SEDEF	İstiridye, midye gibi tatlı su yumuşakçalarının içini astarlayan parlak kabuk.
SERSEBİL	Genellikle köşklere görülen su şırıltısı ve serinlik sağlayan su ögesi. (Kur'an-ı Kerimde ve sözlüklerde bu kelimenin "selsebil" olarak kaydedilmesi, muhalefat belgelerinde ise "sersebil" şeklinde yazılması ilginçtir.)
SIRÇA	Cam
SIRMA	Gümüş tel.
SİNEBEND	Eğeri sabitleştirmek için kullanılan göğüsbağı.
SİNEKLİK	Uzunca saplı, saz filizlerinden yapılan sineklerden korunmak için sağa sola sallanan alet.
SİNİ	Ayaksız, yuvarlak yemek masası. 10-12 kişilik büyüklerine "sini-i meydan" denilirdi.
SOFA	1-iki odanın arasında bulunan veya ikiden fazla odanın kendisine açıldığı bir "ara" mekan bileşeni. 2-kasır, köşk, divanhane gibi mekanlarda bir, iki veya üç tarafında bulunan eyvan.

SOFRA-İ PEŞKİR	Peşkir sofrası. Yemek yerden dizlere serilen sofraya bezi. Bkz. Peşkir.
SOFRA-İ ŞEM'	Mum sofrası. Akan mumların etrafa yayılmasını engellemek için mum altına konulan bir nevi tepsi.
SOĞAN ODASI	18.yüzyılda lüks bir tüketim nesnesi olan lale soğanlarının depolandığı oda.
SÜBHA	Tespih.
SÜZENİ	Bir tür kasnak işi.
SÜBHA	Tespih. 18. yüzyılda tespih ve sübha kelimelerinin ikisinin de kullanıldığı görülmektedir. Tespihler mercan, yüsrü gibi malzemeden yapıldıkları gibi altın, sırma harçlı veya felemenk işi olabiliyorlardı.
SÜRAHİ	Su sofraya getirilirken kullanılan Saksonyakâri, fağfur, billur, altın kapaklı olabilen nesne.
SÜRMEĞAN	Kirpikleri yumuşatmak ve parlaklık kazandırmak için kullanılan bir nevi göz kalemi.
SÜZEGİ	Süzgeç. Sıvaları süzmeye yarar. Kahve süzgeci, süt süzgeci 18. yüzyılda kullanılan süzgeç türleridir.
ŞADIRVAN	Büyük fıskiyeli havuz.
ŞAMDAN	Mumluk. Şamdan sofrası, şamdan makası, şamdan tepsisi, şamdan tablası, şamdan dibi, şamdan boğazı gibi pek çok yan elemanı bulunurdu.
ŞAYAK	Çuhadan daha seyrek, iplikleri verev olarak dokunan yün kumaş.
ŞEKER KUTUSU	18.yüzyılda ikramlar arasında önemli bir yeri olan şeker ve şekerlemelerin saklandığı kap. Bkz. Kutu.
ŞEM'	Mum
ŞİLTE	Kimi zaman içi doldurulan oturma, yatma elemanı.
ŞÜKUFİ	Çiçeklere verilen genel isim.
TAAM MAKREMESİ	Bkz. Makreme.
TABAK	18.yüzyılda çeşitli tabak türlerine rastlanmaktadır. Bunlar Kahvaltı tabağı, reçel tabağı, kahve tabağı, sahanların, hoşaf kaselerinin altına yerleştirilen tabaklar, gülbangi tabağı, gülbeşeker tabağı, macun hokkası tabağıdır. Bu tabakların Kütahya, Boğazhisar, Biga, Saksonya, Saksonya Minsk, Beç, gibi bölgelerden gelenleri bulunduğu gibi elmas traşlanmış, yakutluca, fağfur, hatai, billur, mertebani, maden ve nühhas malzemeden yapılanları da mevcuttur.
TABANCA	Kısa namlulu ateşli silah.
TÂBE	Tava.
TAHTA	Yaş ve kuru olarak evlerde bulunan tahtalar ocakları tutuşturmaya yarardı.
TAHTA ANBAR	yatak takımlarının, elbiselerin, küçük mutfak takımlarının (fincan, tabak gibi) muhafaza edildiğı bir nevi dolap.
TAHTANİ	Giriş katı.
TARAK	Saç ve sakal taramak için kullanılır. süslü incili, zümrütlü keseler içinde altın, bağa, kemik, som gibi değerli madenlerden yapıldıkları, zümrüt, elmas, inci gibi değerli taşlarla da işledikleri görülür.
TARÇIN	Kahverengiye yakın renkli, kokulu bir baharat.
TAS	Çeşitli maksatlarla sıvı doldurulan taslar sofraya, hamam, berber takımları arasında sıkça kullanılmışlardır.Bunlar arasında sofraya tası, burun tası, hoşaf tası, yelpaze su tası, çorba tası, berber takımı hilali tas, fincan tası, şorba tası, şerbet tası, yoğurt tası, yemeklik tası, hamam tası vardır.
TEBER	Balta.

TEHİ	Dolu.
TENCERE	Kapaklı ve kapaksız türleri bulunan tencereler yemek pişirmekte kullanılır.
TENNUR	Tandır. Altında mangal bulunan bir çeşit masanın üstüne bir veya iki örtü konularak, altında ısınmayı sağlayan araç. Tennur minderi, tennur puşidesi, tennur kebesi, tennur yorganı gibi yan ürünleri vardır.
TENNUR MİNDERİ	Tandır önünde oturmak için tasarlanmış minder.
TEPSİ	Kahve fincanı gibi nesneleri sunmak üzere taşıyan nesne.
TERAZÜ	Terazi.
TİRKEŞ	Ok kabı
TİRYAK	Keyif verici bir madde.
TOMBAK	Bakır ve çinko alaşımı sarı renkli bu madde nesnelere altın görünümü vermek için kullanılmıştır.
TOPUZ	Düşmanı yaralamak ve zırhını parçalamak amacıyla yakın çatışmada kullanılan, üzerinde boğumlar olan ve bir ucu öbüründen çok daha kalın bir silah. Genellikle divan rahtlarının bir parçası olarak kullanılır.
TÜFEK	Uzun namlulu ateşli silah. 18.yüzyılda kullanılan tüfek çeşitleri arasında şeşhane, kaval, sade, fitilli, tokmak tüfekler bulunurken kundakları, kaplamaları açısından da çeşitlilik arz ediyordu. Örneğin abanos kundaklı, som kundaklı, sırma kundaklı, şirmahi kundaklı, altın kakma, sedefli, sim donanmalı, sim balık dişi, sim bilezikli, mercanlı simlice, sim yaldızlı, kaval, pirinç tüfekler bu yüzyılda kullanılan silahlar arasındaydı.
USTURA	Tıraş olmak için kullanılan alet.
ÜSTUNÇ	Taşınabilir cerrah araçlarının oluşturduğu takım.
ÜSTUFE	ipekli bir tür kumaş. (?) Mak'ad, yastık, minder, yorgan ve zar perdelerde kullanıldığı görülmektedir.
ÜZENĞİ	Eyerin iki yanında asılı bulunan ve hayvana binildiğinde ayakların basılmasına yarayan, altı düz demir halka.
VELENCE	El kantarı.
VEZNE	Hassas ağırlıkları tartan bir tür terazi.
YAĞ	Kavanoz, şişe, kutu gibi saklama kaplarında zeytinyağı, kehriba yağı (verniki imalatında kullanılırdı) veya kandil yağı gibi farklı türlerde yağlar bulunmaktadır.
YAĞLIK	Bez, yemeni gibi kumaşlardan yapılmış peşkirten küçük el bezi.
YALDIZ	Nesnelere altın veya gümüş görünümü vermek için kullanılan sıvı ya da yaprak görünümündeki madde.
YALI	Denize sıfır yüksek rical konutu.
YAN KEÇESİ	Bkz. Keçe.
YAPAĞI	Koyun tüyü.
YASTIK	Uzanırken, yatarken veya otururken rahatı sağlamak üzere yapılmışlardır. Baş yastığı, yüz yastığı, köşe yastığı, koltuk yastığı gibi türleri vardır.
YAŞMAK	Ocak ve koltukları örtmekte kullanılan kalın bir örtü.
YATAK	18.yüzyılda döşek kelimesinin yanı sıra kullanılan yatak kelimesi batılı anlamda bir mobilyayı çağırırtırsa da belgelerdeki “şilte yatak”, “beyaz yatak”, “yükükte yatak” gibi ifadelerden döşeğe benzer bir eşyadan bahsedildiği anlaşılır.
YATAK BAĞI	Bir tür cibinlik. Aynı nesne için "döşek bağı" terimi de kullanılmıştır.
YAZ ODASI	Yazın serin olması amacıyla yapılan oda.

YEDEK	Yularından çekilerek götürülen boş binek hayvanı. Bir yolculukta at yorulduğu zaman değiştirilerek onun yerine geçer.
YEDEK ÖRTÜSÜ	Yedek adı verilen hayvanın örtüsü.
YELPAZE	Sıcak havalarda serinlemek için kullanılan alet.
YEMENİ	Bir kumaş türü.
YORGAN	Uyurken veya otururken soğuktan korunmak amacıyla kullanılan örtü. Diz yorganı, tennur yorganı, kundak yorganı, yüz(?) yorganı gibi çeşitleri vardır.
YÜKLÜK	Yatak, yorgan gibi şeyleri koymaya yarayan büyük dolap.
YÜSRÜ	Tespîh yapımında kullanılan bir çeşit ağaç türü.
ZAR PERDE	Duvarları boydan boya kaplayan perde.
ZARF	Muhafaza etmeyi sağlayan dış kap.

ÜST SINIF KONUTLARINDA LÜKS VE KONFOR NESNELER

		mak'ad	minder	baş yastığı	yüz yastığı	koltuk yas	yastık yüz	köşe yastı	sandalye	iskemle	çekmece
Sadrâzâmî İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	205	260	2	72	84	22	4	3	7	2
	Gülşenabad	19	63		24	32		1			
Maktul Ali Paşa	Fındıklı		69		6	17	83	2	1	2	2
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy	99	144	5	18	16				11	
	Rumelihisan	50	46	5		3	1 (kılıfı)				
	Anadoluhisarı	61	124			14					
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı	84	115	8	12	29				4	2
	Beylerbeyi	133	191		34	36		6	1	4	
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	79?	62		2	4	17	2		1	
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	75	99	16	28	25	115	4	2	12	2
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	43	96	59	31	4	21			5	3
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi	24	55	10	3		12	5			
	Kemeraltı		49	1	9		18			1	
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	43	36		4 ve 3 anbarda			3			1
	Gülşenabad										
Çorlulu Mustafa Paşa	Şehzade	81	169			18	9	8			
	Atmeydanı	7	54								
	Çatladıkapi	55	80		1 anbarda						
Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	Hocapaşa		35			1				1	6
Tersane-i Amire Eminî Selim Ağa	Acemoğlu meydanı		168	13	30 ve 3 anbarda		16	2		1	2
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	94	114	1	31	2	20	21	5	3	5
	Beşiktaş	69			69		143	7		11	16
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	45	52	5	3	7	5 çift	3		2	3
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadınca Limanı	33	65	16	17	3		19	1(sandalye-iskemle)		1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazid	46	44		1	6	15			4	3
Cebelhane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	10	12	11						1	
Cebecibaşı Kadriyâzade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi	19	18	17	7	2				4	
	Üsküdar	6	38				29				
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazım Hasan Ağa	Vefa	90	48	9	7			21		2	
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		1	2	4			3			2	
Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi		3									
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		22	24	3			9	4	1	2	
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asitane										
Girit Defterdarı Musa Efendi	Kanlıca	10	26	5			6				1
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnı	Bahçekapı	83	69	2	2			28	1	4	2
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi	Sandıkçılar	15	16	2		2					
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıcalıpaşa	16	15	7			15				
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa	Paşa kurbu	3									
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı	16	20	5	7			5		1	
Matbah-ı Amire Eminî İbrahim Efendi	Eyüp Nişanca										
Matbah-ı Amire Eminî Ali Ağa		174	63	42	43		5	1	1	4	2
Kasabbaşı İsmail Ağa		8	3				2			2	1
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin	18	7	7							
Cebecibaşı Kadri Ağa		20	35		2					3	
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa											
Mühürdar Mustafa Ağa		1			1					1	
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı	6	1	11 (baş ve	5		3	1			2
Çerağ Emine Hanım		11	6	4	11			20 (köşe ve yüz)		1	1
Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapı	8	10	4	4					1	
Çerağ Mesrûre Hatun	Aksaray	8	11		1		1	6			
Çerağ Hoşnaz Hatun		6	5		21					3	
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçesme	10			11		20	4		2	3
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye	6	6		5					1	3
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan	9	20	4 (baş ve k	2			1			1
Çerağ Cive Hatun	Horhor		6	20 (baş ve yüz)				5			1
Çerağ Mehpere bint Abdullah	Kumkapı	2	6	1	2		2	1			2
Çerağ Zencîye Halime	Yatağan Çeşmesi		5	2	2						
Hizmetkar Ümmügülüm	Sultantepe	6	10	6							
Sarayî Hafize Kadın		10	5	14 (baş ve	9		6				
Sarayî Zekiye Kadın	Ahırkapı	4	10	3				10		1	

		pištahta	sandık-kut	pencere perdesi	cam perde	zar perde	kapı perde	ocak perd	yer sergileri	saat	ayna
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı			140	211	1	55			8	37
	Gülşenabad			27			1				2
Maktul Ali Paşa	Findıklı	1		64		5				6	3
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy			97	39		31			6	5
	Rumelihisarı			20	26		15				6
	Anadoluhisarı			64	75		13				1
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı			54	30		14				8
	Beylerbeyi			4		4	32				4
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane			5		1	5			1	8
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye			110		3	1			8	19
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar			60		4	15			12	9
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi			18	4					1	
	Kemeraltı			35	11	1	1			3	6
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kızıtaşı	2								2	7
	Gülşenabad										
Çorlulu Mustafa Paşa	Şehzade			116		12	12			3	3
	Atmeydanı					2				1	1
	Çatladıkapı			48			3			1	
Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	Hocapaşa	1									
Tersane-i Amire Emine Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	1		58		2				19	31
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	7		42		6	28			16	56
	Beşiktaş	6		18		3	9			53	25
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	2		16						4	4
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı	2		4		6				4	6
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıt			9			7			4	4
Cebecibane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	6					3			3	1
Cebecibası Kadriâğazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi	1		4						2	5
	Üsküdar										
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa	3		30						8	9
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa										8	2
Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi											
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		4		30						11	
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asitane										
Girit Defterdarı Musa Efendi	Kanlıca						3				1
Şıkk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avnu	Bahçekapı			40						3	16
Şıkk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi	Sandıkçılar	1								5	
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalıpaşa	2								2	
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa	Paşa kurbu										
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı	2		13						3	2
Matbah-ı Amire Emine İbrahim Efendi	Eyüp Nişanca										
Matbah-ı Amire Emine Ali Ağa		1		42		3	4			4	6
Kasabbaşı İsmail Ağa		1					2				1
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin mahallesi						1			2	
Cebecibası Kadri Ağa		1		3			2			5	3
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa										8	
Mühürdar Mustafa Ağa						2				3	
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı	1				1					2
Çerağ Emine Hanım						1				1	3
Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapı									1	
Çerağ Mesrure Hatun	Aksaray	2				1	2			2	2
Çerağ Hoşnaz Hatun						1					
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme	1				2				1	4
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye									1	2
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan			2		1 (10 kanat)					1
Çerağ Cılve Hatun	Horhor			7						1	2
Çerağ Mehpere bint Abdullah	Kumkapı					1					2
Çerağ Zenciyale Halime	Yatağan Çeşmesi										
Hizmetkar Ümmüğülsüm	Sultantepe									1	
Sarayı Hafize Kadın										2	2
Sarayı Zekiye Kadın	Ahırkapı			1		1(11 kanat)	1			2	3

		lihye-i şerif	kabe puşidesi	askı	buhurdan	gülabdan	buhurdan-gülabdan	buhur tablası	ocak yaşmağı
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı						1		7
	Gülşenabad								1
Maktul Ali Paşa	Fındıklı								2
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy								9
	Rumelihisarı								
	Anadoluhisarı								4
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı								6
	Beylerbeyi								4
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane								5
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye				1		1	13	1
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	1			1	6	4		4
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi						1		1
	Kemeraltı						3		9
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı						2		
	Gülşenabad						2		
Çorlulu Mustafa Paşa	Şehzade								
	Atmeydanı								
	Çatladıkapı								
Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	Hocapaşa								
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı				1	2	4		2
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme				2	6	34		10
	Beşiktaş				4	4	7		2
Kethüda-i Bevvin İbrahim Bey	Bostancıbaşı						3		3
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı					1			2
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıt					1	1		2
Cebehane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme					1	1		1
Cebeci başı Kadri ağazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi	1					2		
	Üsküdar								
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa				1	1	1		1
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa							1		
Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi					1				
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim					2	2			
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asitane								
Girit Defterdarı Musa Efendi	Kanlıca						1		
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avni	Bahçekapı				2 (zarf)				
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi	Sandıkçılar					1			
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalıpaşa								
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa	Paşa kurbu						1		
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı						5		
Matbah-ı Amire Emini İbrahim Efendi	Eyüp Nişanca						1		
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa									8
Kasabbaşı İsmail Ağa						2			
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin mahallesi						3		
Cebeci başı Kadri Ağa							5		
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa							3		
Mühürdar Mustafa Ağa									
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı								
Çerağ Emine Hanım									1
Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapı								
Çerağ Mesrure Hatun	Aksaray								
Çerağ Hoşnaz Hatun									
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme				1	1			
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye						2		
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan						1		1
Çerağ Cülve Hatun	Horhor								1
Çerağ Mehpere bint Abdullah	Kumkapı								
Çerağ Zenciyi Halime	Yatağan Çeşmesi								
Hizmetkar Ümmügülüm	Sultantepe								
Sarayî Hafize Kadın							1		
Sarayî Zekiye Kadın	Ahırkapı								

		koltuk yaşmağı	vazolar	levha	kahve peş	berber peşkiri	sofra peş	taam peş	abdest pe	leyli peş	diz peş
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	4	23 lale ba	2							
	Gülşenabad			6 kıta							
Maktul Ali Paşa	Fındıklı			1							
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy		1 lale su ç	15							
	Rumelihisarı										
	Anadoluhisarı										
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı			1							
	Beylerbeyi										
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane										
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye										
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar		1 şişe (içinde ıtrşâhi		2			1	3		
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi							2			
	Kemeraltı										
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı							1			
	Gülşenabad										
Çorlulu Mustafa Paşa	Şehzade										
	Atmeydanı										
	Çatladıkapı										
Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	Hocapaşa										
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı				9						
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme				3	2		3		1	2
	Beşiktaş							1			
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı										
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı										
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıt						1				
Cebahane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme										
Cebecibaşı Kadri Ağazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi			6		1			1		
	Üsküdar										
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa				4		1				
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa							1				
Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi											
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim											
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asitane										
Girit Defterdarı Musa Efendi	Kanlıca										
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avni	Bahçekapı						3				
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi	Sandıkçılar										
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalıpaşa					1					
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa	Paşa kurbu										
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı						3				
Matbah-ı Amire Emini İbrahim Efendi	Eyüp Nişanca										
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa						1	2				
Kasabbaşı İsmail Ağa											
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin mahallesi										
Cebecibaşı Kadri Ağa											
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa							1			2	
Mühürdar Mustafa Ağa							1				
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı										
Çerağ Emine Hanım							1				
Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapı										
Çerağ Mesrur Hatun	Aksaray										
Çerağ Hoşnaz Hatun											
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme						4				
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye						2				
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan					1					
Çerağ Cılve Hatun	Horhor										
Çerağ Mehpare bint Abdullah	Kumkapı						1				
Çerağ Zenciy Halime	Yatağan Çeşmesi										
Hizmetkar Ümmügülüm	Sultantepe										
Sarayî Hafize Kadın				1			1				
Sarayî Zekiye Kadın	Ahırkapı										

		g�lab mak	kahve ma	aş makre	taam mak	yemek ma	yağ makre	şerbet makre	ayak makr	havlu mak
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalışı									
	Gülşenabad									
Maktul Ali Paşa	Fındıklı		9	1						..
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy									
	Rumelihisarı									
	Anadoluhisarı									
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı									
	Beylerbeyi									
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane									
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşısı Halil Ağa	İstinye		1		40					
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar		6		108					16
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi		5		13			1		
	Kemeraltı	5	2							
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kızıtaşı									
	Gülşenabad									
Çorlulu Mustafa Paşa	şehzade									
	Atmeydanı									
	Çatladıkapı									
Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	Hocapaşa									
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı				2			11		
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme		1		3	12	1	6		16
	Beşiktaş		32		41					
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	1	9	20						
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı							4		
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşısı Mehmed Ağa	Beyazıd		4							
Cebehane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme		4							
Cebecibaşı Kadriağazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi		4		8			5	2	
	Üsküdar									
Asıtane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan Ağa	Vefa		8		13					
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa			13		25					
Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi			2							1 ve 2 hav
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		4		3						20
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asıtane									
Girit Defterdarı Musa Efendi	Kanlıca					6	8			
şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed Avn�	Bahçekapı		14		7					
şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi	Sandıkçılar		2							
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalıpaşa		3							
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşısı Musa Ağa	Paşa kurbu									
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşısı Mehmed Ağa	Demirkapı		6							
Matbah-ı Amire Emini İbrahim Efendi	Eyüp Nişanca		7							
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa				3						1
Kasabbaşı İsmail Ağa										
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin mahallesi									
Cebecibaşı Kadri Ağa										2
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa										8
Mühürdar Mustafa Ağa										
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı			2						
erağ Emine Hanım			7	9						1 peşkir m
erağ Rukiye Hatun	Kumkapı			2						
erağ Mesrure Hatun	Aksaray									
erağ Hoşnaz Hatun			2							
erağ �lfet Hatun	Kadıçeşme		4							
erağ Zeynep Hatun	Süleymaniye		5		11					
erağ Emetullah Hatun	Katip Sinan			2						
erağ Cilve Hatun	Horhor									
erağ Meĥpare bint Abdullah	Kumkapı									
erağ Zenciye Halime	Yatağan eşmesi									
Hizmetkar �mm�ğ�ls�m	Sultantepe									
Saray� Hafize Kadın										
Saray� Zekiye Kadın	Ahırkapı			5						

reme		çamaşır m	abdest m	makreme	mak'ad puşides	minder pu	ayna puşid	kahve puş	iskemle p
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı					32	26		
	Gülşenabad								
Maktul Ali Paşa	Fındıklı			1				1	
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy						1		
	Rumelihisarı								
	Anadoluhisarı					3			
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı								
	Beylerbeyi								
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane			2					
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye								
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar			12					
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi			36				3	
	Kemeraltı							8	
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kızıtaşı							1	
	Gülşenabad								
Çorlulu Mustafa Paşa	Şehzade								
	Atmeydanı								
	Çatladıkapı								
Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	Hocapaşa								
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı								
Maktul Hazinekar Süleyman Ağa	Soğukçeşme			5		3			
	Beşiktaş			17					
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı								
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı								
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıd							2	
Cebecibası Kadri Ağa	Soğukçeşme								
Cebecibası Kadri Ağa	Kabasakal mahallesi			8				3	1
	Üsküdar								
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan	Vefa			1					
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa				3					
Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi				7					
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim									
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asitane	6	2	2					
Girit Defterdarı Musa Efendi	Kanlıca		3						
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed	Bahçekapı			15				1	1
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efen	Sandıkçılar								
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalıpaşa			5					
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa	Paşa kurbu								
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı								
Matbah-ı Amire Emini İbrahim Efendi	Eyüp Nişanca								
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa				6		2		1	
Kasabbaşı İsmail Ağa			2	1					
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin mahallesi								
Cebecibası Kadri Ağa				3				3	
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa				25					
Mühürdar Mustafa Ağa									
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı			2					
Çerağ Emine Hanım								6	
Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapı			2					
Çerağ Mesrur Hatun	Aksaray								
Çerağ Hoşnaz Hatun									
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme								
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye			5					
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan			20				1	
Çerağ Cilve Hatun	Horhor			3		2		1	
Çerağ Mehpere bint Abdullah	Kumkapı								
Çerağ Zenciye Halime	Yatağan Çeşmesi								
Hizmetkar Ümmügülüm	Sultantepe								
Sarayî Hafize Kadın				7					
Sarayî Zekiye Kadın	Ahırkapı			1				5	

uşidesi		pencere p	yastık puş	döşek puş	tennür pu	yedek puş	kese puş	taht-ı reva	şilte puş
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı								
	Gülşenabad					1 gömlek	puşidesi		
Maktul Ali Paşa	Fındıklı					8	1		
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy								
	Rumelihisarı								
	Anadoluhisarı								
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı								
	Beylerbeyi								
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane								
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye								
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar								
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi		4						
	Kemeraltı				2				
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı					1			
	Gülşenabad								
Çorlulu Mustafa Paşa	Şehzade								
	Atmeydanı								
	Çatladıkapı								
Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	Hocapaşa								
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı								
Maktul Hazinekar Süleyman Ağa	Soğukçeşme					8			
	Beşiktaş			1		22			
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı					6			
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı	2							
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıt								
Cebahane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme								
Cebecibaşı Kadri Ağa	Kabasakal mahallesi					5			
	Üsküdar								
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasar	Vefa					1			
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		1							
Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi									
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim								1	
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asitane								
Girit Defterdarı Musa Efendi	Kanlıca								
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed	Bahçekapı					6			
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efen	Sandıkçılar								3
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalipaşa								
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa	Paşa kurbu								
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı								
Matbah-ı Amire Emini İbrahim Efendi	Eyüp Nişanca								
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa									
Kasabbaşı İsmail Ağa									
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin mahallesi								
Cebecibaşı Kadri Ağa									
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa									
Mühürdar Mustafa Ağa									
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı								
Çerağ Emine Hanım									
Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapı								
Çerağ Mesrure Hatun	Aksaray								
Çerağ Hoşnaz Hatun									
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme								
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye								
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan								
Çerağ Cilve Hatun	Horhor								
Çerağ Mehpare bint Abdullah	Kumkapı								
Çerağ Zenciye Halime	Yatağan Çeşmesi								
Hizmetkar Ümmügülüm	Sultantepe								
Sarayı Hafize Kadın									
Sarayı Zekiye Kadın	Ahırkapı								

İsmini		puşide	peşkun	yağlık ve y	boyama	döşek	yatak	yatak bağı
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	35						
	Gülşenabad	16						
Maktul Ali Paşa	Fındıklı			8	12			
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy					1		
	Rumelihisarı					5		
	Anadoluhisarı					fıraş 1		
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı					3		
	Beylerbeyi					2		
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane							
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye			51	21	5	7	12
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar			49		5 döşek şiltesi, 3 döşek nihalisi		
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi			101	26	6		
	Kemeraltı				12	3		
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı			11				
	Gülşenabad							
Çorlulu Mustafa Paşa	Şehzade						3	
	Atmeydanı					1	1	
	Çatladıkapı					5	10	
Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	Hocapaşa							
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı			40		2		
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	2 top		8	4 ve bir m	5		
	Beşiktaş			190		21		
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı			4	16	1	17	
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı			bir miktar		3		
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazid			3	2			
Cebecibasi Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme				4			
Cebecibasi Kadriagazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi					2		
	Üsküdar					2		
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasar	Vefa			42	7	4	2	
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa				8	1			
Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi								
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		22 (zarf ve tepsilerle)		1		2		
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asitane					2		
Girit Defterdarı Musa Efendi	Kanlıca							
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed	Bahçekapı	5				6	1	
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efer	Sandıkçılar					1		
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalipaşa			1		2		
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa	Paşa kurbu							
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı					1		
Matbah-ı Amire Emini İbrahim Efendi	Eyüp Nişanca							
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		1		5	40	8		
Kasabbaşı İsmail Ağa						1		
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin mahallesi			4		4		
Cebecibasi Kadri Ağa					1			
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa				38				
Mühürdar Mustafa Ağa				8				
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı					1		1
Çerağ Emine Hanım				7	1			1
Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapı							
Çerağ Mesrure Hatun	Aksaray					1		
Çerağ Hoşnaz Hatun				1				
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme			12		2		
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye			16				
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan			5	3			2
Çerağ Cilve Hatun	Horhor			2	2			3
Çerağ Mehpare bint Abdullah	Kumkapı			1				
Çerağ Zenciye Halime	Yatağan Çeşmesi							1
Hizmetkar Ümmügülsüm	Sultantepe					5		
Sarayî Hafize Kadın				1				
Sarayî Zekiye Kadın	Ahırkapı					1 döşek yüzü		2

/döşek bağı		cibinlik	Yorgan	çarşaf	sineklik	fener	kandil
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı		7	7			1
	Gülşenabad						
Maktul Ali Paşa	Fındıklı		13			2	
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy		3				1
	Rumelihisarı						
	Anadoluhisarı						
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı		31				
	Beylerbeyi		2				
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane		29	7			
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye		65	45			
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	2	104	51+4 top		3	
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi		26				6 kandil leğeni
	Kemeraltı		56				
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı					4	
	Gülşenabad						
Çorlulu Mustafa Paşa	Şehzade		2				
	Atmeydanı		3				
	Çatladıkapı		1	1			
Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	Hocapaşa		23 + 23 yorgan-şilte	yastık çarşaf			
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı			31+tahta anbarda ve sandıkta	çarşaflık bez		
Maktul Hazinekar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	5	42	8	5+ 1 at sinekliği	8	12
	Beşiktaş	1	89	25		1	
Kethüda-i Bevvabın İbrahim Bey	Bostancıbaşı		25			1	
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadınca Limanı		45	21		1	
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıt		1	1	4	2	
Cebecibası Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme		6	4		8	
Cebecibası Kadriğazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi		4	5	1	2	
	Üsküdar		2	15		4	
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasar	Vefa		21+cariyelerin			1	
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		1	2	2		2	
Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi			2		1		
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim				8		3	
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asitane		14	1			
Girit Defterdarı Musa Efendi	Kanlıca						
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed	Bahçekapı		7	5		3	
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efer	Sandıkçılar		6	1		1	
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalıpaşa		16	1		1	
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa	Paşa kurbu		2		2	2	
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı		5				
Matbah-ı Amire Emini İbrahim Efendi	Eyüp Nişanca						
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		1	56	1 top+30	1	2	3 kandil şişesi
Kasabbaşı İsmail Ağa			3			1	
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin mahallesi		20				
Cebecibası Kadri Ağa			13	1			
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa						2	
Mühürdar Mustafa Ağa						3	
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı		10	7			
Çerağ Emine Hanım			25	4			
Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapı		11	3			
Çerağ Mesrure Hatun	Aksaray		11	1			
Çerağ Hoşnaz Hatun							
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme		7				
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye	1	11	21			
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan		1	16			
Çerağ Cilve Hatun	Horhor		14	13			
Çerağ Mehpere bint Abdullah	Kumkapı		3	1			
Çerağ Zenciye Halime	Yatağan Çeşmesi		5	1			
Hizmetkar Ümmüğülsüm	Sultantepe		8	4			
Sarayî Hafize Kadın			7	6			
Sarayî Zekiye Kadın	Ahrıkapı		2	3			

		şamdan	fanus	Sofra-i Şem'i-i Ase	sürmedan	gözlük	mendil	tarak
Sadr-ı Ali Kethüdası Mehmed Ağa	Çırağan Yalısı	5	4	3	30 kıyye			
	Gülşenabad							
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	8						
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy	13	1					
	Rumelihisarı	5		2				
	Anadoluhisarı	2						
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı							
	Beylerbeyi							
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane							
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	12	2	1 hazne muşamma'				
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	22	1	8		2		
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi	10			70 kıyye beyaz bal mumu			
	Kemeraltı				2 adet beyaz mum			2
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kızıtaşı	1			60 kıyye, 1 adet köhne şem'			
	Gülşenabad							
Çorlulu Mustafa Paşa	Şehzade							
	Atmeydanı			1				
	Çatladıkapı							
Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	Hocapaşa							
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	13		6				
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	9	1 kandil fanusu	40 kıyye	1		1	7
	Beşiktaş	18	1+(2 fanus	5	1 adet şem',		1	
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	9	2	2	sandıkta bir miktar	1		1
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadınca Limanı	2		1 şamdan sofrası				
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıt	5		4				
Cebehane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	3	1			1		
Cebecibaşı Kadri Ağazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi	9		3				2
	Üsküdar	4						
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasar	Vefa	1		1				
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		2				1		1
Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi								2
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		13	1+2 şamdan fanusu					
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asitane	4			105 kıyye	3		2
Girit Defterdarı Musa Efendi	Kanlıca	11						
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed	Bahçekapı	1		1 bir miktar				
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efen	Sandıkçılar	10				3		2
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalıpaşa							
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa	Paşa kurbu	5						
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı			3				
Matbah-ı Amire Emini İbrahim Efendi	Eyüp Nişanca	17						
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa			6	8	130 kıyye+kayık şem'i		2	
Kasabbaşı İsmail Ağa		8						2
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin	1						1
Cebecibaşı Kadri Ağa						1		3
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa		5		2 mum sa'resi				
Mühürdar Mustafa Ağa		91						
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı				61 kıyye			2
Çerağ Emine Hanım				2				
Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapı							
Çerağ Mesrur Hatun	Aksaray	1						
Çerağ Hoşnaz Hatun		1						
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme	2		1				1
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye	1						
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan	1						
Çerağ Cilve Hatun	Horhor	1						
Çerağ Mehpare bint Abdullah	Kumkapı							
Çerağ Zenciye Halime	Yatağan Çeşmesi							
Hizmetkar Ümmüğülsüm	Sultantepe	1						
Sarayı Hafize Kadın		1						
Sarayı Zekiye Kadın	Ahırkapı			20				

		tarak	kese	yelpaze	ustura	tespih	dürbün	makas	kıblenuma	amber	amberdan
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı						1				
	Gülşenabad										
Maktul Ali Paşa	Fındıklı					2					1
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy						2				
	Rumelihisarı			3							
	Anadoluhisarı										
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı										
	Beylerbeyi										
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane					3	1				
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	1				1	7			1 (2 miskal)	
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar			4			1			13.5 miskal	
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi										
	Kemeraltı			1		1					
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kızıtaşı			1		5	3	1	1		
	Gülşenabad										
Çorlulu Mustafa Paşa	Şehzade										
	Atmeydanı										
	Çatladıkapı										
Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	Hocapaşa										
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı						2			bir miktar	1 kaz resin
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	7					4			1	
	Beşiktaş					11	9			3 (39,17,435 miskal)	
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı					2					
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı			1		12		1			
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıt						1			0,5 miskal ve bir mik	
Cebehane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme			2		3		2		bir miktar	1
Cebecibaşı Kadri Ağa	Kabasakal mahallesi	1		4		22 (sübha)	1		1		
	Üsküdar										
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasar	Vefa			1		7	1	1			
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa											
Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi											
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim						83		2			
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asitane			1		20					
Girit Defterdarı Musa Efendi	Kanlıca							3			
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed	Bahçekapı			2				1			1
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efen	Sandıkçılar	2				9 (sübha)	3			2 miskal	
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalıpaşa					1	2				
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa	Paşa kurbu										
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı						1	2			
Matbah-ı Amire Emini İbrahim Efendi	Eyüp Nişanca										
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa						2 (sübha)	2	6			
Kasabbaşı İsmail Ağa						11	1		3		
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin	1					2				
Cebecibaşı Kadri Ağa		3				1 (sübha)					
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa						18				3 parça	
Mühürdar Mustafa Ağa							1				
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı										
Çerağ Emine Hanım											
Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapı										
Çerağ Mesrure Hatun	Aksaray					1					
Çerağ Hoşnaz Hatun											
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme					1					
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye	1				30	1				
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan										
Çerağ Cilve Hatun	Horhor										
Çerağ Mehpere bint Abdullah	Kumkapı										
Çerağ Zenciye Halime	Yatağan Çeşmesi										
Hizmetkar Ümmüğülsüm	Sultantepe										
Sarayı Hafize Kadın											
Sarayı Zekiye Kadın	Ahırkapı										

		misk	öd	öd kutusu	yağ	yağ kutusu
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı					
	Gülşenabad					
Maktul Ali Paşa	Fındıklı					
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy				bir miktar kırık	şukufe şişeleri içinde
	Rumelihisarı					2 (sim, altın)
	Anadoluhisarı					
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı					
	Beylerbeyi					
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane					
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye		30 dirhem öd ağacı			
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar		90			
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi					
	Kemeraltı		bir miktar, memhurlu bir miktar			
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı		5	3 (simli arusek, bağa, sim yaldızlı)		
	Gülşenabad					
Çorlulu Mustafa Paşa	Şehzade					
	Atmeydanı					
	Çatladıkapı					
Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	Hocapaşa					
Tersane-i Amire Emine Selim Ağa	Acemoğlu meydanı		bir miktar, 1 kıyye(?), 5 kuruşluk(?) öd			
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	1 sandık	449 parça öd (.. kırmızı ... öd)	3 (mücevher, elmaslıca, maden)		
	Beşiktaş	1 ve 2.5	1150 (?)	1 (Bağa)	14 kavanoz ze	2 (sim, altın)
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı		150			
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı		10 (rum ödü)			
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıt		bir miktar, bir miktar hurda ö	1		
Cebchane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme		30 kıyye	1 musaddef		
Cebecibaşı Kadri Ağazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi	1 misk nafe				
	Üsküdar					
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasar	Vefa					
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa			60 kıyye, 1			
Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi						
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim			9,5 kıyye ve 2 maverdi öd			
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asitane	3 deva-yı	bir miktar ham			
Girit Defterdarı Musa Efendi	Kanlıca					
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed	Bahçekapı	bir miktar				
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efer	Sandıkçılar		30 kıyye			
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalıpaşa		bir miktar			
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa	Paşa kurbu					
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı					
Matbah-ı Amire Emine İbrahim Efendi	Eyüp Nişanca					
Matbah-ı Amire Emine Ali Ağa			bir parça			
Kasabbaşı İsmail Ağa			30 kıyye			
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin	30	bir miktar 500 kuruş	1		
Cebecibaşı Kadri Ağa		1				
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa			bir miktar 300 kuruş			
Mühürdar Mustafa Ağa						
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı					
Çerağ Emine Hanım						
Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapı					
Çerağ Mesrure Hatun	Aksaray					
Çerağ Hoşnaz Hatun						
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme					
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye		bir miktar 2400 kuruş			
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan					
Çerağ Cilve Hatun	Horhor					
Çerağ Mehpere bint Abdullah	Kumkapı					
Çerağ Zenciye Halime	Yatağan Çeşmesi					
Hizmetkar Ümmügülüm	Sultantepe					
Sarayı Hafize Kadın						
Sarayı Zekiye Kadın	Ahırkapı					

		edhan-ı mütenevvia	edhan şişe	nargile (b)	çubuk	lüle	duhan
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı						
	Gülşenabad						
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	bir miktar	6 şişe ve tahta sandıkta 1 takım billur edhan şişesi				
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy						
	Rumelihisarı						
	Anadoluhisarı						
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı						
	Beylerbeyi						
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane						
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	bir miktar	2 sagir şişe		7		1 duhan k
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar		8 şişe				
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi						
	Kemeraltı						
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı		25 edhan-ı mütenev		1		1 duhan so
	Gülşenabad						
Çorlulu Mustafa Paşa	Şehzade						
	Atmeydanı						
	Çatladıkapi						
Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	Hocapaşa						
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı				1		
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme				42		17 duhan l
	Beşiktaş				4		1 duhan k
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı		bir miktar billur ve fağfur edhan hokkaları				
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı						
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazid						
Cebecibasi Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme						21 duhan s
Cebecibasi Kadriagazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi						8 duhan ta
	Üsküdar						
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan	Vefa						
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa					14 ve 1 çubuk kuburu		1125 kuruş
Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi							
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim					130		493 kıyye(
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asitane					lüle? sofr	2 duhan ..
Girit Defterdarı Musa Efendi	Kanlıca						
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed	Bahçekapı		1 edhan sandığı (içinde şişeler v				1 3 duhan b
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efen	Sandıkçılar						2 suzeni k
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalipaşa		1 sandık (içi edhan dolu) 50,5 kuruş				
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa	Paşa kurbu						
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı						7 duhan ta
Matbah-ı Amire Emini İbrahim Efendi	Eyüp Nişanca						
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa					26 36 ve 4 lül		1 duhan b
Kasabbaşı İsmail Ağa							
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin mahallesi						3 kese
Cebecibasi Kadri Ağa							
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa							
Mühürdar Mustafa Ağa							
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı						
Çerağ Emine Hanım							
Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapı						
Çerağ Mesrure Hatun	Aksaray						
Çerağ Hoşnaz Hatun							
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme						
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye						
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan						
Çerağ Cilve Hatun	Horhor						
Çerağ Mehpare bint Abdullah	Kumkapı						
Çerağ Zenciye Halime	Yatağan Çeşmesi						
Hizmetkar Ümmügülsüm	Sultantepe						
Sarayî Hafize Kadın							
Sarayî Zekiye Kadın	Ahırkapı						

		tabak	tas	kase	kase kapa	kaşık	bıçak	kevgir	kepçe
Sadrızam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	2	6						
	Gülşenabad								
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	7	2	8	50	68	3		
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy	5+15 kuşh	1	14	5				
	Rumelihisarı		1	1				1	1
	Anadoluhisarı	3		3					
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı			6					
	Beylerbeyi								
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	8		5		1			
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	52	5	15+51 kase	4	125+bir miktar müte		2	3
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	102	57	73	2	47	2		
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi	3	10			21	1		
	Kemeraltı	26	3	13	7		3		
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	11		84		33	2		
	Gülşenabad								
Çorlulu Mustafa Paşa	Şehzade								
	Atmeydanı								
	Çatladıkapı								
Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	Hocapaşa								
Tersane-i Amire Emine Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	35	11	24+18 Saksonyakârı k		26	1		
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	320	23	334 4'ü kapaklı		3	9		
Esesi	Beşiktaş	133	13	31+bir mik	4	25	2	2	1
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	19	8	7+ bir mikar tatlı ve a		1	5	2	2
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı		1	23		1			
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıt	17	4	13	1	37	1		
Cebahane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	13	5	28		116	5	1	1
Cebecibaşı Kadri Ağazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi	120	29	8		43	3	3	
	Üsküdar		2					1	1
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasar	Vefa		6	2					
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		38	6			25			
Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi									3
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		62	4	11+1 kase şişesi		8	42	1	1
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asitane		1						
Girit Defterdarı Musa Efendi	Kanlıca	15	18						
Şıkk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed	Bahçekapı	13	1	7+ bir miktar		11			
Şıkk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efen	Sandıkçılar		5						
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalipaşa	50					1		
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa	Paşa kurbu						1		
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı	8		7		bir miktar	2		
Matbah-ı Amire Emine İbrahim Efendi	Eyüp Nişanca	3							
Matbah-ı Amire Emine Ali Ağa		8 +		8		98			
Kasabbaşı İsmail Ağa		3				3		2	6
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin	1		1			1		
Cebecibaşı Kadri Ağa		11		9			3		
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa		20		20 (tabaklarla beraber)		9	4		
Mühürdar Mustafa Ağa		3	2	3			2		1
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı	31		2		11			
Çerağ Emine Hanım		14	1						
Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapı	3							
Çerağ Mesrure Hatun	Aksaray								
Çerağ Hoşnaz Hatun		20		1					
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme	3 kutu için	1			bir miktar			
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye		3			30			
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan	1							
Çerağ Cilve Hatun	Horhor					10			
Çerağ Mehpere bint Abdullah	Kumkapı								
Çerağ Zenciye Halime	Yatağan Çeşmesi								
Hizmetkar Ümmüğülsüm	Sultantepe								
Sarayî Hafize Kadın		1							
Sarayî Zekiye Kadın	Ahırkapı								

		tepsi	sini	fincan	fincan zarf	saat zarfı	zarf	kavanoz	kumkuma
Sadr-ı Ali Kethüdası Mehmed Ağa	Çırağan Yalısı	1	1						
	Gülşenabad								
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	14	1	4+1 kutu	15			6+bir miktar	
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy		2						
	Rumelihisarı								
	Anadoluhisarı								
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı								
	Beylerbeyi		2						
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane								
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	8+4 takım	8	40	29		23+1 sakal	1	
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	64	7	90	49		11	1	
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi	9	4	30			14		
	Kemeraltı	1	1	48	4		22		
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	3		1 fincan k	8		11	23	
	Gülşenabad	2	16						
Çorlulu Mustafa Paşa	Şehzade								
	Atmeydanı								
	Çatladıkapı								
Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	Hocapaşa								
Tersane-i Amire Emine Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	6	12	29	9		72	7	
Maktul Hazinekar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	7	3	77+1 çay t		3	65	18	
	Beşiktaş	3	2	26	14	3	33	123	
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	21	6	28	34+1 fincan taşı		5		
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı	4		14			19		
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazid		3	1 kutu beç	7	1	1	3	
Cebchane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	7		1 fincan kutusu, 201			47	3	
Cebecibaşı Kadri Ağazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi	10	6	14			22		
	Üsküdar	2							
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan	Vefa	1		13	9		5		
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		4	2	22			20	2	
Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi			1						
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		13	6	13, 1 fincan	47		5	19	
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asitane							5	
Girit Defterdarı Musa Efendi	Kanlıca								
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed	Bahçekapı	19	2	20			26+2 buhu	2	
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efen	Sandıkçılar			3			14		
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalipaşa	1		4	4			şişe-i kavanoz	
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa	Paşa kurbu								
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı	1		19	15		2	1	
Matbah-ı Amire Emine İbrahim Efendi	Eyüp Nişanca								
Matbah-ı Amire Emine Ali Ağa		1	2	50				12	
Kasabbaşı İsmail Ağa		3	2	4			21		
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin mahallesi			27			26		
Cebecibaşı Kadri Ağa		6	16	192	32		14	3	1
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa		2		160					
Mühürdar Mustafa Ağa		11	2	1			4	2	
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı		1	3			1		
Çerağ Emine Hanım		1		45					
Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapı	2							
Çerağ Mesrur Hatun	Aksaray	2		7					
Çerağ Hoşnaz Hatun									
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme	3	2	11			17		
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye	2							
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan			7					
Çerağ Cilde Hatun	Horhor								
Çerağ Mehpere bint Abdullah	Kumkapı								
Çerağ Zenciye Halime	Yatağan Çeşmesi								
Hizmetkar Ümmügülsüm	Sultantepe								
Sarayi Hafize Kadın				9			16		
Sarayi Zekiye Kadın	Ahırkapı	2							

		sahan	kazan	tencere	lenger	süzgeç	ibrik-leğ	ibrik	leğen
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı				3		2	1	1
	Gülşenabad								
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	20+evani-i	nühhasiy	4+100 kıyy	5	1	4	5	4
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy	17					3		1
	Rumelihisarı	5		5			3	3	
	Anadoluhisarı								
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı						1	10	10
	Beylerbeyi						4	2	3
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	11							
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	45	2	25		2	4	18	3
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	90+ sahan	3	26	52	17	11	17	34
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi	57	2	25	2	1	5	21	8
	Kemeraltı	8			1		1	6	1
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	10	2				2	27	1
	Gülşenabad								
Çorlulu Mustafa Paşa	Şehzade								
	Atmeydanı							1	
	Çatladıkapı								
Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	Hocapaşa								
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	41					5	2	1+1çuka le
Maktul Hazine Dar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	69+30 sahan bardak	+16 sahan k		4	3	7		
	Beşiktaş	98		24	2	1	15	5	5
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	40	1	43	1	1		27	13
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı	3 çift		1				9	
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıt	8					1	7	8
Cebehane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme			12	3			39	6
Cebecibaşı Kadri Ağa	Kabasakal mahallesi	5+3 sahan	2	25		1	2	16	4
	Üsküdar			3					
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasar	Vefa							1	1
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa							3	8	1 leğen çu
Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi					3		1		
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		46		6	11		5	39	10+1 leğ
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asitane						11	14	
Girit Defterdarı Musa Efendi	Kanlıca								
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed	Bahçekapı						1		2
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efen	Sandıkçılar								
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalıpaşa							5	
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa	Paşa kurbu							1	1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı	16		1			1	3	1
Matbah-ı Amire Emini İbrahim Efendi	Eyüp Nişanca								
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa							4	5	3+5 leğ
Kasabbaşı İsmail Ağa		1 sahan ka	1	7	8		2	3	2+1 çuka le
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin mahallesi								
Cebecibaşı Kadri Ağa		18,5?+153 sahan, sah	9+153 sah		11	1			
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa								1	
Mühürdar Mustafa Ağa		18		8	2	1	1		
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı								
Çerağ Emine Hanım									
Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapı		1	8			1		
Çerağ Mesrure Hatun	Aksaray		1					1	
Çerağ Hoşnaz Hatun									
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme						1		
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye						1	1	1
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan								
Çerağ Cilve Hatun	Horhor								3
Çerağ Mehpere bint Abdullah	Kumkapı								
Çerağ Zenciye Halime	Yatağan Çeşmesi								
Hizmetkar Ümmügülüm	Sultantepe							1	
Sarayı Hafize Kadın									
Sarayı Zekiye Kadın	Ahırkapı						1	10	2

		şeker kutu	şeker	şeker kaşı	şeker taba	nemekdar	tava	satıl	havan	bardak
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı									23 lale bar
	Gülşenabad									
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	1	bir miktar			1				1+bir mikt
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy									25
	Rumelihisarı									
	Anadoluhisarı									2
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı									
	Beylerbeyi									6
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane	1								
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye	1	bir kutu içinde 10 kıyye beyaz şeker				2		4	9
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	2	10 kıyye	10		1		4	1	70
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi			1	1 gülbeşe	1	2	1		
	Kemeraltı									
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kızıtaşı			1	50 gülbeşe	13			1	
	Gülşenabad									
Çorlulu Mustafa Paşa	Şehzade									
	Atmeydanı									
	Çatladıkapı									
Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	Hocapaşa									
Tersane-i Amire Emine Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	1	innab (içi şeker dolu)							
Maktul Hazinekar Süleyman Ağa	Soğukçeşme				27 billur s	1			1	38+30 billu
	Beşiktaş	1		3					2	61
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı								2+dest-i havan	
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı									8
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazid					2				2
Cebehane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme		20 adet Fr	1						
Cebecibaşı Kadri Ağazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi						2	1		13
	Üsküdar						1			
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasar	Vefa	1	(içinde şeker var)							dolapta ka
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa						1				8
Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi										
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim							1			5+4 sepet
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asitane									
Girit Defterdarı Musa Efendi	Kanlıca									
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed	Bahçekapı								1	8+bir mikt
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efen	Sandıkçılar									
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçlıpaşa									2/bir mikt
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa	Paşa kurbu									
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı					1				
Matbah-ı Amire Emine İbrahim Efendi	Eyüp Nişanca									
Matbah-ı Amire Emine Ali Ağa										5
Kasabbaşı İsmail Ağa							1	1	1	
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin mahallesi									
Cebecibaşı Kadri Ağa							6			
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa		1				1				
Mühürdar Mustafa Ağa									1	
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı									
Çerağ Emine Hanım										
Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapı						1			
Çerağ Mesrur Hatun	Aksaray								1	
Çerağ Hoşnaz Hatun										8
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme					1				5+bir mikt
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye									
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan									
Çerağ Cilve Hatun	Horhor									
Çerağ Mehpere bint Abdullah	Kumkapı									
Çerağ Zenciye Halime	Yatağan Çeşmesi									
Hizmetkar Ümmüğülsüm	Sultantepe									
Sarayî Hafize Kadın										
Sarayî Zekiye Kadın	Ahırkapı	27	(kaşıklı)							

		evani	güğü	bakraç	maşraba	sûrahi	matara	sac	karlık
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı	evani-i bil	1						
	Gülşenabad								
Maktul Ali Paşa	Fındıklı		1						
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy		1						
	Rumelihisarı								
	Anadoluhisarı								
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı		3						
	Beylerbeyi		3						
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane								
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye				2				
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar		19	10	34				
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi		10						
	Kemeraltı	250			2				
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı		2						
	Gülşenabad		2		1				
Çorlulu Mustafa Paşa	Şehzade	400							
	Atmeydanı								
	Çatladıkapı								
Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	Hocapaşa								
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı					1	4		
Maktul Hazinekar Süleyman Ağa	Soğukçeşme		3		3				
	Beşiktaş		3	1		1		1	
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	3 sepet	2		2				1
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı		5		2				2
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazid		2		2				2
Cebecibasi Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme		11				2		1
Cebecibasi Kadri Ağazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi		2	1	2				
	Üsküdar		2						
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan	Vefa	bir miktar, bir miktar evani-i billur							
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa			2						
Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi									
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim			2		1				
Defterdar Atif Mustafa Efendi									1
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asitane								
Girit Defterdarı Musa Efendi	Kanlıca								
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed	Bahçekapı	bir miktar	1			1	2		
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efen	Sandıkçılar	100	1						
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalipaşa	100							
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa	Paşa kurbu								
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı						2		
Matbah-ı Amire Emini İbrahim Efendi	Eyüp Nişanca								
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		660, 55	2				2	2, 1 frenk	var
Kasabbaşı İsmail Ağa				1	1		1	1	
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin	80							
Cebecibasi Kadri Ağa				1	5				
Babüsaade Ağası Mustafa Ağa									
Mühürdar Mustafa Ağa			1				2	1 sac tepsi	
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı	28							
Çerağ Emine Hanım		46							
Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapı	44	2						
Çerağ Mesrur Hatun	Aksaray	43							
Çerağ Hoşnaz Hatun		45							
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme	25			1				
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye	6000 kuruşluk							
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan	92 adet, 76 kıyye							
Çerağ Cilve Hatun	Horhor	35							
Çerağ Mehpare bint Abdullah	Kumkapı								
Çerağ Zenciye Halime	Yatağan Çeşmesi	bir miktar							
Hizmetkar Ümmüğülsüm	Sultantepe								
Sarayi Hafize Kadın		24							
Sarayi Zekiye Kadın	Ahırkapı	21 parça							

		tennür	mangal	hamam ra	hamam ta	hamam ta	camekan t	peştamal	futa	sabun
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı									
	Gülşenabad									
Maktul Ali Paşa	Fındıklı		1		7 bohça +1		1		3	2 kutu
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy		1			1				
	Rumelihisarı					1				
	Anadoluhisarı									
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı		2							
	Beylerbeyi									
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane		1	1						
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye		1				1	5	2	
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	4 tennür n	4	1		5	3			
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi	1 tennür p	1						1	
	Kemeraltı		3				1	3	6	
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı		2						2	2 çuval
	Gülşenabad					1				2 sabunlu
Çorlulu Mustafa Paşa	Şehzade									
	Atmeydanı		1							
	Çatladıkapı									
Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	Hocapaşa									
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı		8		2			4		2 sepet
Maktul Hazinekar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	11	1	4	9	3	4			1 sandık m
	Beşiktaş		3	1	1	6		1		1 ve 2,5 , 4
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı		6		1				1	
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadınca Limanı	2	4						4	
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazid	2 tennür n	3					1	5	
Cebecibasi Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme		4							
Cebecibasi Kadri Ağazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi		7		1				11	
	Üsküdar		1							
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasar	Vefa				1				4	bir parça
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		1 tennure hatai(?)			1					
Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi				2						
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim			8							100 kıyye
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asitane							3		
Girit Defterdarı Musa Efendi	Kanlıca									
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed	Bahçekapı		1						5	
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efen	Sandıkçılar								2	
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalıpaşa							2	1	
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa	Paşa kurbu								1	
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı		1		1				3	
Matbah-ı Amire Emini İbrahim Efendi	Eyüp Nişanca									
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa			2		1			6	12	434 kıyye
Kasabbaşı İsmail Ağa								2		
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin mahallesi									30 adet m
Cebecibasi Kadri Ağa							1	2		
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa										
Mühürdar Mustafa Ağa				1	1					
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı								1	
Çerağ Emine Hanım					1		1	1		
Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapı		1					3		
Çerağ Mesrure Hatun	Aksaray	1 tennür kebesi								
Çerağ Hoşnaz Hatun		1			2				1	
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme	1	1						1	
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye	1 tennür kebesi ve yorganı, 1 kalemkari tennür yorganı						2	1	70 kıyye
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan									
Çerağ Cilde Hatun	Horhor							1	2	
Çerağ Mehpere bint Abdullah	Kumkapı				1					
Çerağ Zenciye Halime	Yatağan Çeşmesi		1					1		
Hizmetkar Ümmüğülsüm	Sultantepe									
Sarayî Hafize Kadın					1				2	
Sarayî Zekiye Kadın	Ahırkapı									

		hamam ta	çamaşır te	havlu	rikdan	hilal	devat	kalemtraş	rahle	hokka	hatem
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı		1 ç.leğeni								
	Gülşenabad										
Maktul Ali Paşa	Fındıklı			2			2	2	1	2	
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy										
	Rumelihisarı									2	
	Anadoluhisarı										
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı										
	Beylerbeyi										
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane										
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye			53			1		1	1	
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar		7 ç.leğeni	15	1						2
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi			2							
	Kemeraltı		1 ç. Takımı	4	1						
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı			25			4 + 6 devat kuburu			2	10
	Gülşenabad										
Çorlulu Mustafa Paşa	Şehzade										
	Atmeydanı										
	Çatladıkapı										
Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	Hocapaşa										
Tersane-i Amire Eminî Selim Ağa	Acemoğlu meydanı			1 parça			1 takım		1		1
Maktul Hazine Darı Süleyman Ağa	Soğukçeşme		35 ç.takımı	29	2	9 hilali zarf					
96 kıyye	Beşiktaş		8 ç.takımı	8 top+34	1						
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı		3 ç.kabı	3			1			7 parça + bir miktar	
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı						3				1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıt				2						1
Cebehane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme						1	13+2 kalemendan+2		1	
Cebecibaşı Kadri Ağa	Kabasakal mahallesi					2				2	2
	Üsküdar		1 ç.leğeni								
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasan	Vefa			16							
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa			3 ç.leğeni, 1 ç.takımı				3			1	
Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi						1					
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim				8		3(?)	1 + 19 dev	19 (devat, hokka, makas, kalemtraş) +2 m			
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asitane				1		3 +1 kağıt	3 +1 makas			
Girit Defterdarı Musa Efendi	Kanlıca										
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed	Bahçekapı			15			1	1 macun hokkası +1 makas			
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efendi	Sandıkçılar				1		2				2
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalıpaşa		1								
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa	Paşa kurbu										
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı						2 makas				
Matbah-ı Amire Eminî İbrahim Efendi	Eyüp Nişanca										
Matbah-ı Amire Eminî Ali Ağa				16+ 10 havlu ve camekan yastığı			5 makas				
Kasabbaşı İsmail Ağa											2
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin mahallesi										
Cebecibaşı Kadri Ağa			2 ç.leğeni			1 ağaç, kemik ve bağa hilaller					5
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa				4							
Mühürdar Mustafa Ağa							1				
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı			1			1 kalemendan				
Çerağ Emine Hanım				15							
Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapı			5							
Çerağ Mesrur Hatun	Aksaray			5							
Çerağ Hoşnaz Hatun				10							
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme			11			1				
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye			17							
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan			65 (astar, yatakbacağı ve sofrayla beraber) +5							1
Çerağ Cilve Hatun	Horhor			7							3
Çerağ Mehpare bint Abdullah	Kumkapı										
Çerağ Zenciye Halime	Yatağan Çeşmesi			2							
Hizmetkar Ümmügülüm	Sultantepe										
Sarayî Hafize Kadın				1							
Sarayî Zekiye Kadın	Ahırkapı			2							

		kantar	velence	terazü	vezne	güherçile	tüfek	piştov	tabanca	filinta
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı									
	Gülşenabad									
Maktul Ali Paşa	Fındıklı			1	14		21	9		
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy									
	Rumelihisarı									
	Anadoluhisarı									
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı									
	Beylerbeyi									
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane							2		
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye				1		7	6		
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar									
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi				3			24		
	Kemeraltı		1		1		2			
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı				1		35	3		
	Gülşenabad									
Çorlulu Mustafa Paşa	Şehzade									
	Atmeydanı									
	Çatladıkapı									
Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	Hocapaşa									
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı						2	9		3
Maktul Hazinekar Süleyman Ağa	Soğukçeşme				2		18	21,5		
	Beşiktaş						13			
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	1			4			3		
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı						7 tüfek ha	2		
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıd			1			5	1		
Cebecibasi Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme				7		14	1		
Cebecibasi Kadri Ağa	Kabasakal mahallesi				2		7			
	Üsküdar									
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasar	Vefa				1	2 meşin to	6	1		
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa							3	8		1
Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi										
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim										
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asitane									
Girit Defterdarı Musa Efendi	Kanlica									
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed	Bahçekapı						11	3		
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efen	Sandıkçılar				1		4	5		
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalıpaşa							2		
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa	Paşa kurbu						1			
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı									
Matbah-ı Amire Emini İbrahim Efendi	Eyüp Nişanca									
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa							20			
Kasabbaşı İsmail Ağa					1		4	1		
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin mahallesi									
Cebecibasi Kadri Ağa		1	1				22	5		
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa										
Mühürdar Mustafa Ağa							3	3		
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı									
Çerağ Emine Hanım										
Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapı									
Çerağ Mesrure Hatun	Aksaray									
Çerağ Hoşnaz Hatun										
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme									
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye									
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan									
Çerağ Cilve Hatun	Horhor									
Çerağ Mehpere bint Abdullah	Kumkapı									
Çerağ Zenciye Halime	Yatağan Çeşmesi									
Hizmetkar Ümmügülsüm	Sultantepe									
Sarayı Hafize Kadın										
Sarayı Zekiye Kadın	Ahırkapı									

		bıçak	hançer	satır çakı	topuz-değ	kılıç	gaddare	teber	Mızrak
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı								
	Gülşenabad								
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	3			1	20	15		
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy								
	Rumelihisarı								
	Anadoluhisarı								
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı								
	Beylerbeyi								
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane					1	4	5	
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye			1 satır ve ç	4	1	10	2	
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar	2							
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi	1	2				25		
	Kemeraltı	3	1		10	26			
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı	2	1		1	2	1		
	Gülşenabad								
Çorlulu Mustafa Paşa	Şehzade				topuzlar		1+1 sepette simli gaddareler		
	Atmeydanı					1	3		
	Çatladıkapı								
Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	Hocapaşa								
Tersane-i Amire Emine Selim Ağa	Acemoğlu meydanı	1	2		4		4		
Maktul Hazinekar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	9	3		10+3 debt	21		15	2
	Beşiktaş	2	1		9		27	1	
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı	5	1		2	4	4		
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı				5	1	10	1	
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıt	1	1		3	1	1		
Cebecibası Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme	4				4	8	4	
Cebecibası Kadri Ağazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi	3	1		7	1	17	10	
	Üsküdar								
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasar	Vefa				1		1		
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa			3		1	6	3	2	2
Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi					2		2		
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim		42							
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asitane								
Girit Defterdarı Musa Efendi	Kanlıca					1			
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed	Bahçekapı	1		1 çakı	1	1			
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efen	Sandıkçılar				4	2	1		
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalipaşa	1	3				2		
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa	Paşa kurbu	1			2	2		1	
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı	2	1				7		
Matbah-ı Amire Emine İbrahim Efendi	Eyüp Nişanca								
Matbah-ı Amire Emine Ali Ağa		1							1
Kasabbaşı İsmail Ağa					1	2			
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin	1	1		1	3			
Cebecibası Kadri Ağa		3	1		2	8		1	
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa		3				5			
Mühürdar Mustafa Ağa		2					3		
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı								
Çerağ Emine Hanım									
Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapı								
Çerağ Mesrur Hatun	Aksaray								
Çerağ Hoşnaz Hatun									
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme								
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye								
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan								
Çerağ Cılve Hatun	Horhor								
Çerağ Mehpere bint Abdullah	Kumkapı								
Çerağ Zenciye Halime	Yatağan Çeşmesi								
Hizmetkar Ümmügülüm	Sultantepe								
Sarayî Hafize Kadın									
Sarayî Zekiye Kadın	Ahırkapı								

		kolan-kuş	rişme	sinebend	raht	cabgun ra	gaşiye	rikab
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı		1					
	Gülşenabad							
Maktul Ali Paşa	Fındıklı	1	3		6			5
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy							
	Rumelihisarı							
	Anadoluhisarı							
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı							
	Beylerbeyi							
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane		5		6	1		4
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye		3		3			4
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar							
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi							1
	Kemeraltı		16	2	50+10 raht	2		27
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı		1		4	1		2
	Gülşenabad							
Çorlulu Mustafa Paşa	Şehzade							4
	Atmeydanı				2			2
	Çatladıkapi							
Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	Hocapaşa							
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı				5	2	6	3
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme	10		1	49		27	22
	Beşiktaş	15		7	141		38	88
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı				9	1		7
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı			3		1		8
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıt					1		6
Cebthane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme					1		3
Cebecibaşı Kadriagazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi			2				2
	Üsküdar							
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasar	Vefa	3+bir miktar						5
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa		1+bir mikt	3				8	3
Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi						1		
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim								60
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asitane							
Girit Defterdarı Musa Efendi	Kanlıca		1					
Şıkk-ı Evvel Defterdarı Esseyyid Mehmed	Bahçekapi	5	1					1
Şıkk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efen	Sandıkçılar			1		1		3
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalıpaşa						3	1
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa	Paşa kurbu							
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapi		5			2		4
Matbah-ı Amire Emini İbrahim Efendi	Eyüp Nişanca							
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa		1						11
Kasabbaşı İsmail Ağa		2	1	2				5
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin mahallesi							5
Cebecibaşı Kadri Ağa				2				7
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa		5	4					
Mühürdar Mustafa Ağa		1	1					772
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı							
Çerağ Emine Hanım								
Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapi							
Çerağ Mesrur Hatun	Aksaray							
Çerağ Hoşnaz Hatun								
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme							
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye							
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan	1						
Çerağ Cilve Hatun	Horhor							
Çerağ Mehpare bint Abdullah	Kumkapi							
Çerağ Zenciye Halime	Yatağan Çeşmesi							
Hizmetkar Ümmügülüm	Sultantepe							
Sarayî Hafize Kadın								
Sarayî Zekiye Kadın	Ahırkapi							

		üzengi	Eyer	at örtüsü	kaltak	gem	katır takımı
Sadrazam İbrahim Paşa	Çırağan Yalısı						
	Gülşenabad						
Maktul Ali Paşa	Fındıklı		32	23			
Sadaret Kethüdası Mehmed Ağa	Ortaköy						
	Rumelihisarı						
	Anadoluhisarı						
Kaptan-ı Derya Mustafa Paşa	Anadoluhisarı						
	Beylerbeyi						
Kaptan-ı Derya Süleyman Paşa	Tersane		2				
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Halil Ağa	İstinye						
Merhume Hanım Sultan	Üsküdar						
Seyyid Hasan Paşa	Fenayi mahallesi		1				
	Kemeraltı		8				
Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	Kıztaşı		1	1			
	Gülşenabad						
Çorlulu Mustafa Paşa	Şehzade						
	Atmeydanı		3				
	Çatladıkapi						
Sadr-ı Ali Kethüdası Yeğen Mehmed Ağa	Hocapaşa						
Tersane-i Amire Emini Selim Ağa	Acemoğlu meydanı		2	1			
Maktul Hazinedar Süleyman Ağa	Soğukçeşme		34	8			
	Beşiktaş		54+2 eğer	24			
Kethüda-i Bevvabin İbrahim Bey	Bostancıbaşı		2	1			
Kapıcıbaşı Halil Ağa	Kadırga Limanı		8	2			
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Beyazıd		4	1			
Cebehane Halifesi Abdullah Efendi	Soğukçeşme		3				
Cebecibaşı Kadri Ağazade Mehmed Ağa	Kabasakal mahallesi		4	10			
	Üsküdar						
Asitane-i Saadet Baruthanesi Nazırı Hasar	Vefa		3	1			
Sadaret Kethüdası Ruhi Süleyman Ağa			1	4+bir miktar yedekkeş			1
Sadaret Tezkirecisi Ahmed Efendi							
Rumeli Kazaskeri Hayrullah bin İbrahim							
Girit Defterdarı Musa Efendi	Asitane		3				
Girit Defterdarı Musa Efendi	Kanlıca		2				
Şikk-ı Evvel Defterdarı Esseyid Mehmed	Bahçekapı		3	6			
Şikk-ı Sani Defterdarı Mehmed Hayri Efen	Sandıkçılar		2	1			
Kapıcıbaşı Hafız Mehmed Ağa	Kılıçalipaşa						
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Musa Ağa	Paşa kurbu			2			
Dergah-ı Ali Kapıcıbaşı Mehmed Ağa	Demirkapı		3	1			
Matbah-ı Amire Emini İbrahim Efendi	Eyüp Nişanca						
Matbah-ı Amire Emini Ali Ağa			11	15	11		5
Kasabbaşı İsmail Ağa		3	3	2			
Kasabbaşı Ahmed Ağa	Sancaktar Hayreddin mahallesi		2				
Cebecibaşı Kadri Ağa			2	3		2	
Babüssaade Ağası Mustafa Ağa			5				
Mühürdar Mustafa Ağa				2			
Cariye Hatice Hatun	Atmeydanı						
Çerağ Emine Hanım							
Çerağ Rukiye Hatun	Kumkapı						
Çerağ Mesrure Hatun	Aksaray						
Çerağ Hoşnaz Hatun							
Çerağ Ülfet Hatun	Kadıçeşme						
Çerağ Zeynep Hatun	Süleymaniye						
Çerağ Emetullah Hatun	Katip Sinan						
Çerağ Cilve Hatun	Horhor						
Çerağ Mehpere bint Abdullah	Kumkapı						
Çerağ Zenciye Halime	Yatağan Çeşmesi						
Hizmetkar Ümmügülsüm	Sultantepe						
Sarayî Hafize Kadın							
Sarayî Zekiye Kadın	Ahırkapı	652					

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Şükriye Pınar Özyalvaç
Doğum Tarihi ve Yeri :03.01.1982 Kilis
Yabancı Dili :İngilizce
E-posta :pyavuzturk@hotmail.com

ÖĞRENİM DURUMU

Derece	Alan	Okul/Üniversite	Mezuniyet Yılı
Y.Lisans	Tarih	Marmara Üniversitesi	2006
Lisans	Tarih	Marmara Üniversitesi	2003
Lise	Fen Bilimleri	Şehremini Lisesi	1998